

ಸಂಪಾದಕರು
* ಎಚ್.ಜೆ.ಸೈ

ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

ಸಮಗ್ರ ದಾಖಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ದಾನ ನಾಹಿತ್ಯ
ದರ್ಶನ

ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಕಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ರೈಲು-1974
ಲೆ ಎಂ ಎಸ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ
- 2 ಹಣ್ಣು ಸವಾಜದ ಕಣ್ಣು
ವಿವಿಧ ಲೇಖನಗಳು-1975
(ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಿಳಾ ವರ್ಷದ ಕೊಡುಗೆ)
- 3 ಜ್ವರದಿಂದ ವೀಣೆ-1976
ಲೆ ಬಿ ಟಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ
- 4 ಬಾರ್ ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಸರಣಿ-1979
ಲೆ ಎಂ ಎಸ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಂಪಾದಕರು
ಎಚ್.ಜೆ.ಸೈ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ಮೈಸೂರು-೪

DASASAHITYA DARSHANA A collection of Essays by
different authors Edited by Sri H S Krishnaswamy Iyengar
Published by Mangala Bharati Prakashana Mysore-4
Pages 622 + xvi First Edition 1984 Price Rs 75/-

ಪ್ರಕಟಣೆ 1984

ಹಕ್ಕು ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ*

ಬೆಲೆ ರೂ 25/-

ಮಂಜುಳೇಶ್ವರಿ ಎಂ ಮೋಹನನ್

ಮುದ್ರಣರು
ಲೋಟಸ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ರಾಜಾಜಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 010

---

* ಅಪರೂಪ ಅಂಶದ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಸಂವಾದಕರ ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿ ಹರಿದು ಕೊಂಡು ಬಂದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮನೋವಿಕಾಸವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು.

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು. ವಿಷ್ಣುಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂದ್ರವರೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ದ್ವೈತವಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇವರು. ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರು. ಅದನ್ನು ನಂಬಿದವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ತಾವು ನಂಬಿದ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಒಲವುಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಧರ್ಮವೇ ಇವರ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲ.

ಆದರೆ ವಶನವ ಬೇವನಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದದ್ದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲಂಥದ್ದು. ಧರ್ಮವೇ ಎಂದು ಇವರು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಜೀವನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ವಶನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು. ಇದ ಹಾನಿ ಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಕುಚ್ಚಿ ಪ್ರಗಳಿಕಾ! ಎಂಬಂಥ ನಿಲುವು ಹರಿದಾಸರು ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ವಶನವಾನುಕಂಪ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಆವೇಗ ಕೊಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಶ್ರೋಧನೆಗೆ ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸುವ ಶಾಣ್ಣಿ ಉದಾತ್ತವಾದದ್ದನ್ನು ಭಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಸಾವಂದ್ಯ-ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಂಡಿತರು. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದವರು. ಇವರಲ್ಲನೇಕರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವರ ವಂಶಸ್ಥು ತಿರುಗಿದ್ದುದು ಜನತೆಯ ಕಡೆಗೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜನರಿಗಾಗಿ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರೆಯೆರೆದರು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅನುಭವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಂತಃಕರ್ಮದ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇವರು ಹಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯಮಯವು.

ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹಿಡಿಯಿತು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿತು
ಅದೊಂದು ಗ್ರಂಥದ ಕ್ರಾಂತಿ

ಪರಿದಾಸರು ವಿಶ್ವವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಭಾರತದ ದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಐತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಪರಿದಾಸರು ಇದು ಇತಿಹಾಸದ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಪರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಶರಣರೂಪದ ಶಿವಶರಣರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ದೀರ್ಘ - ಮಿಥ್ಯಾ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಾತ್ತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಜನತೆಯ ಹಕ್ಕಿರಿಸಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾ ರೂಪ ಅಷ್ಟಾರರುಗಳೂ ಜನತೆಯ ಭಾವಮುಖ ತಮ್ಮ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಕೆನ ಡನಾಡಿನ ಶರಣರೂಪ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾ ರೂಪ ಶಿವಭಕ್ತರು ಅಷ್ಟಾರರು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರು ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಭೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸುಳಿದಾತ ಈ ಎರಡು ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಸಮಾನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ವೆಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರೀತಿ ಆರಾಧನೆ ಅಮೃತಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದ ಹೇಳಿಕೆ ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುರಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ತ್ವರಿತಾಂಕವು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಎಳೆಸಿದಂಥ ಪ್ರೇಮವೇ ಎತ್ತಿ ಎಂಬುದು ಭಾಗವತದ ವಿವರಣೆ ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ರಾಮಾಯಣದ ಮಾತು ಅಂಗುಲಮಾ ಸೇಹಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಎತ್ತಿಯೆಂದು ರಾಮನು ಜರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ವಹಿಯೆಂಬ ರೀತಿ ಎಲ್ಲಾಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇದೊಂದೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬುವುದೂ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ದು ಮಧ್ಯರ ಮತ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿರಾಕಾರ ನಿಗ - ಣ ಎಂಬ ಭವನಗಿಂತ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವುದೇ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ದೇವರ ಕರಣವಾದಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಎಂಬ ಭಾವದ ತಳೆಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾವ್ಯವು ಮೂರು ಭಕ್ತಿಯ ಅತಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾನವಾತುಕವಾದಿಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಗೆ ಯ ಗ ಇವುಳ್ಳದ್ದು ಸ್ವತಃ ಹಲವೇಳೆ ಅಳಿದುಹೋದೂ ವಿವಿಧ ಬೆಂದೂ ಬದ್ಧವಾದ್ದೂ ಜನತೆಯ ನಡುವೆ ಸಲ್ಲೇ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟಿದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ್ದು ಯಿತು

ಅಸ್ತಿಭಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಬಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಒತ್ತು ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೇ ಸೂದರತ್ತಿದ್ದಾರೆ ರಾಮಾನುಜರೂ ಮಧ್ಯರೂ ಜ್ಞಾನದ ಸೀರದ ಮೇಲೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಜ್ಞಯಜ್ಞಾದಿಗಳ ಅಂಧಾಚರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರತಿಫಟನೆಯ ಪ್ರತಿಕವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡುವಾದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಮತಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಮೂಲ ಸೆಲೆಯನ್ನು ಮರೆತು ದೂರ ಸರಿದಿವ್ವರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪುನರಾಜ್ಞೇವನವಾಯಿತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ಯರು ಬಂದದ್ದು ಶಂಕರರು ಅದ್ವೈತಿಗಳಾದರೂ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಗೀತಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ಯರ ಅಗಮನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹಿಂದೆ ತೇಳಿದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಬಕ್ತರನ್ನೇಕರು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು ಅವರಿಗೆ ದೇವರು ನಿರಾಕಾರನಲ್ಲ ಬಲು ದೂರ ವಾದವನೂ ಅಲ್ಲ ಇವರು ದೇವರನ್ನು ಜನರ ನಡುವೆ ಮೆರೆಯಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ ಮಾತಳಗಳನ್ನೇ ದೇವರ ಬಾಯಿಂದ ಆಡಿಸಿದರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭ ಸಮರ್ಪದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನೆರಮನೆಯವನಂತೆ ಪರಿಚಿತನಾದ ಅವನು ಮಗುವಾದ ತಂದೆಯಾದ ಗುರುಪಾದ ಸಂಪದರ ತರುಣಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಅಕೆಯನಾದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನವರಾದ ರೇಷ್ಮೆಯ ದಾರದಿಂದ ದೇವರೂ ಬತ್ತರಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ಅವರ ಹಾಡಿಗೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿ ಒಂದೂ ಮಹಾಪೂರ ವಾಗಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಈ ಮಹಾಪೂರವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರೂ ಇವರ ಅನಂತರದ ಮೂರನೆಯ ಅವಧಿಯೇ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅರವಿಂದ ರವೀಂದ್ರ, ಗಾಂಧಿ—ಇವರು ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಿದ ರೆನ ಬಹುದು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಂವು ಮುಖಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಮಟ್ಟ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಇದರ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳು ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ ಗಳಿಗೂ ಹರಿದಾಸರು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರವಲಖ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಕ ರಿತ ಲೇಖನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ಹರಿದಾಸ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಈ ಕೃತಿ ಇದೂ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವವರಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರು ಅಥವಾ ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿರುವವರು ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಗಾಗಿಯೇ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ನನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ದ ಸಂಪಾದಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಕಾಶಕರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಈ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಈ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ನನಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲವರಿದ್ದಾರೆಂಬುದೇ ಈ ಆಳುಕ್ಕಿ ಕಾರಣ ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಆಪ್ತ ಸುಲಭವಾಗಿ ನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ ಚೊಕ್ಕಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪರವಾಗಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿಯವರ ಒತ್ತಾಯ ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು ಆದರೆ ಒಂದು ಕರಿದಾದ ಕಾಲಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯಿಸುವುದು ಸುಂಭವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಮ್ಮ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಅಪರ ಮೌಞವನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ನಿರಾಕರಣೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಲಾಗದ ಸಂದಿಗ್ಧಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿ ಒಂತು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಲೇಖನ ಬರೆಯಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿಯೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆಗದೆಂದೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಎಡದ ಕೆಲಸ ಬಡಬಾರದೆಂಬ ಹಟದಿಂದ "ಸುನ್ನದೆಯಲೇಬೇಕಾಯಿತು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಏನವಾದ ಸ್ನೇಹದಿಂದ "ಹರಿದಾಸ" ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು ತರಣರನೇಕರು ಉತ್ಸಾಹ ದೊಂದಿಗೆ ವಿಪ್ರತ್ಯಸ್ನಾ ಮರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಕನಾದ ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆ ನನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಗೆಳೆಯರ ದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟರ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು ಈ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ನನಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅಪಾರೂ ಗ್ಯ ಬಡಿಯಿತು ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತುಕ್ಕುಲಿಕ್ಕ ವಾಗಿ ಅಸಹಕರ ಚಳವಳಿ ಹೊಡಿತು ಅರೆಗುರ ಡನಾಗಿ ಚೊಕ್ಕಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಮೇದನೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯ ವಶಾಢಲಾರನೆನಿಸಿತು ಆಗ ನನಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರು ಶ್ರೀ ಬಟ್ಟರು ನನಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ನನ್ನ ಬೇನೆ ಪರಿಹರವಾಗದಂಥದಲ್ಲ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದವರು ವೈದ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಿ ಆರ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಾನು

ಲೇಖನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓದಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ್ನು ಓದಿ ನನ್ನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿದವರು ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಗಳು, ಮಗ ಮತ್ತು ಸೋಸೆ ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ನೆರವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಈ ಗ್ರಂಥಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸನ್ನಂದ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೂ ಬಹು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಪವಾಡವನ್ನು ಮೆರೆದ ಲೋಟಿಸ್ ಪ್ರಾಂಟರ್ಸ್ ಅವರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಬಂದನೆಗಳು

— ಎಚ್.ಸಿ.

—

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನೂತನ

ಮಂಗಳಧಾರಕಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ದಶಕ ಆಗುತ್ತ ಬಂತು ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ,ವಿಷಯ ತೀರ ಕಡಿಮೆ

1975 ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾವರ್ಷದ ಅಂಗವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕರಕೊಟ್ಟು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣು ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆವು

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ತಿರುಮಲೆ ರಾಜಮ್ಮ ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ ನಾ ಮಂಗಳ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಿತ್ರಾ ರಾಮಣ್ಣ ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿರಾಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ ಜಯಂತಿ ಬಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕಿಯರೂ ಹಾಗೂ ವಿದುಷಿಯರ ಲೇಖನಗಳಿವೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿ ಖರ್ಚಾಗಲೂ ಐದಾರುವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾದಾಗ ಈ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದೈವಯಶ್ವಿ ತನ್ನೇರರೇತಿದಂತಾಯಿತು

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥ ಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಕಾಲ ಬರಲೂ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಬೇಕೋ ?

ಈಚೆಗೆ ಮೂರು ಸಾಲು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಖರೀದಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಗಳೂ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇತರ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ ಖರೀದಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಅಡ್ಡಿಗಳನ್ನೊಡ್ಡದೆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾರಾಟ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶಗಳಿಲ್ಲ ದಂಥ ನಮ್ಮಂಥ ಪ್ರತ್ಯನಿರತ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪಾಡಂತೂ ಹೇಳತೀರದು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿ-ಮಿತಿ ತಪ್ಪಿದ ಕಾಗದದ ಬೆಲೆ ಅಷ್ಟುಬೋಡಹೆ ಮೊದಲೂ ಮತ್ತು ರಟ್ಟುಹಾಕುವಿಕೆಯ ಬೆಲೆಗಳಂತೂ ತೀರ ದುಬಾರಿಯಾಗಿ ಸಾಲ-ಸೊಲ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಿಸಿದರಂತೂ ಅಂತಹವರ ಸ್ಥಿತಿ ಬಡಗಿಗೇ ಏನಾಗು

ಈ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶ ನಕ್ಕೂ ಕೈ ಹಾಕದೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನೇ ನೆಟ್ಟಿ ಕೊಂಡ

ನಮ್ಮಂಥವರ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯೂ ದುರ್ಭರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಯಾರವರಿಂದ
ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಧೈರ್ಯವಹಿಸಿ
ಕಾರ್ಯಾಗತಗೊಳಿಸಲು ಸನ್ನಿವ್ಯ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸೈ ಅವರನ್ನು ಶೇಖರಣಾಂಡಾಗ ನಮ್ಮ
ಮೇಲೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಅವರೇನೋ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಲೇಖಕರುಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರವನ್ನು
ಬರಿಸಲಾಯಿತು ಆದರೆ ಕಾಲಾವಣಾತ ತೀರತಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಲೇಖಕರು
ಯಾರೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ
ಮುಖಾಂತರ ಪಲವು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ವಂದಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವು
ಹೆಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸೈ ಅವರಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬಿಗಿ ವಿನಾದರೂಮಾಡಿ
ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಎಲ್ಲ ಇವು
ಕಾರ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ನಿಜವಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಜಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಸ್ವತಃ ಕತೆ
ಗಾರರು ನಾಟಕ ಕರ್ತೃಗಳೂ ಕವಿಗಳೂ ಕಾದಂಬರಿಗಾರರೂ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧ
ಕರೂ ಆದ ಇವರ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳೇ ನಮ್ಮ ಯಶನ

ನಮ್ಮ ವೇಲಿನ ಕರಣೆಯಿಂದಲೋ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಮೇಲಿನ
ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೋ ಅಂತೂ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸೈ ಅವರು ಎರಡನೆಯಾರಿಯೂ ದಾಸ
ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಲು ಒಪ್ಪಿ ಈ ಮಾಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು
ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹೆಚ್ಚಿನ
ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಸಾ ತಕೋತ್ತರ ಪದವೀಧರರು ದಾಸಶ್ವೇತೃದಲ್ಲೇ ಕೆಲಸವಣಡಂ
ತ್ತಿರುವವರು ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವವರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ
ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥದೊಂದು ಆಚಾರ್ಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ
ಮಟ್ಟಿಗೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಅನ್ನುವ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವೂ ನಮಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಇಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ
ಶೈಲಿ ಹೊರಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ಸಂಪಾದಕರು ಲೇಖಕರುಗಳೂ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ
ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ನ. ನಾ. ಕರಾವಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು
ಸ್ಟುಡಿಯರ್ಸ್ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಶಸ್ಸು ಸೇರಬೇಕು

ನೂರಾರು ಆಡೆ-ತಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಮ್ಮ ದುರಾದ್ವೈತದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಬೇನೆ ಒಂದು ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಕಣ್ಣೀರ ಬೀಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

ಇನ್ನು ಮಂದ್ರಣದ ವಿಚಾರ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಯಾವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕಾದರೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಧುಮ್ನಿಕ್ಕಬಹುದು ಆದರೆ ಗ್ರಂಥ ಮಂದ್ರಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ತ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎಂದು ವಚ್ಚು ಜಾಗರಣೆ ತರುತ್ತದೆ

ಇಂಥ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತವರೂ ಲೋಟಿಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ವಲಿಕೆಯಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರೂ ಅವರೇನೋ ಮುಂದಿಕ್ಕಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪ ಕೊಂಡರೂ ಆದರೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಒದಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಮಾಹುತಕ್ಕೈಯಿಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದರೂ ಮೈಸೂರು ಮಿಲ್ಲಿನ ಡೆವಿ ಬೀಕ ಕಾಗದ ೫ ಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಹೋಡಿಸು ವರು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ತಾಪತ್ರಯ ತಲೆನೋವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ಕರಡು ತಿದ್ದು ವ ದೋಷದಿಂದಾಗಿ ಮೂರೂ-ನಾಲ್ಕು ಭಾರಂಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಪಿಕೆಯೋ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರೋ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮುಂದಿರಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಬಂತು ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರೂ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಲೇ ಹೆದುರಬಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರೂ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಮುಂದಿಕ್ಕಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಅವರ ಪುತ್ರ ಬಿ|| ಸೋಮಶೇಖರರಿಗೂ ಮಂದ್ರಣಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವೂ ಚಲಿಸದೆ ಈವತ್ತಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಯೋಜನೆ ಹಣವನ್ನು ನಮ್ಮಂಥ ಪ್ರಕಾಶಕರು ತರವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ? ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತೂ ನಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಒಂದು ಮೈಸೆ ಹುಟ್ಟದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಾರಿಕಾಣದೆ ತಲೆಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತು ಕೂತಾಗ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ನಿಂತವರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಮಹಮ್ಮದ್ ಶ್ರೀ ಎನ್ ಆರ್ ಗೋವಿಂದರಾವ್ ದಂಪತಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಆತ್ಮೀಯ ಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಮಹಮ್ಮದ್ ಶ್ರೀ ಬಿ ಬಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಅವರು

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವರ್ತನ ಗ್ರಂಥದ ಬೃಹತ್ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಲೇಖಕಿಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಮಂದ್ರಣರಿಗೂ ಮಂವಿಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದರಿಗೂ ಮಹಮ್ಮದ್ ಕನ್ನಡ ಮಹಮ್ಮದ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ತಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ

ಮೈಸೂರು-೨

ಎಂ ಎಸ್ ಲೀಲಾಮೂರ್ತಿ

ಪ ರಿ ಮಿ ಡಿ

	ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ		v
	ಪ್ರಕಾಶಕರ ವಣತು		x1
೧	ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾಸೆಪಂಥ	ಸೀತಾರಾಮ ಅಂಗೀರ ದುರಾ	೧
೨	ಹಿಂದಾಸೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ	ಬಾಲಿ ರಘುನಾಥ	೩೨
೩	ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ	ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಲಾಯ	೬೨
೪	ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು	ಎಸ್ ರಮೇಶ್	೭೨
೫	ಹಿಂದಾಸೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ		
	ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು	ಡಾ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್	೧೦೩
೬	ಸಂತಕವಿ ಅನೂಪಾವಿ ಕನಕದಾಸರು	ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ	೧೩೯
೭	ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೂ	ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕಂದಿ	೧೬೧
೮	ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು	೨ ಎನ್ ಭಟ್ಟ	೧೯೨
೯	ಮಹಿಮಾಪೀಠದಾಸರು	ಎಂ ಜಯಂತಿಬಾಯಿ	೨೦೪
೧೦	ವಿಜಯದಾಸರು	ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್	೨೩೭
೧೧	ಪ್ರಸನ್ನ ಚಂಕಟದಾಸರು	ವೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ	೨೬೬
೧೨	ಗೋಪಾಲದಾಸರು	ಕೃಷ್ಣದೇವಿ	೨೮೪
೧೩	ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು	ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ	೩೧೧
೧೪	ದತ್ತಣ ಕನ್ನಡ ಚಿಲ್ಲೆಯ ಹಿಂದಾಸೆರು	ಜಯಂತ	೩೩೭
೧೫	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಮಾ ಕೃತಿಕಾರರು	ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ	೩೪೪
೧೬	ವ್ಯಾಸದಾಸರು	ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್	೩೫೫
೧೭	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ-ಪ್ರಕಟಣೆ	ಡಾ ಬಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ	೩೬೯
೧೮	ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಸಿ ಪಿ ಕೆ	೩೮೧
೧೯	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ		
	ಮೌಲ್ಯಗಳು	ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ	೩೯೨
೨೦	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ	ಆರ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ	೪೦೩

೧೦	ವಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಸಿ	ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುಪತ್ನಿ	೪೧೮
೧೧	ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದವು	ದಾ ಕೆ. ಬಿ. ನಾರಾಯಣಪ್ಪನ ದಾ	೪೪೨
೧೨	ಛಾಂದಸ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಶೋಧನೆ	ಪ್ರೀತಿವಾಸಿ ಉಡುಪ	೪೬೭
೧೩	ವಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ	ಬಂದ್ರಪುತ್ರಿ ಸೋಮದಾ	೪೮೯
೧೪	ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳೆಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಬಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ	೫೧೪
೧೫	ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ಡಿಲಿಂಗಂ ಕೀರ್ತನಾಕಾರರು	ದಾ ಆರ್ಮಿಯನ್	೫೩೯
೧೬	ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಬಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ	೫೫೫
೧೭	ಅಪ್ಪಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು	ದಾ ಬಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲ್	೫೮೫

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಂಘ

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್

ಹರಿಹಾರಾಯರ್ ಹೆಸರ ರಾಯಣ
ಹರಿಹಾರಾಯಣ ಎನು ಪಾಸವೆ
ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬ ನಾವ ದ ಬೀಜವ
ಪಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಭರೆಯೊಳಗೆ ||

—ಭರಂದರದಾಸರಂ

ಭಾರತದ ಹದಂತರ್ಗತ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇಶೋಪಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕಾಲದಿಂದ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು

ಅತುಲಃ ಪರಭೋ ಭಿಮಃ ಸಮಯಚ್ಛೋ ಹದಿರ್ಹರಿಃ |
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾನ್ ಸಮಿತೀಜಯಃ ||

ವಿಷ್ಣು ದೇವತೆಯನ್ನೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುವವರೆ, ವೈಷ್ಣವರು¹ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಷ್ಟು ಪುರಾತನ

1 ಮಹಮ್ಮದ್ ವಿಷ್ಣೋ ಸುಮತಿಂ ಭಜಾಮಹೇ (ಋ 1-156 3)

2 ವಿಷ್ಣುಸಹಸರನಾಮಸ್ತು ಮನಃ ಪ್ರಗ್ರಹವಾನ್ಮರಃ |

ಸೋಮಧ್ವಜಃ ಪಾರಮಾಪ್ನೋತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮಂ ||

(ಕರೋಪನಿಷತ್ತು)

ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಥವಾ ಹರಿಯನ್ನು ದಾಸ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವರೋ ಯಾವನು ಭೂಮಿಮಾಲೀನನೋ ಆತ ಹರಿದಾಸ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಭಾವನೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಖ್ಯಾತಿ ಕೋಲರಿದ್ (Coleridge's The Ancient Mariner)

1 ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಪಲವು ಭಕ್ತಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿದ್ದು ತಾತ್ವಿಕ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಹರಿಯ ಹಿರಿಯದೇವತೆ,

(a) ಹೂದ್ ಭಾಷಾ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಾನಾಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ (ಶಕಪಥ XIV 1)

(b) ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೇ ಪರದೇವತೆ |

ಹರಿ ಸರ್ವವಿಶ್ವಮಯಂ ಜಗತ್ ||

—ಭರಂದರದಾಸರಂ

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರ ಜಾರ್ಗನ್ (Jargon) ಹೇಳಿಕೆಗಳು¹ ಇರುವುದುಂಟು. ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ಹಾಗೂ ಹರಿದಾಸಪಂಥ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ ಸದ್ಯ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೆಲವು ವಿವರಿಸಲು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವರಹರೀಶ್ವರರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ² ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ³ ಅಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ ಬರೆದಿರುವ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಾಧು ಸ್ವರೂಪದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಿಯಾಗದು.

ಈ ಒಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು (Source Material) ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಯಾರು ಬರೆಯುವ ಇತಿಹಾಸವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಗಳು ತುಂಬುವಾಗಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜ ವರ್ಣನದ ಕಾಲದ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆ ಗೋದಾವರಿ ಪರಗಿನ⁴ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರಿಸಿದ್ದು ವಂಶಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಆ ತುದಿಯಿಂದ ಈ ತುದಿಯವರೆಗಿನ ಸ ವಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಿಯೇಕೆ ಇದಾದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಷ್ಟು ವಕೆಯ ಆಕಾರ ಮೂಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರಣ ಮೊದಲು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು ಇದರಿ

ಶ್ರೀ ೨೫೨ ರಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನುಳ್ಳ ಯಶಸ್ವಿಲಕ ಚಂಪೂ

- 2 Jargon Vocabularies artificial or Confused statements
ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ನುಡಿಯುಗಳು ಪದಪುಟಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವುಗಳ ಮುಖ ಬೆಲೆಯ ಬೀಲೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸಮಾಜವಲ್ಲ (Their face value cannot be taken as a source for writing history)

- 3 (a) ವಿದ್ವಾನ್ ಅರ್ ಎಸ್ ಪಂಚದ ೨೦ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೨ ೫೩
(೪ ಸಾ ಪ ಪತ್ರಿಕೆ ನಂ ೩೩ ೩೪)

(b) ದಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಪು ೨೫೬ (೦ ೫೬)

- 4 ದಾ|| ಜಿ ವರಪರಾಜರಾಜ್ ದಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ನೋಡಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ದಾ|| ಜಿ ವರಪರಾಜರಾಜ್) ಪುಟ ೮೮ xix

- 5 ಕವಿರಾಜವರ್ಣನ

ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ

ದಾವರಿ ವರಮಿದ್ವರ್ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳಗೆ |

ಛಾವಿಸಿದ ಚನಪದಂ ಮಾ

ಧಾರವಯ ವಿರೀನ ವಿತದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ || 36 (KBP)

ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸೊ ಮದೆ ವೆಳೂರಿಯು ಅದರ ಅರಣ್ಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬಾದ್ವಾ ಪಾಗೂ ಇತರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ

ಜೈನವೇಶಂ ಮತಂ ಮುಕ್ತಾ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಸಮಾಪ್ರಯೋ |
ಮಾರ್ಗ ಸಮಾಪ್ರೀತಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮಾಗಮಾಃ ||

[ಜೈನ ದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಕ್ಕ ದರ್ಶನಗಳು (ಜೈನೇತರ ಮತದ) ಅಗಮಗಳು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ]

(Somedava seems to say that excepting the Jaina doctrine all other systems favour either the path of duality (dvaita) or that of non duality (advaita) * ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತವಾಗಲಿ ಬಾದ್ವಾ ಮತವಾಗಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತವಾಗಲಿ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಿಯಾದರೆ ಅಗ ಇದ್ದ ಇತರ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಮತವನ್ನೇ ದ್ವೈತಮತವೆಂದೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯು ಅಗಲೂ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ

ಶ್ರೀ ಪಂಸಂ ಪರಮಾತಾ ಸಂ ವಿರಚಿತಂ ನಶಾದಿಕಾಂ
ದುರ್ಮಾಸರೇಣೋ ಜ್ಞಾನೋಧಿನಿ ಎದ್ರವಾಹನ ಶೀರ್ಷಿಕಾಂ || ೧ ||
ಕೃತಲ್ಪ ಶೀರ್ಷಿಕಾಂ ಜ್ಞಾನೋಧಿನಿ ಪರಶಿ ಥಾರ್ನ್ ಸಮಾಪ್ರೀತಮಾ
ತ್ವಪ್ರಚ್ಛೇದನ ಮೃತ್ಯುಶೀರ್ಷಿಕಾಂ ಅನ್ಯಾನ ತದಂಶಿಕಾಂ || ೨ ||
ಪ್ರಕೃತಿ ೧ | ಪೃ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೋಧಿತ ಮಾನಸಂ
ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ಶೀರ್ಷಿಕಾಂ ಮಧ್ವಾರ್ಯಾಚಾರಂ ಗುರುಂ ಭಜೇ || ೩ ||
೪ ಪು ಶ್ರೀಮದಾನಂದಶೀರ್ಷಿಕಾಂ ಯೋಗೋ ಜ್ಞಾನೋಧಿನಿ
ಯದ್ವಚ್ಛೇದನೋ ಸ್ವಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ || ೪ ||

ದುರ್ಮಾಸರವರೆಗಿನ ಪೌರಾಣಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಮುಂದಿನವರ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅವರಂದರೆ ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಯತಿಗಿಂದು ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ಯತಿಗಳವರೆಗೆ

6 Dr K K Handiqui Yasasthika and Indian Culture PP 371 372

7 ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುಷ್ಪಾಂಶು (ಸಂ ಬಳಗಂ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮಾ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೋದಯದ) ಪು ೧೮೨

ಇರುವ ಎಂಟು ಜನ ಯತಿಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲವು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಕೂರ್ಮರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ* ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276 ಎಂದು ಡಾ|| ಆರ್ ಬಿ ಭಂಡಾರ್‌ಕರ್ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸೂಚಿಸಿರುವದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಈ ಯತಿಗಳ ಜೀವನಾವಧಿಯ ಕಾಲಗಡುಗಳೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ (tentatively) ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತವೆ (ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯತಿಯೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಯಾಗಿವೆ ಮತ್ಯಳನ್ನು ಪಡೆದಿದು ಅನಂತರವೇ ಉತ್ತರ ದಿ ಮರಕ್ಕೆ ಹೀರವನ್ನು ಲಂಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ವಯೋಮಾನದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಾಸರಿ ಸುವಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಎಂದು ಹಿಡಿದಿರ ವೆ)

ಶ್ರೀಹಂಸ (ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ)

ವಿರಿಂಟಿ (ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು)

ಸನಕಾದಿಗಳು (ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನವ ಪುತ್ರರು)

ದುರ್ಮಾಸರು

x x x x x

ಚ್ಛಾವನಿಧಿತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 799-849)

ಇಂದ್ರಮಾಹನತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 849-899)

ಕೈಪಲ್ಯತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 899-949)

ಚ್ಛಾನೇಶತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 949-999)

ಪರತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 999-1049)

ಸತ್ಯಪ್ರಜ್ಞತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1049-1099)

ಪ್ರಾಜ್ಞತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1099-1149)

ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1149-1199)

ಆನಂದತಿರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276)

ಈಗ ಮೇಲ್ಕಂಡಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಪೂರ್ವಕದ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ 2ನೆಯ ಗೋವಿಂದ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪುತ್ರ ಸ್ವಪತುಂಗ ಇಬ್ಬರೇ ಆತನ ತಂದೆ ಧ್ರುವ ಧಾರಾವರ್ಷನ — ಇವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಧ್ರುವ ಹಾಗೂ ಗೋವಿಂದರ ಸಮಕಾಲೀನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಹಾಕವಿ ದಿವಾಕರ ಚೆಲ್ಲೆಯ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಪಾದನ (ತಂಭುವಾಡ > ಸ್ವಯಂಭೂ ವಾಡ) ನಿವಾಸಿಯಾದ ಸ್ವಯಂಭೂ ತನ್ನ ಭಂದೂಕಗುಣ ಗ್ರಂಥ (ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂದಸ್) ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪದ ವೇಲೆ ಇನಿತು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಪಂಥದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಏಕೀಕರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ರಾಧೆಯ ಹೆಸರು ಮೊದಲು ಕಂಡುಬರುವುದು ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ. ಬಹು ಈಚಿನ ದಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೂತನ ಮೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಜಯದೇವ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಚೈತನ್ಯದೇವ ಮುಂತಾದವರ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಯಿತು.¹⁰ ಮತ್ತೆ ರಾಧೆಯ ಹೆಸರಂತೂ ಹಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ 9ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದು ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಾರ್ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ.¹¹ —ಇವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸ್ವಯಂಭೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ (ಸಿಲ + ಫ ಯ ಗಣಗಳು)

ಸೀಹವಿಕ್ರಂ ತೋ ಸ ದ್ವಿಸಹಾವಸ [ಸಿಂಹವಿಕ್ರಂತಃ ಶುದ್ಧ ಭಾವಸ]—

ಉಲ ಸರಕಸಸಾದಿ ರಮಂತೂ ಸದಂ ಬಾಲಗೋವೀಹಿಂ* ರಾಹಾಕಳಣ್ಣೀ
ಕರೆ ಪುಂಜಿತಂ ಧಗ್ರವುಂಜಾ

ಲಲಿತಗುಪ್ತ ಪತೇನ ಪಶ್ಯಾಃಕೂಲಾಚ್ಯುತಂ ೨ ಇಂ*ತೆ ಓ ಸಲಂ

ಹಾವಸಂತೇ ಆ ಕೇರೀ ಪದಂ ।

- 6 ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಯ ಕಾಲವು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕು ಪಂಡಿತ ನಾಥರಾಮ ಪೇರಿದಾ (ಚೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಔರ್ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೧೨) ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತ ರಾಜುಲ ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನ (ವಲುವುಚೆರಗು ಉಪ್ಪೊ ದ್ವಿತ ಪು. ೪) ಅವರ ನಿರ್ಣಯವು ಒಬ್ಬ ಕೊಂಡಿನೇನೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಯಂಭೂಕವಿಯ ಕಾಲ ಸು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೫೦ ರ ೮.
- 10 (a) ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಕ್ರೀಡ ಪ ಚರಿತ್ರೆ (ಕನ ರಾಜುವಾದ ಆರ್ ವ್ಯಾಸರಾವ) ಪು. ೧೫೫
(b) ಕನ ರಾಜವರ್ಗ ಸಾಂಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪು. ೧೬೬ (F&L)
- 11 ಆದೇ ಗ್ರಂಥ (ಕ ಶಾ ಸಾಂ ಅ) ಅ ಬಿ 41 Puskalkar Studies in Epics and Puranas of India p 81

ವಿವರಣೆ ಕರರೂ ಹೋ ಪರಿಸಂಖ್ಯಾ ಜಾತಾ ಪುರೋ ಪುಣ್ಯ ಮೂಲಂ ದುರೋದಿ
 ಕಾರೋದೀವರಾಕ್ಷೀ ಶಿವಗೀ
 ವಿವರಣೆ ಸಮೀಪಂ ಪುಣ್ಯೋ ಈ ಸೋ ಗಾಢಮಾಲಿಂಗಿ ಸ ಅರಂ ಚುಂಬಿ

ಚೆಟ್ಟುರು ರಾಮಿಲು ಅ || 75 1

ಪ್ರಪ್ತ ಶರಣಿ ಶಾಯಾಂ ರವಂವನೀಃ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋಪುರಾಃ ರಾಘವಾಕೃತ್ಯಾಃ
 ಪುಂಚಿತಂ ಭೂರಿಪುಂಜಂ
 ಲಲಿತೋಭಯ ಹೂ ಭಾಂ ಪುಣ್ಯದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇ ನೀತಃ ಸ ಯಂ ಯಾವತ್
 ಸಂಕೇತಕೇಲೀ ಪ್ರಬೇಶಮ್ 1

ವಿವರಣೆ ಕರರೂಢಃ ಪುರೋಶಂಕ ಯಾವತಾ ಪತ್ ಪುರಾ ಪೂರ್ಣಮೂರ್ತಯ
 ಮೂರ್ತಿ ಪವೇಂದೀವರಾಕ್ಷೀ ಶೈಲಾಂಗೀ
 ವಿವರಣೆ ಸಮೀಪಂ ಪುನಶ್ಚಯಾ ಸ ಗಾಢಮಾಲಿಂಗತಃ ಸಾದರಂ ಚುಂಬಿತೋ
 ನಿಭೂತಂ ರಮಿಪತ್ 71-75 1 11

ನೋಡು ಶರಣಿ ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪುರೊಂದಿಗೆ ಅನುವ ರಾಜಾಕೃತ್ಯ ಶಕ್ತಿ ರಾಘ
 (ಕೃಷ್ಣನ) ಎರಡೂ ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಿನ ರಾಕಿಯನ್ನು ಹುಂಬಿ (ಆಶನ) ಕಾಣಿಸು
 (ತನ) ಲಲಿತಪ್ರಕಾರದ ಮೂಲ ಕೇಲಿಪ್ರಬೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸ ಯಂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು
 ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಆ ತ ಶಂಗಿ ನವೇಂದೀವರಾಕ್ಷಿ ಪೂರ್ಣಮೂರ್ತಿಯುಮೂಲಿ ಆ ಕೇಲಿ
 ಈಕೇಲಿ ವಿಶೇಷಮೋಡಿ (ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಣಿಸು) ಮೆ ಬಿ ಹಿಡಿದ (ತನ) ಕೆಗಳನು ಬಿಟ್ಟು
 ಬಿಡಲು (ಕೃಷ್ಣನ) ಆಕೆಯನು ಹಿಡಿದು ಚುಂಬಿದನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆಲಂಗಿಸಿದನು
 ಮತ್ತು ರಮಿಸಿದನು ಅದನು ಕಂಡ (ಅಡಗಿಕ ಕತ) ಇತರರು ವಿಶಾಖಾಕೃತ ರೀತಿ
 ಯಲಿ ಪಾಪ್ಯಾದರು]

ನಮಗೆ ಸದ್ಯ ಈ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಒಳ್ಳೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು ಒಂದಂ
 ಪೂತು ಸತ್ಯ ಆತ ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಆ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ
 ಶನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟೊತ್ತಿಗೇನೆ ರಾಧಾ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ
 ಪ್ರಾಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗೂ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾದ್ಯ ನಾಯ ಕಿ
 ಯಾಗಿದ್ದಳು ಮತ್ತೆ ಅಕೆಯ ಭಕ್ತಿಯು-ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ, ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ

12 (a) ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂಭೂ (ಸಂ ಪೂಜಾಮೋದರ ವೇಲಾಕರಂ)

೧ ಉತ್ಪಾದಿನಿಧಿ ಪು ೩೬

(b) ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ
 ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹುಲೂ ವಂದಾವನದ ವೇಲೆ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ತಿಕ ರಾಧಾ ದಾದೋದರ
 ಪ್ರಸನ್ನ ಎಂದು ಬರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ ಇದು ರಾಧಾಕೃತ್ಯ ವಿಂಬದನೀ
 ಸೂಚನುಕ್ರಮ ಎಂದು ಅವರ ವಿವಾಹ ಮಂಜೂತ ವವನು ಶರಣಲಾಭಿಕ್ತದ ಕಾರಣ
 ಈ ಪಂಥ (cult to worship) ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿ
 ವಿಶೇಷ ವಿಧವಿದೆ

ತನ್ನಯತಾಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ದು ವಚನಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡುವ ಕಾತುರ ಸಂಕೇತಸ್ಥಿತಿ ಸುಕ್ಷೇಮಕರ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿತಿ ಲಿಸುವಷ್ಟು - ಇನಿತು ತಲುಪುವಷ್ಟು - ಕಾಯ ಗೊಡಲಿಲ್ಲ! ಅಷ್ಟು ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ರತಿಯ ಅವೇಶ ಆ ರಾಧಾರತಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ನದ ಅತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾಗರ ಆತನನ್ನು ಕೂಡ ಬಯಸಿದ ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಾಧೆಯೆಂಬ ರಾಸಗಂಗೆಗೆ ಸೇರಿದ ಉಪನದಿ ಗಳು ಆ ರಾಸರಸವಂತೀಶ್ವರವಂತಿ ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹವಣಿಸಿ ಹರಿದುದೇ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆತ್ಮನಿವೇದನ¹³ ಈ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ನಾರದಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆಯೆಂಬ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಗುಣಮಹಾಸಕ್ತಿ, ರೂಪಾಸಕ್ತಿ, ಪೂಜಾಸಕ್ತಿ, ಸರಣಾಸಕ್ತಿ, ದಾಸ್ಯಾಸಕ್ತಿ, ಸಖ್ಯಾಸಕ್ತಿ, ವಾತ್ಸರ್ಯಾಸಕ್ತಿ, ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ, ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ, ತನ ಯತಾಸಕ್ತಿ, ಪರಮವಿರಹಾಸಕ್ತಿ, ರೂಪ ವಿಶದಾ ಅತಿ ವಿಶಾದಶಫಾಭದತಾ¹⁴

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಭಾರತದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ದ್ವೈತ ದರ್ಶನ ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಬೀರುಗಳು ಈ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಭೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದೆ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದಲಿಯ ಅನುಭಾವ ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಗೂ ಮೂಲ¹⁵ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸ್ಥಾನನು ಆತನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬದುಕುವುದೇ ಹರಿದಾಸರ ಪರಮಗುರಿ

ಕೃಷ್ಣಮಂತ್ರವ ಹುಡುಗ ಏ ಮನುಜ

ಕೃಪ ಮಂತ್ರವ ಹುಡುಗ

ವೈಷ್ಣವೋತ್ಸುಮನಾಗಿ

ವಿಷು ವೇ ಗತಿದೆಂಬು || (ಪುರಂದರದಾಸರು)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರವಿದ್ದಂತೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟು ಆದರೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಒಸರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮೇಯ ರಕ್ಷಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು ಮೊದಲನೆಯದು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ

13 ಶ್ರವಣಂ ತೀರ್ತನಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ ರಾಂ ಪಾದಸೇವನಂ | ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ್ ನಿವೇದನಂ || ಭಾಗ 7-5 23

14 ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರ ರತಿ (ಗ್ರ. ಕ ಗೋಪನ ಥಾನಂದ) ಪು ೧೦೩

15 ರಾಧಾ ಒಕ್ಕಿಗೂ ಶಿವಶರಣೆ ಅಶ್ವಮಾಣ ಬೇವಿಯು ಭಕ್ತಿಗೂ ಮತ್ತೆ ಭಕ್ತಿ ಭೇದಾರಿ ಒಸರಣ್ಣ ನದರ ಭಕ್ತಿ ಗೂ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಹಾರಾದೇವಿಯು ಒಕ್ಕಿಯ ನಿರರ್ತನ

ಅಕ್ಷೀಪಗಳನು ಅಡಗಿಸಲಿಕ್ಕೇ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವು ಎರಡನೆಯದು ಒಂದೆ ಅಕ್ಷೀಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವು ಅವರ ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗದಂ ಇವರಡರಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಅಂಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರೂ ಒಂದು ಅಂಗದ ಪೌರಾಣ್ಯದಿಂದ ಆ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ದಾಸಕೂಟ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪೆಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೆಸರುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿವೆ ¹⁶ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಒಂದಿದೆ ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಮಾವೇಶವಾಗದೆ ಭಕ್ತಿಯು ಏರ್ಪಡಲಾರದದು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದಯ ಹೊಂದದ ಕಿ ತ-ನ ಕೀರ್ತನವೆಲ್ಲ ಭೂಡೆ ಭೂಡೆಯೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಮದನಂದತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಾತ್ಮಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಸು ಸುದ್ಧಘ್ನ ಸರ್ವಕೋಧಕಿ

ಸ್ನೇಹನೇ ಭಕ್ತಿರಿತಿ ಪೂರ್ವ ಸ್ವಯಂ ಮುಕ್ತಿಸಾಚಾರ್ಯಧಾ || ¹⁷

[ಭಗವಂತನ ವ ಹಾತ್ಮ್ಯ ಸುದ್ಧಘ್ನವೂ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವೂ ಆಗಿ (ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ) ಹಸ್ತ ತಳೆಯಬೇಕು ಅದರಲ್ಲೂ ಆತ ಸರ್ವಕೂಟ ಹೆಚ್ಚಿನವ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವೇಕೆ ಸ್ನೇಹವೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ] ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯ ಚಿಹ್ನಾಸೆ ಸುವರ್ಣರು ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ

(a) ಸಾತ್ತ್ವಿ ನ್ ಪರಮ ಪ್ರೇಮರೂಪಾ || ಸೂ ೨

[ಅದು (ಭಕ್ತಿ) ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು]

(b) ಅನ್ಯೋನ್ಯಾತ್ಮಯುಕ್ತಮಿತ್ಯನೇ || ಸೂ ೨೯

[(ಭಕ್ತಿ ಮತ್ಸ್ಯ ಜ್ಞಾನ) ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು] ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಒಂದೊಂದೆ ಆಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

(c) ತಸ್ಯಾಃ ಸಾಧನಾಂ ಗಾಯತ್ರಾಂತಾರ್ಥಾಃ || ಸೂ ೩೪

[(ಭಕ್ತಿಯನ್ನು) ಪಡೆಯಲು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹಾಡುವರು] ಅದರೂ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ

16 ಆಲ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮ ಪಿ ಪರಿಣಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೩೭ (ಕ ಸಾ ಪ ಪ)

17 ಮಹಾಭಾರತ ಪಾಶ್ಚರ್ಯ ಭಾಷ್ಯ ೧ ೮೬/೧೦೭

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸವಂಶ

(d) ಅನಿರ್ದೇಶನೀಯ ೦ ಪ್ರೇಮಸ ರೂಪವೆ || ಸೂ ೪೨

ಅನಿರ್ದೇಶನೀಯ ಎಂದೆ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ, ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅಮಂಭವಿಸಲು, ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಅನ್ಯಾದ್ಯತ ಭಜನಾತ್ || ಸೂ ೩೬

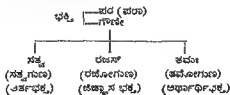
[ನಿರಂತರ ಭಜನೆಯಿಂದ ಆ ಪರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು] ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಏಕಂತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದು ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಗಾಯನದ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಜಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣು ವಶವಾಗುತ್ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ನಾರದರ ಪಾಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ಮನೋಗತಿದಿವ್ಯನಾ ಹೌ ಭೇದ ಮಿಥ್ಯಾಃ
ಅಭಿಸಂಧಿರ್ವಿನುರಾ ಭಕ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣು ಮಹಂತೇ ||

[ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಗತಿ ಸಂತತವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಪವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನವೇ ಭಕ್ತಿ ಅದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಶಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ] ಅರ್ಥಾತ್ ಭಕ್ತಿಯು ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಭಕ್ತನ ಪ್ರೇಮ ಪೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಪ್ರೇಮವಾಗಿರಬೇಕು ಇದನೇ ನಾರದರೂ ತಿರುಪತವಾಗಿರುವ (ಸತ್ಯ ರಜಸ್ ತಮೋಗುಣಗಳ) ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕು ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿತ್ಯದಾಸವಂತೆ ನಿತ್ಯಕಾಂತೆಯಂತೆ ಭಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದೇ ಉದ್ದೇಶವು ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುಪತಭಂಗಪೂರ್ವಕಂ ನಿತ್ಯದಾಷ್ಯ ನಿತ್ಯಕಾಂತಾ ಭಜನಾತ್ಮಕಂ
ಪ್ರೇಮಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರೇಮೈವಕಾರ್ಯಮ್ || ಸೂ ೩೭

ಆ ಭಕ್ತಿಯ ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ

ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಬೇಕು
ಎಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತ ಪ್ರಿಗುಣಾತೀತ ಭಕ್ತನಾದವನು

ತಾ ಜಗೇಶ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ
ಹೃದಯ ಕಮಲವೊಂದು ನೆಲಸಿರು ಹಂದಿ ||

ಎಂದು ಹಾಡಬೇಕು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು
ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಮಾಡೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ
ಹೃದಯಸಂಭವ ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ತಂಬೂರಿಯ ತಂತಿ ಮೀಟಿದರು ತಮ್ಮ
ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಚಿಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಲಗಿಸಿದರು ಕಾಲ್ಗಲ್ಲಿಯ ಗೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಫಿಲ್ ಫಿಲ್
ಎಂದು ಕುಣಿಸಿದರು

ದಾಸನ ವಸತಿಶೋ ಎನ ಇಷ್ಟು
ಗಾಢಮಾಡುವುದೇಕೆ ದಯ ಸಂಪನ

ಎಂದು ಮೊರೆಬಿಟ್ಟರು

ತಾರ ಯಾ ನನ ನಾಮದ ಸ ರಣಿಯ
ಸಾರಾಪ್ರಕಟ ಸಾಲಿಗೆ ಬರಲಿ

ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲಗೆಯ ನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರು

ಹರಿಸ ರಣಿ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ
ಪರಗತಿಗೆ ಇದೂ ನಿರ್ಧಾರ

ಕಟ್ಟಾಸೆಯಿಂದ ಗೀತ ನರ್ತನದಿಂದ ಸೂಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರು ಎಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮುಂದೆ
ನಿಂತಿತ್ತು

ಸಮೀಪಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ನ ವೇ ದೇವೋಕ್ತಸ್ಯ ನ ಪ್ರಿಯಃ |
ಯೇ ಭಜಂತಿ ತು ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಯತೇ ತೇಷಾಃ ಪುಷ್ಪಮ ||

(ಗೀತಾ IX-29)

ಆಶೀರ್ವತ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ವಿಷಯಾಃ ಪುನಃ ಪುನಃ
ಇದಮೇಕಂ ಸುನಿಷ್ಠನಂ ಭೇದೋಪಾಸಾರಾಯಣಃ ಸದಾ || (ದಾ ತಾ ೧)

ಪೊಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಏರ್ಕ್ ಯಾಣುಸ್ ಸಾಮಾ ಹಾಗೂ
ಅಭಿವೇಶನ ವೇದಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ದಾಸರೊಬ್ಬ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರೊಬ್ಬರ ಸಂಗಮ
ವಿದೆ¹⁸ ಸಾಮಾಜಿಕವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಇಲ್ಲವೆ ? ಹೃದಯಾಸರ ಹಾಡೂ

18 ದಾಸರೊಬ್ಬ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರೊಬ್ಬರು ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ಸಾರ್ವಗಾಢ
ಹೇಳಿಕೆ

ಸಂಗೀತವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಎರಡೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ ರೂಪಗಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಇನ್ನೇನು ? ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯದೆ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಬಿಂಬದ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಇರದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಬಿಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ವಿನಾಶ್ವಾನಂ ಕುತೋಭಕ್ತಿಃ ಕುತೋಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾಚಿತತ್ (ಗೀ ಛಾ 1೫ 31)
ಪರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರಾ ಪುತ್ರ ಮಹಿದಾಸನ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನಿದೆ ? ದಾಸರ ಸಂಗೀತಭರಿತ ಕಿರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾದರೂ ಏನು ? ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ

ಕೇಳನೊ ಪರಿ ತಾಳನೋ
ತಾಳಮೇಳಗಳದು ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ||೫||
ತಂಬುರಿ ಮೊದಲಾದ ಅಖಿಲ ವಾದ್ಯಗಳದು
ಕೊಂಬುಕೊಳಲು ದ್ವನಿಶ್ಚರಗಳದು
ತುಂಬುರು ನಾರದರ ಗಾನ ಕೇಳುವ ಪರಿ
ತಂಬುರಾರ ಈ ತಂಬುರದ ಕೊಗಾಟ ||೬||
ನಾನಾಬಗೆಯ ಭಾವರಾಗಿ ತಿಳಿದು ಸ ರ
ಜ್ಞಾನ ಮನೋಧವೆ ೯ ಜಾತಿಯದು
ದಾಸವಾರಿಯ ದಿವ್ಯನಾಮ ರಹಿತವಾದ
ಹೀನ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮನವಿತ್ತು ||೭||
ಅಡಿಗಡಿಗಾಣಂದ ಬಾಪ್ತವುಳಿದಿಂದ
ನುಡಿಬುಡಿಗೂ ಶ್ರೀಪರಮೇಶು ತ
ದೈವಭಕ್ತರನು ಕೂಡಿ ಪರಿಕೀರ್ತನೆಯಪಾಡಿ
ಕಡೆಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲಿವೆಂದರ ಕೇಳಿ ||೮||

ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೆಲಿನ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುರಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದ್ವನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ನಾರದರ ಸಾತ್ವಸ್ಥಿನ್ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸದ್ಯ ಇದು ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು ಮಾನುಷ ವೈದಿಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ - ಭಗವಂತನ ಗೇವೆ - ಎಂದೇ ಮಾಡಬೇಕು ಪ್ರಾರಯಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಥರಪುರದ) ವಿಟ ಲವ ಪರಮಭಕ್ತ

ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀಮದಭಂಗ ವಿಹಿತ ವದಾಂಭೋಜ ವಂಶ ಮಧುಪರ ಕನ್ನಡ ಕವಿ
ಚಾಂದರಸ (ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೧೩೦೦) ತನ್ನ ಶೈಲಿ ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಯಲ್ಲಿ

ಸಕಲಾಂಶಠ್ಯಾಧಿ ಜೀವವೈಕರ ಚೈತನ್ಯರೂಪಂ ಜಗದಾ
ವಕಭಾವಂ ವಿಷ್ಣು ವೇದಾಗಮತಃ ಸತತಂ ಸಾರ್ವಸಂಪಂಧದಿಂ ಕೌ
ತುಕದೀಧಾನಾವೃದಂ ಬದ ಸಮೀಚಿದು ಹರಿಗ್ನೋತ್ಪಮೋದೀಗಣೇ ಚಿ
ತ್ರಕಥಾವಿಷಾ ರವಂ ಒನೆ ಸರೋಜದಸಿದಂ ಸತ್ಯವಿಶ್ವೇನ ಮೇಚ ಲ ||

ಎಂದು ಸರ್ವಾರ್ಥಾಭಾವ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವ ಭಾವದಿಂದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದುದು
ದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ವೈ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಎಲ್ಲಾ
ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಭಕ್ತ ನೋಡುವನು ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕೇಳುವನು ಅವನ ವಿಷಯ
ವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹಿಂತಿರುವನು
ಮತ್ತೆ ಆತನನ್ನು

ಶ್ರೀಗೆ ನಿರಂತರಂ ಬಯಸಿ ದುರ್ಗಾರದು ಸಲಿಸೇವೆಗೆಯು ಬಿ
ಳ್ಳಾಗಿ ದುರಾಸಯಿಂದತ ಪರಶೈಲಿನಿಂದಿತನು ಗಿ ತೀವ್ರದೈ
ಹ್ಯಾಗಮದುಂ ಕಟ್ಟು ನಿಜವಾದ ಪಯೋರೂಪಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯಸಂ
ಯೋಗದೊಳರ್ಪ ಚಿತ್ತಮನಲಕುಮಾರಿ ವೈದಧ್ಯಂವಿಟಿ ಲಾ ||
ವಿಜಯದಾ ಮಮಂ ಭುವನ ಬೋಹನಮಂಗಮೂರ್ತಿಯೆಂದಮಂ
ಭಜಿಸುವೆಂಬ ಪೋಪ್ಪ ಭವೈಶ್ವರೈಶ್ವರಾದಾಸಚಿಂತೆಯೆಂ
ಬಜಗರಮೆಯು ನುಂಗಿ ನೆರೆ ದುರ್ಗಾತಿತ್ಯವದಂ ಮಗೇಶ್ವರ
ಭಜ ಜಿಹಗಿವಿ ನಿಜ ಧಿಶೈಶ್ವರಿಯನೀವುದಭಂಗವಿಟಿ ಲಾ ||

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಅರ್ಥಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಭಾವೇನ
ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಗವಾಂತೀವ ಭಜನೀಯಃ || ಎಂಬುದೇ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಚೈದಯದ
ಆಶಯ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಗರಿಯೇ ಅದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿದಾಗ-ಕೀರ್ತಿಸಿದಾಗ-ಆ ಕೀರ್ತಿ ಸಲ್ಲಟ್ಟಿ
ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಭಕ್ತ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಮದ ಅನುಭವವನ್ನು
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದರಿಸುತ್ತಾನೆ
ಅವನಲ್ಲದೇ ಬಾಳು ವ್ಯರ್ಥ ನಿಷ್ಕಾರ ಶೂನ್ಯ-ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ
ಅವನ ಸಾಧಿ ಭಕ್ತಿ ಪರಿತಪಿಸ ತಾನೆನೂ ಆಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಮೃದೋರ ವನು

ಸಹಿತ್ಯಮಾನಾ ತೀವ್ರಮೋಹಾವಿಭವಾಃ

ಅನ ಭಾವಯತಿ ಚ ಭಕ್ತಾನ || ಸಾ ಭ ಸೂ ರಂ

ಭಜನೆ ಯಜನೆ (ವೊಜನೆ) ಕೀರ್ತನೆ ಅನುಭಾವನೆ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ

ಸಂಬಂಧ ಚತುಷ್ಟಯಗಳು^{೨೦} ಈ ಸಂಬಂಧ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಂಬಂಧ ವಿಶಿ ವ್ಯ ವಿಶಿ ಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಚತುರ್ವಿಧವಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ ಕ್ರಿಯಾಗಾದಿ ಭೇದಗಳಿರಬಾರದು

ನಾಸ್ತಿ ತೆ ನು ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ

ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಃ || ನಾ ಭ ಸ್ತೂತಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ನು ನೋಡಿ

ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿ ಇವರವರಲ್ಲ

ಹೊಲಗಲೆಯೊಳು ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿಯಲ್ಲ ||೩||

* * *

ಅಜನುತ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ದಾಸರ

ಭಜನೆಯ ದಾರಿಯ ಬಿಟ್ಟನ ಜೊಲೆಯ !

ವಿಜಯರಾಯರಾದ ಸು ಶರ ಪದಪದ ವ

ಭಜಸದಿರುಪರೆ ಸುದ್ದಿ ಹೊಲತಿ ||೩||

ಹರಿದಾಸಪಂಥವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಪಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವ ನಾಡ ಡಿಗಳ ಗುಂಪಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಡೆ, ನುಡಿ ರೀತಿ ನೀತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

20 ಧರ ಕೀರ್ತನ ಅಪುಭಾವ—ಇವು ಬಹಳ ಪುರಾತನ ಸಂಗತಿಗಳು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದವು ಭಜ್ ಸೇವಾಯಾಮ —ಈ ದಾತುನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಜನೆ— ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಜನೆ ಎಂದರೆ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಆಗಿ ಬಹುದು ಹಾರತನ್ಯೋಕ್ತಿ ಭಜನಾಮೆ ತೆ ಎಂದರೆ ಹಾರತನ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಂದರ್ಥ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟು ಭಜನೆ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಮಾಂತರವಾಗಿಯೂ ವರ್ತಿಸುವುದುಂಟು

21 ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೫ ಲೋಕನೀತಿ ಪದ್ಯ ರು ೨೨ ಪು ೫೯ ಈ ಬಗೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜಾತು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಸ್ತತ್ಯ ದಾಸರನ್ನೂ ಹೋದರೆ ಏನಿ ಅವರು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರ ಭಗವಂತನರೀತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮನಮನಗೊ ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಜೀವನವತ್ತೆ ಪ್ರೀತಾದಾಸರ ಲಕ್ಷ್ಮವರಿಸಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸತ್ಯಭಕ್ತಿ ಒಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಸುತಿ ದರು ಆ ಹೊಲಿದಾಸರು ಹೊಸತನದವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಸಹಜವೇ ಜನರ ಖಾಲಿಯ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮವನ್ನು ತರುವುದು ಅವರ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಆಗಿತು ಅಂಜಿತವರ ನಾನು ನಿರ್ದೋಶನ ಸಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅಗಲಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ರಲ್ಲಿ ಅದಾಳ ವೆಂಕಪ್ಪ ಓಚ್ಚಿ

ಕೀಳಲೊಲ್ಲದೆ ಎನೆ ಮಾತನು ರಂಗ !
 ಕಾಳಮಾರ್ಗವನಿಗೆ ಬೇಳೆ ಗೊ ಪುಟ ಬುದ್ಧಿ ||೨||
 ಒಬ್ಬ ಕಂಠ ಮುಖೆ ಲೊಲ್ಲನೆ ಬೇಗ !
 ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನೊಡಿ ಸಂತನ ||
 ಸಕ್ಕಂದೆ ಕೋರೆಯ ತೋಪನ ಬೇಗ !
 ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನ ಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ ರಂಗ ||೩||
 ಮೂರಡಿಭೂಮಿ ಯ ಬೇಡಿದನೆ—ನೈದರ
 ಬೇರ ಕಡಿದ ಲು ಕೊಡಲಿ ತಂದನೆ ||
 ಸಾರಸೀರೆಯನುಟು ಕೊಂಡನೆ ಬೇಗ
 ಬೋರತನರು ಹರವಿಹಾಲ ಕುಡಿದದನ್ನು ||೪||
 ಬತ್ತಲೆ ಸಾರಿಯರನಕ್ಕಿದ ಬೇಗ !
 ಉತ್ತಮದ ಅಕ್ಕವ ಪತ್ತಿದ ||
 ಹಕ್ಕಾವತಾರವನಕ್ಕಿದ ನಮ
 ಸತ್ಯಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯ ||೫||೨

ಮತ್ಸ್ಯ ಕೊವಂ ವರಾಹ ನೈಸಿಂಹ ವಾಮನ ಪರಶ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಬೌದ್ಧ
 ಮತ್ತು ಕಲ್ಕಿ — ಇವು ದಶಾವತಾರಗಳಾದರೆ ರಂಗ ಇದು ಇವುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು
 ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳ ಅಚ್ಚಿನದು ! ಮತ್ಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯಿರದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
 ಮಲಗಿಸಿದರೆ ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾನೆ ಎತ್ತಣಿಂದ ಎತ್ತಣ ಸಂಬಂಧ ? ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು
 ಅವತಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ವಿರೋಧ ಗುಣಗಳ ಜೊಂದಾಣೆಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದೆ
 ಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅದು ನಮಯ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ — ಎಲ್ಲದರ ಪೂರ್ಣ
 ನಿರಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ (annihilation of place time and action) ಅದ್ಭುತ
 ವಾಗಿದೆ²³ ಅದು ಭಕ್ತಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ! ಭಕ್ತಿಪಂದದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಕುವಾರ
 (ಸನತ್ತುಮಾರ), ವ್ಯಾಸ ಶುಕ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ²⁴ ಸಾರದ ಗರ್ಗ ವಿಷ್ಣುಕೊಂಡಿನ್ಯ
 ಶೇಷ ಉದ್ಯವ ಆರುಣಿ ಅಕ್ಕರ ವಿಧುರ ಬಲಿ ಹನುಮಾನ್ ವಿಘ್ನೇಷ
 ಅಂಬರೀಷ ಭೀಷ್ಮ ಸನಕಸನಂದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನ ಪರಾಶರ ವೈಶ್ರೇಯ
 ಮೊಂದಾನೆ ಮುಂತಾದವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದುವೆ ಮುಂದಿನವರು
 ಅನುಸರಿಸಿದ ದಾರಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸರ್ವಕೋ ಭದ್ರ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ
 ದವರು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಕೀರ್ತರು

23 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೪ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಪದ್ಯ ೫ ಪು ೨೫ ೨೬

24 ಕರ್ಕರ್ಕಳಾಂಕುಶೆ ಇಲ್ಲಿನ ಛಾಪ ಅಶೇಷ

25 ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ವಿಷ್ಣುವನ ಎಂಬ ಸಮಸ್ತ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ ಕೋಡಿ
 Sandilya Bhakti sutras (Ed Swami Harashananda)
 Introduction pp xvi xix

ಅರ್ಥಾತ್ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರು ಕಾರಣ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಹರಿದಾಸಪಂಥ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಮನ್ವಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವೇದಗಳು ಭಾರತ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮ ಮೂಲರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದುವು ಭಾಗವತ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಹರಿವಂಶ ೧ ತಾ — ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬಳಿಗಳ ಸಂಗಮ ಇದ್ದಿದೆ ಕಾರತಮ್ಮದ ಜ್ಞಾನ ದ್ವೈತದ ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾನ್ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಭಾರತದ ಸಾಧ್ಯಂತ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ದ್ವೈತದ ಮಂದ್ರಿಯ ನೊ ಪ್ರಿತು ಆ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಎಂದರೆ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ ವಂತ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅನೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಮಧ್ಯ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಯಗಳಿವು 1) ಹರಿಪರತರಃ (—ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ) 2) ಸತ್ಯಂಜಗತ್ 3) ತತ್ತ್ವತೋಭ ದಃ 4) ಜೀವಗಣ ಹರೇರಂ ಚರಾಃ 5) ನೀತೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾಃ 6) ಪಂಕ್ತಿರ್ನೈಜಸ ಬಾಹುಭೂತಿಃ 7) ಅಮರಾಭಕ್ತಿಃ 8) ಅಕ್ಷಾದಿಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಿತಯಂ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನ) ಮತ್ತು 9) ಅವ್ಯಾಯಿಕ ದೇದೋಹರಿ (ವೇದಗಳಲ್ಲದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಷ್ಣು) — ಇವನ್ನು ನವರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮನ ಧ್ಯಮತೇ ಹರಿ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂಜಗತ ತತ್ತ್ವತೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀತೋ ಚ್ಚಭಾವಂಗತಾಃ
ಪಂಕ್ತಿನಿ ಗಣಭೂತಾಭೂತರಮಲಾ ಭಕ್ತಿನ ತತ್ತ್ವಧನಂ
ಹ್ಯಕ್ಷಾದಿಪ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮಖಿಲಾಂ ಯೋಗವೇದೋಹರಿ ||

ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಪದ್ಯವನು ಅನುಸರಿಸಿಯೆ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಸತ್ಯ ಜಗತದ ಪಂಚಭೇದವು ಏಕೈ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದನ |
ಶ್ವತ್ಯ ತಿಳಿದು ಕಾರತಮ್ಮದಿ ಶ್ವತ್ಯನಧಿಕೆಂದು ಸಾರಿರೆ ||
ಜೀವ ಈಶಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಜೀವಜೀವಕ ಭೇದವು |
ಜೀವ ಜವರೊಳು ಭೇದ ಜವರೊಳು ಭೇದ ಜವ ಪರಮಾತ ಗೆ ||೧||

ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ತನಕ ಕಕ್ಷಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವವ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ

ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರಿಹೋಗಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಹೊಸಪಂಥ ಎನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ.

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮಾಖ್ಯಾಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದೆ ಆದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಸಿದರೆ ನವ ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಂದ ರಂಕರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕರು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗೀತೆ (—gong) ಮತ್ತು ಪಂಥ (—oul) ಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಗೀತೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಶ್ಲೋಕಗಳು ದೇಶೀಯ ಕವಿತೆಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ದೇವತಾಸ್ಮೃತಿ ಭಕ್ತರೆ ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಪತಂಜಲಿಯ ತೈತ್ತಿರೀಯ ಮುಂತಾಗಿ ಆರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮೃತಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ ಮೇ ನಮಃ ದೇವಾಯಧೀಮಹಿ ತನೂ
ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ (ತೈತ್ತಿರೀಯಸಾಂಖ್ಯಕ x ಪ್ರಪಾ)

ಮಹಾದೇವ ದೇವಕೀಯ ರ ಪುತ್ರನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆತ ಘೋರ ಅಂಗೀರಸನ ಶಿಷ್ಯ ಎಂದೂ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತದ್ವೈತದ್ ಘೋರ ಅಂಗೀರಸಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ದೇವಕಿ ಪುತ್ರಾಯ ಉಕ್ತ್ವಾ ಇತ್ಯಾದಿ (ಛಾ viii) ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆಯೆಂದು ಸು ಕ್ರಿ ಪೂ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ವಾಸು ದೇವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಯೇ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯಿಯೂ ಒಂದು ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ದ ಕಾರಣದ ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರ ಬಹುದು ಪ್ರಾಚೀನದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರಿಸಿಲ್ಲ ನಾವು ಕಣ್ಣನ್ನು ನೆಟ್ಟರೆ ಗೋದಾವರಿಯಿಂದ ಕಾದೇರಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆಳಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಸಾತವಾಹನರು ವಾಕಾಟಕರು ಕದಂಬರು, ವಿಷ್ಣು ಕುಂಡಿನರು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಳಚುರ್ಯಾರು ಸೇಳುಣರು ಗಂಗರು ಚಾಣುರು ನೊಳಂಬರು ಹೊಯ್ಸಳರು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತೂ ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಪುಟ್ಟ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಕೀರುತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಗಳನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ Cult—To worship ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಥ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಸಾತವಾಹನರು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಕಲ್ಯಾ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಇಮ್ಮಡಿ ಸಾತಕರ್ಣಿಯ ನಾನಾಭಾಟಿ (ನಾಣೇಭಾಟಿ) ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಂತರ್ಪಣ ವಾಸದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರ ಸ್ತೂತಿಗಳಿವೆ

ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂವರ್ಧ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ²⁶ ಬಾಕಾಟಕರ ವಿರಚನೆಯ ರ ದ್ರಸೇನ ತನ ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರಭಾವತೀ ಗುಪ್ತ ಇವಳ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾದನು ನಳವಂಶದ ಭವತ್ಯವರ್ಮನ ಪುತ್ರ ಸ್ಕಂಧವರ್ಮನು ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು ಅಜಂತೆಯ ಒಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತುತಿರಾಚಲ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷು ಕೃಷ್ಣ ಮೊದಲು ಮೌಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಾಯಂತಿದ್ದಾರೆ ಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ²⁷ ಅರ್ಥಾತ್ ಆಗ್ನಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ ಬಾದಾಮಿಯ ಅಲುಕ್ಕೆರು ವರಾಹ ಲಾಂಛನವನ್ನು ತಳೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಮ ಭಾಗವತರೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಪೋಗದಿರೆಲೋರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಭಾಗವತರು ಕಂಡರೆತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ದರೊ²⁸ ಎಂಬುದನ್ನು ಇನಿತು ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಭಾಗವತರು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರೆ! ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರೂ ಭಾಗವತರೇ ಮತ್ತೆ ಭಾಗವತರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರ್ಗರೂ ಹರಿದಾಸರೆ ಈ ಅಲುಕ್ಕೆರು ತಮ್ಮನ್ನು ಭಗವನ್ನರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸವಣಸಾಧಿತರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವನ್ನರಾಯಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡದೆ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ, ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅದೇ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಮಂಗಳೇಶನು ತನ್ನನ್ನು ಮಹಾಕೂಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಾಸುದೇವ ಪ್ರತಿಮೆ ಪ್ರಭಾವ ರಾಮ ಇವಾಪರಾಚಿತಃ ಮಾಸ ದೇವ ಇವ ಶ್ರೀಮಂತಃ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನಲ್ಲದೆ²⁹ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗ ಹಾಂಶ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕದಂಬ ರವಿವರ್ಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೊರಮಂಗ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೌಸ್ತುಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ³⁰ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ರಾಜನಿಗೂ ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಪೂಜನೀಯ ಗೌರವಯುತ ಭಾವನೆಯೇ ಇದ್ದಿತೆಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಕದಂಬ ದೊರೆ ಕಾಶ್ಯಪವರ್ಮನ ಕಾಲದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 450 ರ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನವಾದ ಹಲ್ಮಿಡಿಯ ಶಾಸನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತಿಯಿದೆ

26 Early History of the Deccan (Yazdani) Vol I p 141

27 ibid p 188

28 Sources of Karnataka History (Dr S Srikantha Sastri) p 36

29 MAR 1933 1

ಅಯ್ಯಾ ಶ್ರೀ ಪರಿಪತ್ಯಾ ಕಾರ್ಯಾ [ರಚನಾ]

ದಾಸವ ಶ್ರೀ ಕೀರ್ತನಗಾಂಧಾರಿ [ನಿಷ್ಕಾಸನಾ] ಸುದರ್ಶನ ೩೦

[ದಾಸವರ ಕೀರ್ತನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸುದರ್ಶನ ನಂತೆಯೂ (ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಂತೆಯೂ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನು ಧರಿಸಿಯೂ (ಇರುವ) ಅಚ್ಯುತನು ಜಯಸೂಕ್ತಾನೆ] ಎಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದರೆ ರಾಜರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಭಕ್ತರ ಸೇವೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಅಚ್ಯುತನ ಸ್ತೂತಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ತೂತಿಯೂ ಅಂತೆಯೇ ಪರಿಯ ಪೂಜನ ಆಗ್ನಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವಾಗ ದಾ|| ವಿ|| ಒಸವರಾಜು ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಅವಲೋಕನವಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯ ಪೂ|| ದಿ|| ವಿ|| ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

The present work comprising as it does the musical compositions of writers who were anterior to Purandara by about three centuries sets the scholars to think afresh and review the position.³¹

ತಿಳಿದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಸಕಲೇಶವರಾದರನನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನವೇ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಅದೂ ಹೀಗಿದೆ.

ಕಂಗಾಳಗಿರು ಮರಣ ಎ
ನಂಗದೊಳರ್ಪ ತಿವರಿಗನಮದನೆ ! [ಪಲ್ಲವಿ]

ಸಂವೇಗು ಮರಣಗೀಟು ಬಿಡುಳದ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ವಿ)
ಕಂವೊಯ್ಯಾರರೋ ? ಇಂಪುಳ (ಛು+ಛು+ವಿ+ವಿ)
ಜಾಲನಲ್ಲಮ ಕಾಣೆ ಕೆಳದಿ ! (ವಿ+ಛು+ವಿ)

ಎಲೆಯಲ್ಲೊಂದು ಮರಣ ವಿಲಂಬಿ (ದ+ಛು+ಛು+ವಿ)
ನಿಲರಿಲ್ಲದಿವು ಮರಣ ? ನಿನ್ನ ಹೊಲಿಲು (ವಿ+ಛು+ವಿ+ವಿ)
ತಲೆ ಹೊಲದ್ದಿಂತೆ ನಾ ಮರಣ ! (ವಿ+ಛು+ಛು+ವಿ ?)

ಪುಟ್ಟದೇವೆಯ ಬಿಟ್ಟ ಮರಣ ಕೈವಲ್ಯಕೆ (ಎ + ವಿ + ವಿ + ವಿ)
 ದ ಪ್ಪವಾದ ಹೆಸರು ರನೆ | ಪುಟ್ಟಪ್ರಿ (ಬ್ರ + ಬ್ರ + ರು + ವಿ)
 ಪುಟಿಯ ಕೀಲ ಪುಟ ದ ಮರಣ | (ಬ್ರ + ವಿ + ರು)
 ಏಕ ಇಯಂಬಣ ಯದ ಅಲ್ಲಮಗೆ ಬೋ (ಎ + ವಿ + ವಿ + ಬ್ರ)
 ಮಾಣು ಬೋದ ಮರಣ | ಅಣು (ಬ + ಬ್ರ + ಬ್ರ + ಬ್ರ)
 ದರ್ಶನಾರೂಢದ ಮರಣ | (ವಿ + ಬ್ರ + ರು)
 ಸುಕ್ತಿಯುಕ್ತಿದ ಮಾಯಗೆ ಇವೆಲ್ಲ
 ಕರ್ತೃ ಕಿವನೊಬ್ಬ ಕಾಣೆ | ಎನ
 ಚಿತ್ತಪುದ್ಧದ ಮಾಯ ಸಕಲೇಶ ಕಳಿದ | 32

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುನಃ ಪದ್ಯ ಮತ್ತೊಂದು (ಸ್ಥೂಲರೂಪದ) ಪ್ರಪದಿಗಳಿವೆ
 ಈ ಪದ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಈಗ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿರುವ
 ಸುಕ್ತ ಶ ವಿಳನೆಯ ತತಮಾನದ್ದೆಂದು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ
 ಕವ್ಯೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಗುಣಕೀರ್ತನೆಯನ್ನೂ, ಶಾಸನವನ್ನು ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು
 ಹೀಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಶಾಸನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತ
 ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಲೇಖನಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸನದ ಪಾರವನ್ನು ಕವಿತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ
 ಲಿಖಿಸುವೆ

ಕವ್ಯೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಕಿವನೊಬ್ಬ
 ಕವಿ ಜನ ವರ್ಣಿತನ ಕರಿಯಾಗಿ ವಿವರೀತನ [78] 32
 ವರಣ ಕಿವನೊಬ್ಬ ಮೃತ್ಯುನಾಶ ಮನವಾಪುಣ ನಮಾ
 ಮೃತ್ಯುನಾಶ ಮೃತೋದೇವಿಮೃತನಿಧಿವಿಧಿವೇ ದೀಪ [79]
 ಸಾಧನಾಗಿ ಸಾಧು ಮಾಧುರ್ಯವೇ ಮಾಧುರ್ಯವಾ
 ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕರಗಿ ಕರಿಯಾಗಿ ವೀರೀಶ
 ವಾರಧವೀಶನ ಜನಲ್ಲಿ [80]
 ಒಳ್ಳಿತು ಕೊಯಲ ರಾಪಣ [81] ದ್ವಿಮಾಮದರಣಿ
 ಬಲ್ಲಿತ್ತು ಕರಗಿ ವಿವರೀತನ ಪುರಾಣಕೃತ
 ದಿಲ್ಲಿ ಸದ್ವಿಶ್ವಾಮದು ಒಂದು [82]
 ಕಟ್ಟಿದ ಸಿಂಹವ ನೈಲಿ ದೇವಮಗನು
 ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟುಲಿಗೆ ವಿವರೀತನಿಹಿತಕೃತ
 ಕೈಲ ಮೇವೇ ಪುರವಿವರೀತನು [83] 33

32 ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಶಗಳಾದ ಪ್ರಪದಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂತೆ (ಸ್ಥೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ) ಪರಿವರ್ತಿಸಿ
 ಬಹುಮುಖ 14-ಪರಿವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಗುಣಗಳ
 ಲಯದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ

33 Ind Ant Vol X p 61 (ಶಾಸನದ ಪದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ)

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಕ್ರಿಪೆದಿಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯಾಗಿಯೂ ಬಿಡಿಯಾಗಿಯೂ ಬೇರೀಯ ಪದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿದರ್ಶನವೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂ ಆಗಿ ಅವು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಸುಂದರ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ

ಆದಾರಿತು ಬ ದಾಫ ತಂದಿಂದ ಧರೆ
ಬಿಡಿರಿದುವು ಮುಕುಟ ತಾಗಿ ತಾರಕೆಗಳು
ಉದುರಿದುವು ಕೈತಾಗಿ ಲೋಕಂಗಲರಾ... |
ಮಹೋದಾದಾಘಾತಾದ್ ವೃಜತಿ ಸಹಸಾಸಂತಯ ಪದಂ
ಪದಂ ದಿಶ್ಯೋರ್ ಬ್ರಾಹ್ಮದ್ ಭುಜಪರಿಭರಾಗ ಗ್ರಹಾಗಂ
ಮ ಹ ರ್ ಬೊ ದೌಸ ಸ್ಯಂ ಯಾತ್ಯನಿಭೃತ ಜಟಾ ತಾದಿತ ತಟಾ
ಜಗದ ರಕ್ಷಾಯೈತ್ಯಂ ನಟಿಸಿ ಸನು ಪಾಮ್,ವ ದಿಭುತಾ ||
ಸಮ್ಯಕ್ ಕೂಡಲ ಂಗಮದೇವನುಂದು ಸಾಬ್ಯವನಾದ ||೩೪೦||³⁴

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯದ ಆಕರ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯವು ಈಗ ಪುಷ್ಪದಂತನ ಶಿವಮಹಿಮೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನದು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಾಗಿದೆ³⁵. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟೇ ಆರಭಟ್ಟಿನ ಗುಣಕೀರ್ತನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಡೇ ಉಪಲಬ್ಧ. ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನ ಯಾವುದೂ ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೋ ಅದು ಕೀರ್ತನ ಕೀರ್ತನವೆಂಬುದೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಛಂದದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳೆ ರಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಕ್ರಿ. ಶ 1007ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದಾನಜಂತಾಂವನಿ ಅತ್ತಿವಂಚೈಯ ಲಕ್ಕುಂಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಗೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇದ್ದುದಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ³⁶. ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು, ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ರಿ. ಶ 1244 ರಲ್ಲಿ

34 ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ. ಪುಟ ೩೩ ಬಸವಣ್ಣ) ಪುಟ ೧೪೧

ಶಿವನ ವಾಚ್ಯದ ಪದಗತಿ ಎನು ಪದನ ಭ್ರಮೆಯನು ಉಪಮಾಡಿತು ಎನು ವೈದು ಕೃಷ್ಣನ ಕಾರಣಮದೊಡೆ ಇಲ್ಲದೇ ಭೂದಿಯನು ಅಳಿದ ವಾಮನನ ಪದಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರ ಬಹುದು ನೋಡಿ ತಂ ನೋಡಿ ಮಕ್ಕುರುರುಳಿಮಾ: ಇತ್ಯಾದಿ

35 ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ. ೩ ಸುಂದರೇಶನ್)

36 BK Insp Vol I pt 1 No 52

ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಗಾವಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷ್ಣವ ನೀತಿ ಮನೋಹರರೂ ಇದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ³⁷ ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾದ ವಾರಕಾರಿಗಳ (ಪಂಡರಂಗಿಯ ವಾರಿಯರ) ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ³⁸ ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರೀವಿಠಲ ದೇವರ ಶ್ರೀಹರಿ ದಿನಗಳ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಈ ವಿಷಯದೇವರೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಸಲೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ವೈಷ್ಣವರೆಂದರೆ ಮಾಧ್ವರೆ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೇಕಡ 99 ಉಳಿದವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾದರೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಬಹುದು ಎಲ್ಲ ದಾಸರೂ ವಿಟಲ > ವಿಠಲ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತೆ ಯಾವುದ ದರೂ ಹೆಸರನ್ನೇ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ (ಕನಕದಾಸರು) ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಪ್ರಸನ್ನ ಬೆಂಕಟ (ಪ್ರಸನ್ನ ಬೆಂಕಟದಾಸರು) ಮುಂತಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ತಳೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಟಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ವಿಶೇಷ ಈ ವಿಟಲ ಅಥವಾ ಪಂಡರಾದ್ರೀಶ ಮುಂಧಾದಿಸತಿ ರಂಗ ವನವಪುರದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆ ಅವಿಧ ಯನ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ³⁹ ಮಳಬೀಡ (ಮಾನ್ಯ ಬಿಟ) ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಯದವಂತೀ ಯರು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಿರುದಂಗಳು ಗರುಡಧ್ವಜ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಕೇತವುಳ್ಳವುಗಳ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ವೀರವಾರಾಯಣ ಇಂದ್ರನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಗೋವಿಂದ ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಧ್ರುವನ ಪತ್ನಿ ಶೀಲ ಮಹಾದೇವಿ ಪೂರ್ವ ಚಳುಕ್ಯ ಮನೆತನದ ರಾಜ ವಿಟ್ಟರಸನ (ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ) ಮಗಳು ವಿಟಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಬಹಳ ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷ್ಣು—ವಿಷ್ಣು— ವಿಟಲ —ಲ+ವಿಠಲ—ವಿರು—ವಿಟು—ಇತ್ಯಾ ದೀಗೆ ಹಲವು ರೂಪವನು ತಳೆದಿದೆ ಈ ಶಸ್ತ್ರ ಧ್ರುವಧಾರಾವರ್ಷನ ಪುತ್ರ ಕುಂಬಯ್ಯನ ಸಾಮಂತನೊಬ್ಬನ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟರಸ ಈತ ಕೋಲಾರ ಒಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಮನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಬಿಟ್ಟದೇವ ಎಂದೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ಪಂಥರಪುರದ ವಿಠಲ ಎಷ್ಟು ಪುರಾತನ ? ಈಗಿನ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಎದ್ದಾಂಸರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಥರಪುರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆ

37 S I I Vol XV No 178 p 221

38 ibid No 187 p 230

39 MAR 1929 ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನ ಈ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯೆಂದರೆ ಪಂಥರ ಪುರದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನೇ ದೇವತೆ

ಎಂದು ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಸ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಸೋಲಾಪುರ್ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ (ಕರವೀರ ಪುರ) ಈಗಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥಳಗಳೇ 1 ನೋಡಿ ಸೋಲಾಪುರ ಪಂಚಾಂಗದ್ವಯ ಈ ಸಂವತ್ಸರ ಘಟದಲ್ಲಿಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು —

||ಪಂಚಮೋ ಗೌಡದೇಶೇ ಧಾರಾಕೀರ್ಣೇ ಸುಗಾಙ್ಗಾಶಸ್ತಸ್ಯ ತತಃ ಚತ ಲಕ್ಷವರ್ಷಾಂತಃ||
ಪಪಃ ಕರವೀರಪತ್ನೀ ಕರ್ನಾಟಕೇ ಕಲ್ಕವತಾರಾ ತಸ್ಯ ಶರ ವಶವಿಂಶತ್ಕಾಪ್ತಶತಮಿಶಾಬಾ ||

X X X X X

ಸಹುವಾ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ ಜ್ಞಾನಾಂತ (ಕರ್ನಾಟಕಾಂತ) ಕರಿ ೬ ಹೋಯೀಲ್ ತ್ಯಾಚಾ ಶಕ ರವಿರ ವರ್ಣ 40

ಸೋಲಾಪುರ್ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ ನಗರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪಂಥರಪುರ ಪ್ರದೇಶ ಹ ಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯ ಎಲ್ಲವೂ ಹಿಂದೂಮೈ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದವು ಪಂಥರಪುರದ ಅಭಂಗವಿಟ ಲ ಅನೇಕರ ಪ ನೆಯ ಮನದ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದಿತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತರಾದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರು ವಿಟ ಲನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜ್ಞಾನದಾ ಹೋ ವಿಟ ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕಾ
ಯೇಣೇ ಮಹಲಾವಿದ್ಯಲಾ ವೇಧಾ
ಸೋಲಾಪುಂಧೀ ಭೀಶಾಢಿ ಮಹಾಟಿ ಪಾಲಮೀ
ಅಕವಿಲ್ಯಾ ನೇದೀ ಸಾಧು || 41 (a)

[ದೀ ಕೆನ ಡ ವಿಟ ಲ ಕರ್ನಾಟಕದವ | ನನ ಮನದ ವೇಧಿಲಯದ
ಗಂಟುನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂಕವ ರಕ್ಷಿತರು | ಓ ಸಾಧನಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ ||]

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಟ ಲನ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಹ ಡಾಗಳು ವಿಟ್ಟಲನ ಸುತ್ತ ವಂಶ್ಚ ಕನ್ನಡದ ವಾತಾವರಣ ವಿಶೇಷ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಹೀಗೆ ವಿಟ್ಟಲನನ್ನು ಸಂಪೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಕಾಲಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತ ವಾಂಡರಂಗನ ಸುತ್ತಮಂತ್ರಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು ಸುಗಂಧ ನಿರ್ಗಂಧ ವಾಯಿತು ! ಸಾಕಾರ ಭಕ್ತಿಯ ವಸ್ತು ನಿರಾಕಾರ ವಸ್ತುವಾಯಿತು ! ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅದಂದರೆ ದ್ವೈತಮತದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ

40 ನನ್ನ ಪೇಳಿಕೆಗೆ ಪುಷ್ಪಿಯನೀಯಲಾ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಚಾಂಗದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಹೆಗದುಕೊಟ್ಟ
ಶ್ರೀ ಎಂ ಪಿ ಹೋಕಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾನು ಮಹತಿ ಸೋಲಾಪುರ್ ಪಂಚಾಂಗ 1980 81
ಲೌದ್ವಿಗಮ ಸಂವತ್ ೮ ಸಂವತ್ ೮೪೮ ಪು ೫

41 (a) ಸಾರ್ಥ ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನದೇವ ಅಭಂಗ ಗಾಥಾ (ಸಂ ಡಾ| ಪ್ರಚ್ಯುತ ನರಹರ ಹೋಕಿ)
ಅಭಂಗಂಪು 20 ಪು 15

ಯತಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನೇಶ ತೀರ್ಥರ ಹೆಸರೇ ಇದ್ದು, ಅವರೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅನೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉತ್ತರಾದಿಪುರದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜ್ಞಾನೇಶರು ಆ ವರದ ಪೂರ್ವ ಓಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಮಹಾನುಭಾವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಡುವುದು ರೋಕದಲ್ಲಿರುವ ರೂಢಿಯೆ. ಕೆಲವು ಸುದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾಜ ಒಯತೀರ್ಥರ (ಚೀಕಾರಾಯರು) ತಿರುಕೋಯಲೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾಜ ರಘೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾಜ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ ಸವಣೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾಜ ಸತ್ಯಬೋಧರ —

ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ತಂದೆ ತಾಯಿ — ವಿಟಲ ವರುಕ್ಮಿಣಿಯಾಂ — ಆತನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎಂಟುನಾಲ್ಕು ಅತನು ಯಾವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೆ. ಗೋಕುಲದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಕುಲದ ವಿರಹ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಆತ ಬಹು ಸಂದರವಾಗಿ ಎಬರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರೇಮ ಸ್ಮರಣೆ ಆನಂದೋದಯ ಮಾರಾ ವಿಧ್ಯಾಂಸರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದಮಿತ್ತಂ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.^{41(b)}

ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಡರಪುರದ) ವಿಟಲನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನ. ಆತನನ್ನು ಕರಿತು ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಯತಿಗಳು — ಸಂತರು — ದಾಸರು — ಅರಾಧ್ಯರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆತನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮಗಂತವೆಂದೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತೆಲುಗಿನ ಪದಕವಿ ಪಿಪ್ಪಾಯಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಎಟಲನೇ ವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಪಂಡರಂಗನನ್ನು ಎಷ್ಟೇರಣೆ ಜನ ಆದ್ಯರಾದ ಸ್ತುತಿಪಲ್ಲವು ರಸಿತ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಅಮಾನ್ಯರಾದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರ ಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ಗೋರಬಾಳ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಅರವತ್ತು ಜನ ಆದ್ಯರು ಅರಾಧ್ಯರು ಅಗಿಹೋಗಿರುವರೆಂದು ಬರೆದುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸಿರಿ ಕವಿಗಳು ಸಿರಿ ಸಂಭಾವಿಗಳು ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಶೋಧಕ ಇನ್ನೂ ಅಗಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೂ ಕಷ್ಟವಿರಬಹುದು. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.⁴² ಈ

41 (b) ಅದೇ ಗ್ರಂಥ ಮುಖ ೨ ಪುಟ ೯

42 ಕವಿರಾಜ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಪುಟ ೨೭೦

ಸಾಹಿತ್ಯ ಈಗಿನದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋರಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ನಾವು ಅವುಗಳ ಯಥಾ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಜನರಿಗೆ (ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ) ಹರಿದು ಬರುವಾಗ ಆ ವಾಚ್ಯಯ ತನ್ನ ಸುಷು ರೂಪವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ಕೀರ್ತನದ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನೇ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇದು ಪ್ರಾಚೀನ ಇದು ಆರ್ಮಾಚೀನ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಕ್ರಿ.ಶ 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂದು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯವೊಂದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಕಾಶಿಕೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಶಕುಲಾಚೀ
ವಿಳಂಬಿ ವರ್ಷಾ ಕಲಿ ಜೈತ್ರಕುಶ್ಲೇ
ಪಕ್ಷೇ ವತಮಾಂ ದಿನಮಧ ಉದೇ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೋ ಭೂದ್ಗುರು ವಿರಲಾಖ್ಯಾ ೩

ಇದು ಶಾ.ಶ ೮೦೧ ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಜೈತ್ರ ಶ ಕ್ಲವರ್ಷದ ದಶಮಿ ಯೆಂದೂ ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿರಲನ ದರ್ಶನವಾದುದನ್ನು ಹಿಳಿಸುತ್ತದೆ⁴³ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನು ಕೆರಿತು ಬರೆಯುತ್ತ ಹುಲಗೂರ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಕದ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಅಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಶಾ.ಶ ೮೦೧ ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಶಾ.ಶ ೧೨೮೧ ರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ ೮೭೯ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩೫೯) ಇದ್ದರು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ⁴⁴ ಈ ಇಬ್ಬರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಡಾ|| ಪರದರಾಜರಾಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಅಚಲಾನಂದರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದದ್ದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ⁴⁵ ಈ ಊಹೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು (ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ) ನಲ್ಲೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ 15-16 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಶಾಸನವು

43 ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಪು. ೫೬ (1974)

44 ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತವೂ ದಾಸಕೂಟವೂ ಪು. ೫೯-೯೦ (೧೯೫೧)

45 ಡಾ|| ಪಿ. ಪರದರಾಜರಾವ್ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪೀಠಿಕೆ ಪು. vii

ಶೀರ್ವಾಸನುತ್ಪದ್ತಿ* ಆದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲದಾಸರು ಆಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಪೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ಕ್ರಿ.ಶ 15 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದರೇ ಆಗಿರಬಹುದು ಅದರೇ ಹುಲುಗೂರು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೀರ್ತನಗಳ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗಬೇಕು

ಶಾ.ಶ. ೮೦೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು ಆ ಮನೆತನದವರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಈ ಅಚಲಾನಂದರ ಮಂಶವರು ಇನ್ನೂ ತುರುವೇಕೆರೆ ತಿಪಟೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ವರಲ್ಲ ಆದರೆ ತಾವೂ ಮೂರ್ಧ್ವರಂತೆ ಮುದ್ರೆ ಹಾಗೂ ನಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ ಇವರ ಕುಲದೇವತೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಟ ಲಯಂಬ ದೂ ಮಾರಣೇಯಂ ಅಂತ ಈ ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿಟ ಲನು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನೇ - ಏವರೆ ಅಚಲಾನಂದರು ಪಂಡರಪುರದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾರ್ಫ್ಯ ಪ್ರದಾನಕ್ಕೊಂದು ಹೋದಾಗ ಪ್ರಾಯಃ ಕಾಲಂ ಜ ರಿಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ಸಕಲಂ ಸಿಕ್ಕೊ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗು ಶ್ರೀರುವಾಗ ಸ್ವಯಂ ವಿಟಲನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮೂಳುಗಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದತ್ತಿ ಕಾಯ್ದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಂತಿದೆ

ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ೩೫||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ರವಾನ ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ೩೬ ಪ||

ಹಿಂದೂತ್ವದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಒಂದ ಪ್ರತ್ಯಾಪನ

ಪರಿಪರಿಪುರಿತಗಳೆಲ್ಲ ಬರಿದು ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ || ೦ ||

ಉಪರಥಿಯೊಳಗೆಟ್ಟುಬಾಸ ಮೂಳುಗಿ ಪೋಗಿರಲು

ಹೂಬಾಬೆ ಪಿಡತಾಂಬರವನು ತೋಯ ದ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ ||೨||

46 Ep car Vol VIII (1984) ಆಲೂರು 38 ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪುಗಳ ಚಕ್ರವಿದು ಇದು ವೆಂಪು ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಶಾಸನವು ಕೀರ್ತನಾ ೧ ಮತ್ತು ಭಾರ್ಗವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಹೆಚ್ ಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ

ಇತ್ಯಾದಿ⁴¹ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಗತಿಯ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ದಾಸನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರು ಹೇಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪೃಂಖಿಲಾಬದ್ಧವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲರ ತಾ ಶಾಸನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಶಾಸನವನ್ನು ಪುನಃ ರಚಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ. ಅದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವರು ದಾಸವಾಚ್ಛಯದ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಮೂಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬಯಸುವವರು ತಾ ಶ ೮೦೧ (ಕ್ರಿ ಶ ೮೭೯) ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರನ್ನೂ ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯಂಧಿಯ ಶಾಸನದ ವೈಷ್ಣವಗೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇಂತಹರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಹರಿದಾಸ ಪಂಥವು ಆಗ ಇದ್ದಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ಐದರ್ಶನಗಳು. ಸೋಮದೇವ ಸೂರಿಯು ತೆಳದ ದ್ವೈತಮತದ ಅನ ಯಾಯಿಗಳು ಇಂತಹರು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಾಗದು.

ಕ ಪುರ್ಣಾಮ್ಮತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ವಕ್ತೃ ರೀಲಾತುಕ⁴² ಅಪರನಾಮಧೇಯ ಬಿಲ್ಲ ಮಂಗಲ ಕ್ರಿ ಶ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು⁴³ ಈ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ

ಯಂ ಶೈವಾಸ್ತಮುಖಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇದಾಂತಿಕೋ
ದೌದ್ಧಾಬುಧ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಬಿಮ್ಬ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾ
ಅರ್ಹನಿಷ್ಕಥ ಜೈನಶಾಸನರತಾಃ ಕರ್ಮೇತಿ ದೀನಾಮಾಸತಾಃ
ಸೋಕ್ತಯಂ ಶ್ರೀ ವಿಧದಾತು ಪಾಂಥತಫಲಂ ಶ್ರೀದೇವತೀ ಪದವಃ ||

ಇದೇ ಪದ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾರಭೇದಗಳಿಂದ ಬೇಲೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅದು ಇಂತಿದೆ

- 47 (a) ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು (ಸಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮ) ಪು ೪೫ (೧೯೮೨)
(b) ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಭಾಗ ೩ ಪದ ೩೩ ಪು ೧೩ (ಪ್ರಾಪಂತ್ ೧ ಪೂ ಸಂಪ ರಣ)
(c) ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕೆ ಪು || ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕ ಗದಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಏರಿತೀರಿಸಬೇಕು
- 48 History of Sanskrit Literature (M Winternitz and Subhadra Iha, Vol III Pt I p 140 (MD)
ಬಿಲ್ಲಮಂಗಲ ಎಂದೇ ಕದಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಆದರೆ ಬಿಲ್ಲ ಮಂಗಲ ಒಂದು ಕೃಷ್ಣದ ಹೆಸರು. ರೀಲಾತುಕ ಕದಿಯು ಹೆಸರೂ ಅಭವಾ ಯುಕ್ತಾತ್ರಮದ ಹೆಸರೂ ಕದ್ಯ ಸ್ವಪ್ನವಿಲ್ಲ. ಈತ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ⁴⁴ ಕರ್ನಾಟಕದವನು ಆದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಯಂ ಶೈವಾಸ ಮುಪಾಖ್ಯತೇ ಶಿವೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ ದಾಂತಿನೋ
ಬೌದ್ಧಾ ಬ ದ್ವೈತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾಃ
ಅರ್ಹಾಶೇಕಿತ ಜೈನಪಾಪಮುಕ್ತಿ ಕರ್ತೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಕಾಃ
ಸೋಪಾಯಂ ಪೋ ವಿದಧಾತು ಪಾಂಥುಪಥಲಂ ಶ್ರೀಕೇಶವೇಶಸ್ವಯಾ ||೩೦

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಕವಿಯು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ದೇವಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂತ್ಯಗತವಾಗಿಸಿರುವುದು ತುಂಬ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಆತನ ನುಡಿ ಕನ ಡ ಪಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪಾಪನಶ್ಚ ವಾಗಿರುವುದು ಅವನ ಯಾವುದೋ ಸಂಪಂಧದ ಎಳೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಕಿವಂದನನ ಹಿರಿಮೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜೈನರುತ್ತಾಗಿದೆ, ಪರಿದಾಸಪಂಥದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಿನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೨೯-೧೧೩೯) ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೃತಿ ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ (ಅಭಿಷಿಷತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹಿಂದೂ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರೊ|| ಡಿ ಎಲ್ ಎನ್ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.^{೪೧} ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸದ ಕರ್ತೃ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಆತನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಹಲವಾರು ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆತ ಆ ಮೂಲಕ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನೆ ಎಸಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಬರೆದ ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಕಂದ ಪದ್ಧತಿ ಏಕಾ ಮಂಶಾಗಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಾಗಿವೆ. ಏಕಾ ಭಂದಸ್ತೇ ಸೂಳಾದಿಗಳ ಮೂಲ

ಶುಕ ಶ್ವಯಾ ಲಗತ್ತೇತಿ ದಿ ವಿಧಃ ಸೂಡ ಲಗತೇ
ಏಕಾದಿ ಶುಕ ಇತು ಕೋ ಧೃವಾದಿ ಸಾಲಗೋ ಮತಃ ||

ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಕನ್ನಡಿಗನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು ಎನು ವುದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ

- (ಅ) ಮೇದಿಧಿ ವರ್ತಿಸಲ್ಪಾದಿಯೊಳ್ ಮೀನಾಗಿ
ವೇದವೊತ್ತಗೆಯನೆತ್ತಿ ತಂದಿತ್ತವನ
ಪಾದಂಗಳೇಗೆ ವ ಹಿರಿಯಂ ||
- (ಆ) ಗಡಲಾದಿದುರಗನ
ಪಡೆಪಡೆಗಳ ದೀಪ್ತ
ಗಡೆಗೊಂದು ತಮಗಿತ್ತುವಾರತಿಯಾ |

ಸೂರ್ಯಗಲಭೇದಿ ಹಾ
ಅದಲೋಕದಾ ದಿಷ್ಟು
ಕುಡುಕಿತಿ ಪುಂಗುಪ್ಪಿ ಸಿದಿಯಂ||

- (೧) ಜನಿತಕಮಲಾನಂದ ಪುಣಿತ ಸುರಗೋವಿಂದ
ದನುಜಕುಲ ಸಂಪಾರ ಆಫಿತಮಲ ನೀಪಾರ
ಭಕ ಜನ ಭಯದರಣ ಸುರಸಂಘಟಿತ ಹರಣ
ಪುಣಿ ಂಟಯ ಸದನ ಸರಸಿರುಹನಿಧಿ ವದನ
ನೀಲಜಲಧರವರ್ಣ ಮಹರಕ ಂಟಲ ಕರ್ಣ
ಪುರಾಣರವಿನಿಧಿಶಕ್ತ ಸ್ವಭೂಜಪಾಲಿತ ಚಕ್ರ
ಜತದ್ವೈತಗುಂದರ್ಪ ವಮಿತ ಕಾಲಿಯ ಸರ್ಪ
ಕೂಟುಪುಟನಾಕಧ್ವಜ || (ಪದ್ಯ ೧೦೦ನೇ ಪದ್ಯ)

ಮೂನಸೋಲ್ವಾ ಸಕಾರ ಪೆಲಪ್ಪ ವಿಲಾಸನನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಎಲ್ಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳು
ಪಾರಾಯಣ ಪರಮಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಯಾಕಾಗಿ
ಎರಡೂ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ
ಒಂದು ವಿಲಾ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿ

ಯಶವಂತ | ಭೂಪತಿ | ಗೋವತ | ಭೂಮಖ | ಪದ ಮ | ಭೂಕರ
ಪ್ರಾಮಲ ವಿಗ್ರಹ ಕಾಂತಿ ವಿನಿರ್ಜಿತ ಸಮ್ಪಜಲಧರ
ದೇವಕಿನಂದನ || ಲಯಸೋರಾಪ ಸಂಜಯ ತಿಲರ
ತೊ ಧನ ಪೂಜ ಕಲಿತ ಸತ್ಯಮಾರಾಸಯಪಾಂಟುಕ ವಿಭ್ರಮ ಭವನ
ಕ್ರದುಗ್ವಾಪ್ತಿವ ತತಯ ಪದಲಿತ ಪೂರ್ವಕೇಶಿಯವ
ಕೌಶ ಭರತ ಮುರೀತಿದಂಟಕ ಭಾಸುವರನ ಪಾಂಪುರಂದರಗೀತೆ
ಶುರುದವೈಮ ಕುಸುಮ ಕರಜನ ವಿವೇಕಿತ ನಿಶಿಲಭೂಜನ
ಉತ ಸ್ತಿ ಸ್ತುತಿಕಾರಣ ಪ್ರಭೋಜ ರಾಯಣ ||೫||

ಹರಿದಾಸವಂಥದ ಆಶರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಭಾಗವತಪುರಾಣ ಮಹಾ
ಭಾರತ ಐತರೇಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕರೋಪನಿಷತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ
ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ
ವಿಜಯ ಕಾವ್ಯದ ರುದ್ರಭಟ್ಟ ಜೊಂಡರಸ ವೊಡಲಾದವರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ

- 51 ಪುಟ ೧೨ ಎಲ ಎನ್ ಮೂನಸೋಲ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಭಂದವ್ವ
ಪ್ರಖ್ಯಾಪ್ತಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೪೩ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪು ೭೩ ೬೩ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾರಾಂಶರಗಳು
ಇವಯಂಬುದರ ಅರಿವು ನಡೆದಿದೆ ಎನೆ ಇದರೂ ಕವಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ
ಎನು ಪುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಧರ್ಮ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೧೨೦ ಕ್ಕೂ
ಮುಂಚೆಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಖ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪಾಗಿತ ಸ್ಪಷ್ಟವು ಸಮಗ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ
ಸಂಗತಿ

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಕೊಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಸುರನೋರಗವಂದ ನಿಗಮೋ

ತ್ವರ ಕಲಾಪಾನಂದ್ಯ ವಿಶ್ವಂ

ಭರವದಾಯು ಒಭಂ ಒಗ ಭೂನುತ ಮುನಿಪನೋತುಂ

ತರಾಜನ ಸುರಪಾಲನಾಯಕ

ಪರಿಧಿ ನಿರುಪಮೆ ಪತ್ನವಿದ್ಯಾ

ತರಧಿ ಸಲಪುಗೆ ನಮ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಗುರುಲಯಂ ||೨||

ಸುಮಾರು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನರಹರಿತಿ ಭರ್ತರು ಕೀರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯೂ ಇದೇ ಸುವಾರಿಗೆ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೨೯೨) ಹುಟ್ಟಿತು. ಆತನ ಆಭಂಗಗಳೂ ಅದೇ ಕಾಲದವೆಂದ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆತನ ಮೂತನ್ನು ನಂಬುವುದಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ವಿಟಲನ ಸ್ತುತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಿತು. ದುದೈವ ಅದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ನರಹರಿತಿಭರ್ತರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1281) ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1422-1480) ವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1447-1539) ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1480-1600) ವೈರಂದದಾಸರು (ಸು 1480-1564) ಕನಕದಾಸರು ಮಹಿಮದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಹೇವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕರು ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿದಿ ಹಾಡುಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳು ಕೊರವಂಜಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳ ಪದಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಒಗೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ಸಮ್ಮದ್ಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೂ ಹಬ್ಬಿಸಲು ಗೆಯ್ಯುರು ಜಲ್ಮಿಡಿ ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷ್ಣು (ಅಚ್ಯುತ) ಮಾಧವರೇ ಹತ್ತಾರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹರಿದಾಸರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವರು. ಆ ದೇವರ ಕಥೆಯ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವದೊಳಗಿನ ಜೀವ ಅವನ ಪ್ರೇಮವೇನರ್ವನು.

ಎಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗದೋ |

ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ಯಮುನೆ ಗೋದಾ ಸರಸೆ ತಿ ಸುಂಧೆ |

ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಗಳು ಬಂದು ಎಣೆಯಾ ನಿಲ್ಲುವುವು |

ವೃದ್ಧ ಶ್ರೀವೈರಂದದವಿರಲ ಮೆಚ್ಚುವನು ||

ಆ ವಿಟಲನ ಪಾದದುಂಗುಟದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಭಕ್ತಿರಸ ಗಂಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಹರಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಆದ್ಯಂತ ಅಮೃತದ ಸೇವೆಗೆ ಗೈದಿದ್ದಾಳೆ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ

—ಕಾಲಿನ ರಚನಾಭೆ

ಮಧ್ಯಕಾಲಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೂ ಆದುದು ರಾಜಕೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ವಿರಳಿತಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಸಾಧನಾಜಿತ ಜೀವನದ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಗೋಚರಿಸಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸುವ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಫಲಗಳೆ ಆಗಿವೆ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಾ ಪೂರದ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದಾದರೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೆಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಗವತ್ಪುರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಧ್ಯವ ತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಭದ್ರ ತಳಪದಿ ಇದೂ ದೇ ಆಂತರ್ಯೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾನಾರೂಪಗಳ ವರ್ಣನೆ ಭಕ್ತನ ಅಂತರ ಗತೋಧನ ಕಳವಳ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ಕಂಡು ಬರ ತ ದೇ ಅನೇಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಕಳಕಳಿ ವಿಡಂಬನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ದಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಯಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಮುಕ್ತರನ ಸಮಾಜವನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಸಂಧಾರಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಯೆಂಬುದು ಇವು ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಸಹಜವಾದ ಅಡುನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮತತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ತಾಯು ದಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅಡುಭಾಷೆ ಗೆ ದೇವಭಾಷೆ ಯ ಸ್ಥಾನವೊಪ್ಪಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ, ವೃತ್ತ ನಾಮ ದಂಡಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಗೇಯಗುಣ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಪಾಮರ ರನ್ನು ವಿಶಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು

ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿರಾಣಿತಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ವೈದ್ಯಕೀಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶ್ರಮದದ್ದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಈ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಪರಿರಾಣಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಮಹಿದಾಸನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗು ತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಆದ್ಯರು ಒಂಟಿ ಜನ ಆರಾಧ್ಯರು ಪ್ರಮುಖರೆಂದೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ^೨ ಆದರೆ ಈ ಆರಾಧ್ಯರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಂದೂ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ^೩

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದು ದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ^೪ ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಸಾಲುಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಉಳಿದ ವರ ಕೃತಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಿದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟೇ ಇದೆ ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವುದೆಲ್ಲ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದವು ಸಾಕಷ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ದಾಸರು ಎಷ್ಟು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬೇಕು ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪಲೋಕಿಸುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸ ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತಿತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಆ ಭಾಷೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ವು ಮು ವಾಗಿ ಅವರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಗಳಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳಿವೆ ಅದರ ಉಗಮವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ ಕ್ರಿ ಶ ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾಸಂದರು ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೆಲವರದ್ದು^೫ ಆದರೆ ಅಚಲಾಸಂದ ವಿರಚಿತ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳೋ ಜೀವನವೇ ನೀ ಮಂಥೈ ಮತವನನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಲೋಲನಂಕ್ಷಿಗಳ ನೆನೆದು ಸುಖಿಸೋ ಎಂದು ಮಂಥೈ ಮತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚಲಾಸಂದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅಚಲಾಸಂದವಿರಲಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅವು ಈ ಎರಡನೆಯ ಆಚಲಾನಂದದಾಸರ
ರದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕೆಲವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ * ಇಂತು ಮರುಳಾದ ನಾ ಇಂತು ಮರುಳಾದ ತಿಳಿಕೊ ನಿನೊಳಗೆ - ಎದುರಾರೋ ಗುರುವೆ ಸಮರಾರೋ ಮತ್ತೂ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೇ ಈ ನಾಲ್ಕು ರಚನೆಗಳು ಅವರದ್ದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಮೂಲಪಾರದ ಒಗ್ಗಿ ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾರಗಳ ಹಾಗೂ ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಾರೆ ಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನುವೃತ್ತಿವಿ ರೂಪಿಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದ್ದು ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ದೊಂದಿಗೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದಿವ್ಯ ಮೌನತಳೆದಿರುವುದು ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಒಗಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಳಿಗಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆದಿಪತ್ಯವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದೇ ನಂಬಲಾಗದ ಸಂಗತಿ ಒಮ್ಮೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಲವೇ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತರಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಚೊತಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ* ಅವರ ನಂತರ ಮೊಂದೆ ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲ ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರಿಗೆ ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಹೆಸರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಕಂಡುಬಾರದಿರುವುದು ಅವರ ಸಂಶಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಹದಿನೈದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋರಬಾಳ ಹಣಮಂತರಾಯರು ತಾವು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹದಿನೇಳು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳು ದೊರೆಯದೆ, ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುವೃತ್ತಿಗಳ ಮೂಲದ ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ, ಈ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಾದ ಹೊರತು ರೂಪೀ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ನಮಸ್ಕೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಾಸರಾಜಗುರು

ಪರಂಪರೆ ಯ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖಿಯೋಗಿ ಮತ್ತು ದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಅದರ ರಚನಾಕಾಲವೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ವೈತಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೇ ಆಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ವೈತಪ್ರವರ್ತಕರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವುವೋ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದ್ದಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಷ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದೇ ಈ ವೇಲಿನ ವಾದಗಳ ತಿರುಳು.

ಕೆಲ ಆರಾಧ್ಯ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿ ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೆಂಬ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆ ಇದೆ. ಎದ್ದಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಅದ್ವೈತ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಅದ್ವೈತ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಶ್ರೀಗೋರವಾರ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದವರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು. ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆ ಆರಾಧ್ಯರೂ ಅದ್ವೈತರೂ ಒಬ್ಬನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಇಡೀ ಯುಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ದೊರೆಕಿ ದ್ದರೂ ಅವರ ಒಲವಿನ ಮತ್ತಿತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭಾದ್ಯಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ಭಿತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆಗೊಳಿಸಿದಂಥ ಅಧ್ಯಯನಿಸ ವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ೧೨೨೨ ರಲ್ಲಿ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೯ ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ೧) ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೂ ಜಯ ತೀರ್ಥರೂ ೧೨೨೨ ರಲ್ಲಿ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹರಿದ್ವತ್ನ ಉಪಾಸನೆ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಜನತೆ ಗೋಸ್ಕರ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದು.
- ೨) ೧೩ ರಿಂದ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪು ಉಪಯುಕ್ತ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿದ್ದು.
- ೩) ವಿಜಯದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದ ದಾಸವೃಂದವು ರಚಿಸಿದ್ದು.

೪) ಪ್ರಾಚೀನರಾಯರು ಗರುಪ್ರಾಣಿ ಶರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ಧಿ

ಅವರಾದ ಮೇಲೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತೀಕೋಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಪರಿವಾಸ್ಯಗಳ ಬೇರುಗಳು ನೀರಿದ್ದದೆ ಒಣಗಿ ಬಾಡುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವ ಪಂಚಮುಖಿಯವರಂ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟುಗಳ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ವಹೀನವಾದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಡಾ ಎಚ್ ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರೂ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಶೌ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ದ ತ್ತು ಅವನತಿಯಕಾಲ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ರಮಗಳನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಎಚ್ ಕೆ ತಿಪ್ಪೇರುಪ್ರಸ್ಥಾವಿಯವರು ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸಯುಗ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ¹⁰ ಡಾ ಕೆ ಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡೇ ಘಟ್ಟಗಳು ನರಹರಿಕೀರ್ತಕರಿಂದ ಪುರಂದರ ಕನಕದಾಸರವರೆಗೆ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟ ನರಹರಿಕೀರ್ತಕ ನಂತರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರೆಗಿನ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ವರೆಗಿನ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾದ ಒಗ್ಗ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಎರಡೂ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಅಜ್ಞಾತಕಾಲಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ¹¹ ಕೊನೆಯ ರೀತಿಯ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೂ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಲ್ಲದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ನರಹರಿಕೀರ್ತಕರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದೂ ಒಮ್ಮೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅವೆಕ್ಕೊಂದೂ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರವರೆಗೂ ಅಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ನಂತರ ಕುಂಟುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಂಪಿ ಅಥವಾ ವಿಜಯನಗರ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ರಾಯಚೂರು ಪಂತ್ಯಾಲಯಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಸಾಗುತ್ತವೆ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ಪಂಡರಿಗೆಯ ಎರಲ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ತಿರುವತಿಯ ವೆಂಕಟಮೂರ್ತಿ ಕೀರ್ತಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಬೊಕ್ಕಿ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಮುಖ

ಪರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮಕ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ಲಾಘವೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಓರ್ಮೋರಗಳ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಪರಿದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಹತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರದ ಹಲವು ವಿಪರಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮಕ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗಳೇ ಹೊರತಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇದಿರುಹಾಗಿ ಒಂದೇ ಅದು ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಣಿಯಾಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಸಂದೇಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ತರಗರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಫಲಶ್ಚಲವಿದ್ದಂತೆ ದಾಸಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವಾಂಶ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವನಾರ್ಥಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ಕಾರಕಮೃತ್ಯುಳು ವರು ಸ್ವರೂಪಸಂಪಾಪ ಭವವೇ ವಂಶಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ. ಅನ ಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ ಸು—ಎಂಬುದ ಮಧ್ವಾನಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೊಂಡುಬೆರೆದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿದಾಸರಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಮತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊದಲೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಕರಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಜೀವನದ ನಡ್ಡರತ ಭೋಗದ ಅನುಪಯಂಶ್ರತಗುನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹೀಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯರ ದಲ್ಲಿ ಗುರುಂನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆನೀಡಿ ಅಂಕಿತ ಸೂಚಿಸಿ ಪರಿದಾಸರ ನಾ ಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಪರಿದಾಸರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಗೈದು ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಲೋಕ ನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತರಂಗದ ಶೋಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ ಅನುಭವ ಅನುಭಾವಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಅವರು ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತಾರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಛಲವೈಕ್ಯಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ತಾಳೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಯಾ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಅಥವಾ ಗುರು ಕರೆಯಿಸಿದ ಅಂಕಿತದ ಮುದ್ರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇರುತ್ತದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಯಾದವ ಪರಿದಾಸನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಗಂಡುವಿನಿಂದಲೇ ಅಂಕಿತದೊರೆಯಬೇಕು ಯತಿಯೊಬ್ಬ ಪರಿದಾಸನಾದರೆ ತನಗಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರ ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿತದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆಲವು ಪರಿದಾಸರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇರುವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ನಾನಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವೂ ಆಗಬಹುದು ಆಗ ದಾಸರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದೆ ನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೀಗ ಅಪರೋಕ್ಷಬಹುದು

ಪರಂಪರೀರ್ಥದಲ್ಲೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೈಕುರ ದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮೊಖ್ಯ ಪರಿದಾಸರನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಪರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದುದುನೂ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲ ಸು ೧೪೫೦ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮವಾಘತೀರ್ಥರ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮರಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಲೆಯ ಸ್ಥಾನಿಗಳು ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾವ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ಮೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಂಗದಿಂದ ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮರವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ ಅದನ್ನೊಂದೂ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಗೌರವ ದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೊಯುತ್ತ ಹಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ಜಪಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮಿಳು ಅಕ್ಕಾದರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೀಳರಬಹುದು ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಎಕೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಆರಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ವಶವಾಗದ ಅವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನವಾವನಗಳು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದರರಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯರಂಪೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೊಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ರಂಗವಿರಲೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೂಗ ವ್ಯತ್ಯನುವ ದಂಡಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಹುಟ್ಟುಪಾಕಿರಲೂಬಹುದು ಅನೇಕ ಬಿಡಿ

ರಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲದೇ ಅವರು ಗೋಪಿಗೀತಾ ವೇಣುಗೀತಾ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾದಮರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ರುಕ್ಮಿಣೀಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ಮಧುನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ ಪರಮಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರೇಮರಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಅವನ ಕಿಲ್ಲು ಹೃದಯವನ್ನು ಮೃದುಮಾಡಬಲ್ಲ ಕಪ್ಪಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಅಂತೆಯೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಕ್ತಿಪಾರಮ್ಯ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಪದ ಬಾರಿತ್ಯ ಅಲಂಕಾರ ಪೌಢೀಕ ಶೃಂಗಾರ ಶಾಂತಿ ಭಕ್ತಿರಸಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾದಮರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಭಕ್ತಿರಸಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ನೀತಿಗಳು ಗೀಯಗುಣಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಕವೆನ್ನಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಕಂಗಳದ್ವಾತಕೂ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ಎಂಬ ನೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಗೀಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸರ್ವಸಗಳ ಮೂಲಕ ಪಂಥಕ್ಕಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮನು ಮೀರಿಸಬಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧರನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಕನ್ನಡ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೪೭-೧೫೩೯) ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಗುರುಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದು ಹರಿದಾಸರ ದೊಡ್ಡ ಪದೆಯನ್ನೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿದರೆನ್ನಬಹುದು ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಮಧ್ಯಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದಕ ತರ್ಕಶಾಂಡವ, ನ್ಯಾಯದ್ವೈತ ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಸಕೂಟದ ಒಳವಲಿಗೆಗೆ ಕಾರಣ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾಮದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ದ್ವಾರಿ ಸಂಸ್ಕೃತವೊಂದೇ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ದೇವಭಾಷೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಕನಡ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸುವ ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕರಿತು ಹುಟ್ಟುಗುಳಿಸುವ ಪಂಡಿತವರ್ಗ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿರಲು ಸಾಕು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವರ ಶಿರುಮಾಯಿಂದವರೂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರದ ಹೊರಗೂ ತಂದಿದ್ದು ಕೆಲಕಾಲ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಕಣ್ಮರೆ ಕೆಲವಾಗಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ಸಮಾಜದ ಬಹುಪಾಲು ಜನರಿಗೆ ವ್ಯರಾಣ ಉಪನವತ್ತು ಮಧ್ಯಮತಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವ ಗುವ ಸ ಲಭಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಕೈಗೊಂಡರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಪತ್ರಿಕೆಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗಾಗಿ

ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಹಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಜಕೀರ್ತಕರು ಕ್ರಾಂತಿಕ ರಕ್ತರೂ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನುಳ್ಳ ಪರೂ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾದವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರಾಕೃತಗಳೆಂದು ತುಳ್ಳವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಈ ಪಂಡಿತ ಯತಿವರೇಣ್ಯರಿವರೂ ಇತರ ಪಂಡಿತ ಮಾರ್ಗದವರ ಅಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಾರಣರಾಗಿರಬಹುದು ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಇವರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಊಹೆಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಅಧ್ಯಯೋಗತನವನ್ನು ಇಂಥ ಮರಾಠೀಶರು ಕೆ ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಅಗಾಧವಾದದ್ದೂ, ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದೂ ಆಯಿತು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯನಗರದ ಐವರು ಅರಸರಿಗೆ ಕುಲಗುರುವಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಂ ದ್ವಿತೀಯರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಮರ್ಣತ ಭಕ್ತನಮೂರೆ ಅಂತರಂಗದ ಕಳವಳ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆ ಜನತಾದ್ವೈ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶೈಲಿ ಪದವಿನಾಸ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಪ್ರಯೋಗ ಭಾಸರಸವುಳ್ಳ ಮುಂತಾದವಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢತ್ವವಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊಳಲು ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನೆಗೆ ಚೆಲುವ ಬೋಹನು ಎಂದೂ ಹಾಡಿರುವ ಗೀತೆ ಸುಂಬಾ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಾಗ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವ ಹುಟ್ಟುಕುರುಡೆನೋ ಮುಂತಾಗಿ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗೈಯುತ್ತಲೇ ಖಂಡಿತವಾದಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾದದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಅನ್ನೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಅಭಿಮಾನಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು ಇದೇ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಗುರುಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ಗೋಪ್ಯ ಮಾಡುವುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ದಾಸರಿಂದ ದಾಸರಿಗೆ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರೂ ಒಬ್ಬರು ಸಾಸಿರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ಶೇಷನೇ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು ವ್ಯಾಸವ ಎರಾಯರ ಸಂನ್ಯಾಸದಿರುವ ಎಂದೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ

ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಆಹಿತಯೋಜನೆ ಒಲುವೆಯಿಂದ ಮಹಿಮೆಯೊಳಗೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಎಂದೂ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮಾಶಿಶಯಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದಕ್ಕೂ ದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರೇ ಮೇಲ್ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಅದರೂ ಅನೇಕ ತತ್ವವಾದಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಸುದೀರ್ಘ ಗುರು ದಾಸಪರಂಪರೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಶಿಷ್ಯ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರಷ್ಟೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದ್ದು ಇನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದೂ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವಾದರೂ ದೊರೆಯಲಿ ಆದರೆ ಈ ಗುರು ವ ಹಿಮೆಗಳ ಕೀರ್ತಿಸುವಿಕೆ ಸಮರ್ಥ ಶಿಷ್ಯರ ಕೊಂಡಾಡುವಿಕೆ ಇಷ್ಟೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೊಂದು ಅದರ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ರಚನೆಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದವು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಚಿಂತನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗೀರಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹತ್ವ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಶನಕದಾಸರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಿ ಕುಲಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದ ಹಾಗೂ ಮಡಿವಂತರ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಶಿಷ್ಯನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಧೀರರು ವ್ಯಾಸರಾಜರನ ಬೇಕು ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕೃತಿರಚನೆಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತಲ್ಲದೇ ವಸ್ತು-ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಕೀರ್ತನ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶಕೀರ್ತನರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ ಸು ೧೫೫೦) ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರೆಯೊಳಗೆ ವಿಷಯೋದ್ರ-ವಾದಿರಾಜರೆಂಬ ಪದವು ಶಿಷ್ಯರ ಪಡೆದು ಮೆರೆದ ಕೀರತಿಯ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಆದರೆ ವಾದಿರಾಜರೂ ತಾವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಸೋದರರು ಮೊದಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವರೂ ಹಿರಿಯ ಕವಿಗಳಾದ ಆದರ್ಶಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶರಾಗಿ ರಾಜನೀತಿ ಚತುರರಾಗಿ ದೀರ್ಘ

ಕಾಲಬಾಳಿದವರು ಸಕಲ ಉದ್ಭ್ರಂಭಗಳನ್ನೂ ಚತುಷ್ಟಪಿ ಕಲೆಯನ್ನೂ ಆಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹದಿನರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವರ್ಣಾನ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಸ್ವಪ್ನವದ ಕೀಚಕವಧ ಕೀಶವನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕೋಭಾಷೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂಡಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಕಾದಿ ಅಂಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮದಾಚಾರ್ಯರ ತಾತ್ಪರ್ಯೋ ನಿರ್ಣಯವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಹಾಡಿರುವರು ತ ಉಭ ವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸ್ವರ್ಣಕಾರರಿಗೆ ಕೋಟೀಶ್ವರದವರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಹೊತಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾವಳಾನ್ವರ ಆಚುಮಾತುಗಳನೆ ಗ್ರಾಮ್ಯ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಲರಸಿ ಸಿಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮೂಡಬೇಕು ಎಂಬುದೂ ಅವರ ಹಂಬಲ ಅಂತೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯಭಿರವೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಆಳವೂ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆಯೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತರ್ಕಶುದ್ಧವಾಗಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶ ಕೊವೆಡೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಮೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ

‘ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ವೆಂಬಲವ ।

ಸ್ವಪ್ನಿಗೋಡೆಯನ್ನ ಸೇರಿಸುಖಿಸಬನ್ನಿರೋ ||

ಎಂದು ಕರೆದು ಭಕ್ತಿ ಬೇವನ್ನದತ್ತ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರು ಹಾಗೆ ಮನಸೋತವರು ತ ಲ್ಲಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಂಖ ಪಡೆಯ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಕುರಿತ ಅವರ

ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಡವು ಇಲ್ಲ

ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನುಸೊಲ್ಲ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಇವರ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹಯವದನ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ಮುಂದೆ ಒಂದ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿದ್ದಾರೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೂ ಒಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಇವರು ಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದರು ಅವರನ್ನು ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನೂ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ಗಂಳಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲವು ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇದು ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ಪದವು ಮಾತ್ರ ದೊರಕಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ ಲೇಖ್ಯಾಭ್ಯುರಾದ ಗುರು ಮಧ್ವಪಿತಾಮಾಸರು ಇವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಜಂ ರಂತಹ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳಿಕೊಂಡ ದಾಸಪರೇಣ್ಣರಿವರು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಸತ್ವದಲ್ಲೂ ಮಹತ್ವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವರಾದರೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನದ ಇತರ ಮಗ್ಗುಲಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವಂತಾದುದು ಇವರ ಅಮೃತವಾಣಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇವರ ಲೋಕ ದೋಷಗಳನು ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಇರಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿದರು ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಗಳಿರಡನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಾಗಿಯೂ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟದಲ್ಲಿವೆ ಈಸೆಜೀಕು ಇಷ್ಟು ಜೈಸೆಜೀಕು ಅನಂ ಗಾಲವ್ವಾ ಚಿಂತೆ ಜೀವಕೆ ತನ್ನ ಮನವು ಪ್ರೀರಂಗನೊಳ ಮೊಚ್ಚಿದ ತನಕ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ ಹೆಚ್ಚುವುಗಳಿರಾ ಹೀಗೆ ಆಜೀಕೆ ಪದ್ಯಗಳನು ಉದಜರಿಸಬಹುದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕ ರಿತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳೂ ನೇರನುಚ್ಚುಪಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪದಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ ಪದುಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ ದೊಂಕುಬಾಂವ ನಾಯಕರೆ ನೀವೇನೂಟವ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆಯ ಗೀತೆಗಳಂತೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು, ಹೀಗೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣೆ ಹರಿಗೆ ರುಗಳಸ್ತರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗ ನಿವೇದನೆ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಸಮಾಜವಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜಬೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸನ ಪ ಧ್ವಪಿತವು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಳಿದ ಜೀವನದ ದರ್ಶನ ವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೇ ಅದು ಮತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಜೀವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಮ ಗುಣಯುಕ್ತರ ಮಾತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಭಾಷ್ಯವ ಗಿದೆ ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಉದ್ಧಾರ ಮತವೈರಿಗಳ ಪರಿಹಾರ ಪಂಚಮರಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೋಚ್ಛೇವನ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದ್ಧಾರ ಇವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಬೇಲೂರು ಕೀಶವ ದಾಸರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ* ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೇ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಗಾಧವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದುದು ಶಬ್ದ- ಅರ್ಥ ಸಂಗೀತ ಇವು ಮೂರರ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಜೀವಾಳ ಅವು

ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಅವರು ಹಾಡಿದ್ದೇರಾಗಿ ಜೇಳಿದ್ದೇ ಪದಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಅದರ ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿದ ವಂತೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಹಲವು ದಾಸರೂ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಗಡದ ಭೂಪರಾಗಿದ್ದು ಮೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಎಂವನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ನಟ್ಟಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲನನ್ನೇ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅವನ ಅನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನೆ ಜನಕಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನೆ.

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಮುಖಗಳಿರಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ರಂಪದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದಂ ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನು ಕುರಿತ ನಾನಾರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಭಕ್ತಿ-ಭಗವಂತರ ನಡುವಿನ ಪಂಚವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಬಹುದು ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ಕಳೆ ಪಳೆ ಬೇಗುದಿ ಅಸೆ-ನಿರಾಸೆ ತೃಪ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಲವಾರು ಸಂಚಾರೀಭಾವಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇನ್ನೊಂದೆ ತಮಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇದನ್ನು ನಾವು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತವಂತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ಎದುರ್ಭಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಸಮಾಜದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದಂ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕರಿತಾದ ಅಪಾರಕಳೆಗಳ ಪೂತನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹಿಡಿದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಿದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮೊನಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಸಮಾಜದ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಧನೆಗೆ ಅವು ಸಹಾಯಕಾರಿ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅವರ ಮೊದಲ ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಪ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ವರ್ಣನೆ ಲೀಲ ವಿವೇಚನೆಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಮೋವು ಪರಿವುಗಳನ್ನೂ ಉತ್ಕಟಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಮುಗ್ಧನಂಟಿಕೆ ಚಾತಿ ಎಷ್ಟೆ ದುರಬರ ವಂತೆ ದವನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ, ತ್ಯಾಗ್ಯವಾಗಿ ಟಕಿಸಲು ದಾಸರು ಹಿಂದು-ಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವರು ಪಟ್ಟನ ಶ್ರುತಸ್ತ, ಕೊಡ ತ್ತಾರೆ

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕಳೆವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದರೂ ದಾಸರು ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರೆಲ್ಲರೊಬ್ಬರಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕಭಾಸರ (೧೫೦೯-೧೬೦೭) ಹೆಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಯೇ ಮೈತಿಷ್ಯಪೂರ್ವಕವಾದ್ದು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮಹದ ಒಗ್ಗು ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಂ ಗೂ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು

ಮಂಗಳಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಯಾವೊಂದು ಮತದ ಪಡಿಯಟ್ಟಿಲ್ಲವೂ, ಬೆಳೆಯದೆ ಎಲ್ಲಮತದ ಾರಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮರು¹⁶ ಅಂತೆಯೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗುತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ತಮ್ಮನು ತೋಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸರಾಯರಶಿಷ್ಯರಾದ ಮೇಲೂ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳಂ ಬಂದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪು ಕೃಷ್ಣದೇವಾಯಂದ್ವಾರುವ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಇಂತಹ ಘಟನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಿರರ್ತನ ವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಏನೇ ಇರಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರೇಮ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ನೇಹ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಧೈರ್ಯವನು ನೀಡಿದವೇಕೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ವರ್ತನೆ, ಕಂದಾಚಾರ ಪೂಜ್ಯನಂಬಿಕೆ ಮರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಒಂಡಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಕಳಕಳ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೂ ಹರಿದುಬಂದು ರಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರವು ಅತ್ಯಲ್ಪ. ಆದರೆ ಸತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಅವು ಕಡಿಮೆಯವೇನಲ್ಲ. ಕನಕದಾಸರು ಅದಿಕೇಶವ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಹರಿಚಿತ್ತಿಸಾರ,¹⁷ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ,¹⁸ 'ನಳ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ', 'ನೈಸಿಂಹಸ್ತವ ಗಳನು ರಚಿಸಿರುವರು, ಅವರ ಮಂಡಿಗೆಗಳು ತತ್ತ್ವ ಗರ್ಭಿತ ಒಗಟುಗಳಾಗಿದ್ದು ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಹರಿಚಿತ್ತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ ಹೃದಯದ ನಾನಾರೀತಿಯ ಮೂರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಎಕಿಷ್ಟ ವಾದಕೃತಿ. ದೇವನು ಬಡವರ ಒಂಥುವೂ ಭಕ್ತರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬ ದನ್ನು ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತ ಇವುಗಳ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಸಾಂಕೆ ತಿಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಗಮನಾರ್ಹ. ನಳಚರಿತ್ರೆ, ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಕೆತಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಮೋಹನ ತರ ಗಿಣಿ ರಾಜಕೀಯಧ್ವನಿಯ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ಪೌರಾಣಿಕಕಾವ್ಯ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಜಫಟೇವನವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಮಧಾನ್ಯನಚರಿತ್ರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಬಲ್ಲದು. ಅಂತರಂಗದ ಆಳ ಭಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಭರತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡ. ನೀಮಾಯ ಯೋಗೋ ಮಂತ್ರಾದುವು ಪ್ರೇಷ ಭಾವಗಿ ತಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತವೆ. ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆಯ ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಕಲ-ಕುಲವೆಂದು ಹೋರಾಡದಿರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ, ಹೇವನದರ್ಶನ ಸಮಾಜದಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕಾನುಭವ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮೂರ-ಹೊಮ್ಮಿವೆ. ಕನಕದಾಸರು ಜಾನಪದ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನ್ನೀರೆ ಮುಂತಾದ ಗೀತೆಗಳ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆ ನೋಡಿದರೆ, ವಿಶಾಖಮನೋಭಾವನೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋದೃಷ್ಟಿಯ ಕೆಟ್ಟದೆಯ ಹರಿದಾಸನೊಬ್ಬ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವುದು ವಿದಿತವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ಅವನ ವಾಣಿಯಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೂ, ದೇಸಿಯ ಸವಿತಿಯಳು ಮೈಗೊಂಡಿವೆ ಅವನು ಮಹಾಭಕ್ತನಾದಂತೆ ಮಹಾಕವಿಯ ಸತ್ತ್ವವುಳ್ಳವನು ಅವನ ಬೇವನವೇ ಮಹಾಶ್ವತಿಯಾಗುತ್ತಾ¹⁰ ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ನೆನಪುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹೆಸರು ಕನಕದಾಸರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ್ದು ತಲುಪಿದ್ದೇ ಈ ಇವರ ದಾಸವರ್ಯರ ಕೃತಿರಚನೆಗಳಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೊಡಲಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದೆನ್ನಬೇಕು ಅವರ ರಚನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅಲೆಯಾದವೇ ದೊರಕಿತು ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರು ಭಕ್ತರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬರುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಸುವಸಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಾಲ್ಕುಬಸ ಗುಂಡಂ ಮಕ್ಕಳು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವಚರಿತ್ರೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರಚನೆಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಗುರು ಮಧ್ವ ಪತಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸಯುಗದ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಗಂಜಿದುವೆದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯಕಾರಣವನ್ನೂ ಅವರೋಕ್ಷಣ್ಣಾನಿಗಳ ಅಭಾವವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ¹¹ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೆ ಅವು ಉಳಿದುಬರುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರ ಪ್ರಭಾವವಿರುವುದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿರಚಿಸುವುದೂ ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೂ ಅವು ಆ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುವಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಒಳಿತು ಜೊತೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದ ನಂತರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟದೂ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿನ ಗೊಂದಲಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಶೈವ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ದೀರಶೈವ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಧರ್ಮದವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ತತ್ತ್ವವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಿವಾಹದ ಅಂಚನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವೂಡುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಿವಾರ್ಯವೇ ಆಯಿತು ಅಷ್ಟೂಕ್ತಿಗಾಗಲೀ ವಿಜಯನಗರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಕೂಟ ಹೇಳೆ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸವರ್ಧಿಸುವ ಹಾಗೂ ವಿವರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಗೀತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಸುಲಭವಾದ ಅರ್ಥಗಂಭೀರವಾದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ವಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ವಿಂಡಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವಾಂತವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆನ್ನಬಹುದು ಶೈವಾದ್ವೈತ ಮಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞಸಾರಾಯಣದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ಮಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಯರದ್ದು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮೂಡುವ ಮಹತ್ತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಕೈಕೊಂಡರು ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಏನೋ ರಾಯಚೂರು ಆದವಾಪಿ ಪುದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಎನಗೆ ಗೋವಿಂದ ಎಂಬ ವಿರಕ್ತಿಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪಾಡೊಂದು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಕೆಲವರು ಇದು ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ರಚನೆಯನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮಂದಿರ ಬೇಣುಗೋಪಾಲ ದಾಸರದಿಂದೊ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ¹ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕುರಿತು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸಾದಿ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸ ಕೂಟಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಮುಂದಿನಭಕ್ತ ವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಬೇಡನುಳಿಕೆಯೊಡ್ಡರು² ಎಂದೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಆದುದರಿಂದ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ

ಹರಿದಾಸರಂಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವದಾಗುತ್ತಾರೆ ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗ್ರಂಥದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪಂಜಾಬದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರು ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವ ತೀರ್ಥರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿಗಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಈ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಬಂಡರಿಗೆ ಮ.ಪಾಲಾಪ್ಪದ ಸಂತರ ಕೈಗೆ ಸೇರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿರಲದರ್ಶನ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗದಾಯಿತು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ವಿರಲನಿಂದ ತಿರುಪತಿಯತ್ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರೇನೋ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲನಿಗಿಂತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಣಿತನಾದ ಆದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ಘಟ್ಟದ ಅನೇಕ ದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತವು ಪಂಡರಿಗೆಯ ಶ್ರೀವಿರಲನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ದೊರಕಿದೆಯೆಂಬ ದೂರದಾಸರಂಗಳಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆವಿರಲನ ಅಂಕಿತದೊರಕಿದ್ದರೂ ಅವರು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ(ಕ್ರಿಶ್ಣರೂಪತಿ ೧೭೫೫) ಸ್ಥಾನ ಹಿರಿದಾದುದು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿದವರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿ ಅವರದ್ದು ಸಮಕಾಲೀನ ದಾಸರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೋಹನ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರ ಗುರುಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಅವರ ಜೀವನ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ವಿಷಯ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಸಾವಿರ ಪದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೈತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೈತಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಐದಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರಂಭಾಗ್ಯವಿದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ್ಮತತ್ತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೈತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿಯಧ್ಯಾನ ಅವನ ಲೀಲೆ ಹರಿಪಾಪ ಮತ್ತೂ ಹರಿದಾಸರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತುತಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಕೈಪ್ಪ ಗೋಪುಗಳನ್ನು ಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ವೆಂಕಟೇಶರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಬಂದ

ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಹರಿದಾಸರಾದ ಇವರು ಮುಖ್ಯತಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಲಾ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಸ ಉದಿಯಾಡಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಏಕೋ ಸುಳಾದಿದಾಸರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಇವರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ

ಮಧ್ಯತತ್ತ್ವಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಳಾದಿ ಮಾಡಿ ಹಾಡಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಾಗವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಒಂದು ಸ ಧಿಕೆಯಾದರೆ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸರನ್ನಾಗಿಸಿ ದಾಸಕೂಟದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕ ರಣರಾಮದಂ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು (1728 - 1765) ಒವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿಭರಿತವಾದ ಕ ತಿಗಳೆಂದು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಲಭ್ಯ ವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಬರ ದೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ದೊರೆತಿದೆ ಬಾಗಣ್ಣ—ಎಂಬುದು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಅವರದು ನಿಷ್ಕಾಪ ಬಕ್ತಿ ಏನ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀನಿತ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಬಿಡವಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬೇಡದಂದದಿ ಪಾರು ಮಾಡ ಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಂತೆ ಇವರೂ ದೃಢತೆಗಾಗಿ ವ ಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಹಾಡ ಬೇಕಾಯಿತು ಆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ಹರಿಪ ರಮ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕ ರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೀದಗಳ ವಿಗರಣೆ ವೈರ ಗ್ಯ ವರ್ಣನೆ ಗ ರುಸ್ಮೋತ್ತರಾದಿ ಗಳು ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಗೋಪ ಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಕಲೆ ಯನ್ನು ಬೃಹದವರ ಗಿದ್ದು ಆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಹಳನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ರಂಗೋಲಿ ಚಿತ್ರರಂಗವನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಅಪಮೃತ್ಯವನ್ನು ಒರಹರಿಸಿ ಅಯ ಷ್ಕವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದರನ್ನ ಲಾಗುತ್ತಿದೆ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಒಡವೊಡಿದೆ ಪಾದ ಮೂರ್ಧಂ ಅರ್ಥಗ ಂಭೀರ ಭಕ್ತಿಯ ಸೇತ ಗೂಢಾರ್ಥ ಭರಿತ ಭಾವಗಳ ಚಿನ್ನತ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ವ ಕೃತಿಗಳು ಮಾಮಿಳಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿವೆ ಹೀಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪ್ರವ ಷಿ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನು ವ್ಯಸರಂಜ್ಞವಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರನಿಮಿತ್ತಾರೆ ಇವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠರ ಬಳಗವೂ ಸಾಕಷ್ಟು

ದೊಡ್ಡದೇ ತಳ್ಳುಲೆ ಸ ಬೃಹಾಚಾರ್ಯ ಕೊಂಡ್ಲಿ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ವೇದಾಂತ ಪಂಡಿತರೂ ಪಂಗನಾವ ದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಮೊದಲಕ್ಕಿಂತೇಷವ್ವ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಭಾಷಣದಾಸರಂತಹ ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಾರರೂ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು, ಹರಿದಾಸ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅಹಮಹಿತಿಯಿಂದ ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು (೧೭೮-೧೮೦೯) ಮೊದ ಮೊದಲ ದಾಸಕೂಟವನು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವಾಗ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಸಹಿಸರಾದ ಉದರಬೇನೆಯ ನೆಪವಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸ-ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೋವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಮೆರೆದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವ ತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನು ದಾಸ ಚಳುವಳಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂಘಾದಿ, ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇವರು ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಲಯವರು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಪುರಂದರದಾಸ-ಕನಕದಾಸರ ಕರುಣೆಯ ದಾಸ ಕೂಟದಪರಂಪರೆಯನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥನು ಹಿರಿಯನು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯದೊಡನೆ ಕನ್ನಡ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಪ ಯೊಡನೆ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ವಸುವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮಕ್ಕು ತಂತ್ರಸಾರಗಳು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕಾದ ಕೃತಿಗಳು. ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ವಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಗ್ರಂಥ. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ದ್ವೈತವ ಶಾಸ್ತ್ರಗುಣ ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಸಾಧನೆ-ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥವದು. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣತರ್ಮರು ವೇದ ಅಗಮಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ತೂತಿಗಳು ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳು ಶ್ರೀಮದಾ ಚಾರ್ಯರ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಭ್ಯಯನಮಾಡಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಭಕ್ತಿಸಾಮ್ಯತವೇ ಹರಿ ಕಥಾಮೃತಸಾರವಾಗಿದೆ.^{೨೦} ಇದು ಭಾವಿನಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿ ೩೨ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಅವರು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಮಹತ್ವ ದೊರೆತು ಅದು ದ್ವೈತ ನಿಪ ವೈಷ್ಣವಂಗಳ್ಲಿ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಅವರ ತತ್ವಸುವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಒನಕೆನಾಡಿನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯದಾಗಿದೆ. ದ್ವೈತ ತತ್ವಾನುಸಾರಿಯಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವನ್ನು ಸುವ್ವಾಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀಪದಿಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಜಾನಪದೀಯ ವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಉದಾ ಉಂಡ ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆ ನ್ನಿ ಕಂಡ
ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೆ ನ್ನಿ | ಮೂರ್ಛಾರಕ್ತಿ
ಪಾಂಡವ ಪ್ರಯಣೆ ದೊರೆಯೆನ್ನಿ

ತತ್ತ್ವ ಸುವ್ವಾಲಿ ಅರ್ಪಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಫಲಶ್ರುತಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ತಂತ್ರಸಾರ ವನ್ನು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಬರೆದ ಒಗ್ಗು ಇನ್ನೂ ಸಂಶಯವೇ ಇದೆ. ಬೆಟಗೇರಿ ಶೈಷ್ವತಮಾರ ಕವಿಚರಿತೆ ರದ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅದರ ಭಾಷೆ ರೀತಿಗಳು ಬಾಸರ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಂತ್ರಸಾರವು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಸ್ತರೂಪವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹದಿನಾರು ಸಂಧಿಗಳು.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 150 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗರುಸ್ತುತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಪಣ ಪದಬಂಧ ನಿರರ್ಗಳ ಶೈಲಿಯ ಓಟ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಮರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇವು ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢವನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಜಗನಾಥದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯ—ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತರು. ಕಂಠೋಪಮ ಗಂಗಾಧರಣಿ | ಪಾಲಿಸಂಬಾರಮಣಲಿಂಗಾ | ಎಂಬ ಪದ ರಚನೆಯ ರೀತಿ—ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ಸಂಗೀತಜ್ಞರನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿರಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಷ್ಟ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿ—ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಪಾಲಿಸಂಭವ ಗೋಪ ಲಕ್ಷ್ಮಿಪ್ಪ ಅವ ಭಯವಿಲ್ಲವೋ ಅವ ಭಯವಿಲ್ಲ ಬಲರಾಮವಾಗಿದೆ ಹರಿಯ ಮಂಜಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ಚಂದ್ರವಾಸಾ ನಿನ್ನ ಸೇವ ಮಸೇವಕರ ದಾಸ ಎನಿಸಿ ಜೀವಿಸುವ ನರಗೆ ಆಯಾಸ ಯಾಕೆ ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಗ್ಗಾ ಎನೆಯ್ಯ ಎನ್ನರಸ ಎನಕೆ ಲದ್ಯವ ಸುಖದೋರೋ ಮಂಜಾಡ ಜಾಡಂಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪಾಣಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಭಾಷೆ ಲಯಗಾರಿಕೆ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವರೂಪ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿರಾಟರೂಪದ ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಕ್ಕೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹನದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಇವರು ಅವರ ಸಾಕುಮಗನೂ ಹೌದು ಗುರುಕರುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪಾತ್ರರಾದ ಮೋಹನದಾಸರು ಮೋಹನವಿಠಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗೂನೂ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಲುವದ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೇ ಬರೆಯುವ ಸುಲಭ ಶೈಲಿ ಇವರದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಿಗಂತೆ ನಾಚುಮಾಹಿಮೆ ಹರಿಗುರುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗಪದೇವನೆ ಭಾಗವತ-ಭಾರತ ಕಥೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮೋಹನದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ತಾವು ಬದುಕಿ ಕೆಯುವಂತಾದುದರಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ೨೧೭ ಮಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ ಕೋಲಾರಾದು ಮೋಹನದಾಸರ ಮಹತ್ವದ ರಚನೆ ದೇಶೀಯ ಬಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು ಕೃಷ್ಣಾಜ್ಞಾನರ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುಬ್ಬದ್ರಯರ ಸರಸ ಸದ್ಭಾವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಯುಕ್ತಿಯಲಿಮೋಹನ ಎಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗಿರುವ ಮೋಹನದಾಸರು ಅನುಭಾವಿಯ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಗಾಢ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅರಿಯದ ಗೂರೊಳಗೆ ಆಗಸರ ಮಾಳಿಯೇ ಮುತ್ತುದೆ ಈಸು ಬುರುಡೆಬಿಟ್ಟು ಬಿ ಸೋಕ್ಕನು ಕಟ್ಟಿ ಈಸುವ ತೆರನಂತೆ ಮುಂತಾದ ಏ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಹಜವೆಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಲ್ಲರು ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರ ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥ ಆಡುಭ ವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಿದವರು ಮೋಹನದಾಸರು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀನರಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ೧೦ನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯ ಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಾಲಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನ ಹೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಕೃಷ್ಣರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾಸುದೇವ ವಿಠಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರಭಾವ ವ್ಯಕ್ತಿವಾಗಿದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹರಿದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನವರನ್ನು ಪಂಗಡವಾದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ರೆಂದೇ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ವೇಣು ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು 'ನಿನ್ನ ಸಂಬದ ಮೇಲೆ ಅನ್ನರಾತ್ರಿಯ ವೇಕೋ! ತಂದೆ ಗುರುವಿಜಯರಾಯನು ಎಂದಂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ಜಗಮೃದದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರೇ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಾಣೇಶ

ವಿರಲ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಪದ ಗಾಲುಬಾಕರಿತ, ಮುಂತಾಗಿ ಹದಿನೇಳಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳೂ ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿವೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಿಷ್ಟ ಕನ್ನಡಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗಣನವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪುರಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಾಷೆ, ತತ್ತ್ವ ಎರಡೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ದಾಸರ ಮಗ ಗುರುಪ್ರಾಣ ಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಸೋದರಳಿಯ ರಾವ ದಾಸರು ಶ್ರೀಶ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಪದಗಳನ್ನು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಣಿ ದಾಸಪ್ಪನವರು ದೊಡ್ಡ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಯರ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಪದಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ದಾಸಕೂಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರು ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರನ್ನು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿ ಮ್ಮವ ಗಳು ಕೃತಿರಚಿಸಿದವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ನೆರೆಪುರಂದರವಿರಲ ತಂದೆಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಒದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ದೊರೆತ ಹೊರತು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಇವರನು ಬಿಟ್ಟರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ರಚನೆಗಳು ಒರಿಸೇ ತತಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತವೆ

ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಯಧರು ತಮ್ಮ ಕವಿ ಒಳದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಹತ್ತು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಮಾಣುಸಾರಿಗಳು ಏನು ಮಂತ್ರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಹೊರ ಸೂಳುತ್ತಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ ಇಂಥವರಿಗೆ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯಾಗಲೀ ಅಂಕಿತವಾಗಲೀ ದೊರೆತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರನು ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ವಯದೆ ಆದ ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅದ್ವೈತವರು ಬಾಗಮ್ಮ ಪೆಳವನಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಭೀಮವ್ವ ಓರಬಾಯ್ ೦ಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಮ್ಮರನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನವರು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂಥವರು ರಾವೇಶ ಎಂಬ ವ ದ್ವಿತೀಯದಲ್ಲಿ ಕ ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು ಮೋದಿಗೆ ನೀರು ತಂದ ಪ ಡುಗಳು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮ್ಮ ಬೀಗರ ಪ ಡುಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳೆನ್ನಲ ಗಿದೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಪಾಠತಮ್ಮ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕೃತಿ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಶೃಂಗ ರದ ಮೋಸೆಯ ನ್ನೂ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಯನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸ

ಲಾಗಿದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳು ದೊರೆ
ಯ ವೃದ್ಧರಿಂದ ಅವುಗಳ ತ ರಹಮೃತ್ಯುನದ್ದೂ ಒಂದೆಡೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತಿದೆ ಎನ್ನ
ಬಹುದು ಅವೃನ್ವರ ಉಳಿದಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ವಿವಾಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಹಾಡುವಂತಹವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶ ವತ ರುಗಳ ವರ್ಣನೆ ರಾಮನಾಪ
ತಾರ ಕೃಷ್ಣವತಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಂಡಂ
ಬರುತ್ತವೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭಾರತದ ವರ್ಣನೆ
ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವೃನ್ವರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಾತಿಶಯದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ವಿಕಾಸದಿಂದ ಆಡುಮಾತಿನ
ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಜನಜನಿತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು

ಅವೃನ್ವರ ಶಿಷ್ಯ ಭಿ ಗಮ್ಯ ಕೂಡ ಸ ಹಿತೈಷಿ ದ್ವಯ ಅವಳ ತೃತೀಯ
ಸೃಂಧ ಬಾಗವತ ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಬೆಗವನಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ತನ್ನೊಲಕೆ
ಅವನ ರೀತಿಯಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ
ವಾದುದು

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಪರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಮಹತ್ವದ
ಮಹಿಳೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಲೆಲುತ್ತಿದ್ದೆ ಇದ್ದ ಅವಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ
ರಂಗನಾಥನ ಭಕ್ತಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತ ನು ಬಿಡಿಸಿದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ
ಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗ ಏಧನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಳು ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು
ರಚಿಸಿದಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಂಡ ಮಹಾಕಾಯ
ಇವಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರ
ಮಂಟಿ ಲವ ಕ ಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ಘಾಟನ ಹಾಡು ಕೇಕರ ಗಂಡನ ಕಥೆಯ ಹಾಡು
ಕೃಷ್ಣಕೊರವಂಚಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನಕ ವ್ಯಗನೂ, ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತೆ ಸೀತಾ
ಕಲ್ಯಾಣಗಳೆಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಣೇಂದ್ರ ಮೊಕ್ಷ ಗಿಳಿ
ಪಾರಿಜಾತಗಳನ್ನು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒರೆದಿದ್ದಾಳೆನು ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯೇ
ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ ತಾನು ದಾಸರದಾಸರದಾಸಿ ಎಂಬ ನವ್ರತೆಯನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ
ಮೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿತವಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಬೇಸಿ ತೃಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ
ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭಾವರಸವುಳ್ಳ ಒಲಂಕಾರ ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಸಹಜ
ಮಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿಬಂದು ಅವಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಸಿವೆ

ಉಳಿದ ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗೈದವಳು
ಪ್ರಾಯತಃ ಹರವನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮಮ್ಮ (೧೮೨೨-೧೯೦೨) ಭೀಮೇಶಕ ಪ್ಪ ಎಂಬ
ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದ ನವ್ರತ ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ರಶಿಕಲ್ಯಾಣ ಮುಯ್ಯದ
ಹಾಡು ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪಾಕಂತಲ ಚರಿತ್ರೆ ಜಲಶ್ರೀಡೆ ಸುದಾಮಚರಿತೆ ಸ್ತುತಿಮಣಿ
ಮಾಲಿಕೆ ಮಂಗಳ ಇವಲ್ಲದೆ ಶ ಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬದು ಮುಕ್ತವಾರದ

ಹಾಡು ಮುಂತಾದವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ದಾಯಲ್ಲಿ ಬೇವಂತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಹಿಮೆಯವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜ್ಞಾನಪಡೆಯಲು ಅನುವು ಥರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಮರ್ಛನೆ ಪದ್ಯಗಳಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರದಿಹಂದಿದೆ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ಒಗಟು ಒಡಕೆ ವಿಶಿ ಜಾನ ಪದ ತೈಲಿರ ಒದ್ದು ಆ ಒಗಟುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ತ ನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ

ಓರಬಾಯ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ (೧೮೯೦) ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಗುರುರಾಘವೇಂದ್ರ ರನು ಕುರಿತು ಅಂಕಿತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಸರಸಿಹದಿರಲ ಇವಳ ಅಂಕಿತ ಶಬ್ದಾ ಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ವಿಜಂಭಿಸುವ ತೈಲಿ ಇವಳದ್ದು

ಅನಂದದಾಸರ ವ ಗಳು ತುಂಗಮ್ಮ ಕೆಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚಿಕ್ಕಿರೂರಿನ ಹಾಡಿನ ಮುಕ್ತಮ್ಮ ಜಯಪರಾಕ್ರಮ ವೀರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮೂರೂ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಕೃಪೆ ಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದನೆನ್ನುವ ಇವಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಂಗುವೆಂದೇ ಛಾವಿಸಿ ಭಕ್ತಾತಿಶಯದಿಂದ ಮರ್ಛಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಬೆಳ್ಳೆಬ ಲು ಮೂಸರು ಚಿಲ್ಲವ ಕೈಯೊಳಿಟ್ಟು
ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣಲೆ ನೋಡುವೆ
ಬುತ್ತಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಹುತ್ತಾ ಮಡುಣಿಸುವೆ
ಎತ್ತಿಕ್ಕಿರಬೆ ಹೊಸ ಮುತ್ತಾ ಮರ್ಛಿಕ್ಕಿರಬೇ

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಮರ್ಛಿಸರ ವುದನು ನೋಡಿದರೆ ಅವಳ ಕೊಡುಗೆ ಉತ್ತಮ ವಾಗಿಯೇ ಇರ ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ನಿತ್ಯ ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆವ ಅಪ್ಪಮರದೆ ಯತಿಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಅವಳು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ರ ಹರಿದಾಸರ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಾ ಬೇವಮ್ಮ ಪ ಜಮ್ಮ ಮುಂತಾದವರ ಹೆಸರಿದ್ದು ಅವರ ಸ ಹಿತದ ವಿವರಗಳಾವವೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ

ವಿಜ ಪರಜೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಕ ಒಂಡಿಕೆ ಮಹಿಮತಿವಾಸರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗ ರುಒಂದ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ್ತಿವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಜ್ಞಮತಸ್ತರಾದ ಅವರ ದೇವರನಾಮ ಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳಂತೆ ಯೋಗಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ ಹತ್ತ ದೊರಕಿದೆ ಬೇರೂರುಕೇಶವದ ಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ ಇವರ ವದಗಾತ್ಮರ ವುದಲ್ಲಾ ಯೋಗದ ಅನ ಭವಗಳು ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ವಜನ ಕಾತ್ಯದ ಭೋರಾಣಿಯ ನ್ನು ಕ ಗಾಬೇಕೆಂದರೆ ಮಹಿಮತಿವಾಸರ ರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ೧

ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆಗೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಷ್ಟನ್ನೇ ಗ ರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ
ವರು ಅಂತೆಯೇ ಲಾವಣಿ ಕೋಲುಪದ ಸುಗಿ ಯಪದ ಕೋರವೆಂಬೆಯಪದ
ಮೊದಲಾದ ಜನಪದಮಟ್ಟಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಇವರ ಮಗ ಗ ರ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಗಣೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ
ಪೆಂಬ ಗಂಧವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಅಣ್ಣಾವಧೂತರು ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲದರಾಗಿದ್ದು ವಿರಲ
ವ್ಯಾಸ ಮೊದಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರು
ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಉರ್ದು ಈ ಮೂರೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು
ಗಮನಾರ್ಹ

ವಿರಿಶೇಷಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆ
ಸುರಪುರದ ಆನಂದದಾಸರು ಕಪಲೇಶವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮೋಕ್ಷಮಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರಲ್ಲದೆ ಕದ ರು ಮಂಡಲಿ
ಭಿ ವಣಜಾರ್ಯರು ಆದವಾಗಿಯೂ ರಮಾಸುಂದರ ವಿರಲದಾಸರು ಸ್ವಾಮಿ ರಾಯಣ
ಜಾರ್ಯರು ಅಸಗಿಣಾಳ ಗೋವಿಂದದ ಸರೂ ವ ಳ್ಳುರುಜನವಂ ದಾಸರೂ
ಮೊನವಿ ಗಂ ಡ ಚಾರ್ಯರು ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ದೇವರನ ಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ
ದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಇವರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯ ಒಂದು ವೇಣ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ
ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ದಾಸರು ಕ ತಿರಚಿಸುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ
ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಗೋಪ ಲದಾಸರಿಂದ ಪರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ
ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೮ ೨೦ ಹಲದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಇವರಲ್ಲಿ
ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೊರಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಪರಿದಾಸ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲರ ಶ್ರೀದವಿರಲರ ಕೀರ್ತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪರಿದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವೇಣ ಗೋಪಾಲದಾಸರ
ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ತಂದೆ ಮುದ್ದು
ಮೋಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರು ನೂರಾರು
ಹಿರಿದಾಸರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಗುರು
ಗೋವಿಂದ ವಿರಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು

ದೀಕ್ಷೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಗಳೆನೂ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರು
ತ್ತಿದೆ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋ ಡಿದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ನಂತರ
ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ದಾಸರು ಒಂದಂತೆ ತೋರ ವುದಿಲ್ಲ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು
ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸ ವುದಿಲ್ಲ ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು
ಕಡಿಮೆ ಪುನಃ ಹಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು

ಪೂರ್ತಿಮಾಯವಾಗದೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೊಂದಿಗೆ ದ ಸರೂ ಮಹತ್ವದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾಮಣಿ ಗುರುರಾಯರು ಗೋರ ಬಾಲ ಹನುಮಂತರ ಯ ರು ಸಂಶೋಧರಾಮರಾಯ ರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರ ಇವ ರಲ್ಲದೆ ಇನೂ ಅನೇಕವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ದಿಶೆಯ ಡ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿ ದಾಸಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಲಬ್ಧಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪಾದ ಸಂಪಾದನೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಾಗ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಚ್ಚಳವ ದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೂ ಹೀದರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರ ವೆನ ಬಹುದು

೧) ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ನ್ನೇ ತನ ಗುರಿಯನ್ನಾಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮಾಲ್ಯವುಳ ದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೊಳವ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಸಿದರೆನ್ನಬೇಕು ಆದರೆ ತೀವ್ರಾನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಾಮೋಗವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ತನ್ನಿರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸದೇ ಇರದು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದ ರದಾಸರ ಕನಕದ ಸರ ರಚನೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುವು ಜಗನಾ ಥ ದಾಸ ಮತ್ತಿತರ ಕೆಲವು ದಾಸರ ಕ ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲೂ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ ಡ್ದಿದೆ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

೨) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ಭಗವನಾ ಮ ಸಂಕಿರ್ತನೆಗಳ್ನೇ ಸೀಮಿತವ ಗಿ ಪ್ರೌಢಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪುಷ್ಟಗೊಂಡು ಕಾರಾಣಾಂತರದಿಂದ ರೋಗಬೀಡೀತ ರಾದಂತೆ ಕುಗ್ಗಿ ಮಧ್ಯಮತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸಾರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ನವೀಕೀತನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಮಿಡುಗಿಸಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಸಿದರೂ ಬರಬರ ತ್ತು ಮೊದಲಿನ ಸತ್ತ್ವ ಚೈತನ್ಯಗುಣು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೇ ಸೊರಗ ತ್ತು ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

೩) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇವಲ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೇ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ವಿಶಾಲ ಮಹೋಭಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ

ಅದನ್ನು ಮತ್ತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಮಾಡಿಸಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಸರ್ವಜನಾಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಕೆಳಮರ್ಗದವನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸನಾದುದು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸ್ನಾತಕ ಬಂದುದೂ ಇವೆಲ್ಲ ದಾಸಕೂಟದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಸವ ಗಳಿಸು ಒದಗಿಸಿ

೪) ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮರ ಪರಂಪರೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಲದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರ ತ್ತದೆ ಅದರ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾದ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಯಶಸ್ವೀಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸೊತ್ತಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇಂಥ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಕೆಲವಾದರೂ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯಾದಿಷ್ಟೀತ್ ಪರಾಜಯಂ ಎಂಬಂತೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ದಾಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ಅದರ ಮರಸ್ತಾನಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ದೀಕ್ಷೆ ಯಾತ್ರಿಕವಾಯಿತು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿದಾಸರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶಃ ವತಕತ್ವಗಳ ಸವರ್ಥನೆ ಪ್ರಸಾರದತ್ತ ಹೊಯಿತು ಕಾವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ಗುರುಸ್ತುತಿ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ತುತಿ ಪದ್ಯಗಳು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಗುರುವೇ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ

೫) ಶ್ರೀಭಾದರಾಜರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರುಷಾ ಕಾಲಿಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕಣಿಯ ತಿದ್ದುರಂತೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಉಪದಾಸರೂ ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬೇಕು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಗೇಯಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಗ-ತಾಳ-ಲಯಗಳಿಂದ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವನಸ್ಸಿನ ಅಕರ್ಷಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಉದ್ದೇಶ ಹರಿದಾಸರದ್ದು ಅದುದರಿಂದ ಒಂದು ಹಟ್ಟಿ ಬಂದ ಸಂಧರ್ಭ - ಉದ್ದೇಶಗಳೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿವೆ ಅಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಿಲ್ಲ

೬) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನೂ

ನೀಡಿದಂತೆ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅತಿವ ಹೆಚ್ಚದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಮೂಲಸೂರ್ತಿ ದೊರಕಿದ್ದು ಅವರಿಂದಲೇ

೭) ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉಗಮ ಎಂದಿನಿಂದ ಎಂಬುದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರ ವ ಸಂಘಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಢೋಗ ದಂಚಕ ವ್ರತ್ತನಾಮ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರ ವಾಗಿವೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಂದೋರೂಪ ಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು ತರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರಬಹುದು ಆದುದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವನ್ನು ಕೃಷಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗಲೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಜನಪದಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರ ವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

೮) ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಸಂಸ್ಕೃತ ದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಭಾಷೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ ಧ್ಯದುತತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾರಿ ಭಾಷಿಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆ ಆಡುಭಾಷೆ ಯಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ದಾಸರಂತೂ ಜನಪದದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನುಡುಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ಪಾಂಡುಡಿಗಳನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

೯) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಗಿದ್ದ ಹ ಪಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಾಲಯಗಳೂ ಆ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲೇ ಇದ್ದದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು

೧೦) ವ ಧ್ಯಕಾರೀನ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣಗಳ ಅಧ್ಯಯ ನಕ್ಕೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವ ಹೆಚ್ಚದ ಆಕರವ ಗಬ್ಬುದು ಕನಕದಾಸರ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾವ ಧ ವ್ಯ ಚರಿತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕನಕದಾಸ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ

೧೧) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಸತ್ಯವೆಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಒದ್ದಿಟ್ಟರು ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಾಂತರಯವೇ ಎಲ್ಲರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರುವ ವಂಖ್ಯೆ ಅಂಶ

೧೨) ಹರಿದಾಸರಂ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೈತಿಕ ಎತ್ತರವನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿಕೊಂಡರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಅವನ್ನು ತುಂಬುವ ಕಲ್ಪವನ್ನೂ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೇ ಮಾಡಿದರು ಅದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಾರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗಿರುವುದು ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- ೧ ಗೋರಬಾಳ ಹಣಕಾಸುಕಾರ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯದ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಮವು ಮತ್ತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸುಳಾಡಿಗಳು ಲಿಂಗನೂರು ೧೯೫೭ ಪೀಠಿಕೆ ಪುಟ ೫
- ೨ ಶ್ರೀ ಬಹುಲಾಳ ಶೃಂಗಾರಯ ಹರಿದಾಸರ ಪದ ಪ್ರಕಟವು ಕರ್ತವ್ಯದ ಸಂ ೪೬ ಸಂ ೧
- ೩ ಶ್ರೀ ಕೆ ಎಂ ಕಪ್ಪರಾಯರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ೦೨ ಹರಿದಾಸರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿರುವುದು ಒಮ್ಮೆ ದಾಖಲಿಸಿ ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಮೀರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನಿರುವುದು ತಿಳಿಯದು
- ೪ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾಲು ಲಕ್ಷದ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದೂ ಮುಂದೆ ಅವರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ಪೂರ್ವಗ್ರಂಥದಿಂದಲೂ ಹೇಳುವಂತಿದೆ
- ೫ ಬೆಂಗಳೂರು ಕವಿತಾಸಂಪಾದಕರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಮೈಸೂರು ದಿ. ೦೨ ೦೨ ಪುಟ ೩೩
- ೬ ಎಂ ಎಂ ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೧೯ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೫ ಪುಟ ೩
- ೭ ಕೆ. ಪದವರಾಜರವರು ಶ್ರೀ ಪದವರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩ ಪೀಠಿಕೆ ಪುಟ VII—XVI
- ೮ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತೆ ಕರ್ತವ್ಯದ ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸಪರಂಪರೆ ಪುಟ ೧೨ ೧೯೪೪ ಪುಟ ೬೭
- ೯ ರಾ. ಸಾ. ಪಂಚಮಯ ಕರ್ತವ್ಯದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨ ಪುಟ ೪೯ ೫೦
- ೧೦ ಎಂ. ಕಿ. ರವರವರು ಮಿ. ಕರ್ತವ್ಯದ ಸಂಪಾದಕರು ಮೈಸೂರು ಪುಟ ೩೫
- ೧೧ ಕೆ. ಕೆ. ಕಟ್ಟಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ೧೯೭೦ ಪುಟ ೧

- ೧೨ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮ ಸೂರು ನಾ ಮು ೧ ೬೪
ಫ ೨೪೯
- ೧೩ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೩ ಫ ೨೨ ೨೩೦
- ೧೪ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಫ ೨ ೧
- ೧೫ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಫ ೨ ೯೫
- ೧೬ ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಫ ೧-೦
- ೧೭ ಡಾ ವೆ ಆ ದಿನಾಜಿ ಪ್ರಸಾದಯೋಗಿ ಮೈಸೂರು ೧೯ ೨ ಫ ೦೮೫
- ೧೮ ರಾ ಸತ್ಯ ಪಂಚಮ ಬಿ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಫ ೩೪
- ೧೯ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಫ ೨೯೭
- ೨೦ ಒಟ್ಟೇರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ ಒಟ್ಟೇರಿ ಭದ್ರ ರಾ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦ ಫ ೬೫
- ೨೧ ಬೆಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ನಾ ಮು ೧೯೭೩
ಫ ೫೦೩

ಸಹಾಯಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

- ೧ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷ್ಣಾಯರು ಹರಿಹರ ಪರಂಪರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೋಶ
೧ ೭೦
- ೨ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ (೨೦) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦
- ೩ ಕೋಟೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜ ಹರಿಹರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೨
- ೪ ಕೃಷ್ಣ ರಾ ವೆ ಆ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೈಸೂರು ೧ ೫
- ೫ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಹರಿಹರರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿಹರರ ಉಗಮ ಮಹತ್ವ
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಧನೆಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೭
- ೬ ಕಪ್ಪೇರುದ್ರಪ್ಪಾಯಿ ಎಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮೈಸೂರು ೧೯೭೪
- ೭ ದಿವಾಳಿ ವೆ ಆ ಪ್ರಸಾದಯೋಗಿ ಮೈಸೂರು ೧೯೭೨
- ೮ ಪಂಚಮಬಿ ರಾ ಸತ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿಹರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨
- ೯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೪
- ೧೦ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಹರಿಹರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಂಧು ಅವಲೋಕನ ಮೈಸೂರು
ಹರಿಹರ ಶ್ರೀ ಮು ೧೯೭೦
- ೧೧ ವಾಹಿನಿ ಸರೋಜಿನಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಧಾರವಾಡ ೧ ೬೫
- ೧೨ ಮುಗಲ ರಂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು ೧೯೭೪
- ೧೩ ಪರಮಾಜ್ಞಾನ ಬಿ ಹರಿಹರಸತ್ಯದಯ ಮೈಸೂರು ೧ ೬೭
- ೧೪ ಪರಮಾಜ್ಞಾನ ಬಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩

- ೦೫ ಪರದರಾಜರಾಜ್ ಜೆ ಜರಿಭಕ್ತಿವಾಹಿನಿ ಬೆಂಗಳೂರು ೦೦೫
 ೦೬ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಜರಿವಾಸರು ಮಂಜುಗೂಡು ೦೯೫೬
 ೦೭ ಬೆಂಕಿವೇಶಮೂರ್ತಿ ಎಚ್ ಎಸ್ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೦೭೫
 ೦೮ ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕೆ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ
 ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೦೯೭೯

ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ

— ೬೩ — ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾದೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಅದಳಿ ಸವಾಸ ಪದಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪಡೆದಿವೆ. ದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ದಾಸರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಎನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಸಮಾಜ ಪದದ ಪೂರ್ವ ಪದವಾದ ದಾಸ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೇ ವಿವಿಧ ಅರ್ಥಭಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ವೈತಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮ ಒಬ್ಬನೇ. ಆತನೇ ಶ್ರೀಹರಿ ಉಳಿದವರಲ್ಲರೂ ಆತನ ದಾಸರೇ. ಹರಿನಿತ್ಯ ಜೀವರೂ ನಿತ್ಯರೇ ಎಂದರೆ ಈ ಹರಿ ದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವುದೇ. ಎಂದ ಯಿತು. ಈ ದ್ವೈತಿಯಿಂದ ದಾಸಕೂಟ ಅನಾದಿಯಾದದ್ದು ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ ಬಂದದ್ದು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾಯು ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ ಶೇಷ ಗರುಡ ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.

(ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೩)

ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದಾಸಕೂಟ ಈ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು "ನಾರದ ಮಹಾಕವಿ ನಿಯಿಂದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ" ಪ್ರಾರಂಭವ ಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುಷ್ಠಿ ಲವಕುಶರು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿ ಶುಕಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಶ್ರೀ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಆನಂದಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರ ಬರೆದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು.

(ಗುಂಡ್ಲು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳ್-'ದಾಸಕೂಟ' ಎಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ? ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂ ೫೧ ಸಂ ೫)

ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಕರನ್ನು ಕೆರೆತು

ಪನ್ನಂಗತಯನ ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ದಾಸರೊಳು

ನಿನ ಪೊ ಲುವರುಂಟಿ ಮಧ್ಯ ಮುನಿರಾಯ — ಮಂದಿಬ್ಬಾರೆ

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿ ಉಳಿದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ದಾಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದೆಡೆ ಇದ್ದರೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ವಿಶ ಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕನಡೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಮಧ್ಯದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಳಹದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ದಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಸೇವಕ ಎಂದೂ ಕೂಟ ಎಂದರೆ (ಪಂಥ) ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರ ಗುಂಪು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಇತರ ಪೂಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚರದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಎಂದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು.

— (ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪುಟ ೪೯)

ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಕರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರೂಪಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರ ಗಲಿ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸರಹರಿತೀರ್ಥರಾಗಲಿ ಅದ್ವರೇಖುವರಾಗಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಹಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅದ್ವ ಪ್ರವರ್ತಕರೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾಹಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಮತವು ಉದಿಸಿ ಈ ವೇಳೆಗೆ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳು ವಿವರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಮೊದ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅದು ವಿವೃಷ್ಟನರ ಆದರಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಮಿಸಲಿಡೆಯಲ್ಲದೆ ಸಾವಿನ ಸುನರಿಗೂ ಅದರ ಸಾರ ದೊರೆಯ ಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಸಾಲದ ದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಅರ್ಚಾರರ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸ ವರ್ಧನೆಗೆ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ಮೊದ್ಯಮ

ವೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಇದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡವಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶರಣರು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವೇ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರನ್ನುವುದೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯಾದ ಕಾಲ ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೂಡದು ಮಗ್ಗದು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಕೆ ಹಾಕಿದರು. ಗರುಡಿಗಿ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಉದಿಸಿ ಬಂದು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೊಂದುವರಿದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಲಿ ರಂಭಿಸಿತು.

— (ಜಿ ವರದರಾಜರ ವ್ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪು ೫೫)

ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧೀನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಶರಭಕ್ತಿ ವಾಹಿನಿ ಪರಿವಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಆದರೆ ದ ಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಯಾರು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಆದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯೇನೂ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಯಾವ ದಾಸರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಹೇಳದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಎಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಗುಂಡ್ವಿಜಂಧ್ಯಕೆ ಖರ ಏತಾಳರು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಧೀನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲರ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಈ ಪದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಂದರೆ ೧೫ ೧೬ನೆ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು ಧೀನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭ ರತದಾದ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವವಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ ಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವೇದ ಂತ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಇವು ಎಟುಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ಕೇಳಿರಬೇಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಾನಾನಂತರ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದೂ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರ ದ್ಧವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಕಾಲ ಹೀಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಧೀನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಧೀನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಪಂಥಗಳೂ ಶೈವ ಆದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪಾಶಂಪತಾದಿ ಮತಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ

ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಜನತೆಯ ಆದರಣೆ ಅನುಸರಣೆ ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮಧ್ಯದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಳುಬಾಗಿಲು ವರದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶ್ರೀರಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವತದ ಸಾರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಗಳಾದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದವು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಇದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಬೆಳೆದರು. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರು ಹರಿದಾಸ ಕೂಟವನ್ನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆವು ಗಿ ಬೆಳೆಸಿ ಉನ್ನತಿಗೇರಿಸಿದರು. ಇದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟ. ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೮೭-೧೭೫೫) ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಬಲಗೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ತಟ್ಟಸ್ತು ವಾಗಿದ್ದು ದಾಗಿಯೂ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟ ಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನುಳ್ಳ ಈ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ "ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಗಣ್ಯವಾಯಿತು".

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತಿಗಳು ಮುರಾಧಿಪತಿಗಳು ಇವರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಇವರನ್ನು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರನ್ನು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದರೂ ದಾಸ ಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿ ಕೈ ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪರಿಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಲಾರರು.

ವಿಜಯದಾಸರು 'ಹರಿದಾಸ' ಲಕ್ಷಣ ಸುಳಾದಿ ಎಂಬ ಒಂದು ಸ ಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸನಾಗುವವನು ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ

- ೧) ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ
- ೨) ಸಾಲ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಸಾಲದೇವ್ಯವುದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ
- ೩) ಹರಿದಿನ ಪ್ರತಾಪರಣೆ ಬಡುವುದಿಲ್ಲ
- ೪) ದೈವನಿಂದ ಕೇಳದರೆ ಆತ್ಮತುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ
- ೫) ಹರಿಸೇವೆಗೇ ಈ ಜೀವನ ಮುಸಲು

ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನೆನಿಸಿದರೆ ಅಂತಿಮವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಪಡೆದ ಅಂತಿಮ ದಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಅಂತಿಮ ಸಹಾಯ ದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಇದು ಈ ದಾಸರ ಕೃತಿ ಎ ದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅಂತಿಮವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುವಾಗ ಗುರುಗಳು ಅಂತಿಮ ಪದ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಂತಿಮಪದ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂತಿಮದಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಗ ರುಗಳ ಅಂತಿಮದಿಂದ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲರಿಗೆ ಅಂತಿಮಕೊಟ್ಟಾಗ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಅಂತಿಮಪದ ಹಿ ಗಿದೆ

ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲ ನೀನೆ ಸಂತೈವುದು

ಕ್ಷೀಣನಾಶನ ನಿನ್ನ ದಾಸರವನೆಂದರಿತು

|| ಪ ||

ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ನಾಯಕ ಾವಗೆ ಜೇಯ ಲೌ

ಕಿಕ ಮಾರ್ಗವನೆ ಬಿಡಿಸಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಕಟವನೆ ಗೈಸು ಸದ್ವರ್ತನ ಕರ್ಮಗಳ ದೇ

ವಕಿತನರು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ಒಲಿದು

|| ೩ ||

ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂತಿಮಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ ಶ್ರೀ ವ ಥಾ ಜಾರ್ಜರು ದ್ವಾದಶಸೋತ್ರ ದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಸಾಮಾನ್ಯದ ಅನಂದಕೀರ್ಥ ವೆಂಬ ಅಂತಿಮವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಂಗವಿಠಲ ವೆಂಬ ಅಂತಿಮ ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಕೃಷ್ಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂತಿಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎನ್ನುವ ಅಂತಿಮ ಪಡೆದರು

ಹೀಗೆ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಗುರುಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರ ದಾಯ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಂತಿಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೊದಲಿಗರು ಇವರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದವರೂ ದೇವರನಾಮ

ಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಗುರೆ ದತ್ತವಾದಂ
ದಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದುದು (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೫) ಇವರ ನಂತರ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರ
ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲ ನೇ ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲ
ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಕಾರಣ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಸರ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಎಂಬ
ಪದ ಸೇರಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಉಪಾಸನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆದವು
ಈ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತಾರೂಪ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲ ಈಗಲೂ
ತಿರುಭಕ್ತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕಾಂಚನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲನನ್ನು ನಾದಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಹೇಳುವ ರೂಢಿ
ಯಿದೆ (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೪)

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಕೃಷ್ಣ
ವಿರಲ - ಎಲ್ಲರೂ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳಾದರು ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ವನಜ ಭವಾಂಡದೊಳು ಹರಿದಾಸತ್ವ ದೀಕ್ಷೆ
ಬಲಿ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಕಾಣೊ
ಮನ ಜಾಧಮಿಗೆ ಇದು ಸ ಲಭವಲ್ಲವೊ ಪ್ರಾಣ

ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿದಾಸರು ಹೀಗಿರಬೇಕು

ತಪ್ಪ ಮುದ್ರಾಂಕಿತ ಧರಿಸಬೇಕು ಭುಜದಿ
ಸಿರಿಬೊಮ್ಮ ಭವಾದ್ಯರಿಗೆ ತರತಮುಭೇದದಿಂದೆರಗಿ
ಪೊರೆಯಿಂದಾದದಿಬೇಕು
ಅನ್ನಪಾನಕ್ಕೆ ಅವಸರ ಬೀಳದಿರಬೇಕು
ಅಂದವರು ತನಗೆ ಬಹಳ ಬಂಧುಗಳು ಎನಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು
ಭಾವ ಶುದ್ಧಿರಿ ನಿತ್ಯ ತಿರುಗಬೇಕು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ -

ಅಸೆಯೆನು ವಿಜದಾಸಗೈದಿಹ ಪುಂಸರೆಲ್ಲರು ದಾಸರೆನುವರು

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ದಾಸಭರ್ವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಕೃತಿರಾಶಿಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ

ಕೀರ್ತಿಮಂತರಾದವರು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಇವರ ಕೂಟವೇ ದಾಸಕೂಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅರುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ದಾಸಕೂಟ ದ ಅವಳಿ ಪದದಂತೆ ಪೋರಂವ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವನು ಅರ್ಥೈಸು ಪಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವುಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ತೋರಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ —

ವ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು—ಬಾದರಾಯಣರು ಈ ವ್ಯಾಸಶ್ರುತ ವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಒಲ್ಲವರು ಪಂಡಿತರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೆಂತಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ದಾಸಾರ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞರು ದಾಸಕೂಟದವ ರಂತಲೂ ಪ್ರತೀತಿ (ದಾ|| ೪ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥರು ಪು ೫೭)

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾದಿಂದಲೇ ದಾಸವರ್ಗದ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕೂಟ ದ ಸ್ವರೂಪ ಬಂದಿರ ಬೇಕು ದೀಕ್ಷೆಯ ಕ್ರಮ ಅಂಕಿತ ಪ್ರಧಾನಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮೊದಲಿಗಿರನ್ನ ಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರೇ ಅವರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಪು vi)

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪದದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಪದ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಎರಡನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಪದ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಲ್ಲೇ ಬಂದಂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪಂಡಿತರ ಯತಿಗಳ ವರ್ಗವನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟ ಗಳೆಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾದವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

The words Dasaru and Vyasaru first came into vogue in the time of Purandara Dasa and his religious preceptor Vyasa raja Later on the disciples of Purandara Dasa were called Dasakutastas But afterwards the words Vyasakuta and Dasa kuta aquired a different meaning altogether Vyasakuta meant Those who were well versed in Sanskrit and conversant with the knowledge of the Vedas and the different branches of philosophy And on the other hand Dasakutastas meant

Those who conveyed the message of the Dvaita philosophy and religion through the Vernaculars

(Karnataka Historical Review—Vol IV
Jan July 1937 Pp 87 95)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿ ನಂತವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಗುರಿ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ವೇದವಿಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ದೈವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸಕೃತ್ ಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ನಿರ್ಣೀತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದರೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೇ ದಾಸಕೂಟದ ಧೈಯೋದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಥಮವೇನೂ ಈ ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಇಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಹೇಳುವುದು ಒಂದನ್ನೇ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತದ ಶಾಖೆಗಳು ಇವು. ಭಾವ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಭಾವನೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬೇರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸಕೂಟಸ್ವರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟಸ್ವರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು, ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಕೈಕಿರತನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮಹನೀಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ.

ವ್ಯಾಸಕೂಟವು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ದಾಸಕೂಟವು ಬಂದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವನ್ನು ಒಹುದು. ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣವಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

(ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೮ ೫೯)

— ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿದ್ದರೂ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಅವಹೇಳನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಭಾಗವತ

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಡಿತಮೂಢವಾದ ಶಾಖೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಜನಸಮಾಖವಾದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶಾಖೆ ದಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ ತತ್ವತಃ ವಿರೋಧವಿರದಿದ್ದರೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಹೀಯಾಳಿಕೆ ತೋರಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟದವರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಗಿತ್ತು ? ಮೊದಲು ಪಾದರ್ಶವಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ವಿರಸ ಮೂಡಿತೆ ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೊದಲಾದದ್ದು ಯಾವಾಗ ? ಹೇಗೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ೬ ನೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದಿರುವ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಸಾರ ಹೊರಟ ಇವರ ನಡುವೆಯೇ ಹೀಗಾದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

—ಎಸ್ ರಮಾನುಜ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬಿತ್ತಿರುವ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಬೀಜ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಿತಾದರೂ ಅದು ಚಿಗುರಿ ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ತೊಡಗಿದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡ ಡ ಪ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನೀಡುವ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಭ್ಯವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರವ ದಿಂದ ಇಟ್ಟ ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೆನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಲಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯ ವಿಮರ್ಶಾ ಅವರ ಧೈಯವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ತ ವೇ ಸ್ವತಃ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀವಾಸರಾಯರಂತಹ ಶಿಷ್ಯರುಗಳನ್ನು ತರಣರುಮಾಡಿ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು

ಮಹನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿಸೆಲೆ ತಮಿಳು ಆಳ್ವಾರರಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣಕೃತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತನೀಡಿತು ಕೆನ ಡ ವಂದರ ಮೂಗುವಾರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಭ ಜಯನಾ ಡುವುದು ಉಪಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ವಂತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುವಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ನಡೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗಂಡೆಯನ್ನು ಮಹನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಗಳ ಪ್ರಬಂಧ ನೀಡಿತನ್ನಬಹ ದು ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ವೇದಉಪನಿಷತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಗಾರ ತಿಳಿಯಲೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬೆಂಬಲವೂ ದೇಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರ್ಷಣೆಯೂ ಇವರ ನಡೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದರಬಹುದು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಾವಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ ರದೇ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಬದಲಾವಣೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನತೆ ಇಂತಹದೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ಸುವರ್ತವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಸಾಧನೆ ಅವರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಪಿತಾಮಹ ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದೆ ಇತರ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿಲ್ಲರೂ ಇವರನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿ

ಹೋಗಲಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕ ರಂಗದಿಂದಲೇ ಇರಬಹುದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧೃವಾಂತ ಸಂಭೂತರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಮೊದಲೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಬಾಗಿದೆ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಂ ! ನಮ ಸ್ತೈ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ |

ನಮಃ ಪುರಂದರ ಯೋಗಯ | ವಿಜಯರ ಜಾಯಂ ನಮಃ |

ಇವರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಕಲಕಷ್ಟಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಭೋಜನ ಲಭಿಸ ವುದೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಅಂತೂ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಜನತೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ

ಚೇವನ ಚಿತ್ರಣ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಪ ರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಲನೇಕ ರಚನೆಗಳು ಪಾದರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಗ ರುರಾಜ ಸ್ತೋತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸುಳಾದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿತ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿ ರುತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಿಧಿ ತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಷ್ಟಕ ಮತ್ತು ಭೀಮಾಚ ಯೋಗರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಬೋಧ ಗುರುವಂತ ಕಲ್ಪತರು ವ ರಂತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಹ ಅದರ ಯತ್ನಾಶ್ರಮದ ನಂತರದ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಿನ್ನು ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ಥಿತರಿಸುವ ಮಂಚಿನ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಕೀರ್ತನದಾಸರು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಅರ್ಪಣೆವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಚರಿತೆ ಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಸ ರಾಂತವಷ್ಟನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ತಂದೆ ಜೇವಗಿರಿಯ ಪ್ತ ಹಾಗೂ ತಾಯಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚೆನ್ನಬಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೊ ಓಮ್ಮ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ ದನಕರ ಗಳನ್ನು ಬುನೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದನು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿನ ಪುರುಷೋತ್ತಮರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಬಾಲಕನನ್ನು ಕರೆದು ಮಗು ಅಬ್ಬೂರು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದೆಯೆ ಪ್ರ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಬಾಲಕನು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಇಗೋ ನನ್ನನ್ನು ಕೋಡಿ ದನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಷ್ಟು ದೂರವೋ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು

ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಉತ್ಪರಿಸಿದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಮೋನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಬ್ಬೂರಿನ ದಾರಿ ಕೋರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು ಅದರ ಆ ಬಾಲಕ ಅದು ನಿನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವಿತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಬರುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೆದರಿಯಾಳು ಎಂದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಾಲಕ ನಿಂದ ಅವನ ಅಗ್ಲಾನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟವರ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆಂದು ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಹರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಅನಂತರ ಪುರ ಮೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಾಲಯತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ತಮಗೂ ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತರು ನಂತರ ಸ್ವರ್ಣಾರಾಧನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನ ಭೇಟಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಾಯಿ ತಂಬ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಆ ಬಾಲಕನಾರಿಬಹುದೆಂದು ಪುನಸ್ಸಿಪ್ಪಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರು

ಇತ್ತ ವನಗನು ಬಂದದ್ದು ತಡವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿ ಕಾಯಂತ್ಯ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವನ ತಾಯಿ ಬಂದ ಕ್ಷಣವೇ ಏಳೆಬಾ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಯತಿವರ್ಯಾರ ಭೇಟಿಯ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದನು ಆಕೆಯ ವಶಾತ್ಯ ಹೃದಯ ಮುಂದೇನು ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಆತಂಕಗೊಂಡಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾದನೇ ದಿನವೇ ಶೇಷಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಪುರ ಮೋತ್ತಮರಿಂದ ಅದೇಶಬಂತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಪತಿಗಳು ಆವಾಕ್ಯಾದರು ಅದರ ಗುರುಮಾಣ್ಡೆ ಮೀರಲಾರದೆ ವೃತ್ತಸಮೇತರಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡರು ಅವರು ಶೇಷಗಿರಿಯನ್ನು ಕರಿತು ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅವನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಸುವರ್ಣ ತೀರ್ಥರು ಸಿದ್ಧರಿರುವರು ವಂದೆ ಅವನನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯ ವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಮನಃಪುಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತಾವೂ ಇರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು

ಸುವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನು ದಿನೇ ದಿನೇ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರ್ವಗಳ ನಂತರ ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೀರಾಧಿಶ ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವೇದಾಂತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರನು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರ ದಂಥೆಂದ್ರ ಮಂದದ ಪೂರ್ವಪೀಠಗಳಿಗೆಯ ವಿಬ ಭೇದ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಲಿತು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು

ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಚಾರ ವಹಿದುತ್ತಾ ಕೊಪ್ಪ, ಎಂಬ (ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ದೇವಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಂದರು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿವರದ ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರೂ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಇಬ್ಬರೂ ಯತಿವರರು ಕೇಳಿದೇಕೆ ? ಸಮಾಗಮ ದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು ನಂತರ ವಿಬುಧೇಂದ್ರರು ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರೊಂದಿಗೆ ರಘುನಾಥರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವನ ವಿದ್ಯಾಪರಿಶ್ರಮವನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅತೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದರು ಅಂತೆಯೇ ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ವಸಾರವೆಯಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಚೆಯೊಂದು ನಡೆಯಿತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರ ನ್ಯಾಯಸುಧೆಯಲ್ಲಿನ ಕರಣವಾದ ವಾಕ್ಯವೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ನಾನೊಬ್ಬ ಬಾಲಸಂನ್ಯಾಸಿ ತಾವಾದರೋ ವ ಹಾಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳು ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ನನ್ನ ಛವನ ಗುಣಕಥೆ ವಹಿಸಬಾರದು ಎಂದು ನಮ್ರರಾಗಿ ನುಡಿಯಲು ರಘುನಾಥರು ವೆ ಚ್ಚುಗಿಯಿಂದ ನಾಳೆ ಬರೇ ಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಾವು ಇದನ್ನು ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾದರು ಸಂಚಾರದನಂತರ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪೂರೈಸಿದ್ದರಿಂದ ವಾಸಸ್ಥಾದರು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾಗಲು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಮರದ ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದಾಯಿತು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು ೧೦೮ ರ ಹೊರಟು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವವರಿತು ಅಲ್ಲಿಯ ವ ರವನ್ನ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮುಳುಬಾಗಿಲು ವಿಜಯ ನಗರದ ಅರಸರ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಇವರ ಆಗಮನದಿಂದ ದ್ವೈತದರ್ಶನವನ್ನು ಕಲಿಸ ವ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮರಾಢಿಪತ್ಯವನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಕೂಡಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಭಾಗವತದ ಕಥೆಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕನ ದೀಕರಿಸಿ ಹಾಡಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರ ಮಂಜೀನ ಹಾಡಿಸ ವ ಪದ್ಧತಿಯ ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಾವು ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (147) ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಅರಸನಾದ ವರಸಿಂಹರಾಜನು ಇವರ ಗಣ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಪಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕನಕಾಭಿ

ಮೇಲೆ ವರಾಡಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜ ವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಒಂದು ದೇವರನಾಮ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಉತ್ತರ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಿ ಬರಲು ಅಲೋಚನೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣ ಕೈಗೊಂಡು ಹೋದರೆಲ್ಲಾ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಭೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾಗವತ ಧನ ೯ ವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಕಾಶಿಯ ಕೊಬ್ಬಿದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕಾಶೀರಾಜನ ಸವ ಗ್ರವಂ ದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸೋತ ಪಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಬಿಟ್ಟು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪಾಗ್ಯಂಧ ಮಾಡಲು ಹಯಗ್ರೀವ ವಂಶೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಕೇಂದ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶಸ್ತ್ರ ಪಡೆದು ಮೂಳ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜನ ಪಟ್ಟಣದ ಅಬ್ಬೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಾಕೀರ್ಣರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಲವು ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ವ ರ ದಿ೦ತ ಪೂಜಿಸಿಕೊ೦ಗನಂತರ ಮ ಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜಾರಾಯರ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ತೊಂಬತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜಿ ಎಸದ್ದರು ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ ಶ 1404-1502 (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಯ ರು ಪು xii) ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇವರ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ ಶ 1420-1486 ಎಂದು ಹೇಳಿ ತ್ತಾರೆ (ಪುಟ 250) ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದುದು ಕ್ರಿ ಶ 1486 (ಪುಟ 37) ಇದು ಮೇಲಿನ ಶರ್ಮಾರವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ ಅಂತೂ 15 ನೇ ಶತಮಾನದ ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಒಸಿಸಿ ಆ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ವರಗೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತೋರಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಯ ರ

ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ

ಅಹಿತಯನನ ಒಲುವೆ ಯಿ ಂದೆ | ಮಹಿಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ಮುಕ್ತಿನ ಕವಚ ಮೇಲ್ಕೊಲುವಿ | ರತ್ನ ಕಿತ್ತಿದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ |

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಶ್ರೀಗಂಧಲೇಪನ | ವಿಷ್ಣುರದಿಂದ ಮೆರೆದು ಬರುವಿ ನಿ

1 ಶ್ರೀಮದ್ವೀರನ ಸಂಪಾಟ ನ ಪತೇಭೂರೇವಪತ್ನಾನ್ವಥಾಂ |

ದೂರೀಕೃತ್ಯ ದರ್ಶಿತೋಚ್ಚಲ ವ ಹಾ ಸಂಪಾಟನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಂ ||

ಶ್ರೀಮಹ್ಯವಾಗವಾಟ ನಾಮಕವರೇ ಸರ್ವೇಷ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಃ |

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದಯೋಗಿಂದ ಶೇಖರ ದನಭೂರ್ಯಾತ ಪಾ ಶ್ರೀಯುಗೇ ||

ವಿವ್ರಹತ್ಯ ದೋಷ ಬರಲು | ಶ್ರೀಪ್ರ ಶಂಖೋ ದಕದಿ ಕಳೆಯ |
ಅಪ್ರಬುದ್ಧರು ದೂಷಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆ | ಕಪ್ಪ ವಸನವ ಶುಭ್ರಮಾಡಿದ ೨
ಹರಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ನಾನಾ | ಪರಯ ತಾಳಗಳನು ಭಂಚಿಸಿ |
ನರರು ನಗಲು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ | ಕರಣದಿಂದ ಹಸೆಯ ತೋರಿದ ೩

ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗದೆ ಅವರ ವ ಹಿಮೆಗಳನ್ನು
ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ನಂತರ ಅವರ ಕೃತಿಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುವೆ

1) ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಭಕ್ತಜನರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಗಂಗೆಯನು ಸ್ತೋತ್ರ
ಮಾಡಿ ನೈಸಂಕ ತಿ ಥಳದಲೆ ೬ ಆಕೆ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ
ಮಾಡಿಸಿದರು

2) ಶಂಖೋ ದಕ ಪೋಕ್ಷಣಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಕಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ನೊಬ್ಬನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಗುಸು ಗುಸು
ಮಾತಿಗಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಧವಳ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತರಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಸಿ ಅದನ್ನು
ಶುಭ್ರಮಾಡಲು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾತರಾದರು ಅವರಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು 7
ದಿನಗಳು ನಿತ್ಯ ಶಂಖೋದಕವನು ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಕ್ಷಿಸಿ ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು

3) ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಪುರ ಪೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರ ಗುಹೆ
ಯ ಲೋಮೈ ಮುಲಗಿರಲು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಜಗರವು ಅವರನ್ನು ನುಂಗುವುದಕ್ಕೆ
ಬಂತು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಸರ್ಪಭಾಷೆಯಿಂದ ಅಜಗರದೊಡನೆ
ವಹಾತನಾಡಿ ಅದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು

4) ಭೀಮರಥೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಣಪೀಠಿಕೆಯೊಂದನ್ನು
ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆಯಿಂದ ತಗ್ಗಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ರಂಗದಿರುಂದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ
ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು

5) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅರುವತ್ತಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥ
ಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷುಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪರಿಣಾರ್ಥ
ವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ರಾಜನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಒಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ
ಏನೂ ಸಿಗದಂತೆಮಾಡಲು ಪಂಥಾಸ್ಥ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಗವತ್ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
ಯಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಂದಾಕೊಟ್ಟರು ಎಂದಿನಂತೆ
ಪೂಜಾಭಿಕ್ಷೆಗಳು ನೆರವೇರಲು ರಾಜನು ನಾಟಿ ಪತ್ಯ ತ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಶರಣಾದನು

6) ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ನಿವಾರಣೆ

7) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಖ ಪಾರಬ್ಧವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ
ವರು ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವು ಅಸುಯೋವರರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಸುಖೋಗ

ಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲೆಂದೆಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯ ಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆಗ ಪ್ರೀಪಾದ ರಾಜರೂ ಕಾವ್ಯ ಕಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಸೂಯಾಪರರ ಎದುರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದಿಡಲು ಆಗ ಆದಂ ಅವರಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಾಗದ ಹುಸುಹುಸುಯಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತಂತೆ

8) ಮುಸ್ಲಿಮನೊಪ್ಪನಂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೋಸುಗ ಮುಟ್ಟಿದ ಹರಿವಾಳದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವಣಿಸುವನ್ನೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟು ನಿಯಂಪು ಭಂಗಮಾಡಿದನೆಂದು ಹಿಗ್ಗೊತ್ತಿರಲು ರಾಯರ ಮಂತ್ರಪರನದಿಂದ ಅದು ಕೂವು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಂ ಶರಣಾದ ದಂ

ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರೆದರೆಂದು ಹೇಳಲಿ ಗಿದೆ ಮಜಾ ತ್ಯರುಗಳ ಮಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಇವುಗಳ ನಿಜಾಂತ ಏನೇ ಇರಲಿ ಕುಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕ ಲಾಸಂತರ ಪಡೆದ ಜನಾದರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಸಹಾಯಕವಾದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಈ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುಪ್ರೀತ್ಯೆಂಬುದೂ ನಿಜವೇ

ಶೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜ್ಞ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಗಿರುವ ಇವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಶೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಪ್ರಪಾದರಾಜರೂ ಎನ್ನಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀಪಾದರ 101 ರಚನೆಗಳಿವೆ ಇಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದನ್ನೇ ಅಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಪ್ರಪಾದರಾಜರು ಘೋಷದಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಇವರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪನೆ ಉಪದೇಶ ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪನೆ

ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವೂ ಸುಲಭವೂ ಪ್ರಿಯವೂ ಅದರ್ದುಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ (ನ ರದ) ಭಕ್ತಭಗವಂತನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಭಕ್ತಿ ಶೃಷ್ಟಿವಿಗೂ ಇಂತಹ ಭಕ್ತರೇ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಿಯ ರಾದವರೆಂಬ ದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಭಕ್ತಿಯ ನವವಿಧವರ್ಣನೆಗಳ ಹಾಗೂ ಪಂಚಭಾವಗಳ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ

ಸಖ್ಯೆ ಮಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಭಕ್ತಿ-ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಯುತವೂ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವೂ ಆಗಿದೆ ಭಕ್ತಿನಾದವನು ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ತೀರ ಪರಿಚಿತವಾದ ಒಡೆಯ ಗೆಲೆಯ ನಲ್ಲ ಎಲೆಯ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹೃದಯನು ಭವಮಾನು ವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸುವ ರೀತಿ ಸುಮಧುರ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಈ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಶ್ರೀಪದರಾಜರು

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶಾಂತ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ದೇವನ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ವರಣೆಯಿಂದ ತಪ್ಪ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಾಂತಿ ನೆಲಸುತ್ತದೆ ಈ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ

ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಚಲುವನೂ ಹಲವು ಉಪಮಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದ ಪರವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಂಗ ವಿರಲನ ಶ್ರೀ ಮುಕುಟಕೆ ಶರಣಂ

ಸೂಂಪ್ಪಿ ನೋಟದ ಚೆಲುವ ಸೋಗಿಗಣ್ಣಿಗೆಶರಣಂ

ಸಂಪಿಗೆಯ ಕುಸುಮ ಸಮ ನಾಸಿಕೆ ಶರಣಂ

ಗುಂಪುರತ್ನದ ಕರ್ಣ ಕಂಡಲಕ್ಕೆ ಶರಣಂ

ಇಂಪುರವರ್ಣಂ ನಿಭ ಕಪೋಲಗಳಿಗೆ ಶರಣಂ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ತಾಪ್ತ ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಇತರರು ಆ ಆನಂದವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಲೆಂದು ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಬನ್ನಿ ದಿವ್ಯವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹನ (48) ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾರೆ

ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಂತು ಪಿತನೆ ನಿನ್ನ ಎಂತು ವರ್ಣಿಸೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಪಾಲಿಸನ್ನೆನು ನಿರಂತರದಲಿ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6) ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅವನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಡಿತೋರಿ ಸುತ್ತಾರೆ

ಎಚ್ಚರವಿರುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲಾಘವವನ್ನು ಬೆನೆಯ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಈ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯೇ

ಇಂದಿನಿರುಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಮೂಂದೆ ಎಂದಾದ ಕಂಡನೆ ಗೋವಳನ

ಅಣಿ ಮುತ್ತಿನ ಮೆಂಡೆಯ ಕಾಲುದುಗೆ ಗೆಚ್ಚೆ
 ಜಾಣನಂಗಜನ ಪಿತನ ಕೈಯ ವೇಣು
 ಮೂಣಕ್ಕದ ಕಂಠಣ ಹೊನ್ನುಡಿ ಘಂಟೆ
 ಪಾಣಿಯ ರಚನೆ ಎಲ್ಲಿ (ಯು) ಈ ಗೋಪಳನಾ (ಅನು 3 ಕೀ 1)

ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಸಿಗುವ ಅನಂದವನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಸದಾ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದವನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸಬಹುದು ಯಾರಾದರೂ ಒದೇನು ಹಂಚ್ಚಿ ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದರೆ ಉತ್ತರವಿದ್ದವಾಗಿದೆ

ಅಕಾಶದ ಆಳವನ್ನು ಕೂರ್ಯಾಚಂದ್ರರಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಲ್ಲವೆ
 _____ ಕೊಳದ ಆಳವನ್ನು ತಾವರೆ ಬಲ್ಲದ್ದು ದಡದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ
 ಗಿಡಮರ ಬಳ್ಳಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆಂದು ಇಂತಿವೇ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಅರಿತವರಿಗಷ್ಟೆ ಅದರ ತೀವ್ರತೆ ಅರಿವಾಗುವುದು (ಅನು 2 ಕೀ) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಪಾಸ್ಯ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿವಾಸರದು ವಿಕ್ರಿದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ವಸುಷ್ಠ ಜನ್ಮ ದೊರಕಿರುವುದೇ ಹಿರಿತನವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನದಾಸನೆಸುವುದು ಆ ಜನ್ಮ ಸ ಕೃತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ

ಅನ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಾಸರಿಯದೆ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೆನೋ
 ಅನ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಬಂದಂ ಇಂದಂ
 ನಿನ್ನವನೆನಿಸಿದೆ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆನ ಮನ
 ನಿನ್ನ ಲೈರಗಿತೋ ಮೋಯ ದಂತ
 ಎನ್ನ ಪೊರೆದು ಪಾಲಿಸೋ ದೀಪನಾಥ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ (12)

ಒಮ್ಮೆ ತನುಮನಧನವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಬಳಿಕ ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾಡಲಾರರು

“ಕರುಣಾದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು
 ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕವಲ ಕೊಪ್ಪಿಸಿದ ಒಳಕ
 ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಮರಳುವಾಡುವರೆ
 ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೂಲ ಸುಂಕಉಂಟೇ ದೇವಾ (ಉಗಾಭೋಗ 14)
 ಕರಣಾಕರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಡಿಯೊಳಿಟ್ಟುಕಾಯೋ ರಂಗವರಲ

ಸರ್ವಪೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವೇನ್ನುತಾ, ಅತನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗೆ ಶರಣಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಶರಣಾಗಿ ಬಂದ ತನ್ನ ಗುಣದೋಷವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಭಗ

ವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಡುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನೂ ಭಗವಂತನನ್ನ ಮಿಂಡಿತಾ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ
ಮೆಂದು ಎರ್ಪರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನಾ ಧೀನ ಶರೀರ ಕರಣ ಚಿ ಪೈಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷ ನಿರಯಗಳು
ಅಂತರಾತ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ವಿಂಚಿ
ಎಂತೋ ಚಿತ್ತವಿನ್ನಂತೋ ಪಾಲಿಸೋ ರಂಗವಿರಲಿ
(ಸ ೪೦ 30)

ಪನ್ನಗೇಶಶಯನ ಪ್ರಹರೇ
ಇನ್ನು ಬಿಡೆನೊ ಬಿಡೆನಯ್ಯ ಸಂಪನ್ನ
ಎನ್ನ ಗುಣ ದೋಷವರಸದೆ
ಇನ್ನು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲಿ

ಕೆಲವರಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಧನದಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೊಡೆತಿ ಮುಕ್ಕಲಿಂದ
ಸಂತೋಷ ಉಂಟ ದರೆ ಈ ದಾಸರಿಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ವನೆಯುವುದೇ ಸಂತಸದ
ವಿಚಾರ ಉಗಾಭೋಗ (40) ಅವನ ನಾಮ ಜಪದಿಂದ ದೊರೆಯುವಂತ ಸುಖಕ್ಕೆ
ಸಮನ ದದ್ದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುವ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಸಖ್ಯ ಈ ಭಾವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಸಂಭವ
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಈ ಭಾವವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನನು ಲಭುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತ
ನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಪೋಟಿ ಹೂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನೊಲಿಯದಿದ್ದಾಗಿ ನಿರ್ದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ನೀ ಸಾಕಲ ರದೆ ಜಗದೇಕ ಕಾರಣ ಪೂರ ಪನ ಕೃಷ್ಣ (ಕೀ
47) ಎಂದೂ ಆತನನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸ ವ ಧೈರ್ಯ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಪಾರ್ಥನ ರಥಕ್ಕೆ
ಸಾರಥಿಯಾಗಬಹುದನು ಬಲಿಯ ಮನೆ ಕಾದುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನೆನಪಿಸ ತ್ತಾ
ನೀನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆಕಾಶಮೇಲೆ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಖ್ಯ ನೀಮೋ ನಿನ್ನ ದಾಸರೋ
ಎಂದು ಲಭುವಾಗಿ ಘೋಷ ತ್ತಾರೆ ಈ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ
ವಿನೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿವನೋ ರಂಗಾ ನೀನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೋ
ನಾನಾ ತರದಿ ನಿಧಾನಿಸಿ ನೋಡಲಿ ನೀನೇ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾದ ಮೇಲೆ
(ಕೀ 31)

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತೆಪ್ಪನೆ ಮುಸುಕಾಡ ಶ್ರೀಯೋ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ
ಅಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರಲೋ ಎಂಬ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ

ಹಾಕಿರುವ ರೀತಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಲಿಗೆಯ ಮಟ್ಟ
ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ

ಬೇಸರದ ಎನ್ನ ಹೃದಯಕೆಡುಲದಲ್ಲಿ

ವಾಸವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೋ

(ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ಮಧುರ ಮಧುರ ಭಾವಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಗೋಪಿ
ಯರು ಶ್ರೀನಂದರಾಜರು ಇವರ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದ ಪರಿಚುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ
ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಹೇವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ
ಹಾತೊರೆಯುವುದನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಈ
ಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಆತ್ಮತ್ವವು ರಚನೆ ಇವರ ಮಧುರ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ
ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು

ಸದ್ವ್ಯಾಸಾಡಲು ಬೆಡವೋ ನಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆನು (ಕೀ
55) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಕಲ್ಪತನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಸನ್ನ ಕೈ ಎಳೆದು ಬಳೆಗಳನ್ನು ವರಗಳೆಂದು ಪವಕಗಳೆಂದು ಸದ್ವ್ಯಾಸಾಡಬೇಡ ನೆರಿಗೆ
ಹಿಡಿದು ಡಾಬಣ ಗೆಟ್ಟೆ ಸದ್ವ್ಯಾಸಂವಂತ ಮಾಡಬೇಡ ಈಗ ನನ್ನ ಅಧರಾಪ್ಯುತವನು
ನಿ ನು ಸವಿದಲ್ಲಿ ಸದ್ವ್ಯಾಸಿಂವ ನನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದರೆ ಅತ ಮತ್ಸರಿಯಾಗುವು
ದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭೇಟಿಗೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ ಪ್ರೇಮಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡ
ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನೊಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರ ರೆಗೆ ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತದೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದಾಗಿನ
ಗೋಪಿಯರ ಕಳವಳ ಕೇಳಿದ್ಯಾ ಕೊತುಕ ಕೇಳಿದ್ಯಾ (ಕೀ 16) ದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ

ನಂತರ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ
ಹೊಗೆಗೆ ಬೆಡವಿ ನನ್ನನ್ನೆಲೆ ಇರಲಾರವೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಆತ ನನಗೊ
ನಿವನ್ನೆಗಲಿರುವುದು ಕಷ್ಟ ಹೋಗಿ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡುವೆ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಮೆಲ್ಲಯಂದ
ನೋಡಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತರೂ ಇವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ
ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗಿನ್ನಾರು ಇಲ್ಲ ರಹಿತರಹಿತ ಎಲ್ಲವೂ ಎನಗೇ ಎಂದು ಗೊಳಿಸಿ
ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಳ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು
ಒಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಶಂಕೆ ಆತನು ಇವರನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾಣೆ ಇಡಲು ಒಬ್ಬ
ಮಗ ಮನ್ನೆಹ ಸಂಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯೇ

ಇಲ್ಲ ಇವರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯ ಟ್ಟಿರೂ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ನೊಂದಂ
ಕೊಂಡಂ ಕಡೆಗೆ ಭಾರಿಣಾಡೆ ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 43) ಕೃಷ್ಣಗೋಪಿ
ಯರ ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ನೀಳವಾದ ವ್ಯತ್ಯಸಾಮಾಚಾರತೆಯಿಂದ
ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ತಿರುಗುಗಳು ಇಂತಿವೆ

ಮಾರನೆಯ್ಯನೆ ಕೇಳು ಅಲಿರುಕಿತ ನಾರೇರು ಬಲು ನಿಪುಣರೋ
ನೀರಜಾಂಬಕ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನವ ನಿಮಿಷಾರ್ಥದೊಳು ಸೆಳೆವರೋ
ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳು ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯರಿತ್ತೊ
ಬಿಲ್ಲಿನುತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ
ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನನು ಕಳುಹಿ ಕರಸಿದರಲ್ಲಿ
ವಲ್ಲಭಿಯರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮಿಲ್ಲರನು ದೊರೆವೆ
ನಾರೀಪಾರಕಿರೀಟ ಕಂಡಲಯುಗ
ಮಾರಕೆ ಲಯ ಮಹಾಲಿಂದಲದರೆ ಮನಸೆಮ್ಮಳೊಂದಾಗದೆ
ನಾರೀರೊಲುಮೆಯುಂಟೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ನನ್ನಾತ್ಮಕೆ ದೂರ್ವರೇ
ಮಿಲ್ಲಯುದ್ಧವೆ ನೋಡಬೇಕೆನುತ ನಮ್ಮಾದ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸಲದಕೆ
ಇಲ್ಲದಪವಾದ ಈ ಸುಳು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀ
ವೆಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಿದಿರಿ ಸರಿಯಲ್ಲ ನಿಮಗಿಳಿಯೊಳಗೆ

ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಬೆಂದಂ ಬಸವಳಿದು ನಡೆಯಲಾರಳು
ನುಡಿಯಲಾರಳು ಆತನ ಕಾಣದೆ ಕಾತರಿಸುವ ಮನದಿಂದಾಗಿ ಗೂಟಸೇರದು ನಿರ್ದ್ರ
ಬಾರದು ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆ ಆನ ಭವಿಸುತ್ತಾ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಸಾಕವ್ವೆ ಎಂದು
ಉದ್ಗಾರವೊಡುತ್ತಾರೆ (17) ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಬಲೆನವ್ವಾ ಲಕುಮಿಯ ಸಲ್ಲ
ಬಾದದ್ದರೆ ಕನೂರೂರೆಯನೊಲ್ಲನವ್ವಾ (11) ಶರೀರದ ಭಾರ ಕಡಿಯಲಾರೆ
ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಈಡುಮಾಡಿ ಹೊರಟ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಮಂದಾನಿಲ
ತ ಕಪಿಗಳ ಕೆಲರವ ಜಂದ್ರಕಿರಣ ಎಲ್ಲವೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ
ಅವನು ನನಗೆ ಸುಳು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ವಸತಿಯರನ್ನು ಕಾಣಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಇವನಿಂದ
ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟತಪ್ಪದ್ದೆಲ್ಲ ಎಂದು ಮರಗುತ್ತಾರೆ ಮಗದೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ
ಸೇರಿ ವಿಹರಿಸುವ ಜಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ನೆನಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ವಿರಹತಾಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ
ಸುತ್ತುವೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯದ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ರೀತಿ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ವನದೊಳಗೆ ಈ ಲತೆವುಗಳು
 ಈ ನದಿಪುಳನಗಳು ಶಶಿಲೆಗಳು
 ಈ ಸುರತರು ನಳಲಂ ಶುಕಶಿರವೆ
 ಯಾಕೆ ಮಾಡುವನ ಮರೆಯೋದಿದಿವೆಕ್ಕಿದಿ (ಕೀ 7):

ಕೃಷ್ಣ ಮದುರೆಗೋಡೆ ನಂತರ ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿರಹ ತಾಪವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಈ ಶರಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಮರಾಧಿಪತಿಯೊಬ್ಬರು ಇಷ್ಟು ಸೊಂದರವಾಗಿ ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಲ್ಲರೇ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡೆ ಪಂಡಿತರು

ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾಯಿಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಎನ್ನು ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸುಮಧುರವಾದುದು ಮಿಗಿಲಾದುದು ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲಾಕ್ಷಿ ಯಿಲ್ಲದೆ ತೋರುವ ಪ್ರೀತಿ ಅಸದೃಶವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮುಂದಾಡುವುದು ಅವನ ಒಗ್ಗು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವುದು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುವುದು ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದೆ ಗೋಪಿಯರ ಹತ್ತಿರ ಅವನನ್ನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಾಹಾದುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳೆರ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಆ ದಾಸ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಅಳಿದ ಅರಿವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆಯ ಕಣ್ಣು ವಂದಾಡದೇ ಎಲ್ಲೋ ದೂರದಲ್ಲಿ ಆಡುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಸಹಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ಅರಳು ಸುಸ್ವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಟ್ಟಿದ ಬೆರಳು ಉಂಗುರ ಪದಕ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸರಿಸಿ ನೆನ್ನ ಕಣ್ಣು ದುರಿಗೆ ಇರದೆ ದೂರವೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ? ಎಂದು ಮುನಿದು ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣ (ಕೀ 9-10) ಮೋಹಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಸುವುದೇ ಇವರ ಎರಡು ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿದರೆ ಚೆಲುವಾದ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕಿ ತೆಂಬ ಭಯ ಬೇರೆ ಯಶೋದೆಗೆ ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೋ ಎಂದು (24) ಹಲಸುತ್ತಾಳೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂಯೇ ಕುಳಿತು ಬೇಸರವಾದೀತೆಂದು ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣವಾರೋ ರಂಗ ಎಂದು ಶರೆಯು

- ಅಂಡಾಳ ನಾಚ್ಚಿಯಾರ ತಿರುಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತೆಯೇ ವಿಲಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ. 10ನೆಯ ತಿರುಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಿರುವ ಗಿಡುಳ್ಳಿಗಳು ಹೂಗಳು ಪಕ್ಷಿಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಪಯವದ ಶೋಭೆಯನ್ನೂ ನುಡಿಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿವೆಂದು ಅವುಗಳಿಂದ ಬಹಳ ವಾಗಿ ನೋಡೆ ನಾಯಕಿ ಇನ್ನೂ ಬೀವಿಸುವ ಅತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕ.
- ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳವರ ತಿರುಮದಂದಾಂಡಹಂ ನ 25ನೇ ಶ್ಲೋಕವು ಉದಾಹರಣೆ ಬಹುದು.

ತ್ತಾಲೆ (33) ಇಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕವು ಬಾಲವಾಚೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತಿ ಬೆಗವಂತನನ್ನು ಅರೇಗಳೆಯೂ ಕಾಣದೆ ಇರಲಾರವೆಂದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಈ ಕೃತಿಗಳು ಪ ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ

ಯಶೋದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೇ ? ಮತ್ತು ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಟಕೊಡುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ಸುಗ್ಗಿ ಹಾಲು ಪೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಕುಡಿದು ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ನೀರ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹೆಂಗಸರು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರಲೂ ಅವರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೊಡುತ್ತಾನೆ ನಿನ್ನೆ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಾಗೆ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರಂತೆ ಬಂದು ಮೋಸಮಾಡ ತಾನೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಅವನ ಆಟಗಳು ಯ ಶೋದೆಯ ಹತ್ತಿರ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ಪ ಗುಗೆ ಬ ದ್ವಿಕರಿಸಬಾರದೇ ಎಂದು ಬೈಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಹೆಣ್ಣಿನಯರು (ಅನಂ 3 ಕೀ 15)* ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಯಶೋದೆ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರ ರಂಗಯ್ಯನ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರ

ಸಾಕು ನಿಮ್ಮ ದೂರಬಲ್ಲೆನು

ಈ ಕುವರನಾಕೃತ್ಯ ಮಾಳ್ವನೆ (ಅನಂ 3 ಕೀ 3)

“ಏನು ಸುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ನನ ಮಗನನ್ನು ದೂರುತ್ತೀರಿ ಅಂತಹುದನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪೊಟ್ಟಿ ಕಂದ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂದು ಛಿ ವಸರಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ

ಅವಳಿಗೂ ಗೊತ್ತು ತನ್ನ ಮಗ ತುಂಬನೊಂದು ಜಾಗೆಂದು ಅಪರೇನುರಿಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಅತ್ತ ಕಳುಹಿ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಮಗನನ್ನು ಒಡಕಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆಲ್ಲಾ ಸಾಕಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂದು ಗದರುತ್ತಾಳೆ

ಹೀಗೆ ಗುಗಿದರಿ ಸಾಗುವ ಕ್ಷನೆಯ ಬರೆಹಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ ಓದುಗರ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತವಂತಿವೆ

ರಾಮಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಲಾಲಿ ಹಾಡುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ (21 50) ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿನೆ ಗುಮ್ಮ ಬಂದವೆಂದು ಪೊ ರ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೆದರಿ

3 ಪರಿಯುಳ್ಳಾರ ಪರಿಯಾಳಾ ರ ತಿರ ಮೊಳ ಯಲ್ಲಿ ಇಂತ ಮೊಗಳಲು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಉದಾ ಎಲೊ ಗಣತಾರಿಯ ಯಶೋದೆಯೇ ನಿನ್ನ ಮಗ ಮಾಡಿದ ತುಂಬತನ ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನ್ನ ಹೇಳದೇ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗದು ಹೆ ತುಂಬತನಗಳನ್ನು ಮಾಡ ವವನಾಗಿವಾಡೆ

ಎಂದು ಅವನ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ಮೋಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿದೆ (ಅನು 3 9) ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹರಿಗೆ ವಂಗಳ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಅನು 3 ಕೃ 11)

ಅತ್ಮಶೋಧನೆ

ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಮಶೋಧನೆಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ (ಪತ್ರ) ಈ ಹಂತ ದಾಟಿಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗುವುದು ಹಿಂದೆ ದೇವನನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಹಲವಾರು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ನೋಡು ಬೆಂದೂ ಕಾಡಕಳೆದನಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸಿ ತಾ, ಹತ್ತು ಹಂವಾರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಆತನನ್ನೇ ನೆನೆಸೆದಿದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ದಯಾಮಯನಾದ ಆತ ದಯೆಗೈಯದಿರಲು ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಆತ ಸಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಭವ ದಾಖ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವು ಮೂಡಿ ಆತನನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭಜಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ನೋಡು ಬೆಂದೂ ಪರಿಪಕ್ವನಾಗಿ ಪವರಗೂ ಕಾಯುತ್ತಾನೆ ಒಮ್ಮೆ ಒಲಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಎಸಸಾ ದರೂ ಪಡೆದವನು ಆ ಜಗದಿಯಾವ ಕೆ

ಶ್ರೀಪಾದರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರುವೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೂ ಮೊರೆಯುವುದನ್ನು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ನೀ ಕರುಣೆಯೆಂದು ನಿನ್ನ ನಾ ಪ ರೆಹೊಕ್ಕಿ

ನೀಕರಿಗಿದೆ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಯಯ್ಯ

ನಿನ್ನ ಪನೆಂಬೆ ನಾನು ಮತ್ತೆನೂವನರಿಯೆ ನಾ

ನಿನ್ನ ದನೆಂಬೆ ನಾನು

ಕಂದರ್ಪನೆಂದೆಂದು ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡೋ

ಪ್ರಂದಾರಕಾಧೀಶ ರಂಗವಿರಲ (ಸುಳಾದಿ 2-4)

ನೀ ಕರುಣಾಕರನೆಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನರಿಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರತ ಜಪ ತಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ ನೆಮನೆಗೂ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಣಾಗಿ ಕೈವದೋರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ

ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂಟಿ

ಮನುಲೋಕದಲ್ಲೊಂಟಿ ತನ ಪರೀಣವಲ್ಲಭ

ಅಮೃತ ಒಸರುವ ಪದಪದುದಂದ

ನೆಳಲ ನೆಲೆವನೆಯಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸೊ ರಂಗವಿರಲ (ಸು 2 7)

ಬೆಂದ ಸಂಸಾರದಿ ಬಂದು ನೋಂದು ಬಳಲಿದನಯ್ಯ
ನಂದನಂದನ ಕಾಯೋ ರಂಗವಿರಲ

ಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯ ದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಜಪಜಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ಡಂಭಾಚಾರ ತೋರುವವರಿಗೆ
ಪ ನೆಮನೆ ಅಲೆಯುವವರಿಗೆ ಏನೂ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ
ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಪ್ಪುಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ವೃದ್ಧಿಲ್ಲ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ
ವಿಲ್ಲ ವ ನವು ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ ಅದರಿ ನೀ ಈ ಅವಗ ಳಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ
ನನ್ನನ್ನು ಬಾಸೆನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ ಅಜಾಮಿಳನಿಗೆ ಮ ಕ್ಷಿಕೋಟ್ಟಿ ಪ್ಯಾತಿಯ ನ್ನು
ಕೇಳಿ ನಾ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿರುವೆ (ಕೀ 22) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಭಗವಂತನನು ಎಂದೂ ತಿಳಿದೇನು ? ದಾಸರ ಸಂಗವೆಂದೂ ದೊರಕಿತು ?
ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ (58) ನೀನಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನಾರು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ? ನಿ ಜ್ಞದಿ
ಅನ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ದುರಿತ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ
(61) ಹರಿಯನ್ನು ಒವ್ವೆ ನೆನೆದರೆ ಸಾಕು ಪರಕ ಬಯವಿಲ್ಲವೆಂದಿರ ವಾಗ (30-5)
ತಾನೆಷ್ಟು ಭಾರಿ ನೆನೆದರೂ ಹರಿಯೇಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ
ನಾನೇನು ಬೋಗಭಾಗ್ಯ ಬೇಡಿಬಂದಿರುವೆನೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯ ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಕಥಾ
ಮೃತಕೊಡು ನಿನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಕೊಡು ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವ
ಭಾಗ್ಯಕೊಡು ಸಾಕು (5) ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು
ನಾನೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸು (27) ಎಂದು
ಒಡೆ ತ್ತಾರೆ ಅವನು ಒಲಿಯದಿರಲೂ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ನಾನೇ
ಸಜ್ಜನನಾದರೇ ಇಂತ ಹೀನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆಗರಗುವೆನೇನಯ್ಯ ? (28) ಗೊತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ ನಾನಿಂತಹ ತಪ್ಪುಗಳನು ಮಾಡ ತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನ
ತಪ್ಪನು ಮನಿ ಸಿ ಕಾಯ ಬೇಕೆಂದು ಅಗ್ರಹವಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತವ ರ ಸಂಗ ಎನೆ
ಗಿತ್ತು ಸುತೋ (8) ಎಂದು ಮೊರೆಯಿ ದುತ್ತಾರೆ ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ತನ್ನ
ಭವದಂಟಿ ಹಿಂಗಿ ಬೆಗವಂತನ ದರ್ಶನವಾಗಬಹ ದೆಂಬ ಹಂಬಲ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ
ವ ನೆಗೆ ಬಾ ನೀನೇ ಗತಿ ಬೇಗನೆ ಕುದ್ಧರಿಸು ನಾನಿನ್ನ ಸೇವಕೆ (35) ಎಂದು
ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಆಹ್ವಾನನೀಡುತ್ತಾರೆ ತಂದೆ ತಾಯ ಯ ರು ತಮ್ಮ ಕಂದನ ಅ ಪೂಜಾ
ವನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಿಡುವುದು ನಿನ್ನಿಗೆ ನಿನ್ನ
ಘನತೆಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ (ಅನು 3 17) ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನ ದಿದು ಬೇಡುವ ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಬೆಗವಂತನು ಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನದ ಚಿತ್ರಣವಾಗಿದೆ ಅನ ಬವದ ಮೂಗಿಯಲ್ಲಿ ತೆಯಾರಾಗಿ ಬಂದ ಈ ರಚನೆಗಳು ಉನ ತ ವ ಟ್ಟಿದ್ದವಾಗಿವೆ

ಕಡಗೆ ಇಟ್ಟಾಂಗೆ ಾರುವೆನೋ ಹರಿಯ ಎನ ದೊರೆಯೇ (4) ಹಾಲ ಲ್ಲಾದರೂ ಅದು ನೀರಲ್ಲದರು ಅದ್ದು ನಿನ್ನನೇ ನಂಬಿರುವೆ (32) ಎಂದು ಹತಾಶೆಯಿಂದ ನ ದಿಯುತ್ತಾರೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆತ ಒಲಿಯ ದಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾಯಲಿ

ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಶರೀರವೆನು ಕಳೆಯ ಲೋ

ಪರಂಪತವನೇರ್ಮರ ಳಲೋ ಕೃಷ್ಣ

ಗರಳ ಮಡ ವರೆ ಧುಮುಕಿ ಉರಗೆ ಫಣ ತ ಕಯಲೋ ( )

ಎಂದು ಕೀಳಿ ತ್ತಾರೆ

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪುನೀತರಾಗಿ ಬೇರೆಯ ಪರಿಗೂ ಅವನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಿಯುಗುಣ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರೋ (ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 8)

ಕಿರಾತನನ್ನು ಒಲಿದ ಅಹಲ್ಯೆಯ ನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶಬರಿಯ ಎಂಜಲನ್ನು ತಿಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾಮಾನನ್ನು ಸಂಪರಿಸಿದ ನಾನಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ

ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರ ಮತ್ತೆ ತಾ

ನನ್ನಂಗಿಗಿತ್ತುಸದೆ ಮುನ್ನಿನ ಘನವೆ ಕಳೆದಿನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ

ಘನ್ನ ಮಹಿಮ ಶ್ರೀ ರಂಗ ವಿರಲನ್ನ

ಎಂದೂ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರನ್ನೆಂದು ಸಲಹದೆ ಬಿಡನೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಸಂಪಾದಿಸಿದನಂತರ ಆತ ಎಂದೊಂದಿಗೂ ಭಕ್ತ ನನ್ನು ಕೈಬಿಡ ವುದಿಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತ ಅರಿತು ಪಾಪಮಾಡ ವುದಿಲ್ಲ ಅದರೆ ಆತ ಅರಿಯ ದ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಹರಿ ಎಣಿಸ ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು (ಅನು 3 ಕೀ 28) ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ಉಪದೇಶವಾಣಿ

ತಾವು ದಡದ ಸಂತೋಷವನು ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಹಂಚುವ ಆಸೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಂತೆಯೇ ಇತರ ಮನ ಹರಿಗೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೆಟ್ಟಿ ಹರಿಯ ನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕೆಡ ಬೇಡಿರೆಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ ತಾವು ಕಂಡ ಸತ್ಯವನು ಇತರರು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಾನವ ಕೋಟಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತವರೆಲ್ಲರ ಸಹಜ ಗುಣ

ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟ ಕೆಡಬ್ಬಾಡ

ವಿಕಟದಲಿ ಮಾನವರು ಕೆಟರಲ್ಲರುನಿಜ (ಕೀ 1) ಎಂದು ಸರಕಾಸಾರೆ ಅಂದು 1 600ಮಂದಿ ಬೆಂಗಳೆಯರನ್ನು ತಂದೂ ಸತ್ತವರೇ ಒಬ್ಬಳನ್ನೂ ಒಯ್ಯಲಿಲ್ಲ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ದುರ್ಯೋಧನ ಸಸುಜ ಇವರನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಏನೆಲ್ಲ ಮರೆದರೂ ಏನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಿಭೀಷಣ ಧೃವ ಹನುಮಾದಿಗಳು ಹರಿಯನು ಭಟಿಸಿ ಸಕಲ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದರು ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಯಶಾರೂ ತಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ರಂಥವರು ಪಾಡುಪಡಬೇಕಾಯಿತು ವ ನುಷ್ಯನು ಸ್ತಿತಿವಂತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಬರುವರು ದರಿದ್ರನಾದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಕೊಡ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ (ಕೀ 15) ಎಂದು ಸಂಸಾರದ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಲೆಗಳ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ಯಾರೂ ಯಾವನಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತಡಮಾಡದೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯ ದೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 19) ಮಾನವ ಜನ್ಮ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹರಿಯ ಚರಣಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಜನ್ಮ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (54)

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಯಾರೂ ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡದಿರಲು ಏನು ಭ್ರಮೆ ಈ ಜನರಿಗೆ ಏನು ವಾಂಛಲ್ಯ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವೇಲೆ ಗಾಣವನ ನಿ ಮೀನು ಮೋಹ ಹೋಗುವಂತೆ ಇವರು ಮೋಹ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ

ಏನು ಭ್ರಮೆ ಮನುಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ

ಮೀನು ಗಾಣ (೪) ವ ನುಂಗಿ ಮೋಹ ಹೋದ ತೆರನಂತೆ

(ಅಶು 3 ಕೀ 4)

ನನ್ನ ಮನೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನನ ವಕ್ಕಳು ಎಂದು ಸಂಸಾರ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಾ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಒದ್ದಾಡುವ ಮನುಜರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೇ ಅವರನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತ ವೆಂದು ವ ಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾ ರಂಗವಿರಂಜ ನಾಮಸ್ತುರಿಸಲು ವಿಗಡ ಸಂಸಾರ ಹಗರಣ ನೀರುಗ ಳೈಯಂತೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಉಪದೇಶಮಾಡ ತ್ತಾರೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಲ ಕೀರ್ತಿ ಧೈರ್ಯ ಅರೋಗ ಆನಂದ ಅಜಾಡ್ಯ ವಾಕ್ಯಬುತ್ಯ ಮುಂತಾದ ವೈ ರಂಗವಿರಲನನ್ನು ಹನುಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಂಸಾರ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದೇ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಬಕ್ತಿ ಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು ಸರ್ವ
ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವೆಗೆ
ಸತಿ ಅನುಕೂಲ ಬೇಕು ಸುತನಲಿ ಗೆಣಬೇಕು
ಮಂಕಿವಂತನಾಗಬೇಕು ಮತ ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು
ಜಪದ ಜಾಣುವೆ ಬೇಕು ತೃದನೇಮವೆ ಬೇಕು
ಉಪವಾಸ ವ್ರತ ಬೇಕು ಉಪಶಾಂತವಿರಬೇಕು
ಸಂಸಂಗ ಹಿಡಿಯಲಿಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗ ಬಿಡಲಿಬೇಕು
ರಂಗವಿರಲನ್ನು ಬಿಡದೆ ನೆರೆ ನಂಬಿರಬೇಕು (ಕೀ 37)

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವವನಿಗೆ ಸುತ ಮುತ್ತುಲ ವಾತಾಪರಣ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಒತ್ತಣವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ವಿರಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿರಬೇಕು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗ ಇರಬೇಕು ಜಪ ತಪ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತ ಕಟ್ಟಿ ಸಂಗವನ್ನು ತೆಗೆದೊ ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ ಜನರನ್ನು ನೀತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಏಗವದ್ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಕ್ಷಾಂಕ್ಷೆ ಇವರದು ಇವರ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಮಿಡಿಯುವ ಹೃದಯದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ ಓದುಗರಿಗೆ

ಕತ್ಯಕ್ಷಪ್ರತಿಪಾದನೆ

ಗುರು ಮಧ್ವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ ಪರಮತಗಳ ಮಂಡನೆ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ತಾರತಮ್ಯ ವೊದದ ದ ನಿಷಯಗಳು ಶ್ರೀಪದರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದವೆ ಇವರ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಮಾಧ್ವ ತತ್ತ್ವ ಪೆ ತಾರವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿದೆ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಒಳ್ಳೆ ಬರೆಯ ತ್ವ ಶ್ರೀ ಪಾದರು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವತಾತ್ಪ್ರ ಸಮುದ್ರದ ಅಮೂಲ್ಯ ಅನಿಮುತ್ಪಗಳನ್ನು ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗ ವೃತ್ತವಾಮಗಳೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಚಿನ್ನದ ಚೆಕಟಿ ನಕ್ಷೆಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವ ಕಂಠ ಹಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಕ್ದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ—ಯಾವುದೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರು ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭೃಗುಮುನಿಯ ವ್ಯತಾಂತದ ಮೂಲಕ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭೃಗುಮುನಿಯು ಹರಿ, ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಮುನಿಜನಗಳಲ್ಲಿ ತರ್ಕ ವೊದವಾಗಲು ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಅರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು

ಹೊರಟು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಭೃಗುಮುನಿಯು ತನಗೆ ವಂದಿಸದಿರಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನಿಂದಿಸಲು ಅವನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಹರನನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ ಹರನು ಭೃಗುಮುನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೆಂದು ತಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳಬರುತ್ತಾನೆ ಮುನಿ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿ ಇವನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಾನೆ ಈಶ್ವರನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಾನೇ ಕಾಲುಕೆರೆದು ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಅಂಗವಾಗಿ ಅವನ ಎದಗೆ ಒದೆಯು ತ್ತಾನೆ ವಿಷ್ಣುವು ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುನಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಭೃಗುವು ಮುನಿಯ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೇಲ್ಮೆಯನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ ಉದಾ ಸಮುದ್ರವ ಧನ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದು ಗಣೇಂದ್ರನನು ವಿಷ್ಣು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು ರಾಜಸೂಯೆಯಾಗದಲ್ಲಿ ಭಿಷ್ಮನು ಕೃಷ್ಣನೇ ಅಗ್ರವೃದ್ಧಿಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಘಟಾಘಾಟನ ವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪೊಡವಿವಾನುಹರಲ್ಲ

ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗತಿ ರಂಗವಿರಲ(36)

ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನ ಶೈಲಿ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ

ಹಲವಾರು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಹರಿಹರರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ತಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಪಾದಿಸಿ ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರಳು ಜನರು ಹರಿಹರರ ಚರಿತೆಯನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವುದು (60) ಎಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಹಾಗೆಂದು ಇವರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತಾರೆಂದಲ್ಲ ಅದರ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೊಂಡಾದ ವ ರಿ ತಿ ಮೌಢ್ಯ ಮತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ ಮೊದಲು ಹರಿ ನಂತರ ಈಶ್ವರ ಹರಿ ತಾತ ಹರ ಮೊಮ್ಮಗ ಹಸಳೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜಟಾಮಂಡಲಧಾರಿ ಕೈಲಾಸ ಗಿರಿಯ ದೊರೆ ಭೂಭೂಷಣ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಹರನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಹರಿಯು ದಯಾ ದಿಂದ ವಿಷವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲು ಉಳಿದುಕೊಂಡ ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದೇ ಕೃತಿ ಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರ ನಡೆವಿನ ಒಂದು ರಸ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ತಾತನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮೋಹಿನೀರೂಪ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡು ತ್ತಾನೆ ಮಾರದೇ ದಿನ ಮೋಹಿನೀದೇವಿ ಧರಿಸಿ ಹರಿ ಬರಲು ತಾನೇ ಮೋಹವರ ವಶನಾಗಿ ಹಿಡಿಯ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಕಡೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವೆಂದರಿತು ನಾಟಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ

ಇಂತ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹರಿಯನೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಹೋಗಲಿದ್ದಾರೆ. ನಿರಾಯಣ ನಿಷ್ಕ ನಂಬಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಿಷ್ಕೊರತು ಪೊರವ ದೈವವಲ್ಲದೆ ಎಂದು ನಾರಾಯಣನನ್ನು (29) ಕಂಗಡಿದ್ದಾತೆ. ಕಾದೇರಿ ರಂಗನ ಹೋದದ (12) ಎಂದು ಶ್ರೀರಂಗವನ್ನೂ ಸ್ತರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಾಯ್ದನವೂ ಸೂರ್ಯನೇ ಈ ಪ್ರಭಾವ ಸಂದಮುನಿಗಳ ಸಂಜೀವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ನಮ್ಮ ಪೊರವ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ದಶಾವತಾರವನ್ನಂತೂ ನಾನಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ನರ ಸಿಂಹಾವತಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ವಾಂಧಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಸಂತರದ ಸ್ಥಾವ ಇದು ಪಡೆದಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲದೇಗಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ (31-50 ಮೊದಲಾದವುಗಳು) ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ವ್ಯಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದಂತಹ ವೆಂಬ ದೀರ್ಘ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ವೆಂಡೆಕೆ ಶ್ರೀ ವದ್ವಾಗಿತದ ಏಳನೆಯ ಸ್ಕಂಧ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕನಡೆ ಅನುವಾದವಿದು. ವೀರ ರಸ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಇದು 546 ಸಾಲಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುವು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಾಗಿದೆ. ಅನುವಾದಪಾದರೂ ಅಂಧಾನಕರಣಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದರ ಗುಣವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವಿಪರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೋರಿ ಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರಗು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೂಲಕ "ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳು ಮಹಾವೈರಿಗಳು ದೇಹ ವೆಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವರು. ಆದನ್ನು ಗೆಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು ಕೊಟ್ಟಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ತಾನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಸಿಂಹ ಹಾಗೂ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವಿನ ಕಾಲಗಳ ರುದ್ರರವ ಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ನರಸಿಂಹನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿ
ರವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಂ ಬಂದವನೋ ಇನಂ ನನಗೆ ಮೃತ್ಯು
ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆಯೇ ಎಂದು ಕೊಂಡರೂ ವೀರನಾದ್ದರಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದೆ
ಪತಂಗದ ಹೆಳು ಜ್ವಾಲೆಯ ಮಹತ್ವವರಿತೂ

ಪುತ್ರ ಸಂಹಾರಕುದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿವೊಡೇ

ಎನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲಗೆ ಬಂದನೋ

ಇನ್ನೂ ಮೇಲೀವನಿಂದನ್ನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ತಾ

ಸಿದ್ಧವಾಂತಿಪ್ಪೆದೇನೋ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿ

ದೋಷಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತೇನೋ ಎಂದು ಮಾಡುತಾ ನಿಂತು ಉದ್ಯದ್ಗದಾಧಾರಿ ತ
ತೇಜ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೇ ಶ್ವವಾ ಕ್ಷಣಭುಕ್
ಜ್ವಾಲೆಯೋಳ್ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದೇ ಸಮುದ್ಯದ್ವಸ
ನದ್ದಸಂತಾಗಿ ನೈಸಂಹನಲ್ ಹಾರಿದಂ

ಅದನು ಸಮೀಪಿಸುವಂತೆ ನೈಸಂಹನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದ್ದಾನೆ

ಹರಿಯಾದರೋ ಹಿರಣ್ಯಾಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನನ್ನು ಸ ಹರಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
ರೋಷಾದೇಶದಿಂದ ಅದನನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ

ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಸಾರ ಕ್ರಿಯಾ
ಕಾರಿಯಾಗಿವೆ ನೈಸಂಹನ ದ್ವದ್ಗದಾ
ಧಾರಿ ತಾನಾಗಿ ಸದ್ವಿದ್ಯದಾಭೋದ್ಯದ
ದ್ವೇಗವೇಗೋರು ಸಂಪದ್ಗದಾದಂಡವಂ
ಕೊಂಡು ಯದ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಹೂ ಮಹಾದೈತ್ಯವ
ಯೆನ್ನ ತಾ ನೋಡಿ ರೂ ಪೋಜ್ವಲ ಜ್ವಾಲೆಗಳ್
ತೇಲಿ ಹಾನೋಲ್ಲಸಜ್ಜಿಹ್ವಯಿಂದಲ್ ಪ್ರಕಾ
ಶೈಸ ತಾ ಬೀರ ತಾಗಾಟ್ಟಹಾಸ ಕ್ರಮಂ
ನ್ಮಾಸದಿಂ ಹಾರುತಾ ಕೊ ಟಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ
ಬೀರುತಾ ಆ ಗುರ ತ್ವಂತ ಕಾಳಾಹಿನಂ
ಓಡಿವಸಂತೋಕ್ತಿ ತಾ ದಿಶೀಪುತ್ರನಲ್
ದೂಕಿದಂ

ಮೂಲ ಶೋಕದವ್ವಿರುವ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಅದೇ ರೂಪನಲ್ಲಿಯೇ
ಕನ ಡಧಾಟಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತುಗಳು ಕನ ಡಕ್ಕೆ
ಒಗ್ಗಿ ಬಂದರೆ ಪಾಗೆ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ನಿರರ್ಗಳ ಸರಳ ಶೈಲಿ
ಮನಸ್ಸಿಗಾನಂದ ನೀಡುತ್ತದೆ

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಶ್ನಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮಿ ಸಲಾಗಿರುವ
ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಾದ ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ
ಪೂಜಾ ವಿವರಗಳ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಧಾನ ಮಧ್ಯಾಹಾರ್ಯರ
ತಂತ್ರಸಾರ ವೆಂಬ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಹೋಲುವುದೂ
ಇನೂ ಎಂದು ವಿಶೇಷ ಅಂತೂ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಾಗಲ್ಲದೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ
ತವರಿರುವ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೇ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ವ ಮಧ್ವನಾಮ (20) ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದುದು 27 ನುಡಿಗಳುಳ್ಳ ಈ ಶ್ಲೋಕ (+3 ಭುಕ್ತೃತಿ ಒಗ್ಗನ್ನಾಥ ದಾಸ ರಿಂದ) ಒಂದು ಜಯ ಜಗತ್ಪಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಣ ಅಖಿಲ ಗುಣಸದ್ಭಾವ ಮಧ್ವನಾಮ ಎಂದು ವೊದಲಾಗುತ್ತದೆ ವಾಯದೇವರ ಅವತಾರಿಗಳಾದ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವರ ಹಿರಿಮೆಯನು ಕುರಿತು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡಿಬಾರ ಹನುಮಂತನ ಹಲವಾರು ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನೇ ತಿತ್ತಿಸಿ ಕೊಡೆಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನುಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ

ಅಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆನೆ ಹನುಮಂತ
ನಿಜ ಭಕ್ತಿಯನಿ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದೆ

ರಾಮ ವೊಕ್ಕುಗೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಂದಾದರೆ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿ ದಾಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ತ್ರೇಷ ತೆಯನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶನಾದವನು

ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಾಗಿ ಹಿಡಿಂಬ ಬಳಿ ಕೀಚಕ ಕೊರವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವೀರ ಪರಪರಿಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮರೆದೆ ಭೀಮ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳ ಸಂಕೀತ ಇವನ ಚಿತ್ರಣ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾ ಪಾದವು ಅಸ್ಥಿರತೆ ಮಾತವೂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಮುನಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಸುಭಯನ್ನಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಂತೂ ಇವರ ಆಪಾರ ಮೊಕ್ಕುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ

ಈ ಮಧ್ವನಾಮದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಒಗ್ಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಭುಕ್ತೃತಿ ಯಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು

ಘೃತುರ್ದಿದವರು ಸತ್ಕೃತರೈದುವರು
ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯವಹುದು ಸಕಲ
ತತ್ವಗಳು ಕೆಡುಗಾರಪದ್ಧತ್ಯ ಬರಲಂಜಾವುದು
ಸೂತ್ರನಾಮಕನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾತ್ರದಿ
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಪೇಳಿದ ಮಧ್ವನಾಮ ಸಂ
ತಾನ ಕಳೆದಖಿಲ ಸೌಖ್ಯವನೀವುದು
ಶ್ರೀಪತಿ ಒಗ್ಗನ್ನಾಥವಿರಾನ ತೋರಿ ಭವ
ಕೊಪದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವುದು

ಮಧ್ವನಾಮ ಪರಶಯಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಒಗ್ಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮಧ್ವನಾಮ ದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರ ರಚನಕಾರರಿಗೆ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಾಧ್ವಮತ ನಿಜೆ ಮರುದಂತ ಮತ ಹಿಡಿಯದೆ ಇಹ ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅರಿತು ವಿವೇಕದಿ ವರೆಯದೆ ನಮ್ಮ ಗುರ ರಾಯರ ನಂಟು ಬದುಕಿರೋ (41) ಎಂದು ನೆಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣ ತ್ತದೆ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ ಏನು ಬಾಕಿಗಳು ಫಲಕೋಡದಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಗ ರೂಪದೇಶ ವ ಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಸ ರ ವ ಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೋದದೆ ಗುರು ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪುಟದಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಂನ ಭಜಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪರಮಗತಿ ದೊರಕದೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆಯಂತೂ ಅವಿ ತ ವಿಶ್ವಾಸ ಅದ್ವೈತ ಮತ ವೊಂದರಿಂದ್ವೈತ ಮತ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅವರನ್ನೂ ವಂದಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದೂ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ⁴

ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಸಾರದ ವದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಂಥ
ಅದ್ವೈತ ಪಂಥ ಮುರಿದು ಮತ ಉದ್ಭವಿಸಿದಂಥ
ರುದ್ರ, ವಂದೂ ವಾರುತಿ ರಂಗವಿರಲ ಪದ
ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುನೀಂದ್ರರ
ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೆ

(ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 22)

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕ ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರವ ತ ಖಂಡನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಧ್ವದ ತದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಪೂರ್ವಾದಿಕವೋಕ್ತವೆಲ್ಲ ನಿಜಗೆ ನಾಯಿ ಜನ್ಮವು ಬಾರದೆ ಒಡೆಲ್ಲ (41) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಚಾತುರ್ಭೇದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ವಯೋಭೇದ ವಾದ ಭೇದ ಇಂತಿವೆ ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭೇದಮತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ವ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿರೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ನೀನಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಜ್ಞಾನಿರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವ ಪನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಲ್ಪು ಗೋವಿನ ಪಾಲನ್ನು ಒದ ಸಿದ ಕರು ಹೆಣ್ಣುಮುರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದಂತಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಚ್ಚಾಪವನ್ನು ಉಪಮೆ ಸಹಿತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸುಮ್ಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (58) ನರರು ಸುರರು, ಸೂರೇಂದ್ರರು ಹರವಿರಿಂತೆ ಸಿರಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಾದವನು ಹರಿ ಜಗತ್ತು

4 ಈ ಕೃತಿ ತನು ಗುರು ಕಥಾನಾಥಶೀರ್ಷಿಕೆ ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಸತ್ಯವೆಂದು ಅರಿವು ಪಂಡ ಭೇದವ ತಿಳಿದು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದೂ ತಮ್ಮನ್ನು ನಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ವೈಷ್ಣವನ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (6) ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಯತಿಗಳೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದದವರಾಗಳೆ

ಪ್ರತಿಗಾಣನು ಈಶ್ವತಿಯೊಳು ಯತಿರಾಯನಾ

ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರರನ್ನು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಸ್ಫುಟಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ರಘುವಾಣ ತೀರ್ಥರು ನಾವೋ ಬರಿ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಬಾಯತುಂಬಿಸಿ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾಷವಿಲ್ಲದೇ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಿಚ್ಚಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗುವ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾವಣಾ ಸಂವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯನಾಮ ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಗಳು ಕೊನೆಯದರಡರ ಪರಿಚಯ ಈಗಾಗಲೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲಿನದರದತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸೋಣ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ (39) ಭಾಗವತದಲ್ಲಿನ ಭ್ರಮರಗೀತೆ (x ಅ 47) ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಹಲವು ರು ಸ್ತಂಭ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರ ಭಾವ ಸೂಸುವ ರಮ್ಯಗೀತೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಲ್ಲಿ 17 ಶ್ಲೋಕಗಳಾದ ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ 8 ನುಡಿಗಳಾದ ಗೊ ಖಯರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಗೋವಿಂದನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾವು ಅವನನ್ನೇ ನೆನದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸಿ ತಿರುತ್ತಾನೆ ಬೇರೆ ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯ ರೊಂದಿಗೆ ಎಂದು ಅಶ್ವೇಷುಕುತ್ತಾರೆ ಅವನ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಬಿಡ್ಡುಕುತ್ತಾ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಸಂತಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೂ ತಮಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಟಿ ಎಂಬುದರ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ತಪ್ಪೇನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಲಹುವಂತೆ ಭೃಂಗದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣನವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮ ಗೋಲ್ವತೇರಾವು
 ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊವೊಂಡವನಗೆ ಮತ್ತೆಕಗಳಂತಿವೆವು
 ಮೊ ಕ್ಷದರಸನು ಅವ ಗೋಕ್ಷೀರದಿ ತೃಪ್ತರಾವು
 ಲಕ್ಷಿಸುವುದೆಂತೋ ಎಮ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ರಕ್ಷಿಸುದಿಸಿ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಪಣ್ಣಿಯ
 ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷಿಗೆ ಹಬ್ಬವನುಂಟಿ
 ಈ ಕೋಣೆ ಚರಾಚರ ದೀಕ್ಷಿಗೆ ನರರ ಸಾಮ್ಯ
 ವಕ್ಷ [ಮ]ಣರಾದವೋ ಮೂರ್ಖರೋ ಹೇ ಕತನಾ

ಅಂದವೊಳು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಬಂದವರಾರ್ಥವ
 ನೊಂದನೇಸದೆ ಸಲಹೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಸಾಕ್ಷಾಂಗದಿಂದ
 ಪಂದಿಬೆವೋ ಭಕ್ತ ಬಂಧುವಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ
 ಪಂದಿರದೊಳೆಂದೊರಂದು ಹೆ ಕತವಾ

ಗೋಪಿಯರ ಮೊರೆಯೇ ಉದ್ವಕ್ಕೂ ಕೇಳುವ ಈ ವೃತ್ತನಾಮ ಗೀತಗೋವಿಂದದ
 ಶ್ಲೋಕ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯೂ
 ಹೇ ಕತವಾ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಶಾರದರಾಯರ ಸಂದರ ಕವಿ
 ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುವ ಈ ಕೃತಿ ಅವೂರ್ವ ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನವುದರಲ್ಲಿ
 ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ (13) ಕುಂಜವೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಗಳ
 ಗಾತ್ರ ಎಂದು ಶುರುವಾಗುವ ಈ ಕೃತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ನಡುವಿನ
 ಬಿರುಸು ಎ ಗಾಢವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾರು ಅಪ್ಪರು ಎನ್ನುವುದೇ
 ಇವರ ಸಂವಾದದ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣ ರ ಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂ
 ವಿವಾಹವಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸತ್ಯಾಜಿತ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡು
 ತಾನೇ ಇಬ್ಬರ ಸಂವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಮಿಣಿ ಗೆಲುವಿನ ಪತಾಕೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ
 ಭಾವ ಯ ಮೋರೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿ ಒಳೆಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಭಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರವೇಶ
 ವಾಗಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದು ಅರಿಂಗಿಸಿ ಸಂತಪಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಂಭಾಷಣೆಯೆಂಬ ತುಣುಕುಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ನಿಜಳೆಂದು ರಂಗನು ಎನ್ನ
 ವಿಜಯಯಣ್ಣಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ
 ಭುಜಗಳೆಂಬಾಲಿಂಗಿಸಿದ
 ಸಂಜನೆ ರಕ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ
 ಅರಸರ ಸ್ವಭಾವ ತಮ್ಮ

ಅರೇಬ್ ಮನೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು
 ಇರಿಸಿ ದಾಸೀರಿಂದ್ಲೋಗೋದಂ
 ಸ್ವರಿಸಿ ಭಾವಿನ ಸುಗಂಧ ಕಾಮಿನಿ

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಭಾಮಿ ಬಿ ಗಿವರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಆರಸಿಯರನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡ ರೋಗ ವೃದ್ಧಿ ನಿವಾರಣೆ ತಿಳಿಯದೆ ಎಂದು ಭಾಮಿಯನ್ನು ಬೆಚ್ಚು ಹಿಡಿಸು ತ್ತಾಳಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭವಿನ ಸುಗಂಧ ಕಾಮಿನಿ ಎಂದು ಭಾಮಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ ಬಾಮಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕದನೋತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಟ್ಟಿ ಆವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸದೆ ಇರ ವೃದ್ಧಿ ಎತಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ

ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸರಸವಯವಾಗಿಯೂ ಹೀವಂತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಓದುಗ ರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಉತ್ತಮ ಕುಂದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಸವತಿ ವಶಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಮಂತ್ರರಾಗದೇ ಕಾರಣವಿದ್ದು ಹೇಗೆ ಸತಿಯರು ಜಗಲಿವಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ದಳ್ಳಿ ಉತ್ತಮ ಎದರ್ಶನವಿದೆ

ವಾಗ್ವಿಜ್ರ ವಾಗ್ವಿಜ್ರವೆನ್ನುವುದು ಇವರದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇದರ ಪತ್ರಿ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದನ್ನು (೧ 1560) ವಾಲ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪಂಡಿತರ ಪರಿಶೋಧನೆ ಗೊಳಪಡಿಸಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥ ಮುಳಿ ಬಾಗಿಲಿನ ಮಂಥೇಶರು (ರಾ ಭೀ ಮೂರ್ತವರಾಜ್) 1974 ರಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ಮಾ ಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥಾತ್ಮೀಯತೇತ್ವರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹಃ
 ವಾಗ್ವಿಜ್ರಾಖ್ಯಂ ಮಹಾಗ್ರಂಥಂ ನಿರ್ಮಾತುಂ ಕರ್ತ ಸಂಗ್ರಹಮ್

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಾ ಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನು ಶ್ರೀಮನ್ಮಾ ಯ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಮೂವ್ವಿ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ವೇದ ಪರಿಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಕಾರ್ಯತಾವಾದ ಜಾರ್ವಾಕ ಮತ ಹಾಗೂ ಅರ್ಹತ ಮತ ಖಂಡನ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ತತ್ವವನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಮನ್ಮಾ ಯ ಸುಧಾ ವಿಯದಧಿಕರಣ ಮತ್ತು ತೃತೀಯಾಭ್ಯಾಸದಂತಹ ತರ್ಕಾರ್ಥಾಭ್ಯಾಸದ 2 ಪಾದಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಿದ ನುಡಿ ತತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ

ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಗ್ರಂಥದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ತತ್ವಚ್ಛೇದನ ಕರಣ ಪಾಟವಂ ಎಂದೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ * ( )

ಗ್ರಂಥವು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಗದ್ಯವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಬಿ ಎಸ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇದು 300 ಗ್ರಂಥ (ಶ್ಲೋಕ ೨)ಗಳ ಲೈ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವ ತ್ವ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಶೈಲಿ ಮರೋಹರವಾಗಿದೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅಕಷ-ಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ 6

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಕನ್ನಡವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತೃತವೆಂದು ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಘು ನಾಥ ತಿ ಥರ್ ಭೆ ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭ ಇವರ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸತ್ಯವೆಂದು ಸ ರುತ್ತದೆ

ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಶೈಲಿ

ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಛೋಗ ವೃತ್ತನಾಮ ಹಾಗೂ ದಂಡಕ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಛೋಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಇವರಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು ಉಗಾಛೋಗಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಭುವ ರ ಗೀತೆ ಗೋಷೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಗಣ ಮಿಂಚಿದ್ದರೂ ಪುರಂದರ ಕನಕರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಗೋಡಿದಾಗ ಇವು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಪಾಮರರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿ ಎಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರುಹಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಇವಾದ್ದರಿಂದ ಸರಳವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಇರುವಷ್ಟು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅಂತರ ಚವ ತ್ಯಾರಗಳಿಲ್ಲ ಅನುಭವ ಗಾಢವಾದಾಗ ಭಕ್ತನ ಮಾತು ಗಾದೆಯಂತೆ ರಸವತ್ತಾಗಿಲ್ಲವು ಮೊದಲೆಯ ಕರೆ ಮೀರಿದಾಗ ಮಾತುಗಳು ಮಂತ್ರತತ್ವಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವು ತಿವಿಗೆ ಇಂಪಾದ

4a ಈ ವಿವರಗಳು ವಾಗ್ವ್ಯ ಪುಟ ಕದ ಮುನು ಹಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ

|| A History of Dvaita School of Vedanta and its Literature Vol II 1961 pp 251 252

ಶಿಷ್ಯರಾಜಪಾದ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯರರು

6 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾವ್, p xiv (ಹನಪ್ರಿಯಾ ಆವೃತ್ತಿ)

ಪ್ರಾಸ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಕಾಣಬಹುದು * ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯದ ಮಾತು

ಇವರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು ಗಾದೆ ವಾಚನಂತೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಉದಾ ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಮುಚ್ಚಿರಾದರೆ ತಾಯ್ನಿಂದ ಎತ್ತದೆ ನೆಲಕೆ ಬಿಡುವೆವರೆ ಗೋವಿಂದ ಸರಳು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವ್ಯಾಲೆ ಸುಂಕಿ ಉಂಕೀ ದೇವಾ

ಅರಸು ಮಂಟ್ರಲು ದಾಸಿ ರಂಭೆಯಾದಳು ದೇವ ಪರುಕು ಮಂಟ್ರಲು ಲೋಹ ಸ್ವರ್ಣ ಗೋವಿಂದ

ನರಸಿಂಹ ಪಾದುಬಾಡ ದಂಡೆಡದಲ್ಲಿನ ವೀರರಸ ಭ್ರಮರ ವೇಣು ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮುದ್ರಾವತೆ ಇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿರೋಡಂತ್ತವೆ ತುರುಗಾಯಬಂದ ಗೋಪಿಯಕಂದ ಅಳಂದದಿಂದ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ (ಅನು 3 ಕೀ 12) ಹಾಸ್ಯದಹೊನಲನೇ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವೇಣುಗಾನವನ್ನು ಕೀಳಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಆತುರದಲಿ ಗೋಪಿಯರ ಅಭಾಸಗಳು ನಗು ಉಕ್ಕಿಸುತ್ತವೆ

ತಂದೆಯ ಕಂದವೆಂದು ಕೊಂಕುಳ್ಳೊಟ್ಟು

ಕಂದನ ಕಿಳಗಿಟ್ಟು

ಅಂದಿಗೆ ಗಿಣ್ಣೆ ಕಿವಿಗಳಿಟ್ಟು

ಮುತ್ತಿನ ಬಟ್ಟು

ಹೊಂದಿಸಿ ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಹಾಣಿಟು

1

ಮೂರುಳಿಯ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ

ಕರುಗಳನ್ನು ತಂದಾ

ಕಂದಿಂದಲೆತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಲೊಳಗೆ

ಇರಿಸುತ್ತ ಹಾಲ

ಬೆರಸುತ್ತ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮೊಸರಿನೊಳಗೆ

ಪರವಶಾತ್ಮನ ನೆನೆದು

ಹೊದಬರೂ ಬಿಸಿಲು ಬೆಳೆ ಮಳೆಯೊಳಗೆ

ಮನೆಮನೆಯೊಳಗೆ

ತರಳರ ಬೆದರಿಸಿ ಮಹಾರ್ಜಿಲಿಕೆ ಮೊಲೆ

ತ್ವರಿತದಿ ಊಣಿಸುತ ಸರಿಸರಿಯನುತಲಿ

ಪೂರ್ವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪಂಚಾನವೈಂಶವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕಳೆಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇವರ ರಚನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೇ ವಿವಾದವಿದ್ದರೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಂಬುದೇ ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಒದಗಿಸಿದವೆಂಬುದು ನಿರ್ಮಿಪಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಅತ್ಯವನು ಹೆಚ್ಚುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹೃದಯವನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಇಂಪಿನ ತಂಪನ್ನು ಗಾಳಿಯುಂಟಿಸಿದ್ದರಿಂದಿಗೆ ತಾಕಿಸುವ ಅಂತಃ ಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಜ್ಞಾನದ ಹೊಂಗಿರಣಗಳನ್ನು ನೆರಸಾಡಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಕ್ಕಿಸುವ ಭಕ್ತಿರಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನವ ವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ನೆಪಂಥವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಪಾಣೇಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ಆರಳು ವಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯವರು

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರ ಸ್ಥಾನ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿದಾದುದು ಅವರ ಸಾಧನ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ ಗೌರವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ತಮ್ಮ ಪೌಥಿಕ ಯನ್ನು ವರೆದಿರ ವರು ಸಂಗೀತದ ಮೌಲ್ಯವರಿತು ಅದನ್ನು ತತ್ವಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮುದ್ರವ ವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹರಿದಾಸರದಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕರಣ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು ಕಲಿಯುವುದಿ ಗಾನದರಿ ಕೀತವಯನೂ ಕೈಗೊಡುವನು ವಿಠಲ ಎ ದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಗಾನದಿಂದಲೇ ದೈವಾಂಗಾತ್ಮಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸುಭೋಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಲೋಚನೆಯಿಂದ ಇವರು ನಡೆಸಿದ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ವೃತ್ತನಾಮ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಭಾರಿಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಮುಂದೆ ಪ್ರಪಂಚದ ದಾಸರಂಥ ಸಂಗೀತ ಉತಾಮರಂಥ ಬೇಕಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತಳಪಾಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟವರು ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸುತ್ತಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಪ್ರತಿಭಾವನೆ ನೀತಿಬೋಧೆ

ಮತ್ತೂ ತತ್ತ್ವಪ್ರಜ್ಞೆ ರಂಗವನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಸ ಹಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೂ ಕಾರಣರಾದವರು ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಒಟ್ಟು ಬಾಲು ಸಂಪನ್ಮೂಲದಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಇನ್ನೇನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು

ಗ್ರಂಥಪಟಿ

- 1 ಪ್ರಪಾದರಾಜರ ಕ ಕಿಗಳು (ಜನಪ್ರಿಯ ಅನ್ವೃತ್ತಿ) ಸಂ ಬಾ|| ಬಿ ಪರಿದಾಸರಾಜ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1973 ಪ್ರಕಟಣೆ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, 1982 ಪ್ರಪಾದರಾಜರ ಹಾಡ ಗ್ರಂಥ ಸೇವಾ ದಳ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧಾರವಾಡ 1977
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿದಾಸರು ಎಚ್ ಕೆ ಬೆ ದವ್ಯಾಸಾಟಾಯರ್, 1965
- 4 ರಂಗವಿರಂಜನ, ಸಂ ಕರಣ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
- 5 ಪ್ರಿಯಾದರಾಜರು, ಅರಳುವ ಭಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
- 6 ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಭವ, ಅರಳುವುದಿಗಾಗಿ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಪಾದರಾಜರ 5ನೇ ಶತಮಾನದ ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಪ್ರಪಾದರಾಜಪಾಠ, ಮಂಗಳೂರು, 1982
- 7 ಪ್ರ ವಿದ್ಯಾ ದಾಸರು, ಬೇವಿನ ಪತ್ರ ಕ ಕಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1978
- 8 ಪ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿದ್ಯಾ, ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಅಂಜನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು 4ನೇ ಅನ್ವೃತ್ತಿ, 1974
- 9 ಸುಮಧ್ವ ವಿದ್ಯಾ, ಅಶ್ವಾಥ್ ಹೆ ಎಚ್ ಬಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿದಾಸರು ? ?
- 10 A History of the Dvalta School of Vedanta and Its Literature Vol II Dr B N K Sarma Booksellers Publishing Co Bombay 1961

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ - ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಡಾ|| ಬಿ ಪರವರಾಒರಾವ್

ವ್ಯಾಸಬೋಧಿತ ಶಿಷ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕುವೆಂಪು
ನಿಮ್ಮ ನೆನೆವುದೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಡುವುದೆ ಶುಭಕಾರ್ಯ

೧ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆ

ಕನಡೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭಾಂವಿಗಳೇ ಕಂಡ ಒರ ತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಪಂಪ ರಗಳೆಯು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಹರಿಹರ ಪದ್ಯದಿ ಎರಕ ರಕ್ಕೆ ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ತ್ರಿವೇದಿಯು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ರವೀಂದ್ರ ನಾಥ ಠಾಕುರ ದವರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಸ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಸವೇಶ್ವರರೂ ಚಾರ್ತನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿಭಾಂವಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾರೂ ತಾವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಪ್ರಥಮತಃ ದೈವಭಕ್ತರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೆ ವತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ್ದು ಭಕ್ತರಚನೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ತ್ವವಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಸತ್ಯದಯರು ಅವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಕವಿಗಳಂತೆ ಅವರು ಹಲಗೆ ಬಳಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಿಧವೂ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರತಿಭಾಪಾಲಿಯೊಬ್ಬನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡ ಬಳಕೆ ಇತರರೂ ಅತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈ ಒನೆ ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದ ಕೂಡಲೇ ನಮಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ವೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಆ ಮಾಧ್ಯಮದ ಕೃತ್ಯವೋತ್ತಮ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಮನಪರಿಶೀಲನಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ ವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಅದರ್ಶ ಪುರುಷನೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವರನ್ನು ವುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಅಂ ತವನ್ನೂ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀವಾಸ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದ ಸರಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಮಂತ್ರಕರಂದಿಂದ ಹೊಗಳಿರ ತ್ತಾರೆ. ಈ ಹೊಗಳಿಕೆಯು

ದಾಟಿಯೂ ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ಮೇಕೆ ತೊಟ್ಟು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ದರ್ಶನಾರ್ಥಕನ್ನಡಿ ಮೊದಲೂ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು ಕಾಡಿ ಒಡಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸು ಗಳಿಸುವ ಪುರುಷ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಅಂಬುಡೋದ್ದವ ಅತನ ಅಗಮಗಳಿರಿಯದೆ ತಂಬೂರಿ ಮೊಟಲವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಮಾಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಟ್ಟು ಗಾಯನವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಗೊಟವಾಮುವ ನಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರಿಯ ತಾನೆನುತ ಕೂಟಕವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಎಂದು ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಾಳಿ ಒದಕಿದ ಅಪಧಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತೂ ಬೇಲೂರಿನ ವೈಕುಂಠದಾಸರನ್ನು ವವರು ಇಬ್ಬರು ಕನಕದಾಸರಂತೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ ರಾದವರು ವೈಕುಂಠದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಲಿದಿದ್ದರೆಂದೂ ಅತನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರ ಒರೂ ಈ ದಾಸರನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೂ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಸಹ ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಮನೆಯ ಉಳಿಗ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಯತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೋಲಿಗೆ ಮಂಪು ಆಧಾರಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಾಡಿರುವ ಅಕ್ಷೀಪಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವಾದ ಬಳಿಕ ಸಂವತ್ಸರು 118 ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವಾಯಿತು ಅಗ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ಪೂರ್ವ ತಾಳಿದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಒರಿಮೆ ಹೇಗೆ ಶತಮಾನ ಕಳೆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಶೂ ಕುಗ್ಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿರುವರು ಸ್ಪಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ವಿಜಯವಿರಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಾಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಜಯದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಈಗ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗೂ ಅ ಮೇಳಿಗಾಗಲೇ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆದಿದ್ದು ದರಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ವಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಐತಿಹ್ಯದ ಅಂಶ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅತ್ಯರ್ಥವೇನಿಲ್ಲ ವಿಚಾರವಂತಿ

ಗಳೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನವನೂ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಅವರೂ ಹೇಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತರಾದರೂ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ವಿವರಿಸಲು ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ವರದಪ್ರನಾಯಕನೆಂದೂ ಅವರು ಚಿನ್ನವಾರದವರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳುವರೇ ಎನಿಸಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವನಾಮವನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದು ಹೇಗೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕರೆಂದೋ ಕೃಷ್ಣಪ್ರನಾಯಕರೆಂದೋ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸಹ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಸರು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವರ ಪೂರ್ವನಾಮವಲ್ಲ ಅವರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ಅಂದಿನ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಕರಿತೇ ಒಂದು ವಾರ್ಧಕ ಪಟ್ಟಿದಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಷ್ಟು ತನ ಪರಿವರ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವ ಅಗ ನಾರದರು ಮೂವತ್ತೆರಡು ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು ಅಗ ನಾರದರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಸುಖೀತನಾದ ಹರಿ ನಾರದರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಭಕ್ತಿಯೋಪ ಷೇಗಣದ ನಾರದರು ಅಚ್ಚಗು ಕೆರಮೂ ದೀನನನೂ ಪ ನಿ ಪೈದು ನಿಚ್ಚಟನ ಯ ಕೂಡ ಬಿಡದೆ ಆಡು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ಚಕ್ರವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಕರಿ ಹೆಚ್ಚಿದಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸೆಲಿಸುಕೆನು ಕೀರ್ತಿಗಳ ಬಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುವೆನು ಎಂದು ವಾಗ್ದಾನವಿತ್ತನು ಆ ಮೇರೆಗೆ ನಾರದರು ಪುರಂದರವೆಂಬ ಪಗರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು ಕೆಲವು ಕಾಲದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲಿದರು ಅನಂತರ ವೈರಾಗ್ಯೋದಯದಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧನಗರಿಯಿರುವ ಹಂಬೆಗೆ ಬಂದರು ಶ್ರೀ ಬ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದರು ದೇವರು ಅಂದೂ ಭಕ ತಗೆ ಇತ್ಯ ಭಾಷೆ ತಪ್ಪಲಿಬಾರದೆಂದು ಇಂದಿರಾಪತಿ ದಯದಿಂದ ಒಲಿದವರ ಮುಂದೆ ಒಂದರಭಿಳಿಗೆ ತೊಲಗದಲೆ ಕುಣಿಕೊಡಾನಂದವನೆ ತೋರಿತೊಳುತ ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು ಪುರ ದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಂಕರೈವನ್ನೂ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು ಅವರಂದ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ದೇವಾರ್ಧವಾಗಿ ಅವನಿಯೊಳು ತುಂಬಿಹುವು ಎಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ನುಡಿದಿರುವರು ಆ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪುನಃ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೇರೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವರದಪ್ರನೇ ಸೋಮ ಗುರುರಾಯ ದಿನಕರನು ಗುರುಮಂಥಪತಿಯೇ ಭೃಗು ಅಧಿಕವೇ ಜೀವ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ನಾನ್ಮರು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರೂ ಸಹ ದೈವಾಂತರನ್ನು

ವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿ.ಶ 1687-1755) ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೂತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಹ ಜೀವಾಂಶ ಪುರುಷರೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಪ್ತಸಿದ್ಧಿವಾಗಿರುವ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಸಂಗತಿಯ ವಿವರಣೆಯಿದೆ (ಇಲ್ಲಾದರೂ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು) ಸ ಛಾದಿ ಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕೆಲವು ಆದ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಆ ಸಮೂಹದವರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರ ಸಮೀಪವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಪ್ರಕೃತ ಸುಳಾದಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀಕರಾಗಿ ಕನ್ನಡದಾಸರು ಬೇಲೂರು ಮೈಕೆಂದರದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವ ಹರಿದಾಸರನ್ನರಿಸುವುದು ಸಮಗ್ರ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಈ ಆದ್ಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗಿರುವ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು ಪುರಂದರದಾಸರಾಗಲಿ ಕನ್ನಡದಾಸರಾಗಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಯಾಗದ ಮೂಲದಾಳುಗಳಾದ ವಿಜಯದಾಸರಾಯ ರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ಹೆಸರು (ಅಂಕಿತ)ಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅವರು ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತವನು ಹಾಕಿ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸ ತ್ತೆಲಿರಲಿತ್ತೆಲು ಭವದೂರರಾಗಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ತರೋಡನೆ ಎರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರ ಪರದ ಅಭಿವಿವ ಗುರುವುಧ್ವಪತಿ ಎಂಬಂತೆದಿಂದ ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂವರ್ಣಿಯಾಗದ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆದ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ವ ಪರ ಪರೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಂತಿದೆ ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವಿವರಣೆಗಳೆಂದು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ನಿತ್ಯ ಮೊದಮನಸು ಉಳ್ಳ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಂ ಬಲು ಜನ ಆದ್ಯರು ಭೆದಗುಪ್ತರು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಯೋಗಿ ವೇದ ವೇದಾಂತರು ಇವರಿವರು ಕಾಣೊ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವರು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಆದ್ಯರನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಪುನರಾಲೋಚಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ ಈ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಮಾಡಿ ಅವರು ಬರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ 75 000 ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೊಂಡಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಇಂಥ ಹರಿದಾಸರು ವಿ ಗುಡ್ಡ ಪ್ರಸಾದ
ಇಂತು ಎನಗೆ ಬಂದಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲೆ
ಚಿಂತೆ ಯಾತಕೆ ಮನವೆ ಅನಂದತೀರ್ಥರ
ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿಪ್ಪುದಂ
ಪಂಥವಾಡುವ ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಅವರ
ಪಂಥ ಪೋಗದಲಿರು ಕಂಡರೆ ಕೆಲ ಸಾರು
ಕಂತು ಜನಕ ರಂಗ ವಿಜಯವಿರಂ ತಾವೆ
ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವ ತನ್ನ ನನಸಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ

ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಆಪ್ತ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವೇನಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಧನವೆಂಬ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರ ತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಗುಣಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ 1680) ತಂದೆ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಸ್ವರೂಪ ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಗಳೆಂದು ಹರಿಭಜಿಸೆನಿಸುವೆ ಎಂದೂ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿರುವರು

ಗಂರು ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಚರಣಾಂಜ್ಲಿ ಭಜಿ ಚರಣ
ವಿರತಿ ಭಕ್ತಿ ಉಪಾರ್ಣವನ
ವರ ಉಪನಿಷದ್ವಾರಿಧಿಗೆ ತಿಮಿಂಗಿಲನಪನ
ಧರೆಯ ಕವಿಕುಲ ಶಿಖಾವ ಣೆ ಎನಿಪನ

ಇದೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು

ಗೀತ ರಾಯಂ ಸುಖ್ಯಾದುಗಾಘೋಗ ಪದ ಪದ್ಯ
ಮಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರಂನ
ಪ್ರೀತಿ ಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ನಲಿವ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ಗ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಿಯನ

ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳೆಂದು ತೋರುವುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಎಷ್ಟರವ ಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದನ್ನು ಪುರಂದರನೇ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು.

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವು ಸುಂದರವಾದುದಾದರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಿರ್ತನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೊಗಳಿರುವರು.

ಅಗಮಾರ್ಥಗಳ ಅನುವಾಗಿ ಸಾರವ ತೆಗೆದು, ರಾಗ ಪದ ಕಾವ್ಯದಿಂದ

ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಮತವ ಪೊಂದಿ ಬಲು ಭಾಗವತ ದರ್ಶನ ವಹಿಸಿ

ವಾಗತಯನನ ಗುಣವ ಕೊಂಡಾಡಿ ಜಗದೊಳಗೆ ಯೋಗಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಮೆರೆದ
ಯೋಗದಲಿ ಚರಿಸಿ ಒಳಗಾಗದೆ ಕಲಿಯ ಗೆದ್ದ

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ರಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೀಗೆ ಕಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಗೆದ್ದರೆನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ಬಹು ಅರ್ಥವತ್ತಾದುದು. ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರಾಯಗೊನೂ ಸಾರದನೂ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿಯಾಗದೆ ದೋಷನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಈ ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ಸಾಲ್ವತ್ವ ವರ್ಷಗಳು ಆಯುರ್ಬಾಷ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಾದರೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಪೇಳಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಪರಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತ ನೀನಾದ್ಯೂ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಗ್ಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೈಕಲ್ಪವರ್ಣವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಕೊಂಡಿರುವರು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿತ್ತೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಯತಃ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಕೆಲಸವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವ ಪರಿದಾಸರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿ ಗೆಯೇ ಬೆಳಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಪರಿದಾಸರೂ ಮೊದಲು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಕೈವಾಗಿದು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಕ್ತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಭಕ್ತವರ್ಗದವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಸರಿ. (ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನಾಗಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯೂ ಈವರೆಗೂ ಲಭಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ಸೋಪಾನವೇ ಸರಿ !)

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳೆನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನು ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದ್ದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಥರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಪೂಜಾವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮುಗುಳುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದಂ ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದ್ದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ವಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾಧಿಪಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದೆವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ಗದಿಯ ಅಂಕಿತಗೊಂಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲಬಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ
 ಭೋವತಿಯೊಂದೊ ಗರ್ವಸುತಿದ್ದ
 ಆ ಪತ್ತೀಕುಲ ಸುವಿರವಾಗಲಿ
 ಗೋಪಾಲಬಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ
 ತಂಗಳಸೀಪಾಲೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ
 ಅರಸನೆಂದೊ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದ
 ಸರಸಾಶ್ವ ಪುರಂದರವಿರಂಸು
 ತ ಳಸೀಪಾಲೆ ಹಾಕಿಸಿದನು

೩

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಚಿತ್ರ, ಅವರ
 ಜೀವನದ ಮಾರ್ಪಾಟಿನ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿ ರುವಂತಿದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ
 ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟು ರಿ ಏಯಿಂದ ಗತ್ತಿನಿಂದ ಬೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವ
 ವಿವರವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
 ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರನು ವುದು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರ ತ್ತದೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಜೀವಿತದೊಂ
 ಪುರ ದರದಾಸರ ತಂದೆ ಪರದಪ್ಪನಾಯಕನು ಚಿನ್ನಾರನಾಗಿದ್ದನೆಂದ ಬಳಿಕ ಅವರ
 ಮಗನೂ ಶ್ರೀವಂಶನಾಗಿದ್ದರಬೇಕು ಎನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರ
 ಈ ರಚನೆ ಅವರ ಪರಿದಾಸ್ಯ ಜೀವನದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಪಾರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರು ಎನ್ನು ವುದಕ್ಕೆ
 ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ
 ಮತ್ತೊಂದು ರಚನೆ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತಿದೆ. ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸರಣಿ ಇಂತಿದೆ.

ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು ಪ
 ಶ್ರೀಪತಿ ಪಾದ ರದಿಂದ ನೇವೆಯೆಂಬ ಅ ಪ
 ಪರಿಕರ ಇದೆ ಅಂಗಿ ಗುರುಕರುಣ ಮುಂಡಾಸು
 ಪರಿದಾಸರ ದವ ವೆಂಬೊ ಪಲ್ಲಿ
 ಪರಮ ಪಾಟ ಕಲಿ ಎಂಬೊ ಪಾಪಾಸು ಮೆಟ್ಟಿ
 ದುರಾತ್ಮರಾದವರ ಎದೆ ಮೇಲೆ ನಡೆವಂಥ ೧
 ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದ ಹೃದಯ ಬಾಯಿ ಕೇ ಮದಾನಿ
 ಪಾಲಿಗೆ ಎಂಬೊದೊ ಲೀಲಾಚೆಯೊ
 ಶ್ರೀಲೋಲನ ಕಥೆ ದಿವ್ಯ ನಾಮಂಗಳ
 ಶೀಲವ ನದಿ ಬರೆದು ಹರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತ ೨

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳೆನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನು ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದ್ದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಷಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಥರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಪೂಜಾವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮುಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದ್ದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ವಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾಧಿಪಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದೆವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದ್ಯಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಗುಹ್ಯಪೂರಿತವಾದ ಘಟನೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲದರುತನವೆನೆಗೆ ಎನುಜನ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಫಲ ದೊರಕಿತೋ ಎನ್ನ ಸೂಸಿ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನ ಪಾಯಿತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಜಿಸುವುದರಧಿಕಾರಿ ನಾನಾದೆ ದೋಷರಹಿತನಾದ ಪುರಂದರವಿರನ ದಾಸರ ಕರೂಣವನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಗರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಮಗಾದ ಅಮಿತಾನಂದವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹ ನಿಷಿದ್ಧ ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯ ಶೋಭಿಸದು ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದಿರ ಬಾರದು ಎಂದು ಪಂಕಜನಾಥ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರನ ಅಂಕಿತವನಿಗಿತ್ತು ಗುರುವರ್ಯಾ ಮುನಿರಾಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣವನೆಗೆ ಗತಿ ಪುರಂದರವಿರನ ಅರಿತೆ ಇವರಿಂದ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು.

ಅತ್ತ ವೈರಾಣೋದಯ ಇತ್ತ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಅಂತೋಪದೇಶ ವಾದ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಪಟ್ಟಿ ತ್ರಮ ಅಪ್ಪಿಪ್ಪಲ್ಲ. ಅಪರೋಕ್ಷಾಸುಭವವನು ಗಳಿಸಲು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಅನು ಸಂಧಾನದ ಚಿತ್ರವಾಲೆ ಸುರಳಿ ಸುರಳಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯುತ್ತದೆ ನಲ್ಲತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಚಂಚಲಚಿತ್ತವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಅವರು ಹೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ರೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದರಲ್ಲಿ
ಮನೆಯೆಂಬ ಆಸೆಯೆ ಎನ್ನ ಮುಂದುಗಡಿಸುತಿದೆ
ಮನೆವಾರುತೆಯು ಎನ್ನ ಭಂಗ ಪಡಿಸುತಿದೆ
ಸುತರ ಸೆಯು ಎನ್ನ ದೈನ್ಯಪಡಿಸುತಿದೆ
ಇನಿತಾಸೆಯುಳಿದು ಬುದ್ಧಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ನಿಲುವಂತೆ ವಾಡಿಕೊ ಸಿರಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತೊಳೆಯುವರು
ಹಗಲು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ಹಸಿವು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ
ಇರುಳು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ನೀನೆ ಭರದಿಂದ
ಈ ಎರಡು ಬಾಧೆಗೆ ನಾನೊಳಗಾದೆನೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಡುವರು

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳೆನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನು ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದ್ದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಷಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಥರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಪೂಜಾವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮುಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದ್ದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾಧಿಪಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದೆವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ನಿನ್ನ ನೋಟ ಸಂವೃದ್ಧಿ ಎನ್ನ ನೀತಿ
 ನಿನ್ನ ಅಡಿಗರಗಂವೃದ್ಧಿ ಎನ್ನ ಕರ್ವೆ
 ಎನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳ ಎಣಿಸಂವೃದ್ಧಿ ನಿನ್ನ ದಕ್ಷಿ
 ನಿನ್ನ ಮರೆದು ಬದುಕಂವೃದ್ಧಿ ಎನ್ನ ದಕ್ಷಿ
 ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಡುವೆ ಪುರಂದರವಿರಂ

ಈ ರೀತಿ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನದಟ್ಟುಪಂತೆ ತಮ್ಮ ಹಂಬಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು ದಾಸನ ಮಾದಿಕೋ ಎನ ಇಷ್ಟು ಘಾಸಿ ಮಾಡುವರೇನೋ ಕನಿಷ್ಠಾ ಸಂಪನ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಗರೆದರೆ ಬಿನ್ನ ಹೆಗೆ ಬಾಯಿಬಿಡುವದ್ಯಾ ಆನಂತ ಅವರಾಧ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸುವರು ಭಗವಂತನಾದರೋ ಬಕ್ಷೆಗಳ್ಳು ಒರೆಗಿಟ್ಟು ನೋಡುವನು ಇದನ್ನೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಅರಿಯದೆ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದೆನಿಸಿದ ಜನರು ಭಗವಂತರಿಬೇಕು ದಿನ ಪ್ರತಿದಿನ ಅನ ಉದಕ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಕಾಣದೆ ಇರಬೇಕು ಬೆವ್ವತ್ತಿ ರೋಗಗಳು ಹತ್ತಿ ಇರಲಿಬೇಕು ತನ್ನವರ ಕೈಯಿಂದ ಭೀ ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಪನ ಗತಯನ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವರಲಾ ಎಂದು ಭಕ್ತನ ಸಹನ ಸಂಯಮಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತಿರುವರು ಆದರೆ ಈ ಸೈರಣಿಯೂ ಎಸಾರಿ ಅಸುನಿರಾಸೆಗಳ ಹೊಯ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಡುವಂತಾಗಲು ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ ನಂಬಿ ತೋರು ಈ ಜಗದೆ ಳಿಗೆ ಒಬ್ಬರನು ಕಾಣೆ ಎಂದು ನಿರರ್ತನೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಿಷು ರದ ನಂದಿಗಳನು ಆಡು-ರು ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದ್ಯಾಕೋ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲಿನಗೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವರು

ಈ ರೀತಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದು ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೃದಯ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅರಿವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಕನಲಿ ಗೋವಿಂದನ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಕನಲಿ ಕನಕರತ್ನದ ಖಣಿಯ ಎಂದು ಹಾಡತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ನಂಬಿಕಾಂತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಶೃಂಗಾರ ಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಕಂಗಳಿಂದಲಿ ಕಂಡೆ ಹಿಂಗಿತು ಭವಭಯ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗುವರು ಬಳಿಕ ಇನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಎಚ್ಚಿತ್ತವರಂತೆ ಛಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನೂ ಮುಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ದುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನಚ್ಚುತನ ಕಂಟಿ ಪೊಣ ಕೋಟಿ ಕರಿದಾಜ ವರದನ ಎಂದು

ದೈವವಾದ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು ಈ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತತವೂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಿದಿಯುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ನೀ ನಿಲ್ಲಬೇಕಯ್ಯ ಮಲ್ಲಮದ್ದನ ಸಿರಿವಲ್ಲಭ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸತತ ನಿ ಎಂದು ಕೀಳಿಕೊಂಡು ಆ ಬಾಲಗೋಪಾಲನನ್ನು ತಾವು ಹೇಗೆ ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವೆವೆಂದು ಪದವನ್ನು ಅರಿತ ಮೂಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಎಂದು ಕನಲಿ ಕಿಡಿಕಿದಿಯಾದವರು ಈಗ ನಂಬಿ ಕೆತ್ತಿವರಿಲ್ಲವೋ ರಂಗಯ್ಯನ ನಂಬದೆ ಕೆಟ್ಟಿರ ಕೆಡಲಿ ಎಂದು ಸಂತ್ಯಾಸ್ಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಈ ರೀತಿ ಹರಿದಾಸ್ಯದಿಂದ ಹದಗೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸಮಗ್ರ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹಂಗಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ಬಹಳ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು

ವರಗುರು ಉಪದೇಶ ನೆರವಾಯಿತೆನಗೀಗ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

||ಪ||

ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗ ದೊರಕಿತು ಎನಗಿ ಗ ಇನೆ ಇನ್ನೇನು

||ಆ ಪ||

ಮಾಯದ ಸಂಸಾರ ಮಹ ಕಾರ ಹಿಂಗಿತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ತೋಯುಜಾಕ್ಷರನಾಮ ಚಿತ್ತೆಯೊಳ್ಳೆಲೆಸಿತು ಇನೆ ಇನ್ನೇನು

ಹಲವು ದೈವಗಳೆಂಬ ಹಂಬಲು ಬಿಟ್ಟಿತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಜಲಜನಾಭನ ಧ್ಯಾನ ಹೃದಯದೊಳ್ಳೆಲೆಸಿತು ಇನೆ ಇನೆ ಇನು

ತಂದೆ ತಾಯಿ ವಂಚುಕೆಂದ ವರದನಂದ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮ ಕುಂದ ವಯನಾಡ್ಡು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ವಿನೆಂದು ಪೇಳಲಿ ಆನಂದ ಸಂಭ್ರಮ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಆ ನಂದಗೊ ಪನೆ ಕಂದನ ಮಹಿಮೆ ಯು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಎನ್ನ ವಂಶಗಳ್ಳಿ ಪಾವನವಾದವು ಇನೆ ಇನ್ನೇನು

ಚಿನ್ನಯ ಪುರಂದರವಿರಲ ದೊರಕಿದ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಈ ಆತ್ಮನುಸಂಧಾನದ ವಿವಿಧ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಾವ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಕಾಣಲಾರವು ಆಗರ್ಭ ಪ್ರೀಮಂತರಾಗಿ ದ್ದವರು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಘಟನೆಯೊಂದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಿಸಿ ಆತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ ಬ ಸುಖಗುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಭಾಸುರ ರವಿ ಕೋಟಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣವಂಶ ಪಾತರಹಿತ ನಿನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಲೇಸಾಗಿಕೊಂಡು ಕಂಡು ಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರು ಹರಿದ ಸತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರನ್ನು

ವೃದ್ಧಾಂ ಪೃಶ್ನಾಘೃತದ್ ಎಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಅವರು ಹೇಗೆ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಾಯರಾದರೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯದತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಮೇಲ್ಮೈ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಾವಿರ ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಲಿಸಿವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಅವರು ಸ್ವಮತ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರ ವೆಂಬುದು ಒಂದು ಘೃಷ್ಟವಾದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಶಾಬ್ದಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿತ ವೈತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಗೆ ಹಿ ಳಿರುವರು

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ ತತ್ವತೋ
ಭೇದಃ ಜೀವಗಣಾಃ ಹರೇ ರಸುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗಳಾ
ಮುಕ್ತಿಸ್ಪರ್ಶ ಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪ್ರಾಧನಂ
ಹೃದಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮಖಿಲಾವ್ಯಾಯಿಕ ವೇದೋ ಹರಿಃ

ಇಲ್ಲಿ ಹಿ ಳಿರುವ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

- 1 ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
- 2 ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ
- 3 ಭೇದವು ನಿಜ (ಪಂಚ ಭೇದಗಳು)
- 4 ಎಲ್ಲಿ ಜೀವಿಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರ
- 5 ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ನೀಚವೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟು
- 6 ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾನುಭವ
- 7 ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ
- 8 ಪ್ರಕೃತ ಅನುಪಾನ ಮತ್ತೂ ಶ್ವಾ ಎಂಬುವು ಪ್ರಮಾಣಗಳು
- 9 ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ

ಇಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೇಯ ನವರತವೆಂದೂ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು

ಪುರಂದರದಾಸರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಈ ಮೆಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ
ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವರು

ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ
ಕೃತ್ಯವರಿತು ತಾರತಮ್ಯದಿ ಕೃಷ್ಣನಧಿಕೆಂದು ಸಾರಿರೆ
ಬೇವ ಈಶಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಬೇವ ಬೇವಕೆ ಭೇದವು
ಬೇವ ಬಡಕೆ ಬಡ ಬಡಕೆ ಭೆ ದ ಬೇವಬಡ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ
ಮಾನುಷೋತ್ತಮಾರಿಗಧಿಕ ಶ್ವೇತಪರು ಮನುಜ ದೇವ ಗಂಧರ್ವರು
ಜ ನಪಿತರಃಷಾಣ ಕರ್ಮಜ ದಾನವಾರಿ ತತ್ವಾತ್ಮರು

x x x x

ವಾಯ ವಿಗೆ ಸವ ರಿಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ವಾಯುದೇವರೆ ಬ್ರಹ್ಮರು
ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ಕೋಟಿ ಗುಣದಿಂದ ಆಧಿಕ ಮಹಿಮ ಳು ಶ್ರೀರವಣ
ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿಂದಧಿಕ ಲಕುವಿಗೆ ಆದಿ ಪುರಂದರವಿರಲನು
ಘ ರೂ ಸದ ರೂ ಇಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ಹಸ ಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮವಾಸನೆ

ಶ್ರೀಪಾಸರಾಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಕೆಂಪು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ ವರು ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ
ವ್ಯಾಸ ಪೋತ್ತವ ರಿಂದ ಹಿಂದೆ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಶ್ರೀಹರಿ
ಹೇಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದನು ಆರೋಹಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ (ಇದಕ್ಕೆ
ಕಕ್ಷವೆಂದು ಹೇರು) ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪಟಿ ಮಾಡಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ಈ ಕೀರ್ತನ
ೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೀವಂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುವರು ಆದರೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಲಲಿತವಾಗಿ
ಸರ್ವಜನ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಅಂಧವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪರಿಶಿಲಿಸಬಹುದು

ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನ ಆಧಿಕೃತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವ
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ

ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗಾವ ದೇವರಲಿ ಕಾಣೆ	ಪ
ಗೋಪೀಜನ ಪ್ರಿಯ ಗೋಪಾಲಗಲ್ಲದೆ	ಅ ಪ
ದೊರೆಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಧರಣಿದೇವಿಗೆ ರಮಣ	
ಸಿರಿಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಶ್ರೀಕಂಠನು	
ಹಿರಿಯ ತನದಲಿ ನೋಡೆ ಸರಸಿಹೋದ್ಭವನಯ್ಯ	
ಗುರುವೃತನದಲಿ ನೋಡೆ ಜಗದಾದಿ ಗುರುವು	೧

ಐ ವನತ್ಪದಿ ನೋಡೆ ಅಮರ ಗಂಗಾಒನಕೆ
 ದೇವತ್ಪದಲಿ ನೋಡೆ ದಿವಿಜರೊಡಯ
 ಲ ವಣ್ಣದಲಿ ನೋಡೆ ಲೋಕ ಮೊ ಹಕನಯ್ಯ
 ಅವ ಭೈರ್ಯದಿ ನೋಡೆ ಅಸ ರಾಂತಕೆ

||೨||

ಗಗನದಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಗರುಡದೇವನೆ ತುರಗ
 ಜಗತೀಧರ ಶೇಷ ಪರಿಯಂತೆ ಶಯನ
 ವಿಗಮಗೋಚರ ಪುರಂದರವಿರಲಗಲ್ಲದೆ
 ಮಿಗಿಲಾದ ದೈವಗಣಿ ಭಾಗ್ಯವೊಟೆ

||೩||

ಶ್ರೀಮನ್ನದ್ವೈಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಸದ್ವಿಶವಾದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
 ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವೊಲಕೆ ಪ್ಯಾಪಾಸ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ ಅತನ
 ಮೇಲ್ಮೆಯನು ಸೋದಾಪರಣವಾಗಿ "ದ ಭಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಗಿಲಾದ ದೈವ
 ಗಣಿಗಿ ಭಾಗ್ಯವೊಟೆ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸುವ ಸಂದಿಧಾನವಂತೂ ಮನವೊಪ್ಪುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ
 ವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದ ಉಗಾಭೋಗ ಇಂತಿದೆ

ನಿತ್ಯ ಪತಿಭಾವ ಶ್ರೀಲಲಿತಮಿಗಯ್ಯ
 ನಿತ್ಯ ಪುತ್ರಭಾವ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾಣಿರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಭಾವ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಭೃತ್ಯಭಾವ ಇಂದ್ರ ಕಾಮ ಆತ್ಮ ಬೇವರಿಗೆ
 ಇಂತೆಂದ ಪುರಂದರವಿರಂ

ಪ್ರಕೃತ ಉಗಾಭೋ ಗದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
 ಹೊರ ಯಾರ ಸ್ವಾಧೀನವನ್ನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ವದ
 ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಗ್ಗಿಪ್ರಿಯವಾಗಿಸಿರುವರು

ಭೇದ ತತ್ವವು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯು? ಮಧ್ಯೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಇನ್ನೊಂದಂ
 ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ತ್ತಾರೆ

ಜೀವ ಜೀವಕೆ ಭೇದ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ
 ಜೀವ ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದ
 ಜೀವಾಜೀವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಭೇದ
 ಸಂಸಾರದೊಳಂ ಭೇದ
 ಮುಕ್ತರೊಡೆಯ ತರಿ ಭಕ್ತರೊಡೀತ
 ಜಗತ್ಕರ್ತ ನೀ ಸಲಹೆಯ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ಭಕ್ತಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಗೆಂಬಂಧವನ್ನು ಶ್ರೀಮಾಸರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ಥಿರವುಪಾಸುಭೂತಿದಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪಾಧನಮ್ ಎಂದು ಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರಷ್ಟೆ, ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಒರೆದಂತಿದೆ

ಸಕಲ ಸಾಧನಕೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ ಗೊಳಿಸುವುದಂ
ಭಕ್ತುತಿ ಸಾಧನವಲ್ಲದನ್ಯ ಸಾಧನವುಂಟೆ ?
ಭಕ್ತುತಿಗಭಿವಾಧಿ ಭ ರತಿಯ ಕರುಣದಿಂ
ಮುಕುತಿಗೆ ಪಥವೆಂದು ಮಗವಿಟ್ಟು ಭಜಿಸಿರೋ
ಅಖಿಲೇಶ ಪ್ರರಂದರವಿರಲ ತಾನೊಲಿವ

ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮಗಳ ಈತನದಾಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಎರಡೂ ಒಂದಾಗದು ರಂಗ ||ಪ||
ಎರಡು ಒಂದಾಗದು ಎಂದೆಂದಿಗಂ ರಂಗ ||ಅ ಪ ||
ಒಂದು ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳೆ
ಒಂದೇ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹವು
ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ಫಲಗಳನುಂಟುದು ಮ
ತೊಂದಂ ಫಲಂಗಳನುಣ್ಣುದು ರಂಗ ||೧||
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಒಂದು ಹಾರಿತು, ಒಂದು
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹ ರಲರಿಯ ದು
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲಿದಂ ಒಂದ
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲವ ಅರಿಯದಂ ರಂಗ ||೨||
ನೂರಂಟು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿತು ಅದು
ಹ ರಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಮಾರಿತು
ಮೂರಿ ಪ್ರರಂದರ ವಿರಲ ನಿಮ್ಮನು
ಸೇರಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿತು ರಂಗ

ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ದ್ವೈತಾಂತ ಪ ತ್ವ ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಪ್ರರಂದರದಾಸ ಸ್ವಯಂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ದ್ವಾ ಸುಷರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸಮಾನಂ ವಕ್ಷಂ ಪರಿಪಸ್ವಜಾತೇ ತಯೋರನ್ಯಃ ಸಿತ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ವಸ ಶ್ವನ ಸೋ ಆಭಿಜಾತತೀತಿ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೂಕ್ತಿಯ ಕನ್ನಡ

ರೂಪಾಂತರ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬೇವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವನೇ ಹೊರತು ಲೋಕಾಸಕ್ತನಲ್ಲ. ಬೇವಾತ್ಮನಾದರೂ ಕೆಲ ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತೆ ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕುಳಿತು ತನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಇವಿರು ಕಡೆಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಲು ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವುದು ಇದೇ ಗಹನವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚಿಸಿದ ವಬ ಡುಬ ಡುಕೆಯ ಹಾಡಿ ನಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು. ಒಂದೇ ಹಕ್ಕಿ ಹಣ್ಣಿಂತ್ಯತೆ ಬತ್ತೊಂದ್ವಕ್ಕಿ ನೋಡ ತದಪ್ಪ ಹಣ್ಣಿಂತ್ಯಕ್ಕಿ ಬಡವಾಗ್ತೆ ತಿನ್ನದ ಹಕ್ಕಿ ಬಲಿ ತ್ತೆತ್ತಣ್ಣ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ನೀಕೇಳೊ ತಮ್ಮ ದ್ವಾಸುರ್ಜಾದ ಪ್ರಾತಿಯಲ್ಲೆತ್ತೆ ಎಂದು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು.

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹನುಮ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಭಿ ಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧು ಬಳಗ, ಆನಂದಕಿ ಭರೇ ಗತಿ ಗೋತ್ರವಯ್ಯ ಎಂದು ಅವರ ಒಪಕಾರತ್ರಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಬಳಿಕ ಒಂದೊಂದೇ ಸುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಆಪಕಾರವುರು ಪುರು ಏನು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನು ವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮಜೊ ಹಾರವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವವೆ ಇಲ್ಲ ವೆಂದ,
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವಕೆಂತೇ ಗುಣವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ನಿಗೆ ಫಣ ನಿರಾಕಾರ
ಗಿರವೆಯವನೆಂದ ಕಡೆಯ ಲಿ ತಾನೇ ದೈವವೆಂದ
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯ ರು
ಒಬ್ಬ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆ ಪುರಂದರ ವಿರಲ
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟರು

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಸ್ತಿಕರನ್ನು ಮೊದಲಿಗೊಂಡು ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾವ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಮುಂಡಿಸಿದರೆಂಬ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು ಅವರುಗಳಾದರೂ ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯ ರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಸುಸಾರ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ದಾಳರು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಯಾಗಿರುವರೆಂದು ಅವರ ಪಂಚಿಕೆ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಪಡಿಸುವರು.

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೇವಲ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ ತೃಪ್ತಿರಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಋಷಿಗಳ ಅನುಭವದ ಸಾರವನ್ನು ತಾವೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮರುಗನ್ವಿತ್ತಿರುವರು ಇದನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸರಳವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಮನನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿನ ಗ್ರಹ ತಾರಗಳೂ ಅತನ ಅಜ್ಞಾನಸಾರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವೆಂದೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಶವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ

ಭಯಾದಸ್ಯಾಗ ಸ್ತುತಕಿ ಭಯಾತ್ಮತಕಿ ಸೂರ್ಯಃ

ಭಯಾದಿಂದ್ರಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಕಿ ಪಂಚವಃ

(ಅ || ವಲ್ಲೀ || ಪದ್ಯ 2)

ಈ ಮೇಲ್ಮಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವ ನೋಜ್ಜವಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರ ವರು

ಚಂದಿರಗೊಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಂಬಿಲ್ಲ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ
ನಿಂದು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ
ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯ ಗಟ್ಟಿರಲು ಕಾಣೆರೋ
ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಮನೆಯ ಭಜಕರಾವು
ವಿದ್ಯಾವಂತರ ವು ಉತ್ಸವಾಂಗವ ತೆತ್ತಿಗರಾವು
ಪುರಂದರ ವಿರರಾಯನ ಭೈಗಳುವರಾವು
ಧರ ಅಂಜುತಲಿದೆ ಗಿರಿ ಅಂಜುತಲಿದೆ
ಸರಿತ್ಸಮ ದ್ರಗಳಂಟ ಬೆಚ್ಚಗುತ್ತಿವೆ
ಮದಂತ ಪಾವಕ ಅಂಟ ಚರಿಸಿ ದಹಿಸುತ್ತಿವೆ
ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳುಫಲ ನೀವುತಲಿವೆ
ಪುರಂದರ ವಿರಲ ನೀನೆಂಥ ಅರಸೋ |

ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಯ ಸರಣಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಗಾಗಿಸದೆ ಇರದು

ಭಗವಂತನ ವಿರಾಡ್ಭಾವವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅದನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಅನಂದದ ಸಂವಿಧಾನವೂ ಹೀಗೇ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನ ಬೋಮ್ಮ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ರುದ್ರಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಚಂದ್ರ ಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಸ್ವಾ ಪರ ಪೂರಂತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ಪುರಂದರವಿಠಲ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ

ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ್ಯಜ್ರವಾತ್ || ಆನಂದಾದ್ಬ್ರಹ್ಮೇವ ಖಲ್ವಿಮಾನಿ
 ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ || ಆನಂದೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ || ಆನಂದಂ ಪ್ರಯಂತ್ಯಭಸಂ
 ವಿಶಂತೀತಿ ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವರಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಪರ
 ಮಾನಂದಸ್ವರೂಪಿ ಎಂಬ ಮಹಿಮೆ ಅನುಭವವಾಗದಿರದಂ ಈ ಆನಂದದ ಪ್ರತಿ ಸ್ಪಂದನ
 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಾ
 ಪಂದೇ ಒಂದು ನ ದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿಯಬಹುದು

ಆ ಪಾದ ಆನಂದ ಆ ನಖ ಆನಂದ
 ಆ ಜಾನು ಜಂಘೆ ಆನಂದಮಯ ಪಯ್ಯ
 ಆ ಉರು ಆನಂದ ಆ ಕಟಿ ಆನಂದ
 ಆ ಉರ ಆನಂದ ಆ ಭುಜ ಆನಂದ
 ಆ ಕಂಠ ಆ ಮುಖ ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ
 ಆ ಶಿರೋರುಹಗಳಂ ಆನಂದಮಯವಯ್ಯ
 ಆ ಸರ್ವಾಂಗದ ಆವಯವಗಳಲ್ಲಿ
 ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಮಾನಂದ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿ ಹೀಗೆ ತುಂಬಿ
 ತುಳುಕಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಕೀಳದೊಡನೆಯೇ ಮೈ ಪುಳಕಿತವಾಗುವುದು

ಈ ಒಗೆಯಾದ ಕೆತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ
 ತುಟ್ಟ ತುದಿಯನ್ನು ಮೊಟಕಿ ದಾಗ ಅವರು ಅದಾವವಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ
 ದಾರ್ಶನಿಕ ದಕ್ಷಿಯುಳ್ಳವರನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವು ಯಾವ ಆರ್ಷೇಯವಾಣಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆ
 ಯಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
 ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಬಾರತ ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥ
 ಗಳ ಸಾರಸಾರವೇ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಒರುತ್ತವೆ ಪುರಂದರ
 ದಾಸರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕದೃಷ್ಟಿಯ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು
 ಅವರ ಒಟ್ಟು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದೂ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿದ
 ರೆಂಬ ಪ್ರಶೀತಿ ಉಚಿತವೆನ್ನುವುದಿದೆ

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಸಾಹತು

ಈ ರಚನೆಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಸ್ವಾನುಭವ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಿಂದ ಹೃದಯಾ ಹ್ವಾದಕಾರೀಯಾದ ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿವೆ ಯಾವ ಸಂತರೇ ಆಗಲಿ ತಾವು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಆನಂದವನ್ನು ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳೂ ಹೌದು ಆಶುಕವಿತೆಗಳೂ ಹೌದು ರಸಾದ್ರ್ಭ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ನುಡಿಗಳು ಹ ದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿರ ತ್ತವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ದರೋ ಪರಮ ವೈಷ್ಣವಭಕ್ತರು ಅವರ ಶೈಶವಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನವವಿಧಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕವ ಗಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವೇನು ಎನು ವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗ ತ್ತದೆ ಭಕ್ತಿ ವ ತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಾದ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧ ರ ವ ತ್ತು ಮಿಶ್ರಲೈಲಿಗಳು ಬಹಳ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ ಒಂದಂ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಹೇರ್ಪಡವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ಭ ವವೂ ಸ ಫ್ಟಿಗೊಂಡು ಅವು ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲವು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಸರಣಿಯ ವಿವರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಲವು ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ.

ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಹರಿವಾಸ್ಕದ ಅನುಸಂಧಾನವೇ ದಾಸ್ಕಭಾವದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೆಂಬುದು ಅವರ ಈ ಆರಾಧನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜನಾ ದರಣೀಯ ಘನ ವೆಂಬುದು ಅವರ ಸಖ್ಯಭಾವ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾತ್ಯಲ್ಯ ಭಾವ

ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯಾನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಅವರು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರ ಸಖ್ಯವಾದವರ ಸೊಗಸೇನೆನ್ನುವುದು ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ ನೀನಾ ಕೊನಿನ್ನ ಹಂಗಾ ಕೊ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ನಾಕೋ ಎಂಬ ಭೋರೆಯನ್ನು ವ ನಗಂದರೆ ಅವರ ಸಲಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಷ್ಟು ನಿಹಿತವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಪ್ಪ ವಿ ತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನಗೂ ಆಣೆ ಎನಗೂ ನಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಕ್ತರಾಣೆ ಎಂಬ ಸವಾಲಿನ ಸೊಗಸು ಹೇಳತೀರದು ಇಡೀ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವ ಈ ಸ್ತೋಹದ ಸವಿ ಅನ್ಯಾದ್ವೈತವಾದುದು ದೇವರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಪಡೆದಿರುವ ತರ್ಕಸರಣಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವುದು

ತಾಯಿ ಗೋಪಿಯಂತೆ ಒರಲಿನೆಳಸಲಿಲ್ಲ

ಪಾಲಿಯಂಥೆ ಎದುರ ವಾದಿಸಲಿಲ್ಲ

ಭೃಗುಮುನಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಎದೆಯೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ
 ಭಿಷ್ಣುನಂತೆ ನಿನ್ನ ಹಣೆಯ ನೋಡೆಯಲಿಲ್ಲ
 ಕೊಂಠಕೆ ರೆಮ್ಮಗೆ ಕೊಡತಿ ವದ್ದಂಬಂತೆ
 ಅವರೆ ವಂದ್ಯ ನಿನ್ನಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕಾರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ತೋರ್ಪು ಅಂತರ್ಭವವನ್ನು ಅಂತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಧಿವಾಸವೇ ಹೊರತು ಆಗ್ರಹವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ ವಾಲಿಯ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಟುಂಬದರೂ ಅವನ ಅನಂತರ ಅಂಗದನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ದೇವರ ದಯೆ ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾದುದು ಎನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಭೃಗು ಮುತ್ತು ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚಗೊಂಡವರಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಆಯಾ ಘಟನೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಸಖ್ಯಭಾವದ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನೂ ಆಸಾದೃಶ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪರಿಸುವಂತಿದೆ

ನಿನಂತ ಸ್ವಾಮಿ ಎನ್ನಗೆ ಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
 ನಿನ್ನಂಥ ತಂದೆ ಎನ್ನಗುಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
 ನೀನೆ ಪರದೇಶಿ ನಾನೆ ಸ್ವದೇಶಿ
 ನಿನ್ನರೂ ಲಕುಮಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ
 ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ತೋರೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ನಮ್ಮ ಹರಿದಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಬಾಲಗೋಪಾಲನೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ ಆತನ ಅತಿ ಪಾಠ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅಸಕ್ತಿ ಆದರೆ ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವವು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಯಾರೂ ಮೀರಿಸಲಾರರು ಎನ್ನಬಹುದು ದಾಸರು ಆ ಕಾರಣಕೆ ಶಿಶುವಿನ ಬೇರೊಂದ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ ಒಮ್ಮೆ ಆ ಪೋರವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಮೈಗೊ ಒಯ ಪಾತ್ರದ ಸಾಧ್ಯವದ ವೂಲಕ ನಮ್ಮ ಜೈದಯವನ್ನೇ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ

“ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ ಸಾಸಿರನಾಮದ ಶತ ಕೋಟಿ ತೇಜದ ಸೂಸುವ ಸುಖಮಯ ಜ್ಞಾನದ ಕೂಸು ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಶಿಶು ರೂಪವನ್ನೂ ಆತನ ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವರೂ ಆ ಮಂದ್ಯಗೋಪಾಲನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಯೆ ಕೋಡೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಒಂದು ಕೆರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಳಿಸಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಶ್ರೀಪತಿ ತಾ ಶಿಶು

ರೂಪಿನವಿರುವುದು ಎಂದು ಹೊಗಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೋದ್ಧಾರನ ಅಡಿಸಿದಳೆತ್ತೋದೆ ಎಂದು ಅದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿ ರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆತನ ಅತಿಶಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪುಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗಳಿ ತಣಿಸುವರು ಆ ಅಪೂರ್ವತ ಮಗುವನು ಪಡೆದ ಯಶೋದೇಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವೂ ಅಷ್ಟೇ ಆತಂಕವೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ ಆ ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಸರಿಯೇ ಒಡನೆಯೇ ತನ್ನವರೊಡನೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿ ಈ ಮಗುವಿಗೇನಾಯಿತೋ ಇದರಾಗಮ ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿದು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕೋರಿ ಕಳೆ ಪಳಪಡುವಳು ಪೊ ಗಾಧಿರಲೂ ರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಘಾಗವತರು ಕಂಡರೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರೂ ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು ಹುಂಟ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವವನು ಗೊಪ ಗೊಪಿಯ ರೆಲ್ಲ ಅವನ ಒಡನಾಡಿಗಳು ಗೊಪ ಲದೆಲ್ಲ ಅವನ ಪಾಲೇ ! ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದಿರಲು ಗಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದೋ ಬೂಟ ಬುದ್ಧಿಯೆಂದೋ ಬೆದರಿಸುವಳು ಕೃಷ್ಣ ಒಂದೆಡೆ ಬಾರಿ ಬೆದರಿದರೂ ಆ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೂ ಸಗ್ಗುವವನಲ್ಲ ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವು ಗೋಪಿಯರು ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಮಗನ ಬಾಧೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ನಾವು ಇನ್ನಷ್ಟು ತಾಳುವೆವೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಎಂದೂ ಮಗನ ಮೇಲೆ ದೂರಿಸಿ ಮಳೆಯೆನೆ ಕೆರೆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿ ಸಹಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಎದೆ ರಿನಲ್ಲಿ ತನ ಮಗನನೆ ಕೆವೊಕೊಂಡು ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ರಂಗಯ್ಯನ ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ಎಂದು ಪ್ರಹೃತ್ಯರವೀಯುವಳು ಅದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಗೊಪಿಂದನನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗೋಗಿ ಅಡದಿರು ಸರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೂರೆಯೇ, ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರು ಕಂಡರೆ ದೂರುತ್ತದೆಯೆ ಎಂದು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾಕಾದರೂ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಎಂದೂ ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತೃತ್ವಭಾವವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮರೆತ್ತಿಲ್ಲ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಮಗನೇ ಯಾಕೆ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ? ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಇನ್ನು ಮೊನ್ನೆಯರು ಎನ್ನ ಮೊನ್ನೆ ಕಳೆಯುವರೊ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗುವಳು ಅದೇನು ? ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲ ಗೋಪಿಂದನನ್ನು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನಿಂದಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಅವನನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸುವವರೂ ಉಂಟು ತಾರದಯ್ಯ ಯದುಕೆ ಲವಾರಿಧಿ ಚಂದ್ರಮನ, ಮೂರನನನ ಮೋಡನಾಂಗನ ಸೇರಿಸಿ ಖಿಸಲು ಹಾರೈಸಿ ಬಂದವು ಎಂದೂ ಕೃಷ್ಣನನು ಹಡಕಿಕೊಂಡು ಬರುವರು ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ನಿಂತ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟು ಆನಂದ ಪಡುವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಹಳ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಬಿತ್ತಿರುವರು

ಅಂಗನೆಯರಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಚಪ್ಪಾಳೆಕೃತ್ಯ ದಿವ್ಯ

ಮಂಗಳ ನಾಪಾಪ ಪಾಡಿ ರಂಗನ ಕುಣಿಸುವರು

|| ಪ ||

ಐ ದಿ, ಪ ಲ್ಲಾರಿ ಭೈರವಿ ಸ ರಂಗ, ದೇಶಿ
ಗಂಜಕ್ಕಿಯ ಗಂಜ್ಜರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ರ ಗದಿ
ತಂಡತಂಡದಲಿ ನೆರೆದು ರಂಗನ ಕುಡಿಯ ಘಂಟೆ
ಘರ್ಘ್ ಘರ್ಘ್ ಘಣಿರೆಂದು ಹಿಡಿದು ಕುಣಿಸುವರು

ಗೋವಯರ ಈ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಕಂಡ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕಳ್ಳತನ, ತುಂಟ
ತನಗಳೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಿನ ಮರೆತುಹೋಗುವುದು

ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋದರೆ ಯತೋದೆ ಮೊದಲ್ಪೊಂದು
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತಂಕ ಅವನನು ಹುಡುಕಲು ಒಬ್ಬಗೂಡಿ ಹೊರಡುವರು

ಅಮ್ಮಾ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣೇನೆ || ಪ ||

ಕ ತಿ ಎತಾಂಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳು

ಪೂಸಿದ ಶ್ರೀಗಂಧ ಮೈಯೊಳಗಮ್ಮ

ಲೇಸಾಗಿ ತುಲಸಿಯ ಮಾಲೆಯ ಹಾಕಿದ

ವಾಸುದೇವನು ಒಂದ ಕಾಣೇನೆ

ಕರದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ

ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಹುಲಿಯುಗುರಮ್ಮ

ಆರಳಲೆ ಕನಕ ಕುಂಡಲ ಕಾಲಲಂದಿಗೆ

ಉರಗತಯನ ಒಂದ ಕಾಣೇನೆ

ಕಾಲಲಿ ಕರುಗಿಟ್ಟ ನೀಲದ ಬಾವುಡಿ

ನೀಲವರ್ಣನು ನಾಟ್ಯವಾಡುತಲಿ

ಮೇಲಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಗವನ್ನು ತೋರಿದ

ಮೂಲೋರ್ವದೊಡೆಯನ ಕಾಣೇನೆ

ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚಹರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗೋಕುಲವನ ಬ್ಲ ಸುತ್ತಾಡುವರು.

ಗೋಪಿಯರ ಹೃದಯಾಸ ಭವವನ್ನೇ ಇಷ್ಟು ಕಾಠವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ
ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ಹರ್ಷಪುಲಕಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ

ಯಾವವ ನೀ ಬಾ ಯೆದ ಕುಲ ನಂದನ

ಮಾಧವ ಮಧುಸೂದನ ಬ ರೂ

ಸೋದರವೂದನ ಮಧ ರೆಲಿ ಮಡುಹುದುಯ

ಶೋಭನಂದನ ನೀ ಬಾರೋ

ಎಂದು ಕಿರಿಯುವಲ್ಲಿ ತ ವೈ ನೋಡಬಯಸುವ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ವೈಭವವನ್ನು ಒಹಳ
ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವರು ಕಣಕಾಲಂದಿಗೆ ಫಲುಫಲುದನುತಲಿ ರಘುನ

ರೋಗ ವೇಣುನಾದದಲಿ ಚಿವಕೊಲಿ ಚೆಂಡು ಬುಗುರಿಯನಾಡುತ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ
ಗೋವಳರೊಡಗೂಡಿ ಎಂದು ಹೋಗುವರು ಹೀಗೆಯೆ ಬೇರೊಂದಂ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಬಾರ್ದಿ ಶ್ರೀವೈಕುಂಠರತಿ ನಿನ್ನೊಡುವೆ ಮನದನೆಯೇ ಎಂದು
ಹದಯ ಹಲು ವನ್ನು ತೊಡಿಕೊಂಡು ಆತನ ಆಗಮನವನ್ನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ,
ನೋಡಿ ಮದ್ದಾಡಿ ಮಾತಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೂಡಿ ಪಾಡಿ ಪೋಗುವನು ಪರಮ
ಪುರುಷ ಹರಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಕೆಂದಾವರೆ
ಪೊಲ್ಲ ಪದಗಳಿಂದ ರಂಗ ಧಿಂ ಧಿವಿ ಕೆಂದು ಕುಣಿಯುವಲಿ ಅಂದಿಗೆ ಕಿರಗಿಟ್ಟ
ಫುಲ ಫುಲ ರಮ್ಯತ ಚಂದದಿ ಪಿ ತಾಂವರೆ ನಲಿದಾಡುತ ಬರೆಂದು ಬಾಯಬಿಟ್ಟು
ಕರೆಯುವರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲೂದಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳು ಮಾಡುವ ಪ್ರಭವವನೂ
ಕಾಳಿಂಗನ ಹಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುವ ರೋಮಾಂಚನ
ದ ಶೈವನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅಸದೃಶವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಈ ಎರಡು
ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ನಿದಿದಾಗಿದುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ
ಬಹುದು ರಂಗ ಕೊಳಲನ್ನೂದಲಾಗಿ ಮಂಗಳಮಯವಾಯ್ತು ಧರೆ ಜಗಂಗಳೂ
ಚೈತನ್ಯ ವರೆದು ಅಂಗ ಪರತವಾದುವು ಎಂದು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಇಡೀ
ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಚಾಚೂ ಬಿಡದೆ ವಿವರಿಸಿರುವರು
ವೇಣುನಾದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತೀಡಿದ ಮಾರುತ ಮಂದಗತಿ ಗೈಯೆ ಬಾಡಿದ
ಬರಲು ಭಲಗೊಂಚಲು ಬಿಡೆ ಪಾಡಲೊಲ್ಲವಳಿಕುಲಗಳು ಬಾಡಿದ ಮಾಮರ ಚಿಗು
ರೊಡೆಯೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಹೃದಯ
ತನಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿ ತುಸು ನಿಧಾನವಾಗು
ವುದೂ ಒಣಗಿದ ಕಸ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಚಿಗುರುವುದು ತುಂಬಿಗಳು ರೋಷಕಿಗದೆ ತಪ್ಪನಾ
ಗುವುದೂ ಒಣಗಿದ ಮಾವಿನಗಿಡ ತಳಿರೊಡೆಯುವುದೂ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವೇ ಸರಿ
ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬೆರಗಾಗಿ ಸ್ತಂಭ ಭೂತವಾದರೆ ಯಮುನೆಯು ತಂಬಿ ತುಳುಕಿ
ಚಿಲ್ಲಾಡತೊಡಗಿತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮುರಲೀನಾದದ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು
ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಗೋವ ಗೋಷುಯರು ಪರಪರ ಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ ಚಿತ್ತ
ಸುಯಮದಿಂದ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧ ಮುನಿಜನರು ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಪರಸ್ಪರ ಎದು
ರಾಗಿ ನಿಂತು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕಣ್ಣೆದುರಾಗಿದ್ದ ದೇವನನ್ನು ಒಲೈಸಿ ಗೆದ್ದರು ಭವ
ಸಮುದ್ರವೆ ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರಣವಂತೂ ಭವ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಕೊಳಲನಾದ ಕೀಳಿ
ದೊಡನೆಯೆ ಕವಿ ನಿಮಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕಿನ್ನೆಲು ಹಾಲು ತುಂಬಿ
ತುಳುಕುತಿಡ್ದರೂ ಅತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲ ಹಾಲಿಗಾಗಿ ಹ ತೊರೆಯುವ ಕರು
ಗಳೂ ಸಹ ತಾವು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಗರಿಕೆಯನ್ನೂ ಸಹ ತಿನ್ನದೆ ಸ್ಥಗಿತವಾದವು ಎಂಬ
ತತ್ವಯುತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ ಬರಗಾಗಿಸುವಂತಿದೆ ಬಾ-ಕೃಷ್ಣನ ಆ ಚೆಲುವು ನಿಲುವು

ಚಲ ವೈಗಳನ್ನ ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳೂ ತ ಪ್ಪ ಧನ್ಯಂ ದೆವೆಂದು ಎನಿಸಿ, ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷ
ಯನ್ನೇ ಕರೆದರೊಬ ಸಂಗತಿ ನೋಡೆಗವ್ವದೆ ವ ತ್ರೇನು ! ಕಟ್ಟಕದಯ ನುಡಿಯಂತೂ
ಈ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಕರೀಷಪೂರ್ಯ ವ ಗಿದೆ

ಧಾಮವನಮಾಲೆ ಬರ್ಹಿಧೂಪಿತ
ಸ್ವಾಮಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯನೊ
ನಾಮಕರಯ ಮೋಘರಂಜಿಸಿ ಪಾಡೆ
ಸಾಮಮೇಧ ನಮೋ ನಮೋ ಎನ್ನೆ

ಈ ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯೇ ಎಷ್ಟು ರಸವತ್ತಾಗಿರುವುದೆಂದು ಮನಗಂಡರೆ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಶ್ಲೋಕವತಃ ಎಷ್ಟು ಭಾವುಕರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಲವಲೇಶವೂ ಕ ಂದು ಬಾಧ್ಯದಂತೆ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾಬಲದಿಂದ
ಎಂಥ ಅರ್ಥವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆನ್ನುವುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೂರ ರೀತಿಯಾದ ಸಂಗತಿ ಎಷ್ಟು ಮಧುರವಾದ
ಪ್ರಸಂಗವೋ ಅತನು ದುಷ್ಟ ಕಾಳಿಂಗನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕುಡಿದ ಸನಿ ವೇಶವೂ
ಅಷ್ಟೇ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ
ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಫಣಿಯಲಿ
ಎಂದು ಹೇಳುವರು ಒಂದು ಕಡೆ ಅತನು ಕ ಗತನದ ಮೈಖರಿ ನೋಡುವವರನ್ನು
ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅತನು ಪಾಡುವವರಿಗೆ ಬೇಡದ ವರ
ಗಳ ನೀಡುತಲಿ ದಯಮಾಡುತಲಿ ನಲಿದಾಡುತಲಿ ದೆಣ್ಣೆ ಬೇಡುತಲಿ ಇದ್ದ
ನೆಂಬ ಚಿತ್ರ ಅತನು ಭಕ್ತಿವ ತ್ಸಲ್ಪವೆಷ್ಟನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸ ತ್ತದೆ ಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಈ ಸ್ವತ್ವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ದನಿಗೊಡಿಸುವರು ರಂಭಿ ಊರ್ವಶಿ ಮೊದಲಾದ
ಅಪ್ಸರ ಕನ ಯರು ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಆಡಲಾರಂಭಿಸುವರು ನಾರದ ತುಂಬುರರು
ಗಾಣಗೈಯುವರು ನಂದಿಯು ಮದ್ದಲಿ ಬಾರಿಸುವನು ಕೃಷ್ಣನ ಈ ನಾಟ್ಯವ
ನೊಳಗು ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲೂ ಈ ದೃಶ್ಯಾಂಶ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ
ಯ ಶೋಧೆ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಬೆಕ್ಕುಸ
ಬೆರಗಾಗುವಳು ಕೇವಲ ಚಿಣ್ಣನೆಂಬ ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಮಗನು ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಅರಿವಾಗುವುದು ಆದರೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರೀತ್ಯಷ್ಟನನ್ನು ಬಿಡದೊಳಿತ್ತಿ ಮುದ್ದಾದ ವಳು ಪ್ರೀತ್ಯಷ್ಟನಾದರೋ ಕಾಳಿಂಗ
ನನ್ನು ಸಂಪರಿಸದೆ ಸಾಗತನ್ನಿ ಕೆಯರ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವದಾನವ
ನ್ನಿತ್ತೂ ಗೋಕುಲದಿಂದ ದೂರವಿರುವಂತೆ ಕಳುಹಿಸುವನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ
ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕೆ ?

ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಹೇಗೆ ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮಂಚುತ್ತದೆ
ಯನ್ನುವುದನ್ನು ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಪುರಂದರ

ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಬ ಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬಹುಭಾಗ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಸೇರಿದುದು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರೌಢಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲಲೀಲೆ ಇಷ್ಟು ನೈಜವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನ್ನಿಸಿರ ಭಕ್ತಿ ಸೂರದಾಸರ ರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೌಕಿಕ ವ ತ್ವ ಅಲೌಕಿಕ ಗ ಣಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಗೊಳಿಸಿರುವ ಸರಣಿ ವಿಶಿಷ್ಟವನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಸೂರದಾಸರು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪ ಲನನ್ನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಿಕವಾಗುವ ನೈಜವಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯೀಯವನ್ನಿಸುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಸಹಜವಾದ ಹೃದಯವನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನಾಯಾಸವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಾಣ್ಯಾಡಿ ಹಾಣ್ಯಾಡಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಣಬಹುದು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ನಿ ವೆಲ್ಲರು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೂ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕಿರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆಯ ತಟ್ಟದ ಪ್ರಯೋಗದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಇದೇ ರೀತಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರೂಪಕವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಚಾತುರ್ಯವೆ ಚೈಬೇಕಾದದ್ದು ಪರಿಣಾವ ದರಗಣೆಯು ಹಾರ ತಿಬೆ ಜಗದಿ ಪರಮ ಭಾಗವತರು ಬಲೆಯ ಬೀಸುವರು ಎಂಬ ಫ ತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಆರಗಣೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು ಅದನ್ನು ಕೋಪವೆಂಬ ಮಾಜಿಲ ಕಂಡರೆ ನುಂಗಿ ವುದು ತಾಪವೆಂಬುವ ಹುಲಿಯು ಕೊಂಡೊಯ್ಯದು ಆದರೆ ಕಾಪಾಡಲದಮೊಯ್ದು ಹೃದಯ ದೊಳ ಗಿಂಬಿಟ್ಟು ಅಪತ್ತಿಗೊದಗುವುದು ಆ ಮುದ್ದು ಆರಗಣೆಯ ಂ ಎನು ವಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಇರುವ ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಸರೆಗಳನ್ನು ಬಹುವೂರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರು ತ್ತಾರೆ

ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಕೆಲವು ಹಾಣ್ಯಾಡಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ಇಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದುದು ಏನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದಿಗೆ ಆರಳೆಲೆ ಇಟ್ಟರೆ ಕೋಡಗ ಕಂಡನಾಗಬಲ್ಲದೆ ? ಭರದಿಂದ ತ್ತಾನರ ಬಾಲವ ತಿದ್ದಲು ಸರಳವಾಗ ಬಲ್ಲದೆ ಮೋಡತಿ ಮಯೂರ ಕುಣಿವಂತೆ ಕುಕ್ಕುಟ ನೋಡಿ ಕ ನೆನ ಬಲ್ಲದೆ ಕೂರ ಒಳಗಿನ ಕಳ್ಳ ಅವ ನೆಂಟಿಬೇ ಮಂಡೂಕ ಕೂಗಲದು ಮಂತ್ರವೆಂತೆನ ಬಹುದೆ ನೆಂಟಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವಾತ ಮೂರ್ಖ ಮಡದಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೊಳಿರುವವನು ಮೂರ್ಖ ಹೇನು ಬಲ್ಲದೆ ಮಡಿದ ಹೂವಿನ

ಪರಿಮಳವೆ ದುಗ್ಗಾಣೆ ಎಂಬ ಮೆ ದುರ್ಜನಸಂಗ ದುಗ್ಗಾಣೆ ಬಲು ಕೆಟ್ಟದನ್ನ
ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕು ದ ಃಖಿ ಕಾಣಕ್ಕ ಕೆಟ್ಟು ನೆಂಟರೆ ಸೇರುವುದು ಕರಣ
ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಬೆಟ್ಟದ ವವಿಲಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದರೆ
ಬೇಟೆಗಾರಿಗೆ ದಯೆ ಪುಟ್ಟೀತೆ ನರಹರಿಯ ಕಾಣದ ಕಣ್ಣು ನವಿಂಗರಿಯ ಕಣ್ಣು
ಎಂಬ ಈ ವಾಕ್ಯ ಮೂರ್ತಕ ಶಾಶ್ವತನು ಕಂಡರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿದ್ದ ನಿತ್ಯ
ಹೀವನದ ನಿಟಟ ಪರಿಣಯ ಪ್ರಕಟವಾಗ ತ್ತದೆ

ಉಪಮಾನ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನ ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಪ್ಪಳ ಪರಿಣಾಮ
ಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲರು ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಂಡು ಬಂದ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ
ಯನ್ನಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಲ್ಲ ಅವರ
ಪ್ರತಿಬೆ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದು ಎಲ್ಲೋ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವ ತಬ್ಬ ಕೀಳಿಬಂದರೆ
ಕೂಡಲೇ ಅವರು ತಾಸು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದೆ ಕೀಳಿ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಶನ ಭಜನೆಯ
ಮಾಡದ ಮನುಷನ ಆಯುಷ್ಯ ವೃಥಾವೃ ಹೋಯಿತು ಎಂದು ದನಿಯೆತ್ತಿ
ಮನುಷ್ಯರು ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ ಹೇಗೆ ವೃಥಾ ಹೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯುವರಂಬ
ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿರುವರು ನಗಾರಿಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಹೊಡೀ
ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯ ಫಡಫಡ ಹೊಡೀ ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯ ಎಂದು
ಅರಂಭಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರು ಅವರ
ಹೃದಯ ಸಂತತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಯಾವುದೇ
ಬಾಹ್ಯಫಲನೆಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು
ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಪ್ಪುವೆವು ತತ್ಪ್ರಾಪದೇಶಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಹೀವನದಲ್ಲಿನ ಉಪಮಾನ
ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು ಎಂಬ ತಿಳಿವನ್ನೂ
ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅವರ ಈ ರಚನೆಯ ನ್ನು ನೋಡಿರಿ

ಹೇಗೆ ಬರದೀತು ಪ್ರಾಣೀನದಲ್ಲಿ
ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
ಪಕ್ಷಿ ಕೂತಿತು ಬಂದು ಅಗಳದಲ್ಲಿ
ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ
ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಕೆಟ್ಟದರು
ಆಟ ಸಾಕೆಂದು ಮಂದಿರೋಡಿದರು
ಸಂತೆ ನೆರದೀತು ನಾನಾಪರಿ
ತಿರುಗಿ ಹೋಯಿತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿ
ಪ್ರಸ್ತುತಾರ ವಸ್ತುಗೆ ಬಂದ
ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹೋದ

ಈ ಸಂಸಾರ ಮಾಯೆಬಿಡಿಸಿ
ಕಾಯೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಇಷ್ಟೇ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಉಪಮಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಅವರು ಬಳಸಬಲ್ಲ
ವರಾಗಿದ್ದರು

ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ಮಾಮನ ಬಂದಂತೆ
ಭಗೀರಥಗೆ ಶ್ರೀಗಂಗೆ ಬಂದಂತೆ
ಮ ಚುಕುಂದಗೆ ಶ್ರೀಮುಕುಂದ ಬಂದಂತೆ
ವಿದ ರನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಂದಂತೆ
ವಿಠ ಮಣನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಂದಂತೆ
ನಿನ್ನ ನಾಮವು ಬಂದು ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲಿ
ನಿಂದು ಸಲಹಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನ ಜೀವನವೂ ಒಂದು ರಸವತ್ತಾದ ಕಾದ್ಯದಷ್ಟು ಆವೋಳಿ
ವಾದದ್ದು. ಆತನು ಆಡಿದ ಮಾತು, ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಭಾವ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು. ಇನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಂತಿವೆ.

೩. ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನ ಸಂವಿಧಾನ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ
ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನದ ಕಡೆಗೂ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ಕಡೆಗೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ
ಹರಡಿದೆ. ಅವರು ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೂ ಕಹಳೆ ಉದ್ದಿದವರಲ್ಲ. ಅವರು
ಏ ನುಷ್ಠರ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳ ಹಿರಿ ಕೋರಿಗಳನ್ನು ಕಿರಿಕು ಹೇಳಿರುವ ಕೆಲವು ರಚನೆ
ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯ
ವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವರೆನ ವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ
ಆಗಲಿ ಮಾನವನ ಮೇಲ್ಮಯನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸ್ಥಾನ
ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರು
ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ
ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆ ಮು ಬೆ ಪರಾರಿಗಳ ದೆ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಖಂಡಿ
ಸಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬ್ರೂಟಾಟಿಕೆಯ ಡಂಭಾಚಾರವನ್ನು ಬಹಳ
ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯ ಕೆಲವು
ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ
ಪದುಮನಾಥನಲಿ ಲೇಶ ಭಕುತಿಯಿಲ್ಲ

ಉದಯಕಾಲದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡೆ ನಡುಗುತೆ
 ನದಿಯಲಿ ಮಿಂದನೆಂದಂ ಹಿಗ್ಗುತಲಿ
 ಮದೆ ಮತ್ಸರ ಕ್ರೋಧ ಒಳಗೆ ಕಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂ
 ಒದಿಯಲಿದ್ದ ವರಿಗಾತ್ಮರ್ಥವ ತೋರುವುದಂ
 ಕಂಚುಗಾರನ ಬಿಡ ರದಂದದಿ
 ಕಂಚು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ನೆರಹಿ
 ಮಿಂಚಬೇಕೆಂದಂ ಬಲು ಜ್ಯೋತಿಗಳ ಹೆಚ್ಚಿ
 ಮಂಚನೆಯಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಂ

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ ಯಶಾಂತಿಕಪಾದ ಪುನಃವಿಧಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯೊಲ್ಲದೆ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ಥಾನದ ಸೋಗೂ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಬೆನು ನಂಬಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗಳಿರುವುದು

ಇನ್ನು ಮಡಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಡಂಬರವನ್ನು ಸಹ ಇಷ್ಟೇ ಕಟು ವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿರುವರು ಮಡಿಮಡಿ ಮಡಿಯಂದದಿಗಡಗ್ಗಾರುತಿ ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೇರಂತು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿ, ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಡಿಯು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು ಈ ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದಂ ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಠ್ಯಾಚಾರದ ಪೊಳ್ಳುತನ ವನ್ನೂ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ತೆಗಳಿರುವರು ಕೀವಲ ಖಂಡನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗದೆ ಸಾತ್ವಿಕವರ್ಗಾ ಯಾವುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರುವವರು ಅವರ ಸರೇನೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬಟ್ಟಿಯ ನೀರೋಳಗದ್ದಿ ಒಣಗಿಸಿ
 ಉಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಮಡಿಯಲ್ಲ
 ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿವ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧವ
 ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ಅದು ವ ದಿಯಂ
 ಇಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರ ಶರೀರವ
 ನೆಟ್ಟಿ ತೊಳೆಯಲು ಅದು ಮಡಿಯಂ
 ಅಚ್ಚುತಾನಂತನ ನಾಮವ ನೆನದು
 ಸೆಟ್ಟಿತ್ತದಿ ನಡೆದರೆ ಅದು ಮಡಿಯಂ

ಕೀವಲ ಕರ್ಮರರಾಗಿ ಪಾದಾರ್ಥವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಮಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ವರ ಶುಷ್ಕ ಅಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡಂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಂಬ ರೋಸಿರ ಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನೂ ಮಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿರ ವ ಮಾನವರನ್ನು ಪುರಂದರ
ಗಾಸರು ಬಹಳ ಜಾಣತನದಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸುವರು

ಯಾರು ಹಿತವರು ನನಗೆ ಮೂರುವಂದಿಗಲೊಳಗೆ

ನಾರಿಯೋ ಧಾರುಣಿಯೋ ಬಲು ತನದ ಸಿರಿಯೋ

ಎಂದೂ ನವನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಆ ಮೂವರ ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಕಡೆಗೂ ನಮ್ಮ
ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವರು ಮದುವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಾಗಿ ಪ ನೆಗೆ
ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಡೆಗಡೆಗೂ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವನು ಕಂಡು ಈ
ಬಗ್ಗೆ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಇತ್ತೀರುವರು ಇನ್ನು ನಾವು ನೆಚ್ಚಿರುವ ನೆಲದ
ಸ್ವಭಾವವಂತೂ ಹೇಳಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ ಅಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಿರವ ರಾಜಾಧಿರಾಜರ
ಕಾಳಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಆಕೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಏಕೈಕ ರಾಜನ
ರಾಣಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿರ ವರು ಇನ್ನು ಹೊನ್ನಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಚಂಚಲ
ಯಾರ ಗಳಿಕೆ ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ ಸೇರುವುದೋ ಹೇಳಬರುವಂತಿಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ
ಮೂರೂ ಕಡೆಯವರಗೂ ನಮ್ಮದಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ವ ನಮುಟ್ಟು
ವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು

ಇಂಥ ಸ ವರ್ಧ ಸ್ಥಿತಿ ತಗಳನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಬಯಲಿಗೆಳೆದಿರುತ್ತಾರೆ

ನಗೆಯ ಬರುತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯ ಬರುತಿದೆ ಪ

ಜಗದೊಳಿರುವ ಜಾಣರೆಲ್ಲ ಹಗರಣ ಮಾಡುವುದನೆ ಕಂಡು ಆ ಪ

ಪರರ ವಿನಿತೊಲುಮೆಗೊಲಿದು ಪರುಷದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರಿದು

ಹರಿವ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಬೆರಳೆಣಿಸುವವರ ಕಂಡು

ಪತಿಯ ಸೇವೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಪರಪತಿಯ ಕೂಡೆ ಸರಸವಾಡಿ

ಸತತ ಮೈಯ ತೊಳೆದು ಪ್ರತವ ವಾಲ್ಮ ಸತಿಯ ಕಂಡು

ಹೀನಗುಣವ ಮನದೊಳಿಟ್ಟು ತಾನು ವಿಪ್ರಪಂಜನಾಗಿ

ಪ್ರಾಣ ಪುರಂದರವಿರಲನ್ನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರ ಕಂಡು

ಪುರಂದರರ ಈ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕಗುಣದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ
ಎಂಥೆಂಥ ಅನ ಚಾರಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎನು ವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳರ ವರು
ಈ ರೀತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಲೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೆಟ್ಟದೆ ಾರಬೇಕು ಪುರಂದರದಾಸರು
ತ್ರಿಕರಣತುದ್ವಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಅವರು
ಸದಾಚಾರದತ್ತ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ವಿವರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಸುವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಬೋಧಗೊತಲೂ ಈ
ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಅವರು

ಭಾವಿಸಿರುಬಹುದು ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಟಕಿ ವಿಡಂಬನೆ ಕವಿ ಕಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಲದು

ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೇ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಆ ಮೂಲಕ ನಾವು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಅರಿವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಮನುಜಶರೀರದಿದೇನು ಸುಖ ಎ ದು ಅದರ ಅಪಾಶ್ವತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಉದ್ಗಾರ ವೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವರು

ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು-ಇದ

ಹಾನಿಮಾಡಲುಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಗಳಿರಾ !

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ದಾಸರ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮನಸೆಳೆಯುವಂತಹುದು ಮುಂದಿನ ಮೂರು ನ ದಿಗಳೂ ಹೀಗೇಯೇ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತಿವೆ

ಕಣ್ಣು ಕೈ ಕಾಲಿವಿ ನಾಲಿಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ

ಮುಗ್ಧಮುಕ್ತ ಮರುಳಾಗುವರೆ

ಪೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹರಿಯ ನಿ ಮಾಮೃತ

ಉಣ್ಣದೆ ಉಪವಾಸ ಇರ ವರೆ ಬೋಡಿ

ಕಾಲನ ದೂತರು ಕ ಲ್ಪಿದಿವಳಿವಾಗ

ತಾಳು ತ ಳೆ ದರೆ ತಾಳುವರೆ

ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಭವ ಸವ ಗಳಿಸಿರೋ

ಸುಲಿವ ಸಂಸಾರ ಸುಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲು ಬಾಡಿ

ಬಿಳು ಕಾರಣ ಯದುಪತಿಯನು ಮರೆತಿದಿ

ಧನ ಧಾನ್ಯ ಪುತ್ರರು ಕ ಯುವರೆ

ಇನ್ನಾದರು ಏಕೋಭಾವದಿ ಭಜಿಸಿರೋ

ಚೆನ್ನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲರಾಯನ

ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ದೊರೆತಿದೆ ಈ ಮಾನವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಹೇಗೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕೆಂದು ವುದನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿರುವಾಗಲೆ ದೃವ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವರು ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಧರ್ಮವ ಗಳಿಸಿರೋ ಎನ್ನುವ ಬುದ್ಧಿವಾದವಂತೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕಷ್ಟವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಬಾಳಿನ ಬಿಳಿಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಆಗಿ ವುದೆಂಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತನುವ ನೀರೋಳಗಿದ್ದು ಫಲವೇನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನ ಜನನ ಎಂಬುದು ತರ್ಕಿಸಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದು ಮಡಿಯು ಭಾವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಲವಾರು ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ

ಮನದ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ತನುಶ ದ್ವಿ
ಯೆನು ವರು ಮನವ ಶೋಧಿಸಬೇಕು ನಿತ್ಯ ದಿನದಿನ ಭಾಷಾವ ಪಾಪವ್ಯಾಧಿ
ವೆಚ್ಚ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅತ್ಯ ಶೋಧನೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವರು
ಅಚಾರವಿಲ್ಲದ ನಾಲಿಗೆ ನಿನ್ನ ನೀಚ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಿಡು ನಾಲಿಗೆ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರರ
ದೂಷಿಂಪುದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ನಾಲಿಗೆ ಎಂದು ನಾಲಿಗೆಯ ದುರ್ಗತವನ್ನು
ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ವಚಶ್ಚುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆನು ವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವರು

ಕ್ರಿಶ್ಣರೂಪಾದ್ವಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಅನಿವಾರ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ಅಸಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ಸತ್ಯಂ ವದ ಧರ್ಮಂ ಚರ ಎಂಬ ಅರ್ಜೀಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಲ್ಲಿ
ಮಾನವನ ಬಿ.ವನ ಹಸವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಸಿ ವರು ಸತ್ಯ
ವೆಂಬುದೆ ಸ್ಥಾನ ಉಪವಾಸ ಜಪ ನೇಮ ಅಸತ್ಯದಲಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ
ವ್ಯರ್ಥ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಯಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಗಾತ್ರಿಕ
ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಸತ್ಯವನ್ನ ಕಳೆದುಕೊ ದಿದ್ದುಪ್ಪ ಎನ್ನುವುದು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಶ ಪ್ಪ ಅಚಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಚಾರಿಸಿರುವ
ವಿಧಾನವಂತೂ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಪರರ ಒಡವೆಗಳ ತಂದ ಂಡು ತಾ
ಒಪ್ಪದಿಂದಂವನ ಸಪ್ರಸವಮಾಡಿ
ತಪ್ಪದಲೆ ಸ್ವರ್ಗವನು ಸೂರೆಗೊಂಬುವೆನೆಂಬಿ
ಸರ್ಪಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧದೇನಯ್ಯ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉರಗನ ಉಪವಾಸ ಎಂಬ ನಾಗಾ ಡಿಯೇ ಉಂಟು (ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಗುರು ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಉರಗನ ಉಪವಾಸವಂತೆ
ಕಾಣೆರೊ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ) ಹಾವುಗಳು ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಕುಡಿದು
ಬದುಕಿಬ್ಬುವೆಂದು ನಮ್ಮ ಕೃಷಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಗ ಳಿಯೇ ಅಚಾರವಾಗಿರ
ಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪವ ಸವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸ ಧ ವನಿ ಸಯ ಇನ್ನು
ಅದು ಜಲಸಂಪ ಹುತ್ಸವಾದರೋ ಗೆದ್ದಲು ಹುಳುವಿನ ಕರ್ಮ ಲೌತಲ್ಯ ಅದ ದ
ರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಂಡವರ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು
ಅವಲಂಬಿಸಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಯಸುವವರನ್ನು ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ
ಮಂಡಿಸಿರುವರು ಹೀಗೆ ವರಾಹ ವ ಉಪವ ಸನು ಅಹ್ಮಗ್ರವ ಗಿ ಅಕ್ಷೇಪಿಸಿರು
ವರು

ಇನ್ನು ಕಪಟ ಐವವನ್ನು ಅವರು ಅವಹೇಳನಮಾಡುವ ರೀತಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ
ಕಟಿ ವಾಗಿದೆ

ಬಿಡದೆ ಮದೆ ಮುತ್ಯರಾಹಂಕ ರದಲಿ ಮುಳುಗಿ
 ಒಡವೆ ಬೆರಳುಗಳೇನಿಸಿ ಮೌನದಿಂದ
 ತಡೆಯದಲಿ ಪರಲೋಕ ಸೂರೆಗೊಂಬುವೆನೆಂಬೆ
 ಬಡ ಬಕನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಕಧ್ಯಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕವಟ ಜಪ ವನ್ನು ಕೆರಿತ ಪರಿಚಿತ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು. ಅದು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಲ್ಲುವುದುಂಟು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮನದ ಕಲ್ಮಷದಿಂದ ಕೂಡಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವ ಕವಟಜಪವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಯಾಳಿಸಿರುವರು. ಈ ಪೊಳ್ಳು ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕಿಡಿಕಡಿಯಾಗುವ ದಾಸರು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ವ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಖಂಡಿತೂ ಪ್ರಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿರುವರು.

ಇನ್ನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವಂತೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಂದೇಶದಂತಿದೆ.

ಧರ್ಮವೇ ಜಯ ವೆಂಬ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ ಪ
 ವರ್ವನರಿತು ಮಾಡಲಿಬೇಕು ತಂತ್ರ, ಅ ಪ
 ವಿಪವಿಕ್ಕಿದವಗೆ ಪಡ್ಯಸವನ ಲಸಲಿಬೇಕು
 ದ್ವೇಷವೂದಿದವನ ಪೊ ಹಿಸಲಿಬೇಕು
 ಪುನಿಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವನ ಹೂಡಿ ಪರಸಲಿಬೇಕು
 ಮೋಸ ಮಾಡುವವನರು ಮುಗಿದಿಡಬೇಕು
 ಹಿಂದೆ ನಿಂದಿಪರನ್ನು ಬಂದಿಸುತಲಿಬೇಕು
 ಬಂಧನದೊಳಿಟ್ಟವರ ಬೆರೆಯಬೇಕು
 ಕೊಂದ ವೈರಿಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿಬೇಕು
 ಕುಂದೇನಿಸ ವವರ ಗೆಳೆತನ ಮಾಡಬೇಕು
 ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬಡಿಯುವವರ ಕೊಂಡಾಡುತಲಿಬೇಕು
 ಕಂಡುಸಹಿಸದವರ ಕರೆಯಬೇಕು
 ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರಫಲನ
 ಕೊಂಡಾಡಿ ತಾ ಧನ್ಯನಾಗಬೇಕು

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೆಲುಕುಹಾಕು ವಂತಿದೆ. ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಒರೆಯುವ ಕ ಲಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ದಯವಿ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಯ್ಯ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸೂತ್ರವನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ದಯಾಳುವಾದ ಮನಃತ್ವನು ಎಂತೆಂತಹ ಇಕ್ಕೆಟ್ಟನ್ನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವನೆಂದು ಆಗ ಅವನು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬಹುದೆನ್ನುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು. ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದ ಹೆಗ್ಗುರು ತೆಂದೂ ಅಹಿತರನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬಾಳಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ವಿಶದ ಪಡಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೈಗೆ ಎಚ್ಚಕದಾರದ ಅದರ್ಶವಾತ್ರವೆಂದೂ ಎನಿ ಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಂದನ್ನೂ ಅಂಗುಲೀಮಾಲ ನೆಂಬ ದರೋಡೆರಾರನನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೂ ಎನಿ ಕ್ರಿಸ್ತನು ತನ್ನನ್ನು ಶಿಲುಬೆಗೇರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದ ವನೂ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡದೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರ ವಲ್ಲಿ ನವಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನೊಂದ ಜನರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ತೆರಳಿದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ವರನ್ನೂ ನೆನೆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೇವಲ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾರ ಚರಿತಾನಾತು ವನಿ ಧೈವ ಕುಟುಂಬಕಂ ಎಂಬ ವಾಚಿನ ಮರ್ಮವಾದರೂ ಇದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಪರಮ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಾದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿರುವರು.

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧ ನದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರೆನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಭಾಮತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರನಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಕವಿ ಸಪಜ ವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಚನೆಗಳು ಶಿಷ್ಯ ಜೋಧೆಯಾಗಿ ಪರೀಮಿ ಸದೆ ರಸವತ್ತಾದ ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳನ್ನಿಸಿ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೂ ಸವಿಯನ್ನಿಸಿದವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ಅರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತದ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಕುಶಾಮಹರಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಪುಜ್ಯಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಸಜತುಪ್ಪಯಿರನ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೇ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಯಿತು. ಅವರ ತರುಮಾಯ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಮರ್ಗದರ್ಶಕರು.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಯತಿತ್ರಯರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಮೇಲುಮಂತ್ರಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿರಲು ವು ದನ್ನು ವ ರೆಯಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪುತಿಥೆ

ಯಿಂದ ಬೆಳಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲ ವದನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ ಅವರೇ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಈ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಗುರುಂ ವಂದೇ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದಯಾನಿಧಿಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಅಕ್ಷಂಶಃ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದೆ

ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಕನಕದಾಸರು

—ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯನೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಮತೂಕದವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾಂತಿಯ ಎಳೆವರೂ ಆಗಿ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದರು ಜನರ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವಯುತವಾಗಿ ಬರೆದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರದಾಗಿದೆ ಒಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಒನೇಕ ವಚನಕಾರರು ಸಮಾಜದ ನಾನಾ ಪರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದವರು ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕದಾಸರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರು ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾದರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ಅಂಶ ರೋಂಕುಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಹಾಗೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು ಅಂದು ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವಿನಲಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಅರಿಯಲು ನಮಗೆ ಆಧಾರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ (1447-1539) ಹಿಪ್ಪರೆಂದು ಮಿನುಗಿದ ಎರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು—ಒಬ್ಬರು ಪುರಂದರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನಕ ಅಂದಿನ ಸನಾತನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಯವರ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಎದ ರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಕುಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ವೇಲೆ ದಯಮಾಡಲು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ಮರದ ಜನರಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಂಡವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಬಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೀರ್ಧ ಕೊಡಲು ಕನಕದ ಸರನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಕರೆದಾಗ ಕೀರ್ಧವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಕನಕನ ಕರೆಯಲು ಧೂತರ ಗಿಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವೆ ಯಿತು ಇವನ ಸಂನ್ಯಾಸಿತನವಲ್ಲಾ ಪೂರ್ತಿ ಯಾಯಿತು ಎನಲು ಯತಿಯಂ ನಗುತಿಹನು -ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಖಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಮ್ಮ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲ ಕನಕದಾಸರೇ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಜವಜೀವನದ ವರ್ಣನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ, 17ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಕಾಖಂಡಿಕೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ "ನೆಂದು ನವಿ ಸುವನು ನಾನು ದಿನ ಹರಿಪದಪಾನಜ ಮಧ ಪರಾದ ಅಹುಭವ ತರಣರ

ಎಂದು ಕೆಲವರಾದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನೆರೆ ತಾಳಬಾರಕರ ಸಂತತವಾಗಿ ಕನಕರ ಪರಿಭಕ್ತಿ ಉಲ್ಲಾಸಕರ ಎಂದು ತೆಲುಗಿನ ತಾಳ್ಪಾಪಾಕ ಅಣ್ಣಾಪರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕನಕದಾಸರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಅವರು ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಜಯನಗರದ ಉನ್ನತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಜೀವಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಮೊ ಹನತರಂಗಿಣಿ¹ ಅಥವಾ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಮಾನುಜ ಮುನಿಗೆ ಶರಣಾ ಎಂದು ಜೀವಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ೨ ಬೆಂಪುಪಡೆದ ಸದ್ಗುರುಕರ
ವಾರಿಜೋದ್ಭವ ಶಿಷ್ಯಜನರ
ಪ್ರೇರಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಭಲವೀವ ತಾತಾ
ಚಾರಿಯರಡಿಗೆರಗುವೆನು

ಪ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ತಿರುಮಲೈ ತಾತಾಚಾರಿ ಇವರ ಮೊದಲ ಗುರು ಬಹುಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲ 1508-1606 ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಯಗಳಿಲ್ಲ ಅವರ ಬಹು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಐದಾದಾದಿ ಕೇಶವ ಕಾಗಿನಲಯಾದಿ ಕೇಶವ ಎಂಬ ಅಂಶಗಳಿವೆ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಬಹು ಕಾಲವನ್ನು ಅವರು ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿರಬಹುದು.

ಜನನ ಬಾಲ್ಯ

ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೇರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಾಡ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಹಾವೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಗಿನಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಬೀರಪ್ಪ ತಾಯಿ ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯ ನಗರ ಸಾವಣ್ಣದ ಒಬ್ಬ ಜನಪ್ರಿಯ ಡಾಣಿಯಕೆ ಅವನ ಆದಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಹಳ್ಳಿಗಳು 75 ವಿಜಯ ನಗರದ ದೊರಗಳ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬೀರಪ್ಪ-ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ವತ್ಸಳು ಇರಲಿಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಗಂಡುಮಗು ಜನಿಸಿತು ಏಳುಮಲೆಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಸೇವೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ಭೃತ್ಯ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಮಗನಿಗೆ ನಾವ ಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಂದೇ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಅಲಂಕಾರ ಕಾವ್ಯವಿಷಯವೆಂ ಸಾ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಭಂಡವನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಅಭ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಕತ್ತೀವರನೆ

[1. ದಾ ರಂ ಪ್ರಿ ಮುಗಳಿ ಕನ ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಕಿಸ್ತಿ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಬೀರಪ್ಪ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಯುದ್ಧಕಲೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಬಾಹುಬಲವಿದ್ದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನನಾ ದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ತರುಣ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ನಂಬಿಕೆ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅವನ ರೂ ಮ ನಿಮಿರುತ್ತಿತ್ತು ರಣರಂಗ ದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೊಕ್ಕನೆಂದರೆ ಎದೆ ರಾಳಗಳು ಚಲ್ಲಾಖಲೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಕನಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕ ದಳದಲಿ ಕಲಿತನೆಂದರೆ ಭೂಜೂ
ಕನಕಮನಕಾಗ ವೃದ್ಧ ಹರಿಯೆ

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ತಾರುಣ್ಯದ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪ್ರೀತಿಯ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಘಾತವಾಯಿತು ಆದರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಧೃಣಾಯಕ ಷಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಲಿದು ಒಂದಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಏಳು ಕೋಡಗಳ ತುಂಬ ಚಿನ್ನ ದೊರೆತವಂತೆ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಹಣವನ್ನು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಬಳಸಿದ್ದು ದೇವಾಲಯಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಡಬಗ್ಗರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ತಿಮ್ಮ ಪುನನ್ನು ಏನ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಕನಕ ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಕನಕನಾಯಕ ನಾದನು ದಕ್ಷಿಣಾಗಿ ಮತ್ತು ಹನೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಆಡಳಿತ ಪಡೆಸಿ ತಿದ್ದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕರಿಗೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಬಂಕಾಪುರ ಆಗ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು

ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ವಿವಾಹವೂ ಆಗಿತ್ತು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ತಂತ್ರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಲಿಖಿ ಮಡದಿ ಎಂಬ ಸಂಭೋದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸುಜ್ಞಾನವರ್ಧೂಟಿ ಕವಿಯ ಬೆಂಚತಿ ಕನಕ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಗೊಣಕೀಲಿ ರೂಪವತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗದಿರುವುದು ಸೋಡಗದ ಸಂಗತಿ ಕನಕನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಎರಡನೆಯ ಆಘಾತ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು ವಿವಾಹವಾದ 3-4 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹೆ ಟ್ಟಿದ ಮಗೂ ಕೂಡ ಅವಲ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಈಡಾಯಿತು ಅನಂತರ ಏಳುಂಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಮಡದಿ ಕೂಡ ಅಸು ನೀಗಿದಳು ಆಗಾಗ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಜನರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಚಿಕ್ಕವುಟ್ಟು ಕಾಳಗಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವುಂಟು ಹೀಗೆ ನಡೆದ ಕಾಳಗವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಪರಾಭವ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಕೆಲವರೊಂದೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳು ಮೈತುಂಬ ಆಗಿದ್ದವು ಏಳುವುದೇ ಸಾಧವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಕನಕನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬಂದಂ ನನ್ನ ದಾಸನಾಗುವೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ ಅರಸನಾದವನು ಆಳಾಗಬಲ್ಲನೆ ಎಂದು ಕನಕ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನೋಡೆ ದಾಸನಾಗುವೆಯಾದರೆ ಬದುಕು ವೆ ಎಂದಂತಾಯಿತು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕನಕ ದಾಸನಾಗುವೆ ಈ ನೋವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಿನೀಡು ಎಂದನಂತೆ ಆಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಅಪರಿಚಿತ ಬಂದು ಉಪಚರಿಸಿದನಂತೆ ದೈವಕೃಪೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಬದುಕಿ ತಿರುಲ್ಲಿ ಎಂದು ಕನಕ ಭಾವಿಸಿದ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅವರು ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ರಣದೊಳಗೆ ದೇಹವೆ ಖಂಡಿತ ಒಡವೆ ಮಾಡಿ |
 ರಣವನುತ್ತರಿಸಿ ಮರಣ ತೋರಿದೆ ||
 ಪ್ರಣವಗೋಚರನಾಗಿ ರೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಬಂದು
 ಹೊಕೆ ಪ್ರಾಣವನು ತಂದಿತ್ತು ಮಹಾತುಮನೆ || 1 ||
 ತೊಂತಿಕೊಂಡೆವು ಬೆನ್ನಲೊಸರುವ ರೋಹಿತಕ
 ಲಂತ ಮುಖ ಗ್ರಹಗಳನು ಕಳಚಿ ಬಿಡುಟೆ ||

ವೀರರಾಹುತ ಬಲದ ಭಾರವನು ತಂದಹಂಕಾರವನು ಮುಂದೆ ಹರಿಯೆ ದೊರೆತನ ಬಿಡಿಸಿ ಸುಸ್ಥಿರವರ್ತಾವನೆ ತೋರಿ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದೆನ್ನ ಹರಿಯೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಪದ ಕಮಲ ತರಣದಿಂದಲಿ ಎನಗೇ ಬೊರಕತೀ ಗುರುಗೇವೆ ಹರಿಯೇ ಎಂದು ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಕನಕನಾಯಕ ಕನಕದ ಸರು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದೈವಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾಳಗವೊಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ ಎನ್ನಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ಇಂಥ ಪಂಥದವರೆಂದೂ ಹೇಳಲು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಪತದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ತಾತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅವರು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದವರು ಎಂದೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು ಮುಂದೆ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ನೀಕ್ಷೆ ಏಡೆದವರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಧ್ವ ಪಂಥದವರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಸ್ವರೂಪ ಗೋಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆ ಈ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಾಯಿತು ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವ ಮತವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಯಾವ ದೇವರನ್ನೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸದೆ ವಿಷ್ಣು-ಶಿವರಲ್ಲಿ ಭೇದವೇನಿಸದೆ

ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ ಸ್ಥಿತಿ ಗಳಿಸಿದ ಮಹಾನ ಭಾವರು *

ಜಾತಿ

ಜಾತಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಆಂತಸ್ತನ್ನು ಆಳಿಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಇದ್ದರು ಅವರು ಯಾವ ಪಂಥದವರೆಂಬ ಚಿಚ್ಚಾಸೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವರ ಜಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಲವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವಲಬ್ಬ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಲಾಗಿ ಅವನು ಬಾಡವೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ದಂಡನಾಯಕನಾದನೆಂದೂ ಯಾವುದೋ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪರತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಭಕ್ತನಾದನೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿರುವ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆಟಗೇರಿ ಹುಚ್ಚುರಾಯರು ಕನಕದಾಸರು ಹೆಚ್ಚಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೆಂಬುದೂ ಒಂದು ಒಡೆಯ ದಾರದ ಒಗಟೇ ಆಗಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕುರುಬ ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ನ ಯ ಕ (ಬೇಡ) ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ದಾಸರ ನಿಂದಿಸಬೇಡ ಮನುಷ್ಯ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ನಿಂದಿಸಲೇ ಬೇಡ ಎಂಬ ಗೀತದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸ ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವರೆಂದೂ ತುಂಬುರನ ಅವತಾರಿಗಳೆಂದೂ ಇದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡಿದ್ದು ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರು ಅನ ಸರಿಸಿದ ಮತತತ್ತ್ವ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಕಾಗಿನಲೆಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕುಮ್ಭೂರಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಮನೆತನದವರು ನೆಲೆಸಿರುವರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಲ್ ಜೆ ಜಾವನೀಕರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಕುರುಬರೋ ನಾಯಕರೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಡಾ|| ಒ ಬಿ ದೇಸಾಯಿ ಅವರು ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ನಾವು ಕುರುಬರು ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರಯ್ಯ

ಕಾವ ನಮ್ಮಿಷ್ಟ ನರಕುರಿ ಹಿಂಡುಗಳೆ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕುರುಬರೆನ್ನಬಹುದು ಈ ವಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟೀ

* ದೇವಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1965

ಶೇಷಾಬಾರ್ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನು ಕುರುಬನಿಗೂ ನರರನ್ನು ಕುರಿ
ಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬರಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿ
ದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಿರವು ಎಂದು
ದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಬೀರವು ಕುರುಬರ ದೇವರು

ಮಾರಕತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನಂಭು

ಮಾರಿಜವ ನೆರೆನಂಬದವನೆ ಕೆರುಬ

ಜನರು ಕುರುಬ ಎಂದು ನಿದಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಕನಕದಾಸರು
ಇದನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಳಿಸಿ ಹಾಡಿನ
ಮಾದರಿ ಇದೆ ಬಾಲ್ಯದ ದೊಳಿಸಿ ಪದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರ
ಬಹುದು ಕನಕದಾಸರೇ ರಚಿಸಿದ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ

ನಾರದರ ಅಂತವೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾ ಯಮನು ಮುಂದೆ

ಮಾಂಡವ್ಯ ಶಾಪದಿಂದ ಎರಡು ಜನ್ಮ ತೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕಿಮೆ

ಒಂದು ಜನುಮ ವಿದುರನಾಗಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲೇಗೆ ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎನೆಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಂಶತಿ ಎಂತೆಂಬೆ

ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರೇ ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಸ್ ಕೆ ರಾವ ಚಂದ್ರ
ರಾಯರು ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಕನಕ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ತಾವು ಕುರುಬರೆಂದೂ
ತಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರೇದೇವರೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕುರ ಬರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತರಾಗಿದ್ದರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು
ಕಾಲಹಸ್ತೀಶ್ವರನ (ತಿರುಕ್ಕಾಳತ್ತಿ ದೇವರ) ಒಕ್ಕಲು ಆದರೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ
ಮುತ್ಯಾಲಮ್ಮ ಹೊನ್ನಿಯಮ್ಮ ಎಮ್ಮ ಮುತ್ಯಾಲಮ್ಮ ಪೋಲೇರಮ್ಮ
ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನ ಇವರು ಬೀರೇದೇವ
ರೆಂಬುದು ಗ್ರಾಮದೇವತೆ ವೀರನಂಬುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ತದ್ಭವ ರೂಪ
ವೀರಭದ್ರನನ್ನೋ ಅಥವಾ ಮಹಾದೀರನನ್ನೋ (ಶಿವನನ್ನೋ) ಸೂಚಿಸುವ ಪದ
ಇದು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕುರುಬರೆಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ದೇವರ ಒಕ್ಕಲಾದರೂ
ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯಾದ ಗಂಗಮ್ಮನೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ತಂಗಿಯಂದೇ
ಕಲ್ಪನೆ ಈಗಲೂ ಕುರುಬ ಜನರೆಲ್ಲ ತಿರುಮಲೆ ದೇವರ ಭಕ್ತರು *

ಡಾ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಕನಕದಾಸರು ಅಂಡೆಕುರುಬ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಬಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಕನಕದಾಸರು ಜನ್ಮತಃ ಕುರುಬರು ಎಂದು
ದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವುದೇ ಕುಂದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ದಾಸರೆಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕನ್ನಡ ಕವಿಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದು ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನ ತಮ್ಮ ಕಿರ್ತನೆ ಜಾಣ್ಮೆ, ವೈಯ್ಯಾಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಗೊಳಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಸಳಚರಿತ್ರೆ, ಪರಿಧೃತಿಪಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ಸ್ತುತಿಂಹಸ್ತುತಿ "ವೃಂದಾ"ರು ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೃತಿ ಭೋಗಮೂಲವಾದ ಶೃಂಗಾರವೇ ವಸ್ತು ಇದು ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು 42 ಸಂಧಿಗಳಾದ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿರುವುದು 2700 ಇದರ ಇನೊಂದು ಹೆಸರು ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರ ಕೃಣಿಕೆ ರತಿಮನ್ಮಥ ಉಷಾಅನಿರುದ್ಧರ ಪ್ರೇಮಗ ಛೇದನು ದಾಸರು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಗವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೈವೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಳವಂತವಾಗಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇವರದ್ದು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಗೆ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ದು ಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಏತದ್ವೈಪರೀಣಿ"ಎಂದ ವಿಜಯನಗರದ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆಕಾಲದ ಚರಿತ್ರೆಕಾರರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸುವರ್ಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಸುಟ್ಟುತು ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ದ್ವಾರಕೆ ಮತ್ತು ವಿದಿ ಪ್ರೇಮವಾಸಿಗಳ ವಿಜಯನಗರದ ವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಾಪು ಗುರುತಿಸಬಹುದು, ಪುರಾಣಪುರಾಣ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲೆಂದೇ ಕನಕ ದಾಸರು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿ ವವರಿದ್ದಾರೆ ಡಾ ಜಿ ಪರದರಾಜ ರಾವ್ ಅವರು ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಛಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾನತ್ವದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ *

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದ್ವಾರಕಾಪುರ ಕುಸುಮಾವತಿ ಶೋಣೀತಪುರ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಪತ್ತು ಎತ್ತುತ್ತಾ ಎಂಬುವಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆ ಸಾಕು

ಸೋಮಸೂರಿಯ ವೀಧಿ ವೀಧಿಯಿಕ್ಕಿಲದಲ್ಲಿ

ಹೇಮನಿವಿಳಿತ ಸೌಧದೋಳಿ

ರಾಮನೋಯತವೆತ್ತು ಕಳಸದಂದಡಿಯರ್ದು
 ವಾ ವಂಹಾದ್ವಾರಕಾಪುರದ (3-11)
 ಭೋಜಿತ ಕರ್ಪೂರ ಕಸ್ತೂರಿ ಬೇರ್ಣಾಡ
 ವಾಡೆ ಪುಣಾಂಗ ಬಹುತ್ಯಲ
 ಸೋಪಿಗವಡೆದ ಸುಗಂಧದಂಗಡಿಗಳಂ
 ರಾಜಸುತಿದುರ್ವಿಶೈಲದಿ
 ಚಪ್ಪನ್ನದೇಶದ ನಾಣೆಯಂಗಳ ನೋಟ
 ತುಪ್ಪದ ಚಪಲ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು
 ಒಪ್ಪವಡೆದಂ ಕುಳಿತಿದರು ಹಣಹೊನ
 ಕುಪ್ಪೆಯಂ ಪಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
 ಒರಗಲ್ಲ ರಜವ ಮೇಣದೊಳೊತ್ತಿ ತೆಗೆದವ
 ಕೆರಗಿಸುವರ್ಣ ಉಂಡುಗವ
 ನೆರೆದ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡವ ಚಿನ್ನ
 ಪರದರೊಕ್ಕಿದರು ಕಟ್ಟಿಯಲಿ
 ಓರಂತೆ ಮರಕಾಲರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯವ
 ಹಾರಬಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವ
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ ತೂಗುವರು ಬೇಡಿದರೆ ಕಂ
 ಬೇರಾಗಿ ಕಡವ ಕುಡುವರು

ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ವಿಫಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳಂ ಸುಮಾರವನ್ನೇ
 ಪೂಂಡಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಿರುವ ಶೆಟ್ಟರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ವೆ ಬೇಡಿದರೆ ಕುಬೇರನಿಗೂ ಕಡನೀಡುವ ಶ್ರೀಮಂತರಿ
 ದ್ದರು ಎಂದರೆ ಅದು ಎಂಥ ಮೈಭವದ ಕಾಲ ಎನಿಸುವುದು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಮಾಣ
 ಗರಂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಭೀತಿ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಮುತ್ತು
 ರತ್ನಗಳನ್ನು ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸತ್ಯ-
 ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳೆ ನಿದರ್ಶನ ಯುದ್ಧದ ವರ್ಣನೆಯು ಅತ್ಯಂತ
 ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಾಣಾಸುರನ ತೋಣೀತ
 ಪುರಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗಿನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಪಯಿತ್ತಿನ ಗದ್ದುಗೆ ಗರುಡನ ಹೆಗಲಿನೊ
 ಕೆತ್ತಿಸಿ ಬಿಗಿದಂ ಪ್ಲಾಣೆ
 ಅತ್ಯಂತ ಸೌಖ್ಯವ ಮಾಡಿ ಸಂತಸದಿಂದೆ
 ಹತ್ತಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ |

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿ-ಇವನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುರುವವನು ಹೋಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಮುಂದೆ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸುಖಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆಳಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದೆಡೆ ಅವರು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಸದಿಯೊಳಿರುವವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಚೇನು ಗಕ್ಕರೆ ಕ್ಷೀರ ರಸವಪ್ಪು ಫೇಣ ಸು
ಖೇನುಂಡೆ ಪಡೆ ಗಾರಿಗೆಯ
ನಾನಾಫಕ್ಷೆ ಭೂ ಜ್ಯಂಗಳ ಪರಮ ಸು
ಮಾನದ ಬಡಿಸಿದರೊಲಿದು

ಪಾರವಾತೆಯರನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗ ಪದ್ಮಿನಿ ಶಂಖು ಹಸ್ತಿನಿ ಚಿತ್ತಿನಿ ವಂತಾದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೆಂದು ಹೊರಿಸಿರುವುದು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹದ್ದುಮೀರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಉಂಟು ರತಿ ವಾಗುವಾಗಿದ್ದ ತನ ಗಂಡನೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರಿತಿ-ಅವಳ ಕಾವ ದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತದೆ

ನೆಟ್ಟಿನೆ ಮೊಗ ನೋಡಿ ಮುದ್ದಿಪಳ್ ತರಳನ
ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳ ತಂದೂ ಕನ್ನ
ಬಟ್ಟ ಬಲೂಲೆಗಡರ್ಬುವಳು ಬ ಯೊಳು ಬಾಯ
ನಿಟ್ಟು ಗಲ್ಲವ ಪೀಡಿಸಳು

ಕನಕನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ಭೇಟಿ ಚಿತ್ರರೇಖೆಯ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮೊದಲಹಾಯ ಚಿಮ್ಮುವಿಕೆ ಇವಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ ಆದರೆ ಬಲಿಷ್ಠ ವಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ ಪಾತ್ರಭೋಷಣೆ ಆಗದಿರುವುದು ಒಂದು ಕೊರತೆ ಬಾಣನ ಪಾತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಶೃಂಗಾರವಿಲಾಸಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ ಉಷೆಯ ಆರಮ್ಭನೆಯಿಂದ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ವನೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದು-ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳುವ ವಿಜಯನಗರದ ವೀರರನ್ನು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಹ್ಲಾಪಿಸುತ್ತದೆ ಆಕಾಲದ ಉಡಣೆ ತೊಡುಗೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ನಾಡೊಳಗುಳ್ಳ ಹಾಣರು ಜಾಣರ ರೊಡನೆಯಾಡುವ ಮಾತುಗಳು ಸತ್ಯದ ಕನ್ನಡ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಳಕೆಯಿದೆ ಆಕಾಲದ ಪಂಡಿತರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳನ್ನೇರಿಸಿರುವ ಅವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಅವರು ಬಳಸಿದ ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ

ಮೂಢರಂಜದೊಳು ಗುದ್ದಲಿಯು ಕೊಂಡು ನಾಡ ಕಾಲುವೆ ತಿದ್ದುವರೆ
ಕನಕನ ಭಕ್ತಕ್ಕೆ ಗೋರೆಯನಾಂತರ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕಥೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂಬ ವಿನಯ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ 18 ಅಂಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರೋಗಿ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು *

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 481 ಪದ್ಯಗಳಾದ ಸಂಧಿಗಳು 9 ಇದಾದರೂ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಂತೆ ಶೃಂಗಾರದ ಕಥೆ ಅದರ ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುತೊಟ್ಟಿರುವುದು ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾನವೀಯ ಕಳಿತೆಂಬಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಡಾ ಜಿ ಎಸ್ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಬರೆದಂತೆ ಇದೊಂದೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ವರಪುರದ ಜಿನ್ನಿಗೆ ರಾಯನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯೊಪ್ಪಿಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ದಾಸರು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರು ಸಮಕಾಲೀನ ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸ ಮಿಗುಳುಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಕ್ತಸಂತಗಡಿಯ ಪರಾಭವದ ಅನಂತರ ಪುನಃ ವಿಜಯನಗರದವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಇವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳೂ ಪಾಖ್ಯಾನ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಥೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೀಯುಕ್ತ ಕನಕದಾಸರದು ಚೌಂಡರಸ ಹಿಂದೆ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು ಅದರ ಅದು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ನಳಚರಿತೆಯಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ಕ ರಣ ದಾಸರು ಬಳಸಿರುವ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಸುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು ಜನರ ಅದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಹುಬೇಗನೆ ಅವರ ಹೃದಯತಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಆದರ್ಶಪ್ರೇಮ ಶೃಂಗಾರ ಪುನರ್‌ಮಿಲನ ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಂಸರಿಗೆಲಸ ಗೈದಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪೌರ್ಮಿಯನ್ನೂ ಅವರು ಕರುಣಾರಸದ್ದೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ನಳ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದಾಗ ದಮಯಂತಿಯ ತೋಕ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯ ಹೃದಯ ತಲಕುವಂತೆ ಇದೆ ಇದು ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ರತಿವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನ ಚಂದ್ರಮತಿ ಪ್ರಲಾಪ ಇವುಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ನಳಮಹಾರಾಜನನ್ನು

ಶಾರ್ಲೋಟರ ಕೆಟ್ಟು ವೃದ್ಧರು ಒಂದು ಭೀಭತ್ಯ ಪ್ರಸಂಗ ಕಂಡೊಪ್ಪಿಯಾದ ನಳಮಹಾ
ರಾಜನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ

ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟುಮೂಗಿನ
ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗೂನು ಬಿನ್ನಿನ
ಗಿಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುರಿದ ರೊ ಮೆಮೀಸೆಗಳ
ಜಡ್ಡ ದೇಹದ ಗಂಜು ಗೊರಲಿನ
ಗಿಡ್ಡ ರೂಪನ ಹರುಕುಗಡ್ಡದ
ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರುಕುಪದಲ್ಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ಹಾಯ ಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ವತಃ
ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಅನುಭವವಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸೃಜನವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಪತಿವ್ರತೆ ದಮಯಂತಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಂಗ
ಬಾರದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಕನಕದಾಸರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ನಳನ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ
ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸರಳ ತೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತುಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿ
ಸಿರಬೇಕು ತ್ಯಾಗಮೂಲವಾದ ಮಹಾತ್ಮ ಅಹ್ಯಾಸವೊಂದನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ
ದಾಸರು ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರು

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಭಾವಿ ನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಪದ್ಯಗಳು
156 ಚಮತ್ಕಾರದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ ಬಡವರು ತಿನ್ನುವ ರಾಗಿಯೇ
ಶ್ರೀಮಂತರು ತಿನ್ನುವ ಅಕ್ಕಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ರಾಮನು ೧ ಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟ (ರಾಘವ) ಎಂಬುದನ್ನು
ಹೊರಗಡಹಿದ್ದಾರೆ ಎಷ್ಟಾರ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಇದೊ
ಹೊರತಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಭಾಗವತ ಮನೋಭಾವವನ್ನೂ ಜನತಾ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ರಾಗಿಗೆ
ಸರಿದಲದ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಗೆ ವ್ರೀಹಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಧ ಸ್ಥಳ ಪಾತ್ರ
ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರ ವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ರೂಪಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾವು
ಅನುಭವಿಸಿದ ದುಃಖದಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಬಹುಶಃ ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರಬಹುದು
ದಾಸರು ಮೇಲಂವರ್ಗದವರ ನಿಂದೆ ಮೂದಲಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ
ಸಂಗತಿ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಗಿಯ ಮೂಲಕ ಬಡವರನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿರ
ಬೇಕು ರಾಮ ಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಫೋ ದೇಚೆಗೌರವರು ಅದಕ್ಕೆ
ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಕಾಂತಿಯುತವಾದ
ವಿಡಂಬನೆಯಾದ್ದು ಬಿಕ್ಕುಗುಲಗಳ ಮಹಾಂಧರ ಮತ್ತು ಪ್ರಚ್ಛಿದ್ರದ್ರಹಿತಾಸಕ್ತರ
ಮೂಗು ಕೆತ್ತಿ ಅವರ ಓರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕಥೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಾ

ಗಿದೆ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಓರೆಕೊರೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿ ಅವರು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕೊಳ ಬೇಕೆಂಬ ದು ಅವರ ಅಶಯವಾಗಿದೆ ಸತ್ಕಾಸತ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಿಯ ಸೂತ್ರ ಸಲ್ಲದೆಂಬುದು ಕವಿಯ ದೃಢನಿಲುವಾಗಿದೆ

ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮಂನಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಕಥೆಯೊನ್ನು ಜೆಳುವನು ರಾಮನಾ ವಧೆಯ ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮ ಬುಡುಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅವರು ನೀಡಿದ ಅದರಾಕಿಠ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಅವರು ನಿಡಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತರಿ ಸಲು ಹೇಳುವನು ಆಗ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಸುರಿವರು ಇವು ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಚಿಜ್ಞಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಆಗ ನೆರೆದಲದ ನಿಗೂ ಮೀಹಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ಉಂಟಾಗುವುದು ರಾಮ ಇವೆರಡು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೆರೆಯೆ ಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಆಚ್ಛಾಪಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವನು ಗೌತಮ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಮ ನೆ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವನು ಇಂದ್ರನ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅವನು ನೆರೆದಲಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡುವನು ಅದನ್ನೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಧವ ಎಂಬ ಬಿರುದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ರಾಮಧಾನ್ಯವೆ ರಾಗಿಯಾ ಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಮೂಲತಃ ರಾಗಿಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದವರಲ್ಲ ಆದರೂ ಅದರ ಸವಿಯನ್ನು ಉಂಡವರು ರಾಗಿ ಕುಟುಕನವಾದ ತನ್ನಂತಹವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಅದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರುಪುದು ಅಕ್ಕಿ ಸವಣುಬದ ಮೇಲ್ಮುಗದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ

ಭತ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮೊನಚಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಂದಿದೆ ಭೋಜನಪ್ರಿಯರು ಪಂಡಿತರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದದ್ದೆಂದು ಅಕ್ಕಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವುದು

ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನ ವಿದಂ

ದಾಸವಾಳರಾ ಒಂಧರು ಜರೆದು ನಿ

ರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದಯಲ

ನ ಕನಿಳಿಯರು ಸಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನವಿ

ವೇಕಿಗಳು ಮೆಚ್ಚುವರೆ ಬಾಹಿರ

ಸಾಕು ನಡೆ ನೀನಾವ ಮಾವುನು ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗಿಂದ

ರಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡಿತು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ನುಡಿಯಿತು--

ಸತ್ಯಹೀನನು ಬಡವರನು ಕೆ

ಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡೆ ಭವಾಧ್ಯರನ ಬೆಂ

ಬೆತ್ತಿ ನಡೆವವುಪೇಶ್ವರಿ ನಿನ್ನದು ಹೇಳಲೇನದನು

ಹೆತ್ತ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ

ವತ್ಸ ಪಾನದಿ ಹೇಡೆ ಬಾಯಿಗೆ
ತುತ್ತು ನೀನಹೆ ನೀ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕರವೆಂದ
ಮಲೆದಗೆದು ಬೆಳೆಯಡಗಿ ಕ್ಷಾಮದ
ವಿಲಯಕಾಲದೊಳನ್ನೆ ವಿಲ್ಲದೆ
ಅಳವ ಪ್ಯಾರಣೆಗಳಾದರೂ ಸಲಹೆ ವೆನು ಜಗತರಿಯೇ
ವಿಲವೊ ನೀನೆಲಿಕೆಯೋ ನಿನ್ನಯ
ಬಳಗವದು ತಾನೆಲ್ಲಿಯದು ಈ
ಹಲವು ಹುಲು ಧಾನ್ಯಸರಿಯೇ ಎನೆಗೆ ಕೇಳಿದಾ

ಬರಗಾಲ ಬಂದಾಗ ಒಡವರನ್ನ ಕ ಪಾಡಂವುದು ತ ನೆಂದು ರಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಒಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನ ತಾನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಪಣತನ್ನು
ಅದು ಹೇಳ ತ್ತದೆ ಆಗ ಅಕ್ಕಿ ವಿನಿಲವೋ ನೆರೆಗೆಲದ ನೀನ ಸಮಾಸನ ಎನೆಗಿಲ್ಲಿ
ಮತಿಹೀನ ನೀನು ಕುಂಹೀನ ನಿ ನು ನೀನು ಪ್ರತಿಪ ವೇ ನೀನ ನ್ನು ಸುಡಬೇಕು
ಎಂದಿತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಗಿ

ನುಡಿಯ ಕೇಳಿತ ಕನಲಿ ಕಂಗಳೊ
ಕಿಡಿಮೆಸಗಿ ಮಿತಿಗೊಂಡು ನುಡಿದನು

ಕಿಡಿ ಪುರ್ಜನೆಯಂತೆ ಸಭೆಯ ಲಿ ಜರೆದನಾ ಮೀಹಿಯೊ

ಹ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮೀಹಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿತು
ರಾಗಿಯ ದೊಡ್ಡಗುರುವನ್ನು ದಾಳು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರ ಪರಮಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ
ಎ ದರೂ ಭತ್ತದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ರಾಗಿ ಒರೆಸಿತು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪ್ರೀಮಂತ
ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಪುರಾ
ಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಣಕದಾಸರು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ
ರಾಗಿಯ ವಿಜಯ ಪ್ರೀಸಾವಾನ್ಯನ ವಿಜಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ದುರ್ಬಲವರ್ಗ
ದವರ ಕೈಮೇಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರ ವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು -

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಈ ಕೃತಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ತನಲ್ಲಿನ
ಸಾಮಾಜಿಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಸಾಧಾರಣ ವಿರಳಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ

ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು
ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಭಾವಿನಿಷ್ಠಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 110 ಪಟ್ಟದಿಗಳಿವೆ
ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉನ್ನತ ಶಿಖರವನ್ನು ಕಣಕದಾಸರು ಏರಿದ್ದನ್ನು ಹರಿ
ಭಕ್ತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹ ದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರಕ್ಷಿಸು
ನಮ್ಮನವರತ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭದ 16 ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಮಯ ಅನಂತರ

ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಗುಲಭಕ್ಕಿಡ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಶೈಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಭಟಿಸುವುದೇ ಎಂಥಿಗೆ ದಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವೇ ಈ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಹಿತಮುಕ್ತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ ಭಗವಂತ ಒಲಿದರೆ ಹಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯೂ ಬೆಟ್ಟವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಈ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ನಿರರ್ಗಳವಾದ ಓಟ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಜೀವನದ ಅನನ್ಯತಾಭಾವ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ

ದೇಹ ದೇವರ ಅಲಯ ಎನು ವ ದಾಸರು ಆನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಎನು ಪರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಭಕ್ತಿ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು ಭಕ್ತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ್ಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ

ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತಲೋಕೆ
ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ
ಹೀನ ಪಾನು ವ ಹಾ ಮಹಿಮೆ ಕೈವಲ್ಯಪತಿ ನೀನು
ವಿನ ಬಲ್ಲೆನು ನಾನು ನೆರೆ ಸು
ಜ್ಞಾನ ಮೂರ ತಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ
ಮಾನರಂಜಿ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ—
ಮರೆದೆನಭ್ಯುಪಯದಲಿ ನಿಮ್ಮನು
ಮರೆಯನಾಪತ್ತಿನಲಿ ಹರಿಯಂ
ದೊರೆಯುವನು ಮನವೇಕಭಾವದೊಳ್ಳ ನಿಮ್ಮದಿಯ
ಮರೆದಂ ಬಾಹಿರಪಾದವನು ನೀ
ಮರೆವರೇ ಹಸು ತನ್ನ ಕಂದನ
ಮರುವುದೇ ಮಮತೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ—

ಮೃತ್ಯುಬರುವ ಮಂನು ಈ ಸರ್ವರ ಶರೀರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಗೆ ಬಳಸುಂ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ ಕನಕದಾಸರ ಪಶ್ಚಿಮನ್ಯಾಸ ಪ್ರತೀಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಭಕ್ತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕನ ದಿಸುವ ಒಂದು ಸರಳ ರಚನೆ *

ಸ್ವಸಿಂಹ ಸ್ವವನ ಎಂಬ ಕತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರಂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕವಿ ಚರಿತೆಗಾರರಂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆಂದರೂ ಗ್ರಂಥ ಬಳುವಿಲ್ಲ ತಿರುಕನ ಕನಸು

* ದಾ ೬ ದಿ ಬೆಂಗಳೂರುಚಲಚಿತ್ರ—ಕನಕ ಕರೀ, ಪುಟ 137

ಎಂಬುದು ಪುಟ್ಟಕ್ಕತಿ ಇದನ್ನೂ ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಓದುವ
ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಕೃತಿ ವಲಾಪಿನ ಪದ್ಯಗಳ
ಅವರದೆಯೆಂದು ಬಡವನ ವಿಡಂಬನೆಯ ಎಳ್ಳ ಈ ಪದ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ
ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿ
ಲ್ಲ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸಾಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಕೆಲ
ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು
ವೇಲ್ಲುಟ್ಟಿದವು ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡು ತುಳುಕು ಬಾಸದೆ ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹೆವನು ಇವಳಿ
ಸಂತೆಯೆಂಬುದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ಎಡಂಬಣೆ
ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಹತ್ಯಾ ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ತೂಲ
ವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ ಅವರ
ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ತನು ನಿನ್ನದು ಬೇವನ ನಿನ್ನದು ರಂಗಾ ರಂಗಾ
ಅನುದಿನದಲಿ ಬಹು ಸುಖ ದುಃಖ ನಿನ್ನ ವಯ್ಯಾ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು
ಸಾರಿದೂರಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಎರಡು ದಿನದ ಸಂಸಾರ ಡಿಂಪದ್ದರಿರುವ
ಬೇವ ಕಂಠ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಬೇವನ ಎಷ್ಟು ನಶ್ವರವಾದದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಈ ಸಾಲಗಳನ್ನು ನೋಡ
ಬಹುದು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಿತ ಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆಮೃತ್ಯು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಚಳ್ಳುಬಳ್ಳಿ
ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಅಡಿಕೋಯಿತು ಹಳ್ಳಕರಿದುಹೋಗ ವಾಗ ಗುಳ್ಳೆಬಂದು ಬಡಿಯು
ವಂತೆ ಉಳ್ಳೆನೋರೆಯಂತೆ ಸಂಸಾರ ನಾಯಿ ಬಾಯಿ ಅರವಿಯಂತೆ ನಾನಾಕೋಟಲೆ
ಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು

ಭಕ್ತಿ ಇದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ
ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಅಂದರೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಅದಿಕೇತವನನ್ನು ಭಜಿಸುವವನು

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆ—

ಈತನಿಗೇ ಮಾನವೇವನು ಲೋಕದೊಡೆಯಂ || ಪ ||

ಮಾಸಗೊಲಿದು ತೇರನೇರಿ ತೇಜಿ ಕುಡಿದು ನಡೆಸಿದಾತ || ಅ ಪ ||

ದನ ಜಿಯೊಳ್ಳೆನಣ್ಣನಯ್ಯನ ಪಿತನ ಮಂದೆ ಕೌರವೇಂದ್ರ

ನನುಜಿಯೊಳಿದವನ ಶಿರವ ಕತ್ತರಿಸಾತ

ಅನುಜಿಯೊಳಿದವನ ಬೆಂಕಿ ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಯ್ತು ರುಕ್ಕ

ನನುಜಿಯೊಳಿದವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೋ ||

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಸಾರಲು ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕೊರವಣಿಯೆಂದು
ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು

ಕೇಕೆಯ ಹೇಳಬಂದೆ ನುರಾಯಣನಲ್ಲದಿಲ್ಲದೊಂದಂ || ಪ ||

ಸತ್ಯ ಒಳಗೂ ದೈವದ ಗೊಡವೆ ಬೇಡ ನರಕ ತಪ್ಪದು || ಅ ಪ ||

ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಸಂಕೃತ್ಯಭಾವದ ಪ್ರಕೀಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಬದ ಕಿದನಂ ಬದುಕಿದನು ಭವ ಎನಗೆ ಹಿಂಗಿತು || ಅ ||

ಪದುಮನಾಥನ ಪಾದದೊಲುಮೆ ಎನಗಾಯಿತು || ಅ ಪ ||

ಹರಿಕೀರ್ತ ಪ್ರಸಾದ ಎನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ನಾಮಾಮೃತ ಕಿವಿಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ದಾಸರು ಎನ್ನ ಬಂಧು ಒಳಗಾದರು

ಹರಿಯ ಶ್ರೀಮುದ್ರೆ ಅಧರಗವಾಯಿತು

ಕನಕದಾಸರ ಯಾಕೆ ನೀನಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದೆಯೇ ಹರಿಯೇ ಮತ್ತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಾಲ ನೀನಲ್ಲಿ ವಲಗಿದರು ಎಬ್ಬಿಸುವವರು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಗಿದೆ ಸತ್ಯವಾಚಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಗಟಿನಂಥ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಬೆಡಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಇದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸ ಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಹಿಗುಳುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸವಾಲೆಸಗಿದ್ದಾರೆ ವಿರೂಪನೆಯ ವಲಗಿತ ಸಮಾಜದ ಆಲೋಚನೆಗೊಳ್ಳುವ ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ತೊಲೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕನ ಈ ಜಾತಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿರುವರು * ಕನಕದಾಸರು ಮುಂಡಿಗೆ ರಚಿಸಲು ಹಿಂದಿನ ವಚನಕಾರರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರಬಹುದು ಶಬ್ದ ಚಮತ್ಕಾರ ಪೌರಾಣಿಕ ಘಟನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರ ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಕಂತಿ ನಾಗಚಂದ್ರ ಅಲ್ಲಮ ಮೊದಲಾದವರ ಈ ಮಾದರಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಪದ್ಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದುಂಟು ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು

ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಿ ಕನಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತು

ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

ಬೆಳ್ಳಿಕೆಳ್ಳಿನವರೆ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮಾತು

ಬಲ್ಲಾದಿಕೇಶವನು

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಆ ಕಾಲದ ಸುರಿವಂತರನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸ್ವಪ್ನ
ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಅವರ ವಂಡಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆ

ಕೇವಲಮೂಗಿನ ಪಕ್ಷಿ ತಂಪಿನೊಳಿರುವುದು
ನೆಂಪು ಬಲ್ಲವರು ಪೇಳಿ || ಪ ||
ತಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಲಿಂಗವಲ್ಲಿ
ರಂಪಿಯನಾಡುತಿದೆ || ಅನು ಪ ||
ಆರು ತಲೆಯು ಹದಿನಾರು ಕಣ್ಣುಗಳಂಟು
ಮೂರು ಮೂರು ಪಾಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳಂಟು
ಗೇರಿತು ತೆಂಕಲಾಗಿ
ಬಲೆಯ ಬೀಸಿದರು ಸಿಕ್ಕದು ಆ ಮೃಗ
ಜಲದೊಳು ತಾನಿಲ್ಲದೊ
ನಿಲನ ದೋಲಿರುವದು ಎಂತರೆ ಸಾವುದು
ಕುಲದೊಳಗಾಡುತಿದೆ
ಸಕಲ ಕಲೆಯ ಎ ಬಲ್ಲ ಸೀತಳ ವ ಧ್ವನಿ
ಬೇರೆ ಬೇರೆನಬಹುದು
ಚೆನ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯ ಎಡಾದರೆ
ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಇಲ್ಲಿವೆ

ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿರುವ ಅವರು ವಂಡಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ—

ಪರಪ ಪುರುಷ ನೀ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ || ಪ ||
ಸರಸಿಯೊಳಗೆ ಕರಿ ಕೂಗಿದ ಕಾಯಿ || ಅ ಪ ||
ಹಿರಿದು ಮಡದಿದ ಪಾಪ ನುಗ್ಗಿಕಾಯಿ
ಹರಿ ಎನ್ನ ಭಾವನ ಬಾಳಿಕಾಯಿ
ಕರಿರಾಜಗೊಲಿಗವಂಥ ಬದನೆಕಾಯಿ
ಅರಿಪಡ್ಡಗಳಿವಿ ಒದಗಿಲಿ ಕಾಯಿ
ಕ್ರೂರವ್ಯಾಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೀರೇಕ ಯಿ
ಫೋರದಜ್ಞತಗಳ ತೋರಿಕಾಯಿ
ಭ ರತಾ ಕಥೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಿದ ಕಾಯಿ
ಪಾರಿಜಾತ್ಯನಿ ಗತಿಯೆಂದಿಪ್ಪೆ ಕಾಯಿ

ನಿಗೂಢವಾದ ಅರ್ಥವಿರುವ ಮುಂದಿಗಗೆ ನಿರರ್ಶನ—

ಎಂದೆಂದು ಇಂಥ ಬೋದ್ಯ ಕಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲವೊ
ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಯೊಳೊಂದು ಅಕಳ ಕರು ನಂಗಿತು

ಬಂಧಿಸುವ ಹುಲಿಯ ಕಂಡು ನರಿಯು ನುಂಗಿತು
ಹುತ್ತದೊಳೊಡುವ ಸರ್ಪ ಮತ್ತಾಗುವ ನುಂಗಿತು
ಉತ್ತರದಿಶೆಯೊಳು ಬೆಳುದಿಂಗಳಾಯಿತಮ್ಮ

ಇಲ್ಲಿ ಬೇವಕ್ಕೆ ಅಳೆಂದು ಕಂಡದಾಗ್ಗಿಯ ಅಸ್ತತ್ವವಿಗೈ ಕರು ಸರ್ಪ—ಕುಂಡಲಿನೀ ಅಹಂಕಾರವೇ ಅನೆ ಅಪರವಯಸೇ ಉತ್ತರೀಕೇ ಜ್ಞಾನೋದಯವೇ ಬೆಳುದಿಂಗಳು —ಹೀಗೆ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ತಲೆದೋಗುವಂತಹುದು ಆಗಿದೆ

ಜಾಣನುಡಿಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರ ಜಾಣನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಸದ ಹೊಸಲಿಬೊಂದಿಗೆ ಅನ್ಯ ನೀತಿ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಬಳಸಿದ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ— ಕಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂಕೆ ಮಂಜುಸುರಿದ ಲಿ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೇ ಮಾಣಿಕ್ಯವೆಂದೂ ಪಿಡಿದರೆ ಭೂರಿ ಕೆಂಡವಿದಾಯಿತು ಮಂಗಳ್ಯ ಕಂಕಾಕ್ಕೆ ಕನ ದಿಯೇ ಕೆರೆ ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವಿರಲು ತೀರ್ಥವೇತಕೆ ಸಿರಿಒಂದಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರೆಯಬೇಡ ಮಕ್ಕಳ್ದ ಸಿರಿಯು ಕೊಳಿತ ತಂಗಿನಕಾಯ ಯ ತುರಿಯು ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ನೆಲೆರ ಬಾಗಿಲು ಸೇರಬಾರದು ದೇವರಿದ್ದು ಗುಡಿಯು ಹಾಳು ಬಿದ ಅಂಗಡಿಯಂ ಹರಿಯು ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಜಿಜ್ಞೆ ಕಡಲ ನ ಲಿಗೆ —ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಅನ ಭವ ಅಸಾಧಾರಣ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗೆ ಈ ಜಾಣನುಡಿ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತಿದೆ

ಪವಾಡಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಬದಲಿನ ಸುತ್ತ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳಿ ಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಅವರು ಅಂತರ್ಧಾನ್ವಾದರೂ ಎನ್ನುವವರೆಗೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಒಯಕೆಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರು ಗುರಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಲಭಿಸಿದ್ದೂ ಪವಾಡ ಗುರುಗಳು ಕುರುಬನಿಗೆ ಎಂತಹ ಪಂಚತ್ರಯೋ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ, ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಜಮಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೋಣವೇ ಆಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತಂತೆ. ಕನಕದಾಸರು ಅವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಕೋಣ ಒಂದಿದೆ ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲಿ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತೂಬಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆ ಕತ್ತೊಗೆಯಿಸು ಎಂದರಂತೆ ದಾಸರು ಅದ ರಂತೆ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಆಚ್ಛಾತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಒನ್ನರಿ

ಎಂದರಂತೆ ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ಎಂದ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನೇ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರಂತೆ

ಒಂದು ದಿನ ಗುರುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೂ ಯಾರು ಶತ್ರುರು ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಕನಕ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದರು ಇದರ ಅರ್ಥ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಆಯಿತು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಶಿಲಸವನ್ನು ಅವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು ನಾನು ಏನು ವ ಆಹಂಕಾರವು ಹೋದರೆ ಯಾರಾದರೂ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದು ದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆ ಆದ ನಂತರ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದರು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಇರ ವುದು ಏನು ? ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ಈತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವ ಲೋಕದೊಡೆಯ ಎಂದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವಿತ್ತು

ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದರಂತೆ ತಿರ ಕನಂತೆ ಇರುವ ದಾಸರನ್ನು ದೇವಾಲಯ ದ ಒಳಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಶೂದ್ರನ ನೆರಳು ಬೀಳಬಾರದೆಂದೂ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕದಾಸರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಪೂಜೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿದ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ವ ಬ್ಬಿದರು ಇಂದಿಗೂ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶ ನಡೆದಂ ಬಂದಿದೆ

ವ್ಯಾಸರ ಯರು ಒಂದು ದಿನ ಕನಕ ನಿನಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ದೇವರು ಕಾಣಿಸುವ ನಂತೆ ಎಮ್ಮ ಕೋರಿಸಬಾರದೆ ಎಂದರಂತೆ ಅವಕ್ಕೆ ಕನಕ ಆಗಲಿ ನಾಳೆಯ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎ ದರು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಯೊಂದು ಮರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು ಮರದವರು ಬಡಿಗೆ ತಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು ಜೂಲ್‌ಬಾಲದ ನಾಯ ಕರೆ ನೀವೇನೇ ನೂಟ ಮಾಡಿದಿರಿ ಎಂದು ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಲೀಲಾಭೈರವ ಅಲ್ಲಪೋ ಕನಕ ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಲೂ ದೇವ ನಿಜವೆಂದು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚುಕೊಡಿಕಿ ಕೆಡೆಹಿಬಂದಿನಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಗುರುಗಳು ಏನು ನಿನ್ನ ದೇವರು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದಾಗ ಕನಕ ಬಂದಿದ್ದರು ಮರದವರು ಹಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟ ರು” ಎಂದರು ದೇವರು ಭೈರವರೂಹಿ

ನಿಂದ ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಡಿಗೆಯೊಳಗೆ ಬಿತ್ತು ಎಂದರು ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರಸು ಎಂದರು ಗುರುಗಳು ಆಗ ಕನಿತ ವ ಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದೂ ದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತೆ ಸ್ವಾವಿ ಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತು ಗುರುಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಜಾಲಂ ತರಿಸಿ ಕ ಡಿಸಿ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀ ಆದಿ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನುಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಸಮಕಾಲೀನರು : ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದಾಸಸ್ವಾಮಿ ಎಂದೂ ಕನಕದಾಸರು ಕರೆದೊಕ್ಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಕನಕದಾಸರು ಸವ ಕಾಲೀನರು ಆ ಕಾಲದ ವ ಪಾಸ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಠ್ಯ ಯತಿ ಅವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರು ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಗದುಗಿನ ಕುಸಣಾರವ್ಯಾಸ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಇವರು ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರ ಸವ ಕ ಲೀನರು ಕುಸಣಾರವ್ಯಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕುತೂಹಲಾರ್ಹರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು ವೈಕುಂಠ ದಾಸರು ಹಲವು ರಾಜಮಂತ್ರಿಗಳ ಪಡೆದ ಆಗ್ರಗಣ್ಯರು ಇವರ ಕಾವಲಾಗಾರನಾಗಿ ಕನಕದಾಸರು ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದರು ಹಲವು ದಾಸರಮನೆಯ ಮೊಲದಾಸನೊನೆಯ ಕ ಲವಿಲ್ಲದ ದಾಸ ಕುರುಬದಾಸ ಎಂದೂ ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದ ಸರು ಕನಕದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಇಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಶಿಷ್ಯರು ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರ ದಿವ್ಯಾರ್ತನೆ ಧೈರ್ಯ ಕ ಕದಾಸರದೂ ಕನಕದಾಸರ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಹೆಸರಾದರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕನಕ ದಾಸರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾವೋತ್ಕಟತೆ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ

ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕನಕ ಚಾತಿಮತಗಳೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ನೋವು ಅಪ ರವಾದದ್ದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆ ಯನ್ನು ಅಳಿಯುವುದು ಅವನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವೇಶ್ವರರಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕ್ರಾಂತಿಯ ರೂಪಗಳೆಯನ್ನೇ ಉಡಿದರು ಸನಾತನಗಳನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಡಿದರು ಆದರೂ ಎಲ್ಲ ಮತದವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಅವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬರೆದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದು

ಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನೊತಿಹರೊ

ಕುಲವಾವುದು ಸತ್ಯ ಜನರಿಗೆ ?

॥ ಪ ॥

ಕೆಸರೊಳು ತಾವರೆ ಪುಟ್ಟಿಲಾ ಅದ ತಂದೆ

ಕುಸುಮನಾಭನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸರೇನಯ್ಯ ?

ಪಶುವಿನ ಮಾಂಸದೊಳುತ್ತಿ ಸ್ವೇದ

ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಭೂಸುರರುಣ್ಣರೇನಯ್ಯ ?

ಅತ್ಮನಾವೆ ಕೆಲ ಜೀವನಾವೆ ಕುಲ

ತತ್ತ್ವದ್ರಿಯಗಳೆ ಕುಲ ವೇಳರಯ್ಯ

ಅತ್ಮನು ಕಾಗಿನೆಲೆಯೊದಿಕ್ಕೇತವನೊಲಿದ

ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕುಲವಾವುದು ಹೇಳರಯ್ಯ ?

ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಒಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ತತ್ತ್ವವೇ ಅಡಗಿದೆ ಅಂದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಡಿವೈಲಿಗೆಯ ಅಚರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಬೀರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥವನು ಕುಡಿದವರೆಲ್ಲ ತಿರುಣಾವಧಾರಿಗಳೆ

ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲ ಭಾಗವತರೆ

ಅವರ ಬೀಗಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಲಿಂಗಾಯತ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಒಳಗಾಗಿ ದ್ದಾರೆ ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಏಕ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕನಕದಾಸರದು ಹೀಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸಮಕಾಲೀನಗಳಾಗಿವೆ ಕವಿಯಾಗಿ ಸಂತರಾಗಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು

ಕನಕದಾಸರು ಕವಿ ಸಂತರ ಸಂಗಮ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಮಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಬೋಧೆ ಕಾವ್ಯವಾಯುವಾಗಿದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೋಧೆಯು ಇದೆ ತಳಮಳ ಕೊಳಗಾಗುವ ಇಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಮ್ಮದಿ ಸಮಾಧಾನಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ|| ಹಾ|| ಪಾ|| ನಾಯಕ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯವರ್ಗವಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಜೀವನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನಾವು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಬಹುದಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಕನಕದಾಸರ

ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಕೃತಿಗಳ ಜನರ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬೇಕು ಕನಕದಾಸರು ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆದೊಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕನಕ ಕಿರಣ ಸಂಪಾದಿತ ಕಾ ಹ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ
- 2 ಮಹಾತ್ಮ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- 3 ಕಾ ಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಹೆ ಎಚ್ ಬಿ ಆಚಾರ್ಯ
- 4 ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಕೆಪ್ಪಿ ಕೇಷವಯ್ಯ
- 5 ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು
- 6 ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ದಾ|| ಚಿ ವರದರಾಜರ ಪ್
- 7 ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು
- 8 ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತಿಗೀತೆಗಳು ಬಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಾಜ್ ಮಹತ್ವ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಜ್
- 9 ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಿ ಚರಿತೆ ಸಂಪುಟ 2 ರಾ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ
- 10 ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ಸಂಪಾದಿತ ಬೇ ಆ ಗೌ
- 11 ಮೊ ಹನಕರಂಗೇಶಯ್ಯರ ದಿ ಎಸ್ ಸ್ವಾಮಿ
- 12 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚನುಲಿ
- 13 ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಜೀವನ ಬಿಬಿಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ
- 14 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ದಾ|| ರಂ ಪ್ರೊ ಮುಗುಳಿ
- 15 ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕುಂಡಿ

ಗುರ ಭಕುತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣಬೇಕು
ಹರಿಕಥೆಗಳ ನಿತ್ಯ ಕೇಳುತ್ತ ಇರಬೇಕು
ವಿರಕುತಿ ಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನಾರಾಧನೆ ಬೇಕು
ಪರಮಂತ್ರಜಪಬೇಕು ತಪಲೆ ಕು ಪರಗತಿಗೆ
ಪರಿಪರಿವ್ರತಬೇಕು ಸಿರಿಹಯವದನನ
ಪರಮಾನುಗ್ರಹಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೇಕು||

ಸಾಧು ಸಂತರ ವ ಹಾತ್ಮರ ಜೀವನವು ಸುಖಾಸಿತಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ವೈಶ್ವಗಳಂತೆ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಒಬರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರೋಪಕಾರದ
ಲ್ಲಿಯೆ ತೋಡಗಿದ್ದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೆರಳನ್ನೂ ತಂಪನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲಗಳನ್ನೂ
ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಬ ಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೆ ಮಂತ್ರವೊಂದು ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನದ ರತ್ನಸ್ಥ
ವನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಒದಮೂಡಿಸಿದೆ

ಅಕ್ಷೇತ್ರವಿತ್ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಂ ಹೃಪ್ರಾಟ್

ಸ ಪ್ರೈತಿ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಾನುಶಿಷ್ಟಾ||

ಏದ್ಯೈ ಭದ್ರೈವ ನ ಶಾಸನಸ್ಯ|

ಸ್ತುತಂ ವಿಂದತ್ಯಹ್ನುನಾಂ|| ಬ ಗ್ವೇದ x-32 7

ಹಾದಿ ತಿಳಿದ ದವನು ಹಾದಿ ತಿಳಿದವನನು ಕೇಳಿದನು ಹಾದಿ ಬಲ್ಲವನಿಂದ
ಅನುಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋದನು ಅಪಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ
ದಂಟಲ್ಲ ಅದು ಅನ ಶಾಸನದ ಫಲವು ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಅನುಶಾಸನ ಶ್ರುತಿ
ಯೆನು ತ್ತಾರೆ ವ ಹಾತ್ಮರು ಬದ ಕ ವದ ಬ ಳ ವದು ಚಿಂತಿಸುವದು ಕಾಡಂ
ವದು ಮಾಡ ವದು ಎಲ್ಲವೂ ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಆ ಹ ದಿಯಲ್ಲಿ
ನಡೆದವರನ್ನು ಕೇಳಿ ತ್ತಾರೆ ತಾವೂ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅನ ಶಿಷ್ಟರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ
ಇಂಥ ಅಲೌಕಿಕ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸೋದೆಯ ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜಗ ರುಗಳೂ ಒಬ್ಬ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರ ಗಳಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡರು ತಾವೂ ಆದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದರು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶದರ್ಶನ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮ ವಂಕ್ಷುಗಳೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿ
ಮಾರ್ಗದ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ಬೊ ಧಿಸಿರುವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಬದ ಕು ಶಾಸನಾಗಿ

ಸುಖವೆ ಯಾವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಇತ್ಯಪ್ಪ ಸುಖವೆ ಬದಲಿಗೆ ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸುಖಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುರುಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರೂಣೆಬೇಕು ಹರಿಯ ಕಿರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯಕೇಳಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಬೇಕು ಮಂತ್ರ ಬಿ ಕು ತಪ ಬೇಕು ಪರಿಪರಿಯ ವ್ರತ ಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬಿ ಕು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಸಿರಿಹಯವೆವನನೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಬೇಕು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡು ಬಹಳ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆನ ಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಹರಿ ದಾಸರೂ ಶಿವಶರಣರೂ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ವೈಕುಂಠದ ದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೋಗಲತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಕೂಟದ ರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ರಷ್ಮಿ ಅನ್ನು ಕುದುರೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಚಿನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರವರು ಶ್ರೀಪದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಇವೆರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತರೋಕವು ಬೆರಗಾಗಿ ತಲೆದೂಗುವಂಥ ಅನೇಕ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅದರೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಲೆದೂಗಿಸಿ ವದವ್ವರಿಂದಲೇ ಇವರು ತೃಪ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ಆ ಅಲೌಕಿಕದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳಿಂದ ದೊರಕುವ ಅಖಂಡ ಆನಂದ ನಿಧಿಯು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವನೆ ಪುನೀಳಿಗೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಶನಿಕರಪೂರ್ಣ—ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿತು ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಿಮನ ಭಕ್ತಿಗಂಗೆಯೆನು ಪ್ರಾಕೃತ ಮುದಿಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಿಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಶೀಘ್ರಪ್ರಾತನ ಮಾಡಿಸಿ ಪುನೀತಗೊಳಿಸಿದರು ಹೀಗೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ವ್ಯಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಕೂಡಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದೆಡೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನೆಲಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸಿದರು ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಸಾಧನವೂ ಅಸದೃಶವಾಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ರೋಮಾಂಚಿತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ತರುವುದಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪುನಿಂದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಸೊಸಗಾರರು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಯಸಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಆ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ಮಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರತ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಇಂಥ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಒದಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆ ಅಲೌಕಿಕದ ಉಜ್ವಲ ಅನುಭೂತಿಯ ಕಾವು ಹರಿದು ಬರು

ತೃದೇ ಅದ್ವಂದೇಶ ಸಮ್ಮಾನಾದಿಗ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ವಲಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಒಂದೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನೇತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಳಿದ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕೃತಿಗಳು ಸಮ್ಮಾನಾದಿನ ಜನಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಅವರ ಇಂಥ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ಪದ ಸ ಛಾದ್ಯವನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕೈಪಲ್ಲ ಪದಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಿದ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿ ಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಜೀವನವೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತ್ಯವೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗವನಿಸಿದ ಗೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು 120 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದ್ದು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆಲಿದು ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಾಪಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕೊಳ ದೇವಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸವಾಜದ ಕೆಳಸ್ತರಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ದೈವ ಭಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವದರಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪರ್ಯಾಯ ಉತ್ಸವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾವೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಗಂಭೀರ್ಯವನ್ನೂ ಅವರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು ಕನ್ನಡದ ಪದಲಾಠಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಮಂಜುಳವಾದ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿಯಂಥ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕದಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಕೃತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದರು ಡಾ. ಬಿ. ವರದರಾಜರಾಯರು ಹರಿದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಒಂದು ಬರಹದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯ ನೆನೆದಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಿಮರು ಹೀಗೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಸೀಮನಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿದ್ದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಟಾರ್ನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಸ್ಮಿತೆ ಮಹಾದ್ವರಂಭ ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ದು ಇವರೆಲ್ಲರ ವಾಣಿಯು ಅವರವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರಥವಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ತ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವಿ ತಾನಂದವಿ ಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರ ಮಗ್ಗಿಲಾಸವಂತೂ ವೇದಸುಸದಳವಾದದ್ದು ಅನೇಕ ಗಜನವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಟ್ಟಿರುವರು ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಪರಿಪರೆಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರು ಸಾಂಗತ್ಯದ ಮೂಲಕ ವೈಕುಂಠದ ವೈಭವವನ್ನು ಬಹು

ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಅತ್ಯಂತ ಜಟಿಲವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಮುಂಚಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ರಸಾನುಭವವೂ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಗಮಿಸಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 1614ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರದ ವೀರವೆಂಕಟಪ್ರಸಾದೇವ ಮಹಾರಾಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಆಶ್ರಿತನಾದ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಡಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಶಾಸನ ಪೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಪ್ಪನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಹರಯ್ಯನವರೇ ಪಾದ ಪದ್ಮಾರಾಧಕರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆ ಬಿರುದೂ ಅವರ ಪರದ ಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ-ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಬುಜು ಪದಸ್ಥ ಭಾವಿ ಸಮೀರತತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯು ಅಡಗಿದೆ. ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ತಮ್ಮ ಒಂದೂ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ- ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಬಂದ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದು ವಿಖ್ಯಾತರಾದವರು ಯುಕ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಗುರುವರ್ಧದೀಪಿಕಾ ನ್ಯಾಯ ರತ್ನಾವಳಿ ಪಾಪಂಡ ಮತ ಖಂಡನ ಮೊದಲಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹುಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೆಸರಾಂತರಾದವರು ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಮಾರ್ಗದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ರಾಜಮಾನ್ಯರಾದವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ಸಮೀರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದವರು ಮೂಢ್ವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಅವರೇ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಸಿದವರು ಮರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಾಕಿದವರೂ ಅವರೇ ಅವರ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಜನಾಂಗದ ಮೇಲೆ ಧೃಡವಾದ ಪಂದ್ರೆಯನ್ನೂತ್ತಿತು.

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರುಗಳೂ ತೋರಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲೂ ಅನ್ಯಾದ ತವಾದ ನಿಷೇಧದ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸತ್ಯವಾದ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿ ಶಿವದ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀ ಹರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸವ ನಾದ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಚೇತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನುಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳೇ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ. ಯತಿಪೂಜನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರಿ” ಎಂಬ ಅದೇಕವನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ಪಡೆಯಲು ತೆರಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವ ಗರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂದೇಶವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟರು ನಮ್ಮ ಪಟನಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಿತ ಪಟನಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆದ್ವೈತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹರಿಸಮರ್ಪಿತ ಬೀವನದಿಂದ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರ ವಾದ ಲೋಕಹಿತದ ಅಚರಣೆಗಳಿಂದ ಧೃಢವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀ ವಾದಿ ರಾಜ ಗರುಗಳು ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಹುಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತ ಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಯಾರು ಯಾವ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದಿರು ವರೋ ಅವರ ಶ್ರೇ ಈ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಕರೆದು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ ಓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ ಮಂದರವರ್ಷತವೇ ಭೂಮಿಯೇ ಪ್ರಲ್ಯಾದನೇ ಇಂದ್ರನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃಂದವೇ ಓ ಸಮುದ್ರವೇ ಓ ಅರ್ಜುನನೇ ಶಿವನೇ ಎಲ್ಲೆ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಧರ್ಮವೇ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡಿರಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನಡೆಯಿರಿ ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತು ನಾವಿನ್ನಾವದೇವರನ್ನು ನವ ಸ್ಮರಿಸೋಣ? ಹಾಡಿ ಹೊಗಳೋಣ? ಪೂಜಿಸೋಣ? ಕರ್ಮವೇ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತ್ವಾರೆ ಒದೊಂದಾದರೂ ನಿತ್ಯ ಸುಖರೂಪವಾದ ಸುಖವನು ಕೊಟ್ಟೀತೆ? ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಏನಾ ವ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಮಗೆ ಉಂಟು ?

ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೀನನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ವಂದರ ಪರ್ಮತವನು ಬೆನ ದ್ವಿಷ್ಟ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ವರಾಹನಾಗಿ ದೈತ್ಯನಿಂದ ಘನೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇಲೆ ತಂದಿತ್ತನು ಕ್ರೂರಿಯಾದ ತಂದೆಯ ಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಲ್ಯಾದನನು ಸಲಹಿದನು ಪಾಮನನಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅವನ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ವೈಷ್ಣವವನ್ನೂ ವರಳಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಸಮುದ್ರ ಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮ ದ್ರವಾಹನಿಗೆ ಕಿರ್ತಿ ತಂದಿತ್ತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಭಸ್ಮಾಸುರನ ಭಯ ದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಪಾರು ಮಾಡಿದನು ಕಲಿ ಯಿಂದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟಗೊಂಡಾಗ ಕಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದನು ಅಂದಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹಯಗ್ರೀವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದಲ್ಲದೇ ಮತ್ತಿನೇನೆಂದು ಹೇಳಿಯಾರು ? ನಮಗೆಲ್ಲ ತಂದೆಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಸೋದರನೂ ಮಿತ್ರನೂ ಬಂಧವೂ ಆಗಿ ನಮಗೆ ಮಹೋಪಕರ

ಮಾಡುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೋಗಲಿವೆ ಈ ಹಯಗ್ರೀವನನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದು ಮನಿ ಸುವುದು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಶ್ರೀ ಪಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಶ್ರುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸಾರಾಯ ಣತ ವರ್ತಿಸು ಮೃಗು |
ಆರಾಧನೆಗಳ ಮಾಡತ ಪಾಡತ ||
ನೀರಾಜನದಿ ಅವನರ್ಚಿಸು ಕೊಟ್ಟಿ ಸು ವೇದ |
ಪಾರಾಯ ಣ ಪ್ರಯನಾ ||ಪ||

ಅವನ ಶ್ರವಣ ಮನವ ಬಸತಪ ಭಕ್ತಿಗಳೇ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನವಾಗಿವೆ ಹರಿಯೊ ನಿರ್ವಾಲ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು ಹರಿವೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಬೇಕು ಹರಿಸ್ಮರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಹರಿ ಪರದೆ ವತವೆಂದು ಸದಾ ನೆನೆಯಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ—

ಓಡುವ ನಡುಗುವ ದೇವನೆ ಬಲ್ಲನು |
ಬಾಡುವ ಬೇಡುವ ಮುನಿಗಳೇ ಬಲ್ಲರು ||
ನೋಡುವ ನ ದಿವ ಮುಳುತರೆ ಬಲ್ಲರೊಡೆ |
ಸಾಡುವ ರಮೆ ಬಲ್ಲಳು ||

ಯಾರಿಗೆ ಶ್ರೀದೇವಿ ಪಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೋ ದೇವಗುರು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಗನೋ ಆದಿಶೇಷನು ಪಂಚವೊ ಪಕ್ಷಿರಾಜನು ವಾಹನನೋ ಶಿವನು ಯಾರ ಪಾದನಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಾವನ ಗಂಗೆಯನು ಧರಿಸಿರುವನೋ ಇಂದ್ರನು ಯಾರ ಚರಣ ಸೇವಕನೋ ಆ—

ಹಯವದನಗಿನ್ನಾರನು ಸರಿಯೊಂದು ಪೇಳುವೆನ್ನೆ
ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ ದಲ್ಲಿ ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ತುತಿವಾಗಿ ಕೆ ಇದ್ದಾರೆ—

ಕೊಂಡಾಡಲಿವೇ ನಿನ ಯ ಕೀರ್ತಿ | ಭೂ |
ಮಂಡಲದೊಳು ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿ ||ಪ||

ಜನವಾಸಸ್ಥರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೈವ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ಅವನ ಪುಜೆ ಗೆಂದು ಎಂಟು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಯತ್ಕಾಶ್ರವ ವಿತ್ತರು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮ ಸೋದರ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಒಬ್ಬರು ಇವರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ 17 ಸೇಯವರು ಸೋದೆಯ ಮರದ ಶ್ರೀಪಾಗೀತೀರ್ಥರು ಇವರು ತಪಸ್ವಿಗಳು ಯೋಗಿಗಳು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಮಹಾತ್ಮರು ಅಗಿದ್ದರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಂಭಾಸಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಕೆರೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣಚಾರ್ಯರು

ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳು ನೆರೆಸಿದ್ದರು ಇವರು ತಮಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತಂ ಗಿ ದಾಸ ಭವನ ಸತ್ಯಾಯ ಲಗಲಲ್ಲಿ ತೋಡಿಗ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರ ಶ್ರೀ ಶ 1480 ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರ ಮಹಾಭ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಇವರಿಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಪೊಂದು ಹುಟ್ಟಿತು ಈ ಮಗು ಸೋದೆ ಮರದ ಪಟ್ಟದ ದೇವರಾದ ಶ್ರೀವರಾಹ ದೇವರ ದಯೆ ಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ವರಾಹ ನಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ನೆರಳನ್ನೆಯೇ ಈ ಮಗು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಚಕ್ಕಂದಿ ನಿಂದಲೂ ಇವರು ಮೇಧಾವಿಗಳು ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಬಂಧುಗಳೊಬ್ಬರು ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥರೆಂದು ಬಿಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಡೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ಇವರಲ್ಲಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಕಾಪ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ವೇದಾಂತಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದರು ಎಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಇವರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ವಿತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ತಮಗಿಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿ ರಾಜರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದರು ಅವರ ಸ್ತುತಿಯಿಂದಲಲ್ಲಿ ವಾದಿಗಳ ನ್ನೇಲ್ಲಿ ಗೆಲಿದ ರಾಜರಿವರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಭಾವ ಪ್ರಕಾರಿಕೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊರನು ಅಭೈಕುತ್ವ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ— ವಾದಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವರು ಅವರ ರಾಜರಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ತಾವು ಮಧ್ಯರ ದಾಸನಾದ ವಾದಿ ರಾಜನೆಂಬ ನಾನು ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವೈಣಿಕನ ಕೃಪಕನಿಂದ ವೀಣೆ ನುಡಿಯು ವಂತೆ ನುಡಿಯ ತಿದ್ದೇನೆ ಇದರಿಂದ ಅವರ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ದೃಢ ಮತ್ತು ಅಳವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ವಿದ್ಯೆಯ ಪರ್ವತದಂತಿದ್ದರೂ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ತೆಂಬಾ ವಿಸಯ ಶಾರ್ಙ್ಗಲು ತಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿಬುದ್ಧಿಶಾ ಗ್ರಂಥದ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ— ಕೆಲವರಿಗೆ ಅರ್ಥಮದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ದ ಜ್ಞಾನಂತ್ರತತ್ವ ಕೆಲವರಿಗೆ ದ ಸ್ವಹವಾಸ ಕೆಲವರಿಗೆ ದ ಜಾಸ್ತುವೋದಿದ ಅಹಂಕಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ಒದ್ದುತಮೆಂದು ತೋರುವ ನಾನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವನ ಅಂಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇವೆ ಶ್ರೀವ ದ್ವಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಭಕ್ತಿ ಅಸೀಮ ವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಅವೇಶ ನೇಶ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಬಹುಗಾಣುಬ ದು ಹಗುಮು ಭೀಮ ಮಧ್ಯರಂಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂಥ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹ ದಿದ್ದಾರೆ

ಅರ್ಯಾನ್ನಾ | ಯೋಗ ಧಾರ್ಯಾನ್ನಾ | ಭಜಿಸಿ |

ವರ್ಯಾನ್ನಾ ಮಧ್ಯಾಬಾಯಿ ನ್ನಾ || ಪ ||

ಅಕಳಂಕ ಮಹಿಮ ಬಾರಿತ್ರನ | ಈ |

ಸಕಲ ಭವನ ಪವಿತ್ರನ್ನು ||

ಪ್ರಸಕ್ತಿ ಭ ರತಿ ಸತ್ಯಕೃತ್ಯನ್ಮ (ಪಾಪ)

ನಿಶ್ಚಿತವಾಸನ ವೀತಿಹೋತೃನ ||೧||

ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ಎಳ್ಳೆವರು ಭುವನ ಪಾವನರು ಭಾರತೀಶರು ಆದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಆದರಿಂದ ನೆನೆದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಸ ಟ್ಪು ಹೋಗುತ್ತವೆ ಶ್ರೀವ ದ್ವಗುರುಗಳು ಸಕಲ ಪ ವ ರತಗಳನ್ನು ನಿರ ಕರಿಸಿದರು ಅವರು ದೋಷ ವರ್ಜಿತರು ಅಲ್ಲದೆ ಭವದ ದುಃಖದಿ ದ ತಾವೊ ದೂರರು ತಮ್ಮನಾ ಶ್ರಯ ಸಿದವರನ್ನು ಸಲಹುವವರು ಅವರು ಸತ್ಯನರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಯ ವರು ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣರ ದ ಪೂರ್ಣಬೋಧರನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು

ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತ ಳಗನಾ |ಸಿರಿ|

ಸದಸನ್ನ ಕರೂಣಾಂತರಂಗನಾ ||

ಮದಮೋಹ ತಿದಿ ರ ಪತಂಗನ್ನಾ |ಹಯ|

ವದವನ ಚರಣಾಬ್ಜಭೃಂಗನ್ನಾ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಭ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತರ ಚರಣಗಳನ್ನು ಭಜಿಸಿದುದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜೆರೆನಂಬಿ ಹಡೆಯೊ ಹಿತವ |ನಮ್ಮ|

ಗುರ ವರ ಮಧ್ಯಮನಿಯ ಸನ್ಮತವ

ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವಚನ ನೀಡಿದವರು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ ದ್ವಗುರುಗಳ ಹನುಮ ಕೀಮ ವ ದ್ವರಂಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ತ್ತ

ಮರದಂತ ಮದ್ಭಮನಿ ರನ್ನಾ |

ನಿನಗೇಗಾಣಿ ಜಗದೊಳಗೆ ಸರ್ವರೊಳು ಪೂರ್ಣ

ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸಿಂಹದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೀಮ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಒಬ್ಬಸಿದರೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ

ಈತನೆ ಕಾಣೆರೋ ಮದ್ಭವ ಎನಿ ||ಪ||

ಪರಿಪರಿ ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ |

ಕೀಸರಿಯಂತೆ ಚರಿಸುತ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ಕಮಾದೆಂದು |

ನರಿಗಳೊಡಿಸಿದಾತ ||೧||

ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸಿಂಹನು ಮಾಡಿದ ತತ್ವಗರ್ಜನೆಗೆ ಎದುರು ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಪರವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಚದುರಿತೋದರು ಸಕಲ ವೇದಗಳೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು

ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ದ ಟುವಂತೆ ಯುಹತಿಗಳೆ ಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದರು ಈ ಕಡಲನ್ನು ಕಡಿದು ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಶಿರಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು

ಬೇದಸ ರವೆಂಬ ಈಶತ್ವವಾದ !
ಅಮ ತವನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ||
ಆದಿಪ ಾರುತಿ ಶ್ರೀಹಯ ವದನನ್ನ !
ದಿವ್ಯ ಪಾದಸೇವಕನಾದ !
ಮಧ್ಯಮುನಿರೇ ಯಾತ ||

ತಮ್ಮ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ವೆಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭರತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಮಧ್ಯಮತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಆನಂದ ತೀರ್ಥರ ಮತವು ದೋಹರಹಿತವಾಗಿದೆ ಅದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಮಾರ್ಗ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರಣಿಸುವಂಥದು ಅದ್ವೈತವನ್ನೂ ಮಾಯಾಪಾದವನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿದ ಮತವಿದು ಈ ಮತವು ಅನುವಮ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿರದೆ ಉತ್ತಮ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಯನೂ ನೀಡುವ ಬುದ್ಧಿಯ ನನಗೆ ಉಂಟಾದದ್ದು ಶ್ರೀಆನಂದತೀರ್ಥರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮದ್ಭರತನ್ನು ಕ ರಿತು ಅವತಾರತ್ರಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಶ್ರೀಮದ್ಭರತಮುನಿ ಪ್ರತಾಪಾಚ್ಯಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯ ತಿಗಳೆಂಬ ವರು ಜ್ವರದಿಂದ ಬಳಲ ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಜ್ವರ ನಿವಾರಣೆಗೊಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಸ್ಪಷ್ಟಸೂಚಿತವಾದಂತೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಷ್ಯಕ ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಅದರ ಪರಿಣಯಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯ ತಿಗಳಿಗೆ ಗುಣವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ವುಳ್ಳವರಾದರು

ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕಾಲು ನಡುಗಿಯಿಂದಲೇ ಭಾರತದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದರು ಅವರು ತೆರಳುವ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಒಂದೂ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಆ ಪ್ರತಿಮೆ ಈಗಲೂ ಸೋದೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋ ಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವ್ಲವುಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವೆಂಬ ಅತ್ಯುತ್ಕಮವಾದ ಕೃತಿಯ ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಿರುವತಿ ಪಂಥರವುರ ದ್ವಾರಕೆ ಪ್ರಯಾಗ ಹಂಪಿ ಗೋಕರ್ಣಗಳಲ್ಲದೆ ತುಂಬಾ ಜಾಗ್ರತವಾದ ಅದರ ಅನೇಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರಿ

ಜಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ಪರನೆಯಿಂದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲ
ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜರೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರ ಗಳ
ಸಂಚಾರವು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಪಾಶುಪತ ಮುಂತಾದ ವ ತಗಳ
ಪಂಡಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆರೆದು ಶ್ರೀಮಧ್ವವಂತವೇ ಮತವು ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ ಸಮ್ಮತವು
ಎಂದು ಐಯಭೇರಿ ನೋಡಿಸಿದರು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡ
ಗಳನೂ ಮೆರಸಿ ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ
ಅಪೂರ್ವವ ದ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಆರ ಧರೆಯ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ
ದರು ದ್ವಾರಕೆಯ ಗುಪ್ತೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ
ವೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದರು ಬದರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭೀಮಕುಂದುದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ
ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನ ಪೂಜಿಸಿದಂಥ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ ನರಸಿಂಹವ ಲೂರ್ತಿಯನ್ನು
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಂಚರಣೆಯಂತೆ ಎಡೆದುಕೊಂಡರು ಹಂಪಿಯ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ
ಅಡಗಿದ್ದ ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರ ಭಂಡ ರಗಳಿಂದ ವ ಲಿಸೆ ಗ್ರೀವರು ಪೂಜಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ
ರಾಮಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀವರ ಲಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು ಮೂಡುಬಿದರೆಯ
ಜೈನ ವ ರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಯ ಪಟ್ಟಿಯ ವಿಗ್ರಹವೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯ
ವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇವರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ತಂದ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ
ಪ್ರಾಣ ಗರುಡ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ತಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವ ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ಪಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ ದ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗ ಬಲವರಿ
ಶಂಖವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತಿತು ಗುಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೊರೆತ ಹನಿ ರಡು
ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಾರಾಯಣ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸೋದೆಯ ವ ರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ
ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಪೂಜಾಸ ಮಗ್ರಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆದ್ದ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗೆ
ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿವೆ

೩ || ಎಚ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒರೆದ ತಮ್ಮ
ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವಿಷಯವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವ ಗೀತತೀರ್ಥ
ರಿಂದ ಆಶ್ರಮ ಪಡೆದ ವೇ ಲೆ ಇವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅವ ರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ
ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊ ಗಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಸಕಲ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚತುಷ್ಪತಿ ಕಲೆ
ಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಇವರ ವಾಕ್ ಚ ತುರ್ಯಾ ಪುಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು
ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯನು ಇವರನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ರೆಂದು ಗೆರೆವಿಸಿ
ದನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯ ವರಂ ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ
ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಇಂಥವೇ ಮಾ ನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ
ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ
ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡಗಳಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರು

ಶ್ವದೆ ಇವರು ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ಉಪಾಸಕರು ಇವರು ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಸೂತ್ರವರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀದ ವಿರಲದಾಸರ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಚರಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

ಇದೀರ್ಷಾರೋ ! ಗುರುವೆ ! ಸಮರ್ಪಾರೋ || ಪ||

ದುರುಳವಾದಿಗಳನು ಮರುಳು ಮಾಡೋರನ್ನೆ !

ತಂದಿಟ್ಟು ಚಂದ್ರಿಶ ಗ್ರಂಥವ ರಚಿಸಿ ||

ಶ್ರೀದವಿರಲನಿಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ವ ಹಾ ಮಹಿಮೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ವಾದಿರಾಜ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದಿರಿಗೆ !

ಅದರದಲಿ ಪ ರ ಹೇಳುತಲಿಪ್ಪನೆ || ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಸೋದೆಯ ಪ ರದ ಪಟ್ಟಿದ ದೇವರು ಪರಾಹದೇವರಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಉಪ ಸ್ಥ ದೇವತಾ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿದ್ದನು ಅವರೊಮ್ಮೆ ಸಂಚರಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನೊಬ್ಬನ ವಂಚಲೋಹದ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿಮೆ ಯ ಮುಖವು ಗಣಪತಿಯದಾಗಿರದೆ ಕುದುರೆಯದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರ ಜರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನ ದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳಲು ಬರಲಿದ್ದೇನೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಿಂದ ನನನ್ನು ಕರೆ ದೊಯ್ಯಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚನೆಯಾಯಿತು ಆ ಸೂಚನೆ ರನಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮ ಯತಿಗಳೊಬ್ಬರು ನಾಳೆ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಯಿತು ಅದರಂತೆ ಚರ್ಮವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಸುರನು ಕಡೆದ್ದಾಯ್ತು ವೇದಗಳನ್ನು ಪ ರಳಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿಯು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಂದಿ೦ದ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಮಹಾ ಆಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಸೇರಿಗೆ ಕಡಿದ ಯಾಗದಂತೆ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ದಿವಾಲು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಚನ್ನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲೊಟ್ಟು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಹಿಡಿದೂಡನೆ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವ ದೇವರು ಚಂದ್ರನಂಥ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವರ ಭುಜಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಎರಡು ಕಾಲಿಟ್ಟು ಆ ಭಕ್ತ ವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಆಮೇಲೆ ತುಸು ಅಟವಾಡಿ ಉಪಾಸನಾ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಒಡೆಯಂ ಹಯವತ್ಸ್ರನಿಗೆ !

ಕಡಲೆ ಹೂರಣ ಮಾಡಿ ||

ಅಡಿಗಡಿಗೆವನೆ ಪಾದ !

ಬಿಡದಲಾರಾಧಿಸುವೆ || ವಾದಿರಾಜಧೀರ ಶೂರ ||೨||

ಸ್ವತಃ ವಾದಿರಾಜರೇ ಈ ದಿವ್ಯಾನುಭವದಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾಗಿ ಹಯಗ್ರೀವವನ್ನೂ ಹೊಗಳಿ ಕೊಂಡಾಡುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ

ಅವಶತೆಯಿಂದ ಬಂದೆ ಪಾಪಿವದನನಿ |

ಭಾವಿಸ ವ ವಾದಿರಾಜ ವಾನಿಯ ಕಾಣಂತ ||೩||

ಶೇವರನಿ ಮೈಯತಡವಿ ನೇಹದಿಂದಲಿ ಮೇಲಿ|

ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಇತ್ತು ಭಜಿಸುವೆ ||೪ ಪ ||

ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಡಲೆ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳೇ ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಅನಂದವೇ ಹಾಲು ಲಡ್ಡುಗಳಿಗೂ ಇವನು ನವಗಿತ್ತು ಸಂತತ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದ ಸಂತೋಷವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಲು ನೀನು ಬಂದಿರುವೆಯಾ ?

ಹೆತ್ತ ತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಯ ಮುದ್ದಿ ಮೆದ್ದೆಯ |

ತುತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಆದನು ಮೆಲಂತ ಮೆಚ್ಚುತ |

ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ನೀನು ಆಟ ತೋರುವ |

ಭಕ್ತ ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿಯ ಸಲಹ ಬಂದೆಯ ||೨||

ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಣಿಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರನು ಸುಖ ಬಂದ ಕರುಣಾಳು ನೀನು ಎಂದೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ || ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಹತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರೂ ಭಜಿಸುವರು ಭಗವಂತನು ಸತ್ ಚಿತ್ ಅನಂದರೂಪಿಯಾದೂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರವೆಂದೂ ಭಜಿಸುವೆದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ದಿರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವರು ಉತ್ತಮಾದಿಕಾರಿಗಳು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪವು ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿರುವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಉಪಾಸನೆಯು ಪಾರಯದೇವರಿಗೆ ವಶಾತ್ ಶಕ್ಯವು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹಯಗ್ರೀವನ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಉಪಾಸಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವರು ಮುಂದೆ ಪಾಯು ಪದಕೈ ಬರೆವೆ ಋಜುಗಣಪ್ಪರ ದ ಲಾತಪ್ಪರೆಂದು ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮತವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀವಿಜಯ ದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಅಜಪದಕೆ ಅರ್ಚ ರೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಘನ ಪ ಜಗೂದೊಳಗೆ ಮಾಪ್ಪನಾಗಿಹ ಸುಪ್ತ |

ಸನ್ನ ದ್ವಿಜಕ ಲ ರನ್ನ ನಂದದನೊ ನಿನ್ನ ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಮಂತರೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಹಾಪಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು

ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಆ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮಗನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಮಡಿದಿದ್ದನು ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಆ ಮದುವೆಗನನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿ ತಮಗೆ ಸ್ವಪದಲ್ಲಿ ನೋಡಿತೆ ವಾದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತೋಫನ ವೆಂಬ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವಯಂವರದ ಪರಮ ಮಂಗಲಕರ ವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದ ಗಳಂಟಾಗ ವಂತೆ ಮದ ಮಗನನು ಬದುಕಿ ಪಥೂವರರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ನೀಡಿದರು

ಪಾಲಿಸಲಿ ನಮ್ಮ ಪಥೂವರರ | ಮನ್ನೆಯ ಪಥೂವರರ ಸಲಹೆಲಿ ಎಂದು ನುಡಿನುಡಿಗಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ

ಮದುವೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವ ಪಾಡಿದರೆ |

ಮದುಮಕೆ ಈಗ ಮಂದವಹ ದು ||

ಪಥೂಗಳಿಗೆ ಒಲೆ ಭಗ್ನ ದಿನದಿನಕೆ ಹೆಮ್ಮೆವದು |

ಮದನನಯ್ಯನ ಕೃಪೆಯಿಂದ || ಶೋಭಾನ ||

ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತ ಪಯಣ ಬೆಳಸಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದುಬೇಕೆಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ತೆರಳಿದರು ಶೇಷಾಯಲದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಅನೇಕ ವ ಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ವೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿದರು ಇವರ ಅತದೃಶ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ರೂಪ ತೊರಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ತಂದಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮೂಲೆಯ ನ್ನು ವೇಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಅದನ್ನು ಈಗಲೂ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು ಶ್ರೀಹರಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ

ಆರಳಿದ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಗರುವ ಧೀಶರಿಸುವ |

ಗಿರಿಯ ತಿಮ್ಮರಾಯನ ಚರಣವನು ಕಂಡೆ ನಾ ||

ಸಿರಿಮುಖವ ಕಂಡೆ ಹಯವದನ ವೇಂಕಟೇಶನ |

ಸಿರಿ ಕಿರೀಟವ ಕಂಡು ಕೃತ ಭಗವಾದನು ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು || ಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಂಧ್ಯಾ ವರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಕೊಂಡಿದ್ದರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಬಾವರಾಯಣರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನ ಪಡೆದರೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದನ್ನು ವಿನಿಮಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವತ್ತು ವ ಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕೃಷ್ಣ ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಬರೆದರೆ ಲಕ್ಷಾಭರಣ ಅರ್ಪಿಸದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಅವನು ಕೊಟ್ಟು

ಆದ್ವೈತರ ದರು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಅದರಂತೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣಿ ವೆಂಬ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಎವರೂ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಅರಂಭದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಒರೆದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ರೋಮಾಂಚಿತರಾದದ್ದನ್ನು ವರ್ಣನಾಬಹು ದು

ವ ಧ್ಯಾನತರ್ಗತ ವೇದವ್ಯಾಸ | ಕಾಯೋ |

ಶುದ್ಧ ಮೂರುತಿಯ ಸರ್ವೇಶ || ಪ ||

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಭಜಿಸುವ ಜನರಿಗೆ |

ಒದ್ವಾಡುಗಳ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿನೋ ದೇವರ ದೇವ || ಅ ಪ ||

ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ವ ರದ ಸವಿ ಳಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಲವಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಡಲೆಯನ್ನು ಬಿಳಿಯ ಕುದುರೆಯೊಂದು ದಿನಾಲೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿತ್ತು ಒಂದು ದಿನ ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬೆನ ಟ್ಟಿ ಒರಲು ಆ ಭವ್ಯ ಕುದ ರೆ ಮರದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಸಿಕ್ಕಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾಳೆ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿನ ನಷ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹಯಗ್ರೀವನು ತುಂಬಿಕೊಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಮರುದಿನ ಕ ದುರೆ ತಿಂದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬೆನ ದ ಕಡಲೆಗಳಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಓಡಿಬಂದು ತನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಶ್ವಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ನುಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು ಆ ಹೊಲವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಕ್ಕೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಧನ್ಯನಾದನು ಈ ಕುದ ರೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪದ್ಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ | ಚೆಲುವ | ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ || ಪ ||

ಕುದುರೆ ಬಂದು ವಾದಿರಾಜಗೆ | ಮಂದದಿ ಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ಕೊಡುವ || ಅ ಪ ||

ಹಲ್ಲಾವಿದ್ದದೆ ನಿಲ್ಲದು ಕುದುರೆ | ಒಬ್ಬದು ಕಡಿವಾಣ ಕುದ ರೆ ಕಡಲೆ ||

ಬೆಲ್ಲವು ಮೆಲುವ ಕುದುರೆ | ಚೆಲುವ ಹಯವದನನೆಂಬ ಕುದುರೆ ||

ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಹಂಬೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೊರೆ ಅಜ್ಞತರಾಯನು ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಪರಳುತ್ತಿರ ವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕರುಣೆ ತಾಳಿದರು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ತಾವೇ ಹೋಗಿ ವಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಲು ದೊರೆ ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರ ಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಮೂಡ ಬಿದರೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಬಂಗಮಂತ್ರದ ದೊರೆಯು ತಮ್ಮ ಬೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನವರತ್ನದ ವಿಗ್ರಹ ಗಳನ್ನು ಮೋಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾವು

ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ದೇ ವರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಾರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಆದರೂ ದೊರೆಯು ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯ ನವರತ ದ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಚ್ಚಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಕ್ಷಣದಿಂದ ತೋರಿಕೊಡುವದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರಲಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು ಕೂಡಲೆ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂಬುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಕಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪಚ್ಚಿ ವಿರಲನೆ ರೂಪ ತಾಳಿದನು ಆ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಸ್ಮಯವನು ಕೆ ರು ದೊರೆಯು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀಗಳಿಗೇ ಸವರ್ಪಿಸಿದನು ಈಗಲೂ ಅದು ಸೊ ದೆಯ ಮಂದದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆಗೆ ಕಳಿತಾಗ ಇಲಿಯೊಂದು ಅವರ ಕೀರದ ಕೆಳಗೆ ಓಡಿಬಂದಿತು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಾಪೊಂದು ಬುಸುಗುಡುತ್ತ ಬಂದಿತು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ತ ಹರಿದೊಡನೆ ದೃಷ್ಟದ ಆ ಇಲಿ ಮತ್ತು ರೊಟ್ಟಿನ ಆ ಹಾಪುಗಳ ಪೈರವಲ್ಲ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿ ಅವು ಸ್ವಬೃವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟವು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾದಿರಾಜ | ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಣೇಂದ್ರ ಮ್ಮ |
ಗಾಧಿರಾಜ ವಿಬುಧೋದಿತ ಚಂದ್ರ ||ಪ||

ನೀಗತಿಯೆ ಂದನು ರಾಗದಿ ನಂಜಿದ |
ಭೋಗಿ ಪುರೀಶನ ರೋಗವ ಕಳಿದೆ ||೧||

ಎಲರುಣಿ ಭಯ ಕಂಜಿಲಿ ನಿವ್ಯಾಸನ |
ಕಳಗರೆ ಕಂಡದನುಳುಹಿದ ಕರುಣ ||೨||

ಹಯವದನನ ಪದದ್ವಯ ಭಜಕಾಗ್ರಣಿ |
ದಯದಿ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ನಯನವನಿತ್ಯೆ ||೩||

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒದಗಿದ ಕುರುಡಿನಿಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಗುರುಗಳನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕನು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ಕೀರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಅವನ ಆ ಕರುಡನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಿನಾಲು ಹಪ್ಪದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದ ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಮುಖ್ಯನಿಂದ ಆ ನಿಯಮ ನಡೆಸುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಸಲನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದದ ಸಾರರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇದರ ಪಠಕದಿಂದ ಪಾರಾಯಣದ ಫಲ ದೊರಕುವವೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು

ನೆನೆವೆನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ ಪೋಸಾ ಗಣರಸ ನಾ |

ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯ ಮ ದ್ವು ಉಡುಪಿಯ ರಂಗನಾ ದಯಾಪಾಂಗನಾ ||

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರದ ಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರಿತವರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಅಂತೆಯೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದ ರಾಜರುಗಳೊಡನೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಿತು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳು ತಿರುಪಾಂಕೂರು ಕೊಚ್ಚಿಯ ಅರಸರು ಸೋದೆಯ ಅರಸವೃಂದಾಯಕನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಶ್ವರರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬಂಗವಂತದ ದೊರೆಗಳು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅವರ ಖಂಡಿತದಿಂದ ಪುಟಿತದಿಂದ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪುನಿಂದ, ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಧುರಸಂಗೀತದಿಂದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತುಂಬ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದಿತು ಶ್ರೀ ಆನಂದತೀರ್ಥರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ಅವರನ್ನು ಆತ್ಮಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಪೂ ಸಾಣಾರು ಭೀಮಭಟ್ಟರು ಬರೆದ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ರಘುಪಾಠಾಚಾರ್ಯರು ವರ್ಣಿಸಿದ ಅನೇಕ ವೈಖರಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಮಾತು ವಿನೋದಪೂರ್ಣವಾದುದು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಸ್ಯಭರಿತವಾದುದು ಮೃದುಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಅವರ ಮಾತು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಸುಪ್ರದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ತತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರೂ ಸಂಶಯಾಸ್ತದವಾಗದಂತೆಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಖಂಡಿಸಲಿ ರರು ಪಂಡಿತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯೆದುರು ಸಿಕ್ಕಿದ ಪುಟ್ಟುಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು ಅವರು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅವರ ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣು ಸಂಧರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ಮಾತಾಡಿ ಸಭಾ ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ದಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗಳೂ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಪರಿವಿಷ್ಟು ಒರಳುತ್ತಿತ್ತು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ಕಿವಿ ಪ ನಸುಗಳೆರಡನ್ನೂ ವಾದಿರಾಜರ ಮಾತಿಗೆ ಧರೆಯೆರೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಸುಭವಾದ ಅರ್ಥ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥ, ಪುರ ಪಾರ್ಥ ಪ್ರದವಾದ ಅರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು

ವಾಣಿ ಪತಿಗೋಸ್ಕರವಿ ಯಾದ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕಾರುಣ್ಯ ಹೊರಬಂದ ಕೋಪುಲ ವಿದೋಷ ರ-ಪರಿಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಮಾಣಿಯು ವೀಣೆಯ ಸ್ವರದಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು

ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸ್ವತಃಯೂ ಇವರ ದಕ್ಷಯೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೊದಲನೆಯ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಸದಾ ಶತ್ವಪ್ರಕಾಶಂ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಳು ಸ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ಆರು ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ೧೧ ಸಾಂಖ್ಯ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು ಆರು ಏಳು ಪರ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ೧೧ ಪರ್ವ ಜವ್ಯಕ್ತಿ ವೈಶ್ವಕ್ತಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೨೨ ರಲ್ಲಿ ಏಳು ರವಾಯಿ ವೈರವಾದ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಯ ಶ್ರೀವದ್ವಿಠಲ ಇವರ ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹೊಂದಿದೆ ದೇವಾಂತ ಪ್ರವೇಶಂ ಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೋಧಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಲಘುವಾದ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದಲೂ ಸತ್ಯವೇನಿರುವುದು ಶ್ರುತಿ ಶ್ರುತದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ದಶಮಾರ್ಕ ಶ್ರುತಿ ವೈಯಾಕರಣಿಕ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಲಕ್ಷಣಯೋ ಶ್ರೀ ಸದಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸರಸ್ವತಿ ರಂ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸುವುದು ಸಾಂಖ್ಯ ರತ್ನಾವಲಿ ಪ್ರಮೇಯದೀಪಿಕಾ ಹರಿವತ್ಪ್ರೀತಿ ಪಂಚವೇದಶ್ರುತಿಗಳು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರುತಿ ಹಯಗ್ರೀವ ಶ್ರುತಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರಕಾಶನ ರವೇಶ ಶ್ರುತಿ ಶ್ರುತಿಶ್ರುತಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಧ್ಯಪ್ರಕಾಶನ ಹೀನೋಪನಿಷತ್ತು ಇವರ ಸರಸ್ವತಿ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕವಿತೆಯ ನೂರು ದೈವಭಕ್ತಿಯ ನೂರು ಕಾವ್ಯವಾದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ಗಂಡ ಕ್ರಿಯೆ ಸುಳಾದಿಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಇವರ ದೇವತೆ ವಂದನೆ ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಳುಕುಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದಶಮಾರ್ಕದ ಪಾಠ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಮಾಜದ ಕೀರತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ದೈವಭಕ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ಮೆಚಕತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ದೇವತೆಗೆ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ಸಾಂತ್ವನಿಕವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಮನಃ ಕಿಶೋರಿ ಶ್ರೀಪದಿ ಪುಟ್ಟದಿ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸಲಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಷ್ಟೇ ಪೌರಾಣಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮಾಧ್ವರೂಪದ ರಾಜನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಮಾಧ್ವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉದ್ಧಾಮ ಗ್ರಂಥ ಲರದು ವ್ಯಾಸಕೃತವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಶ್ರೀವದಿರಾಜರು ಲೋಕರಕ್ಷೆಯೂ ಭೈದಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಥರನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೋಘ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೀವು ಗ್ರಂಥ

ರಚನೆಯಿಂದಷ್ಟಿರಲಿಲ್ಲದೆ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ಅನೇಕ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕೇರಳ ಪ್ರಾಂತದ ದೇವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪೊತ್ತಿಗಳನ್ನೇಕೆಂದು ಇವರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಮರವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪುನಶ್ಚಯ ಮಹತ್ವದ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನು ಕೇಳಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸೊಸೆಗಾರರಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಂದ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪರವಶಾನಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಉದ್ಯಾವರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮುಟ್ಟಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಕರ್ಮ ಭ್ರಷ್ಟರೂ ವಶಿಕರೂ ಆದವರಿಗೆ ಗುಳ್ಳೆದ ಬೀಜ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ಹೇಳಿದರು ಆ ಗುಳ್ಳೆದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಯಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು ಮೋಗೇರ ರಾಗಿದ್ದ ಮುಟ್ಟು ಗ್ರಾಮದವರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯ ವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮಸವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಳೆಕೊಟ್ಟಿವೆ ಮೊದಮೊದಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಂದ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿದ್ದಿತೆಂದು ಆದನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೊಂದು ಮಂತ್ರಿ ಎರಡೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ದ್ವಂದ್ವಮಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಿ ಒಬ್ಬರ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಏಳು ಮಂದಗಳು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಎಲ್ಲ ಮಂದವರಿಗೂ ಪೂಜೆಯ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಹಕಾರ ವಿವರಗಳೇಕೆಂಬ ದೊರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸ ಬಹುದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಇಂಥ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾಸರಾ ಯರು ದೊರೆ ಅಚ್ಚುಕರಾಯಂ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚೈತನ್ಯರು ಉಚ್ಛಾಸಿಗ ಬಂದಂ ಹೋದರು

ಯಾತ್ರಿಕರ ಕೈಕೂಡಿಯಂತಿರುವ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಕೋಪ ಪದ್ಮಶ್ರೀವೆ ಅವರ ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ಉಪಮೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗಳ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಮನೋಹರವಾದುದು ಅವರ ಲಲಿತವಾದ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಮಂಜುಳವಾದ ಪದ ಪುಂಜಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ವೀಣೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯವೈದ್ಯುತ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡ ಬಹುದು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲ ಕಾಶಿಯ ಬಿಂದುಮಾಧವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿ

ದ್ವಾರಿ ಅಪಾರವಾದಂಥ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವು ಯಾರ ಕೃಪಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
 ನಿರಿಸ ಒಂದು ಬಿಂದ ವಿಸಿಷ್ಟು ಆಗುವದೋ ಅಥ ಬಿಂದಂ ಮಾಧವನು ಸನ್ನನು
 ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ ತವಿಳ ನಾಡಿನ ತಿರುವಟ್ಟಾರಿನಿಂದ 18 ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಭೃತ
 ಮಾಲಾ ನದಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
 ಸುಂದರವಾದ ಗುಡಿಯಿದೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಯಾವಾಗಲೂ
 ತೊಡಗಿರುವ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟವಾದ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ
 ವಾದ ಈ ಭೃತಮಾಲಾ ನದಿಯು ತನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ತೋರಿಸು
 ತ್ತದೆ ಕಾಂಟಿಯ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಹೇ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ತರಣ
 ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ ನಿನ್ನ ಅಪರಿಣಿತವಾದ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
 ನೋಡಲು ತಿವನಿಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ಸಾಲದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಂಡವನು
 ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಂಟಿಯ ಪರದರಾಜನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ
 ಹೇ ಕಾಂಟಿ ಪುರಾಣಿಕ ಪರದರಾಜನೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಜನಮೊದಲಾದ ಯಾವ
 ಏಕೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಚೆನ್ನಾಚೆ ತನ್ನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ
 ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಿನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ಕುಂಭಕೋಣದ
 ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಹೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ
 ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ತಾಪ್ತವೆಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಾಕಿ
 ಕುಂಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೀನು ಮಲಗಿದ್ದಿ ಆದರೂ ಅಸಾಧಾರಣ ಸೌಂದರ್ಯ
 ವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಜನರು ಗುರುತಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣು
 ತಪ್ಪಿಸಿ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆ ತಿರುವತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಂಡು
 ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಉತ್ತರ
 ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರ ವ ತನ್ನವರನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ದಯಾ
 ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಎತ್ತರವೇರಿದವನು ವೆಂಕಟಪತಿಯು
 ವೆಂಕಟಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಹಂಬೆಯ ವಿಜಯ ಎರಡನನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ
 ದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಪೆಯಂತೂ ಮಾತುಲೈರದಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ
 ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಹೇ ಎರಡು ನೀನು ಬೆಟ್ಟ ಪಾಲಿ ವೊಸರವ್ವಕ್ಕಿದ್ದಾಗ
 ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ನಿನ್ನ ಸುಂದರ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಳು ಆಗ
 ನೀನು ಒಂದು ಜಾ ನಿಗಳ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಿರ
 ಲಾರದೆ ಅವರ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕದ್ದುಬಿಟ್ಟಿ ಆಗ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲ
 ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾಶದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು ಹೀಗೆ ಬಂಧನಗಳಿಂದ
 ಬೇಸತ್ತು ವಿಂಧ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಂತಾಕ ಭಿ ಮಾತೀರದ ಪುಂಡರೀಕನು ನಿನ್ನ ನ್ನು
 ಗುರುತಿಸಿ ಗೋಕುಲಾಚಾರ ಎಂದೂ ಕರೆಯನು ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಭಿಷ್ಠಾನವಾಗಿದೆ

ಮತ್ತೆಗುರುತುಗೊಂಡಂತೆ ವೇದ ಮರೆಮಾಚಿ ಹಿಂದೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಇಲ್ಲಿ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರೆ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೋಧಕರಾದ ಎಂದಾಗ ಬಯಸಿದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ತುಂಗಾ ಕೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಕೆನಗೂ ಬಾಕಿರುವ ಮೋಕ್ಷವು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೋರಗಡೆಹುತ್ತೇನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಿಯ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮನೋ ಹರವಾದ ಕೊಡಲಿಗೆ ಈ ಜಗನ್ನಾಥನು ಕಾವ್ಯ ಆಗಿರುವನು ಎಂದು ವೇದಗಳ ಗಾಢಮಾಡಿವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಯ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪತಿ ಪ್ರೀತಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದರೂ ಆದನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನೇ ತನ ಪತಿಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಗದಾಧರನ ವರ್ಣನೆಯು ಎಷ್ಟು ಮನೋ ಹರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಗದಾಧರ| ಸುಧಾಧರ ಸ್ಪುರಿತಕಾರು ಹುಸೋಲ್ಲಸತಃ
ಸುಧಾಧರ ಮುದ ಧರಾಮರ ಕೃತ ಸ್ತುತೇ ಸುಂದರ|
ಪದಾಧರ ಮದಾಧರ ಸ್ಪುರಿತ ಮೀಶ ಮೂಂ ಸದ್ವರ
ಪ್ರದಾಧರ ಚಿದಾಧರ ಪ್ರಮುದಿತಾಂತರ ಶ್ರೀಧರ|

ಸದಾ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪುರಿಸುವ ಸುಂದರ ಮಂಗಳಾಸಂವಿಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಸಂತೋಷಪೂರ್ಣನಾಗಿರ ವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತವಾಗಿರುವ ಮನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವ ನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ನಿಡುವ ನಾನು ಸೇವಕನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಭಕ್ತಿ ಜನರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಹೃದಯವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಹೇ ಗದಾಧರನ ದಿದ್ಯಾದಿವಾದದಿಂದ ದೌಸ್ತುತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಕೆಳಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ರಯವಿತ್ತು ಸಲಹೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಲಲಿತ ಪಾಸವೂ ಭಕ್ತಿ ವಕ್ರಾಭಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಫಲಗ್ನನದಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ಫಲಗ್ನನದಿಯು ನೂರಾರು ಒನ್ನೆಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಳಿ ಬಂದವರಿಗಿತಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಫಲವು ಅಲ್ಪವಾದುದು ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಫಲಗ್ನನದಿಯು ನನಗೆ ವಿನಯವಾದ ಸದ್ಭೂತಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಮಂಜುಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳೂ ಅಪೂರ್ವ ಕೌತುಕವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿ ವ ತ್ತು ಒಡ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಮಾದೇವಿಯನ್ನು ವಂಚ ಗಂಗಾ ಕೀರ್ತನ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮೃದ್ಧ ಕಮಲಪುಷ್ಪಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಮಾನ ವನಜ ಸ್ಥಾನ ಸರಸೀಕುಲ ಸಂಕುಲೇ |

ರಮಾ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಸತೀತಿ ಕಿಮದ್ವೈತಮ್ ||

“ಅಸಂಖ್ಯತವಾದ ತಾವರೆಯ ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಅನೇಕ ಕೊಳ
ಗಳು ಈ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ವಿದು
ಹಸರು ಹಸರು ಪದದ ಶ್ರೀರಮಾಬೇವಿಯೂ ವಿದಂದಿಗೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ,
ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ”. ಇಂಥದೇ ಕೌತಲವನ್ನು ಧರ್ಮ
ಗಂಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ‘ಗಂಗಾ ಸುನ್ಮಿದ್ಯವೈಶ್ಯದ್ವಾದ್ವ
ರಿಂದ ಧರ್ಮಗಂಗಾ ಎಂಬ ಹಸರಿಗೆ ಪಾಪರಾಶಿ ಪಾಶಗೊಳಿಸುವ ಎತ್ತರವಾದ
ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧರ್ಮಾನದಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಹಸರಿಗೆ ತತ್ಕೃಂತೆ ಧರ್ಮಸಂಪಾದಿಸು
ವದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.’ ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರ
ನಾರಾಯಣನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ವೇದಮಂತ್ರವೊಂದರ
ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಅಲಂಕಿತವಾದ ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.
‘ದ್ವೈತಪರ್ವಣಾ ಸಯಂಜಾ ಸಖಾಯೌ’—ಅಧವಾಣ. ‘ಜೀವಪರಮೋತ್ಕರಂ
ನಿತ್ಯ ಅವ್ಯಯ ಸಖರಾದೆ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳು ದೇಹವೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ.
ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ವ್ಯಕ್ತದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಆದರೇನು, ಗೆಲುವಿಲ್ಲ,
ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷಿ ತಿನ್ನದೆ ಸುಮ್ಮನ ಕುಳಿತಿದೆ ಆದರೂ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಇದೆ,
ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ. ‘ಕ್ರೋಡಕುಲ ಪುಷ್ಪೀಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಶುಕ್ತಿಪುತಿಯೆಂಬ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ
ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದಂಥ ದುದ್ರವಿಷ್ಣುಗಳ ಭೇದವು
ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋಡದ್ವೈತ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರು
ವಿದ್ವಯವಾಗಿಯೂ ದ್ವೈತಪರ್ವಣ ಎಂಬ ರುಪಿಯ ಸ್ವಪ್ರಾರ್ಥಿಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ.
ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಇಬ್ಬರು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಾದಶಂಕರನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯ
ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನಾರಾಯಣನು, ಅರ್ಚಕರ
ಪಕ್ಷವು-ಅದಿಂದಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು
ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಹಾಸ್ಯ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಕೌತಲವನ್ನೇ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗುರು
ಗಳು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.
ವಿದುರನ ಘನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಇದಕ್ಕೊಂದು
ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಕುರುಕುಲ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಚ್ಚು ಸನೆನು ನಡೆಸಿದ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ನೊಂದು
ದೊರೆತದೆಯು ‘ಇದು ಧರ್ಮವೇ ?’ ಎಂದು ಭೇಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಕರಿಯ
ಅನೇಕರಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ‘ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕೇಳು’ ಎಂದು ನುಡಿದು

ಸುಮ್ಮನಾದರು ಆಗ ವಿದುರನೊಬ್ಬನೇ ಇದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳಿ ಕೌರವರನು ಖಂಡಿಸಿದನು ವಿದುರನು ಯಾವಾಂಶನಾದೆಂದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲೂ ಕಲ್ಯಾಣೇಶ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವನ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿದುರನು ಭೀಮಸೇನನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆಂದು ಮತ್ತು ವಾಯುನಂದನನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಾತ್ರನು ವಾಯುಸ್ವತಿಯ ದೃಷ್ಟಂತೀರ್ಮಾ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಉದಾಹರಿಸಿ ಭೀಮಸೇನನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಬರಲಾರನು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಕಾಲಯವನನ ಸಂಚಾರ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೋಷ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹೊರಟನು ಆಗ ಒಂದು ಗಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪವನ್ನೊಟ್ಟಿ ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಕಾಲಯವನನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಇರಿವೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೃತವಾದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದನು ಸಂಖ್ಯಾ ಒಲದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನು ಜಯಸುಖಕ್ಕೆ ಎಂಬುದು ಕಾಲಯವನನ ಅರ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಬುಗ ಬೇಕೆಂದು ಶಿವನಿಂದ ವರಪಡೆದಿದ್ದರು ಆ ಮಗನೇ ಕಾಲಯವನ ಕೃಷ್ಣನನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ರುದ್ರನ ವರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅದರ ನಾಶ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಸರ್ಪವನ್ನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿದ ಈ ನೀತಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದದ್ದು ಕೊನೆಗೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತ ಮಂಡುಕುಂದನ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸರಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಾತ್ರಿವಂಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡದ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಇರಲಾರದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶ್ರುತಿಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದರೆ ಇರುವಿಕೆ ಸಂಚಾರ ಎಂದರೆ ನಾಶಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇವು ಮೂರು ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಗಡಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ — ಸೃಷ್ಟಿ ಉಂಟೇ ಹೊರತು ಸೃಷ್ಟಿ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಕಾಲ ಅಕಾಶ ಪ್ರಕೃತಿ—ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಅದರ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರಬಲ್ಲವು ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವುಗಳು ಇರಲಾರವು

ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳು ರಂಧ್ರವ ವತದಲ್ಲಿ ಇರಬಲ್ಲವು ಅವರ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಹಾರವೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲ ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದವುಗಳು ರಂಧ್ರವ ವತದಲ್ಲಿ ಬರಲಿ ರವು ಹೀಗಾಗಿ ರಂಧ್ರವ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಹ ರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಎಂದೂ ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿಭಾಗಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವೆಂದೂ ವಿಭಾಗಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ವಸ್ತುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿತಿ ಇರಲೇಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಸ್ತುಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನ ಅಧೀನವೇ ಇರುತ್ತವೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿ ಕರ್ತ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಯಾವ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಎಂದಕೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಇದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವತದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರಯೋಗ್ಯ ವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ರಂಧ್ರವ ವತದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಮತ್ತು ಅವೆಲ್ಲವು ವತದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವತದಲ್ಲಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮೂರನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಇನ್ನೂ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿದೆ ಇರುವಿಕೆಯೆಂದರೆ ಸ್ಥಿತಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಹಾರ ಕರ್ತ ರಂಧ್ರನಿಗೆ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನರೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅವರ 22ನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಅಷ್ಟೇ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಇಲ್ಲಿ ನ ರಾಯಣ ಪದಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬ ದಂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ವ್ರದ್ಧಿ ಹ್ವಾಸ ವಂತ ದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಇದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ನ ಕರ್ಮಾಣಂ ಪರ್ಧತೆ ನೋ ಕೋಯಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತತ್ವ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಯಾರು ಶಾಶ್ವತನೂ ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲವೋ ಅವನು ಶಾಶ್ವತನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ಶಾಶ್ವತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಬಂಧ ಮಾಧ ಯವನ್ನೂ ಅವರ ಅಶ್ವಧ ಟಿಯ ದಶಾವತ ರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕರಣೆಯಿಂದ ಬಂಧ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಡಗೊಂಡು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಬರುವದನ್ನು ಆದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರ ಮನನ್ನ ಪರ್ವತ ಸ್ತಿದ್ಧಾರೆ

ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶುಕಾರಾಮ ಭೂರವತಂ ಗೌರಾಮಲಾಮಿತ ಮಣೋ
ಪಾರಾಮರಸ್ತುತ ಯತೀರಾಮ ಕಾಂತಿಸುತನೋ ರಾಮಲಬ್ಧ ಕಲಹ ||
ಸ್ವಾರಾಮ ವರ್ಯರಿಪ್ತ ವೀರಾಮಯಧಿಕತ ಚೀರಾಮಲಾವೃತ ಕಚೀ
ಸ್ವಾರಾಮ ದರ್ಶನವ ಮಾರಾಮಯಾಗತ ಸುಧೋರಾಮನೋರಥ ಹರ ||

‘ಶ್ರೀರಾಮ, ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗಣಗೆ ವಿಹಾರದ ಉಪವಸದಂತೆ ಇದ್ದೀಯೇ
(ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು),
ವಿವೇಕಲವಾದ ಬಿಕೆಯ, ಉತ್ಸುಕಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಕ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು
ಧರಿಸಿದ್ದೀ, ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ,
ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ, ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ,
ನೀನು ಸೀತಾ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಿಥಿಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ನೀನು
ಗಿಂತ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿಶ್ಚಿನಾದ ಶರಪುರಾಮನ ಜೊತೆಗೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಲಹವನ್ನು
ಮಾಡಿದೆ, ದೇವತೆಗಳ ರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ
ಅವರನ್ನು ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ ಈಡು ಮಾಡಿದೆ, ವಿವೇಕಲವಾದ ಸಾರುಬಟ್ಟೆ
ಯನ್ನು ಟ್ಟು ನೀನು ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮ
ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಶೂರ್ಪನಖಿಯ ಮೂಗು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಅದಳ
ಮನೋಭಲಾಪೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ, ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು
ಕಾಪಾಡು’, ಶ್ರೀಮದಿರಾಜರ ಶಾಸ್ತ್ರಸತ್ವದ ಟಂಕಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀರಾಮನು
ಟಂಕಿಯ ಸೂಟು ಒಂದು ವಿಧವಾದರೆ ಅದೇ ನಾಣ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೃಂದಾವನಸ್ಥ ಪತು ವೃಂದಾವನಂ ವಿಸಂತ ವೃಂದಾರ ಕೈಕಶರಣಂ
ನಂದಾತ್ಮಜಂ ನಿಲತನಿಂದಾತ್ಮಜಂ ಸುರಜನಂದಾಮುಖದ್ವ ಜರರಂ ||
ವಂದಾಮುಖೇ ವಂದಮ ವೃಂದಾವನಾತ ರುಚಿ ವಂದಾಕ್ಷಕಾರಿ ವದನಂ
ಕಂದಾಲಿ ದಂತ ಮುತ ಕಂದಾಸಿತ ಪ್ರಭತನುಂದಾವ ರಾಕ್ಷಸ ಹರಂ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಧನುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು
ತ್ತಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಅಶ್ವಿತ್ರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ,
ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಆಶ್ರಯವಾದವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಅವನು
ನಂದಗೋಪನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ದೇವ ದ್ವಿಜರನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ಅಸುರ
ರನ್ನು ಸುಹಾರ ಮಾಡಿದನು, ಅವನು ಭಾಲ್ಕದಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಒಡೆದಂ
ಡಾಕಿದನೆಂದು ಅವನ ತಾಯಿಯು ಅವನನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗಹಾಕಿ ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
ಬಳು, ಈಗ ಅವನಿಗೆ ದಾಮೋದರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅವನ ಸುಂದರ
ವದನವು ಮೋಡಲ ಕಲಾ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶುಭ್ರವಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಾಟಕಿ

ಯನು ಒಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಶೋಲು ವ ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಸಾವಿನಂತೆ ಅವನ ಹ್ನು ಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಅವನ ಶರೀರ ಕಂಠಿಯು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮೋಡದಂತೆ ಇತ್ತು ಇಂತಹ ಶ್ರ ಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾವು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ತೋವೆ ! ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಪದಲಾಲಿತ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೆ ಇವರದು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೆ ಸಾಕು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದವರಿಗಾಗಿ ಮೂ ಘನವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ತತ್ತ್ವವು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಕನ ದದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ತಂಬ ಸರಳವಾಗಿ ಸರೂಪತವಾಗಿದೆ ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಗ ದಕ್ರಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರನ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಗನೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪದ ಮಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮುಕ್ತ ತತ್ತ್ವಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ ಸ್ತುತಿಸುವ ಗಿ 4 ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕೆಲವು ಸದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ರಾವ ಕೃಪಾದಿ ಅವತರಗಳ ಸ್ತುತಿ ಇರತ್ತದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ ಪೂರ್ಣ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೋ ಕಕ್ಕೆ ಹಿತ ವರ್ತನಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಪರೂಪವಾದ ನಾನ್ಯಮು ಗುಂಪಿನ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ್ವಯ ಡಂಭಿಕತೆ ಮುಕ್ತ ಅವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ

ತೋರೆಯು ನೆನೆದು ಫಲವೆ ಸು |

ಈರೀಳು ಜಗದೊಡೆಯ ಪರಿಯೆನೊಮ್ಮೆ ನೆನೆ ಸುವೆ || ಪ ||

ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕರಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಅತಿಚಂಚಲ ಅದು ಕಂಡಕಂಡೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಂಬಲಿಸಿ ಹರಿಹಾರಯ ತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಮೊರೆಯಿತು ತ್ತಾರೆ

ವಿನು ಹೇಳಲಿ ನರಹರಿ | ನಿನ |

ಧ್ಯಾನ ಮಾಡೇನೆಂದರೆ ನಿಲ್ಲಗೊಡದು ಮನ ||

ವ ನಸ್ಸು ವಿಪದ ಬಾಸೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ಉದದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿದ ಸ್ವ ಸ್ಮರಿಸದು ಮಾರ್ಗವನನ್ನು ಪೊಚ್ಚಿಸದು ವಿದ್ಯಗುರು ಓದುವವರು ತುತ್ತು ಆನ ಗಳಿಸಲು ಶರಣಾಕರಣದ ಒಲವು ಬರೆದೆ ಕಾದಾಡ ವದಕೆ ಸಾಧು ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳನ್ನು ವ ರಿತು ಬಿಟ್ಟಾಯಿತು ವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ನಮಗೆ ಯಾವ ಗತಿ ಕಾದಿದೆಯೋ ? ಎಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಬೇವರ ಬಳಿಯ ಮಿಣಿಮಿಣಿ ದೀಪವಿಟ್ಟು ।
 ಕೈವಲ್ಯದ ಸುಖ ಬೇಡುವನು ॥
 ನಾವುಬಲ್ಲಿ ಸಗ್ಗು ದಿರಲು ನೋಡಿ ।
 ಪಾವಕನಂತೆ ಕೋಪದ ತಾಳುವೆ ॥

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂಥ ಧನವು ಸಕಲ ಸಾಧನವು ನನ್ನ ಕೈ ಸೇರಿದೆ ತನ್ನ
 ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದೆಂದೂ ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಸತಿಪುತ್ರರಲಿ ಭಕ್ತಿ ।
 ಕಂಸಾರಿ ಪೂಜೆಯಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ॥
 ಸಂಶಯದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಖಿತನವ ಮಾಡುವನು ।
 ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುವೆ ಸುಖವ ಸಂಭವನು । ರಂಗಾ ॥

ಹೀಗಾಗಿ ಎನ ಸು ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗದೆ ? ಚೆನ್ನರಾಯಣಾ ॥ ಎಂದು ಭಿನ್ನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ

ಅಂತರಂಗದ ತುದಿ ಮಾಡು ಮನಕಿದ್ದಿ ।
 ಸಂತಾಪಗಳ ಕೆಡಿಸು ಹರಿಭಕ್ತಿಕೊಡಿಸು ॥ ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ

ಅವರಲ್ಲಿ ಅರಿವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಗಳು ಮೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಿ
 ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಮುನ ಡಿಸುತ್ತವೆ ಲೋಕ ಭರಿತ ರಂಗನು ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರವ
 ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರ ನಿಜ ದೈವವ ಗೊತ್ತದೆ

ತನುಮನವ ಶ್ರೀಹರಿಯಧೀನ ಮಾಡಿ ।
 ಅನುಸರಿಸಿ ಭಾಗ್ಯ ಬಡತನವನ್ನದೆ ॥
 ಮನವರಿಕು ಹರಿಕೊಟ್ಟಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕ
 ಅಣುಮಾತ್ರ ಬರೆದೆಂದು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ॥

ದಿನಗಳನು ಕಳೆವ ಜನರೇ ಸುಜನರು । ಹೀಗೆ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ದೈವಿಯೆಂದು
 ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನಳಿದ ಟಿಂ ವ ಗಂಗೆಯ ಪತ್ನಿ ಚಂದ ಕಾಳಿಂಗನ ತುಳಿದ
 ಪಾವನ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸೇವಕನಲೊ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದ ।
 ಸೇವಿಸಿದೆಲೊ ನೀನು ॥ ಇಂಥ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ
 ಹರಿಯ ನೆನೆ ಹರಿಯ ನೆನೆ ।
 ಅನುದಿನವೂ ಶ್ರವಣ ವನನಾದಿ ಸಾಧನ ಮಾಡು ॥

ಇನ್ನು ಸಂತಯವೇತಕೋ ॥ ಈ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ
 ತಾಳಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪವಿಲ್ಲ ।
 ತಾಳು ಬ ತ್ರಿಯನು ಉಣಬಹುದು ಮನುಷ ॥
 ಕಷ್ಟ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕಂಗಡದೆ ಧೈರ್ಯವ ತಾಳು ।
 ನೆಟ್ಟಿ ಸಸಿ ಫಲ ಬಾಹೋ ತನಕ ತಾಳು ॥

ಗೋಪಿಯರ ಹ ಗೆ ಮಧುರ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದೆಂದರೆ
 ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾದ ದು ಇವುಗಳ್ಳಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ
 ರಸವು ಬಹುರಮಣೀಯವು ಗಿರುತ್ತದೆ

ಎನು ಸುಕೃತವೆ ಮಾಡಿದಳು ಯ ಶೋಧೆ ।
 ಶ್ರೀನಿಧಿ ಯಾದವ ಕೃಷ್ಣನ್ನು ಕರೆದು ಮಂದಿಸುವಳಂತೆ ॥
 ಗಂಗಾಜನಕನಿಗೆ ಗಡಿಗೆ ನೀರೆರೆವಳಂತೆ ।
 ಮಂಗಳಾಂಗನಿಗೆ ತೃಂಗಾರಿಸುವಳಂತೆ ॥

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ತ್ತೆ ಇಡೀ
 ದಶಮಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತದ ಸಾರವನ್ನೇ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಂಗಿ ಮೂಸರ ಸುತ್ತ
 ಚೆಲ್ಲಿದಾ ಮುದ್ದು । ರಂಗ ಚೆಣ್ಣೆಯ ಮುದ್ದು ಬಲ್ಲಿದೆ ॥ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವ
 ತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಹೇಳಿ ಗೋಪಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ । ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ಬಸ ಕೃಷ್ಣ ।
 ಕೇಳಬಲ್ಲನೆ ಎನ ಮಾತನು ॥ ಪ ॥
 ಬಿಟ್ಟಕಣ್ಣನು ಮುಚ್ಚಲೊಲ್ಲನೆ । ದೊಡ್ಡ
 ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂತನೆ ಬಹು ॥
 ಸಿಟ್ಟಿಲಿ ಕೋರಹಲ್ಲ ಕಿರಿದನೆ ।
 ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ । ರಂಗ ॥ ೧ ॥
 ಮೂರಡಿ ಭೂಮಿಯು ಬೇಡಿ ಬಂದನೆ । ತಾಯಿ
 ತಲೆಯ ಕಡಿಯ ಲಿಕೆ ಕೊಡಲಿಯ ತಂದನೆ ।
 ಧಾರ ಸೀಲೆಯನುಟ್ಟು ಕೊಂಡನೆ । ಬಹು
 ಚೋರತನದಿಂದ ಹರವಿ ಹಾಲ ಕುಡಿದನೆ । ಕೃಷ್ಣಾ ॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತಿರಸದಲ್ಲಿ ಮೃದ ರತು
 ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಸೋದಯ ಸುಂದರ ಬನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಕೂಗಿದಾಗೊಮ್ಮ
 ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪ ಗೋಪನೆಂಬ ಕೋಗಿಲೆ । ನಮ್ಮ
 ಶ್ರೀಪತಿ ಕಂಡರೆ ಬರಹೇಳು ॥ ಪ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಅವನ ಪರಮ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣ ಈ ಕ್ಷಣದ ಸುವಿವೇ ಸಾಕು |
ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಯ ಮನದ ವ ಉಡುಪಿನಾ ||
ಕಿರಿಗೆಟ್ಟ ಕಡಿವೆಂಡೆ ಘಂಟಾಕಟಿ ಸೂತ್ರ |
ವರಹಾರವದಕ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ರತ ||
ಉರುಮುದ್ರ ಕಂಕಣಾಗದ ಕಂಡು ಪ್ರಭೆಯ |
ಶಿರನಾವು ಮುಕುಟ ನಾಸಿಕದ ಮಣಿಯು ||

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹಡೆದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವನು ಈ ಪದ್ಯ ಓದಿದವರಿಗೂ ಕರುಣೆ ವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸೋದೆಯ ಸಮೀಪ ಶಾಲ್ಮಲಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ತಪೋವನದಲ್ಲಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಮಾಂತ್ರಿಕನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಸೋದೆಯ ಅರಸಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಒದಗಿದ ತತ್ತ್ವ ಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಅರಸಪ್ಪನಾಯಕ ಅವೇಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಬದರಿಯಿಂದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ದೇವರಸ ತರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ರಮಾ ಪ್ರೀತಮರನ್ನು ಪ್ರತಿಪಿಸಿದರು ಆ ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರಸಪ್ಪನಾಯಕನು ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟು ತಾಸನವು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿದೆ ಹೀಗೆ 120 ವರ್ಷ ತುಂಬು ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ದರ್ಶನವರ್ಷವೂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ರಥೋತ್ಸವವೂ ನಡೆಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಕ್ರಿ.ಶ 1600ರಲ್ಲಿ ಫಾಲುಗ ಶೃಷ್ಣ ಪೃತೀಯಾ ಬಂಧವಾರದಂದು ಸತರೀರವಾಗಿ ವಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು ಕೈಯಿಂದ ಜಪಹರ ಕೆಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತ ವಂದಾವನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರುಗಳು ವಂದಾವನಸ್ವರಾದಂದಿನಿಂದಲೂ ಆಸಂಖ್ಯ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಆ ಮೂರ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಏ ಮಿಮೀರದಂತೂ ಗುರ ತಿಳಿದಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ೪ ಮಂಥನವು ಎಲ್ಲರ ಎಂ ಆಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಲಿಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಒತ್ತಯಿಸಿದವರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಲ್ಲ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ತಂದವರ ಲೌಕಿಕ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಹೌದು ಅಂತರಂಗದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಹೌದು ಅವರು ಸುಲ ರಾಜ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಜಯವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕವೊಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದವೇದ್ಯ ತೀರ್ಥರಿಗೆ

ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿ ತೀರ್ಥಗಿರಿಯ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ಪಂಚಸ್ಕಂದಾವನದ ಬಳಿ ವಿಶ್ವವೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿ ತೀರ್ಥಗಿರಿಯ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಆಗ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಠೆ ಮೂಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ದಿನಕೋ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಂತೆ 22 ಅಧ್ಯಾಯಗಳುಳ್ಳ ವೆ ಚವ್ವಂದಾವನಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು ಈ ಮೂಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪ್ರಿಯ ಶಿರ್ಥ ರೆಂದೂ ವಂದಾವನಾಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದರು

ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ರಂಗ ಮಂಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ವಿಶ್ರಮೆ ಎನತೆ ! ಶೃಂಗೇರಿ ಮಂದಿರದ ಜಯ ಕೇತನ ಹಾಕಿರುವ ಎಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಜಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಜಯಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯಾಮೋಹವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ರಂಗಮಂಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ವಿಶ್ರಮೆ ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಫಲಮಾತ್ರ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಸತ್ತಿರ ಪರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನು ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನು ಹಿತದ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರದು ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಸುಖದ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾದಾಗಲೂ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೊರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ ಸುಖವೇ ಸಿಗುತ್ತದೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಂಥ ಸತ್ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಸುಖ ಮತ್ತು ಹಿಂಗಳು ಸಂಗಮಿಸಿದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಅಮೋಘ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗಡುಚಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಿದರು ಸ್ವತಃ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗಿರಿಯ ಬಳಕೆಗೆ ತಂದರು ಪಾಂಡುರಂಗಿ ಆನಂದ ಭಟ್ಟರು ಮಿರ್ಜಿ ಬೆಂಕಿಬಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂತಾದ ಮಂಡಿತರ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಗುರುರಾಜರು ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭರತ ವರ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದ ನಿಮಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ನವ ಜೈತನ್ಯವನ್ನೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದರು ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಿತು ಅವರ ಅಸಕ್ತಿ ಜಡಪ್ರತಿರೋಧದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೈವಲಗಿಯುವವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ

ವಾಗಿತ್ತು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೀನದಲಿತರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಅನುಕಂಪವಂತೂ ಎಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳ ಏರ್ಪಾಡಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಜನಮನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸು ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಹಯವದನನ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ದೇವರು ಮಾತ್ರವೇ ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಾವು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ರಾಜತ್ವವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣೀಶ ವಿಜಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಃ ಕಾವ್ಯಕೃತೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಕಾವ್ಯ ಮಾಡಿದ ತನಗೆ ಅವನ ಕರಕಮಲವೆಂಬ ಭಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವಾಹನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಪರಿಪಾದ ಪೂಜೆಯೆಂಬ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಪರಿದಾಸ್ಯವೆಂಬ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಧ್ಯಾನವೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಇಂಥ ಭಾಗ್ಯತಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತರಹೃದಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾತ್ಮರ್ಥ !

ವ್ಯಾಲೀಸ ಸ್ಪೀವನ್ಸ್ ಎಂಬ ಕವಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ

A gold feathered bird
Sings in the palm
The bird sings its feathers shine
The palm stands on edge of space
The Wind moves slowly in the branches
The bird's fire-fangled feathers dangle down

ಬಂಗಾರದ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ತಾಲೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಗರಿಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆ ತಾಲೆಯು ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗಾಳಿಯು ಅದರ ಛೇದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಗರಿಗಳು ಕೆಳಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರುಗಳು ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ವರ್ಣಗರಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸುಖವೂ ಉಂಟು.

ಹಿಂತೆರಳು ಕುಂಟು ಅಂತೆಯೆ ಎಷ್ಟು ಶತವಶಾನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಹಯವದನ ಹಯ
 ಪದನ ಎನ್ನುವ ಈ ಸ್ವರ್ಣಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ಬಯಸಿ ಬಂದವರಿಗೆಲ ಮಂಗಳ
 ವೃಂಟು ವಸಂತವೃಂದದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶವಿಲ್ಲ

ಓಂ ನಮೋ ಪಾದಿರಾಜಾಯ | ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯಘಾತಿನ ||
 ರಾಜಬೋಗ ಪ್ರದಾತ್ರೇ ಚ | ನಮೋಸ್ತು ಜಯದಾಯಿನ ||

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು

ನಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ

ತೋವಿದ್ಯಾವಿರಕ್ತ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣೋಪಾಶರಾಜತಂ |

ವಾದಿರಾಜಗುರುನ್ಮಂದೆ ಹಯಗ್ರೀವದಯಾಶ್ರಯಾನ್ ||

ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊನೆ ವೇ ತಂದೆ ರಾಮಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅದ ಸ್ವಪ್ನ ಅದೇ ವೇಳೆ ಗುರು ವಾಗೀಶ ತಿರ್ಥರಿಗೆ ಅದ ಕನಸುಗಳು ಅವರ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತದೆ ಬರಲಿರುವ ಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಟಾಯೆಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿರೋ ತಿಪ್ಪಿವೆತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಜೀವನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ವಾದಿರಾಜರು ಗುರುರಾಜರನ್ನೇ ಅಲ್ಲ ಕವಿರಾಜರೂ ಹೌದು ಅವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಕವಿವಯಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮಹಾಭಾಷ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದೆ

ಉಪಮಾ ಕಾಳಿದಾಸ್ಯ ಭಾರವೇರಥ್ಯ ಗೌರವಂ

ದಂಡಿನ ಪದಲ ಲಿತ್ಯಂ ಮಣಫಿ ಸಂತಿ ತ್ರಯೋಗುಣಾಃ ||

ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಉದಿತ ರುಕ್ಮಿಣೀಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಭಾಷ್ಯ ಭಾರವಿ ಎಂಬಂತೆ ಇವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಕವಿವಯಂದ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಕಾವ್ಯವೂ ನಿಲ್ಲದ ಯೆತು ವ್ಯಾಸನ ಪೇಶ್ವಯ ಆಸ್ಥಾನದಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಸಂಗ ಹೋಗಿ ರಾಜಮನ ಜೆ ಗಳಿಸಿ ಇವರಿಗೆ ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ನೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು ವಾದಿರಾಜರ ಈ ರಾಜಶೃತಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ ರಾಜನು ಗಜರಾಜನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವೇರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದಾಗೆಂದರೆ ಅವರ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆ ಮಹಿಮೆಗಳ ಅರಿವಾಗುವುದು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪತ್ರಾಂತವನು ವರ್ಣಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅತಿವಿರಳ ಇವರ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ ಆದೇಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಮರವನ್ನೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಿಗಳ ಕೈಬಿಡಿಯೂ ಹೌದು ಆಸೆತ -ಶೀತಾಚಲಪೂಜಾಂತ ಭಾರತದೇಶವನ್ನು ಕಾಲಾನದಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸಂಚರಿಸಿದಾಗ ತೆರಿದಹೊಮ್ಮಿದ ಒಂದುಭವದ ಸುವರ್ಣ ಇಲ್ಲಿದೆ ಅವರ ಯುಕ್ತವ ಲ್ಲಿಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗ್ರಂಥವ ದರೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಕ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವರದರ ಮಧುರದಾಂವತ್ಯ ರಸಗುಂಡಂಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಾಣಿಯದ ಶುಷ್ಕಾರಣ್ಯದ್ವಯ ಸ್ವಾತ್ಮದ ಸಂಸ್ಕರ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿರುವಂತೆ ಮಾಮವ ಕೈಚೀಕ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಸಲು ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿ ಸರಸಭಾರತೀವಿಲ ಸ ಬಹಾವತಾರಶ್ಲೋಕ್ತ ನೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥವೂ ವಾದಿರಾಜರ ವಾದಕೌತುಕ ವಾಗ್ವೈಖರೀ

ವಿಷಯ ವಿನಾಶ ಪಾಟವ ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿರತನ
ಗಳಾಗಿವೆ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಅನಂದದ ಅವಿರತ ಬ ಗ್ಗೆ

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕೂ ಕೃತಿ : ಗಾವಿಲ : ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ

ಮುಕ್ತಿಯ ನೋಡ್ತೆಂ

ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟುಲಾರ ಪಂಥವಂ : ಮಲಯಾಳಿನಿಲನಂ ಮನೋಜಮಂ

ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ

ಎಂಬ ನೇಮಿತ ದ್ರವ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಸತ್ಯವಿಗಳ ಸತ್ಯವಿಗಳು ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯ
ದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ ಕಾಳಿದಾಸನಂತೆ ಕವಿರಾಜರು ಅನೇಕರಿಂದ
ಬಹುದು ರಾಮಾನುಜರಂತೆ ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ವವೇತ್ಯುಗಳು ಅನೇಕರಿಂದಲಹುದು
ಅದರ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಕವಿಯಾಗಿ, ದಾರ್ಶನಿಕರಾಗಿ ಪವಾಡ ಪುರುಷರಾಗಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿ ಮಹಾಮಹಿಮೆ ರಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇರುವವರು
ಅತಿವಿರಳ ಹಿತಮಿತವಶ್ಯಕರಚರ ಚತುರರಿವರು ಅಪಾರೇ ಶಾವ್ಯ ಸಂಸಾರೇ
ಕವೀರೀವ ಪ್ರಜಾಪತಿ: ಎಂಬಂತೆ ಶಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕವಿಯೇ ವಿನೂತನ ಬ್ರಹ್ಮ
ನವನವೋನ್ನೇವತಾರಿನಿಯಕಾದ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ಅನೇಕ ರಸವತ್ತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು
ವೀಡ ಪಲ್ಲಿ ಯೆತ್ತಿಸ್ಸಿಯಾಗಿವೆ ಇದನ್ನೆ ಓದಿದಾಗ ಇವನೊಬ್ಬ ಮರಕವಿ ಯೆನೊರತು
ಮರಕವಿ ಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವ ಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಒಂದೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು
ಅಯ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ವ ದವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ

ರಾಕ್ಷಸೇಶವಿಜಯ - ಇದು ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಮಹಾಭಾರತ
ಇದು 19 ಸರ್ಗಗಳು ಉಳ್ಳದ್ದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು
ಆಗಿದೆ 19 ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ರಚಿಸಿದರೆಂದರೆ
ನಂಬುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮಹಾಭಾರತ ಇಲ್ಲೂ ರಸರಾಜ ಶೃಂಗ ರತ್ನ
ಅಗ್ರಪ್ರಸ್ಥ ಅದರ ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನವರಸಗಳು ಮಣಿ-ತವಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳಿ
ಳೊಂದಿಗೆ ಪಾತ್ಸಲ್ಯರಸ ಭಕ್ತಿರಸಗಳೂ ಮೇಳವಿಸಿವೆ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ
ವರೆಗೂ ಪ್ರಧಾನರಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಇತರ ರಸಗಳು ಬಂದಿವೆ
ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಸೌಂದರ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಗರಗದಂತೆ ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕ
ಶಬ್ದ : ಕಾವ್ಯಂ ಎಂಬ ಶಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಗರ
ಅರ್ಣವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಗಳೂ ಬಂದಿವೆ

ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದವೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ

ಯ್ಯುಕ್ತ ಮಂಗಳದೇವತಾಪೀಠ ಜಗನ್ನಾಥ ರಚಿತ ಸಾಯಿಕಾ :

ಪದ್ಮಾವದ್ಭವಾದಿ ಸೇವ್ಯ ಚರಣಸ್ತದ್ಭಜೋಪಾಸಯತಃ ||

ಎಂಬ ವಾದಿರಾಜರ ಮೊಕ್ಕದಂತೆ ಜಗನ್ನಾತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕಿ ಚತುರ್ಮುಖಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಗೂ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯ ಣನೇ ನಾಯಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ರೂಪಿಯರ ವಿವಾಹವೇ ಕಥಾವಸ್ತು ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ-ವಿಶಿಷ್ಟ-ಆಧಿಪತ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಗುಣತ್ರಯಗಳೂ ಇವೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯತೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಕವಿರಾಜರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಶ್ರೀಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎರಕ್ತಿ ಇವರ ವಿಶೇಷ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಪ್ರಶಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಿ ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಒಂದರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ ಆದರೆ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಸಪ್ತದಯದಿಗೆ ಬೆ ಸರ ವಾದೀತೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೋ ವಿನೋ ಕವಿರಾಜ ಎ ದಿರಾಜರು ಆಗಾಗ ಸರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದವೂ ಧೃ ಗುಣಗಳು ಅನುಪ್ರಾಸಾದಿ ತಟ್ಟುಲಂಕಾರಗಳು ಉಪಮಾ ರೂಪಕ ದೀಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ನಾಸಾದಿ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಬರುತ್ತವೆ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಸೂಚ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ತೋರಿದ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಮಾಘಕಾವ್ಯದಂತೆ ರುಕ್ಮಿಣೀಕವಿಜಯವು ಶ್ರೀಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತ್ವದೇ ಶ್ರೀ ವೇದಾಂತ ಮಹಾಚಲಂ ಎಂಬ ಶಾರ್ಙ್ಗಲವಿಕೀಡಿತ ವೃತ್ತವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ತನ್ನವರಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಮಾ ಶ್ಲಿಷ್ಟಪರಂಪರಿತ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಕಾಣ ಬಹುದು ಮುಂದೆ ಉಪಾಸ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಶಂಖಿ-ಅಕ್ಷಿ-ವೃಷ್ಣಕ-ಚ್ಚಾನ ಮುದ್ರಾಯುಕ್ತನಾದ ಹಯವದನಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಒಟ್ಟು ಐದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಕಾಳಿದಾಸನು ಕೃ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಭವೋ ವಂಶಃ? ಕೃತಾಲ ವಿಷಯಾಮುತಿಃ ?

ತೀರ್ಥ ಫಃ ದುಸ್ತರಂ ಪೋಹಾತ್ ಉಡುಬೇನ್ನಾಸ್ತಿ ಸಾಗರಂ

ಇತ್ಯಾದಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಮಂಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಗುರ ರಾಜರೂ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಮಂಡನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವರ ವಿನಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪಂಡಿತೇನಾಪಿ ಮಯಾರ್ಜಿತೇಯಂ

ಮುಕುಂದಲೀಲಾ ಕವಿಕಂಠಮೂಲಾ |

ಅಕೌಶಲೇನ ಗ್ರಥಿತೇತಿ ಜಾತಿ—

ಪ್ರಸೂನಮಾಲಾಂ ಕಿಮು ಸಂತ್ಯಜಂತಿ ?

ಮೊಠನೆಂದಿಹನೆಂದುಚಾಟಿದಂದೆಯ ಬಿಡುವರೆ? ಹಾಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತಾಮೃತವನ್ನೂ ಸಹೃದಯರು ಅನಾವರಿಸಲಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಮಯಾ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಇವರ ಏನೀತ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ಮೂರನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲಾವರ್ಣನೆ ಮೇಲೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಗುಡಜಹಿಂಸಾನ್ವಯ ದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯತೂ ದೆಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇಲ್ಲದೆ

ಏದ್ರಾವಾಶ್ರಯ ಕಿಂ ತದಾಶ್ರಯ ಫಲಂ ? ಭುಕ್ತಂ ವ್ರಜೆ ಜ್ಞೇರ್ಣತಾಂ ।
ನಿದ್ರಾಕಾಂಭು ? ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗಲಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ ।
ಅಸ್ತೈವಂ ತ್ವಿತಿಮಂದ್ರಿತಾತ್ಮನಯನಃ ಸ್ವಾಂಗಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ತ-
ತ್ಸರ್ವಂ ಬೇರ್ಣಮಥೋ ದಿಶೇತಿ ಜನನೀಂ ಶಂಸನಿ ಜಂ ಸೋವತಾತ್ ॥

3-12

ತಾಯಿ...ಮಗು ನಿದ್ರೆಮೂಡು

ಬಾಲಕೃಷ್ಣ—ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ?

ತಾಯಿ—ತಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು

ಕೃಷ್ಣ—ಅಮ್ಮ ನಿದ್ರೆಯಿಂದರೇನು ?

ತಾಯಿ—ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಾಗ ಪ್ರಾಜ್ಞನನು ಆಲಂಗಿಸುವುದೇ ನಿದ್ರೆ

ಕೃಷ್ಣ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಅಮ್ಮಾ ತಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣವಾಯಿತು ಬೇರೆ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಕ್ತರನು ಕಾಪಾಡಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇದ್ದರೂ ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗಲಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಧ್ವನ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂಡಿ ಯಾರ ಮೊಲಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಕಡಿದವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿಯ ಸ್ತುತಿಸುವನವೂದಿದ್ದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ಇಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳು ಒದಗಿದಾಗ ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ನಾಸದೆ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಏಕೆನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಂತೂ ವಿರಹಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಕರಗಿ ಕೊರಗಿ ಸೊರಗಿಹೋದ ಗೋಪಿಕೆಯರ ಚಿತ್ರವು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ಅತೋಕೆ ವೈಕ್ಷೀಣ್ಯಪರವೇದನಾಜ್ಞಃ ಪದಾಪತೇರೇವ ಪರೋಪಕರ್ತಾ ।

ನ ಕಾರ್ಯಕಾರೀ ಶಿಥಿಲಾತ್ಮನಾಂ ನಸ್ತುತೋಪರಕ್ರ ಪ್ರತಿಯಾತ ಸಖಃ ॥

7-24

ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರ ಶೋಕ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಾದೀತು ಹೆಂಗಸರು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದಾಗಲೇ ಹೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಪೇಕರಿಸುವದು ಇದರ ಸ್ವಭಾವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಡಿ ಕಂಡಿ ಬೆಂದುಹೋದ ನಮಗೆ ಒದೆಯುವ ಹಕ್ಕಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಸಖಿಯರೇ ನಾವು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗೋಣ ಇಲ್ಲಿಯ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆ ಶಕ್ತಿಕವಿಗಳಲ್ಲದೇ ಯಾತ್ರಿಕವಿಗಿ ಬರಲಾರದು

ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕಾಳೀಮಂದನ ಸಂದರ್ಭದ ಒಂದು ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದರ ರಹಸ್ಯವೇನು ಗೊತ್ತು ! ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭಗವಂತ ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನು ಕರಣೆಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡುವನು ವಿಷೇಧರಿತವಾದ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆ ಅಪರಾಧಿ ಬಾಲ ಏನೂ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಳೀಮಂದನನ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣ ತತ್ವಾರ್ಥಯುಕ್ತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಂದ ಮಂಡಿಯವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಾಣಬಹುದು ಈ ರೀತಿ ಭಾಷೆ ಭಾವದ ರಿಂಗಣಗುಣಿತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಳೆಹಾಕಿ ರಸಮೇಳವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಳ

ಏಕಾಕ್ಷರ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರ ಪಾದಾವೃತ್ತಿ ವಿಚ್ಛೇದನ ಮುರಚಬಂಧ ಮುಂತಾದ ರಚನೆಗಳಿಲ್ಲೂ ರಾಜರು ಅಸದೃಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ

1) ಏಕಾಕ್ಷರಯದುಕಾಲಂಕಾರಕ್ಕೆ- ತಪಾತಪಾತೀತತತ್ತ್ವತತಿತಾತೋತತೇ
ತುತತಃ |

ಹತ್ವಾತೌತಾತಿತೇತಾತಾತೀತೇತತೋತಿ

ತಾಮಃ | 7-62

2) ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಪಾದಯಮಕಕ್ಕೆ- ರೂಸಾರೋಽಸು ಸುರಸುಮೋಹಿ ಹೆ | ಮಹಿ
ಮೂವಿಹ
ಮೂೀಂ ಸಸಾಪಾಂ ಸದಸಿ ವೇದವಾದವಿದೋ
ವದ || 7-57

3) ಪಾದಾವೃತ್ತಿಯಂವಕಕ್ಕೆ- ರವಣನಯಣಾಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರವಣನಯಾಃ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ |
ರವಣನ ಯಾಃಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರವಣನಯಾಃ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ | 7-61

ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರಯಂಕದ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹಾಗೆ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರ ಪಾದಯಂಕದ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲೂ ಎರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪಾದಾವೃತ್ತಿ ಯಂಕದ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪಾದವು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾಗದಂತೆ ಕಾಣಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವು ಮಾತ್ರ ಪದವಿಭಾಗದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಮರಣೀಯ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡಾಗ ನೈಷಧಂ ವಿದ್ವದೌಷಧಂ ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೇ ಅರ್ಥವಾಗ ವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಾಧಿಮಾನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಾವ್ಯ ದಾಖ್ಯಾನವಾಗಿ ದಿಂದ ನಾಲಿಕೇರವಂಕದ ದತ್ತವಾಲಿದೆ

9ನೇ ಸರ್ಗದ ರಾಸಕ್ಕೀಡಾವೈಭವ ವನ್ನು ಒದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶೃಂಗಾರ ಚರವಂ ನೀಮೂರ್ವಣನೆಯಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತತತ್ವ ಮರೆಯದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಗೋಪಿಂ. ೨ ವಿರಹ ಪರ್ವನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಲಂಭಶೃಂಗ ರವಿದೆ ಮೂಢ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಪ್ರಲ ಭ ಶೃಂಗಾರವನೂ ಬಾಲಲೀಲಾ ಮರ್ವಣನೆಯನೂ ಕಾಣಲಾರವು

10 ನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ-ಅಕ್ಕೂರರ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸನ್ನಿವೇಶ ತುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕ್ಷೇಮವೇ ? ಎಂದು ಅಕ್ಕೂರನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆತ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ತನಕ ಶ್ರೀಮ ವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಎಂದು ತಾನೆ ಕಂಸನ ಬಿಲ್ಲುಹಿಟ್ಟದ ಕರೆಯೋಲಿ ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು

ಸ ತತಃ ಸತತಧ್ಯಾನಶುದ್ಧಿ ವ ದ್ವ ಜವಾಪ್ರಿಕಾಂ |

ವ ಧ ರಾಂ ಮಧುರಾಂ ಕರ್ತುಂ ಗಮನಾಯೋಪಚಕ್ರವೇ || 10-33

ಅಕ್ಕೂರವಾಣಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವ ದ ಮಧುರೆಯನು ವ ಧುರವವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಡಲನು ವಾದನು ಇಲ್ಲಿ ಯಮಕಾಲಂಕಾರದ ಸೊಬಗು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ

13 ನೇ ಸರ್ಗದ ಯುದ್ಧ ಮರ್ವಣನೆಯ ಸುಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾದವಿಗ್ರಹ ಶತೃ ನಿಗ್ರಹಗಳಿರಡನ್ನೂ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ರಣರಂಗದ ವೀರರಸ ಹಾಗೂ ಪಾದವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ ವೀರರಸದ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮೂಢದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಮರ್ವಣಿ ದುರ್ಲಭ ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವ ತುಂದಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೋಕ್ಕಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯ ಒಳನೋಟಕ್ಕೆ ದ್ವೈತತತ್ವ ಇಲ್ಲಿಯ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯ ಹಲವು ವಲ್ಲಭಯರು ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತ ತನನ್ನು ಹೇಗೆ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ರುಕ್ಕಿಣಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಬಿ.ರಿಕಾಕ್ಷತ ಆರೋಪದ ಮೂಡ ತ್ತಾಳಿ ವಧ ವರದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೊದಲು ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಷೇವನದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ರುಕ್ಕಿಣಿಯೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ

ಈ ರೀತಿ ಬಾಣನಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವರ್ಣನೆಯನು ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

17 ನೇ ಸರ್ಗದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರೈಪದ ಕಾವ್ಯದ ಪಂಚದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನ ಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣನ ಪರವಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣ ಪರವಾಗಿ ಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ನೀಸರಿಟ್ಟ ಕವಿರಾಜರು ಉಳಿದ ಆರು ಮಹಿಷಯರೊಂದಿಗೆ 16 ಸಾವಿರದ ನೂರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿವಾಹವನ್ನು ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹಿತಮಿತವಚನ ರಚನಾ ಚತುರರೇಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ವರ್ಣನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಇವರ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಒಂದ ಪದಪುಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಸ ವ ಧ ರ ಶಬ್ದಕಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟಿಯುವ ರಸಕಾರಂಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪೂರುಹೋಗದವರಾರು ! ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರ ವೈತ್ಯರತ್ನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷಿಣೀಶವಿಜಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ವಿರಕ್ತವಿಜ್ಞಾನಸುಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಪೌಢ್ಯಾದಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ವ ನೋಹರಸ್ಯ |

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಃ ಸ್ವಕೃತಸ್ಯ ಕಾವ್ಯರಾಜಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಯಮೇವಧತ್ತೇ ||

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ವನ್ನು ಸಾರಿದ್ದು ಸಕಲರೂ ಆದರಿಸಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೀಮಿತವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದಂತೇ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯಾಗ ಬೇಕಾದವನು ನಾಡದೊರೆ ಯಾದಂತೆ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ಅಸಾಧಾರಣ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಮುಗಿಯಲೇ ಬೇಕು

ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ — ಇದು ವಾದಿರಾಜರ ನಿಂದಕಾವ್ಯ ಶ್ರೀಗಂಧು ರಾಜರು ಆನೇಕು-ಹೀತಾಚಲದವರೆಗೆ ಕಾಲ್ಪದಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡಾವೃತ್ತಿ ಭಾರತದೇಶದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪೈಕಿಷ್ಟು ವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಸಾಧಕನು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ರಸವಯಸ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಿನ-ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರಣೆಯಿದೆ

ತೀರ್ಥಿಕುರ್ವಂತಿ ತೀರ್ಥಾಢಿ ಮಹಾನುಭಾವರ ಸಂಚಾರ ಆ ಸ್ಥಳ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಇದು ಕೈಗನ್ನಡಿ ಯಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತೃಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರವಾಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತಿವಿರಳ ಇಲ್ಲಿ

ಗುರುರಾಜರು ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ
ಪರಿಚಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಮೂತ್ರವೆ
ಅಲ್ಲ ಇತಿಹಾಸ ಸಂತೋಷಕರಗೂ ಆಕರಗ್ರಂಥ

ಅಹಿನ್ ಸ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಸಮೂಹಪೂರ್ಣಾಂ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧಂ ಕೃತವಾನ್
ದಯಶಾಲಿ ||

ಜ್ಞಾನಾಸ್ತದಾವರ್ತನಶೀಲಿನಶ್ಚ ಚಕಾರ ತೀರ್ಥಾಟನ ಪುಣ್ಯಭಾಷಃ ||

ರಥ ವಾಹಾಯರ ವ್ಯತ್ಯರತ್ನಸಂಗ್ರಹ ದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಶಸ್ತಿರೂಪ
ವಾದ ಪದ್ಯ ವೆ

ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವು ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಬಂಧ ಉತ್ತರ ಪ್ರಬಂಧ ಪೂರ್ವಪ್ರಬಂಧ,
ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾರ್ಥ
ಶೃವ ಪೃಥ್ವಿವ ಶ್ರೀಮೈಶ್ವರ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಸೋಮಾ ಪಂಚಗುಣ
ಯೋಗ ಗೋಕರ್ಣ ಬಸವಾಪ್ತಿ ದ್ವಾರಕಾ ಕಾಶಿ ಕಾಂಚಿ ಪುರಿ ಬದರಿ
ತಿರುಪತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಭಾವಯುಕ್ತ
ಕಾರಯುಕ್ತ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಂಪನ್ನ ವಾದ ಇವರ ಕಲಾಕುಂಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ರ
ಸಜೀವವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ತಾವು ಕಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಗುಣವರಣ
ವ ಗಿಯೇ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೋದಾವರಿ ನೇತ್ರಾವತಿ ಪಯಸ್ವಿನಿ
ವರದಾ ನರ್ಮದಾ ಮುಂತಾದ ನದೀಮಾರ್ಗನಯಂತೂ ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಕಾರಣ
ಯಿಂದ ಪುಟದ ಒಂದ ಮುಟ್ಟರಿಯಾಗಿದೆ

ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ದ್ವಾರಾವತೀಂ ಕಳಲಭಾಗ್ಯವತೀಮುಪೇಕ್ಷೈಃ

ಗೋಪಾಲಬಾಲಲಲಾಕರ ಪೂಜನಂ ಚ ||

ವಾರ್ಧಿಂ ವರ್ಧಾಗೃಹವ ತೀತ್ಯ ಸ ಮುದ್ರನಾಭೋ

ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತ ತದ್ರೂಪತೀರಪುರಂ ಗರೀಯಃ || ಪೆ 10

ಸಕಲ ಕಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರಿಯಾರಾದ ಗೋ ಪಿಯರಿಂದ
ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒದನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಡತೊಂ ತವರಾದ ಸಮ ದ್ರವಲ್ಲೆಯೂ
ಇರಲಾವುದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವ ಭಾಷಾರ್ಯರ ಭಕ್ತಿಗೊಲಿದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂ
ನೆಲಿಸಿದ್ದಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಪ್ಪಳ ಉತ್ತಮವಾದ ದಂ ಇಲ್ಲಿ
ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರ ವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸದೇ ಕಾರಣವೆಂದು
ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಭಲಕ್ರುತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ
ಅಶ್ವಮೇಧಾದಿ ಯಜ್ಞಪುಣ್ಯಫಲದಾಯಕವಾದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಇದನ್ನೂ ಓದು

ಶ್ವಾನೋ ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಬಹಿಷ್-ಅಮಂಚ್ಚಿತ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು
ಗಳೂ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ — ಅಶ್ವಧಾಟಿಯ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ-ಕಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು
ಹೆಚ್ಚುಗೂ ಶಾರದೆಯು ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದಂತೆ ಪ್ರಸಾದಾಲಂಕಾರಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿ
ಪಾದ ಕೇಳಿ ಬರವುದು ಶ್ರೀಗುರೂರ ಜರಂ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ
ಪಯಗ್ರೀವ ದೇವರಿಗೆ ಕದಲೇ ಹೊರಣದ ಪೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಈ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಕುದ ರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ
ದೇವರ ಹೆಜ್ಜೆಯು ಸದ್ದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಶ್ವಧಾಟೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ 34 ಪದ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರ
ಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮಹ್ಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ವತಾರ ವರ್ಣನೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು
ಪದ್ಯಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಧಾಟಿ ಮತ್ತು ಭಾವಾಭಿರಾಮತೆ ಇದ್ದು
ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ ಅಶ್ವಧಾಟಿಯನ್ನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಂಬಾಪುಷ್ಪ
ದ್ವಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರ ಯಾದವಾಭ್ಯುದಯ ದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು
ದಾಗಿದೆ ಪ ಶ್ರೇಫವ್ಯಕ್ತಕೈ ಪಾಸ್ರವನ್ನು ಹೋಡಿಸಿದಾಗ ಅಶ್ವಧಾಟಿ ಎನಿ ಸಂ
ತ್ಪದೆ 2 9 16 ನೇ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪ್ರಾಕೆ ಂಲ್ಲಿ ಚಾಚಿ ತಪ್ಪದೆ ಬಂದಿದೆ ಪದಗಳು
ತಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಆಯ್ದಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಎಂದು ಕವಿರಾಜನನ್ನು
ಅಂಗಲ ಚಿ ಬೇಡುವಂತಿವೆ ಶಕ್ತಿ-ಸಂಪನ್ನ ಕವಿಗಳಿಂದ ವಶಾತ್ ಇಂತಹ ರಚನೆ
ಸಾಧ್ಯ ಸಂಗಿ ತಟ್ಟಾನ ಸಂಪನ್ನರು ಇದನ್ನು ಮಧುರ ಕುಂದಿಂದ ಹಾಡಿದಾಗ
ಉಂಟಾಗುವ ಅನಂದ ವರ್ಣನಾತೀತ ಉದಾ ರಾಮಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ
ಒಂದಂ ಪದ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ದಂ

ರಾಮೇ ನೃಣಾಂ ಹೃದ್ಯರಾವೇ ನರಾಹಿಳುಲಭೀಮೇ ಮನೋದ್ಧರಮತಾಂ
ಗೊಮೇದಿನೀಜಯತಪೋಮೋಯಗಾಧಿಸುತಕಾಮೇ ನಿವಿಷ್ಯವ ನು
ಶ್ಯಾಮೇ ಸದಾ ತ್ವಯಿ ಜಲಾಮೇಯತಾವಸಜರಾಮೇ ಗತಾಧಿಕಸದಂ
ಭೀಮೇ ಶಶಾಪದಲ ನಾಮೇಯಶ್ಚಯೇಜಿತವಾಮೇಕ್ಷಣೇ ವಿಜಯಿವಿ ||

ಪದ್ಯ || 14 ||

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಸೋದೇಶ ವ್ಯಕ್ತಗತಿತ್ವ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳಂ
ತಮ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಇವರು ಅಪವಾದವಾಗಿ
ದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲಸ್ತುತಿ ಇಷ್ಟ ದೇವತಾವಂದನೆಯೊಂದಿಗೆ, ನಿಗೂಢ
ವಾಗಿ ಕವಿ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ
ವಾದಿರಾಜವಿ ಥಿ ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಾಂಜೆಯ ಅಡಿಪಾವತಿಗಳಿಗೂ

ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕನ್ನರಿಯ ಮಂಜುಪೋಷ ಇಂದಿಗೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ವಾದಿರಾಜರ ಕೊಡೆಗೆ ಲಕ್ಷೋವಿಂ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಅವರ ಪದಕ್ಕೆ ಸನ್ಮಾನಗಳ ಆಹ್ವಾನದಲ್ಲೂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿದ್ದು ಗಮನೀಯ ನಮನೀಯ, ಸ್ಮರಣೀಯ ಹಯವದನ ನಾವಣಾಂಕಿತದಿಂದ ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸುಕಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿ ಯಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿ ಉಭಯಭಾಷಾ ಕವಿ ಕೋವಿದ ರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು

1 ಲೋಕಭರಿತನೊ! ರಂಗನೇಶ ಚರಿತನೋ! ಕಾತುಜವರ ತರಿದು ತನ್ನೇಕಾಂಕ ಭಕ್ತರ ಪೊರೆವ ಕೃಷ್ಣ

2 ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪವು ಇಲ್ಲ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಸೊಲ್ಲ

3 ಸಾರಿದೇಕೋ ನಿನ ವಂಕಟರನ್ನು ನೀರಜನಯನನೇ ನಿರ್ಮಲಗುಣಾರಣ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಉತ್ಕರಗ*ಯ ಮಧುರಭಾವವು ನಖ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ವಿಂಚಿನೆಳೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

4 ಉದಾ ಸೇವಕನೋ ನಾನು! ನಿನ ಯ ಪಾದ! ಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕಲಹಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವ ಹಣದ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

5 ಹಣವೆ ನಿನ ಯ ಗುಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲೆ! ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಮಜ್ಜನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟುವ ತಾಳಿದ ದತಾವತಾರಗಳನ್ನು ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ದತಾವತಾರ ವರ್ಣನೆ ವಿಶೇಷ ಬೆದಗುಳ್ಳದ್ದು ಅಗಿದೆ ಉದಾ

6 ಬಾಲನೇನೆ! ನಿನ್ನ ಮಗನು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ||

ನೀರವೊಳ್ಳು ವೇದತಂದ ಭಾರವೊತ್ತು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು |

ಕೋರಹಲ್ಲು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಕ್ರೂರವದನಾಪಾರ ಮಹಿಮೆ ||

ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿ ಬೇಡಿದ ವಿಪ್ರರ ಕರ

ಧ ರುಣಿಯ ದಾಸವಾಡಿದ ಪರ್ವತಗಳ ||

ತರಿಸಿ ಶರಧಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ |

ಜಾರ ಬೋರ ಮಾರನಯ್ಯ ||

ನಾರೇರಪ್ಪ ವ ರ ಳು ಮಾಡಿ
 ವಾರಿಣಾಕ್ಷ ಹಯವದನ||
 ಏರಿ ಕ ದುರೆ ವೈಶಾಳವೂಡಿದ

ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಚಾತುರ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ವಾದಿರಾಜರ ವೈಕುಂಠವರ್ಗ 3 ಗಂಡಶ್ರೀಯ ಸ್ಪಷ್ಟಪದ್ಯ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಅವರು ಆನಂದಯಾಲಂಕಾರದವರಿಗೆ ಅವರೇ ಹೋಲಿಕೆ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅದ ಇವರು ವಿರಕ್ತಿಗೀತಕ್ಕೆ ಅನಂದ ಭೈರವಿ ಯನು ಬಳಸಿ ದರೆ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ಯನ್ನೂ ಪಲ ಪದೋಚಿಯಾಗಿ ಕೇದಾರಗೌಳ ವನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಸಂಗೀತದ 72 ಮೇಳ ಕರ್ತರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿತವಿದೆ ಅವರು ಮಹಾವಾಗ್ಗೇಯಕ ರಂಪ್ಪೇ ಒಬ್ಬರೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಹೌದು

ವಾದಿರಾಜರ ಕ್ಷೀತೋಭಾಸೆ ಹಾಡು ಸಕಲ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ತ ಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ವಿವಾಹಾದಿ ಶ ಭಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಇದನ್ನರಿಯ ದ ವೈಷ್ಣವರೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹಪಗೀತದಾ ರನ ಮಗನು ಪರ್ವಕಟ್ಟಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಾಗ ಲಕ್ಷೀಶೋಭಾಸೆ ಹಾಡಿ ವಾದಿರಾಜರು ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಈ ರೀತಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ ಕನ ಡಕ್ಕೆ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವಾದಿರಾಜರು ಅವ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಾಚಿನದನನೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಭಕ್ತಿಪರನಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿ ದಾಗ ಹಯವದನ ಮೂರ್ತಿ ಇವರ ಹೆಗಲಿಗೇಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೂರಿ ಮುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲೂಕಿದ್ದು ನಂತೆ

ಕನ್ನಡವರಿಯದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನಕ್ಕೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದೊರೆಯಲೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವರಿಗಾಗಿ ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯನ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಇವರು ಕವಿ ವೇದಾಂತಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಸಮಾಜಸ ಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಪಂಡಿತಮಂದ್ಯರಾದಂತೆ ಪಾಪ ರೋದ್ಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಅಂತ್ಯಜರಿಗೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಇರ ವುದಾದರೆ ಅವರನ್ನ ದೂರವಿಡುವ ಸಂಕೋಚಭಾವನೆ ಇವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಅಂತ್ಯಜ ಭಾಷಾತ್ಮಕವಾದ ಲೇಲೇಗಾ ಮಂತ್ರಾದ ಹಾಡೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹೀಗೆ ಯತಿರಾಜರೂ ಕವಿರಾಜರೂ ಅದ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಕಾವ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ ಉಭಯ ಭಾಷಾಕವಿತ್ವ ಶಕ್ತಿ ವ ಂತಾದವ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರಲ್ಲೆ ಇರುವುದು ಅನ್ಯತ್ರದ ಲಘು ಸತ್ಯದಯ ರ ಚಿತ್ ಭಕ್ತಿಯಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಕ ವ್ಯರಚಿಸಿಲ್ಲ

ಉಪದೇಶ ನೀಡಬಲ್ಲ ಭರ್ಮತತ್ವ ಬೀರಬಲ್ಲ ಅಳವಾದ ತಪೋಬಲ ಜ್ಞಾನಬಲ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ರಾಜಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕವಿರಾಜರಾಗಿ ಬೆರೆದು, ಜೊರನಾದಿ ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೇಶದ ಕವಿಕುಂಜರನಾಗಬೆರೆದು, ಮಾಘ ಭಾದವಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಯೋ-ಶ್ಯೆಯಾಗಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರೆಂದರೆ ವಾದಿರಾಜರೊಬ್ಬರೇ ಸರಿ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ರುಕ್ಮಿಣೀಶ ವಿಜಯ ಭಾಗ 1, 2, 3, 4
- 2 ಕೀರ್ತಿಪ್ರಬಂಧ—ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಾಂತ ಸಂಿಕ
- 3 ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ—ಅಶ್ವಧಾಟೀ (ಎಸ್ ವಿ ಭೀಮಭಟ್ಟ)
- 4 ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಇತಿಹಾಸ—ದಾ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾ
- 5 ವಾದಿರಾಜರ ಹಾಡುಗಳು—ಸಂ ಕುವೈಯ್ಯೇಮಿ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧ ರವಾಡ
- 6 ವಾದಿರಾಜ ಗುರು ಸೂರ್ಯಭೈರವರ ಕಿರುಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ವಾದಿರಾಜ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ
- 7 ಪಶ್ಚವಾದದ ಕೆಲವು ಸಂಪುಟಗಳು

ಮಂಟಪ ಪತಿವಾಸರು

ಎಂ ಜಯಂತಿ ಬಾಯ್

ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀ ಶ 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನರಹರಿ ಕೀರ್ತಕರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಜಾರ್ಯರ ಅನಂತರ ಪೀಠಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀನರಹರಿಕೀರ್ತಕರು ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಾರ ವೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅನಂತರ ಬಂದ ವ್ಯಾಸಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರೊಬ್ಬರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದರು ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನವನು ಸೂರೆಗೊಂಡರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೋಭೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶಾಂತಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆ ವೈಷಮ್ಯಗಳಿಂದ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ವ ಮ್ಮಲ ವ ರ ಗಿದರು. ಅವರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಬಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಅನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಕೆನಕದಾಸರು ಬೋಧನಾಪ್ರದವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಣಿ ರ ಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀನರಹರಿ ಕೀರ್ತಕರಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟ ಆರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಂದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮತ ಬೋಧೆ ಸಮಾಜರಚನೆ ಈ ಎಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಅನ ಪಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಅವರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗೌಲವ ಗುರುತಿತ್ತು. ನೀತಿ ಬೋಧೆ ಶುದ್ಧಾಚರಣೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾದನೆಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀ ಪ ಹಿಪತಿವಾಸರ ಕಾಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಥಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕಾಲಮ ಗಿರಿತ್ಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲವಿನ್ನೂ ಆರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಶ್ರೀ ಶ 1564ರಿಂದ 1687ರ ವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಕೃಷಿ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ತಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲ ವೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿದಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀ ಶ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯೋಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರ ಜೇಡದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಎಂಬ ಐವರು ಮಹಾಪುರುಷರಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರೂ ಏಕಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಉಚ್ಛಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರನ್ನು ಅವರವರ ಗುಣಕೃತಗುಣದಾಗಿ ಅನುಶ್ರಮವಾಗಿ ರೂ ಗಿ ಜೋಗಿ ಯೋಗಿ ಫೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರವಾಡದ ಶಹಾನಂಗ-ಶಹಾನಂಗಿ ಎಂಬ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ತ್ಯಾಗಿಗಳೆನ್ನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಚಾರ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕುರಿತು ಮರಾಠಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಗುರು ಮೂಲಿಕಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಮತ್ತು ಮರಿ ಮಕ್ಕಳ ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನವರು ರಚಿಸಿದ ಇಚ್ಛೆತ್ತು ನುಡಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಾಗೃಕೋಟಿಯ ಕಾಠವಟಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ಅಧವಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಐಗಳಿಗ್ರಾಮದ ಕರಣಕರ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದರು ಕರಣಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಮೂವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರೂ ರಂಗಭಟ್ಟರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೋನೇರರಾಯರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲನೆಯವರು ಗುರುರಾಯ ಎರಡನೆಯವರೇ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸು ಶ್ರೀ ಶ 1611ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರು ತ್ತದೆ ತಂದೆ ಕೋನೇರರಾಯರು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿಯವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಕೊಲ್ಲಾರದ ಪ್ರಹ್ಲಾದಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮಹಿ ಪತಿಯ ಉಪನಯನ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಾದ ಅನಂತರ ಅವರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬಾಲಕ ವ ಹಿಪತಿಯ ಜಾತಕವನ್ನು ನೋಡಿದರು ಈ ಬಾಲಕನ ಜನ್ಮಕಾಂಡಲಿಯಂತೆ ಈತನಿಗೆ ಮಂದೆ ಉತ್ತಮ ಭವಿಷ್ಯವಿದೆ ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಅವರು

ಮಹಿಪತಿಯಂತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯನಿಗೆ ಸ ತೋಷದಿಂದ ಮಹಿಪತಿಯೊ ಮುಂದೆ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗ ವಳೆಂದೂ ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಗಿಯೊಗುವ ನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು ಇದನು ಕೇಳಿ ತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯ ರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ವಾಯಿತು ಅವರು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು

ಅನಂತರ ಕೊನೇರರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರು ಆಗ ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪರಡಿತು ತಂದೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪಸರಿಸುತ್ತ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಏರಿದಂತೆ ಮಗ ಮಹಿಪತಿಯ ವಿದ್ಯೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಜನರಿಗೆ ಕಾಣದಾರಂಭಿಸಿದವು ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿ ಪತಿದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವರಾರಿ ಉದ್ಯೋ ಭಾರೀ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನ ಕಲಿತರು ಆಗ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಆದಿಲ್ ಶಾ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ ನವಾಬನ ದಿವಾನನಾ ಗಿದ್ದ ಖವಾಸಖಾನನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಯುವಕ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕಾಣು ದರು ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಮಹಿಪತಿದಾಸರನ್ನು ತನ್ನ ಕರಗೃಹರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಕೊಂಡರು ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಬಡತನ ಮೂಯವಾಯಿತು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಹೀಗೆ ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಹೊಸ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ವ ತ್ವ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆನಂದ ದಿಂದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಆಗ ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ದೇಶಮುಖರು ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಾದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವೈಭವದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ ಟ್ತರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಗೂ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೆರವು ನೀಡಿದರು ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಯೂ ದೊರೆಯಿತು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಜೀವ ನವು ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಮಿರೆ ಗ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು ಮಗನ ಪ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡ ಕೊನೇರದಂಪತಿಗಳು ಆನಂದ ತುಂದಿಲಾಗಿ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ನಿಧನರಾದರು ಕುಂಪುರೋಹಿತರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿ ದರು ಅಂತಿಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥಾ ವಿಧಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದ ಖವಾಸಖಾನರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು ಖವಾಸಖಾನರಿಗೆ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಾರು ಬಾರವನ್ನೆಲ್ಲ, ಅವರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ಮಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ತಾವು ಬಾದಶಹರ ದರ್ಬಾರಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದು ದಿನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಲೆಕ್ಕದ ತೊಡಕು ಉಂಟಾಯಿತು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಆ ಪತ್ರದ ವ್ಯವ ಹಾರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಖವಾಸಖಾನರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನ

ವರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಖವಾಸಖಾನನು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆ ದಿವಸಯ ತಿಳಿಸಿ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬರಲು ಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ಯಜಮಾನರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದು ಒಳಗೆ ಬಾದಶಹರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿನ ತೊಡಕನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರ ಗಾಂಧಿ ಯೆ ೯ ಬುದ್ಧಿ ಬಾತುರ್ಯ ಪೂರ್ತಿವ ರೀತಿ ಸೌಖ್ಯವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹರು ಅವರಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದರು ಕೊಡಲೇ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಖವಾಸಖಾನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರ ಗುಣವನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಸಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಬಾದಶಹರ ನಿರ್ಣಯ ದಿಂದ ಖವಾಸಖಾನರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಬಾದಶಹರು ನೀಡಿದ ವಸ್ತುಪದಗಳನ್ನು ತಂದು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಖವಾಸಖಾನರು ತಮ್ಮ ದಿವಾನರಾಗುವ ಪೂರ್ವದ ಅರಸನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆಯೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ತಮಗೆ ನೀಡಿದ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆತ್ಮಂತ್ಯದ್ದನ್ನೆಂದು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಅವರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಶೀಲವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಬಾದಶಹರು ಸುಪ್ರೀತರಾದರು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರಿಗೆ ದಿವಾನರ ಪದವಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು ಕುಲಗುರುಗಳ ಭವಿಷ್ಯಕಥನ ಸತ್ಯವಾಯಿತು ಕರಣಿಕೆ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ದಿವಾನಮಹಿಮಾಪದಾಸರಾದರು ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ದಿವಾನರಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರ ಭಾಗ್ಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹಂತವನು ತಲುಪಿದರೂ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಡತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅವಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿನಮ್ರರಾದರು ಒಂದಿಷ್ಟು ಗರ್ವಪಡೆದ ಅಹಂಕಾರತೋರದ ತುಂಬು ಸ್ಥಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯತೋರೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ತುಂಬು ಕರುಣತೋರಿ ಎಲ್ಲವರ್ಗದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸೂಖ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಸತರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಯಶಾಚಿಸಿದವರಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ನೀಡುತ್ತ ನಿತ್ಯವೈವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸದಾಕಾಲ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷ ಕಳೆದರು ಇಷ್ಟೊಂದು ಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಿದ್ದರೂ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರಿಗೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಮಾಪದಾಸರು ದುಃಖಪಡಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಪತ್ನಿ ತಮ್ಮವೈದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಚಿಂತೆ ಒಳಗೆ ಕೊರೆಯತೊಡಗಿತು

ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯ ಸಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಲೋಕಾವುರದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂಬ ಯತಿವರ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರ ಅವಧೂತ ಪಂಥದ ಮಹಾನ್ಯೋಗಿಗಳೆಂದೂ ಅನುಭಾವ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದವರೆಂದೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಾತಿಪತ್ತಿಗಳು ಅವರು ನಿಂತ ಸಾರವಾಡ ಒಂದು ಯಶಸ್ವ್ಯಳವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಭಕ್ತರು ಅವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಅವರತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪತ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಪಾಯಿತಿಮ್ಮವ್ವ ತಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿದ್ದ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಆರು ತಿಂಗಳಾದರೂ ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಆ ಸಾಧ್ವಿತಿಮ್ಮವ್ವ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯುವವರೆಗೂ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಭಲತೊಟ್ಟರು. ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಭವ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯತೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಿಮ್ಮವ್ವನವರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ದೇಗೆ ಕೈಪಾಕಟಾಕ್ಷ ನೀರಿತಾಯಿ ನೀವು ಸತಿಪತಿಯರೀವರೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಭಗವಂತನು ನಿಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ ಎಂದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಹೊರ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಕಂದಕದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿ ಶಹಾನಂಗಾ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಕ್ತೀರಸ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಆ ಭಕ್ತೀರಸು ನೋಡಲು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ಶಹಾನಂಗಾ ತಮ್ಮನ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಶ ಭಕ್ತ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರದೇಗೆ ಹೋದರು. ಶಹಾನಂಗಾ ತನ್ನ ಕೈಪಾಡ್ಯಕ್ಕಿಯಿಂದ ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನು ರತ್ನಗಳನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಇದೂ ದಿಟವಾದ ವಸ್ತು! ಸಟಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಂಗುರವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ರಾಯರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಭಕ್ತೀರಸು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಂದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಡೆದು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಿ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಯರ ಮುಖ ಕಳೆಗುದಿತು ದಿಕ್ಕುಗಾಣದಂತಾಯಿತು. ರಾಯರು ಸ್ತಂಭೀ ಭೂತರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಶಹಾನಂಗನು ಇಂಥ ಹೇಸು ನಷ್ಟದ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬಾದಶಹನು ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಮಾದ್ರಿಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಾವು ಇನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದೇ ತಮ್ಮ ದ ಗುಡಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ಮಂದು ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಹ ನಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶಹಾನಂಗನು ಕಂದಕದಲ್ಲಿಳಿದು ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯ ನಾಲ್ವಾರು ಮುಂದ್ರೆಯಂಗುರಗಳನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮ ದನ್ನು ಗುರ ತಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಅದರ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಫಕೀರನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೆಂಬ ದನ್ನು ಅರಿತ ಕೊಂಡು ಅವರ ವಂದಿಕೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದನು ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬೆರಗಾದರು ಈತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೂ ದೊರೆಯದು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯಸುಖವು ಸಾಮ್ರಾಟ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಂ! ಇದ್ದರಿರಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ! ಇಂಥ ಸುಖ! ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ! ಅದರ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು? ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಫುಲೆಂದು ಅರಿತೂ ಫಕೀರನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅಯ್ಯ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುವುದು? ಇನ್ನು ಅತ್ಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲ! ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಉಣಬೆ ಕಲ್ಲ! ಎಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಬಳಿಕ ರಾಯರೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಈ ತಾಳೇದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವಿರಿ ಇದೀಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲ ಸನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಸಾರ್ವಾಧೇಶ್ವರರವ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಅತ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು ಶಹಾನಂಗನಿಗೆ ವಾಕ್ಯವಿದ್ದು ಇತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಹಿಮೆಕರಾರೆಯರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ತನಕ ಹಿತ್ಯುಂಧ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು, ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಹಿಮೆಕರಾರೆಯರು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪರಾಗವೇಕು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂದಾದಿಸಿ ಬೇಕು ಎಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಹಂಸಗೆ ಬಂದರೆ ನಿತ್ಯದಂತೆ ಪತ್ನಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಆಕೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಪುಣ್ಯವಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಷಿ ಹಿಡಿದು ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಾತು ನಿಜವಾಯಿತೆಂದು ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಮಹಿಮೆಪಡೆಯುವ ಪತ್ನೀ ಸಮೇತರಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿದರು. ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಲು ದಿವಾಣರು ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಊರ ಜನರಲ್ಲಿ ಮಹಿಮೆಯುಂಟಾದರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಬಳಗದವರನ್ನು ಅಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಊಟವಸತಿಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಭೋಜನಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಗಳನ್ನು

ದರ್ಶಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರುಶನವಾಗದೆ ತಾವು ವಿನನ್ನಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಪತಿ ಯೊಡನೆ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳಂಥಾನ ನಿರತರ ಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಧ್ಯಾನ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತರು. ಅಂದು ನಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಮಾಧಿಯಿಂದಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ದಿವಾಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಸಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಒಂದು ಆರು ಕಿಂಗಳಾಯಿತು. ಇಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾಸಂಗಾವಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತರಂಗಭಾವ ಅವರಂ ತಮ್ಮನು ಉದ್ವರಿಸುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಶಹಾಸಂಗರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ರಾಯರೊಂದೂ ಪಶ್ಚಿಫುಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿನೀತರಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಒಂದು ಬಟ್ಟಲೂ ಹಾಯ ತರಿಸಿ ರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದೊಡನೆ ರಾಯರ ವೃತ್ತಿಯ ಕ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವಗಳು ಅಳಿದವು. ಎತ್ತೆಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡಂತಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆತ್ಮಜೋತಿ ಹೊಳೆದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮರಸರಾದರು. ನೂತನ ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಒಗ್ಗಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸ್ವಾವಿಗಳಿಗೆ ಅನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಅವರು ರಾಯರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿದರು. ಮಹಿಪತಿಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಮಹಾ ಸಾತ್ವಿಕಳು. ನಿಮಗೆ ಇಬ್ಬರುಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾಗುವರು. ಮೊದಲನೆಯವನು ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಪದವಿಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವನು. ಎರಡನೆಯವನು ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯೆನಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರನಾಗುವನು. ನೀವಾದರೂ ಇಮ್ಮೆ ಲೌಕಿಕ ಜಂಜಡವನ್ನು ತೊರೆದು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮತತ್ಪ್ರಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಶ ಭಾತೀರ್ವಾದ ಪಡೆದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರ ಗಳ ಕರಕಮಲ ಸಂಪಾತ ರಾದರು. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಹಶಹರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನ ತೋರಿದರು.

ಈ ಘಟನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿ ಬರುವಂತೆ ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮವೈಯನ್ನು ವಿಜಯ ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಡವರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿತ್ತರು.

ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸಾಧನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ದಿನಾಂಕ ಸದ್ಗುರುಗಳಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರವಣ ಪಾದಸೇವೆ ಯೋಗಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಅನುಭವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆ ಹಾಗೂ ರಾಯರ ತೀವ್ರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳಿಂದ ರಾಯರ ಯೋಗಸಾಧನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ದಡಗೊಂಡಿತು. ಹಗಲಿರುಳೂ ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಪಟ್ ಭಕ್ತ ಭೇದಿಸಿದ ರಾಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನಿರಮಲ ನಿರಂಜನ ನ ಪ್ರಭೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತಂತೆ. ಹರಿಹರ ಕೋಟಿ ಪ್ರಕಾಶ ಹೊಳೆಯ ತೊಡಗಿತಂತೆ. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿಂದುಂಟಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಅವರು ಹನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವ ಪಡೆದು ಕೊಂಡರು.

ಹೀಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸದ್ಗುರಗಳು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಯರಿಗೆ ಇನ್ನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಸಾಧನೆ ಅನುಭವ ಅನುಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಅಶೀರ್ವದಿಸಿ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಯಕರು ಗುರಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ತಮ್ಮವ್ಯಸಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಯನೆಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು. ಪುತ್ರಲಾಭದಿಂದ ತಮ್ಮವ್ಯಸಿಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಸದರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಆದರಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ಆದರೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಯಕರು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನಿಂತರು. ಆದರೂ ಆ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ತಮ್ಮ ಯೋಗಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರು ಅನೇಕರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅವಿರತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ವಿಜಯಪುರದ ವೇಲೆ ಪರರಾಜರ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. (ಕ್ರಿ.ಶ. 1655ರಲ್ಲಿ) ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರ ಸೇವಕರಾಗಿ ನಿಜಾಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗಲಬರ್ಗಾದಲ್ಲಿರುವ ಪಾವುರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ದಸರಿಗೆ ಬಹಳ ಸೇವೆ ನೀಡಿದರು. ನಿತ್ಯಸಾಧನೆ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೋಧೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯರಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯೂ ಅಂಕುರಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದಿವ್ಯ ಅನುಭಾವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದ್ವೈ ಮುಮುಕ್ಷುರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪುಟದಷ್ಟು ಭಾವತರಂಗಗಳು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕವನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಉಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾಲು, ವರ್ಷ ಕಾಲ ತಂಗಿದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಪುರದ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಾರವಾಡದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಖಂಡಿಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತರು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರು ಭಕ್ತರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಹೇಗೆ ನಡೆಸು ತ್ತೀರಿ ಎಂದೂ ಕೇಳಿದರೂ ಆಗ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು

ಸಂಸಾರ ಚಿಂತೆಯು ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಗಂಟು
ಕಂಸಾರಿ ಕೃಷ್ಣ ಕರುಣಿಸುವ ಇದರಿಟ್ಟು ||
ತುತ್ಸಾಯ ತವ ವೂಡಿ ಹೂತ್ತು ನಡೆಸುವ ಪಡೆಯ
ಮತ್ತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ಪಕ್ಕುಕಡೆಯ ?
ಭಕ್ತವತ್ಸಲಸ್ವಾಮಿ ಚಿಂತಾಯಕೆನ್ನೋಡುವ
ನಿತ್ಯ ನಡೆಸುವ ಗ್ರಾಸ ಭಕ್ತರೊಡೆಯ || ೧ ||

ಆನೆ ಮೋದಲಿರಿವೆ ಕಡೆಂತಾನಡೆಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಜನಕೊಡ್ಡಿ ಕೈಯ್ಯನಾ ದಣೆಯಲೇಕೆ
ಅನುದಿನ ಹರಿವಾಕ್ಯ ಅನುಭವಿಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಅನುವಾಸನಿಡಿದು ಣಾ ಹೇಳಲೇಕೆ ? || ೨ ||

ಭಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು ನಾರವಿತ ಪರಿವೃರ್ಣ
ಸಾರಾಂಶವಿತ್ತು ವರಕೃಪೆಯ ಜ್ಞಾನ
ಆರ ಹಗವೆನಗೇಕೆ ಬೋರುತಿವ ನಿಧಾನ
ತರಕ ಮಹಿಪತಿ ಪೊರಮಗುರುಕರಣ || ೩ ||

(ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಗಿದೆ ಆತ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆತನೇ ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೇ ದಾಸರ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ)

ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕರಣಿಕ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ದಾಸರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೂ ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಖಂಡಿಕಿಯೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕೊನೆಯವರೆಗಿನ ಸ್ಥಿರವಾದ ನಿವಾಸವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕಿ ದಾಸರೆಂಬೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು

ಕಾಖಂಡಿಕಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆನಂತ ಮೂರು ಸಾಲು, ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮವ್ವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಗಂಡಾದಾಗೂ ಜನಿಸಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಜನಿಸಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರ ಪತ್ನಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಪರಂಧಾಮ

ವತ್ಸಿದಿದರು ಮಗಳ ನಿಧನದ ಮಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲಬುರ್ಗಿಯಿಂದ ದೇಶ
ಮುಖರು ಕಾಖಂಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಗಳ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಂಗಿ ಮೊಮ್ಮಗ
ದೇವರಾಯನನ್ನು ತಪ್ಪೊಡನೆ ಕರೆದೊಂಡು ಹೋದರು ಗುರುವಾಕ್ಯದಂತೆ
ಈ ದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವೀರವೃತ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು
ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಯನು ಬೀದರದ ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅನೇಕ
ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿದನು ಈತನು ತೋರಿದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ
ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಜನ ಆತನಿಗೆ ದೋಣೆ ಶಿವಾಣಿ ಎಂಬ ವಿರುದ್ಧಿತ್ತರು
ಬಾದಶಹರು ಚಂದಿ-ಚಂದಾವರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಇನಾಮಿನ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು ಇತ್ತ ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃವಿಹೀನನಾಗಿದ್ದ ಬಾಲಕ
ಕೃಷ್ಣ ಸೋದರತ್ತ, ತುಕ್ಕವ್ವನ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು ವರ್ಷ ಒಂಭತ್ತಾ
ದರೂ ಓದುಬರಹದ ಗಂಭಿರವಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಉಂಟಾದಿರಲಾಗಿ ಕಿರುಗೊವ್ವದನು ಕಂಡ
ತುಕ್ಕವ್ವ ಸಹೋದರ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೊಡನೆ ತನ್ನ ದುಗುಡವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು
ಮರುದಿನ ದಾಸರು ವ ಗ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸ್ನಾನವೊಡಿ ಹೊಸವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರಲು
ಹೇಳಿದರು ಬಳಿಕ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಪಂಕ್ತರದ ಮೇಲೆ
ತಮ್ಮ ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟರು ಕೂಡಲೆ ಓ ಎನ್ನಬಾರದ ಹರಿಯೆ ಎಂಬ
ಹೆನ್ನೊಂದು ನುಡಿಯ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದ
ವಾಯಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖವನ ಮಾಯಾಮಾಯಿತು ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-
ಭಾವ ಜನಿಸಿತು ಯ ಭಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೇ ಮಗನಿಗೆ ಯೋಗರಹಸ್ಯವನ್ನು
ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು ಅಂದಿನಿಂದ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲೆನ್ನುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ
ದಿವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸೆಲೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಪ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿತು
ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ನಾನದ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ
ಮೂಲಕ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃಷ್ಣನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತಾರವನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಅವರ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದನು

ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಠಾಸಂಗನು
ರಾಯ ರೆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹ್ಯಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ರಾಯರು ಪರಮಾನಂದ ಎಲ್ಲಿವೊ
ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಮತ್ತೆ ನಂಗಾ ಕೇಳಿಸತ್ತೇ ನಂಬತ್ತಾ (ಕೂಡಲಾನಗರಾ)
ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರು ಹೌದು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ
ಹಿರಿಯ ಚೇತನದ ವಾಹತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ನಂಗ ಮೂಯ ವಾದನಂತೆ ಕೆಲದಿನ
ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಲ್ಲೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರು
ಗಳ ಬಳಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದರು ಅವರ ಸಾಧಿ ಭೃದ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಿ ಶ 1681 ರ
ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ತಮ್ಮ 70 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು

ಬಾಳಿದ ದಾಸರು ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಭರಿಸಲಾರದ ದುಃಖವಾಯಿತು ಕೊಲ್ಲಾರದ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಅವರ ದಹನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಂದಾವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು

ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯ ನು ಮಗನು ಕಾಖಂಡಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಂದೇ ರಾಯರು ೬೪ತ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿ ಆದರಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಯರ ಆಗಲಿತ ಕೃತಿಗಳಾದ ಪ್ರತಿಗಳು ಸುಟ್ಟು ಹೋದವಂತೆ ಆಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನು ದುಃಖದಿಂದ ಅನಾ ಪಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಲಂ ಆತನಿಗೆ ರಾಯರು ಕನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸಬೇಡ ಮಗು ತಿಳಿದವನಾದ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ವೃದ್ಧಿಪಡೆದರೆ ಉಳಿದ ಭಕ್ತರ ಗತಿಯೇನು ? ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸುವವರಾರು ? ನಾನೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ನನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬುದಿಯ ನ್ನು ಕೆದರು ಆದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಸಿಗುವುವು ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸು ಮತ್ತೂ ಏಕೆ ಪ್ರಸಾರದ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸು ! ಏಳು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯವಾದರಂತೆ ಆದರಂತೆ ರಾಯರು ನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ವೃಂದಾವನ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ಈಗಲೂ ಈ ವೃಂದಾವನವು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ತಿಷ್ಠತ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರೈಸು ತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಕಾಖಂಡಕೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವರ್ಣಗೀರ್ವಣ ಶ ದ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ರಾಯರ ಪುಣ್ಯದಿವಸವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಇತರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ ಆ ದಿನ ಸೇರಿ ಬಹು ವೈಭವದಿಂದ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ನಿಯರ್ಗಣಕಾಲ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರು ನಿಯರ್ಗಣ ಹೊಂದಿದ ತಿಥಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ಅದು ಯಾವ ಶಕವರ್ಷ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕವರ್ಷ-ಮಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಅವರು ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು 70 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಯರ್ಗಣ ಹೊಂದಿದಬೇಕೆಂದೆ ನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಚೊಡ್ಡಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರ ಕ್ರಿಸ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೂ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಬರೆದ ಗುರುವಹಾಲಿಕೆ ಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಕ್ರಿ ಶ 1710 ರಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಬರೆದಿರುವರು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಸೊರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಆಗಿತ್ತಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಅಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮನೋ

ಪರರಾಯರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಅನಂದಂಹರಿ ಎಂಬ ಖಂಡಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು ಅದನ ವರು ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರ ಭ ದ್ರವದ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಮುಗಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚಾಂಗ ಗಳ ಜಂತ್ರಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲ್ಮಾಣಿಸಿದ ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರವು ಶಕಿ 1625 ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 1703 ರಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ರಾಯರು ಕಾಲವಾದಾಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು 18 ವರ ಪದವರಿದ್ದರೆಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಹೇಳಿಕೆ ಈ ಖಂಡಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಅವರು ಸುಮಾರು 40 ವರುಪದವರಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ರಾಯರ ನಿಯೋಜನದ ಪರುಪವು ಸಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1681 (1703-22) ಬರುವುದು ಅಂದರೆ ಅವರ ಜನ್ಮವರುಷ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1611 ಆಗುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸವೂ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಏವಾಸಖಾನರೇಖ ಬಾದಶಹ್ ಆಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಣಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಗುರುಮಾತಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಈ ಏವಾಸಖಾನರೂ ಕ್ರಿ ಶ 1626-56 ರ ವರೆಗೆ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಆಳಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಶಹನ ದಿವಾನ್ರಾದ ಏವಾಸಖಾನರೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಅವರನ್ನು ಶಹನು 1635 ರಲ್ಲಿ ಘಟೂರಿ ನಡೆಸಿದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮೂದೆ ರಾಯರು ವಿಜಯ ಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪರರಾಜನ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ಅಂತರ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋರಟಾಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ ಪಾಪುರವಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನು 1656 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡಾ ಕಳೆದ್ದ ನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ರಾಯರು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ 1655 ರಲ್ಲಿ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು ಅಂದರೆ ದಿವಾನ್ರಾದಾಗ ರಾಯರ ವಯಸ್ಸು 25 ಮತ್ತು ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸುಮಾರು 45 ಇದ್ದಿರಬಹುದು

ಬೇತಪಾಂಡೆಯವರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹೇಗಾದ ವ ಹತ್ವದ ವರ್ಷಗಳೂ ಪುನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ರಾಯರ ಜನನವು ಸಮಾರು 1611ರಲ್ಲಿ ಅವರು ದಿವಾನ್ ರಾದರು ಸುಮಾರು 1635 ರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವಾದದ್ದು ಸು 1651ರಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಜಯಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದು ಸು 1655ರಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದುದು ಸು 1659 ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಜನನ ಸು 1663 ರಲ್ಲಿ ರಾಯರು ಕಾಲವಾದುದು ಸು 1681 ರಲ್ಲಿ ¹

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪಂಚಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪತಯ್ಯ ಸೋಮಯ್ಯ ಪರಿದಾಸ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತುಗಳು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಒಳಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ರುಕ್ಕಿಣಿ ಚಂಡಿಕರು ಕ್ರಿ ಶ 1610 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ 1710 ರಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಿಜಾಪುರದ ಮಹಮ್ಮದ್

ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಖಿವಾಸಖಾನನು ಮೊದಲು ಇವರನ್ನು ಲಕ ಪತ್ರ ನೋಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಈ ಖಿವಾಸಖಾನನ ವರಣ ಕ್ರಿ.ಶ 1635 ರಲ್ಲಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಸುಮಾರು 24-25 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋಳಗುವೈಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಖಾಸಗಿ ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ತದನಂತರ ದಿವಾನ್ ರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕೊಪ್ಪ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ದಿವಾನ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹಾನು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ 1627-1655 ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕ್ರಿ.ಶ 1635 ರಿಂದ 1655ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಉನ್ನತ ಪದದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂಬಂತಾಯಿತು ಕ್ರಿ.ಶ 1686-88 ರಲ್ಲಿ ಬಿಜ ಪುರದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪಿಡುಗು ಬಂದೂ ಸತ್ತವರ ಹೇಣಗಳನ್ನು ತಂದಿ ಕಳಿಸಿದರೆಂತೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಚಕ್ರ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿಕೊಂಡಳು ಲಕ್ಷ್ಮಂತರ ಜನರು ಸತ್ತರು ಈ ಪಿಡುಗನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ರಕ್ತಿನಿ ಪಂಡಿತರು ಮಹಾಮೂರಿ ಅಪ್ಪಳ ವನಂ ರಚಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಆಮೇಲೆ ಪಿಡುಗು ನಿಂತಿತಂತೆ ಆ ಅಪ್ಪಳ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಈ ಪಿಡುಗಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಕಾಲವಾಗಿ 4-6 ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು ವು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ 1611 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ 1634 ರಲ್ಲಿ ಖಿವಾಸಖಾನರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಕ್ರಿ.ಶ 1635 ರಿಂದ 1655ರ ವರೆಗೆ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ದರಬಾರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನಕ್ಕೀರಿ ಕ್ರಿ.ಶ 1665 ರಿಂದ 1681ರ ವರೆಗೆ ಯೋಗಿ (ಹ್ಯಾಗಿ?) ಯಾಗಿ ಬಾಳಿ ಕ್ರಿ.ಶ 1681 ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಪಾದರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ 1611-1681 ನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಕಾಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುರುಸಂದರ್ಶನ

ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರ ದರ್ಶನ ಒಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಯಾದರೂ ಅದು ಅವರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕು ಸೂಫೀಪಂಥದ ಅನುಭಾವಿಗಳ ದ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಆದರೂ

ಅದರ ವರ್ತನೆ ಮೂತ್ರ, ವಿಚಿತ್ರ, ಬಗೆಯ ದ್ವಾತಿತ್ವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಹಾನಂಗರ ವರ್ತನೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಬಾದಶಹರು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಗಂ ತಲಾವ್ ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದ ಬಾದಶಹರ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಶಹಾನಂಗರ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇ ಅದರ ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರ ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಶಹಾನಂಗ ಅದನ್ನು ಕಂಡಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ವಿಚಿತ್ರವೇ ರಾಯರು ಖಿನ್ನರಾಗಲು ಅದೇ ಕಂಡಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಅಂಥ ಹದ್ದೇ ಸಾಲ್ಕಾರು ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದದ್ದು ವಿಚಿತ್ರ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆ ಯಾವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ರಾಯರ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂಡಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬೆರಗನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಖವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲು ! ಇದ್ದರಿರಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ ! ಇಂಥ ಸುಖ ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ! ಆದರೆ ಇದನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು ? ಎಂದು ಆಲೋಚನೆಯಿದ್ದಾಗ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಶಹಾನಂಗಾ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆ ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಈ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಒಂದರ ಮರಿಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರೀಪತಿತನುಜರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದು ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಪರಂಪರಾಗತ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯುಂಟೆ ಅಥ ರವಣ್ಣೇ !

ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಶಯವಾದುದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಭಾವತಃ ಅವಧೂತಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಧಾನವೂ ತುಂಬ ಅದ್ಭುತವಾದದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಬಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಇಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗಾ ಪಲ್ಲಿಗಳೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಳೆಹಿದರೇ ? ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರ ಅಂತರಂಗ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಯಿತಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ನೀಡಿದ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾಗ ರಾಯರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತಂತೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವವೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡರೆಂತೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಆತ್ಮಬೋಧಿ ಹೊಳೆಯಿತಂತೆ ಅವರ ಮಾತಿ

ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ವಸ್ತು ವಿಷ ಅರಿವಾಯಿತಂತೆ ಈ ಅನಂದದ ವ ಪಿವಣಾತಿತಯವನ್ನು ರ ಯ ರು ತಿಳಿಸಿದ ವುದು ಹೀಗೆ

ಇಂದನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು
ತಂದೆ ಪ್ರೀತಿಯು ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ದರುಶನದಿ
ಅರ್ಕವಂದಲಗಳು ರವಿ ಶಶಿಕರಣವು
ಝಳಝಳಿಸುವ ಪ್ರಭೆ ನೋಡಿ ಅನಿಮಿಷದ್ವಿಷ್ಟಲೆನ್ನ
ಅಕ್ಷರೂಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಸ್ತುಗತಿಯ ನಿಮ್ಮ
ಪ್ರಕಾಶವನು ತಳೆದು ಅಂಧತ್ವ ಕಳೆದಿನ
ಓಂಕಾರ ಮೊದಲ ದ ದ್ವಾದಶನಾದದಾ
ಭೇದದ ಪೋಷವ ಕೇಳಿ ಬಧರತ್ವಕಳೆದಿನ್ನ
ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ಸುಧಿರ ಅರುಣಾರರಾ
ಜಪವನ್ನ ತಿಳಿದು ಪ್ರಣಿವ್ಯಲನ
ಸುಷುಮ್ಮದೊಳು ಪೂರ್ಣೇಶಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಮಂತ್ರವನು ತಿಳಿದು ಪಿಶಾಚತ್ವಕಳೆದಿನ್ನ
ಸ್ತುತಿಸ್ತುತ ಸ್ಮರಿಸುವ ದಿವ್ಯ ಸಾವಣಾಮೃತವ
ನುಡಿದು ಪಯ ಸ್ವಿನೀ ಜಿಹ್ವಲೆನ್ನ
ಸ್ವರಣೆ ಚಿಂತನೆಯೊಳು ಸ್ಮರಣಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಸ್ವರಿತಗತಿವರಿತು ಮೂಕತ್ವ ಕಳೆದಿನ್ನ

ಕೀರ್ತನ 314

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರುಕರಕಮಲ ಸುಜಾತರಾದ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ವದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ಬೆರಗ ಗೊಳಿಸು ತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕಾವು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಾದ ರಿಗೆ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ಧಾರೆಯೆರೆದರೂ ಹೀಗೆ ರಾಯರು ಹಸೆ ಬಡು ಪರ ಪದದಲ್ಲಿ ಮ ಗಿವಂಥ ಯೋಗವನ್ನು ಹಣೂ ಎಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂಬುದನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂಕಿತ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ನೀಕ್ಷೆ ನೀಡ ವ ಗ ರುವೇ ಆತನಿಗೆ ಅಂಕಿತ ವನ್ನು ನೀಡುವುದು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದ ಯ ಅಥವಾ ಕೆಲವರು

ತಂತವನ್ನು ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಿತವನ್ನು ಎಳೆಸುವುದುಂಟು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂತಿತವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದೂ ಉಂಟು ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೂ ಅಂತಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಯಾವುದೇ ಸುಳಿವು ನೀಡಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ಜನ್ಮನಾಮ ಮಹಿಪತಿ ಎಂದೂ ಕಾಲಾನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಹಪತಿರಾಯರೆಂದು ಮಹಿಪತಿದಾಸರೆಂದು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಮಹಿಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಗಿ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಗವನ್ನಾವುದೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತರಳಮಹಿಪತಿ ದಾಸಮಹಿಪತಿ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಗುರು — ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂತಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಮ್ಮ ದಾಸ್ಯಭಾವವನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಹುಂಹ ಅವರ ಮಗ ಕಷ್ಟರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದು ಗುರುಮಹಿಪತಿ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಸುತ ಮಹಿಪತಿನಂದನ ಮಹಿಪತಿಕಂದ ಮಹಿಪತಿ ತನಯ ಮುಂತಾದ ಅಂತಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಾಶ್ರವದ ನಾಮವನ್ನು ಅಂತಿತವೆಂದು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ನಿರರ್ಶನ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರಳ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರೆಂದೂ ಮಹಿಪತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯ ವರೂಢಿ ಇದೆ ಆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗಣವೊಂದು ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಅವರನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂದೇ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ

ರಾಯರಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರೀತಿಯು ಆನಂದಾಕಾಂಕ್ಷಾ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತ್ತು ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮನೆತನ ಪವಿತ್ರ ಆಚಾರ್ಯರದ್ದು ಅವರ ತಂದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಷರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಆಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ರಾಮಾ ಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೆಲ್ಲವರು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತರು ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶುಶ್ಲವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನಾರ್ಪಣೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಹಿವೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದವರು ರಾಯರ ತಾಯಿಯು ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಿರಿಯರ ತಾಯಂದಿರೂ ಹಿರಿಯರೇ ಇರಬಹುದು ಇಂಥ ಸಾತ್ವಿಕ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟು ಅಂಥವರ ಭಕ್ತಿಯಂತೆ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವಗುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ತಾನಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಅನುಭಾವಿಗಳಾಗಿ ಪರಮ ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ನಿಸ್ಸೀಮ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿದರು ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ನೂರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ದೇವರ ಪೂಜೆ ಅತಿಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಜ್ಜಿತವಾದ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಣ ವಂಶನ-
 ಇವುಗಳು ಯಥಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿ ಮಹಿಮಾಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ
 ಬೀಜವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದಿಹವರು ಎಂಬ ಎಸ್ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಅವರ ಕೆಲವಾರು
 ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೆ ಬಲಂಬಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಇಷ್ಟ
 ದೈವಸ್ತುತಿ ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಜನರಿಗೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ
 ಹೇಳಿದ ನೀತಿಬೋಧಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪ
 ವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಹೀಷತಿರಾಯರ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ರಚಿಸಿದ
 ನೆನೆದು ನೆಮಿಸುವೆ ನಾನು ಪಾರಂಪರಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನದವರ
 ಪರಂಪರಾಂಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯ
 ಬಹುದು ಬೊಂದು ಎರಡು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಂತ್ಯಭಾಷಾರ್ಯರಿಂದಬಿಡಿದು ಒವರ
 ಪಟ್ಟಿ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪದ್ಮನಾಭಶಿರಸ್ ಸರಪರಿಕೀರ್ಣ ಮಾಧವಕೀರ್ಣ ಮತ್ತು
 ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ಕೀರ್ಣರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯಕೀರ್ಣರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ
 ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶ್ರೀಮದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಯಕಿವರ್ಯರ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ 24ನೆಯ
 ಮರದ ಸತ್ಯಲೋಧರವರೆಗೆ ಸುಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಮಾಪಡಿಸಿದರು
 ಮೃದ್ವದ ತೀಯರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ
 ಶ್ರೀವದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನಪಡೆದ ಶ್ರೀ ಪುಷ್ಪಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ
 ಉಮಾರ್ಜಿಯವರು ಅವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಮಹಿಮಾಪಡಿಸಿದರು
 ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರ
 ಮಹೀಯರಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಇದೆ ಕೀರ್ತನೆಯ 3ನೇ ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವಯ
 ಮೊದಲೊಂದೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹಸರುಮತ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು
 ಶ್ರೀ ಪಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ
 ಸುಕ್ತಿಯು ಇದೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದೋ ಹರಿ ಹೇಳಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯರ
 ದೇವ ಶೋಧನದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮ ಮಹತ್ವ
 ಶೋಧನೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಿರಿಮೆ ಕೀರ್ತನಕ ರರ ಆತ್ಮಲೋಕನೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿಸುವಾಗ ಉಪಮಾನ ರೂಪಕ ಸರಳ ಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದುವು ಮಹಿಮಾಪಡಿಸರ
 ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗುತ್ತವೆ ಇತರ ದಾಸರಧಾಟಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಮಹಿಮಾಪ
 ದಾಸರ ದೇವ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿಸುವುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಸಕಲವೆನಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೊ
 ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸ್ವಹಿತಾತ್ಮನು ನೀನೆ
 ಒಂಥು ಬಳಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನು ನೀನೆ

ದೈವಗುರು ಕೆ ಲಗೊ ತ್ರೆನು ನೀನೆ
ಕಾವಶರೂಣ ಸೂತ್ರಾಂತ್ರನು ನೀನೆ
ದ್ರವ್ಯ ಧವವು ಸಕಲಾತ್ರಯ ನೀನೆ
ದಿವ್ಯಾಲಂಕೃತ ಭೂಷಣ ನೀನೆ

(ಕೀ 526)

ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚಲ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರೂ ಸಕಲವಿಲ್ಲವು ಹರಿ ಸೇವೆ ಎನ್ನಿಯುಕುತಿಪಂತರು ಹರಿಭಕ್ತುತಿ ಯೆನ್ನಿ ಎಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆಂದರೆ ಉದ್ಭವ್ಯ ಹರಿದಾಸರ ಛಾಟಿಯೇ ಕೀಳಿಸ ತ್ತದೆ

ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿಹುದೆ ವಿರ ಲನ ಸುಸೇವೆಗನ್ನಿ
ಸೃಷ್ಟಿಯೂಳಿಹವೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಸಹವಾಸವೆನ್ನಿ

ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರಲ್ಲಿನ ದೈವನಿಜೆ ನಿಜೈರಗನ್ನಂಟ ಮಗಡುವಂಥದು ಹಂಸ ನಾಮಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಕಲಾಗಮ ಪೂಜಿತ ವಿಕೋ ದೇವನೀತ ವಿಕಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮೀತ ಹಂಸನಾಥ ಯತಿ ಮ ನಿವಂದಿತ ಪಿತಾಮಹನ ಮತ ವಿಶ್ವದ್ವಾಪಕನೀತ ವಿಶ್ವರೂಪ ನಿರ್ಮಿತ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಹುದೀತ ಹಂಸನಾಥ ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಾರೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನೆನೆಯ ನಮಿಸುವ ನಾನು ಪಾರಂಪಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು ಹರನಾವಂ ಉಳ್ಳವಗೆ ನಾಸ್ತಿಕವೆಲ್ಲಿಹ ದವಗೆ ಹರಿದಯುಳ್ಳವಗೆ ದೈವ್ಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ ಹರಿಯುಭಾವಿಗಳೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು

ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಛಟ್ಟದ ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ವಂಶಿ ಯರಿಗೆ ಹರಿ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಛಾರೀಪ್ರೇಮಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ತುಂಗಿನ ಕಿ ತನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ತಾಳಪಾಕಂ ಅಣ್ಣಮಾಚಾರ್ಯರು (ತಾಳಪಾಕ) ಅವರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಾರೆ ಇದು ಅವರ ಪದಯುಮೈಕಾಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸು ತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಹರಿಸನ್ನೋತ್ಪವ ತ್ವವನ್ನು ನಂಬಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರೂ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಹರಿರೇವ ಪರೋ ಹರಿರೇವ ಗುರೋ

ಹರಿಯೇ ಗುರುವೆಂದರವ್ವಿರೋ

ಗ ರು ಮಧ್ಯ ಪರ್ದೇಳಿದ ನಿಜಕೀಲು
ಅರಿತ ಕೊಂದುದಿದ ಮೊದಲು
ಪರಮ ಭಾಗವತರನುಭವದ ಬಾಗಿಲು
ಪರಗತಿಸಾಧನಕದ ಮಿಗಿಲು

ಕೀರ್ತನೆ 639

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಕ್ಕಿಗಳು ಪು 430-431

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಟಗ್ಗಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಅನಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರು
ವರು ಶ್ರೀ ಹರಿ ನಂಬದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೆ | ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ
ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಹರಿಹರಿಯೆಂದು ನೆಕೆಯೋ ಮರೆಯದೆ
ಮನ ಜ ಎಂದೂ ವಿಚ್ಛರಿಸಿ

ವಿಳಿತ ಕೂಡುತ ಮಲಗುತ ನೆನೆಯೋ
ಹಲವು ಪರಿಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಸವೋತ್ತಮ
ನಲಗೊಂಡಿರೋ ಮಹಿಪತಿ ನಿಜನಾದದ
ಸಲಹುತ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಪತಿಯ

ಕೀರ್ತನೆ 641

ಪು 432

ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ ಘೋಷ
ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸುಖ ಸಂತೋಷ | ಸುಭವಿಹುದು ಭವಭಯದ ನಾಶ | ಹರಿನಾಮ
ಘೋಷ ಎಂದು ಹರಿನಾಮ ಘೋಷದ ಹಿರಿಮೆಯ ನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಹರಿಯ ನೆಕೆಯ
ದವನು ಅಧಮನೆಂದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ
ಸಾಕ್ಷಿಕ ಸಂತಾಪವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿಯ ನರಿಯದ ಜನಮ ಭರೆಯೊಳಗಧಮಾಧಮ
ಹರಿಯ ನೆನೆಯದ ನರನು ಪಾಮರನು
ಹರಿಗೆ ನಮಿಸದ ತಿರವು ತೋರುವ ಬಿಟ್ಟು ನ ತರವು
ಹರಿಗೆ ವಂದಿಸದ್ದ ನೆಯು ಹುಳಕಮಾಣಿಯು
ಹರಿಗೆ ಮುಗಿಯದ ಕೈಯ ಎ ಮೂರಕೀಲಿಯ ಕೈಯು
ಹರಿ [ಯ]ಕೊಂಡಾಡದ ನಾಲಿಗೆ ಒಡಕ ಸೊಲಿಗೆಯು

ಕೀರ್ತನೆ 632

ಪು 426

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಗೊಂಡ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ
ದಂತೆ ಹರಿ ಎಂದು ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹರಿ ಎಂದು ಪಾಂಡವರಿಗಾದ ಸುಪಕ್ಷ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಹರಿ ಹರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುವ ಬುದ್ಧಿ. ಹರಿ ಮಹಿಮಾಪದ್ಯ ರುತ ಯತಂದ್ಯೋನಿ (ಕೀ 640) ಎಂದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾದ ಹೇಳಿಕೆಯು

ಮಹಿಮಾಪದ್ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನು ಕಂಡರೂ ತುಂಬು ಅಭಿಮಾನ ಅದನ್ನೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ಹರಿನಂದಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಹಾಗೆದೊಳಗೆ
ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ ಮಾನ್ಯವಗೆ
ಹರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಗೆ ದಣಿವಿತ್ತೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಧ್ಯಾನ ಉಳ್ಳವಗೆ ತಾಂ ದುರಿತವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಯಂಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಯ ಭಾವಿತ್ಯಗೆ ಭವವ್ಯಂಚಿ ಅವಗೆ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಾಸರದಾಸಾದ ವ ಹಿಮತಿಗೆ ಸರಿಯುಂಚಿ
ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದ ಫಲಸ್ತುತಿಗೆ ||ಕೀ 628||

ಹರಿಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ ಹರಿಭಕ್ತರ ದರು ತನವು ಅತಿ ಹರುಷವು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ನಾನ ಗುಂಗತುಂಗ
ಹರಿಮಹಿಮರ ಅಂಗ ಅಂತರಂಗ
ಹರಿಪರಮಾನಂದ ಗ ರು ಕರುಣಾಕೃಪಾಂಗ
ತರಳ ಮಹಿಮತಿ ಭವಭಯವು ಭಂಗ ||ಕೀ 63||

ಮಹಿಮತಿ ರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಭಕ್ತಿ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರ ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೂ ಅಸೀಮ ಭಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿ ರಾಮ ಶರಣ ರಕ್ಷಕನೇಮ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾಪದ್ಯದ

ನೀತಾ ಮನೋಹರ ನೇತ ಗಟ್ಟಿದ ಶೂರ
ಹತ್ತು ತರಿಯವನ ಮಾಡಿದೋ ಸಂಚಾರ
ಖ್ಯಾತಿಗೆ ತಂದೋ ವಿಭೀಷಣಗೆ ಸ್ಥಿರ
ಕುಡಂಬ ನೀ ಕರಪೂರ್ಣ ದೃಢ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಾಣ
ಆಡುವೊಂದೇ ವಚನ ವಿಡಿದೊಂದೇ ಬಾಣ
ಜಡವಾಗಿದ್ದ ಶಿರೆಯ ಮಾಡಿದ್ಯುದ್ದರಣ

ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಯರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಉತ್ಪಾಹದಿಂದಲೇ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮರಾಮೆನ್ನಿರೋ ಮುಖ್ಯತಾಕಾರಣ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು

ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಮರಿಸಿರೋ ರಾಮರಾಮೆಂದು ತಾ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹುದಂ ಸಾರಸ ಅವ್ಯತೆ
ತಮ್ಮನ ಜೀವ ಪಡೆದ ಸಂಜೀವ ತಾ
ಝಮ್ಮನೆ ಹಾಡಿ ವಶಾಡಿತು ಸವ ಎದ್ರತಾ
ರಾಮನಾಮವೆ ತಾ ಪಾಪಕಿ ಯೆವರ್ತಾ (?)
ನಾಮ ತೇರಿಸಿತು ನೀರೊಳು ಪರ್ವತ
ನೇವದಿಂದಾದರ ಭಕ್ತರರಪ ತೆ
ಸೀಮಿಕ್ಕೊಟ್ಟಿತು ಭಕ್ತಗೆ ಶಾಶ್ವತ
ನಾಮವೆ ಕವಿಳುವ ತಾರಿಸಿತು
ಸೋಪ ಶೇಖರಗೆ ತಾನೆ ಪ್ರಿಯವಾಯಿತು
ಗ್ರಾಮನಂದಿಯಲಿ ನೇಮ ಪೂರಿಸಿತು
ರೋಮರೋಮೆಲ್ಲ ಭರತಗೆ ಸುಖವಾಯಿತು (ಕೀ 483)

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪುಲಕಗೊಳ್ಳುವ ಶ್ರೀ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಯರು ಕೃಷ್ಣಾ ವತಾರವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಥಾದೂ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ಲೊ ನೀ ಗೋವಿಂದ
ಚಿರಲಲಿತ್ತಿದ್ದೊ ಗಿರಿಯ ಮು ಕುಂದ
ಮರಳು ಮಾಡಿದ್ದೊ ಗೋಪೀಕರ ವೈಂದ
ಪರುಷಗೈಸಿದೆ ಅನೇಕ ಪರಿಯಿಂದ
ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದು ತಿಂಬು ನಿನಾ ಟ
ಬಾಲುಗೋಪಾಲನ ಕೂಡಿ ನಿನೂ ಟ
ಚಲುವ ನಾರೇರ ನೋಡುವ ನಿನೋಟ
ಒಲಿದು ಕೆ ಬೈಯ ಬೆನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೊ ನೀಟ ಕೀ 170

ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಸ ತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮನದೊಂಟಿ ಹೃದಯತುಂಬಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎರಡೆರಡೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದುಂಟು

ಅನುವ ಪೂತನಿ ಹೀರಿದಾತ ಕಂಸನ ಮಹಿಪದಾತ
 ಪಂತ ಕೌರವರ ತಾನು ಸಂಪರಿಸಿದಾತ
 ಬಾಲಕನಹುದೀತ ಮೂಲೋಕ ಪಾಂಶನಿ ತ
 ಸಲಹುತಿಹ ಮಹಿಪತಿ ಮೂಲಾಗ್ರಜನೀತ

ಬೋತಗೆ ವಾಸ ದೇವನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೇಶ | ಭಾಸ್ಕರಕೋಟಿಪ್ರಸಾಶ |
 ಭಾಸ ತರೀಹ್ಯ ವರಗ ರು ದೇವೇಶ | ದಾಸ ಮಹಿಪತಿಪ್ರಾಣೇಶ ಎಂದು ವಾಸ
 ದೇವನನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯನೂ ಶಾರದೆಯನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ
 ವ ಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನಮ್ಮಮ್ಮನಕಂಡೆ ಬೊಮ್ಮನ ವೆಡೆದಿಹಳ
 ಅವುನಕಂಡನೆಗೆ ಸುಅಮ್ಮತ ಪಾಸವಾಯಿ ತು
 ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೆನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳು
 ಆಹ್ವಾದವಾಯಿತೆಂದು ಪ್ಲಲೋಕೀಚರೆಯಕಂಡು
 ಉಬ್ಬಾಸ ತ ಂಬಿತನೆಗೆ ಮೂಲೋಕದೊಳು
 ಮಾತೃಪಿತೃವೆಂಬುದು ಸೂತ್ರಧಾರಿತಾನೊಬ್ಬರೆ
 ಅಂತಃಪಾಹ್ಯದಲೆನಗೆ ಪುತ್ರ ಮಹಿಪತಿ

(ಕ 337)

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪೈತಿಷ್ಠಿ

ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ
 ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯಾವ ಕೀರ್ತನಾಂಧರನ್ನೂ
 ಸ್ಮರಿಸಿಲ್ಲ ಉಳಿದ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವ
 ರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರೆಡ್ದರೂ ದಾಸ್ಯಚಕ್ರಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿ
 ದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏಕಮುಖವಾಗಿದೆ
 ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ನ್ನೂ ಶರಣ ಅನುಭಾವವನ್ನೂ
 ಯೋಗಗಳ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನೂ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕೃತಿ
 ಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರವಾಗಿ ಹೊರಬೊಮ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಗಳ ಸಮನ್ವ
 ಯತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ

ಇವರ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಯಲು ಆಸ್ಪದ
 ನೀಡಿತು ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ಜಾತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಅವರಿಗಿದ್ದರು ಇವರ ವಿಶೇಷತೆ
 ಯೆಂದರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ಯಮತವವರಾಗಿದ್ದರು ಇತರರಂತೆ ಮಾಧ್ಯಮತಗಳನ್ನು
 ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಲ್ಲ ಇತರ ದಾಸರಂತೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪೂರಾಣಿಕ

ಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಇತರ ಹರಿವಾಸರಿಗಿಂತ ಭೇದವಾಗಿ ಕೂಡ ತ್ತಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಬೋಧಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಕ್ರಿಸ್ತಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಕೊರವಣಿಪದ ಲಾವಣಿ ಕೋಲಾಟಪದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಂಗತ್ಯ ರಗಳೆಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದರೂ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕುಟ್ಟುವ ಪದಗಳು ಜೋಗುವ ಪದಗಳವರೆಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಿವೆ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ರು ಹಿಂದಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಅವರ ಹೃದಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವಂತೆ

ಇವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದರು ಇಂದಿಗೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಭಕ್ತರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಯರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ

ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರ ಸೇವಾಧರ್ಮ

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಯೋಗ ಅಂಬಿಕಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಪಾರಂಗತರಾದ ದ ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರು ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾವೀತ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸಾಯುಷ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು ಶಿಷ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು

ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಇದ್ದರು ದಾಸರ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅಪ್ಪದ ನೀಡಿತು ಇವರು ಪವಾಡಪುರಂಪರೆಯೂ ಖ್ಯಾತಿಗಳಿಸಿದರು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಅನಂತರ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನಿಂತರು ಅಲ್ಲಿನ ಮಂದಾಕಿನಿ ಸರೋವರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದರು ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರರು ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಕೆಲವು ಮನುಷ್ಯಮಂದಿಗಳನ್ನು ಹರಿ

ಘಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೊಂದು ನೀಡಿದರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾವಿನಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ವೇರಿದರು ಆದರೆ ಇಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊದಗಿದಾಗ ದಾಸರು ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಉಪನಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಪಾಪ್ರಸನ್ನರಾದ ದರಿಂದ ಅವರ ಭಾಗ್ಯ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು ಹಿರಿಯವನಾದ ದೇವರಾಯ ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಬಂದಪಪನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ ಅಲ್ಲಿ ಅವಾರ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ದೋಣಿ ಶಿವಾಜ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಮೌತ್ಯವಿಹೀನನಾದ ದಾಸರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಕೃಷ್ಣ ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಉಂಡಾಡಿಯಾಗಿ ಕಳೆದ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಸಾನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅತೀಕರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ದಿವ್ಯಚೋರದಿಂದ ಕೋಣಸಂಘವೆಂಗೂ ಜಾಣ್ಮೆಯ ರಾಢಭಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಏಕೆ ಬೀಳ ಬಾರದು ಎನಿಸಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ಮತತಡೆಯೆಂಬ ಹೇಳಿದರು ಅದರಂತೆ ವರು ದಿನ ಸಾ ನವಶಾಡಿಸಿ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕರುಣಾ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಅವನ ಮೃತ್ಯುಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪರದಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ಹರಿಯ ಎಂಬ ಹಸ್ತನೊಂದುನುಡಿಯ ಪದ ಹೊರಟಿತು ಮುಂದೆ ರಾಯ ರಿಂದ ಯಥಾಕಾಲ ಯೋಗ ಕಲಿತು ಕಷ್ಟ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲು ಅನ್ನುವಂತಾದ ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ದಿವ್ಯ ಶಾಪದಸಲೆ ಕನ್ನಡ ಆನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಯರು ಸತ್ತರೆ ಪರು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವವರು ನಮ್ಮ ಮಹಿಪತಿ ಒಂದೂ ಮಾಡದಿಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ನೋಡಬೇಕು ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟರು ಆದರೆ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದರೆ ಹಾವಾಡಿಗರ ಅಟಿ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತಸ್ತಾಪಕರು ಮಾಡಿ ಜನಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನಮಗೇಕೆ ಆ ವಿಚಾರ ಎಂದೂ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ತಂಬ ಗೌರವ ಪತ್ತಿಯ ನಿಧನಾನಂತರ ಆಕೆಯೇ ರಾಯರ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಒಡತಿ ಯಾಗಿ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಹೀಗಾಗಿ ಅಕ್ಕನ ಆಸೆಯನ್ನು ನೆರ ವೇರಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಲಿಂಗಾಯತ ಮುರುಡಪ್ಪ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸನಿ ಪಾತಜ್ವರ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಚಡಪಡಿಸಿ ಮುರುಡಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಹಿಪತಿ ವಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆಗ ದಾಸರು ಸತ್ತಾರೆ ಸಾಯಲಿ ಬಿಡು ಸತ್ತರೆ ಬದುಕು ತ್ತಾರೆ ಒಡುಪಿಡರೆ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ವ ಹೀ ಸಾಳು ಬಿಡು ನಿನ್ನ

ಮಗಟ ಸೆಟ್ಟೀತು ನಿನ ಯೋಗ ಮನೆ ಮಾಗಿನಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾರಿದ್ವಾರ ದಿಕ್ಕು ? ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮ್ಯಾಲ್ಟಿಗಬೇಕು ಹ್ಯಾಂಗ ? ನೋಡು ನಡಿ ಅಕೀನ ಬದುಕಿಸು ಎನ್ನಲು ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೇ ಆಕೆಗೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ದತ್ತರಾಜನನ್ನು ಸ್ವರಿಸಿ ಮೃತಪ್ರಾಯಳಾದ ಸತ್ಯಲಿಂದೇ ಜನ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಮುರುಡಪ್ಪನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು 'ಬದುಕಿಸಿ ಮಹಾನ್ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ತೊ ರಿಸಿದರು' ಇದೊಂದು ರಾಯರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು

ಸಾಹಿತ್ಯವಿಫಲತೆ

ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಪರಕವಿಗಳು ಮಹಿಪತಿವಿಗಳು ದೈವಶೈವ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಸತತ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಅದ್ಭುತ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಿಪತಿ ವಾಸರ ಜೀವನ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧ ಮತಬೋಧ ಸವಾಜರಚನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿ ಕಡಿವೆಯೇನಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಸಂದೇಶದಂತೆ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನಿಗೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳು 300ಕ್ಕೂ ಮೀರಿವೆ ದೇಶ ಹಾಂಡೆ ಮನೋಹರರಾಯರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಂತೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳು 620 ಮರಾಠಿ ಪದ್ಯಗಳು 43 ಹಿಂದಿ ಪದ್ಯಗಳು 18 ಬಹು ಭಾಷಾ ಪದ್ಯಗಳು 25 ಮರಾಠಿ ಆರತಿಗಳು 3 ಅಂತೂ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯಗಳು 110 ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 723 ಅಗುವುದುಂಟು¹ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿ ವಾಸರ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರು ವಿಫಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರ ವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪಂಡಿತ ಪಾಂಡುರ ವೆಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ

ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹ ಬೊಡ್ಡರು ಅವರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಾವಾ ಜಕ ಪ್ರವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಒಬ್ಬ ಮರಾಠಿ ಸಂತ ಏಕನಾಥರಂತೆಯೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ವಿವಿಧ ಆಸಕ್ತಿ ಅಭಿರುಚಿಗಳ ವಿವಿಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಮಟ್ಟಗಳ ಜನರಿಗಾಗಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗಾಗಿ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಆರತಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿ ಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶೋಭನಪದ ಹೋಗುಳಪದ ಕುಟ್ಟುಪಪದ ಕೊರಮಂಡಿಪದ ತಾನಾ ತಂದಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಚೌಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿಗಳು ಲಾವಣಿಮೂಲಪತ್ರಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಇತರ ಹರಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇವರ ಕೆಲವು ಚೌಪದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮರಾಠಿ ಭಂಡಸ್ತನ ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ಕೋರುತ್ತದೆ

1 ಸಾ ಸಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ...ದೇಶಹಾಂಡೆ ಮನೋಹರರಾಯರು, ಪುಟ 108-109

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಈ ಕಿರಿಯೊಡನೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತರನೆಯಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆ ಏನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಕು ಎಂಬುದು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಒಬ್ಬ ಕೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೀಗಾಗಿ ವಾಸರ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಭಾರತೀಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ನುಡಿಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಮೇಳವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ವಿದ್ವತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯಿಷವಾಗಿದೆ ಗೀತೆಯೋಗವಾಸುಷ ದಂಭ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಮೂಲ ಅವತರಣಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಪರಿ ಓಂ ತತ್ಸತ್ 1 ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ೨೨ತ್ಸು 1 ಸರ್ವಂ ಖಿಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ 1 ಯದ್ವಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜೋ 1 ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಾಸಮ ಪ್ರಭ ಮುಂತಾದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಚನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಎಣುವ ಪ್ರೇರಣಾಶೀಲ ಅಂದಿನ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು ಒಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಡು ನುಡಿಯ ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ರಾಯರ ಈ ರೀತಿ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದೆ

ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಮಧ್ಯವ ತಪ್ಪರಾದರೂ ಮಾಧ್ವತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಗಿಸಿ ಅದರ ಇವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ಅನುಭವಗಳೇ ತುಂಬಿವೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವಾಡುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ ಅತ ತ್ಯಾಗಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ವಾಸುದೇವನಾತ್ರಯಸದ ಉಪಾಸನಾತಃ 1 ಧ್ಯಾನುಲಯದಿಹ ಮಿಗಿಲಭ್ಯಾಸವಾತಃ ಎಂಬ ಪದ್ಧಿವಿಯೊಳ್ಳುವುದು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು

ಹೃದಯಶುದ್ಧವ ಗದೆ ಉದಯಸ್ನಾನವ್ಯಾತಃ
ಬದಿಯಲಿಹ ಸುವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾತಃ
ಉದರಕವಿಯು ಪಾಂಡಿಹೊಂದದ ಸಾಧನವ್ಯಾತಃ
ಬುಧರ ಸೇವೆಗೊದಗದಲಿಹ ಸ್ವಧನವ್ಯಾತಃ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವ ಸ್ವರಗೊಳ್ಳದವನ ಶ್ರವಣವೇತಃ
ಜನಪು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮನನವೇತಃ
ತನುನಲ್ಲಿ ಭನವ ಕಾಣದೆ ಅನುಭವಾತಃ
ದಾನಿ ಮಹಿಪತಿಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಣದ ಜನ್ಮವೇತಃ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಣರ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರದ ಭೋರಣೆಯನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭೋರಣೆ ಕಾಣುವುದು ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಸಾತ್

ಮಹಿಮತಿದಾಸರು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮತೀಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಪದೆಯುಕ್ತಿರಲ್ಲಿ ವೈದಿಕನಿಂದೆಗೆ ಹಿಂಜರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಮಿರಾರಂ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಕಾಖಂಡಿಕೆಯ ಅವರ ವಂತೀಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿವೆ ಅವರು ಉತ್ಪಪದ ಸಹಾಯ ಕೈಯು ಬಿಜಾಪುರ ಜಮಖಂಡೀ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತಾರ ಹೋದಾಗ ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ರ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳಾಗಿ ಹಾಡುವ ರಾಯರ ಎರಡು ಹಾಡುಗಳು ಇವೆ

1 ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ರೂಪತಾಳೆ

ಅರ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿ ಅರಿತು ನೋಡುವ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪ
ನಿರ ತನಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಬೆರೆತು ಕೊಡೆ ವ ಬನ್ನಿ ಗುರ್ತಿನಿಂದ

ಸೂರ್ಯನಿಟ್ಟಿದೆ ಸಪ್ರಕಾಶ ತುಂಬಿದ ಹೇಳತೀನಿ
ತಂರಿಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು ಕೊಡಿದ ಜ್ಞಾನಿಬಿಲ್ಲ ಖೂನ |
ಬರಿಯ ವಶತನಾಡಿ ಹೊರೆಯ ಹೇಳುವದಲ್ಲ ಅರಿವಸ್ಥಾನ
ಪರಿಯಾಯದಿಂದಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ನೋಡು ಪರಮ ಪ್ರಾಣ ||೧||

ಚಂದ್ರನಿಟ್ಟಿದೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿದ್ದಿದೆ ಬಲಂಬಾಳೆ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಹರುಷದಿ ನೋಡುವಳು ಸರ್ವಕಾಲ
ಸುಂದರವಾದ ಸುವಸ್ತು ಒಳಗೊಂದಚಲ
ಸಾಂದ್ರವಾಗಿ ಸುಖತುಂಬಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ ಭಳಭಳ ||೨||

ಮನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಘನಸುಖನೋಡಿರಿ ನೆನೆಯ ಬೇಗ
ನಾನೀನೆಯುವ ಪೂತು ವಿನು ತಾಳುವುದಲ್ಲ ರಾಜಯೋಗ
ಅನುಭವಿಗಳಿಗಿದು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಯೋಗ
ಜ್ಞಾನಿವ ಹಿಮತಿ ತಾನೆ ತಾನಾದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ||೩||

2 ಭೀಮಸೇರಾಸೆ

ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿರೋ ಸದಾ | ಬೋಧವನಿಜಬೋಧ ಪ
ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿ ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ | ಸಾಧನತಮ ಬಲ ಅನಂದ
ಭೇದಿಸಿ ನೋಡುವುದಿದೆ ತನ್ನಿಂದ | ಅದಿ ಅನಾದಿಸಹಜಾನಂದ ||೧||
ತಂತುವಿದು ಅದರಂತೆ ತಾನೋಡಿ | ಎಂತೆಂತೆ ನಿನ ಅಂತೇ ಕೂಡಿ

ಅ ತರಾತ್ಪದಿ ಅನುಭವ ಬೆರೆದಾಡಿ | ಸಂತತ ಸಮುಖಿ ಸುಖಸೂರ್ಯದ
ವಿಹಿತಕೆ ವಿಹಿತಾಗುವ ಸ ಪಥ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಕಿದೇರಿಹಿತ |
ಮಹವ ಹಿಮರ ಅನಂದ ಭರಿತ | ಮಹೀಪತಿ ವ ನೋತ್ಪನ್ನದಸುವಸ್ತು |¹

ಈ ಎರಡೂ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗೂಡಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ
ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಹಿಂದೂಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ
ಬಹಳ ಆದರವಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ
ಶಹಾನುಂಗನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ೩ ಖಂಡಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾ
ನರು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ * ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಹೇಳಿರು
ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯ ತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಟ್ಟು ಸಮ್ರಾಟರು ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ರೀಮಂತ
ವಾದುದು ಅವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾದಮಾರ್ಥಯೋಗವಿದೆ ಅವರ ಸತ್ಯಂಗೆ ಮಾಡೋ
ವ ನವೆ ಇದೆ ನೋಡಿದರೋ ನಿಜ ಕೂಡಿದರೋ' ಇತ್ಯಾದಿ ಲಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನು
ಪ್ರಾಸ ಯಮಕಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ಸುತ್ತು ಸುತ್ತು
ತಲೀಹ ನಿತ್ಯವಾಗಿಯ ಹೈತ್ಯಮಲದಲಿ ಜನವನದೊಳಗೆ ಜನಾರ್ಥನ ಕಾನು
ತನ ಮನದೊಳು ಭಲಭಲಿಸುಲಿ ಇಂಥ ಸಾಲು ಕವಿಗಳವು ತಟಿಸುತ್ತವೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಸರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯಾನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅರ್ಥವನು ಅನುಕರಿಸುವ
ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಪದಗಳನು ಧಾರ ಕವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಚಿತ್ರ ಚಿಹ್ನಾತ್ಮಕವನ್ನು ನಾದ
ಮಾರ್ಥಯೋಗವನ್ನು ಸ ಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭಲಭಲ ಗುಡುವ ಕ್ರಮಗಳು ಭಲ ಭಲ
ಭಾಸುವ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಕು ಜ ಮುಜುಮು ಮೂಡುವ ರೋಂಕಾರವು-ಹೀಗೆ
ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳದೇ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು

ಅನುಭವ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರವಣಕ್ಕೆ
ಬಹಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ನಮ್ಮೆಂಬ ಹಳ್ಳು ಮೂರಿಯಲ್ಲುತ್ತಿರೂ, ಸದ್ಯೋಧವನು
ಪಡೆದುದರಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದುಮರುವಿನ ಪಾದರಕ್ಷಣೆ ಗುಟ್ಟಾಕಾಕಿರೊಡು ಹಗಲಿ
ರುಳು ಅವರ ಗುಣವನ್ನು ಬೋಗುಳುತ್ತ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯ್ದುಕೊಡು ಬಿದ್ದಿಹ
ಶಿಷ್ಯ ಶ್ವಾನನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ
ಅಂತರಂಗದ್ದಲ್ಲಿನ ಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಉಪ ತ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ದಿವ್ಯವರ್ಣ

1 ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

2 ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

ವನು ನೇರವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಬಗೆ ಹಿಂದುಗಳನ್ನೂ ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನಯದ ರೂಪು ತ ಜಪುಂಬವು ವಸ್ತು ಹೀಗೆ ಉಜ್ವಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಶಕ್ತಿ ದಾಸರಿಗೆ ವೈಯೋಗಿಕವಾಗಿದೆ.

ಮಹಿಮತಿವಾಸರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಗು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇರಲವಾಗಿ ಬಳಸುವರು. ಪಾದುರ ಮಹಿಮೆ ಯ ತೆಂಗಿನ ಫಲದಂತೆ ಬಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಜಲದಂತೆ ಕಡಲೊಳಗಿನ ರತ್ನದಂತೆ ಸಾಧಿಸದೆ ತಿಳಿಯದು ಭೇದಿಸದೆ ಹೊಳೆಯದು ಅದನ್ನರಿಯಲು ಅದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದುಡಿಯ ಬೇಕು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವರ ಹೇಳಿದರೆ ವಿಷಯಲಂಪಟನೆಯ ರು ಗುರ ಕೃಪೆ ತಿಳಿಯಲಾರರು ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಾಗ ವ ಮಹಿಮತಿವಾಸರು ಪ ರ ಳಗುಂಟೇ ರಾಜಸನ್ಮಾನದ ಅರಿವು ? ತರಳ ಗುಂಟೇ ಫಟಿಸರ್ಪದ ಭಯವು ? ಉರಳಗುಂಟೆ ಮೃಗಜಲದ ಖೂನ ? ಗಿಳಿಗುಂಟೆ ಮಾತಿನ ಚಾತುರ್ಯ ? ಎಂದು ಸಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವರು ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡಿ ಭೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಡಿಗೆ ಗಂಡನಿಲ್ಲದವನಾರಿಯ ಸುಗುಣ—ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೈದ್ಯವೆಂದು ರಿಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಮತಿವಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ರೂಪಗಳ ಮಹತ್ವ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಅವರ ಕಾವ್ಯನಿಶ್ಚಿತತೆಯ ಔನತ್ಯವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ರಾಯರೂ ಕಾಮಧೆ ನುಗರವು ತಲುವೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲಿ ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ದೋರುತದೆ ಪರಮಾವೃತ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವರದ್ದೆ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯಧೇನು ಎಂಬ ಒಂದು ರೂಪಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಶ್ರೀಯಧೆ ನು ಒಂತು ವಂನಿಗೆ ದಯಕರಣದಿಂದೊಲಿದು ಸರ್ವಾರ್ಥಗರವು ತಲಿ ಎಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅದು ತವಗೆ ನೀಡಿದ ಅಮೃತದ ಸುಖವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಎಳೆಗರವ ಮಹಿಮತಿಗಮ ತನುಮೊಳೊಲಾಗಿ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಂಶ ಗೊಳಿಸಿದ ರೀತಿ ಅಪೋಘ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಂಚಭಕ್ಷ ಪರಮಾನಗಳ ಉಚಿತ್ಯ ಹೋಲಿಸಿ ತತ್ವಸಾರದೊಂದೇ ತುತ್ತ ಅತಿ ಹರುಷಗೊಂಡಿತು ನಿತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಹೊಂದಿತು ಹಿತ ಮಹಿಮತಿಗಾಯಿತು ಎಂದು ಆನಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಉಚಿತ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಗುರುವಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಡಿವಾಳನ ರೂಪಕದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಗುರು ಶುದ್ಧ ಮಡಿವಾಳ ಮನಮೈಲಿ ತೊಳೆವ ನಿವೃತ್ತ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಲೌಕಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಮಾನಗಳ ಸುರಿವ ಳೆಯಿಂದ ರಾಯರೂ ಭಾವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನಂದವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರೇಕ ಮಾಡುವ ಮನೋ ಅಭಿಪ್ರೇಯ ಸುವಸ್ತು ನೀಡ ತ ತ್ರಿವಿಧಗೂವೆಂಬ ತಿಂಬುಲ ನೀಡುವ ಪಂಚಭೂತವೆಂಬ ಅರತಿ

ಮಾಡುವ ಅನಾಹತವೆಂಬ ಧ್ವನಿವಾದ್ಯಮಾಡುವ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಶೈಲಿ—ಸ್ಥಾನ ಭವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕನಡೆ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅತಿಶಯ ಅನುಭವವನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಶೈಲಿ ಏನೂತನ ಉದಾ

ವಿನೋ ಎಂತೋ ತಿಳಿಯದು ತಿಳಿಯದು
ಸ್ಥಾನಂದದ ಸುಖದಾಟ
ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಬೈಗೊ ಬೆಳಗೂ
ಕಳೊ ಬೆಳುದಿಂಗಳವೊ
ವೆಳೆಯೊ ಮಿಂಚೊ ಹೊಳವೊ ಸೆಳವೊ
ತಿಳಿಯದ ಕಳಿಕಾಂತಿಗಳು

(ಕೀ 119)

ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗ—ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ನಿಷ್ಪ ಬಾಷೆಯ ನು ಎಷ್ಟು ಅಪ್ಪಾದಕರವಾಗಿ ಬಳಸಿದಂತೆಯೇ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರ ವುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸವಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನದಲ್ಲಿ ಬಾವ್ವಾಂಗೆ ನೆನೆದಲ್ಲಿ ಕಾಂಬ್ವಾಂಗೆ
ತನುವಿನಲಿ ನಿಜಗೊಂಡು ತಾನಲಿಯ ಗೊಂಬ್ವಾಂಗೆ
ಅನುಂದಿನದಲ್ಮನುಭವಿಸುವ್ವಾಂಗೆ

ಕನಗ (ವ ?) ರಸದಲಿ ಮನೋಹರ ಮಾಡುವ್ವಾಂಗೆ (ಕೀ 258)

ಹೊತಗೆ ಜಾನಪದ ಭಾಷೆಯ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರ ವುದೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸ ತ್ತದೆ ಉದಾ

ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ
ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ
ತಾನೆ ತಾನಾದ ಮೊನ ತಾನೆ ದೋರ ದುಫನ
ತಾನೆ ತಾನಾಗಿ ತಾನೆಂಬುದು ಲೇಸು ನಾನಾ
ತಾನಾಗದೆ ಜ್ಞಾನನಾನಾ ಎಂಬುದೆ ಹೀನ
ಶ್ವಾಸ ಸೂಕರ ನಾನಾ ಜನುಮ ತಾಳ್ವೆ ಮೊನ
ತಾನೆತಾನಾದ ಪೂರ್ಣಭಾನುಕೋಟಿ ಸುಫನ
ಮೊನ ವ ಹುಪ್ಪಿಗಿದೆ ತಾನೆ ತಾನಾದ ತಾನೆ

(260ನೆ ಕೀರ್ತನೆ)

ಹೀಗೆ 269-271ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಪು 182
184 ಇಂಥಶಕ್ತಿ ಇರ ವುದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದ
ಸುಮ್ಮಿ ಪದ ಶೋಭಾವಂತವಾದ ಹೋಗುಳದ ಹಾಡು ಕೋರವಂತೆಯ ಪದಗಳು
ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಪಾಠ್ಯರ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ

ಜನರ ಸಮಾಜದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಾಗ ದಾಸರ ಮಾತು
ಮೊನಚಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಧಿಸಿ ತಿಳಿಯದೆ ತನ್ನೊಳು ಖೂನ ಬೋಧಿಸಿ ಹೇಳುದು
ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೇ ದಂಭ ಭಕ್ತಿ ತಿಳಿ ಇಂಬುವೋರನು ನಂಬಿ ನಡೆವ ಭಕ್ತಿ ಜನರ
ಮನೆಯೊಳಿಹನು ಕೋಟಿವಣತಾಡನು ಕೋಟಿರಿದ್ದಾನೆನು ನೋಟಿ ನೆಲೆಗೊಳದ
ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರ ಮಾಡಿ ನನು ಬುಡದಲಿ ಫಲವಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅಡರುವುದ್ದಾಕೊ ತುದಿಗೆ
ಎಂಬ ಅನೇಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕರಾರ
ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ದೇವರನ್ನಿಂದಾಗುತ್ತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬತವರ
ಳ ಕೃತಿ ಮಡಿವಿಮೊಳು ಧುಮುಕಿಸಿ ಕಡಿಯಾಲಿದ್ದು ನೆಲೆ ನೋಡುವರೇನಯ್ಯಾ
ಎಂಬಂಥ ಗಾಢ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತ ಬಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ
ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಅಡ್ಡಾಗಡ್ಡೆಂಬದೆ ಅನುವಾಸ
ಗುಡ್ಡೆವೆಂಬದೆ ವಸ್ತು ತಾನಿಧಾನ
ಬೆಡ್ಡೆಗೊಂಡಿಹುದು ಕಾಣದೆ ಮನ
ಅಡ್ಡೆಮರಿಬಿಡಿಸುವ ಗ ರುಜ್ಜಾನ್ ಕೀ 278

ಮಹಾವ ಹಿಮ ಬೋರುವ ಇದೆ ಬೇವದ್ದಾರ
ನೋಡುಬೋರಿ ಕುಡುಕಿವ ವೃಣ್ಣ ಸಹಕ ರ
ಬಾಹ್ಯಾಂತ್ರ ಭ ಸುತಿಹ ಸದ್ಗುರು ಸಹಕ ರ
ದೇಹ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಜಯ ಜಯ ಕಾರ್ ಕೀ 279

ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಭಾವಾವೇ ಶಬ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ ಪುನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾದ ರೀತಿ ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ

ಎನ್ನೊಳು ಗ ರು ತನ್ನ ಪವ ರವು ತೋರಿದ ಇನೆ ನೀನೆ ನನು
ಎನ್ನೊಳು ಘನಪ್ರಹ್ಲವಗ್ನು ತಾನಾಯಿತು ಇನ್ನೇನಿ ನನು

1 ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ 189

2 ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು, ಪುಟ 190

ನಾನು ನಾನೆಂಬುದು ನಲಿಯಂತಾ ತಿಳಿಯತು ಇನೆ ನೀನೇನು
ವಿನೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಅನುಮಾನಗಳಿಯತು ಇನೆ ನೀನೆನು *

ಕೀ 5 ಪು 42

ಕನಕದಾಸರ ಮುಂದಿಗೆ ಶರಣರ ಬೆಡಗಿನ ಪಟನಗಳಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಮಾತಿರಾಯರೂ ನಿಪುಣರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಶಿಶು ವೈ ತಾಯಿವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದಂ
ಕೆ ಯಾಂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊಂದು ಸೇವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದಂ ಕಂಡು ಮಹಿಮತಿಯಂ
ಕೈಯ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ತ್ತಾಹಿಯೆಂಬಂ ಕಿ 139

ಹೀಗೆ ಮಹಿಮಾತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಲೋಕಾನುಭವ ಛಾಪಾ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶಬ್ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಉಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದ ಸಕೂಟದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಡಿಕಿ ಮಹಿಮಾತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ 17ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾಪನ ನಾಮವೈ ಅನುರಣಿಸುತ್ತದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಪರಮಾರ್ಥ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಅದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವ ರಾನಡೆಯ ವರ Sn Mahipathi is one of the Greatest mystics of Karnatak nay of the world ಎಂಬ ಮಾತು ಮಹಿಮಾತಿರಾಸರ ಪ ಹತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರ ತ್ತದೆ

ನಾವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶವೆಂದೆ ಮನೋಹರ ರಾಯರ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತುಗಳೊಡನೆ ದುಗೊಡಿಸಿ ಮಂಜಾನ್ ದಾಸವರ್ಯರಾದ ಮಹಿಮಾತಿರಾಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ - ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪೂಜ್ಯರ ಬಲದಿಂದಲೂ ಹಿರಿಯ ಮಂಜಾತ್ಮರೀವರ ಪ್ರೇರಣೆ ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಬಲದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ

ಅನದರತ ಅನನ್ಯ ಭಾವಪೂರ್ಣಸಾಧನದ ಬಲದಿಂದಲೂ “ದಿವ್ಯ ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ”ದ ಸಾಮ್ರಾಟರಾದರ “ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯ ಮಹಾತ್ಮರ ಮೃತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ದರಗತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು” “ಇಡೀ ಮಾನವತೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಶ್ರೀ ಮಹಿಮತಿಯರ ಶ್ಲೋಕಗಳು—ಸಂ. ಡಾ|| ಬಿ. ಪದವರಾಜರಾವ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
- 2 ಮಹಿಮತಿಯವರ ಪಾಠಗಳು—ಸಂ. ಕಾವ್ಯದ್ರೋಮಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಿಕೆ-10 ಸಮಾಜ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಾಯಾಧಿ ಕರಣ
- 3 ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ—ದೇಶಪಾಂಡೆ ಐ. ನೋಹರರಾಯರು
- 4 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತವಿಜಯ—ಒಲೂರು ಕೀಶವದಾರರು
- 5 ಪುರಾಣಗಾಮ ಜೊಡಾವಣೆ—ಸಂ. ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾಜ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಸುಂದರಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 6 ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಜಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಪುಟ 1141
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ
- 8 ಶ್ರೀ ಮಹಿಮತಿಯರು—ದೇಶಪಾಂಡೆ
- 9 ಶ್ರೀವತ್ಸ ನಿಘಂಟು—ಡಾ|| ಬಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯ
- 10 Pathway to God in Kannada Literature
R. D. Ranade 1960
- 11 A History of Dvaita School of Vedanta and its Literature Vol: 1—ಡಾ|| ಬಿ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಶರ್ಮ
- 12 ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೋಶ 7ನೆಯ ಖಂಡ ಪುಟ 258

ವಿಜಯದಾಸರು

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹರಿವ್ರತ್ತಿಯ ಹೊಸಲು ವಿಶ್ವದ ಮೂಲ ಭೂತ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಿಗೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯಾದ ಮೊ ಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವೆಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೆಲುವು. ¹ ದಾಸಮಂಜುಷೆಯ ದಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಉತ್ತಮ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿದೆ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವ ನನ್ನು ಕಾಣುವ ರೂಪವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಪ್ರೀತಿ ಮೈದೋರಿದೆ ಮಗು- ತಾಯಿತಂದೆ ಆಳು-ಒಡೆಯ ಸತಿ-ಪತಿ ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರ ಈ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ² ಭಕ್ತಿಯ ನಾನಾ ಮುಖಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟದೈವದ ಆರಾಧನೆ ಲಾಕಿಕಸುಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತಿ ಸಂಸಾರದ ನಿಷ್ಕಾರ ತ ನಷ್ಟರತೆಗಳ ಅರಿವು ದೇವ ಲೀಲೆಗಳ ಹೃದಯಂಗಮ ವರ್ಣನೆ ರೀತಿಬೋಧ ಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದವು ದಾಸರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಶಿವ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಅವರಂತೆ ಇವರಿಗೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೀವ್ರ ಮನೋಭಾವ ತನ್ನ ಗೇಯಗುಣದಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಕಿತ-ಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಛಾಂದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳೆಂದೂ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ.

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸ ವುದುಂಟು (i) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವು ನರಹರಿತೀರ್ಥದ ಸೇತ್ಯತ್ತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ವಾಣಿಯ (ii) ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ಗುರುತ್ವದಲ್ಲಿ ಪೊಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ಹಾಡಿದ ಪದ ಗಳು (iii) ವಿಜಯದಾಸ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಹಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು (iv) ಪ್ರಾಚೀನ ಗುರುಪ್ರಾಚೀನ ಮೊದಲಾದವರ ರಚನೆಗಳು ಈ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರಂಭಕಾಲ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ಹಾಗೂ ಅವನತಿಯ

1 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧಾರವಾಡ (೧೯೭೦) ಪುಟ ೧೨೨

ಕಾಲ ಎಂದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮೂಡಬಹುದಾದವರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೂಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ; ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಯುಗ" ಎನ್ನುವುದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.² "ಆದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪುರಂದರ, ಕನಕದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲದ ಫರಗಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದೂ ಘಟ್ಟವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಹಾಗೂ ತರುವಾಯದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದೂ ಘಟ್ಟವೆಂದೂ 'ಹೀಗೆ ಎರಡೇ ಪ್ರಧಾನ ಘಟ್ಟಗಳಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಈ ಅವಧಿಗಳು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ನಡುವಿನ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ನಡುವಿನ 'ಅಜ್ಞಾತ ಕಾಲ'ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ."³ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೂದರೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆದಿದೆ.⁴

ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದೂ ಶತಮಾನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಜ್ಞಾತವರ್ಷ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನಾನಂತರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕ್ಷೋಭೆ ಕೋಲಾಹಲಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಮಾರಕವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಚಾಲನೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಲಭ್ಯವಾದುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ. "ಅದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ರಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ."⁵ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ 'ದಾಸಚಿಂತಾಮೃತ'ದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮೂವರೂ-ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು-ಈ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಅಂಶ ಗಮನಾರ್ಹ.)

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂವನಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೇಕನ ಪರವಿ ಎಂಬ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಒಡೆ ವೈಷ್ಣವ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ

2. ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ: ಪುಟ 238

3. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ, ಪುಟ 11

4. ಡಾ. ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್ : ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ, (1978) ಪುಟ 90

ವಿಜಯದಾಸರು ಜನಿಸಿದರು ತಂದೆ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಮತ್ತು ಋಕ್ ಶಾಖೆಯ ಶಾಂಭೋಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಕೊಸಮ್ಮ ಅಕ್ಕಿ ಕರಾದ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪದ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಸಿಂಹದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆದ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ (ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜನಿಸಿದುದು ಶಾಲಿವಾಹನಶಕವರ್ಷ ೧೯೦೪ ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಇದು ಕಿ ಶ ೧೬೨೩ ೮೪ಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ರೆ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಂತಕಲ್ಲಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಪ್ರಭಮಯೋಮದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ವಿಷಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಅನಂದದಾಸರ ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಈ ತೇದಿವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ ೧೭೫೬ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೩ ಗುರುವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ * ಆವರಿಗಾಗ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ವರ್ಷತುಂಬಿ ಎಪ್ಪತ್ತೂರನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕವೃಷಾಶಕ್ಲಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲಾವಧಿ ೧೬೨೩ ರಿಂದ ೧೭೫೬ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯ ವರೆಗೆ ವಿಜಯದಾಸ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಬಾಲ್ಯವೆಲ್ಲ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆವೆಂದಾಸ ಎಂಬ ಜನರ ತಿರಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು ಸಂಜಿತನಕವಿದ್ದು ಸಣ್ಣ ಸೌಟಿನ ತಂಬ ಗಂಡ ಕಾಣದ ಬದ ಕಾದರೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಚೌಲ ಉಪವಯನ ವಿವಾಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದವು ಅರಳಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಇವರ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕರೋರತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ ವಿನೆಬಿಟ್ಟು ದೇಶಾಟನ ಹೋರಟರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಟ್ಟಿ ಬರೆ ಕೂಡ ಕಳ್ಳರ ಪಾಲಾಯಿತು

ರೋಕ ಜನರಂತೆ ಲೌಕಿಕದೊಳಂ ಸಂಚರಿಸಿ
ಈ ಕಾಯ ಗೋಸುಗಾವೇಕ ಜನರ ಸೇವೆ
ಕಾಕಚ್ಚಿಯೊಗಿ ವಸ್ತ್ರಾನ್ನ ಕಾಣದೆ ಮರುಗಿ
ಸಾಕುವಾರಿಲ್ಲನುತರಿ
ಬೇಕಾದ ದೇಶವನು ಚರಿಸುತರೆ ಒಂದು ಕಡೆ
ತಾಕಿ ಬೋರರು ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಅವಹರಿಸಿ ಇ
ನ್ಯಾಕೆ ಬಳಗಬೆಂದೆಂತ ಅಲ್ಲಿಂದ

ನಾಕನದಿ ಮಿಾವೆನೆಂದು
ಹಿಂದಿಯರಿಗೆ ಪೇಳದಲೆ ತರಳದಾತ್ಮಗೆ ಪೋಗಿ
ಎರಡೆಂಟು ವತ್ಸರದ ತರುಣ ಪ್ರಾಯದರಿಂದ
ಸರಸ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಮಿಂದು ವಿಂಶತಿ ವ
ತ್ಸರಕೆ ತಿರ ಗಿನ್ನು ಒಂದು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು
ಪಾಲ್ಕೆ ವರ್ಷಕಾಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ
ಹಿಂದಿರ ಗದರೆಂದು ಅವರ ಸೊ ದರರಾದ ಹಯವದನ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,
ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯವನ್ನು
ಕೇಳಿದ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯರಾಯರ ಪಾದಕಮಲ ಭಟಿಸಲಾಕ್ಷಣ ದಿ
ಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಪೊರೆದರನುದಿನ
ದಾಸಪ್ಪನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಕರೆಸುತ ಉದರ
ಗೋಸುಗದಿ ಪರರ ಬಳಿಯ ಅಶ್ವಸುತ
ವಿಸುಪರಿಯ ಬಡತನವು ಸೋಸಿ ದೇವತ
ಕ್ಷೇತ್ರಗೊಂಡು ಸುಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೊಬ್ಬಗುತ
ವಾಸವಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿವೇಷ ಧರಿಸುತ ನಿತ್ಯ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರದಲೆ ವ್ರತಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ
ರಾಶಿರಾಶಿ ಜನರ ಕೂಡಿ ದೇಶ ಜರಿಸುತ ಮ್ಯಾಲೆ
ಕಾಶಿ ಬಿಟ್ಟು ಸೇತು ರಾಮೇಶವನ್ನು ಹುಡುಕ ತ
ತಿರುಗಿ ತಿರ ಗಿ ಬೇಕಲ ಪರಿಗೆ ಬಂದನು ಕಂಡು
ಗುರ ತು ಹಿಡಿದು ಆ ಕ್ಷಣದಿ ಕರೆದು ಒಯ್ದರು
ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭರತರಾದರು ಮೃ
ದರದ ಶೋಭನಾದಿಗಳು ತ್ವರಿತ ಮಾದ್ದರು

ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ತಂದೆ ಮೃತಹೊಂದಿದ್ದರು
ಪರಂಪರಾಗತ ಶಾಸ ಭೋಗಿಕೆ ವ ತ್ತಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂದಿತು ಆ ಮೃತ್ತ್ವ
ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದರು ಅದರ ವಿಧಿಯ ಅಟ ತಿಳಿಯ ವಂಥದ್ದಲ್ಲ
ಹಣದ ಲೆಕ್ಕಾಚ ರದಲ್ಲಿನ ದೋಷವೊಂದರ ಆರೋಪವನ್ನು ಅವರು ಹೊರಬೇಕಾಯಿ
ತಂತ ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆ ಪಾಸನುಕ ಅತಾಂತಿ ಮುಂತಾದ
ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಘುತ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅವರು ವ್ಯಾಪಾರಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಬೆಸು ಮಾಡಿ ಓಡಿ
ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ ೧೭೧೫ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಉತ್ತರಧಿ ರದತ್ತ ಹೊರಟರೆಂದು ಕೇಳುವ ವಿರಲರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಜ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಗಯಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿತಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿದರು

ಅಂತಿಮೋಪಶೇಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೆಳಗೆ ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ವಿಜಯವಿರಲರ ಎಂಬ ಆ ಕಿತವನ್ನು ದಯೆ ಪಾಲಿಸಿದ ರಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಆಪಾರಗೌರವ ಅಡಿಗಳನ್ನೊಂದಿಸಿ ಪುರಂದರ ಗೆ ರುವೆ ಕಡೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಾಗ್ತದೆ ನಿಧಿಯೆ ಎಂದೂ ಗುರ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸಜ ಸಂಭವೆ ಎಂದೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಪುರಂದರನ ಪಾದವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಜನ್ಮದ ಪೂಜ್ಯದಾಹಿ ಭರಿಸಿತೂ ಎನಗೆ ಎಂದು ಸಂತಸದಿಂದ ಹಾಡಿ ಕ ಸಿಗಾಗದವನು ಸಾಸರಕೆ ಬೆರೆಯಾದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮೂಗುತಿಯ ಕಥೆಯೂ ಸಿ ರಿದಂತೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಗವ ನಾರ್ತ್ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಮಧ್ವಪತಿಯೆ ವಿಜಯದಾಸರಾಗಿ ಬಂದ ರೆಂದೂ ಅವರು ಭೃಗುವಿನ ಅಂಶವೆಂದೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕರು ನ್ನೂತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮನು ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿದಂತೆ ಸಾಕಿದರು ಉಪದೇಶ ವಿತ್ತರು ಎಂಬ ದಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸರ ತಮ್ಮ ದಾಸರ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಲೆ ಸಾಗಿ ಎನಗೆ ಸುಮಾರ್ಗವನು ತೋರಿದರು ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂಬುಗೆ ಇತ್ತೊಬ್ಬರು ಮಾರಜನಕನ ಸನಿಧಾನದಿ ಸಾರಗಾನವ ಮಾಡುವ ನಾರದರ ಈ ರೂಪದಿಂದಲಿ ಚಾರು ದರ್ಶನ ತೋರಿದ ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದರೆನ ಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಐದುಲಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕ ರಣರಾದರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಗ ರ ಶಿಷ್ಯರ ಮೇಲಣ ಅನನ್ಯ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು ಹೀಗೆ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ವ ಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉದ್ಭವ ರಾದ ದಾಸಪ್ಪ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರೆನಿಸಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲನ ದಿವ್ಯನಾಮವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಯಾದರು

ಸಾಧನೆ ದಾಸರಲ್ಲರೂ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದವರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ತಾವು-ಭಗವಂತ ಹಾಗೂ ತಾವು-ಸುತ್ತಣಲೋಕ ಒಂದರ ಗುರಿ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದರದು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಎಷ್ಟೊ ಸಾಧನ ಪರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಭಕ್ತಿಭಾವನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯನಿವೇದನೆ ನೀತಿಬೋಧ

ಮತ್ತೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ದಾಸವಾಣ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಭುಮುಘಟ್ಟದ ಪ್ರಮುಖ ಗೀತೆಗಳು ಅದರ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವಾಂತ್ಯಗಳ ಮಂಡನೆ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಪುರಂದರ ದಾಸ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಪಾಧುರೈ ಲಾಲಿತ್ಯಾಂತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಷಯ ಚಿಂತನಾಂತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರತಿಭಾತ್ಮ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಒಂದಂ ವರ್ಗಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗ ತೊಡಗುತ್ತದೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜಯದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥ ಗೋಪಾಲದಾಸರಂಥ ವರಂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದರೆ ಅದು ಅವರ ಮೈಯತ್ತಿಕ ಗುಣಾಂಶಗಳ ವಣತಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಎನ್ನಾ ಒಂದಂ ಪರಂಪರೆಯ ಅಭಿನ್ನ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನವ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಕೂಸಿ ಮಗ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರಾದ್ರ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಪರಿಭಕ್ತಿ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಮತ್ತ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವೂ ಬೆಳೆಯಿತು ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಲೋಕ ವಿರಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸದಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿದರು

ನಿನ್ನ ಒಲ ಮೆಯಿಂದ ನಿಖಿಳ ಜನರು ಬಂದಂ

ಮನ್ನಿಸುವರೋ ಮಹರಾಯಂ

ಎನ್ನ ಪೊಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಈ ಪರಿಯಂತೇನೊ

ನಿನ್ನದೆ ಸಕಲ ಸಂಬತ್ತು

ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕ ವೈದಕನೊ

ತಬ್ಬಿಬ್ಬುಗೊಂಡೆನೊ ಹಿಂದ

ನಿಬ್ಬರದಿಂದಲಿ ಸರ್ವರ ಕೊಡುಂಯೊ

ಹಬ್ಬವೆನುಡಿಸುವಿ ಜರಿಯ

ಗಂಟಿ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿದೆನೊ

ವ್ಯಂಜನ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾರಸಂಗಲ

ಭುಂಜಿಸುವುದು ಮುತ್ತೇನೊ

ಜೇಡ್ ಮಲಿನವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದೆ ನರನಾಗಿ

ಊಣ್ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಜನನ

ಮೆಗೆ ಮನೆ ತಿರಿದರು ಕಾಸೆ ಪುಟ್ಟಿದೆ ಸು
ಮುನೆ ಬಾಲ್ವರಿದು ಒಳಲಿದನೊ
ಹಣ ಹೊಪ್ಪು ದ್ರವ್ಯಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತನಗೆ
ತಾನೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನೋಡೊ ಜಿ ಯಾ

ಸುವಿದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಪರಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ನಂಬುಗೆ ಅವರು
ಸುವಿಕ್ಕಿ ಹಿಗ್ಗದ ದಃಖಕ್ಕಿ ಕುಗ್ಗದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆ ಸಾಧಿಸಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾದವರು

ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಉದ್ವಿಕ್ಕೂ ಅವರ ಮಧ್ಯಮತ ನಿಜ ನಿಜ್ಜಳವಾಗಿ
ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರು ನಾನಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದರೂ ಯಾವ ದೇವತೆ
ಯನ್ನು ಹರಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ವಿಜಯವಿರಲಿ ಜಾತಿ
ಯಿಲ್ಲದ ಸತ್ಯ ಜಾತರಹಿತ ಮಹದ್ವ್ಯುತ ವೆ ತ್ತು ಜಲಕಾಪ ಶೈಲಗಳೆನ ನೆಲಪಾವಳ
ವಾಯು ತರುಣಪುಷ್ಪ ಬಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತ ಆಕಾರದಿಂದ ಕ್ಷೀಣದ
ವರೆಗಿನ ಮಹಾವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಹರಿ ದೊಡ್ಡವನೆ ಅಥವಾ ಹರ
ದೊಡ್ಡವನೆ ಎಂಬುದು ನರರ ಸಂದೇಹ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಶಾಸನವೊಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ
ಭೇದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಹೊರತು ಪರಮಾರ್ಥ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂದು
ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸಿದರೂ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹ ಗಿಲ್ಲದವೈ! ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ
ಹರಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪಟ್ಟಿ ಆತನ ಸ್ಥಾನ ಮೇಲಣ ಮೊದಲ ಕಕ್ಷೆ ರುದ್ರನದಂ
ಕೆಳಗಣ ಐದನೆಯ ಕಕ್ಷೆ ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸವ ರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಕಟ್ಟಾ
ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ರ ದ್ರಗೆ
ಹರಿರೂಪವಿಲ್ಲಾ ಇದು ಭೃಷಿಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನೇಕ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಂಗ
ಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರು ಒಂದೇ ರೂಪವ ಧರಿಸಿ
ದುರಳ ಗುಣಾಸುರನ ಕೊಂದರೆ ದೊ
ಮರಳು ಮನನವರು ತಿಳಿಯಾದೆ ನುಡಿವರು
ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರು ಒಂದಾಹರ
ಹರಿಹರರಿ ವರರು ವಿಶವಾದರೆ ಅಂದು
ಹರನು ಮೈವ ರದು ನಿಂದನ್ಯಾತಕಿ
ಧಾರುಣಿಯೊಳಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ದೈತ್ಯ
ಸುರರ ಓಡಿಸಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿರೆ

ಹರಗೆ ಈ ಪ್ರಕಾಶ ಉಳ್ಳರೆ ಭಸುವಣ
ಸುರಗಂಟಿ ಹರಗೆ ಮೊರೆ ಇಡುವನೇನೋ

ಎಂದು ಶಿಫಾರ ಹರರೂಪದೊಳೊ ಕೊಡುವನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅವ ರವೆ ಯರಸನ್ನ ವಿಜಯಾದಿರ ಲನ್ನ ಶಮದಮೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರ ನಾದರೆ ಪಾರ್ವತಿ ರಮೆಯರಸನ ಪದಕಮಲ ಪ ಧುನಿ ಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ನಾಡದೇವತೆ ಗಳ ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ವಿಜಯದಾಸರೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ

ನಾಡದೈವಗಳ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿದರೆ
ಕೇಡಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಕೈವಲ್ಯವುಂಟೇ

x   x   x
ಸಲ್ಲದೊ ಸಲ್ಲದೊ ಸರ್ವರು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ
ಪುಲ್ಲನಾಭನ ಬಿಟ್ಟು ಖುಲ್ಲ ದೇವರ ಪೂಜೆ

x   x   x

ಆದ್ದರಿಂದ—ಕೊಗಿಲೊ ಮನುಷ್ಯ ಕೊಗಿಲೊ
ಸಾಗರಶಯಾನನೆ ಜಗತಿ ದೈವವೆಂದೂ

ಈ ಪರಿ ಕೊಗಲು ಅವೆತ್ತು ಪರಿಪಾರ ವಾಗ ತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊಂಡಾಡ ದಿರನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ದೆ ವತೆಗಳನು ಎಂದೂ ಊರದೇವತೆಗಳನಾರಾಧಿಸಲು ನಿತ್ಯ ನೀರೊಳು ಯಜ್ಞವ ಮಾಡಿದ ತೆರನಂತೆ ಎಂದೂ ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಎದ್ದಿತು ಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎನ್ನುವವರ ಬಳಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ಹಲವು ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕಾದನಾ ವತ್ಸವ ಹರಿ ಕಾದನಾ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ವರ್ಣನೆ ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಎಳೆಯ ಗರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳದ ಗೋವು ಗಳನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ಕೊಳಲೂಡುತ್ತ ತನ್ನ ಸೆರಗು ತೆಗೆದು ಕರುಗಳ ಬಿನೊ ರಿಸಿ ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನೆಂದೂ ಬೇಳೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿಂಗಳ ಕರು ವರ್ಷದ ಕರುನಂತೆ ಬೆಳೆಯತಂತೆ ಅಜಗಲ್ವಾಂಗ ಇದ್ದ ಕರುಗಳು ಗಜಗಲ್ವಾಂಗ ಆದವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾಶ್ವಲ್ಕಗಳು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರತ ವಾಗಿದೆ ಉಕ್ಕುತಿಹ ಪಾಲ್ಗೊಡಗಳ ಉರುಳಿಸಿದಾ ಮೊಸರೆ ಸುರಿದಾ ಹರದಿಯ ಹಾಲು ಕುದಿದಾ ಬಾಲ್ಯಕೃಷ್ಣನ ತುಂಟಾಟ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋರವಾದ ಕುಚಗಳ ಉಡಿದಾನೆ ಬಲಿದನೇನೆ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ

ವನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ಚೆಂಡು ಅಂತ ಕುಚೆಗಳ ಪಡಿದಾನೆ ಇಂಥಮಂಚೇನೆ ? ಎಂಬ ವಿಸ್ಮಯ ಹುಟ್ಟಿ ಕಳವಳಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಓದಿ ತುಂಬ ಅವರಿಗೆ ಕಡಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರಧಾನಂ ದೈವವಾದ ಪಂಥರಿರಾಯನಿಗೆ ಈ ಧರಯೊಳಂ ಭೀಮಾತೀರ ನಿವಾಸ ಇಹಪರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಅತನ ಚರಣಗಳನ್ನು ಕಂಗಳಬ್ಬರ ತೀರುವಂತೆ ತೋರಲಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವಾಂಛುತವ ತಂದೆಗೆ ಮುಂದದಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬ ಭಾರವಾದನೆ ಎಂದು ಕೋರಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವದರ್ಶನದ ಅತಿವ ಹಂಬಲ ಕೈಗೂಡಿ ದ ಗ ದಾಸರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಸಹ ದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ವ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ವಿಜಯದಾಸರೂ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪರದೇಶಿ ನೀನಂ ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು
ಪರಮ ಭಾಗವತರನಂ ಬಾ ಹೋಗಿ ಕೇಳುವ
ಎನೆಗೆ ಜನಕನು ನೀನಂ ನಿನ್ನಗಾವ ಜನಕನೊ
ಜನನಿ ಇಂದಿರೆ ಎನೆಗೆ ನಿನ್ನಗಾವಲೊ
ವನಜ ಪೀರನಂ ಭಾತ ನಿನ್ನ ಭಾತನಾರಂ
ಇನ ಸವನು ಮಾತುಳನಂ ನಿನ್ನ ಮಾತುಳನ್ನಿ

ಎಂದಂ ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಸೇವಕ ನಾನು ನೀನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅರಂಭದ ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ಧ್ವನಿರಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ನಿ ನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿನ ಹರಿಯ ಸಾರ್ವ ಭೌಮತ್ವವನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ

ನಿನ ದರ್ಶನಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲವೊ
ಪುಣ್ಯವಂತರ ದಿವ್ಯ ಚರಣ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತತನವಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಓರುವ ಕಾರಣವಾವುದೊ

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಗೆ ಸೇರವಾಗಿ ಪೂರೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಕುತವತ್ಸಲನೆಂಬೊ ಬರಿದು ಬಿಡು ಎಂಬ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಪಾಪನ್ನ ಮಾಝಯ್ಯ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನ ಕೊಲ್ಲ್ಯೋ" ಎಂಬು ದೀನರಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಏನಿದ್ದೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಉಣಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಕೋರಿಕೆ ಇದು.

ಕೊನ್ನ ಹಣವ ಕೊಡಿಸಲಿ ಬಾಡ
ಮನ್ನಣೆಯ ಮಾಡಿಸಲಿ ಬಾಡ
ಎನ ದೆಂಬೊ ಮಾತು ಎಂದಿಗನ್ನ ಅನಸಬಾಡ
ನಿನ್ನವನೊ ನಿನ್ನವನೊ ನಿನ್ನವನೆಂಬೊ ದು

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಿ ಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿರಿಸೊ
ಕಡ್ಡಿಗೆ ಸೆಳೆದು ನಿತ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ತೋರೊ
ತನ್ನ ವಿಜಯವಿರಲರೇಯ ಸಂ
ಪನ್ನ ಎನ್ನ ಸುಖದಲ್ಲೊ

ಮಧ್ಯಮತನಿಜೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಅಪಾರನಿಜೆ ಈ ಮತದ
ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದಿತು ಮಗನವನಿಗೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಸಲಹೆ ಇದು
ತೃಪ್ತಿಗೆ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಬಾರದಂತೆ ಮಧ್ಯ
ಮತಕ್ಕೆ ವಿಶೋಧವ ಗದಂತೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಸೆ ಜಗರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀ
ಪತಿಯ ಸೇವಿಸಿ ಸುಗತಿ ಪಡೆಯೊ - ಪ್ರಾಣ

ಮಧ್ಯಮತವೇ ಮತವು ಎ ದು ಭಾವಿಸುವ ವಿಜಯದಾಸರು ಮಧ್ಯಮತವ
ಪೊಂದದವನ ಭಕುತಿ ಯೊತೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸುತ್ತಾರೆ ಮಧ್ಯರಾಯರ ಕರುಣ
ಪಡೆಯದವ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಇದ್ದರೇನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನು ಎಂಬುದು ಅವರ ಮತ
ಪರವಾದ ನಿಲುವು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಎನ್ನ ಹೃತ್ಯುಮುದಾಹಂದ್ರ ಅದ್ವೈತ
ಮತಾರಾಧ್ಯದವನ ಗುಣಸಾಂದ್ರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ವಿಜಯವಿರಲನನ್ನು ಮಧ್ಯ
ಮಾನಿ ಕರುಣ ಕವತವನು ತೋರಿಸೊ ಎಂದ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯ ವೈಭವವನ್ನು
ವಿವರಿಸುವ ಈ ಸುಳಾದಿ ಗಮನಾರ್ಹ

ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಐಕ್ಯ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಭೆ ದ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಮಾತೃ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಸ್ತ್ರೀ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಪುರುಷ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಕೂಟ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ರಮಣ ನಿನಗಲ್ಲದೀ ರೀತಿ
ಬಿಜಗು ದೈವರಿಗಿಂತಿ ಅನಯ ವಿಜಯವಿರಲ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಆಳು ನಿನಗೆ ನೀನೆ ದೊರೆಯೊ

ಭಗವಂತರನ್ನು ಹೀಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಆತ ಹೇಗೆ ದೇವದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ
ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಪಡೆಸುವನೆಂಬ ದನು ಬೊಮ್ಮನೊಳಗೆ ಬೊಮ್ಮ ಶಿವನೊಳಗೆ ಶಿವ
ರೂಪ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸ್ವಮತ ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಪರಮತ ಖಂಡನೆ ನಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ
ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಕವನ ಮಿಥ್ಯಾ
ಮತವೆಂದವನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಕಾಣೊ ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಾದ
ಕಾಗಿದ ತೀರದ ಮಳೆಯೆ ದೆ ನಿಮಸ ಶ್ರೀಗುರು ಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಅದ್ವೈತಮತ

ತವುನಿಧಿ ನಿಶಿತ ರಾರ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯನ ಗರುವಿಕೆ ಪರಿಹಾರ ಎಂದಂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಹರಿ ಕೂಡ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅದ್ವೈತಮತ ಕೋಲಾಹಲ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ
ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಯನು ಕುರಿತು ವಿಜಯದಾಸರು ಸೊಚ್ಚಿ
ವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಾನು ನೀನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಗಾದರಂ ನರ
ಅನಂತ ಜನುಮದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನಾಗಿ
ಶ್ವಾಸಸೂಕರ ದುರ್ಯೋನಿಯಲಿ ಪುಟ್ಟಿ
ಮೂನವಾಧಮನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಿರದೆಗೆ
ನಾನಾ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಹೀನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ
ತಾನಿಳಿವ ನಿತ್ಯ ನರಕದಲ್ಲಿ

ಮೂರ್ಯಾವಾದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೆಯಾಗಿ ಅನಂದಿನ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ವೀರವೈಷ್ಣವರ
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಲೇಸೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಟೀಕೆ ಗೀಲಿಯಾಗಿ ತುಂಬ ರೂಕ್ಷವಾಗು
ತ್ತದೆ

ಮೂರ್ಯಾವಾದಿಯ ನಿನ ಮತವು ಬೊಡ್ಡದು ಎಂದಂ
ಬಾಯಿ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಬಲು ಬಹು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ
ಕುಯಲಕ್ಕಿಯ ಮಂಡಿಸಿ ಕುಚ್ಚಿತವೆನೆಂದಿಂದ
ಪ್ರೀಯರಸಗೆ ಬೋಷಗಳ ಕಲ್ಪಿಸಿದರಂ
ನ್ಯಾಯವಾಗದು ಕೂಗೊ ದಂರ ಆ ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿ
ತಾಯಿ ಮಂಕೆ ಈ ಸೊಸೆ ಒಂದೆಯಾದರೆ ವ ದುವೆ
ಬೀಯಾ ಬಿಟ್ಟು ಗೋತ್ರ ಭೇದ ವ್ಯಾಕೋ
ನಾಯಿ ವ ತೃದಾತಂಗ ಒಂದೆಯಾಗುವುದೇನೊ

x x x

ಲಿಂಗಾ ನೀನಾದರೆ ಲಿಂಗದ ನಿಜರೂಪಿ
ಶೃಂಗಾರ ಗಿರಿಸುತೆ ನಿನಗೇನಾದಳೊ

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಅಭ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಇಲ್ಲಿವೇ ಮತೀಯ ಸ್ತರದ
ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದಿ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ ದುಃಖದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಭೇದ
ವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕುಮುತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನ ದಾಸಾಂಗ
ವಾಗಲು ಕರ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಮೂಢ್ವ ಹರಂಪರಗೆ ಸೇರಿದ ಅನಂದತಿ ಥಾರ್ದಿ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮೃತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮನಸ್ಸು ಮನನವ ಮನಸ್ಸು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ತವರು ಅಹಂಕಾರದ ಗೂಡು ಚಾಂಚಲ್ಯದ ವಿಲಯ ಮನೋಸ್ಥೈರ್ಯ ಬಲು ಕಠಿಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯದ್ವ ಮನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಹರಿವ ಸದಿಗಳನ್ನು ತಿರುಹಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಮದದಾನೆಯನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಸುರಿವ ಬಿರುವ ಕೆಯನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಅಬ್ಬರವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ಹರಿದೋಹುವ ದುರುಳ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಿಸ ವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮನಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ನೋಡಲು ಬಲು ಕಠಿಣ ಅವರು ಪ ಸವಂಬ ತರಗಲೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ಎಂಬ ಅನಿಲಾ ಬೀಸಲು ಹಾರಿ ಪೋಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎ೦ಗೆ ಹಿಡಿದ ಶಕ್ತಿಯನು ಕಾಣೆ ಕಾಣೋ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತ ಆ ತರಗಲೆ ಹಾರಿ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತಃಕೃಚ್ಛಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದ ವಿಜಯ ದಾಸರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನಿರಹಂಕಾರದ ವಿಷಯವಾಗಬೇ ಕೆಂಬ ಅಶಯ

ಅಹಂಕಾರವೆಂಬೊ ಪಾಶಿಯ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದರೆ
ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲದೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖವಿಲ್ಲ
ಕಡಿಯಲು ಕೊನೆಯಿಂದ ಬುಡನಾಶವಿಲ್ಲ
ಬುಡ ಕೊಯ್ದರೆ ಕೊನೆ ಒಡನೆ ಒಣಗುವುದು
ದೃಢವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಕಡಿದರೆ ಬಿಂಕದ
ಬಿಡಿಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ ದೂರಾಗುವುವು

ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಅಹಂಕಾರ ನಿರಸುವವೇ ಭಕ್ತಿಯ ತಳಹದಿ ಹರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗುವುದರಲ್ಲೇ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ದಾಸಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ನಾನು ನಾನೆಂದದರಿಂದ ಹೀನವೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನರಕ ನೀ ನ ದಿಸಲು ನುಡಿದೆ ನಿ ನಡೆಸಲು ನಡೆವೆ ನಾನೆಲ್ಲ ನನ್ನದಲ್ಲ ನಾನಾ ಕ್ರಿಯ ಕರ್ಮಗಳು ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ ನಾನೆಂಬುದ ಬಿಡದೆ ಕೆಟ್ಟೆ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದುದನು ಮಾಡು ಸರ್ವೋಶ ಎನ್ನ ಸಾತಂತ್ರ್ಯ ಲವ ಮೂತ್ರ ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಾಮೋಕಿಕ ಸೆಂಬಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅಹಂಕಾರಿಯರು ಕುರಿತು ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ನಾನೆ ಪೋಗ ತಲಿವೈ ನಾನೆ ಬರುತಲಿವೈ
ನಾನೆ ಕೊಡ ತಲಿವೈ ನಾನೆ ಕೊಳ್ಳುತಲಿವೈ
ನಾನೆ ಭುಂಟಿಸುತಿವೈ ನಾನೆ ಬಲವಂತನಿವೈ

ನಾನೆ ಭನವಂತನಿವೆ ನಾನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿವೆ
ನಾನೆ ನಾನೆ ಎಂದು ಪೇಳುವ ಮನುಷನು
ನಾನಾ ಯಾತನೆಗಳ ಬಡುವನು ಅನುದಿನ
ದೀನ ಮಂದಾರ ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
ನೀನೆ ಪೂಜ್ಯವನುಂಟು ಭಕ್ತರ ಕೈಬಡ

ಭಕ್ತನಿಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿ ಪತಿ ತನ್ನ ಪಾವನ ಮಾಡುವ ರಂಗಾ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ
ಗತಿಯೇ ನೀನೆ ಗತಿ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು ಶ್ರೀ
ಪರಗಲ್ಲದವನು ನಿಲ್ಲದೆ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸ್ಥೂಪವೆ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಎನ್ನುವುದನು ಕಷ್ಟ ಕಮಲ
ತೋಣಸಿ ಹನು ನೀರುಳ್ಳಿ ತುಳಸಿ ಮುಂತಾದ ಹೋಲಿಕೆಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನ್ನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ
ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ
ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿ
ನಿನ್ನ ಒಲಿವೆ ಯಿಲ್ಲದ ಶ್ರೇಯ
ವನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಲೇನು
ಕುನಿ ಯ ಮರಿಗೆ ರನ ದ ಉಡಿಗೆ
ಯನು ತೊಡಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣರೊ

ಎಂದು ಹರಿಯ ಶ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ವಿಫಲವೆಂದು
ಸಾರ ತ್ತಾರೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಚಿ ತೆ ವಿರಲನ ಚಿಂತೆಯೊಳಗೇಳು ಮತ್ತೂ ಎಲ್ಲ
ಆಸೆ ವಿರಲನ ಆಸೆಯೊಳಗೇಳು ಹರಿಯನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಮಾಡ ವ ಕ್ರಮ ವನ್ನೂ
ಧ್ಯಾನವನು ಮಾಡು ಬಿಂಬ ಮೂರುತಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ
ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಸಂಬುಗೆ ಆದರೆ
ಆಡಂಬರದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಹಾರಾಹಾರಿ ಪಾರಲಾರಿ ಚಿ ರಿ ಕೂಗಿ
ಕರೆಯ ಲಾರೆ ಮೋರೆ ಮೋರೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾರಿಸಾರಿಗೆನಲಾರೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ
ಭಕ್ತಿಯ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸ ತ್ತಾರೆ ಜೈರಾಗ್ಯ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ
ಮೂರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಾರಾಯಣ ಮಂದಿರ ವನು ಗೇರುವುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಗುರಿ

ಸಂಸಾರ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಹರಿಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದು
ದಾಸರೆಲ್ಲರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿದ ಇನ್ನು ಎಲೊ ಹರಿಯ
ಲೋಕದೊಳನುಗಾಲ ತಿರಿದು ತಿಂಬುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಂದು ವ್ಯಥೆಪಡುವ ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಒಳ್ಳೆನೋ ಸಾಕು ಈ ನೆರವನ್ನವು ಎಂದೂ ಜನಿಸಲಾರನು ಜಗದೊಳಗೆ

ಹರಿಯೇ ಕನಸಿನೊಳು ನೆನೆಯ ಕೆಂಪನವಾಗುತಿದೆ ಪಂನಕೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
 ಅದರೂ ನರಒಪ್ಪ ಬರುವುದೇ ಕಪ ಅದ ದರಿಂದ ಹಾಳು ಹರಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ
 ಕಂಡ ಕೂಳಿನಿಂದ ಒಡಲು ಹೊರೆಯದೆ ಕಾಲು ವೃಥಾ ಕಳೆಯದೆ ಗೋವಿಪುರ ಸೇವೆ
 ಮಾಡಿ ಒಡುಕಬೆ ಕೆಂಬುದು ಅವರ ಉಪದೇಶ ಲೌಕಿಕ ಸಂಸಾರ ಒಂದೂ ಬೃಹತ್
 ಸಾಗರ ಅದೊಂದು ಒಂಧನ ಅದೊಂದು ಅಂಧಕೂಪ ಮುಂತಾದ ಪರ್ಣನೆಗಳು
 ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಈಶ್ವರಾರವು ನಾನು ಈ
 ಸಂಸಾರದೊಳು ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಸಂಸಾರ ಸಿಕ್ಕಿನೊಳಗೆ ನಾನು ಸಿಕ್ಕು ಬಿಡಿವರಿಲ್ಲ
 ಬಂದನೊ ಭವರೋಗ ಬಂಧನದೊಳಗೆ ನೊಂದೆನೊ ಸಂಸಾರ ಸಿಂಧುವಿನೊಳಗೆ
 ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿತುಷ್ತ ತಾರೆ ಅಂಧ ಕೂಪದಲಿ ಬಿದ್ದವನ ನೋಡಿ ನಿನಗೆ
 ಚಿಕ್ಕಂದವಾಗಿದೆಯೊ ಎಂದು ಹರಿಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆತನ ಕೃಪೆ
 ದೊರೆಯದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬೋನಿನೊಳು ಕುರಿಯಿ ರಲು ಪುಲಿವೊ ಗಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಹೀನ
 ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬದದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಂಕಿತು ನಿರ್ಧಾರ
 ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಕಲ್ಲುಗಾಗದ ಸಂಸಾರವೆ ಅನಿತ್ಯ ವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ
 ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸುಖವು ದುಃಖ ಪರ್ವತದಷ್ಟು ಬದ ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ ಬಹು
 ಮುಖ್ಯವ ದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯಾದಿಗಳಿಗೆರಗದಂತೆ ಒಳಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಅವರೂ
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಲೋಕ ಮಾನವನನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆ

ಗೌಳಿ ಧನ ತರುವಾಗ ಸ ತ್ತ ನೆರದಿಹರಲ್ಲ
 ಭಳಿರೆ ಇವ ಪ ಪಾತ್ಯನಂದಂ
 ಘಳಿಗೆ ತೊಲಗಲು ಧನವು ಕರಗಿ ತಿಂದು ಪೋಗಿ
 ಹಳಿದು ಹಲ್ತರಿದು ಅಣಕಿಪರೊ - ಪ್ರಾಣಿ

ಅದ್ದರಿಂದ ನೀರ ಬೊಬ್ಬಳಯಂತೆ ನಿಜವಲ್ಲ ದೇಹ ಈ ಶರೀರದ ಭ್ರಾಂತ ಇನ್ನಾಕೆ
 ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮಾನವ ಕ್ಷಣಿಕ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಸಂಪತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ
 ಶಾಶ್ವತ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸುಲಿವಾಗಬೇಕೆಂದಂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಶ್ವತ
 ವಲ್ಲದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಿತವೆಂದು ಕೊಡಲು ಎಳೆಪ್ಪಾದರೂ
 ಮೇರುಪರ್ವತ ಮೀರುವುದಂ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಮಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನೆತನೆಗೆ ತರುವ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ
 ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ

ಅಪಮಾಸವಿದ್ದವನಿಗೆ ಊರು ತುಂಬಿದರೇನು
 ಅವಮಾಸಗೊಳುವ ಗೆಳೆಯಪಾವರೆ ಏನು
 ಕುತವ ಬಿಡದವನು ಕುಲಹನಾದರೇನು

ಕಪಟವ ಬಿಡೆದವನ ಕೊಡೆ ಉಂದರೇನು
 ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿಡ್ಬರೇನು
 ತಪಸ್ಸುಗೊಡೆಯ ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಒರೆ ಯಾ

ಕಳ್ಳನಿಗೆ ವರದ ಗಂಕೆಯ ಕಪ್ಪು ಸುಳ್ಳನಿಗೆ ಮಿತಭಾಷೆ, ಕೊಲೆಗಾರನಿಗೆ ದಯಾಧಾಕ್ಷಿಣ್ಯ,
 ಕೃಪಣನಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಇಹದ ವ್ಯಾಕುಲ ಕಾಮಕುಂದನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ
 ಗೊತ್ತಿರುವುದ್ದಿವೆಂದು ತುಂದನಿಗೆ ಉಂಟೆ ವೈಕುಂಠ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ

ಭೋಜನವೆನ್ನುವುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಆತ್ಮಯಜ್ಞ.
 ಮಧ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಾರಾಯಣಶೃಷ್ಟನನು ನೆನೆಯುತ್ತ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಉಟ
 ಮಾಡಬೇಕು ಒಂದೊಂದು ತುತ್ತು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಕ್ಲಿಪ್ತಿ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ
 ಇತ್ತರಾದಡೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಗವಂತ ತೃಪ್ತನಾಗಿಹನು ಏನು ವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಜಯ
 ದಾಸರ ಮತನಿಷ್ಟೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ ಹೊನ್ನೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾ ಕೆಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವ
 ಮಾತೊಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಪೊಟ್ಟಿಗೋಸುಗ ಭ್ರಷ್ಟರ ಸ್ತುತಿಸಿ ನೀ
 ಕೆಟ್ಟು ಪೋಗುವಿ ಯಾತಕೊ ಎಂದು ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸುತ್ತಾರೆ ಹೆಣ್ಣು
 ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣು ನಿನ್ನಾ ಧೀನ ವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಜೀವನವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಜೀವಾ
 ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಎಂದು ಕನಿಕರದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಯಮ ಸಾಧಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ
 ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ ಭಾವ ದತ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಇದ್ದೇನು ಫಲವಯ್ಯಾ
 ವತನೂಡಿ ಮನಸು ನಿರ್ದಿಷ್ಟದನ ಕೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅರಿವೆದ್ದರ್ಗ
 ಮತ್ತಿತರ ಭಾವಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ನೆಲೆಮಾಡಲಿಂಬುದು ವಿಜಯದಾಸರ
 ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನಿನ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕಾಮವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಬಿಡೆನೆಂಬೊ ಲೋಭವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಮೋಹವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ನೆನಸುವಲ್ಲಿ ಮದವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷರ ಕೂಡ ಕ್ರೋಧವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವವರ ಸಂಗವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ವನೇದೆಂಬೊ ಕೀರುತಿ ಒಂದಿರಲಿ
 ನಿನ ಕೂಡಾಡುವ ಆಟವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಹಿತವಾದ ವಂಚನೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಮೂರುತಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲ ಸಂಪನ ಪ್ರಸನ್ನ

ವಿರ ಲನ ನಾಮಸ್ತುರೇಯೋ ಎನ್ನಕ್ಕೊ ಸಾಧನ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರು
 ಮಾನವನಿಗೆ ಮಂದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದೆಂದು ಮರುಗದೆ ಮುಂದಿನ ಗತಿ ನೋಡಲಾ

ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯನ್ನು ವರೆಯುವುದೇ ಮಹಾಪಾಪ ಹರಿಸ್ವರಣೆಯೇ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪೂಜಾ, ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಏಕೀಕೃತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮಹಾನವ ಪರಿಶುದ್ಧ ಬೀವನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಪೈಕುಂದವೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದ ದೊಡ್ಡ ಕ್ರೂರದಲಿ ಇಪ್ಪೊಂದು ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದರ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಲೋಕ ಸುಖಿಗಳಿಗೆ ಅಸವಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಕೊನೆ ಎಂಬುದೇ ಇರದು :

ಸಪ್ತದಿ ವೆಂಬುವಾಗ ಉಪ್ಪಿನ ಯೋಚನೆ
ಉಪ್ಪು ದೊರೆತಾಗ ಸೊಪ್ಪಿನ ಯೋಚನೆ
ಸೊಪ್ಪು ದೊರೆಕಿದಾಗ ತ ಪ್ಪದ ಯೋಚನೆ
ತುಪ್ಪು ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕುಪ್ಪೆಯ ಯೋಚನೆ
ಈ ಪ್ಪ ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಯೋಚನೆ
ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪದ ಚಿಂತೆ

ಹೀಗೆ ಅಸೆ ಕೊನೆಯ ಕೊಂಡಿ ಇರದೆ ಸರಪಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ !

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತ ದಾಸರ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಲುವನು ಪ್ರತಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ. ಆಕೆ ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ಗೃಹ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಬಾರದು. ವಸನವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು. ಕದದ ಮುಂದೆ ಕೆಳಕು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ವಿಧವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರಂವುದಿಲ್ಲ. ಆರೇನು ಮಾಡುವರು ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹರಟೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಎಂದೂ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ದಂಗಳರ ಹೊಯಿಸಿದ ಯಮನಂ ಪುಟ ಹೆಂಗಲೆಯರ ತಂದು ಭಂಗವಡಿಸಿರಂದೂ ಎಂದು ಮತ್ತೂ ನೆಚ್ಚಬೇಡಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯ ಕಟ್ಟುವ ಹಾವಿನ ಸಂಗವನ್ನು ಎಂದೂ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ. ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವೊ ಪರರ ಹೆಂಡರ ಸಂಗ ಹಾಗೂ ಪರನಾರೇರ ಮೋಹಿಸಿ ಪಾರ್ಥಗಂಡವರಂಟಿ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರಂ ಹವಲ ಪುರುಷರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದಾಸ್ಯಭಾವ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ತನನು ಹರಿದಾಸನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನನ್ನು ತನ್ನ ದಾಸನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರಂ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ.

ಹರಿದಾಸನಾದರೆ ಹಾಗಿರಲಿಬೇಕು
ನರಬೋಕದ ಚಿಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು
ಇಂದು ನಾಳೆಂಬ ಯೋಚನೆಯ ಬಿಡಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು

ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಈಗಲೇ ಎನಬೇಕು
ಅಂದವರಂ ಎನಗೆ ಬಂಧ ಗಳಂ ಎನಬೇಕು
ಸಾ ನವನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳಲಿಬೇಕು
ದಾಸಕ್ಕೆ ಸಮ್ಯಗಜಾಗಬೇಕು
ಮಾನಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಹರಿಕಾಣೆ ಎನಬೇಕು
ವಿನಾದರಾಗಲಿ ಸುಖ ಒಡಲಿಬೇಕು

×   ×   ×
ಹರಿಯೊಡನೈ ದೈವವಿಲ್ಲೆನಬೇಕು
ಮರುತನೆ ಜಗತಿ ಗುರುವನಲಿಬೇಕು
ಪುರಂದರದಾಸರೆ ದಾಸರೆಂದನಬೇಕು
ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲಿಬೇಕು

ಚಾಂಭುಕ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡದೆ ಜನರ ಕುಹಕದ ಪಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಪಾಸು
ದೇವನ ಪಾದಸಿ ವೆ ಗೆ ಜೀವ ಜೀವನ ಮುಡುಪಾಗಿರಬೇಕು ಕ್ಷಣ ಒಂದು ಬದುಕಿ
ದರೂ ವಿನ ದಾಸನೆನಿಸಿ ತನುವ ಧರಿಸುವನು ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
ವಿಕುಂದರೆ ದಾಸನಾಗುವುದು ಅತಿ ಪ ಹಸ್ತದ ಪುಣ್ಯ ಬಾಳಿನ ಏಳು ಬೀಳುಗಳೆಲ್ಲ
ದೈವದಾಟವೇ ಮಾನವ ದೈವದ ಕೈಗೊಂಬೆ ಮಾತ್ರ ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಯಾವುದೆ
ರಿಂದೂ ಕಂಡುವುದಿಲ್ಲ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ತಿರುವುಗಳೂ ದೈವೇಚ್ಛೆಯಂತೆ ರೂಪ
ಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಮಾನಾಭಿಮಾನ ಸಹ ಹರಿಗೇ ಅರ್ಪಿತ

ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನಿತ್ಯ ರೂಪ
ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಸಂತಾಪವನು ಬಿಡಿಸಿ
ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸದೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಜಯ ವಿರ ಲ
ಅಂತಿಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಬೆಂಕಿ ಒಂದನೀಯೊ

ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೊಡುವವನು ನೀನು ಕೊಂಬುವನು ನಾನು
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಲು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸನ ದ್ವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಸಾಧನ ಸಹ ಇಲ್ಲ !

ಗಂಧ ಪರಿಮಳ ಪಟ್ಟಿಪೆನೆಂಬೆನೆ
ಗಂಧವಾಗಿ ನಿನ್ನಂಗ ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿದೆ
ತಂದು ಹುಲಿಸಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಪೆನೆನೆ
ಕುಂದ ವಂದಾರ ಮಾಲೆ ಸದಾ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಲಿ
ಒಂದೊಂದು ಪರಿ ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡುವೆನೆನೆ

ಇಂದು ಕೋಟಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವು
ಒಂದೆ ದೈವವೆ ಈಶ ವಿಜಯವಿರಲರೇಯೆ
ಮಂದಮತಿ ಎನಗೊಂದು ಸಾಧನೆವಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಹರಿ ಒಲಿಯುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ? ದಾಸಭವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾ ನಮೌನಕ್ಕೆ ಗಾಸ
ಯಾಗಕ್ಕೆ ಧಾಸ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಕಾಣಕ್ಕೆ ಜಪಕ್ಕೆ ಮೃತಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹರಿಯು
ದೈತ್ಯಭಕ್ತಿ ಮಾತುರವಿದ್ದರೆ ತಾನಾಗಿ ಕರೆಯದೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀಗೆ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಬನು ಇಂಥ ಭಕ್ತಿವಿಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕಮಲಸಾಧನವೂರ್ತಿ ಉಂಡುಟ್ಟು
ದೊಡ್ಡ ವಿಷ್ಣುವೂ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉಸಿರು ಈ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ
ನಡೆ ನುಡಿ ನೋಟ ಮಾತು ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯದೊಬ ಉನ್ನತ ಭಾವನೆ ಆವರಲ್ಲಿ
ಮನೆವಾಡಿರುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಸಾನುದಾಸ
ರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸೌಜನ್ಯ ಆವರದ್ದು

ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ವೆಸವೇ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಉಂಡ ಎಂಬಲು ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರ ಪಾದೋದಕವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಇಟ್ಟಾಭರಣವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಚರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಭೂಮಿ
ಪ್ರಣವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಎನಗಾಗಲಿ ಭೇವ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಕೊಡೊದೋಪರಾಶಿಯೆಂದು
ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಹೀಗೆ

ಎಂದಿಗಾದರು ನಿನ್ನ ಪೊಂದಿದ ಭಕುತರ
ಮಂದಿಸುವರ ಬಾಯ ತೊಂಬಲನು ನಿತ್ಯ
ತಂದು ಕಾಲವ ಕರೆವ ಕಂದ ಕಂದನೊ ನಾನು

ಗ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ವೇಷ ಧರಿಸುವ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಗಳುವ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿಂದಿಸುವ
ಕಪಟದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಟಕಿಯಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರು
ಬೂದಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಕಿಂಡದಂತಿಪ್ಪರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದ
ಎಲ್ಲ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಸಾಫಲ್ಯ ಗಳಿಸಿದಾಗ ಹರಿಕರಣವೆಂಬಂಥ ಕೈ ಬೊರಕತು ಗೂರು ಕರಣವೆಂಬಂಥ
ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಂತಿಂದು ಎಂದು ಪರಮಶರಣಿ
ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ

ತತ್ತ್ವವಾಣಿ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಒಂದು ಲೀಲೆ ಎಂಬುದು ಮಧ್ವಮತಾನುಯಾಯಿಗಳ ನಂಬುಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ನೀಲಮೇಘತ್ಯಾಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಲರೇಯ
ಬಾಲಶ್ರೀದೇಯಂತ ಬೊಮ್ಮಾಂಡ ಪುಟ್ಟಿಸುವ

ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು ಕಾಲಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲಿ ಟೀವರ ಸಾಧನೆಯು ಕಾಲದ ಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಾಧನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಲ ಮಾನದಂತೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಮಹಾಯುಗಗಳು ಕಳೆದಿರುತ್ತದೆ ಒಂದು ಮಹಾಯುಗವೆಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ದೇವತಾಪುತ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ನಲವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೊದಲ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಪರಾರ್ಧವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಈಗ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾಲದ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ಆದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಕ್ತ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಸಾರವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೀನು ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಡೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣೋತ್ಸರ್ಗ ನಿತ್ಯತ್ವ ಪ್ರವಿಮಲ
ಅನಂದ ಗುಣವನಧಿ ಅಂಚಿತ್ಯ ಘನಶಕ್ತ
ಶ್ರೀಹಾರಿ ನಿನ್ನೆ ನಿತ್ಯ ಅವಿಯೋಗಿ
ನಾನಾ ವರ್ಣದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಗರಿ
ಭಾನುಕೋಟಿ ತೇಜಾ ಸತತ ಯೋಗ ವಿದ್ಯಾ
ದಾಸವರ ವಿದವಲ್ಲಣಶೆಯೊ ಬಿರಿದು
ಮೈನತೇಯ ದೇವಾ ವಾಹನಸಾಗಿಹನೊ
ಮೂಲಕ ಭೂಯಂತ್ಯ ಭುಜಗನು ಹಾಸಿಗಿಯೊ
ಅನಂತ ಮಂತ್ರರು ಮಾಲಗೆ ಮಾಡುವರು
ದೀನ ಕುದ್ಧಾರ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
ನೀ ನಿರೋಪನೋ ನಾ ನುಡಿವದೇನು

ಹರಿಯು ಜೀವರ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಜೀವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ನೀನೆ ವಾಸವಾಗಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿರುವರಲ್ಲದೆ ನೀನೆ ಕಾರಣ ಸರ್ವಜಗತ್ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೀವರಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಪರಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಹರಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಗಾರನಾಗಿರ ವುದಿಲ್ಲ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಅಖಂಡಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವರಂತರಂಗದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿನ ಕಮಲದಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನೊಳು ನೀನೆ ಎನ್ನೊಳು ನಿ ನೆ ಅನ್ಯರೊಳು ನೀನೆ
ಅನ್ನೋನ್ನನು ನೀನೆ ಚಿನ್ನಯನು ನೀನೆ
ತನ್ನಯನು ನೀನೆ ಘನಮಹಿಮನೆ ವಿಜಯವಿರ ಲನೆ
ಅಣುರೇಣು ನೀನೆ ಪರಮಾಣು ನೀನೆ

ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರ ವ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಕ ಹರಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರ ಬಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ದೇವ ದೇವತೆಗಳೂ ಗ್ರಹಗಳೂ ಹರಿಯು ಹೇಳಿದಂತೇ ನಡೆಯುವವರು ಆತನ ಗಣಿಗಣಗಳನ್ನು ಶರಣಾಗತ ವಜ್ರಮಂಜರ ಚರಾವ ರಣ ವಿರಹಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ

ಜಪನ ಮರಣ ವಿದೂರರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿ ಸಬೇಕಾದುದು ಮಾನವರ ಕರ್ತವ್ಯ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವನು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೂರಾರು ಕೋಟಿ ವೆಂದಿಗೆ ಉಳಿಸುವೆಗೊಂದು
ಜೊರು ತುಂಡಲ ಹಾಕಿ ಇದ್ದಂತೆವೊ
ಈರೀತಿ ಎನ್ನಯ ಸ್ವಾಂತತ್ವ ವೆಂಬುದು
X X X
ಹರಿ ಕೊಡಲು ಉಂಟು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ
ಹರಿಯ ಪರಮ ಮುಖ್ಯ ಪರಿವ್ಯಾಪಾರದ
ವಿರಹತಿ ತ್ಯಜ ಒಂದು ಚಲಿಸಲಾವದೆ

ಕರ್ಮಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂಪ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವವರಿಗೊ ಜನ್ಮಚಕ್ರ ಮುಂತಾದುದನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಛಾನ್ಸಾಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುಃಖವೇನೇ ಮತ್ತು ಯೋನಿಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಗಸಿ ಬಳಲಿವುದುಚಿತವೆ ಎಂಬ ಮೂಕುಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಕ್ತಜೀವರೂ ಹರಿಯ ಅಧೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಆಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವರು ಏಕಸ್ವರೂಪವನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಜೀವರನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತು ತಾಮಸ ರೆಂದು ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಜೀವರ ತ್ರಿವರ್ಗವನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಸತ್ಯಮ್ ಮತ್ತು ದುಷ್ಯಮ್ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವರ್ಣನೆಗಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡರೆ ದುಷ್ಯವರ್ಣನೆಗಾಗಿ ದೈತ್ಯರು ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡು ತಾರೆ ಆದರೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಯೇ ದೇವತೆಗಳ ಕಕ್ಷೆ ತಾರತಮ್ಯ ಗರ್ವತಾರತಮ್ಯಗಳಿದ್ದಂತೆ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ತಾರತಮ್ಯಗುಂಟು ದೈತ್ಯರು ಸಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಪಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಕುಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಸತ್ಯಮ್ ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲ್ಪಡರು ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪಪವುಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ದೇವ ದೈತ್ಯರ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ವುದರಿಂದ ಜೀವರ ಪಾಲು ಅತ್ಯಲ್ಪ

ಸೇರು ಸತ್ಯರ ತಂದು ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ ಜನಕಿ
ಕಾರತವ್ಯದಿಂದ ಹುಡುಗೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ
ವರವರ ಎನ್ನ ಪೂಜಾಪಗಳಿಂದ
ಆರ ಭಾಗಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿ
ಭಾರ ಎನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಷ್ಟು

ಎಂದು ದಾಸರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಜೀವರು ಗಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯವೈ ಹೀಗೆ ವಿತರಣೆಯಾಗುವುದು ದೇಹದಲ್ಲಿನ ದೈತ್ಯರು ಪುಣ್ಯವನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ತತ್ತಿಯನು ಹೊಂದಿರು ವುದರಿಂದ ಅಥ ದೈತ್ಯರ ಪಾಪ ಪುರ ಜನನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ತಾತ್ಕಾಲಿಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೂರು ಹುರಿಯಗನಿಟ್ಟಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾಪ ಪುರ ಪರ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಾವ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಣವಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಆಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಅರಗಣ್ಯ ಮಾಡಿ ಪಕ್ಷು ಕೋದಿಸದಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಧ್ಯಾನವೇ ಪಂಚಿಯ ಸಾಧನ ಧ್ಯಾನದೊಳಗೆ ಸ್ಥಾನ ಮೌನ ದಾಸಗುಂ ಅಡಕ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನ

ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹರನಾಪ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಹರನಾಪವು ತೊರೆದು ಕರ್ಮ ಮಾಡಲು ದೋಷ ಕರಗದು

ಕರಗದು ಹಿಮ್ಮುಟ್ಟಿ ಪೊ ಗದು ಪರಿಯಾದ ದಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟು ಕವ ರವ ತೊರೆದರೆ
ಪಾಪಲೇಶವಿಲ್ಲ ಭವವಕ್ಕು ಎನ್ನುವುದು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಂದೇಶ

ಪರಿವಾಮ ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ಮರವೆನು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಪರಿ
ಯಾಲುವೆ ಗೆ ಸೂಚ ಸಾಧನ ಅದು ಕಳೆವದಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಡುವುದಲ್ಲ ಎಲೆಗೆ
ತರುವುದಲ್ಲ ಭಯಕ್ಕೆ ಹೂಳುವುದಲ್ಲ ಎಳಲಿಕೆಯಾಗಿ ಸಾಕೆಂಬೊದಲ್ಲ ಅದು
ಹಲವು ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ಪರ್ಮತಕೆ ಕಲಿತವಾಗಿಪ್ಪದು ಹರಿಯ ಶಕ್ತಿಯು ಅರಿ
ಯಲು ಶ್ರವಣವೆ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರವಣವಿಲ್ಲದೆ ತನಕ ಆದುದು
ಮೂರಕದೊ

ವಿಜಯದಾಸರು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನು ಪ್ರಾಕೃತಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು
ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಪ್ರೇಮೋಪಪನ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜ್ಯ
ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಅಪರು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಗಮನ ಹೆ್ ಈ ವಿಷಯ ದಲ್ಲ ಪಾಂಡಿರಾತ್ರಾಗಮ
ಅವರಿಗೆ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಅನಂದತೀರ್ಥರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ತತ್ತ್ವವಾದ ದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ
ಪ್ರಮುಖವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದು ಜೀವ ಜೀವರ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆ ಅನಂದಗಳಲ್ಲಿ
ತಾರತಮ್ಯವನು ಈ ರತ್ತ್ವ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ (ಪ್ರಮಾನುಷೋತ್ತಮರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ
ವರೆಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿರ ವ ಚಿ ತ ರ ಗುಣತಾರತಮ್ಯವನು ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಪರಿಗೆ ಸಿರಿದೇವಿ ಅನಂತ ಗುಣಕೆ ನೀಟಳು ಎಂಬ ದಿ ಭೃಗುಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಸವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈಶ-ಜೀವ ಜಡ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪಂಚ ಭೇದಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು
ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಈ ಭೇದವನ್ನರಿಯದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂದೆ ಹೇಳು
ವವರನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಖಂಡಿಸ ತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರ
ಮಾತ್ಮಗೆ ನೀ ಸರಿ ಎಂದು ಕರಗದ ತಮದಲ್ಲ ಸೇರುವುದೆ ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ
ಭೇದವಾದವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜಡಜಡಕೆ

ಜಡ ಜೀವಕೆ ಅಭೇದವೆಂದಂ

ಕಡುವರ್ಗದಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ

ಮಡಿದು ನರಕಕ್ಕೆ ಉರುಳುವರೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದ ವಿಷಯಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿವೆ
ಅಗಾಧಿಯಿಂದ ಸಂಚಿತ ಪುಣ್ಯವೂ ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮರಿಗೆ ತುತ್ತ್ವವು

ದಾಸದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎನ್ನ ದಾಸ್ಯಂತ ಅನ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಾವ
ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವಾರದು ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಹರಿಗೆ
ಅರ್ಪಿತನಾಗಬೇಕು ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹರಿಯೊಲಿದ ಆನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾಗ ತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತ ಗಾಢ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವೊಂದುತ್ತದೆ ಬೇವರು
ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಣವಾಗಿ ಹರಿಯು ಪುನಿ ಬಿಡುವಳು ಮೊದಲಾದ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಲ್ಲದೆ ಉದಾಹರಣೆ ಉಪಮೆಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ

ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತ ಬೇವರು ಮಾಡುವ ಬಿಂಬೊ ಪಾಸನೆಗೆ
ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನ ನೀಡ ತಾನೆ ಅದೆ ಒಂದದರ್ಶನ ಜಡ ಬೇತೆಗಳಲ್ಲಿ
ಹರಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತ ರವನ್ನು ಕಂಡು ತದಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ
ಸ್ವಬಿಂಬ ಪೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಗೊಳಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸಿ ಪದೇ ಬಿಂಬಪೂಜೆ ವಿಜಯ
ದಾಸರು ತಾವು ಬಿಂಬಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕರಿತು ಕಂಡಿವೆ
ಜಲಾಭಿಷೇಕ ಇಡುವ ಗಂಧವೆ ಸ್ನೇಹಗೀರಿನೆ ಎ ಗಂಧ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ
ದ್ವಾರಿ ಹರಿಯು ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ ಮತ್ತು ಅಚಲಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳುಂಟು
ಹರಿಯು ತಲಾತಲ ಪ್ರತಿದೇ ಗಲ್ಲದೆ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ
ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಗೊಳಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಸಮನ್ವಯಪೂಜೆ ಎಂದನಿಸುತ್ತದೆ
ಇಂಥ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಎವರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ

ನಿನ ಬಿಂಬವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಇದೆ ಇದೆ ಆನಂತ
ಬಿನ್ಮಯ ರೂಪಗಳು ಸಿದ್ಧವೆಂದು
ಭಿನ್ನದೇವರೂಳು ಇದ್ದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಜನ್ಮಾಗಿ ನಿನ ಬಿ ಬವ ಅಂಶವ
ಮುನ್ನೀಗ ಪೋಗಿಸಿ ಏಕೀಭೂತವ ನೆನೆದು
ಸನ್ನಿಹಿಸಿ ತಿರಿಗೆ ಭಿನ ರ ವ ಭ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮನ ನೆ ಗೊಳುತಿಪ್ಪು ಅಗ್ರೇಶರೂಳಿಗೆ ಸಂ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಒಂಶಗಳ ತೆಗೆದು
ನಿನ್ನ ಬಿಂಬನ ಕೂಡ ಕೊಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂ
ಪನ ಭ ಕುತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡೋ

ಒಬ್ಬ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಅವನಲ್ಲಿರ ವ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ
ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುನಿ ಶ್ರೀರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಒಬ್ಬನನ್ನು
ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಹಸ್ರ ದಂಪತಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು
ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವರ
ಮೂನಾಗಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಪುರುಷರು ಪಗಳಿಂದ ಮೂವತ್ತಾರು ಶ್ರೀರೂಪ
ಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿ ವನೊಂದು ಚಿಂತಿಸುವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದನಾಗುತ್ತಾನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ

ಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣದ ವರು ಇವತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರದ ಅರುನೂರ ಶ್ವಾಸವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವಿನಯ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ತನ್ನಾತ್ಮವುಗಳೊಡನೆ ಸಕಲ ಕಾಯ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸು ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿ ತ್ತಾರೆ

ಈಶ ಬಿಂಬವಾದರೆ ಜೀವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಬಿಂಬರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಜೀವರ ಗುರಿ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರವು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಿ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವಾಗೂ ವೃದ್ಧಿ ಈ ಚಿತ್ರಾತ್ಮ ಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಕಂಠಾಕಾರಸುಳಾದಿ ಎ ದೂ ಕರೆಯ ದಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ ಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಏಳು ಕೋಟಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಅವರು ಜೀವ ಸಾ ನಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ತರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣ ವುದೇ ಆಪರೋಕ್ಷ ಹೊರಗಡ್ಡೆಗೆ ಆಗುವ ಹರಿಯ ದರ್ಶನ ಸ್ಥೂಲಾಪರೋಕ್ಷವಾದರೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣ ವುದು ದಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವಾದ ಕೊಡಲೇ ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕವ ಘಟಕ ಸಾತವಾದರೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಸಾತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಜೀವಾಂತರ್ಗತವಾದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ತಾನಾಗಿ
ಆವಾಗ ಭೂಳಯಲು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮ
ಬೆ ವೋದು ಅನುಭವಿತ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ
ನೋವು ಸ ವಿವಾದರೂ ಉಂಡು ತೀರಿಸಬೇಕು
ಆ ಎರಡು ನದಿಯ ಧ್ವಿ ಮುಳುಗುವ ಪರಿಯಂತ
ತ್ರಿವಿಧ ಎನಿಸುವ ದೇಹಸಾತವಿಲ್ಲ

ಜೀವನ ಸ್ಮರಣವ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೂತ್ರ ಹರಿದರ್ಶನ ಲಭಿಸುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಉಂಟು ತೃಣಜೀವರಿಂದ ಮಾನುಷಾಂಧರ್ವರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಆಪರೋಕ್ಷ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಈ ಸಾಧನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಕ್ತಿ ಜೀವರ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ದಾಗ ಜನನ ವ ರಣಚಕ್ರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ದೊರೆಯುವುದು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಆನಂದತೀರ್ಥರ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕನಡ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವೆನ್ನಬಹುದು ದೈತ್ಯತನದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರವೇಶಯಗಳನ್ನು

ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದರೆ, ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಂಭಿಸಿ ಲಯಕಾಲದವರೆಗೆ ವರಮಾತ್ಮನು ಮಾತುಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಳವಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಈ ಸಲಹೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಜಗದಾಧಿದಾಸರ ಶ್ರೀಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರ ತ್ತದೆ

ಜ್ಞೇತೃವರ್ತನ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಭ ರತದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವರು ಅವರು ನೋಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳಮಹಾತ್ಮ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ ಅಂದು ನೀ ಪೇಳಿದಂದೆಂದಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ನಿಂದಿರದೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲಾ ತಂದು ನಿನ್ನಗರ್ವಿಸಿದೆ ಎಂದು ಒಂದು ಕಿ ತಿಯ ಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ಮರಿಸಿದೋ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಿದೋ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಸಂದೇಶ ತಿರ ಪತಿಯ ಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಬಂದವನಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಂದಾಸ್ತುತಿ ರಚಿಸಿದ ಅವರು ದರ್ಶನಲಾಭವಾದಾಗ ನಿನ್ನ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ ಎಂದು ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ರೌದ್ರ ಸಂವತ್ ರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ಶನಿದಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಲ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಾದನಂತೆ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1740 ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 30 ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಪಕ್ಷ ಬಹಳವಾಗಿರದೆ ಶ ದ್ವಪಾಗಿತ್ತು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಸುಪ್ತರು ತೊಂಭತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎ೦ ಲಾಗಿದೆ ಉಡುಪಿಯ ಯಾತ್ರೆ ವೈಕುಂಠದ ಯಾತ್ರೆ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಮಂಜಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ವ ನಾ ರ್ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಾತ ನಾಡೈ ಮನಾ ರಿಕ್ರೃಷ್ಣ ಎಂದು ವರವಶರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಕನ್ಯಾಕ ಮರಿ ಮಹಾ ನದ್ವಿ ಕನಕಗಿರಿ ಹಂಪಿ ವ ಧ್ವಾಜ ಫನ ಪಂಥರಪುರ ಶ್ರೀಮಂತ್ರಿ ತೋತಾದ್ರಿ ಅನಂತಗಿರಿ ಅಹೋಬಲ ಕಂಟಿ ಅರುಣಾಚಲ ಪಂಚಕಿರಿ ಪತಿ ದರ್ಭಾಶಯ ನ ನವಕಿರಿ ಪತಿ ಶುಬೇಂದ್ರ ಘಟಾಚಲ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರ ಮಧುರ ಕಾಶಿ ಗಯ ಐಸಿಕ್ ಕುಂಭಕೋಣ ಬೆದಂಬರ ಭನಗಿರಿ ಶ್ರೀರಂಗ ದ್ವಾರಕ ಕೇದಾರ ಯದುಗಿರಿ ರಾಮನಾಥಪುರ ಬೇಲೂರು ಮಂಗಳಗಿರಿ ತೊರವೆ ಹರಿಹರ ಭದ್ರಾಚಲ ಶಂಕರನಾರ ಯಣ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಗೋಕರ್ಣ ಗೋರಂಟ್ಲ ವಳೂರು ಕೋಲ ರ ಕದ್ರಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ವಂಶಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇ ರಗಿ ದೇವದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಅವರದು ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬ ದ್ವಗ ಪ್ರಸ್ತುತ ನ ಮತ್ತೊ ಪಂಥರಪುರವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯ ಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇ ವೈಷ್ಣವ ಕುಂಠ ಕಿರ ತ ಕಾಣ ಅಧೀರ ಯವನ ರ

ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಗವ ಸಾಹಸ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಬಹುಪಾಲು ನದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರದಿಂದಲೂ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರಿಂದ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಗೊ ಪಾಲವಿರಲರು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ವಸದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರನ್ನು ಹೆಸರಾಗಲಿ ಅಂಕಿತ ಕೃತಿಗಳಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದು ಮಾತ್ರ. ಎದುರಾ ಗೋಪಾಲನ ಧ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆದ ಶ್ಲೋಕ ಅವರಂದರೆ ಗೋಪಾಲದಾ (ಗೊ ಪಾಲವಿರಲ) ಆನಂದದಾಸ (ಹಯದವನ ವಿರಲ) ಹೊಸಾಳದಾಸ (ಬೆಂಕಟವಿರಲ) ಕೊಂಡಲಿ ವೆಂಕಟದಾಸ (ಗರುಡದ್ವೈತವಿರಲ) ಮೋಹದಾಸ (ಮೋಹವಿರಲ) ಆದವನಿಯ ತಿರುಣ್ಣದಾಸ (ಬೇಗೋಪಾಲವಿರಲ) ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ (ಹಯಗೋಪವಿರಲ) ಬೆಂಕಟೇಶವಿರಲ ಮಾಸಪ್ಪದಾಸ (ಮದ್ವವಿರಲ) ರಾಮದಾಸ (ರಮಚಂದ್ರವಿರಲ) ಹಾಗೂ ಬೆಂಕಟರಾಜರಾಜ ಯೆ (ಪಾಸ ಬೇವವಿರಲ). ಇವರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹದಾಸ ಬೇಗೋಪಾಲದಾಸ ಮತ್ತು ಆನಂದದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದವನಿಯ ತಿರುಣ್ಣದಾಸರು ಆದವನಿ-ರ ಯೆ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶವೂ ಉತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಂಗಮ ದಿವಾನ್‌ರಾಗಿದ್ದರು. ಆನಂದದಾಸರ ವಿಜಯದಾಸರ ಸ್ವಂತ ಸೋದರರು. ವಿಜಯದಾಸರ ಮಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಕ ಮಗ ಮೋಹದಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಒಗ್ಗೂಡದಾಸರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಒಳ್ಳೆ ಅವತರ ಪ್ರೀತಿಗೌರವವಿತ್ತು. ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಯಾದಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಕ್ಷಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಕರ ತುಡ್ಡ ತ್ರಯೋದಶಿ ತೇವ ರೈ ಅಶ್ವಿನ ಸಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಈ ತೇದಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ 1746ರ ನವೆಂಬರ್ 14, ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ಸಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ¹. ವಿಜಯದಾಸರ ಮಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸರು ದಿಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ತಕ್ಷಿ ಬಿದಿಗೆ ಭಾನುವಾರದಂದು ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ 1751ರ ಆಗಸ್ಟ್ 11 ಭಾನುವಾರಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗ ತ್ತವೆ².

ವಿಜಯದಾಸ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತುತಿ ಕಂಡು

1 L. D. Swami Kannu Pillai An Indian Ephimeris p 295

2 ಅದೇ p 305

ಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯ ದ ಭಕ್ತಿಯ ನ್ನ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಈ ವಾಣಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ

ವಿ ಎಂದು ಜಹಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕ ವುದು
ಜ ಎನ್ನೆ ಜನನ ವ ರಣಾ ನಾಶವು
ಯ ಎನೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತುತ್ಕೃತಿತ್ವ
ರ ಯ ಎನ್ನೆ ರಾಯರಾಯ ನ ತೋರ್ಪುವುದು

ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಭಯ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ವಾಕ್ಯವಲ್ಲ ಇತರ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಇದ್ದಿತು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯುಷ ವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಶ್ರತಿತತಿತುತೆ ಸರ್ವದ ಸಂಚರಣೆ ನಿ
ರುತ ಕನ್ನೆ ಉದಯಾರ್ಕಶಶೋಟಿ ಸನ್ನಿಭೆ ಆ
ಪ್ರತಿತತತ ಹರಿಯಂತ ಸಂಸ್ಥೆ ಚತ ರೆ
ಚತ ರ ಕಪರ್ದಿಯ ಂಭ್ರವೆ ಹೋ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕರ್ತೇ ಶ ಭ್ರಶೋಭನ ಗಾಂತ್ರಿ

ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾವ್ಯವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಂಕರವಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗಿವೆ ಅಷ್ಟೇ ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ರಚನೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿದ್ದರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಗುನಸ ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಬಹಳಕಷ್ಟ
ಗುಣಿಸುವುದು ಎದ್ದೊಳಗೆ ನೀವೆ ನೆರೆಬಲ್ಲವರು

ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಸಿಂಹ ೧೭ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಶರಣೆ ಹಯ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳಿಗೆ, ಚಿತ್ರಕವಿತೆಗೆ ತಮ್ಮಾಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆದುವಾತುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆರೆತವೆಯಲ್ಲದೆ ತೆತ್ತೀಸ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಭಾಷಾ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಕಾಣ ಸಿಗುತ್ತವೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ತಾಸ್ತಾದ್ಯಯೋಗ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಚೀವನದೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನಾ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಪಮೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಮತಫಣಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆಯೇ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವತ್ಸು ಪುರಂದರ ಕತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಹ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರ ಶೈಲಿಯು ವೆ ಲೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಉಂಟು

ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ

ಮೇಲೆ ಈ ಜನ ಸಂಗವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಮೋಣ ಬೆರೆಸಿದ ಊಟ
ಈ ಶರೀರ ಗಾಳಾಗಿದ್ದಿದ ದೀಪ
ಸಾಲವಾದಲಿಬೇಡ ಸಾಲದಿಂದನಬೇಡ
ಹರಿಗರ್ವಿಸಿದ ಕರ್ಮ ಸೂಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ವಿತ್ತ
ಹರಿಯು ಬೊಂಕಾದರೆ ಹರ ವ ನೀರು ಬೊಂಕೆ ?
ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿಸಿ ಭಾಸ್ಕರನು ವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಓದು ಕಲಿತ ಮಂಡಿತ ಬಿಡದಕಿಲಿ ಉಂಡಂತೆ !
ಒಣ್ಣೆಯೊಳಗಿನ ಕೂದಲು ತೆಗೆದಂತೆ
ರತುರ ಬೆಲೆಯ ಹಾಕಿ ಪತ್ತೆವ ಕೊಂಡಂತೆ
ಎತಿಗೆ ಭತ್ತದ ಬೆ ತೆ ಯಾತಕ್ಕ ?
ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಏಕೈ ಕುಳು ಹಾರಿದಂತೆ
ಈ ಮಕ್ಕೋಧದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಲು ಮಡಿಯಲ್ಲ

ಈ ಪಟ್ಟಿಯು ಇನ್ನು ಒಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿಸಿ ಭಾಸ್ಕರನು ವವನೆ ಹೊಲೆಯ ಎಂಬುದು ಅವರ ಇಮ್ಮಡಿಶತ ವತ್ತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ದ್ದರೆ ತುಳಸಿ ಇವರ ಸದನ ಹೊಲವಾದಿಗರ ಸದನ ಎನು ವುದು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವಿನ ಪ್ರತೀಕವಾಗುತ್ತದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದವಂತೆ ಸಾಕುಮಗ ಮೋಹನದಾಸರಿಗೆ ಅಪಮೃತ್ಯುವಾದಾಗ ಇವರು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಮೆನ್ನಾರಿನ ಕೈಪ್ಪ ಬಾಲಕನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇವರನ್ನು ಆಟ ಆಡಿಸಿದನಂತೆ ಇಂಥ ಪವಾಡಗಳು ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರ ಬಗ್ಗೂ ಆಸ್ವಯಸುವುದುಂಟು

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸುಮಾರ ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಕೃತಿಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು 550 ಮತ್ತು ಉಗಾಭೋಗಗಳು 71 ಸುಳಾದಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು (580) ಅವರನ್ನು ಸುಳಾದಿದಾಸರೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು ಅನಂದಕೀರ್ತಕ ಪತ್ರವನ್ನು ವಿತರಗೊಳಿಸುವ ಸುಳಾದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ವಿಷಯವಾದ ಅಕ್ಷಯ ಲಿಂಗಿಗಳಾಗಿವೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕವಾದರೆ ಸುಳಾದಿಗಳು ಸಾರಿಕೇಳವಾಕವೆನ್ನಿಸಿವೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯದ ಅಂಶ ಕಡಿಮೆ ಇತರ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲ : ಹಾಗಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ

ವೈದ್ಯವ್ಯಾಪಾರಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಕನಕದಾಸರ ವಿಂಡಿತೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ
ಹರಿವಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವಂತೆಯೇ ವಿಜಯದಾಸರ
ವಿಚಿತ್ರ ರಥ ರಿಯಿಂದ ಅದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವೆನಿಸಿದೆ¹ ಕಾರಾಣಾಂತರಗಳಿಂದ ನಿಂತು
ಹೋಗಿದ್ದ ದಾಸವಾಣ್ಯನ ಕೈ ಪುನಶ್ಚೇದನ ನೀಡಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ಪ್ರಮುಖ
ವಿಷಯ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ೧ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲ-ನಾಥ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಿ (೧೯೭೮)
- ೨ ಪಾಪಂಜಿ ಗೆರೆ ರಾವ (೨೦) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೧ ೨ (೧ ೩೯)
- ೩ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ ದ ಸಾಧನೆ (೧ ೭೦)
- ೪ ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ ಹರಿದಾ ಪುಟಯ (೧೯೬೭)
- ೫ ಗೋರದಾಸ ಪನಂಪಂತಜಿ ದ್ವಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪಾರ್ಥಸಾಧನೆ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೬)
- ೬ ಕೀರ್ತಿಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಿಮಾ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೯)
- ೭ ಸಾಧನಭಾಷೆ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧೯೪೦)
- ೮ ಪ್ರಮೇಯ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೦)
- ೯ ಸ್ತೋತ್ರ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧ ೫೨)
- ೧೦ ಉಪಾ ನಾಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೨)
- ೧೧ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೧ (೧೯೫೫)
- ೧೨ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧ ೫೫)
- ೧೩ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ (೧೯೫೫)
- ೧೪ ಸುಬೋಧ ಎಂ ರಾಮರಾವ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕವಿಗಳು (ದ್ವಿ ಮು)
- ೧೫ ಕಾವ್ಯಪ್ರೋದಾ (೨೦) ವಿಜಯದಾಸರ ಕವಿಗಳು (೧ ೭೬)
- ೧೬ ಎಚ್ ಎಸ್ ಬೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಕೀರ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯ (೧೯೭೫)
- ೧೭ ಅರ್ಧ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ೧೮ ಪ್ರಬಂಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೬೪ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪುಟ ೮೦ ೯೮
- ೧೯ ಬೇಲೂರ ಕೆ ಶರದಾಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೆ ವಿಜಯ ಇತ್ಯಾದಿ

1 ಡಾ|| ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್, ಹರಿದಾಸರ ದಯಾ ಪುಟ ೧೭೫

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ಜೈ ಸಿ ಭಾನಂಮತಿ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂದೂ ೨೨ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿದವರಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮುಖರು ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ವತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದಾದರೂ ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾವ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸ ವಾಚ ಯವನ್ನು ಸಂಖ್ಯಾ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ತ್ವಾರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾಯ ೯ರ ಶಿಷ್ಟ ರಾದ ನರಹರಿಕೀರ್ಧನ ಸೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮಘಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರ ಯ ರ ಗ ರ ಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹದಿವಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೈರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ದಾಸರದು ವ್ಯಾಪಾರಿಯಘಟ್ಟ ಪ್ರಾಣೀಶ ಗುರ ಪ್ರಾಣಿ ಶ ಮೊದಲ ದ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ರಚನೆಮಾಡಿದ ಘಟ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು ಇವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಇತಿವೃತ್ತಗಳ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿ ಎರುವ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ದ ನವತ್ರಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜೀವಿತದ ಒಗೆಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು ದೊರೆ ತಿವೆ ಅವನು ೧೬೬೫ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಪೂರ್ವಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಖಂಡಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ವರು ಇವರ ತಂದೆ ಕಾಖಂಡಕಿಯನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ ರಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಕಾಖಂಡಕಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ತಂದೆ ಕಾಖಂಡಕಿ ನರ ಪೈಯ್ಯನೆಂದು ಪ್ರಾದ್ವರಾಗಿದ್ದರು ನರಸಪ್ಪಯ್ಯ ನವರ ವತಿ -ಕ್ಷಿಪಾಯಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಾದ್ವರಾದ ವೆಂಕಟ ಶ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟ ಶನನ್ನು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಜನನ ರೂಪಾಗಿ ಆಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಪಿ ಟಿ ಲರು ಇವರ ಜನನದ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೬೦ರ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು

ವೆಂಕಪಯ್ಯನ ಬಾಲ್ಯದದಿನಗಳು ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಲೆಯ ಬಾಲಕನ ಗಿಡ್ಡುಗಳೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು ಅದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಪಾಲನೆ ಪೂರ್ವಾಗಳ ಹೊಣೆ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ವೆಂಕಪಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಅಕ್ಕರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟವನು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಿ ಬೆಳೆದ ವೆಂಕಪಯ್ಯನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣ ಪುರಾಣ ಷಾಹನ ವಕಾಫುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಣ ವಾಚನದಿಂದಾಗಿ ಆತ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಆಸುಪಾಸಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದನು ವೆಂಕಪಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ಮೃತಿ ನಡೆದ ಎತ್ತಿತ್ತು ಹುಡುಗ ವೆಂಕಪಯ್ಯನ ದಿನಚರಿ ದನಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತ ಪದದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿಗೆ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು

ವೆಂಕಪಯ್ಯನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬದಲೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಒಂದೆ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಈತ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಲು ಅಟ್ಟ ಬಂದು ವನಗಲವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲ ವೆಂಕಪಯ್ಯನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತಂಬ ಊಟವಿಲ್ಲ ಬೇಸಗೆಯ ತಾಪ ಆತನನ್ನು ವತ್ಸು ಬಳಲುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು ಆತ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಳೆದರೆ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಬೈ ಕುಡಿಯಲು ವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದ ವೆಂಕಪಯ್ಯನು ವಟ್ಟಿಗೆ ಕೇಳಿದ್ದು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಪ್ರವಣದವಾಯಿತು ಆಕೆ ವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡದೆ ಆತನಿಗೆ ನಿಪುರದ ಮಡಿಗಳನ್ನಾಡಿ ಮುದ್ದಾಡಿದಳು ಇದರಿಂದ ವೆಂಕಪಯ್ಯನ ವನ್ಯನಿಗೆ ಒಳಾಂತವಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾ ಬೇಡವೆನಿಸಿತು ಅದರ ಏನೆಂದು ? ವೆಂಕಪಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ನೆಟ್ಟ ಬೈವ ವೆಂಕಟರಮಣನ ತಿರುಪತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಆತ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ನಾನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದನೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಎಂದು ನಡೆದ ತಿರುಪತಿಯತ್ತ ಪ್ರಯಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಇದು ವೆಂಕಪಯ್ಯನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುವು

ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಪಯ್ಯನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ತಂಗಿದ್ದನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಂತೆಯೆ ಹರಿದಾಸರ ಅಂಥ ತಂಡವೊಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ಬಂದಿತು ಗೆಟ್ಟೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಣಿಯುತ್ತ ಹಾಡು ನೃತ್ಯ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ನೋಡಿ ವೆಂಕಪಯ್ಯನಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹೊಸ ಒಸೆ ಅಂಕರವಾಯಿತು ಇದು ಅವನ ಬದುಕಿನ ಭೇದವಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಆತ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಭ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಭಾವಸಮಾಧಿಗೆ ಏರಿದನು ಸ್ವುತಿ-ವಿಸ್ವುತಿಯ

ಸದುವೆ ಆತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಯಿತು. ಸ್ವತ್ವ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆತನ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಎಂದು ಬರೆದಂತ ಭಾಸವಾಯಿತು ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಹರಿದಾಸನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಕವಿ ಬೇತನಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಂತಾಯಿತು. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಹಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅದು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿತು. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರು ಕೆಲವು ಕಾಲ ತೀರ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು. ಅವರ ಬಾಳಿನ ಕತ್ತಲೆ ಸರಿಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಗುರು ವಿಗಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಿಸಿದರು. ಮುದ್ದಲ ಜನಾರ್ದನಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿತರು. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಖಚಿತತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಭಗವದರ್ಶನಗಳು ಲಭ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಿ. ಗು. ಕೋಟಿಗೆ ವರಳಿ ಬಂದರು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ. ಪ. ನೆ. ಮತ್ತು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುವ ತಂಬೂರಿ ಗಿಣ್ಣಿಯ ಸರ ಕೈಕೋಲು ಗೋಪಾಳ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಇತರ ಹರಿದಾಸರಂತೆ ಇವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಅಪ್ಪಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಲ್ಲಾಪುರ ಕುಳಿಬಾಗಿ ಬಂಜಾಪುರ ವಿಜಯಪುರ ಎನ್. ಕೋಟೆ ತಡಸ ತಿರುರು ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂದಿಗೂ ಧಾರವಾಡ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ೨ನೇ ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂತೆ.

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಬೇಗ ಶಿಖರ ತಲಾಪಿದರು. ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಮೂಡಿ ದುವು. ಶ್ರೀಮಂತರು ಸಬೇದಾರರು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಇವರಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಡಾ. ಎ. ಟಿ. ಪಾಟೀಲರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ದೊರೆತ ದಾನದತ್ತಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ— ಶ್ರೀ ಸ. ರಿ. ಶಿವರಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹನುಮನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹೂಲಿ ವಸ್ತ್ರ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದನು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಣಿ ಮೇಲಾಗಿ ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು

ಸರ್ವೇಸಾಯಿ ಎಂಬುವರು ವೆ ಚಗುಡಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಗಿದ್ದದ ಭೂಮಿಯವಂ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಜೂಡಿ ಪಟ್ಟಿ ವಿಧಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರದ್ದುಮಾಡಿದ್ದರು

ಬಾದಾಮಿಯ ಕೆಲ್ಲೇದಾರನಾಗಿದ್ದ ಭೋವಡೆ ಎಂಬಾತ ಪ್ರಸನ್ನ ಬೆ ಕಟ ದಾಸರಿಗೆ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು ಇದಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಡಸ ಕುಳುಟಿಗಿ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಿಂದ ಇವರಿಗೆ ವರ್ಷಾಶನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಈ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳಿಂದ ಇವರ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿತೆನ್ನಬಹುದು

ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಯಿತೆಂದೂ ಕೋರ ತ್ತದೆ ಇವರಿಗೆ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಮಗ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ ವೆಂಕಟದಾಸರ ವಂಶಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಒಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದರೆ ಅತನ ಸತ್ಯದಂಕಥೆಗಳು ಪವಾಡಗಳು ಹೆಣೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸಾರಿತವಿರುವ ದಂಕಥೆಗಳ ಇಂತಿವೆ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳಿಸಿ ಅನಂತರ ದೇವರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಹೇರಿ ತಾವು ಬೇರೊಂದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಕಾಡಿನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಹುಲಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತ ಆಗ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅದರ ಮೈದಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಕಂಡಿರೆ ಹೇರಿ ಕಾಡಿನ ಹಾದಿ ಸವೆಯುವವರೆಗೆ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಊರು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಹುಲಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸಬೇಡವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಅಂಗಾರ ಪಟ್ಟಿ ಕಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ದಾಸರ ಮುದ್ರೆ ಬಿದ್ದ ಹುಲಿಗಳು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದರಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಆಡಿಯಿಟ್ಟ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಹುಲಿಯಂ ಬಂಧಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಂಗ ರದ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು

ಇಮ್ಮಡಿ ಹೆಣಮಿನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲವನ್ನು ಒಟ್ಟು ರೈತ ಗೇಡಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಒಮ್ಮೆ ಆ ರೈತ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಾನೆ ಅನುಭವಿಸುವ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾದರೂ ಏನೂ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಳ್ಳುನುಡಿದ ಆಗ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೊಲ ಬೆಳೆಯ ಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ಎಂದರೂ ಅಂದಿನಿಂದ 3 4 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಪಕ್ಕದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬಂದರೂ ಈ ಹೊಲ ವೂತ್ರ ಬರಿದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ರೈತ ಸಾಕಷ್ಟು ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಡೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಯಿತು

ವೆಂಕಟದಾಸರ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಶ್ವಮೆ ಯಾಚಿಸಿದ ದಾಸರು ಅತನು ಶ್ವಮಿಸಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲೆ ದು ಹರಸಿದರು ಅನಂತರ ಎ ದಿನಂತೆ ಹೂಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಯಿತು

ಒಂದು ದಿವ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬಾಬಿ ರಾಯನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆ ಕಟದಾಸರನ್ನು ಭೆ ಟ್ಟೊಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕರಣಿಕನ ಮೂಕುಕ ದ ಸರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು ದಾಸರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋದ ಕರಣಿಕನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿ ಗ್ತು ಇದನ್ನು ನೋ ದಿದ ದಾಸರು ಅತನು ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಣಭೂಷಣ ವೆ ನು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಿಕನು ಗರ್ವದಿಂದ ನವ ತಿ ಪ್ರಬರಣದ ಕುರು ಹಾಗಿ ಪೆ ಶ್ವೆಯವರು ಇದನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದನು ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮನು ಅಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂದು ಕರೆಯ ಬಹುದಲ್ಲವೆ ಎ ದು ದಾಸರು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು ದಾಸರು ಕರಣಿಕನ ಗರ್ವ ಭಂಗ ಮಾಡ ತೆಂದು ಅತನಿಗೆ ಅಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬಿ ಕು ಪಡಿಸುವಂತೆ ಸವಾಲಿ ಹಾಕಿದರು ದಾಸರು ಎಂಥಾ ಶ್ರೀಮಂತಾತನು ಎಂಬ ಕೀತ್ಯನೆ ಯನು ಹಾಡಿದರು ಕರಣಿಕನಿಗೆ ಈ ಪದದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನಾ ದರೂ ಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ಬರೆಯಲಿ ಸಾಧ್ಯವ ಗಲಿಲ್ಲ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಫುಟನೆ ನಡೆಯಿತ ದಾಸರು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕಳಿತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತರು ಎಂದೂ ನಾಲೆ ನಮ್ಮ ಪ ನಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿ ಕೊ ಡರು ದಾಸರು ಅತನ ಅಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಕೆಲವು ಗಂಟೆ ಗಳ ಬಳಿಕ ವ ತ್ತೊಬ್ಬರು ಬಂದು ನಾಲೆ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಇವರಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದರು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತ್ ಮೇಲೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅರಿವಾಯಿತು ಮರು ದಿವ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಾಸರನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದರು ದಾಸರು ಮೊದಲು ಅಮಂತ್ರಿಸಿದ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗ ವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು ಅದರ ಕೊಟ್ಟಿ ಪಡೆನ ಫನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಬೇರೊಂದು ರೂಪತಾಳಿ ಮೊದಲನೆಯ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬಂದರು ಅಂದು ಸಂಜೆ ದಾಸರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಮೂಲಿನಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ದಾಸರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ವಿಸ್ಮಿತರಾದರು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಾಸರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು ಅಂದಿ ನಿಂದ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಾದಾಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದರು

ವೇಲಿನ ಫಿಟನೆಗಳನ್ನು ಸತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಖಚಿತವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬಿ ರಿದ್ದರೂ ಅಂತ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ ದಾಸರು ಭಾವುಕ ಹನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿಟ್ಟ ತುಂಬುವ ಕೆನ್ನು ನಡೆಸಿ ಬಾದಾಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆದರು ಇವರು ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ಕಾಂ ಕ್ರಿ ಶ ೧೯-೯ ೧೭೫೨ ಎಂಬ ಊತೆ ಇದೆ ಬಾದಾಮಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಗಾಡ್ಗವ ಕೆಳಗೆ ಒಂದಂ ಕಲ್ಯಾಣಿಯಿದೆ ಇದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಇವರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಲಾಗಿದೆ ಬಾಸು ವಂಶದವರಾದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದರೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಾದ್ರಪದ ಶ ದ್ವ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದೆಬಡೆದಿರುವುದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆ ಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ 400 ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಇವರ ಪದಗಳು ದೊರಕಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸುಳಾದಿ ಅರಂ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಸೇರಿವೆ ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

- 1 ಸದುಸ್ತನಾಮ ವ ಳೆಗಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಮಮಾಲಾ
- 2 ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯ ವೇಷ ತಾಲ್ಪ ಚರಿತ್ರೆ
- 3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ
- 4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ
- 5 ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಎಂಬ ಕೃತಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಡಾ ಪಾಟೀಲರು ಭಾಮಿನಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸಿ ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಕೃತವೆಂದು ಡಾ ವರದರಾಜರಾಯರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ¹ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ

1 ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗಪುರಂ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಲ್ಲದೆ ದೇವೊಂದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದಶಮಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ ರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಂಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ವ ತ್ತನಾಮದಲ್ಲಿ ರಚಿತ ವಾಗಿರುವ ಅದರ ಶಂಗಳ ಪಾರಿಜಾತವೆಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಇತರ ಸ ಾದಿಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಪಾಠಗಳ ವನು ಕಂಡಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಹಿಂಕೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ

ಇದೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಭಾಗವತ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂದ ಪಪ್ಪ ಸ್ಕಂದ ಮಹಾಭಾರತ ಸುರೂಪಾಯ ಟಿ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ ಅಧರ್ವಣ ಬೀಣಾ ತರ್ಕಭಾಷಾ ತರ್ಕಸ ಗ್ರಂಥದ ಖಣಿ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಇವರದಿರಬಹುದೆಂದು ಪಾಟಿ ಎರಡು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದುದೇ ಹಳ್ಳಿಜನರು ಹೇಳುವ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವೆಂಟೆ ಪರಸ್ಪರ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೋಗುಳಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಜೀವನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವ ಆತ್ಮಿಕೆಯ ಅಧಿಕಾರದವು ತಾವು ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋದ ಕಥೆ ಇದ್ದವನ್ನೂ ವಸಮರುಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ಬೆಂಕುಡಾಸರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ತ ಲಿಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ನದಿಯ ಪಾಲುದುವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಬೆಂಕುಡಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಪಕ್ಕಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ

1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ಮಣಿಗಣ ಪಟ್ಟಿರಣ ಪದ್ಮಮಾಲಾ —

ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮರ್ಯಾದಾಲಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ೭೧ ಸುಡಿಗಳಿವೆ ಆರಂಭದ ೧೩ ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ಮೃತಿ ಇದೆ ೧೪ ನೆಯ ಸುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಅನುಸ್ವಾರ ವಿಸರ್ಗಗಳನೂ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ ನೆಯ ಸುಡಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ ೧೭ ೪೨ ರ ವರೆಗಿನ ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ೪೨ ೫೦ ರ ವರೆಗೆ ಅಂಕಿಗಳ ಎಣಿಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ೫೨ ೬೨ ರ ವರೆಗೆ ರ ಪಿ ಪಕ್ಷತ್ರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ೬೨ ೬೪ ೬೫ ನೆಯ ಸುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಪಾಲದ ಮರ್ಯಾದೆಯಿದೆ ಸಮಸ್ತನಾಮ ಮಣಿಗಣ ಪಟ್ಟಿರಣ ಪದ್ಮಮಾಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯುಷ ವಾಗಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಪೂಜನ ಜಿನಾಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಸ ರಬಹುದಾದ ಕೃತಿ ಇದು ಇಂತಹವನ್ನು ಪ್ರಬ ಧಾ ಮತಾತ್ಮಕಾನಾಮ ಎಂದು ಮಾತನಾಡಲಾಗುವುದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

2 ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿ ವೇಷ ತಾಳ್ದ ಚರಿತ್ರೆ —

ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ೩೪ ಪದಗಳಿವೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇ ಕೆಂಬ ಆಜ್ಞೆಯಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಆಗ ನಾರದನು ಕೊರವಂಜಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಸೂ ವೇಷ ಈ ಕೃತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಆರಂಭದ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ ಆ ಬಳಿಕ ಕಥೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ವೇಗಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಜನನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

ಮೂರನೆಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಡಕೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಬಳಿಕ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿ ವೇಷ
ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ—

ಮಂಜುಗಾದಿಯ ಸೀರಿ ನಿರಿ ತೆಗೆದುಟ್ಟು
ಕೆಂಜಡೆ ಬಿಟ್ಟೋರೆ ಮರ ಬೀ ಕಟ್ಟು
ಪಂಜಿನೊಲೆಯ ಮೂಗೂತಿ ಬಾಲೆ ಇಟ್ಟುಗುಲ
ಗಂಜಿ ಹೊಂದಾಳೆ ಸರಗಳ ಅಳವಟ್ಟು
ಚೆಂಬಲನೇತ್ರಕುಜನ ವಾವುರಿಟ್ಟು
ಮಿಂಚುವ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು

ಎಂದು ಮಾಡಿರುವ ವರ್ಣನೆ ಉತ್ತಮ ಶಬ್ದ ಒತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕೊರ
ವಂಜಿಯೂ ರಾಜಬೀದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೀರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮನೆಗೆ
ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಮದದಿಯರ ಸುಖವಾಡ ಕೇರವಾಣಿ ಕಿಸಲಯವಾಣಿ ಕಂಜಜ
ಬಿಂಬ ಸದನೆ ಕೂಲಿತಮನದನೆ ಮದನಕಾಮ ಕೋಪವೂ ಭೂಲತೆಯಳಿ
ಮಹಾಲಕುಮಿಯಳಿ ಅರುಣವಿವ್ರವಣಧರೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಕರೆಯವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ
ವೆಂಕಟರ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಬೆರಗು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೈ
ತೋರಿಸು ಎಂದು ಕೇಳುವ ಭಾಗ ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಈ ನಾಡ ಚರಿಸಿ ನಿನ ರಸುತ ಒಂದೆನೆ
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ ನಿನ
ಕಾಣುತ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೈ ಜೋಯಿತು
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ
ಸಂಧಾನಶ್ವಾರುಪನ ಅಟ್ಟಿದ್ದಿ ಮೊದಲೇನೆ
ಮಂಗಳದೇವಿ ಕೈತೋರೆ

ಎಂಬ ಪದ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತದೆ
ಹೀಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ತನ್ನ ರಂಜಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಓದುಗರನ್ನು
ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ

3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ —

ಇದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ೨೯
ನೂಡಿಗಳಿವೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದ ನೂಡಿಗೂ ಮಂಜು ದಿಯ ತೆ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕ
ವಿದೆ ನಾರದರು ಕೊಟ್ಟ ಪಾರಿಜಾತ ಪುಷ್ಪಮು ಕೃಷ್ಣನು ರ ಕೈಗೆಗೆ ನೀಡಂ
ತ್ತಾನೆ ಇದರಿಂದ ಸತ್ಯಭ ಮಿಗೆ ಮತ್ತರ ಉಂಟಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವಳು ಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸುಖೀತಗೊಳಿಸಲು ಪಾರಿಜಾತ ಪುಷ್ಪ

ವನ್ನು ತಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆಡುವನು ಇದು ಶಿ ಕ ತಿಯ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನು ಲೆತ್ತವಾಡಿ ಎತ್ತರನ್ನೂ ಪರಾವರ್ತಗೊಳಿಸಿ ವೈದರೊಂದಿಗೆ ಕೃತಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ

4 ಪ್ರಸನ್ನ ವಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ —

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದೆಂದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಾದ ಕಾರ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತ ದಶಮ ಸ್ಕಂಧವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಇದು ವೃತ್ತ ದ್ವಿಪದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಮೂಲ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ೪೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವಂಕಟದಾಸರು ೪೩ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ವಸಾಹ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಭಾಗವತ ಮೊದಲ ಪಡಿಯಚ್ಚುಟ್ಟ ಮೊದಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವಿವರವಾದ ಭಾಗಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತದ ರೂಪಾಂತರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

5 ನಾರಾಯಣರ ಪಂಚರತ್ನ —

ಇದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ೪೧ ನುಡಿಗಳಿವೆ ನಾರಾಯಣನು ಮೊದಲ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮರುಕೊಳಿಸಿದೆ

ನಿನ್ನ ಮೈ ಬೆಮರಿನ್ನೊಳೆಯಲ್ಲೆನ್ನ ಮುಳುಗಿಸೊ

ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ

ನಿನ್ನವ ನಾ ನಿನ್ನವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಗ

ನಾರಾಯಣಾ ನದೋ ನಾರಾಯಣ

ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತನ ಆಶಯ

6 ಕೀರ್ತನೆಗಳು —

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಪೂರ್ವದ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರ ವಂಧದ ಆಗಿದೆ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆ ದೈತಮತಸಿದ್ಧಾಂತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪದವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ತಮ್ಮ ಬೇವನ ಹೇಗೆ ವೈರ್ಭವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತುಲಸೀಮಂಜಿ ರೆ ಪುಷ್ಪ
ಅಸಾಧೆ ತಂದು ಶ್ರೀ
ನಳಿನೀತೃನ ಸಾಮಾವಳಿಗಿಂದಾ
ಸಲೆ ಅದನಂಭ್ರಾಕವ ಲವನೇರ್ಪಿಸದೆ ಸದಾ
ಲಂವೆ ಸಂಪದಾಭಿಯಲಿ
ಮುಳುಗಿದ್ದು ಹೋರಾತ್ತಿಯಲ್ಲಿ

ಎಂದು ಹೀಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಕೊಳು ವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಪದ್ಯ ಭಾಗ ಶ್ರೀ ಪಾದ
ರಾಜರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿನ

ಹರಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮು ಗಿದೊಮ್ಮೆ ಮೈ
ವ ರೆದು ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಪರಿಸ್ಥರಣೆ ಸ್ವರಿಸಿ ಸಿರಿ ತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪವನು
ಕರವೆತ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ಬರೆ ತ್ತವೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಆನೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಆನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಮ್ಮ
ದಾನವಕದಳಿಯಂ ಕ ನನ ಮಂದಿವ
ಉಂಗುರಗೊರಳ ನೀಲಾಗಟಲ್ಪಾನೆ
ಕೆಂಗಳಣ್ಣೊಳವ ವ್ಯಾಘ್ರಾಂಗುಳಿಯಾನೆ
ಬಂಗಾರದಣ್ಣು ಘಂಟೆ ಶೃಂಗ ರದಾನೆ
ಮಂಗಳತಿಲಕದ ರಂಗನೊಬಾನೆ

ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು—

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ವಾದಿರಾಜಗೊಲಿದು
ಬಂದು ಸ್ವಾದಿಪ್ಪರದ್ವೇ ನಿಂದು
ಮುಂಗಾಲು ಕಿದರಿ ಕುಣವ ಕುದುರೆ
ಹಿಂಗಾಲಸುರರ ಒಡೆವ ಕುದುರೆ
ರಂಗನೊಂದರೆ ಸಲಹೋ ಕುದುರೆ
ತುಂಗಜಯವದನ್ನ ಕ ದುರೆ

ಎಂಬ ಪದದ ಛಾಯೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮೊದ್ಲ ಸಂತತಿಯ ಗುರುಗಳನ್ನು ವತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ವೆಂಕಟ ಶ್ವರ ಸೀತಾರಾಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ

ಹನುವಾ ನಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದಿ
ಭೀಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಬಳಗಾ
ಅನಂದತೀರ್ಥರೆ ನಮ್ಮ ಗತಿಗೋತ್ರರು

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದಿನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಒಗ್ಗಿಯಾದ ಹಲವಾರು ಅಪಾಸವಾ ಪದಗಳು ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳಪದಗಳು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ

ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸತ್ಯಾಭಿನವತೀರ್ಥ ಸತ್ಯಾಧಿರಾಜ ಗುರುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಒಗ್ಗಿ ವಿಶೇಷಗೌರವ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕೀರ್ತನೆ ಪುರಂದರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಕನ ೬ ಹಿಡಿಯುವಂತಿದೆ

ಕವನೋಕ್ತಿ ಮಳಿಗೆರೆದು ಹರಿದಾಸ
ಪವರ್ಗಗಳಿಗೆ ವಿರಳಾನಂದವಿತ್ಯರ್ಕಿಸುವರಾ
ನವಭಕುತಿ ವೆಂಕಟಂಕಂ ಸವಯದಾನಂದ ಪುರಪ
ಥವನು ತೋರಿಸಿದಂಥ ಬಹುಕೃಪಾಕರನಾ

ಗೀತರಾಯ ಸುಳಾದ್ಯುಗಾಭೋಗ ಪದ್ಯ ಪದ
ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರ ಲನ
ಪ್ರೀತಿಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೆಂಡು ಪರಿವ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟಶೃಷ್ಠಪ್ರಿಯನ

ಎಂದು ಪುರಂದರರನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸ ಬಹುದು

ಹರಿಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಸದಾಚಾರವಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸುವ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರೂ

ಜೇಳಿದ ಯಮಂಥಮೂ ತನ್ನಾಳಿಗೆ
ಜೇಳಿದ ಯಮಂ ತನ್ನಾಳಿಗೆದವರಿಗೆ

ಮೊಳ ದುರಾತ್ಮರಾಗಿ ಬಾಳುವರನು ತರ
ಹರಿಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ನರನಾರಿಯರು ಆ
ದರದಲಿ ಮಾಡಿದವರ ನಿಂದಿವರ ತರ

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು
ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರನು ಪುಟ್ಟಪುರಂದರದಾಸರು ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು
ಡಿಟಿಕ್ಯಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮೈರಾಗ್ಯ ಪರವಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ
ಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸ್ತುತವಲ್ಲೇಕಾಯಾ ಈ
ದೇಹ ಮನವೆ ಗಾಳಿದೀಪಾ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಂಸಾರ
ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು ಜ್ಞಾನಿಗೆ
ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು
ಸತಿ ಇದ್ದರೆ ಸಮಹಿತದವಳಾಗಿ
ಸುತನಿದ್ದರೆ ವಿಜಮತದವನಾಗಿ
ಧನವಿದ್ದರೆ ಸಜ್ಜನಕೆ ವಿಭಾಗ
ವಾನೆ ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕೆನ ತ್ಯಾಗ

ಎಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹರಿನಾಮದಲ್ಲಿ ಆಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದವೆ
ಹರಿನಾಮಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು—

ಮಹತ್ಕೆಗೆ ಮಹತು ಶ್ರೀಹರಿಯನಾಮಾ
ಹಿಂದೊದಗಿದಘರಾತಿ ಬೇಯ್ತು ಬಿಸುಟುವ ನಾಮ
ಮೊಂದೆ ಬಹ ದ ರಿತಕಡ್ಡಾದ ನಾಮ
ಮದಮತಿ ಕೆತ್ತಲೆಗೆ ಬಾಲಾರ್ಕಸಮನಾಮ
ದಂದುಗದ ಬಳ್ಳಿಯನು ಹರಿವ ನಾಮಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿನಾಮ ಎನ ನಾರಿಗೆಗೆ ಒದಗಲಿ ಎಂಬುದು ಈ
ಭಕ್ತನ ಬೇಡಿಕೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣಿಯೆಂದ ದುರಿತಗಳೆಂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು
ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣಿಯೆಂ ಸಾಧುಸಂಸಾರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣಿಯೆಂಬದೆ ಅಪವರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೀಲಿ ಸದ್ಬುದ್ಧಿ ದೀರ್ಘ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೀಚ್ಚರ ಬುಧವರ್ಗ

ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಸ್ಥೂರಲಯ ಮಹತ್ವವನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಿವನಿಗೆ ಹುಲಾಹಲ ಶೀತಲವಾಗಿದ್ದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಶೀಲ ಕ ಪಾಡಿದ್ದು ಅಜವಿ ಳನ ಮುಪಸಾಕ ವಾಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುಸ್ಥೂರಲಯದವ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾರುವ ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯವನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಕಾಣ್ಕೆಯನು ಯಶಕೇಲಿ ಮನವಿ ೨೬ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುವ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿ ದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಅತನನ್ನು ಪ್ರಿದಶರದೊರೆ ಭಕುತರೂರಿ ದಿತಿಜರರಿ ದಾನವಾರಿ ಹಿತಕಾರಿ ವಾರಿಜಾಸುಕಂದ್ ಸುರವೀರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ಹೆಸರು ಗಳಿಂದ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲ ಶೀವ್ರ ಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಎಂದು ಕಾಂಬೆನು ಎನ್ನ ಸಲಹ ವ
ತಂದೆ ಉರುಪಿಯ ಜಾಲಾನೆ
ಮಂದಹಾಸಪ್ರವೀಣನಾ
ಇಂದಿರಾ ಭೂರಮಣನಾ

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾತೊರೆದಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟ ಸಾಧಕನಿಗೆ ನೂರೊಂಟಿ ಆಡ್ಡಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಒಲಿಯುಯ್ಯಾ ರಂಗ ಒಲಿಯಯ್ಯಾ
ನೆಲೆಗುಣದ ಭವಜಲದೊಳು ಮುಳುಗುವ
ವಹಾಯದ ಕೈಯಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ
ಆಯವಾಸುಪಾತಿದೆ ಪ್ರಾಣದಾತಾ
ಹಾಯ ತ್ರಿ ಗೋವಿಂದ ಹರಿಯೆನ ಲೀಸದು
ಕಾಯೊ ದಯಾಳು ಕರಿವರದ ಕೃಷ್ಣಾ
ಮನ ನೀರಾನೆಯ ಕಡ್ಡಿ ನೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ಕ್ಷಣಕ್ಷಣ ದೈನ್ಯದಿ ಒರಲಾತಿದೆ
ತಪತನಗಿಳಿದು ದಣಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಜಂತು
ಮಂನಿಜೀವ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಕೈ ದೂರಾದೆ ಕೃಷ್ಣಾ

ಎಂಬ ಆತ್ಮತೋಷನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಮರ್ಕಟ ಚರಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿಡಲು

ಚಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚತುರನಾಗೂ
ವ ಚಿಪದೆ ಸಕಲಮೊಕ್ಕಿಸು ಹರಗೆ ಮನವೆ

ಎಂದು ಮನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಶೈವ ಬಹಳ
ಬೇಗ ದೊರೆಯುವಂತದ್ದಲ್ಲ ನೀ ಕರೋಣೋ ಸಿರಿವಿರದಾ ಇನ್ನಾಕಾಲಕ್ಕೂ
ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಮೂರೆಯಡುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ನೆಂಬ ಭಾವನೆ ಉ

ದೋಷಗಳೊಳಗೆ ಹಿರಿಯನು ನಾ
ನಿದೋಷಗಳರಸು ನೀ ದಂಯಕ್ಕಾ

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿನವರೆ ಎನಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ ನಿವೃತ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯ
ರಿಲ್ಲ ಮನೆ ಮ್ಮನೆ ವಿನ ತಪ್ಪಾವ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ
ವಿನ್ನ ಭೃತ್ಯರ ಭೃತ್ಯ ನಾನು ಎಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ
ಹಾಸ್ಯ ಭಾವ ದೃಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಅವಕ್ಕಾಗಿ
ಕರಣತರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಶೈಲೊಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಭಗವಂತನ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗ ತ್ತದೆ

ಕೋಮಲತಿ ಶುಭಗಾತ್ರನ
ಮಹತಾಮರಾದಳ ನೀತ್ರನ
ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಂಡೆ
ಹೇಮಗಿರಿ ಪರದೀಪನ

ಎಂದು ಕರ್ಣಕುಂಡಲಧಾರಿಯಾದ ಸಣ್ಣನಾಮದ ನೊಸಲಿನ ಚಿನ್ನಯಕಾಯನಾದ
ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುಮತೆ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನ ಬಿಡಬ್ಯಾಡಿ ಹಲವು ದೈವಕೆ ಹಳ್ಳು
ತೆರೆಯದೆ ಹೋಗಲದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅನ್ನದೈವಗಳೆ ನಿಂದನೆಗೆ ತೊಡಗುವು
ದ್ದು ನಿವನನು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಿರುವ ಹಾಡುಗಳು ಮೂರೆಯುತ್ತವೆ
ನಿವನನ್ನು ಸರ್ವಭೂಷಣ ತ್ರಯಂಬಕ ಕರುಣಾಂಕ ನೀಲಕಂಠರ ಪ್ರವೃದಾಂತಕ
ಎಂದು ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಕೂಡ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಾಧು
ಸೇವೆ ಸಾಧುಸಂಗಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಸಂತರೆ ಭವದೊಲರೂ ಹಿತಕಾಯರೂ
 ಸಂತರೆ ಸೇವೆ ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆ
 ಸಂತರಮುಖವೆ ಹರಿಸದ್ವ್ಯುತವು
 ಸಂತರ ಮುಖವೆ ಮುಕುತಿಯ ಗತಿಯು
 ಸಂತರ ಪಾದಾ ಚಿತನಿಗಾಲ್ಪಾದಾ

ಎಂದು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಒಣ್ಣಿಸಿದಾ ರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ಮೆಕೆದಾಸರೆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಕರ್ಷಣೆ ಯ ಭಾಗಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನನು
 ಕ ರಿತ ಪದಗಳು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಯನು ಶೃಂಗಾರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹಾಸ್ಯ ಇಂತಹ ರಸ
 ಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ಅನೇಕ ಸಂವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ
 ಪಡೆಮೂಡಿದೆ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಾಯಿ
 ಯಾಗಿ ತೊಡಲುಕೊಂಡಿವೆ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಾತೂರೆಯವ
 ಗೋಪಿಕೆಯರಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಕೃಷ್ಣನು ಪರಮನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟೆಕದ್ದು ತಿಂದಿದ್ದಾನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೆರಗು ಎಳೆದಿ
 ದ್ದಾನೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಜೆಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪಟಲವನ್ನು
 ಕಂಠು ಅವರು ನಡೆಯೋ ಎಂದು ಮೃನೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಿನ್ನ ತುಡುಗ ಒಂದಿಯ
 ನೆಲ್ಲ ಒಡಿಸುವೆ ಕಳ್ಳಾ ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದು ಯಶೋದೆಗೆ ದೂರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ
 ನೀನು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ತಿದ್ದಬಾರದೆ ಎಂದು ಯಶೋದೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು
 ಆ ದೂರುಗುನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಗೋಪಿಯರು ನನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ದೂರುತಿದ್ದಾರೆ
 ಎನ್ನುವ ಭಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ವಾನೊಲ್ಲೆನೆಂದರೂ ಗೋಪವ್ಯಾಪರೆತ್ತಿಕೊಂಬರು
 ಅನಿಯಾಡಬಾರೂ ರಂಗಯೆಂದನ ನೊಯಿದು
 ಸಾಸಿರಿಸಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಕೊಸುಗಳು ಮೆಲ್ಲೋದಂಟಿ
 ಹೋಕಿ ಒರುತಿದೆ ಅವರು ಮೊರು ಕಡವುದು
 ವಿಶಸರಾ ವಂದಿದಾರೆ ಅವರು ಚಟ್ಟಿಗೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
 ಹಾಸ್ಯದೊಳು ಮೂತನ ದಿ ಮೋಸಮಾಡುತಿಹರವ್ಯಾ

ಎಂದೂ ಕೃಷ್ಣನು ಸುಳ್ಳು ಮಾಡಿದು ತಾಯಿ ನಂಬುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆಗ
 ಯಶೋದೆ

ಅವಳೆಂಡಿಸಿದಳವಳು ಬೇಳು ರಂಗವಡ್ಡು ನಾ
 ನವಳೆ ಗಾರುಮಾಡುವೆ ನಡೆ ಕೃಷ್ಣಮ್ಯಾ

ಎಂದು ವಾಗಿನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ ಬಾಲಕ ಪ್ಲಯ ಶೋಧಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತಾವೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹಾಗೆ ಅಡುತ್ತಾರೆ—

ಎತ್ತೋದೆಯಮ್ಮ ನಂಗಗೆ ತ್ರಿಕೋ ಅಮ್ಮಾ ಬಲು
ವತ್ತು ಅತ್ತು ಬಂದೀನೆ ಇತ್ತೆ ಆಮ್ಮಿ ತಿಂದೀನೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯಂತೂ ಶಿಶುಸಹಜ ಭಾವ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ತಲುಪಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಈ ಪದವನ್ನು ಸ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಲರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಂಧ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ದೊಂಕನ್ನು ತಿಂದು ವ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ನಡೆನುಡಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಸಮ ಶ ರೀತ ಸಮಾಜಬೀವನದ ಹೊಳಹುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಎದೆಪದೆ ದಿವೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರೈವಿಡ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಫುಗೊಳಿಸದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿ ಕೂಡ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣತೆ ಹಾಗೂ ಸರಳತೆ ಎರಡನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪರಿಣತಿಯ ತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಅನ ಪ್ರಾಸ ಶಬ್ದಾಂಕಾರಗಳನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ—

ಉದಾ ಸಾಲಂಕೃತ ಬಾಲನೊಯ್ದಡವಿಲಿ ಕೊಲ್ವ
ಅಲಯದ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಬಾಲೆಯಂ
ಏಾಳದೆ ಪಂಡ ಭನಕೊಪದೋಳು ನೂಕಿಸುವಂತೆ
ಪೇಳಲೇನು ದುರ್ಬಲರನು ಆರಸು ತಾ ಶೂಲಕೃಳನ ವಂತೆ

ಎಂದು ಒಂದೇ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಉದಾ ಎಂಟು ಕಾಡಾಣೆ ಎಂಟು ಕಡೆಯಲಿ ನಿಂತಿವೆ
ಗಂಟಿನಿಕ್ಕಿವೆ ಮೂರು ದ್ವಾರಿಯಂ
ಸುಂಟರಗಾಳೆ ಬ್ಬರಿಸಲು ಗಿಡ
ಗಂಟು ಬಿದ್ದೆ ನೀನಲ್ಲದೆನ್ನಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕ ವಚ್ಚು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಟಕೀಯ ತೆ
ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಕೂಡ ಇವರ ಶೈಲಿಯ ೧೧ ನು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರ ಸೇವಾದ
ದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ—

ಉದಾ ಕೃಷ್ಣ ಬಂದೆ ಕೇಳಿ ಗೋವಿಂದನಾ
ಇಂದುಮುಖ ನಿದ್ರೆಬಿಟ್ಟು
ಎಂದು ನೀ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಿ

ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಗೋವಿಂದ ನೀ ಗೋವೃಂದ ಕಾಯ ಲು ಹೋಗಿ
ಕೃಷ್ಣ ಸೋಮಕುಳನ ಕೊಂದು ನೇಮದಿ ವೇದವ ತಂದ
ಶ್ರೀಮತ್ಪಾದವತಾರ ಬಂದೆನೆ

ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮತ್ಸ್ಯವಾದರೆ ಆ ಮಹಾಬಾಹುಧಿಗಿ ಹೋಗಿ
ಎಂದು ಸಾಗುವ ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ಜೋಡಣೆ ಹೃದಯಂಗವ ವಾಗಿ
ಸೇರಿದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷೆಯನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ
ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಕಟದಾಸರ ನಿಪುಣರು

ಉದಾ ಓ ರುಕ್ಮಿಣಿ ತಾಯಕಾರೆ ಎನ ಮನಸಿಲ್ಲನ್ನ ನಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಂ
ಕೈಗೊಡೆ ನಾಲು ಎನಕಿ ಎನ್ನ ಸಂತೋಷ ಪಡೆ ರಾಯಿ

ಎಂದು ಅರಂಭವಾಗುವ ಪದದಲ್ಲಿ ಕೊರವೆಂಟೆಯ ಬಾಯಿಂದ ತವೀಳು ಮಾತು
ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನವೇಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಕೃತಿತ್ವಾಗಿ
ವರ್ತಾರಿಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವವನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರು ಪೌರಾಣಿಕ ಅಂಶ
ಗಳಿಗೆ ಜಾನಪದ ಸ್ಪರ್ಶಕೊಟ್ಟು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರೆಯಬಲ್ಲರು—

ಉದಾ ಕೋಲು ಕಾವನ ಗೆದ್ದ ಕೋಲು ದಳಾಯಿ ಇನೊದ್ದ
ಕೋಲು ಆನಂದಮುನಿ ಖಡಿದೀಪ ಕೋಲೆ
ತಮನೆಂಬವನ ಕೊಂದು ಕವಲಜನಿಗೆ ವೇದ
ಶ್ರಮದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಜಗವ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ
ಎವ ಲಾ ಶ್ರೀಮತ್ಪಾದ ಮನೆದೈವ ಕೋಲೆ

ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ೧೧ ನುಡಿಗಳಿದ್ದು ದಶಾವತಾರಗಳನು ಜಾನಪದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಸತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೈರಂದರ ಮತ್ತು ಕಣಕ ದಾಸರಿಗೆ ಎಣೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇವರು ಹರಿದಾಸ ಚರಿತ್ರೆಯ ತೃತೀಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಗವ ಸಾಹಾ ದಾಸರ ಗಿದ್ದಾರೆ

ಅಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಸ್ವಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅದರ ಕೃತಿಗಳು ಪಾ|| ಎ ಟಿ ಐ ಬೀಲ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು

ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯವು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸ ಚತುಷ್ಪಯ ರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ದಾಸರು ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರ ದಾಸಕೂಟವು ಅದಮಾನಿ ರಾಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ನೇತೃತ್ವ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಯ ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳದು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾವತಾರಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೂಲಕ ಗೃಹನೆಯ ಶತ ಮಾನದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಅದರ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಅದೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾವತಾರಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ವ. ಖಾಂತರ ಗೃಹನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮದ್ದೂರದ್ವಾಂತ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಹರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಪುನಃ ಬೆಳಗಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತಿತರೂ ಶಿಷ್ಯರನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ದಾಸಪರಂಪರೆ ಯ ನೇತಾರರು.

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಾದ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಗರಿ ಒಂದೇ ಅದಂದರೆ ವೇದ ವಿಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದ್ವೈತಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೆ ಬಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾದ ಇವರು ಗಣೇಶಾಂಶರಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಇವರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರವಣಾಭೂತವಾದ ಆಕರಗಳಿಲ್ಲ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ರಂಗದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಲಲಿ ನ ದಿಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪಾಲ ವಿವರಣೆ ಚರಿತ್ರೆ ಪದ ಪು ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಆಕರವಾಗಿರುವುದು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನೇಕ

ಪದಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ವಿವರಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರತಿತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೨೧ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವದರ್ಗಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮೊಸರ ಕಲ್ಲು* (ದಧಿಪಾಪಾಣಾ) ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು ಇವರ ತಾತ ಮುದ್ದೋಪ್ಪ ತಂದೆ ಮರಾರಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಸೀನಪ್ಪ ಬಾಸಪ್ಪ ರ ಗಪ್ಪ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ ಭಾಗಣ್ಣನೇ ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದುದು ತಂದೆ ಮರಾರಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಇದ್ದ ಅಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಂತು ಅಲ್ಲದೆ ಮರಾರಿ ಸಹೋದರರು ಸಹಕಾರ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಗದ್ದಾಲ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಊರಿನ ಮಾರುತಿ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಕಾಲಯಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ಗ್ರಾಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಒಳಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದಳು ಸಂಕಾಪುರದ ಹ್ಯಾನುಭೋಗ ಗುಂಡಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೂ ಧರ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮಕ್ಕಳು ಇತರ ವಂಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಿಸಿದರು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಪದ್ವೆನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗಣ್ಣ ಮನೆಯದಾಗಿ ದ್ಯಾನಿವರವತನಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ

ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಪರವಶನಾಗಿ ಮಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಘಟ ಸರ್ಪವೊಂದು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಡೆಯಗಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು

ಮಟವೃಕ್ಷದಾ

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಲು ದೇಹದ

ಮ್ಯಾಲೆ ಸರ್ಪನಂದದಿ

ಅಡಂತಿರಲದ ಕಂಡು ಮಕ್ಕಳು

ಓಡಿ ವೇಳರು ಜನನಿಗೆ

ನೋಡಬಂದ ಜನನಿ ಜನರು ಕೊಂ

ಡಾದಿದರು ಮಹಿಮೆಗೆ

- 1 ಈಗ ಇದು ಅಂಥು ಭೃದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗದಾ ರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ) ಪುಟ ೫೨೩.
- 2 ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತಿದಾಸರು ಈ ಶ. ೧೭೬೦ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೧೭ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಷಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೭೮)

ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ಸರು ತಮ್ಮ ಕೆ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ : ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸಕಲ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಬಲ್ಲನೆಂಬ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಭಾಗಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಿಲಿಂಗದೇಶದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಏಜಿಗೆ ಬಂದು ತನ ವಿಧ್ವಂಸ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ತನಗೆ ಒಂದು ವಿಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಆಗ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಭಾಗಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಭಾಗಣ್ಣ ಅವನಿಗೆ ನರಸ್ವತಿಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸಬಾರದೆಂದೂ ಭಗ ವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗಣ್ಣ ಸಂಕಾಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತ ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ

ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಆದ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗಣ್ಣನ ಆದ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆ ತೆರವುಕಾಯ್ದು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಲು ಬರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಆದಾಯವೂ ಅಗಣತವಾಯಿತು ಕಣ ಭಿಕ್ಷೆದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗಣ್ಣ ಸ್ವತಃ ದುಡಿದು ಜೀವಿಸುವ ಭರವಸೆ ಹೊಂದಿದ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ದೀನ ಹೀನರ ಸೇವೆ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಆದನ್ನು ಸದುಪ ಯೋಗ ಪಡಿಸಿದ ತಮ್ಮಂದಿರ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿ ಅವರನ್ನು ಗದ್ದಾಲಿನ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃತ್ಯನವ ಆಪಾದನೆಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೊಳ ಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಉತ್ತನೂರಿಗೇ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ

ಭಾಗಣ್ಣನ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಅಂದಿನ ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ರಾಮಭೂಪಾಲ ಭಾಗಣ್ಣನ ದರ್ಶನಾಶಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯಕೇಳಿ ಭೂಮಿಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿ ಹೋದ ನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗಣ್ಣ ಆದವಾನಿಯ ದಿವಾಸರಾಗಿದ್ದ ಪಂಗನಾಮದ ಶಿವಣ್ಣ ಎಂಬುವರ ಬಳಿ ಕೆಲಕಾಲ ಇದ್ದು ಆಗ ದೇಶ ದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರು ಅವನ ಬಳಿ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತ ವೆಂಕಟ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ

ಹೀಗಿರುವಾಗ ವೆಂಕಟೇಶನ ಭಕ್ತರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಿಂಹೊಮ್ಮಿದೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥಳವಾದ ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಹಾ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಯಾದವಗಿರಿಯನ್ನು ಈಗಿನ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ನೆಲಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾದಗಿರಿ ಎಂದು

1 ಸಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಅವರೋಕ್ಷವಾದ ಸಲವೆಂದು ವಜ್ರಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಗುರುತನ್ನೂ ಭಾವಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ದೊಡ್ಡರ ಕೀರ್ತನಾಂಧ್ರ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭೇಷ ವಿಜಯ ಪುಟ ೨೨)

ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಾಗಣ್ಣ ಅಂದಿನಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸನೆಂಬ ಶಿಸ್ತರಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾದನು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಅಂಕಿತಪದವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೊಸ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅಂಕಿತದೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರೂಢಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ದಾಸ ದೀಕ್ಷಾಪದವು ಇಂತಿದೆ

ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವನು
ಕಾಪಾದೋ ಈ ಮಾತನು
ಅಪಾರ ಜನುಮದಲಿರಿವನ ಪೂಜೆ
ನೀ ಪ್ರೀತಿಯನು ಪಡೆಡಿ ನಿಜದಾಸರೊಳಿಡು

x x x x x

ಅಂಕಿತವ ಪಾನಿತ್ಯ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
ಕಿಂಕರಗೆ ಲೌಕಿಕದ ದೊಂಕು ನಡತೆಯ ಬಿಡಿಸಿ
ಪಂಕಜನುಮ ಜನುಮದಲಿದ್ದ
ಪಂಕವಾರವ ತೋಗಿಸಿ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪೇಳಿದರು
ಸಂಕಟಗಲಟ್ಟಿದಾರಿಗೆ ವಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲಯೆಂದು
ಅಂಕರವು ಪಟ್ಟಿಸಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೇ

ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ವಂಕಟ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಪದಗಳಿಗಂಕಿತವು ನೀಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ರಂಗಪ್ರದಾಸರ ದೂತಂ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಭಾಗಣ್ಣ ವಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ದೂದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಕವಿತ್ವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪುಟ್ಟ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ನಮಗೆ ಈ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಒಂದೇ ಸುಳಾದಿ ಅದೂ ಒಂದೇ ಆಕರದಲ್ಲಿ. ಆ ಸುಳಾದಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನವಾದ ದಿನಾಂಕದ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ವಯನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ಶ್ರವಣದಶಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಹನುಮಂತ ಕಾಲವು ಎಂದು ಬರೆದು ಈ ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯವಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಚಿವುಗರಿಯ ಹಳೆಯ ವಹಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪದದ

1 ಸೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಿರಿಕು ಸಂ ದಾಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ (4ನೇಕೆ) ಪುಟ iv

2 ಅದೇ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ದಾಖಲೆ ಇದೆ. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೪೬ ನವೆಂಬರ್ ೧೪ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಕ್ಕಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅದವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪ್ರಾಸಾದರಾವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ಮಂಗಳರಾಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನವಾಯಿತೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.¹

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೊಬ್ಬರು ವಿಧ್ವಂಸರ ಅಧಿಪಾತಿಯ ಅದರ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಇಂತಿದೆ.

ಸುತನಾದೆ ನಾ ಮಹಾಪಾತಕಿಗೆ ಗತಿಯೆನು
ಮತಿಯಾದೆ ನಾ ನೋಡು ಸತಿಯಳಿಗೆ ಇನು
ಪಿತನ ದೆ ನಾ ಎನ್ನ ಸ ರಿಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊ
ಇತರ ಜನರಿಗೆ ಬಂಧು ಬಳಗವಾದ
ಕಡೆ ಹಾಯಿಸು ಭವದ ಕಡಲ ಎನ್ನನು
ಬೇಗ ಮಡದಿಯ ರು ಮಕ್ಕಳು
ಒಡವೆಗಳಲಿ ಮನವು ಕಡಕವಿಲ್ಲದೆ ಎಳೆದು

ಈ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳೂ ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂತ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ದಕ್ಷಿಣ ಭಕ್ತರು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದಾದರೂ ಸತಿ ಮಡದಿ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಹಿಂದಿನ ಭವಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಕಳಕಳಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯದೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ಮೊದಲು ಮೊದಲರು ಕ್ರಮೇಣ ಹಾವೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರದ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ಸೀನಪ್ಪ) ಗುರುಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ದಾಸಪ್ಪ) ತಂದೆ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ರಂಗಪ್ಪ) ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು.² ರಂಗಪ್ಪನ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೂ ಅಣ್ಣನಂತೆಯೇ ಅವರೊಬ್ಬ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಹರಿ ಮಠವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿಪರದ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಬೋಧರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು. ಆ ಸತ್ಯಬೋಧರು ಅವರ

1 ಶ್ರೀ ವಿಷಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಪುಟ ೧೨೪-೨೫.

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಷಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೮೨.

ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಲು ಮೂವರನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮೂವರೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಪದವನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಆಗ ಮೂರ ಮದಘನ-ಮೂರ ಎಂದಿರಂಭವಾಗುವ ಮೂರು ನುಡಿಯ ಕೀರ್ತನೆಯು ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯು ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಂದು ಮಾತು ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೀಡುವುದಾಸರೂ ದಾಸವ್ವ ದಾಸರೂ ಮಾಡಿದರಂತೆ ಸತ್ಯವೊ ಧರ ಯೋ ಗೋಧನೆಯ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಷಯವೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಸ್ತು ಆ ಸೊದರರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಂಡ ವರಾಧಿ ಪತಿಗಳು ನೀವು ಮೂವರೂ ನಮ್ಮ ವರಕ್ಕೆ ಕಾವ ಧನು ಕೃಪ್ಯಕ್ಷ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳಂತೆ ಇರುವಿರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರಂತೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಿರುವತಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸತಾರ ಎರೂ (ಭಾವಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು) ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಕಾಲಾ ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು ಅದರ ಪೂಜಾಮವಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸತಾರ ಎರೂ ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರುಗಳ ದೇವಿಯದಾಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವರ ಅದೇಶದ ವೇದಿಗೆ

ಎನ್ನ ಬಿನ್ನಪ ಕೇಳೊ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ದಯಮಾಡೊ
ಸಣ್ಣವನು ಇವ ಕೇವಲ
ಒನ್ನ ಬಡಿಸುವ ರೋಗವನ್ನು ಮೊ ಚಿನ ಮಾಡಿ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದೊ ವಿಭುವೆ

ಎಂದು ಧನ್ಯಂತ್ರಿಯು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸತಾರರೊಗೆ ದಾಸ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಂಗಪ್ಪದಾಸರು

ಕುಂಡಲಾಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರನು ಕಂಡು ಒಜಯರಾಯ ಕೆ ದಂಡ ನವನವ ಮಾಡಿ
ಕೇಳ್ದನುದ್ದಂಡ ಶ್ವಯರೋಗ ಕಳಿತ್ತರಾ ಹರುಷದೊಡುತ್ತಾನೂರು ಸೆ ಲಲಾ ಪರಿ
ಹರಾಗುವದೆಂದನು ಬರಲಂ ಭಕ್ತಿಯಂವೊಳಗೆ ಪಾಲ್ಪತ್ತೊರ ಪ ಆಯುವಂತನು

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕೇವಲ ೩೩ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸತಾರರು ೨೭ ವರ್ಷದವರು ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೫೪ ಭಾವ ಸಂವತ್ಸರ ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ

ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿರುತಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯಾನವಾಯಿತು 1 ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೫೪ "ಪೈಂಬರ್" ತಿ ಗಳ ಉತ್ತರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ ತಮ್ಮ ರೊ ಗ ವಾಸಿಯಾದದ್ದು ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರವಾದದ್ದು ಗೊ ಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಗದಾ ಧರ್ಮಾಸರು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕ ತಿಗಳ (ಸಂ) ೪ ನಾ ನಾಗರತ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಪುಟ ೪ ಕ ಭ ವಿ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೧೬ರಲ್ಲಿ ಕೇಶವದಾಸರು ತಾ ಶ ೧೮ರ ವಿರೂ ಧ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶ ಕ್ಲೆ ನವಮಿಯ ದಿನ ತಮ ಅಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಲಹತು ವರುಷ ಧ ರ ಎರಡರು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೬ ಪೈಂಬರ್ ೯ ನವಿಮಾಸಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ (An Indian Ephemeris Vol VI by L D Swamy Kannu Pillai)

ಕೇಶವದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ತಾ ಶ ೧೪ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೧೭ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ತೇದಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನವನ್ನು ೪ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ಕೇಶವದಾಸರು ಜಗದಾ ಧರ್ಮಾಸರಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ ತೇದಿಯನ್ನು ಕೊಡೆ ತಾ ಶ ೧೭ರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದೂ ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೬೯ಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲಾವಧಿಯ ನೋ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಾ ಶ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೨೨ ವರ್ಷದವರಿದ್ದಾಗ ಅಯೋಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯಾನವು ತಾ ಶ ೧೭೭ ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಾಕಾಗದೆ ಅದರ ಜಗದೀಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ ಗೊಂದಲವಿದೆ ಅದರ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತಿಳಿಸುವ ಅವರ ಸೋದರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ

ಎರಡು ವಿಂಶತಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಪರಿಯ ಚರಿಯ ಮಾಡಿದ
ಪರಮ ಪರುಷದ ತಾ ಸ ಬಂಧು ತಿರವ ಭೇದಿ ತಿರವದ ||
ಸ ಸ್ವಯಂನು ಚತುರ್ದಾಸು ಪುಷ್ಪ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತದಿ ರದವಾರದ
ಬಲು ಪೋಷರು ತಂದೆ ಗೋಪಾಲದಿರಲನ ನಿಜಧಾಸನ ||

(ಶ್ರೀ ಜಗದಾ ಧರ್ಮಾಸರು ಪುಟ ೧೨೪)

ಈ ಕ ತಿಯಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬದುಕಿದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲೇ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ತೇದಿ ವಿವರ ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೭೩ ಜನವರಿ ೭ಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ [An Indian Ephemeris Vol VI by L D Swami Kannu Pillai] ಆದ್ದರಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜ ನ ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೩೩ ಅಂದರೆ ತಾ ಶ ೧೭೫೪ ತೋಫಫತ್ಯು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಅಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ೩೩ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೫೪ ಅಂದರೆ ತಾ ಶ ೧೭೭೪ರ ಧಾತು ಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿನ್ನ ಯ ಪಾದ
 ನಾ ಪೊಂದಿದನು ನಿಶ್ಚಯ
 x x x x x
 ಪೋರ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಮೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ
 ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ
 ತೋರಿದರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದೊ
 ನ ರಭೈತವ ಪಾದ ಸೇರಿದೆ ಸಲಹೆಯು
 ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವನ್ನು ಪರದೆ ಎತ್ತೊಳಗಿದ್ದ
 ಅಪರಾಧಗಳ ಮರೆದೆ
 ಚಪು ಚಿತ್ರನಿಗೊಲಿದು ವಿಷು ಮತಿರ ನಿಶ್ಚ
 ಜಿವಣಿಸೆಂದೆನಿಸಿದೆ ತಪ್ಪುಗಳಿಂದ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತಮನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಬಂದದ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು
 ಜಗನಾ ಧರಿದರು ನಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ವಂದ
 ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿರಾದವರು ಐತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು
 ಜಗನಾ ಧರಿದರು ಹೆಳವನಿಟ್ಟಿ ಗಿರಿದ ಮ್ಮ ದಾಸರ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಅಪರೋಕ್ಷ
 ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ದಾಸಪ್ಪದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾ
 ದಾಸರು ಅವರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಸಿ ನಪ್ಪದಾಸ ದಾಸಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ಐತಿ ಸ್ವಾಮಿ
 ಗಳು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾಸಪ್ಪ
 ದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯರಾಗಿ

ಅಗಲಿ ಸಿ ರಿಸಲಾರವೋ | ಬೇಗಗೋಪಾ
 ಅಗಲಿ ಸಿ ರಿಸಲ ರವೋ | ನಗಧರ ಪನ್ನಗ ನಗಾಧಿ ತ |
 ಮೃಗಮದತಿಗಿರಿತ | ನಗಿವೋ ಚನಿ ಗ
 ನಿಗಮಗಳಿಗೆ ಸಿಗ | ದಗಣಿತಸುಗುಣ ನಿನ್ನಗಲಿ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಭಾವ ಸಮಾಧಿಗೊಳಗಾದರು ಆಗ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಐತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೆಚ್ಚಿನ ವೇಣುಗಾವನನ್ನು ತಲ್ಲಿಸಲಾಗಿ
 ಅಲಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಹೆಳವನಿಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವಳಿಟ್ಟ
 ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ
 ವಾಸುದೇವ ವಿರಲಾಂಕಿತರಾದ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ
 ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶುದ್ಧ ತುಂರಾಗಿ ಪರ್ತಿಸಿದವರು ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುವಲ್ಲಿ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಳಕಳೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾಧಕವನ್ನು ಪಡೆಯತು ಹೀಗೆ ಈ
 ಘಟನೆಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರ ಬಗೆಗೆ ತೋರಿದ ಕರುಣೆ

ಗಿರಿಯ ಮೃನ ಮೇರಿಟ್ಟಿದ್ದ ವೆ ಮುಕೆ ಹಾಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅನುಕಂಪೆಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ ದಿಯಾಗಿದೆ

ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಭುವನೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ನಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಾಸುದೇವ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೊಬ್ಬರೂ ಬಳಿಕ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರಿಟ್ಟರೂ ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದ ವೇಣೋಮಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಗವದಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಸಂಘಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಎರಾಗಿಯಾಗಿ ಯೋಗಿಯಂತಿದ್ದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಹಾ ಭೂ ನಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಕುಂದುರೆ ಸವಾರಿ ಮೃಷ್ಣಾಸ ಭೋಜನ ಗಂಭ ಕಸ್ತೂರಿಗಳ ಲೇಪನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವೈಯಕ್ತಿಕಾ ಚರಣಗಳು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಹಲವರ ಟಿ ಕಿಗೆ ಒಳಗಾದರೆಂದೂ ಆ ಟೀಕಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ

ವೈರಾಗ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು
ಪಾರವಣಾಸ ಪಾದ ಆರಾಧಿಸುವವಕ್ಕೆ
ಪಾರಿಯು ಧರಣಿಯು ಧನವ ಬಿಟ್ಟರಾಯತೆ
ವೈರಾಗ್ಯವಲ್ಲ ಕಂಡು ಧಿ ರಂಗಿ
ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪಾದ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು
ಜೀರವಸ್ತ್ರವನುಟ್ಟು ತಿರುಗಾಡ ತ್ರಿರಲಾಗಿ
ಆರಾದರೂ ಅವನ ಅವಧೂತನಂತೆಂದು
ಸಾರಿ ಸಾರಿಗೆ ಇನ್ನು ಕರೆವರಯ್ಯ

ಎಂಬ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳ ದಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯ ನಾರಾಯಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯಪಲ್ಲವೆಂಬವನ್ನು ಸ್ತುತ್ಯಪಡಿಸಿ ಆರಿಯದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹರಹಿಕೊಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋ ಗಿರಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ ಘಾದಯ ಳ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ತುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ೮೯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೭೦ ಸುಳಾದಿಗಳು, ೩೦ ಉಪಾಭೋಗಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ದಾಸ ಕ ಗೋಕುಲನಾಥರವರು

ದಾಸರು ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾರ್ಗವೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ ಶ್ರೀಮುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಪರಾಪಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ್ನು

ದೇವಿ ಅಂಬ ಜವಣ್ಣಿ ರಮಣಿ ಭೂವರಾಜ ದಯಾನಿಧಿ

X X X X X X

ಅವನಿಯೊಳು ಶ್ರೀ ಮ ಪ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರದಿ ನೀ ವಿಹಾರವ ಮಾಡುವಿ
ಭವ ವಿವೋಚಕ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕರಣಾಕರ

X X X X X X

ಕಂಗಳೆರಡನು ಕಟೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಕೋರೆ ಹೆಜ್ಜೆನೆ ತೋರುತ
ಧರಿಸಿ ಚಿನ್ನಯ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಸರವು ಈ ಪರಿ ಬೆಳಗುತ
ಘನ ಶ್ವೇತ ವರಾಹ ವ ನಾರುತಿ ಎನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಪೂಜ್ಯದಿ
ನಿನ್ನ ಶುಭಕರ ಪಾದ ಪಂಕಜವನ್ನು ಕಂಡೆನು ಇಂದಂ ನಾ

— ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಕುರಿತಂತೆ ಇರುವ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ

ಧರೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಿನ್ನು
ಀರು *ಪ್ಪ ಎವರವ ಅರಿತಪ್ಪು ವರ್ಣಿಸುವೆ
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲಯವು ತುಂಗಾತೀರದಿ
ಹರಿಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪರಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ
ಸುರರಿಗಮ್ಮತ ಉಣಿಸಿ ಪರಿಪರಿ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿ

ಎಂದಂ ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯದನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರಾದ್ವಿಯ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದ ನೋಡಿ ಕೋವಿದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ದಾಸರ ಅರಾಧ್ಯದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸಸ್ಥಳವೆನಿಸುವ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ
ವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ

ಇದೇ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪ ಇದೇ ಅನಂತಾಸನ
ಇದೇ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಇದೇ ಮೂಕ್ಷಭಾಗ
ಇದೇ ವ ಧ್ವ ಸರೋವರ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು
ವಿಧಿ ಕಾಣೊ ವಿರಚಾನದಿಯ ಸ್ಥಾನಕೆ ಮಂ
ಪದ ಪೆ ಯಿಂದಧಿಲಿ ಪೂಜಿತ ಮೂರ್ತಿದು
ವಿಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವ ಮೂರ್ತಿಯು ನೋಡಾ
ಅಧಿಕಧಿಕವಾಹ ಮೂರ್ತಿ ಅಪ್ರತಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಮೊರೆ
ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿಠಲನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇದೆ. ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪುರಾತನತತ್ವ ಹೊಂದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆಗ ವಿಠಲನೇ ಮಾರು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ವಿಚ್ಛೇದಿಸಿದನಂತೆ. ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಲ ಕುದ ರೆಯ ನೇರಿ ಶಾಲು ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ,
ಕಾಂ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮೋಹನ ಹಾಕಿ
ತೋಳು ತಾಯತ ಶಿರಕೆ ಮೇಲಾದ ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿ,
ಪಾಲಕಸೂರಿನಿಟ್ಟು ಮೈಗೆ ಗಂಧವ ಪೂಸಿ
ಪರಾಯನದಿ ಅಶ್ವವೇರಿ ಹಾರಾಡಿಸ ತಾ,
ಅಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನಾರವ್ವ ?

ಈ ಇಡೀ ಸ ಘಾದಿಯೇ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರದಂತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲವು ವರ್ಣನೆಗಳು ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರ್ಯಟನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಭೂತಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ತಿರುಪತಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕ. ಶಿ. ರಾಮೇಶ್ವರ ಅಹೋಬಲ ಹಂಪಿ ಮುಂತಾದ ತಿರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುರಸ್ಕೃತ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕೇವಲ ಸುವತ್ಸು ವರ್ಷಗಳ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಭಾಸುಸುವತ್ಸುರದ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತಮಿ (ಬಹಳ ಅಪ್ತಮಿ) ರವಿವಾರದಂದು ಉತ್ತಮೂರಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಿಪ ಧೀಪರಾದರು. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೩ -ನವರಿ ೭ ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದ ತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾರಭೇದವಿದೆ. ಅಂತ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾವನ್ನು ಕರಿತು ಅದರ ತಮ್ಮ ಗೊಪಾಲದಾಸರು ಅಣ್ಣ ಭಾಗಣ್ಣ ನೀ ಕೇಳಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಪುಣ್ಯಲೋಕವ ಸೇರಿದ್ದಾ. ಎಂದಾರಂಭ ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಮಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿದ ಆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಸಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಗೊಪಾಲದಾಸರ ಎನ್ನುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವೈಭವ ಪದಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವರ್ಧಮತ ತತ್ತ್ವ ಭೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಪದದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

ದರ ಮೂಲಕ ಅ ವದದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗುವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಭಾಯೊಂದೊಲಿಸಲು ಭಕುತಿ ಪುಟ್ಟಿಸುವನು
ಶ್ರೀಯರಸನ ಪಾದದಲ್ಲಿ
ಗಂಗೆಯೊಡ್ಡುರಿಸಲು ಗಂಗಾಜನಕಭವನ
ತೋಯದಿ ತಡಿಗೊತ್ತುವ
ಣಾಯೊಂದುಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಸುಜನರ
ಕಾಯಕ್ಕೆಲವ ಕಳೆದು
ಮಾಯಾರಮಣನ ಒಲಿಸ ವಂಥ ದಿವ್ಯವು
ಪಾಯವ ತೋರಿಪರೊ

ಈಗಲೂ ವೇಣೀಶೋಮಪುರ ಮತ್ತು ಉತ್ತನೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಾಸಮಾಡಿದ್ದ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಉತ್ತನೂರಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಿಥಿಲವಾದ ತಂಬೂರಿ ವಿರುಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿವೆ ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇತವದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ತಂಬೂರಿ ಹಾಗೂ ವಿರುಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಗದ್ದಾಲಿನ ವೆಂಕೋಬಾದಾಸ ರೆಂಬುವರ ಮನೆಯ ಲ್ಲಿವೆ¹. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ. ಬಿ. ಎಸ್. ಸಾಗರತ್ನ. ಅವರು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಒ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಚಿತ್ರಪಟವೂ ಅವರ ವೆಂಕೀಕರಲ್ಲಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ.

ಶೃತಿಗಳ ಅಪಲೋಕನ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದರೂ ಅವರು ನೀಡಿರ ವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಬೋಧನೆಗಳಿರತೂ ಪದಿಮೂಡಿವೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಾಗ ಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ಪೃಕ್ತಿತ್ವ ಇವರ ಶೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ². ಇವರು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಅಗಮಾರ್ಥವಿತಾರದ ರಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ವರು.

ಅಗತಾದಿ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಂ ಅಗಮಾರ್ಥವಿತಾ ರಥಂ |
ತ್ಯಾಗಭೋಗ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಭಾಗಣ್ಣಾರ್ಯಂ ಗುರೂ ಭಜೇ||

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶೃತಿಗಳು ಪುಟ vii

2 ಕನಕ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ ಪುಟ ೫೦೨)

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇತರ ಹರಿದ ಸರುಗಳಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳುದಿ ಉಗಾ ಭೋಗ-ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಹರಿಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಮತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೇ ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ ವ ಮಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ ವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಸವ ಸ್ವಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ದಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡ ಬರುವಂತೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಗುರುಸ್ವರಣೆ ಭಗವಂತನ ಆರ ಧನೆ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ದ್ವೈತಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಉಪದೇಶವಾಚಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ನಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗ ವೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂತರಿಕ ತೊಳಲಾಟವನ್ನು ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯ ಲಾಲಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮನಸ್ಸುತಿಗೆ ತಾನೇ ವರ ಗುವುದುಂಟು ಕೊರಗುವುದು ಂಟು ಆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಜಂಜಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವುದುಂಟು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗಿನ ಅವರ ಪಾಡು ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿದರು ವುದುಂಟು ಈಗ ತಮ್ಮ ಬ ನೋದಾರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನ್ನು ಮೊರೆಹೋಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆತನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಂದು ಎನೊ ಳಗೆ ನೀ ಬಂದು ನಿಂದೆಯೊ ಬೇವೆ
ಅಂದು ನಾ ನಿನ ಪೆ ಇಂದು ನಿನ್ನವನೆ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಅನೆಂತೆ ಅವರಾಧೆ ಎನೆಲ್ಲಿ ಉಂಟೊ ಬೇವೆ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆ ಗೋವು ಅನಂತವಿದ್ದರನ್ನೆ
ಮುನ್ನ ನಿನ ಆ ನಾಮವನು ನೆನೆಯದೆ
ಅನೆಂತೆ ಅವರಾಧಕಧಿಕಾ ಅನಾದಿನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನಿನ ಅವರಾಧಕಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನೈಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕಳ್ಳನ ಭವದೊಳು ರಕ್ಷಿಸಿ ಸುಗಹಾಕಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿಸದೆ ನೀ ನಕ್ಕು ಸಮ್ಮನಿರಲು ದಿಶ್ಯಾರೊ ನನಗೆ ಎಂದು ಭಗವಂತನನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲ ಗದ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಕೇಳಿ ರಾಗದ ಅವರ ಕಿವುಡುತನ ಹರಿದುಂತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದ ಅವರ ಸಾಂಗಿಯ ದಾರ್ಬಲ್ಯ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸದೆ ಅವರ ನಾಸಿಕದ

ದೋಷ ಹರಿಪ್ರಸಾದ ಆಸ್ಥಾದಿಪದ ರುಚಿಗಟ್ಟಿನಾಲಗೆ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ
ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಅಂಗಗಳ ಕಾಯಾಲಯ ನ್ನು ದೇವಧನ್ವಂತ್ರಿ ಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತ

ಅವರೋಗವೊ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ವಂತ್ರಿ

ಸಾವಧಾನದಿ ಕೈಯ ಪಿಡಿದು ನೀ ನೋಡಯ್ಯ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಎನ ಭಾಗದ ವೈದ್ಯ ನೀನೆಯಾದೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದ
ಭವರೋಗ ಕಳೆಯ ಯ್ಯ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಪುರೆಯ ನೀ ಮಾಡಿದುವಕಾರ ಎಂದು
ಕಳಕಳೆಯ ಎಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವರ ಚಂಚಲ ವ ನದ ಆಗಿ ಹಿಂಗಲ್ಲಿವೆಂಬ ವ್ಯಥೆ ಅವರನ್ನು
ಕಾಡಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ವಿಶೇಷ ಜನಮಂಗಳು ಎನಗೆ ಬಂದು ಪೋದುವು

ನ ಶವಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ವ ನದ ಆಗಿ

ಬೇಸರವಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ವಿಷಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ

ಸಾಸಿದರೊಳಗೊಂದು ಪಾಲಾದರೂ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿ ಏನು ತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನ ನಿನ್ನ ದಾಸರ
ದಾಸತನ ಉಂಟಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ
ಅವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗೇಣುಮುಂದೆಗೆ ಸಾಗಿ ಮೊಳವು ಹಿಂದಾಗುವುದು ಎಂದು
ವ್ಯಥೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಹರಿಯ
ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿತವಾಗದೆ ಅವುಗಳ ವಿಪರೀತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಒತ್ತಿಸಿದ ದಾಸರು

ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳನಿತ್ತೆ ಅದಕೆ ವಿಷಯಂಗಳತ್ತೆ ,

ಒಂದರ ಸಾಧನಗಳೊಂದಕ್ಕಾಗುವೆ ಅಯ್ಯ

ಚಂದದಿ ನಿನ್ನಯ ಕಥೆಯ ಕೇಳುವ ಕರ್ಣ

ಮಂದಿ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿ ಮರುಳಾದವೋ

ಎ ದು ಹಳಹಳಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಲ್ಲ ಈ ಪರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮೊಂದಿನ ಗತಿಯೊ
ಮುಕೆಂದನೆ ಎಂದು ಹಲುದಿ ವಿಷಯದಾಸಕುತಿಯ ಬಿಡಿಸೊ ಎಂದು ಭಗವಂತ
ನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತ ಬಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ವಿಸ್ತರಣೆಯೇ ಕಾರಣ
ವೆಂದು ಅರಿತು ಅವರು ತಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಸ್ತೃತಿ ಎನಗೆ ಮುಖ್ಯಪರಾಧ ಎಂದೂ
ಹೇಳಿ ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವೃತಿಯ ವಿಧಿ ಎಂದು ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡು ಚಂಚಲ
ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಶ್ಮರಣೆ ದೀಪ
ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇರಬಲ್ಲದೆ ತಮವು ಪುರುಷ ಪೋಗುವುದಯ್ಯ ಪರಿ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ
ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ

ಮಾಡಿದಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅಪಾರ ಕರಣಿ ಗೋಪುಲ ವಿರಲ ಕಾಯೊ ಎಂದು
ಹಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಂಕಸತ್ತೆಯನ್ನು ನುಚ್ಚು
ಪುಡಯ್ಯ ಕಾವಲೋಧಗುಂಬು ಬೇಗ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲರೂ ನಶರದೇಶ ಹಾಗೂ ಮೋಹಕಸಂಸಾರದ ಬಗೆಗೆ ವಿರಾಗ
ವನು ತಾಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿ ಬೇಡನ್ನುತ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ತೋರಿದರು ಬೇಡ
ಬೇಡವೆಂದರೂ ಒಬ್ಬರಿ ಬರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೂ
ಒಗಟವೂಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಂಧರೆ ನೀ ಬಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ನವದ್ವಾರೆಯುಕ್ತ
ವಾದ ಈ ಶರೀರವನು ವಂತ್ಯವ ಅರಿವಡ್ಡುಗಳಿಗಲು ಅಷ್ಟವ ದಗಳು ಸಪ್ತ
ವಸ್ತ್ರನಗಳು ಬಾಲ್ಯ ಒಲವವಾದಿ ಅವಶ್ಯ ವಂಕ ದ ವ್ಯುಗಳನು ಮರ್ಣಿ ನೃಪನ
ಭೃತ್ಯರು ಎಳೆದೊಯ್ಯಾಗ ಹೆತ್ತೊಂ ನೀ ಒಡಿದಿರಲು ವ ತ್ಯಾರು ಗತಿ ಪೇಳೊ
ಎಂದು ಹರಿದ ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಭಾವವನ್ನು ಒಲಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು
ಕೃತಿ ಈ ಪರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಪ್ಪಿ ನಾನು ಶ್ರೀಪತಿಯ ನೀನೊಲಿದು ಏನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ
ಸಾಕು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಇಯವನು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅರಿವಡ್ಡುಗಳ
ಗಳನ್ನು ಮೈದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸೊಗಸಾದ ರೂಪಕವನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ಷಣಕೆ ನಗುರುಬಳಿ ಈ ಕೊಟಿಗೆಲೊ ರಾಯ
ಅನುವಾದ ದಿವಸ ಒಂದ ದರೊ
ಮೊನೆಗ ರ ಬಲವಿಲ್ಲ ಇದ್ದವರು ಪತವಲ್ಲ
ಕೊನೆಗೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಕಾಪಾಡ ವ ಬಗೆ ಎಂತೊ
ಇನಿತನಾಯ ಕದ ಕೊಂಬೆ ಒಳಗಿನ ಪಾಸ
ವನು ಒಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ನಿಜ ಪಟ್ಟಣದೊಳು
ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಿನ್ನ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು
ಅನ ಗ ಲ ಒದುಕುವೆನೊ ಗೋಪುಲ ವಿರಲ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನು ಸಾರುತ್ತ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ ಸ್ಥಿರವೆಂದು
ನಂಬಿ ನೀ ಕಾರಣ ಕರ್ತನ ವ ರೆಯದಿರು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತ
ರಾವಣ ಹಿರಣ್ಯಕ ಶಂಕ ದುರ್ಯೋಧನರಿಗೊದಗಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಎಂದಿದ್ದರೂ ಈ ಕರಕರ ಸಂಸಾರ ಉರಗಿನ ಹಡಗರಳು ಗಾಣದ ಒರಳವೆ
ಸಂಸಾರವೊ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಈ ನಶ್ವರ ಶರೀರ
ವನು ನಾಶದಿರು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೊಂಬನ ಗ್ರಾಡಿನಂತೆ ನಂಬದಿರೀ ದೇಹ ನಂಬಿ
ನೀ ಕಡದಿರು ಇಹಲೋಕ ಸುಖವೆಂಬ ಕಂಬಯೊಳಬುತ್ತಿ ನಿಂಬಿಲೆಯಾಗುನೂಟಿ
ಪರಲೋಕ ಸುಖಸಾರವೆಂಬೋದೆ ನಿಜಭೂತಿ ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಭಗವಂತನಂತೆಯೇ ಅವನ ದಾಸರೂ ಪೂಜ್ಯರು ಎಂದು ಸುಖವೋ ಎಂಥಾ ಸುಖವೋ ! ಹರಿಯಾಧ್ಯಾಪನ ಮಾಡುವವರ ಸಂಗ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕೋವಿದರ ಮನೆ ದ್ವಾರವು ಕಾಮಂತೆ ಆಳೂಳಿಗನ ಮೊಡಿ ಅವಲ್ಯಾದರೂ ಇಡಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ನವವಿಧವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಆದರೆ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧುರ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಶಾಂತ ಎಂಬ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡ ಬರ ತ್ತದೆ ವ ಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದೇಶ ಹೇಳಿದ ಪಂಚವಿಧ ಭಾಗಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡ ಬರದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಹೊಳಪನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹರಿ ಪಾಲಿಸಿರುವ ಸೌಖ್ಯಾನ್ವಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರರ ಬೇಡದಂತೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಯ್ಯ ಹರಿಯ ಎಂದು ಆತ್ಮಾಭಿವ್ಯಾಜನವನ್ನು ವ ಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಪ ಅವರು ಹರಿಯ ದಾಸರ ದಾಸನಾಗಲು ಹಿ ಜರಿಯರು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಅಂಜಿಕೆ ಇಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಬೆ ಡ ವೆ ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಲ್ಪಿಯೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯನು ನಾನು ಎಂದೂ ದಾಸತ್ವವಹಿಸದೆ ಕಾಕಿರಾಮೇಶ್ವರ ದೇಶತೀರ ಗಲಾಭಾಸ ಎಂದಿರುವ ಅವರು ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ಪೊರವ ಭಾರ ನಿನ್ನದೂ ದೇವ ಎಂದೂ ಹರಿಯನ್ನೂ ಮೊರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನೂ ಓಪಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಅವರು ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿ ಕರ್ತಾ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿಷ್ಟು ನಡಗೆ ನಿರಯವಿಲ್ಲ ವೆಂದೂ ಕವಚರಹಿತವ ದ ಕೋವಿದರು ತಪಥ ಮಾಡಲಿಬೇಕು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೆಂದು ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ವುದಲ್ಲದೆ ಸಕಲಸಾಧನ ಹರಿಯೊದ್ದಿನ ವೆಂಬ ನಿಷೇಧ ನ್ನು ಹೊಂದಿ

ಹರಿಯ ಕರ್ತುತ್ವವು ಅರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಭವ

ಶರಧಿ ಬತ್ತುವುದಿನ್ನು ಅರಿದವರಿಗೆ

ಎಂದು ದ್ವೇಷ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಭಗವಂತನನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೂ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರೂ ಅವರ ಕಿರಗೆ ಓಗೊಡದಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಸ್ತುತ್ಸಿಗೊಡೆಯ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ನಾ ತುತಿ ಸಲು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಿ ಎನ ಕಡೆಯ ಮೋಡಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಸಲಗಿಯಿಂದ ನಿಂದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹರಿಯ ನಾ ಅಗೇಕ ಕೃತಿ (ಉಗಾಭೋಗ ಸ ಛಾದಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು

ನೀರೊಳಗೆ ನಿಂತು ನಿಡ ಗುಮ್ಮ ನಾರುವೆಗೆ
 ಚಾರು ಕಸ್ತೂರಿ ಲೇವನದ ವ ದವೊ
 ಭಾರವೆನ ಲಿ ಪೊಕ್ಕು ಕೈಕಾಲು ಮುದ ರಿದಗೆ
 ಧೀರಕೇವತಾಯಿಯಾದ ಮದವೊ
 ಮೊರೆಯಲಿ ನೆಲ ಕೆದರಿ ಬೆ ರಮೆಲುವವೆಗೆ
 ಸಾರಪದ್ಮನ ಭೋಜನದ ಮದವೊ

* * * *

ಮೂರ ದಿನದರಸುತನ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೀನೆಚ್ಚಿ
 ಸೆ ರಿದವರೆನು ಬಿಡುವುದು ಭರ್ಮವೇನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ವ ಸೇವದ ಸಲಂಗೆಯನ್ನೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ
 ಮೂಲಿನ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಮಹತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ
 ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕರ ಪಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಪಡಿದ ದೆ ಎನ ಕರವ ಸಡಿಲ
 ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ನಿನ ಒಬ್ಬರು ನೆಚ್ಚರು ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು
 ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಶೇಷವೆ ದರೆ ಹರಿಯನ್ನು
 ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ ದಶಾವತ ರದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ
 ಬಿಡಿಸುವುದು

ಮಧ ರಥಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡು
 ಒರ ವುದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಧ ರೆಗೆ ಪೋದ ಬಹಳದಿನ ವಾಯು
 ತಲ್ಲೂ ಉದ್ದವ ಎಂದಾರಂಭವ ಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ರೊಡನೆ ಹ ವೊ
 ಒಬ್ಬರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸತಾಯಕತೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ವಿರಹಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ
 ಸುತ್ತು ಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಾತೃಲ್ಯಭಾವವೂ ಅವರ ಕ ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ
 ಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಲ್ಯದ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ
 ವ ಗ ವಾಗಿ ಮಗನ ಗಿ ಮುವ ತೆ ಪುಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಮಗುವ ರೂಪವು ತೋರಿ ಮರಳಿ
 ಎನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ಎನ್ನ ವ ಗನೆಂದು ವ ಳಿಕೊಂಡ ಒಗೆ ಆದ ಲೀಲೆಯೊ
 ಚಿನಿ ಗನೆ ಎಂದ ರಂಭವಾಗುವ ಸೆಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ ದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
 ಕಂಡರೂ ಅರಿಯದವರಾಗಿ ಸುಳಿದು ಅಡಿದರು ತಿಳಿಯದೆ ನಾ ಪೋದೆ ತಳ ಕು ಹಾಕಿ
 ಕಾಲು ತೊಡರಿಸಿಕೊಂಡರು ಎಳೆದು ಎಳೆದು ನನ್ನ ಎಬ್ಬಿಟ್ಟದನೆಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರಧಿತ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆತಳ ಕಾಯ್ಗೆ ಗೊ ಕುಲವಾಸನನೇಳ ಗ ಣನಿಧಿ ನಾಕೀಶ ವಿಸುತ
 ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಎಳೆ

ವಿಳಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಳಳು ಕಾಯಲು ಹೊರಟ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ
ರೂಪು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದೆ ಅವನ್ನು

ಕೊಳಲನೂದುತ್ತ ಕಿರಿಕಿಲಿಸಗುತ್ತ ಗಿಳಿಕೆಕೊ ರವು ಅಳಮಯೂರಾ
ವಳುಳಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲು ಕೃಷ್ಣನಲಿವನಂದವ ಬೆ ಳಲಳವಲ್ಲ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಪರಸೂಹಿ ಪ್ರೀನಿವಾಸ
ವಂತ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲರಾಮ, ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಹನುಮಂತ ಶ್ವೇತವರಾಹ
ಸ್ವಾಮಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಭರಮಾದೇವಿಯವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಇದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಸರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಹಾಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿ
ಗಳೂ ಇವೆ ಹರಿದಾಸರೊಡನೆ ಹರಿಯ ಅಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿರಲನ
ಭಕ್ತರು ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕುರಿತಂತೆ ವಿರಲನ ಕುರಿತಂತೆ
ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ಪ್ರೀನಿವಾಸನು ಕುರಿತಾದ
ಕೃತಿರಚನೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ-ವು ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ
ವರ್ತನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು

ಪ್ರಬಲೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಅಬಲರ ಕಾಯ ದಿರೆ ಸಿಬಲರು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುವರೆ
ಎಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದರೆ ೪ ಯೋ ಶ್ರೀ ಪರಸೂಹಿ ಕಾಯೋ ಎಂದು
ನಾರಸಿಂಹನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಏಳೇ ಚರಿತೆಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ ಎಂದು
ರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಐಪಮಾಲಿ ಹಿಡಿದು ಧ್ಯಾನ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ
ಹಂಪೆಯ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಹಲವು
ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ ಭವ ಕಡಲಿಗೆ ಕುಂಭಸಂಭವ ಎಂದು ಆರಂಭ
ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀನಿವಾಸನ ರಥೋತ್ಸವದ ವೈಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಮುಂದುವರಿದು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಕೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಪರಿಪರಿಯಿಂದಲಿ ಕರವ ಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸಿ
ಕರೆದರೆ ಬಾರದ ಗರ್ವತನವು ಯಾಕೋ
ಕರಿಯ ಮೊರೆಯ ಕೇಳಿ ಸಿರಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಓದ
ಕರಣ ಅವನಿನ್ನ ಕರಿಯಪ್ಪನ ಮಗನೇನೋ
ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷವರವಣಿ ಎಂಬೊ
ಬಿರುದುದೇಕಾದರೆ ಸರಸೆ ಬಾರಯ್ಯ

ಗುರ ದಗವ ನೆ ಗೋಪಾಲವಿರಚಿರೆಯ
ಕರುವಿಗ ಮೋಗಾವು ನೆರದುತೆ ಪೊರೆಯುತೆ

ಎಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಒಗೆಗಿರುವ ಅಕ್ಷಿಯಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಂರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮನೆಮಾಡಿದ್ದವು ಆ ಭಾವಗಳು ಅವರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ ಗುರು ದಿನ ಗುರಾಮನಾಗುವ ತನಕ ಬೋರೆಯದ್ದೆಲ್ಲ ಮಂಕುತಿ ಎನ್ನುವ ಪುರುಂದರರ ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಅಚಲವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಳೆದರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರು ಉಪದೇಶವು ಸಂಸಾರ ಶರಣಿಯ ದಾಟಲು ಹರಿಗೊಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರಗಳ ಸಾಧನೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗುಗ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ದಿವ್ಯ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಕುತರಿಗೆ ಐಸುಜನ್ಮದ ಸುಸ್ಥಿತ ಒದಗಿ ಬಂದಿದ್ದವಗೆ ಈ ಸೇವೆ ದೂರಕ ವ್ಯದು ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿಪ ಹಯ ಮುಖಿ ಪಾದಕಮಲ ಮನುಪ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರ ಜರು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರ ಚರಣ ಕಮಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಜರಿಗೆ ಕರೆಕೆರಗೊಳ ಸುವ ಮೂತ ದ ಪೃತವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕ ರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪದದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ರಾ ಎನ್ನೆ ದುರಿತ ರಾಶಿಗಳ ದಹಿಸುವ
ಘ ಎನ್ನೆ ಭಸ್ಮಾನ ಭಕುತಿ ಈವ
ಮೇಂ ಎನ್ನೆ ವೇಗದಿ ಜನನ ಮರಣ ದೂರ
ದ್ರ ಎನೆ ದ್ರವಿಣಾರ್ಥ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಕಾಂಬ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಟಿಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಕನಡಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಪುರುಂದರರು ಹಾಗಾಗಿ ಪುರುಂದರ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಆ ಗೌರವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪುರಂದರರಾಯರ ಪೂಜಾ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಇನ್ನು ಜಟಿಲರೂಪ ಸುಜನರು ಎಂಬ ಕತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಯೆಂದು ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಪೂಜೆ ಕವಿ ಕೆ ಧರ್ಮಸಹಾಯವಾಗಿ ಒದಗುವುದು
ರಾ ಯನ್ನೆ ಜ್ಞಾನಾಖ್ಯವೆಂಬರತ ನ ಭಗಳೂ ಆಯಾಸಿಲ್ಲದೆ ಬವೈವು

ದಾ ಯೆಂದು ಒಬ್ಬರಿಸೆ ಸರ್ವಕಾಯಗಳು ದಡಾತಿ ಎಂದಾಗ ವೈವೈ

ರ ಯೆನ್ನ ರಾಜಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ತನ ಸಾಯುಜ್ಯವನು ಇತ್ತು ಸಂಕುವನು
ಸರ್ವದಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾರದ ಎಂ ಪದ ಪೂರಾ ದ ರಾ ಎಂದಾಗಿದೆ

ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ನೇರ ಗರುಗಳಾದ ವಿಷಯದಾಸರ ಬಗಗೆ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು
ರಚಿಸಿ ಗರುಫಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಕೆರಿತಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ
ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾಧನೆಗಳ ಹೆಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಗರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು
ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸಾಲದೆಂದಿದೆ ಸ್ಮರಿಸುವ ನಾನಿಮ್ಮ ಜರಣಕವಲ
ಗುರು ವಿಜಯರಾಯ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಎರಿ ನದಿಗಳ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯರಾಯರ
ನನೆಯ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿದರೂ ರಂಜುಮಾರ್ಗ ಓಡಿಸಿನ್ನು ನಿಜಪುರಕಿ ಸೆರಿವರೂ
ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನಿಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ

ವಿ ಎಂದು ಜಹುಳು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕ ವುದು

ಜ ಎನೆ ಜನನ ವರಣಾ ನಾಶವು

ಯ ಎನ್ನ ಎಂದಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತತ್ವಧಿಕತು

ರಾ ಎನ್ನ ರಾಯ ರಾಯರನ ತೋರುಪುದು

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡಿತ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತಾದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕರಣಗಳೊಳು
ಅಗ್ರೇಸರರಾದ ಪಂಡಿತ ರಾಮಾಯಾರ ! ಕೊಂಡಾಡ ಅವರನ್ನು ಎಷ್ಟರವ ನಾನು
ಕಂಡ ಎನ್ನ ಮನಕಂಠಾಹವಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ
ಈ ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸಾರ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮಧ್ಯಮತನಿಷ್ಠ ಅಪಾರವಾದದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ
ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗೂ
ಪರಮಗುರಿ ಹಾಗಾಗಿ ತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಂದಿದ್ದು ತತ್ತ್ವ
ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಸಂದಿದೆ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯ
ವೀರನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಜರಮತ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ

ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿಸು ಮಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ

ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಪದ್ಧಮತಗಳಿಗಿ

ವೇದವೆನಿಸಿ ಪೊದ್ದಿಸದಂತಳು ಒದ್ದು ಕಡೆಗೆ ನೂಕಿ

ತಿದ್ದಿಸಿ ಎನ್ನನು ಉದ್ಧರಿಸು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಮಧ್ಯಮತದವನು ಜೊಂದದ ಒಪ್ಪನು ದುರುಳ ನೀಭಾಂತ್ಯಜ ಎಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿದ್ದವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುನಿಜನವೈ ಮೇಲೆ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಶ್ರೀನಾಥ ಸೃಜಿಸಿದೆಯೊ ಅವನಿಯೊಳನೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಹರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ತೀರದು ಕಾರಕವನ್ನು ಮೆಚಿ ಛಿದ ಅರಿತವರಿಗೆ ಒಲಿದ ಗೊ ಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾರಸಮತ ಪೊಂದಿದವರನು ಪೊರೆಯೆಂದು ಕರವ ವರಿಗಿದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವಶ್ಚತಂತ್ರ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನೀನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲರಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಲ್ಲೆಯು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿ ನೀ ನೆ ವಿಶ್ವತೋಚಕ್ಷು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಬಾಹು ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋಹಸ್ತ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋ ಶ್ರವಣ ನೀನಾಧಾರಕ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವ ವಿಶ್ವವ ಯನು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವನ ಮತ ಹರಿ ಗೋಪಾಲವಿರು
ವಿಶ್ವಾಸಕೊಡು ನೀನ ವಿಶ್ವಚರಣದಲ್ಲಿ

ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಧಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಾವು ನಂಬಿದ್ದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದರೆ ಸಿರಿ ಆತನ ರಾಣಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೂ ಇದೆ. ಕ್ಷರ ಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳೇ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ವಹದಕಳು.

ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲಿ ಜಡಪ್ರಕೃತಿದೆಸೆಯಿಂದ
ವರಪ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಮಹತ್ತ್ವ ಅ
ದರಿಂದ ವೈಕಾರಿಕ ತೈಜಸ ತಾಮಸವನ್ನು
ಭರಿತವಾದಂಥ ಆಹಂಕಾರ ತತ್ತ್ವ
ಪರಿಪರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ

ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ವಿಚಾರವನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೆಚಿದುಜಾ ಭೂತಗಳ ಮತ್ತು ಸಕಲ ತತ್ತ್ವೋಕರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವಳಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಾವಸ್ಥಿತಂತ್ರರು ನೀ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಎಂಬುದು ಅವರ ಭೋರಣೆ ಕಾವ
ಕೊಲ್ಲುವನು ಅವನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಪರಿಯು ಆದೆ ಶದಂತೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯಬ್ಬುದು
ಎಲ್ಲಾ ಅವನ ಅಧಿ ನವಾದ್ದರಿ ದ ಚೇತನತಯನೋ ನಿ ಚಲಿಸಿ ತಿಳಿಸುವನು
ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಹರಿ ತನ ಭಕ್ತ ನಿಗೆ ಬನೇ ಕೊಡುವುದಾದರೂ ಅದು ಪ್ರಾಣದೇವರ
ಮುಖಂತರವೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತ ತನ್ನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಬಾಣಂತಗತ
ನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸೇಕು ಇಂತಹ ಗುರು ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರ ವ ಪ್ರಾಣ
ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಒದಗೊಂದಿಗೆ
ಹನುಮ ಭೀಮ ಈ ಎರಡೂ ಶ್ರೀ ವ ನೈಧ್ಯಾಒರ್ಯರ್ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು
ಅವತಾರಗಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಮಧ್ಯಯುತಾನ ಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ
ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೂ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧುರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ವಿವಿಧ
ವಾಗಿ ಒಂದಿದೆ ಈ ಅವತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಕ ರಿಕಂತೆ ಸುಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಹಾಗೂ ದಿ ಭಕ್ತ
ವಾದ ಎವರಣೆಗಳನ್ನೂ ಂಡ ಕ ತಿಗಳೂ ಇದೆ

ಗೋ ಪಾಲದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಪರೋಕ್ಷಿಗಳ ಗಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಬಾಧನೆಯ ಮ್ನ ಸ್ವತ
ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೆನು ವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿ ಸ ಳಾದಿಯು ಗಮನಿಸಬಹ ದು

ಗಟ್ಟಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾತದಿ ಕಟ್ಟಿ ಎನು ದರದೊಳು
ಇಟ್ಟುಕೊಂಟೆನೋ ಏ ಚಿಪ್ಪುಸವಿನ ಕೈಪ್ಪು

x x x x
ಸ್ವಪ್ನರೂಪವ ತೋರೊ ಮುಟ್ಟಿ ಪುಷ್ಪಮು

x x x x
ತ್ಯಂಗ ರ ಗದ್ದಿಗೆ ಭಂಗಾರಭರಣವಟ್ಟು

ಲಂಗ ಒಲಿಯೊ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸುರಿಯೊ
ಮಂಗಳ ಮೂರುತಿ ಮನವೆ ಕ ಳ್ಳುಹ ಪಿ ರ

ಗಂಗಾಜನಕವೆಂದೆನಿಸಿ ಕೊಂಬದೆ ಸಾ ನ
ಅಂಗನೆ ದೊಪದಿ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಕ

ತ್ಯಂಗ ರ ಒರುದು ವಸನಗಳು ನಿನಗೆ
ಅಂಗವೆ ಕೊಡಡು ಶ್ರೀಗಂಧ ತೇಯ್ತಿದುವೊ

ಕಂಗಳೆರಡು ದೀಪಕರ ಉಭಯ ಬಾಮರ
ಲಂಗದೊಳದ್ದ ಅಪ್ಪಕಮಲವೆ ಕುಸುಮವು

ಹಿಂಗದೆನೆ ಯ ಕಿಂಚಿದ್ವೈಕುಂತಿಯ ನೈವೇದ್ಯ
ರಂಗ ದಿನ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ವವ ಕಪ್ಪು

ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಜರಣಾಗಿ ಆರತಿ ತು
ರಂಗ ವದನ ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೆ
ರಂಗಲ ಮುಗಿದೆ ಎನೆಂತರಂಗದಿ ನಿಲ್ಲೊತ್ತೆ

ಎಂದು ಪಾರ್ಥಿವಸುರುವುದೆಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾ ಹೋದೆ ಸತ್ಯ
ಇಂದೆ ಮುಂದೆ ಕರೆಯೋ ಎಂದು ಮೊರೆಯುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಪಾ ಪನೆಗಿ ಗಿ ಪರಮತಗಳನ್ನು ಟಿ ಕಿಸು
ವುದು ತೆಗಳ ವುದು ಉಂಟು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಭರದಲ್ಲಿ
ಪರಮತಗಳನು ಕಟುಪಾಗಿಯೇ ಟೀಕಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮಧ್ಯಮತ
ವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಲ್ಲಿ ಮತಗಳೂ ಮೀಳ ಮತಗಳೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಮೀಳ
ಮತವೆ ಬಡೆ ಬಾಳಲಾರೆಯೋ ನಿ ನು ಎಂದಿರುವ ಅವರು ಮುಂದುವರಿದು

ಸೀಳೋರು ಜಿಹ್ವೆಯ ಕೀಳೋರು ಕಣ್ಣನು
ಹೋಳು ಮಡೋರ ತಲೆ ಅಳಾಗದಂತೆ ನಿನ್ನ
ಹೂಳೋರು ಕ್ರಿಮಿಕೊಂಡದೊಳು ನೆನ್ನೊಯಿದು

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಆದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವು
ಭೇದ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಎಂಬೊ ! ಕ್ಷುಣ್ಣಕರ ಹಿಡಿದ್ದಲ್ಲ ಮುರಿಯೆಂದು ಟಿ ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂತ ಒಂದೆ ದೈವ ಎಂದು ಸಂಜಿರ ವೆ ಅವರು ಇತರ ದೇವ-ದೆ ವತೆ
ಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಣಗು ದೈವಗಳ ಭಕ್ತಿಲಿಪಿಸುವುದೆ
ಹೇಣಿ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೈವರಗಂಡ ಚಿನ್ನರೆ
ದೈವರಗಂಡ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ
ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ದೇವತೆಯ ರಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತೋ ಸಮಾನ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಕಟ್ಟಿನ ಗಡಿಗೆಮ್ತೆ ಹುಟ್ಟು ಮೋರೆಯ ಮರಿಗಿ
ಗಟ್ಟಿನ ಪೋತರಾಜ ರಟ್ಟಕಟ್ಟಿಯ ಎಲ್ಲಿ
ಬಣ್ಣಲೆಪಲ್ಲಿ ತಡವಿ ಬನದ ಶಂಕರಿಯಾ
ಕಟ್ಟಿತದೇವತೆಗಳ ಇಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲವಯ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಗೌರವವಿರುವುದು ಗರತಿಯ
ಲಕ್ಷಣ ದೊರಕಿಸು ಎನಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಪತಿಯಾಚ್ಛೆಯೊಂದೇ
ಅವಳ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಗೆ ಅವ ಪ್ರಕವು
ಇಲ್ಲ ಪತಿ ಆತ್ಮವು ಒಂದೇ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಿ
ದ್ದಾರೆ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು

ಬಹಳ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ಸ್ವಪ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವಂಗಾರ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಪತಿ ಅಜ್ಞಾನಸಾರ ಪರಪುರಷನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಆಕೆ ಪಾತಕಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ !

ಪಾಪಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜೆಯ ನು ಮಾಡಿರೋ ಪಾಪಿ ಪುರಷನಿಗೆ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಿತಿಯಾದದ್ದು. ಪಾಪಿಪುರಷನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಸಮಾಧಾನ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಬಾಹ್ಯಾಕಪ್ಪದ ಪಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿ ಪಾಪಿಪುರಷನಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಒಗ್ಗಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳು ಮಾತ್ರ ದೇವಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು.

ಸಮಾಜದ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ-ನೇರ್ಪುಗೊಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರದ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಡಂಭ ಬರಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನಿಸುಲಾದಿ ಹಾಗೂ ಮೈರಾಗ್ಯ ಸುಳಾದಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಇದರ್ಶನವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪರೀಕ್ಷಾಪುರುಷರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಗ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಡಗದ್ದೆಯ ಕುಖ್ಯಾತ ದರೋಡೆಕೋರ ಭೀಮನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆದ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಸಹೋದರರೊಡನೆ ಉಂಡು ತ್ಯವ್ವರಾದ ಪಂಡರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಳೆ ಕೊಡ ಬಚಿ ಆಚಾರ್ಯರು ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಬಚಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಹಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಬಗೆಗಿನ ಕತೆಗಳು ಕರ್ಣಾಕಡೆ ಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿವೆ. ಬೇಲೂರು ಕೀಶವರಾಧಿಗಳು ಈ ಎಲ್ಲ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಚಿತವಾದ ಅಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಸಂಗೀತ-ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸೋದರೊಡಗೂಡಿ ತಾಳ-ತಂಬೂರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಗತಿ ಗಮನಾರ್ಹ. ಭವಿಷ್ಯ ಕೀಳಲೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಅವರು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಅವಳಿಟ್ಟ ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಕಮಲ ವೈಕುಂಠಸ್ಥ ಶೈಲತವರಣ ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಂಠಣಾಕಾರ ಸುಳ ದಿಗೆ ಒರೆದ ಚಿಕ್ಕಾಬ್ಬ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪಟ ಮೊದಲ ದ ವೈಗಳು ದಾಸರ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಹರಿಭಕ್ತಿ ತರಂಗಿನಿಯನ್ನು ಪದ ಸ ಫಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮುನ್ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಿರಿಯ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು. ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ವ ಭೃಷಿದ್ವಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತಾದು ತತ್ತ್ವಸಾರ ದುತತ ಪದ-ಸ ಫಾದಿಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಆಲೋಚನೆ ವಿಷಯಗಳ ಅಡಕವ ದ ಹೇಡಣೆಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಸರಳ ರೀತಿಯ ನಿರೂಪಣಾ ವೈಖರಿಯ ಮ ಗುರುತಿಸಬಹ ದು ಇದಕ್ಕೆ ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ ಹಾಗೂ ಅವತಾರತ್ರಯರ ಸ್ತುತಿಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿವೆ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾದ ಓಟ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸ ಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಭಾಷಾಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಉಗಾ ಛೇದ ಗ ಹಾಗೂ ಸುಳ ದಿಗಳು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವೂ ಪ್ರಮೇಯ ಪಂಜವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಅಗಾಧವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ನಿಖರತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗು ತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ನಿರೂಪಣಾ ಕೌಶಲಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಗೂ ದೊಡ್ಡತನವಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಒಗಟನದೊಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಇದ ಒಲ್ಲನೆಂದರೆ ನೀವಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗವ ನಿಶುಬಹುದು.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವರ್ಣನಾ ಸೊಬಗು ಅಕರ್ಪಕವಾದುದು. ಕೊಲ್ವಾಪ್ಪರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾಪಾಡೆಲೆ ಸಕಲಾಪದ್ವಾರಿಣೀ ಕೊಲ್ವಾಪ್ಪರ ಗತ ಕಮಲೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ರೂಪವೈಭವವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟು ವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಈಗೊಂಡ ದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನರಸಿಂಹಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿ

ಭು ಗಿ ಭುಂಗಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಗದ್ದರಿಸಿನ್ನು
ಧಗ ಧಗಾಯಮಾಪವಾಗಿ ಜಗಕ್ಕಿಲ್ಲ ಇದೆ
ಯಾಗ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ವೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿರಲಾ
ಧಗಿ ಧಗನೆ ಕೆಂಬದಿಂದ
ರಘುಗ ರಘುಗಾ ಎಂದೊ ಜನಿಸಿ ಮೃಗವರರೂಪ

ಸೋಗಪಾಗಿ ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಶಂಖಚಕ್ರ

ಒಂಗೆ ಭಜನಳ್ಳಿ ಬವೈ ಈಶ ಸರ್ವ ಶ

ರೌದ್ರರೂಪಿ ನರಸಿಂಹ ಕಂಬದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಪರಿಯನ್ನು ಭಗ ಭಗಾ ಧಿ
ಧಿ ರ್ಗ ರ ಕ ಗಾ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿವೆ ರೌದ್ರರೂಪದಲ್ಲೂ ಒಂದು
ರೀತಿಯ ಸೌಮ್ಯಭಾವವೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪರಿಣ ವ ಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಳಸುವ
ಅಂಕ ರಗಳು ಶ್ರುತಿಸ ಭಗ ಒಧ್ರವೊ ಪಕವಾದವು ಕವ ಲಮುಖಿಯ
ಕವ ಲಾಯ ಕವ ಲೆ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಜವನನಯ್ಯ ಪಾಲವಾರಿಧಿಯ
ಮಂಗಳಮೂರುತಿ ಪೊಂಗಳೊಡ ತ ತಿ ಗಳನಂದಿ ಕಂಗಳು ಪೊಳೆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ
ಶಬ್ದಾಂಶಕಾರಗಳೂ ಕೆಸರಿಂದ ಕೆಸರ ತೊಳೆದಂತೆ ಕರ್ಮದ ಫಲವು ಹರಿ
ಒರ್ಪಗಾರಿಯ ದೆ ಆವ ಕರ್ಮವು ಮಾಡೆ ಹುರಿದು ಬಿತ್ತಿದ ದೀಪ ಹೊಗಿವೊದ
ಕ ದ ರೆ ಹತ್ತಿ ಓಡಿಸಿದಂತೆ ಬೆನ್ನಾಕದ ಪರಮಾನ್ನದಂತೆ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ರೂಪಕ
ದೃಷ್ಟಾ ತಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಗವ ನಾರ್ಹ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕುರಿತಾದ
ಕರಗಳೆಂದನು ಕಟಿಂಬಲಿಟ್ಟು ಕೋರೆಹಲ್ಲನೆ ತೋರುತ ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಭಾವ
ವೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸಿದೆ ಪಾಪಿಪುರುಷನ ಕುರಿತಾದ
ಶ್ಲೋಕ ಒಳೆಯ ರೂಪಕವೊಲಿಸುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿದೆ

ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳು
ಸಮೂಹಾಚಿತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
ಬಹುದು

ಮಡದಿ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡ ಶ ಭ ಎಂಬೋರು

ಹಡಗರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡುಶ ಭ ಎಂಬೊ ರು

ಒಡವೆ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡುಶುಭ ಎಂಬೋರು

ಪಡದಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡ ಶ ಭ ಎಂಬೋರು

ಅಜಮೀನ ಸಲಹಿದಾತ

ವಜ್ರದಗೋವು ಕ ಯ ದಾತ

ಭಜಸುವವರ ಒಡನು ಪ್ರೀತ

ಪ್ರೀತಗದೊಳಗೆ ವ ರೆವ ದಾತ

ಇತ್ಯಾದಿ

ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವೆಡೆ ಭಾವಯ ಬಂಧ ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದು ರಕ್ಷಿತಕ್ಷಿತ
ಮೋಕ್ಷದಾಯ ಕೆ । ಸೂಕ್ಷ್ಮಭವಮಹಾವ್ಯಾಪಕ ಎಂಬಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗ

ಕಂಡುಬಂದಲೂ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಬಳಕೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಂಡುವಿ ನೊಳಗೆ ಗಜವೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಹೇಳಿದೆ. ಮಂಡು ಮಂಡುನೆ ಬಂದು ಪರನಾರಿಯೊಡನೂಟ ನರಕದೊಳೂಟ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕ್ಷೀರ ಉಕ್ಕಿದವರು ನೀರು ಎರವರಯ್ಯ, ಕೋಡಗಿನ ಕೊರವ ಅಡಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯಾಘ್ರನ ನೋಡಿ ನರನ ಟ್ಪುಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾತುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರ ತ್ತದೆ. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ೩ ನುಡಿಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ೩೦ ನುಡಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೀರ್ಘಕೀರ್ತನೆಯ ನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟವು ದ್ವೈತವ್ಯಾಂತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸೇವೆಯೂ ಗಣನೀಯವಾದದ್ದು.

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ (ಭ ೧ ೨) — ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತವದಾಸ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸರು — ಹೆಚ್ ಕೆ ಮೇದವ್ಯಾಸೂರ್ಯ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ — ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಪಯ್ಯ
- 4 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
- 5 ಪರಿಭಕ್ತರು — ರಾ ದಿವಾಕರ
- 6 ಶ್ರೀ ಗೋವಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು — (ಸಂ) ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾರಾಯಣ
- 7 ಕನ್ನಡ ವಿಜಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ)
- 8 ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಬೇವಿನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ — ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್

ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು

—ಕೆ ಆರ್ ಕೇಷಗಿರಿ

1

ಕೆನ ಡೆ ಮಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ
ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರವೆಂದರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ಮಂತ್ರಿ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಇದನ್ನು ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಿಂದ
ಸರಳವಾಗಿ ಕಿರ್ತನೆಗಳಿಂದ ವಿರೂಪಿಸಿರುವುದೇ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದು ನಾಡಿನ
ಜನತೆಯ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಅವನು ಯಾರ ದಾಸ
ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ
ಹರಿ ಎಂದರೆ ಕಿರ್ತನೆ ಗೋಪಾಲ ಜಗನ್ನಾಥ ಪುರಂದರವಿಠಲ ರಘುಕುಲ ಶಿಲಕ
ರಘುನಾಥ ಹಯವದನ ರಂಗವಿಠಲ ಅದಿಕೇಶವ ವಿಜಯವಿಠಲ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ
ಕಾಕಿನೇಲಿಯಾದಿ ಕೇಶವ ಶ್ರೀದವಿಠಲ ಮೊದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ
ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಕಿತಗಳೇ ಆಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲವು ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ
ಅನ್ವಯ ವಾಗುವ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧ
ದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ನಳಚರಿತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ
ಚರಿತೆ ಮೋಹನ ಶರಂಗೀಶ ಹರಿಭಕ್ತಿಪಾರಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು
ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೈದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದಾಸರೆಂದರೆ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ
ಭ ಮಿಠೀ ಷಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು ಹರಿಕಥಾಮೃತಪಾರವನು ಬರೆದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು
ನರಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯಂ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ
ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದೂ ವಿಜಯದಾಸ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ
ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮೊದಲಾದ
ವರು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆ
ಅಜ್ಞಾನ ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅವನಂಬಿಕೆ ಸಜ್ಜನ ದುರ್ಜನರ ಲಕ್ಷಣ ಭಕ್ತಿ
ಸೇವೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿ
ಸುತ್ತಾ ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುಖ್ಯಾದಿದರು ಹಾಗೆ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಆದ ಅನುಭವ
ಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಯಾರ ಹೆಂಗನೂ
ಅಂಕೆಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ಹರಿ
ದಾಸರೆಂದರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಇವರ ಇರುವಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಂಡರೂ ಜನರ

ಜೀವನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೊಂದು ಅಪರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವೋನ್ಮಾದಿಗಳಾಗಿ ಜಡ ಭರತರಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ವತ್ಸ ಕೆಲವರು ಪಶ್ಚಕಾಲ ಬದಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಜಗಿದ್ದೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಮ ಬೊದವನ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭರ ದರದಾಸ ರಂತೆ ಜಿಪ್ಪಿಗಿರೂ ಶ್ರೀವಂಶರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ವಿಜಯದಾಸರು ಗೊಪಾಲ ದಾಸರಂತೆ ಕಡುಬದವರಾಗಿರಬಹುದು. ಮೋಹದಾಸರಂತೆ ಕಡು ರೋಗಿಗಳಾಗಿರ ಒಪ್ಪದು. ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಂತೆ ಉದ್ಧಾಮ ಪಂಡಿರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ರಂತೆ ಶತದಂಡರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿ ಹೃದಯ ಶತ ದಳವು ಸಳಸಳ ಬೆಳೆದರೆ ಪಶ್ಚಕಾಲ ಅಥವಾ ಪರ್ವಕಾಲ ಒಂದು ಅಪರೋಕ್ಷಗ ಳಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ದಾಸರ ಜೀವನವೂ ಒಂದೇ ಆಗುತ್ತದೆ.¹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದಾಸರ ಗೆಂದೈವೋಪ ಸಾಯಿ ದ ಮುನ್ಮುಕ್ಷ ತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವದೇ ಆಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿರೂ ಹರಿಯ ನೇನಂಬಿ ಬದುಕ ತ್ತಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಜೀವನವ್ನು ಸಮೀಪವರು. ಅನೇಕ ಮತಗಳ ಧರ್ಮಗಳ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ದಾಸರದೆ. ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಇವರೊಂದಿಗೂ ಗರು ವಿರು ಭಕ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕ್ಕೂ ಶ್ರೀ ವಧಾಚಾರ್ಯರೇ ಕಾರಣೀಭೂತರು. ಈಗ ಪರಾರಿಗನಾದ ವಿರುಘನು ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡಿಗನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾವ ನಾಮ ಪಾಯಸಕಿ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿದಂತೆ ದ್ವೈತವ ಒತ್ತಿ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಕ್ಕರೆಯ ನು ಬೆರೆಸಿ ಇನ ಮ್ನು ಆ ಮತವನು ಕೆಂಪುಗೊಳುವರು. ಬರಿ ತತ್ತ್ವವನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಾವು ಕಂಡುಂಟ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಜನರ ಮುಡಿದ ಬ್ಲಿಯೇ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು. ದಾಸರ ಎಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಲಭ ಗ್ರಾಮಯಲ್ಲಿ ಆದರೂ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆದು ಬಹು ಬೇಗ ಆಕರ್ಷಿತ ವಾಯಿತು.

2

ನಮಃ ಶ್ರೀ ಪದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರಾಯ ವಿಜಯ ರಾಯರನ್ನು ದಾಸ ಕೊಡ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಆನಂತರ ಅವರ ಪಟ್ಟಿ

1 ದಾಸರೂಪ್ಯ ದ್ವೈತಿಯ ಫಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧರವಾಡ ಪುಟ ೯೮

2 ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಅಂ ಎಸ್ ಸುಂತದ ಎ ಅರ್ ಬೇಗೂರ ಪುಟ 6

ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು. ವಿ ರಕ್ತವರಲ್ಲಿ ರೇಣು ಕಾಚಾರ್ಯ ವ ರ ಳ್ಳಿದ್ದಾಚಾರ್ಯ ಏಕೋರಾಮ ಪ ದಿತ ರ ಧೈರಂಜಿ ಚತ ರಾಚಾರ್ಯ ರದ್ವಂತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಪುರ ದರದಾಸ ವಿಜಯ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗಣ ರಸಿ ದ್ದಾರೆ. ರಾಜಾಚಾರ್ಯರ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೃಷ್ಣಾ ತಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಮಾನ್ವಿ (ಮಾನವಿ) ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬ್ಯಾಗವಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಣರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಾರ್ಯ ರ (ನರಸಿಂಹದಾಸರು) ೨೦ನೇ ಧರ್ಮಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ) ಯೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆದೇವರು ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ. ಆ ದೇವರನ್ನು ಆತ್ಮಿಕೃತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸ ತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ದೇವರ ಸುಧಿಯಲ್ಲಿ ತವ ಗೆ ವ ಗ ವಾದರ ಆತನ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು. ಕೊನೆಗೆ ಪಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೬೫೦ ಕೇಲಕ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಒದಿಗೆ ರವಿವಾರದಂದು (ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 277 1728) ಒಂದು ಗಂಟು ಸಂತಾನವಾದಾಗ ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆಂದೆ ನಾವ ಕೇಣ ಮಡಿದರು. ಅನಂತರ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವಂತ್ರಾರ್ಯದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಬಳಿ ಆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ವೇದ ಪೂರಾಣೇತಿಹಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಪಂಡಿತನೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿ ಗ ರುವಿವ ಕೃಪಾಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ ನಾದನು. ಪಂಡಿತರಾಜನೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾದ ಪು ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ನಿಂತಕಡೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಕವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದನು. ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನಿಗೆ ಅಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಪದವಿಯನ್ನು ಗುರುಗಳು ನೀಡಿದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಹೆಮ್ಮೆ ಜತೆಗೆ ಅಜ್ಜಾರ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದು ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿತು (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ ರಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಮದವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ). ತನ ವ್ಯಾಸಂಗವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ವೇಲೆ ವಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಗುರವಿನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನ ನಂತೆಯೇ ಒಂದು ಗುರಕೆ ಲವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿಗೇ ಕಳ ಹಿಸಿದರು.

ಅನೇಕರು ಇವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೋಳಿಗಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಮಾನವಿಗೆ ಎಂಟು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀಕುಪರವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರೊಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರು. ಆ ವಿಜಯದಾಸರು ಕೂಸಮ್ಮಳ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಕೂಸು ಮಗದಾಸ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಕ್ಷಮಾಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದೆಯೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಅವರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವುದು ಬಹಳ ಅನಿಷ್ಟಕರವೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಾನವಿಗೆ ಬೇಟಿ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅವರ ಬರವಿಕೆ ಒಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಪಾರ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಉರನಿಲ್ಲ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಆಲಂಕರಿಸಿದರು. ಅವರು ಬಂದಾಗ ಅನ ಸಂತಪ-ಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತಿ ಮರ್ಶಾನಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೆದ್ದುತೀಯಂತೆ ಸ್ವಯಂ ವಿಜಯದಾಸರೇ ಆ ಊರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಹೇಳಿದಾಗ ಗರ್ವದಿಂದ ಆಗಲಿ" ಎಂದರೂ ಇನ್ನೇನು ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಪುನಃ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಆಳು ಮೂಲಕ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭುಜಿಸಿ ವೃದ್ಧರಾದರೂ ಹಿಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ತಮಗೆ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಉದರ ಶೂಲೆಯಾಗುವುದೆಂದೂ ಹಾಗಾಗಿ ಆಗಲೇ ಊಟ ಮುಗಿಸಿರ ವುದಾಗಿ ಕರೆಯಲು ಒಂದ ಆಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ವಿಜಯದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದರ ಒಳಾರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದು ಅವರು ಅದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಕಾಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ದಿನ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕವಾಯಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷಯರೋಗವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ಪೃಥ್ವರಸೇಕರಿಂದ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳಾದುವು ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನು ಅವರ ಜೀವನ ಕೊನೆಯಾದಂತೆಯೇ ಎಂದು ನ್ನರೂ ತಪ್ಪುಗಾದರು. ತಾಯಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಮಗನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಗಿರಲು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ವಂತ್ಯಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಮಾರನೇ ದಿನ ತಾಯಿ ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಯ ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದೇಗುಲದಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಅಗವ ಸವ ಗಿ೦್ತು * ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ಷಮೆ ಕೋರಿದರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಜಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಗಮನಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅಭಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಅತಿ ವಂದಿಸಿದರು ಗುರುವಿನ ಕೆಲವೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿತು ತಾವೇ ಅವರಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದ ರೋಗವನ್ನು ನಿಜ ರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಗೌರವತೆಯ ಅಂತ ಸಂಭೂತರಾದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿದರು ಅವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನೂ ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಕೇಳಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಅಪಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿದೆ ಅದರ ನಿನಗೆ ಪಶ್ಚಿತ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕರೂಣೆಯಿಂದಲೇ ಸರ್ವವು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತು ಒಂದು ಜೊಳದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಧನ್ಯಂತರೇ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಹಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ತಿನ್ನಲು ಸೂಚಿಸಿದರು ದಾಸರ ಒಟ್ಟಾನ್ತರಾಧಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಂದರು ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗವು ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆರೋಗ್ಯವಂತರಾದರು ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಗುರುಕೆಲವನೂ ನಡೆಸತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮೂಡಿದುವು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಸಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಜತೆಗೂಡಿದರು ಅಜಾರ್ಯರು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಧೈರ್ಯಗಡದೆ ವಿಜಯದಾಸ ಗುರುವರ್ಯರನ್ನು ಸ್ವರಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಅಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡೆಂದು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅದರಂತೆ ಆಯ ದಾನ ಮಾಡಿದರು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರು ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯಣ್ಣ (ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲ ಹೆಸರು) ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವುಂಟಾಯಿತು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಪುನಃ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದರು ಅವಮೃತ್ಯುಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಅಜಾರ್ಯರು ಏ ರಾದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರಿಗೆ ಗುರುದಾದರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಗೊಕ್ಕು ಇಳಿದು ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೂಡಿತು ಆಗಲೇ ಹರಿದಾಸರಾಗುವ ಚೆಪ್ಪೆಯಕೆ ಮೊಳಕೆದೋರಿತು ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಕಾಲ ಒದಗದ ರಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ ಕಾದಿತ್ತು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ದಾಸನಲ್ಲಿ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಪಂಡರಾಪುರಕ್ಕೆ

1 ರೋಗದಿಂದ ಕಳುಹಿದ ಅಜಾರ್ಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕಾಲಾಂತರ ಬೇಕಲಪರಿವೆಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೈದಾಗ ಅವರು ತಮ ಶಿಷ್ಯ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತರನ್ನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು ಎಂದು ದಾತೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ — ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಹೋಗಿ ವಿರಲನನು ಧ್ಯಾನಿಸು ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ ನ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಕಳೆ ಹಿದರು ಆಚಾರ್ಯರು ಭಿ ಮಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದರು ಮೂರನೆಯ ಸು ಮುಳುಗಿದಾಗ ಒಂದು ಶಿಲೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿತು ಅದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಸದಳ ಅನಂದವಾಯಿತು ಮೈ ಪುಳಕಿತಗೊಂಡಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಾರ್ಯರು ಜಗನ್ನಾಥದಾ ರೆಂಬ ನಾವ ವನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನು ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರಗಿ ಜನನ ಮಾಡ್ಕೊಗೆ ರುಚಿಸುವಂತಹ ಕವಿತೆ ಕೀ ರ್ನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೊರೆಯೊಮ್ಮಿತು ಅಂದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ವನ ದೆ ದರು ಆಗ ಹ ದಿದ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು —

ತುತಿತೋಟ ನಿಭಿಕಾಯ ಒನ್ನನ್ನಾಥ
ವಿರಲಯ್ಯ ವಿರಲಯ್ಯ || ಪಲ್ಲ||

ಭಜಿಸುವೆ ನಿನ ನು ಅಜಭವ ಗುರನುತ
ಭಜಣಾಮರತರು ಕೆ ಜನ ಕೆ ರಾರೀ ೧

ನೀ ಕರ ನೆಸವೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆನ
ಸಾಕುವರ ರೊ ದಯಾಕರ ಮೂರ ತಿ ೨

ಶರಣಾಗತರನು ಪೊರೆವನೆಂಬ ತವ
ಬರ ದು ಕಣಾ ಸಿರಿವರ ಜಗನ್ನಾಥ ೩

ಈ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ಅಂಕಿತವಿದ್ದ ಶಿಲೆ ಒಹ ಕಾಲದವರಿಗೂ ಮಾನ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆಂದೂ ಅನಂತರ ಅದು ಅಪಖ್ಯತವಾಯಿತೆಂದೂ ದಾಸರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತು ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಹದಾಸಂದ ಪಟ್ಟರು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಅನೇಕಾನೆ ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಒಳಿಸಿದರು ಹಲವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಈ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸವಣೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಭೋಧಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದಾಗ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ದಾಸರು ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡುಗಳನು ಉದುಗೊರೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕೆ ರಿತು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ವಾದಿ ವಾರಣ ಪಂಚವದನ ಸತ್ಯ
ಬೋಧ ಸದ್ಗುರು ಜಿತಮದನ

|| ಪ ||

ಸತ್ಯಪ್ರಯರ ಕರಕಮಲ ಜಾತ
ವಿತ್ಯವಿರ್ಬತ ಘೋರ ತಮಲ
ಚಿತ್ತ ಜುತ ಜಗನಾ ಥ ವಿರಲನ
ಚಿತ್ತಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ

ಅನಂತರ ಸವಗೂರಿನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟರು ಕರಜಗಿಯಲ್ಲಿ
ವಿಷಯಲಂಪನ ಗಿದ್ದ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪವಿ ಶಾಮ್ಯತದಿಂದ ಆತನ ಮನಃ
ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರಾಣ ತದಾಸರು
ಅವನಿಗೆ ವಿವೇಕ ಹೆ ಕರು

ಅದದ್ವಾಯಿತು ಇನಾ ದರೂ ಒಳ್ಳೆ
ವಾದಿ ಹಿಂದಿಯೋ ಪ್ರಾಣೀ

|| ಪ ||

ಈ ದುರ್ನಡತೆ ತಿಂದೊದರಿಹವರದಿ
ಮೋದಂದಿಗೂ ಕಾಣೆ ಪ್ರಾಣೀ
ನು ಸತಿ ಧನದೊಳಾನವರತ
ಹುಳುವಾಗಿರುವೆ ಯಲ್ಲೋ
ಸ್ಥಳಾಸ್ಥಳರಿದ ದೆ ಕರಾಪ ಮಾಡ್ಯಫ
ಕೊಳಲಾಗುವುದು ಸಲ್ಲೋ
ಹಲ ಒದಿದು ಎಧಿ ಕ ಲಾಚರಣೆ ಬಡೆ
ಫೂತಗೆ ವರಲ್ಲೋ
ಎಲಾ ಕೇಳು ಒಂದು ತಿಲಾಪೂತ್ರ ನೀ
ಗಲಾಹ ಬಗಯೆ ಲೋ ಪ್ರಾಣೀ

೧

ಅನಂತರ ದಾಸಪ್ಪನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯನಾದನು ಅವನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ
ಯನಿತ್ತು ಪ್ರೀತದಿವರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿದರು ದಾಸಪ್ಪ ಹರಿ
ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುವಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಾಣಿಕೆಯೊ ಎಂಬಂತೆ ಮಂದೆ ಗುರುವಿಂದ
ಕಟಿತವಾದ ಹರಿಕಥಾಮೃತಾಕರ ಎ ಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ವಿಳಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒರೆದು ಆ
ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಓಸಿನೆಯ ಫುತ್ತುರಿ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪದ್ಯ
ಗಳು ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪದ್ಯಗಳಂತಿವೆ

ಕರ್ಜೆಗೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳ ಗದಗ ಅಡ್ಡೆಗೆರೆ ಕೋಣನತಂಬಿಗೆ ಒಳಗಾದ
ಚೆಕ್ಕೋಡಿ ಪುಕ್ಕೇರಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೆ ಆರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಬೆಳೆಸಿದರು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ
ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಗದ್ದಲ ಮಹಾರಾಜರು ಆಪಂತ್ರಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು ರಂಗೋಲೆ
ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿ ಯ
ಚಿತ್ರವನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಅದರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯ (ಕಿರೀಟಹುತ)
ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದರು ಕಿರಿ ಟವ್ವಿದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಿವಾನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಶಮಾ
ಧಾನ್ಯಗೊಂಡರು ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ
ಎಂಬುದನ್ನು ಚರಿತಾಚರಣಿಂದ ತಿಳಿದು ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ರ್ಕ ವ ತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ಗಳಂಟಾದುವು ಅನಂತರ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದರು ಅವರ ಸಂಚಾರ
ಕೆಂದು ಪುಸ್ತಕ ಯನ್ನೂ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು
ಅನೇಕವಿವೆ ಮೂಕರಾದವರು ಮೂತನಾದಿದ್ದು ಸೋದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ
ಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಿಯು ಓಡೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದ್ದು ಹಾದಿನಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು
ಮ ತನಾದವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ್ದು ಮೊದಲಾದುವು

ಹಾದಿನಾದ್ಯಂತ ಛಾಂದಿದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರ
ವ ನಸ್ಸು ಭಕ್ತಿಯತ್ತೆ ತಿರುಗಿಸಿದರು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು
ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದಾಸ ದಿ ಕ್ಷಿಯು ತ್ತರು ಜನೋಪಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರು
ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ ನೆಯಲ್ಲದೆ ಇನ ಷ್ಚ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ
ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇವಾಫದರ ಪಂವಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ

ಜಗನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶವಿರಲ ಶ್ರೀದವಿರಲ
ಮಂಕಟವಿರಲ ಗೋಪತವಿರಲ ಜ್ಞಾನಮಯವಿರಲ ಅನಂದಮಯವಿರಲ ಎಂಬ
ಅಂಕಿತಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಗುರ ಗಳಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ
ಸಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಆಯುರ್ಧಾನವನ್ನು ಪಡೆದುದರ ಭುವಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು
ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೭೩೧ನೆಯ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ ಭಾನುವಾರ ರಾತ್ರಿಯ
ಮೊದಲ ಪ್ರಪರಾಂತದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ದಿ 17-9-1809 ರಲ್ಲಿ) ವೈಕುಂಠಮುಗಿಳಾ
ದರು ಅವರು ಬದುಕಿದ ಕಾಲಾವಧಿ ೮೧ ವರ್ಷ ೧ ತಿಂಗಳು ೨೦ ದಿನಗಳು ಈಗ
ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ ನೆ ವಂದಿರವಾಗಿದೆ ಅವರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಳತಂಬೂರಿ
ಗಳು ಪಾದುಕೆಗಳು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಿಗಾಮ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿವೆ
ಹಾಗೂ ಅವರು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಗೆ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ
ಕಂಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಜಗನಾಥದಾಸಾರ್ಯರ ಸ್ತಂಭ ಎಂದು ಜನರು ಭಕ್ತರು ಕರೆಯಾ
ವರು ಆ ಕಂಬವನ್ನು ಕವಚಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ
ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರಷ್ಟೆ ಆದರೆ ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಮೆಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡವೆ ಯಾಗಿ ಜನರ ನುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹಾಯ್ದುದರೂ ಹಾಗಾಗಿ ೯೩ ರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಮ್ಮನಿ ಮತ್ತಿತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಪುರಂದರದಾಸ ಕೆನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸರಂತೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಆಹ್ಲಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ತಂತ್ರಸಾರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು (೨) ಸುಳಾದಿಗಳು (೩) ಸುವಾಲಿಗಳು (೬೦೦) ಕೀರ್ತನೆಗಳು (೧೯೪) ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಿಸುವಂತಹ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿಶ್ಚೇದಿಸುವ ೯೮೮ ಭಾವಿನೀ ಪಟ್ಟಿದಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ರಾಸರುಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾರ್ಥಸಾರ ನಿತ್ಯದೀಯೇ ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಬರೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಅನಂತರ ಅವನು ಹಿರಿಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೇ ಕುಳಿತು ರಚಿಸಿರಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕೃತಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲ

ಪಂಚರಾವುರದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಶಿಲೆ ದೊರಕಿದುದರಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂದೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದರು

ತಂತ್ರಸಾರ ೨೯ ಪದಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಿಕೆ ಮೂಲರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಮರ್ಮ ಇದನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಧನ್ಯನಾಗುವನು ರಾಮನು ವನಜ ಸಂಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುವನು

ವನಜ ಸಂಭವ ಕೀಳು ನಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು

ಎನಗನಂತಾನಂತ ಮಂಗಳ ಗುಣ

ಪ್ರಣವ ವಾಚ್ಯನು ನಾನು ಅಷ್ಟ ವರ್ಣೋಪೇತ

ಪ್ರಣವದ ವಿಚಾರವನು ಪೇಳ್ವೆ ನಿನ್ನಗೆ

೪

ಸಾರ್ವದರಿ ಕೀಳು ಆಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರ

ನಾದ ಬಿಂದು ಘೋಷ ಶಾಂತತಿ ಶಾಂತರು

ಈ ದಿವ್ಯ ವರ್ಣದಲಿ ವಿಶ್ವ ತೃಜನ ಪ್ರಾಜ್ಞ

ಮೋದಮಯ ತುರ್ಮಾತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ

೫

ಅಂತರಾತ್ಮ ತಯಾ-ತ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅಜ ಅನಂದ ಇಂದ್ರೇಶ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನಂತರ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ರೂಪಗಳು ಅಭಿದ್ಯೈತ್ಯವಾದದ್ದು. ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ನಿರುಪಮಾ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದ್ದುದರ ವಿಚಾರ ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಹನ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರದ್ದೇ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ * ಅದರ ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ವರದೇಂದ್ರ, (ಕ್ರಿ ಶ 1774) ರದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಧ್ವ ಕವಿಯಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡು ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಇವನ ಗುರು ವಸುಧೇಂದ್ರರು ನರಸಿಂಹ ಭಾಗವತನ ಮಗನಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಸುಧೇಂದ್ರನ ಕೈವೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿ ವಂತೆ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ * ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರಕೀರ್ತರು ಇವರ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ) ಬಿನ್ನ ಹದ ವೇದೇಶೀತಿಯ ದ ತಂತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನ ಗ್ರಹಿಸಿದರು * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಕವಿ ಚರಿತ ಕಾರರು ದೊರಕಿದ ತಂತ್ರಸಾರದ ಪದಗಳು ೨೯ ಅದರ ಅಚ್ಚಾಗುವುದು ೨೩ * ಇವು ಎರಡು ಒಂದೇ ಕೃತಿಗಳು ಏಕೆಂದರೆ ಕೆ. ಕೆ. ಚ. ಕಾರರು ಉದ ಹರಿಸಿರ ವ ಪ್ಲಾವಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ಪಾಲ್ಕನೆಯ ನ ದಿಗಳು ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಕೆ ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರಂ ವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳ ೨ ಭಿನ್ನ ವಲ್ಲ. -೩ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ -

ವಂಗಳ ದಶ ಪ್ರಮತಿ ಮುನಿಮಾಸ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ವಂಗಳ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಯ್ಯಗೆ

ಎಂದಿರುವ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ವಿರ ವುದರಿಂದ ಈ ನುಡಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರದ್ದೇ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು.

ಸುಲಾಬಿ ಹ ಗೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳೂ ಈ ಮಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹಾಡುಗಳು ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಗೀತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ವಚನಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ. ಬಿಡಿಯಾದ ಅನ ಭವದ ಉತ್ಕಟ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಸಂಗೀತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉದ್ಘಾಟನೆ—

5 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೆತಿಗಳು ಸಂ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಜ್ ಇವರ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

6 ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ ಸಂ ||| (1929) ಪುಟ 136 ಆದ ಸರಸಂಪಾಟು.

7 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಉಡುಪಿ ಪುಟ ೧೯೬.

8 ಪೂರ್ವ ರತ್ನ—ಕೆ ಎಂ ಕೆ ಪ್ಲೂರಾಜ್ ಇವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೨೨ ನುಡಿಗಳಿವೆ.

ಅಭೋಗಗಳ ತದ್ವತ್ವವಾದ ಉಗಾಭೋಗಗಳು * ಸ ಇಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಸಾಲುಗಳು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸದಂತೆ ತಿಳಿಯಾದ ವಿವರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಅನಂತರ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದದ ಒಟ್ಟು ಸಾರವಿರುತ್ತದೆ ಲಯ ಪ್ರಾಸಗಳು ಕ್ರಮ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಇದು ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳಾದ ಧ್ರುವ ವಟ್ಟ ರೂಪಕ ರೂಪವೆ ತ್ರಿಷ್ಠತಿ ಅಷ್ಟಿ ಅದಿತಾಳಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಈ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿರ ವುದಿಲ್ಲ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ವಿಶೇಷಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದಗಳು ಕೇವಲ ೨ ೩ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು ರಸಭರಿತವಾದ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವದ ಸಾರ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವರು

ರೂಪಕ ತಾಳ

ಸುಳಾದಿಗೆ

ಮೂರು ದೋಳ ಸ್ವಾಮಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸುಖಪೂರ್ಣ
ಪ್ರೇರಣೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯ ದೋಷವಿ
ದೂರ ಸದ್ಗುಣ ಸಾಂದ್ರ ಸಜ್ಜನಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರ
ಭಾರತರ್ತ ಜಗತಿ ನೀ ನೀರಿ ಎಮ್ಮ ಮ
ನೊ ರಥ ಸದಿಸುವ ದೇಶಸಾಧ್ಯವೋ ನೀನಿಗೆ
ಕೊರ ವಹನವರ ಸಂಪಾರ ಮಾಡಿರು ಗೆರು
ಮಾರುತೀವಲ್ಲಭ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೆ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಭೂದಿ ಭಾಗ್ಯವನಿತ್ತು ನಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ದಿನ
ತೂರ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ನೀನಲ್ಲದಿ
ನಾ ರು ಭಕ್ತರ ಕಾವ ಕರುಣೆಗಳು ಜಗದಿ ೨೦

ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ

ಆರು ವಂದಿಕಳೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು
ಆರು ಶಾಶ್ವತೆ ನು ಆರು ಕೊ ಹಿಸಲೇನು
ಆರು ಮುನಿದು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ವಿನು
ಮಾರುತಾಂತರಾಮಿ ಜಗಣಾ ಥ ವಿರಲನ

9 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುಟ VIII

10 ಜಗಣಾ ಥದಾಸರ ಪಾಠಗಳು ಪುಟ ೯೦

ಕಾರುಣ್ಯಪಾತ್ರರ ಕರುಣವೆನೂ ಳಗಿರೆ
ಅರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಳಲೇನು 11

ಸುನಾಲಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನ (ಪ್ರಪದಿ)ಗಳಂತೆ ಶುದ್ಧ ದೇಶೀ ಭಾವಕ್ಕನ ಸುವಾರಿಗಳು ಎಂಬ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕರೆಯಲಿ ಗುವ ಈ ಪದಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅನೇಕ ಲೋಪ ದೂಷಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿವೆ ಬಿಕ್ಕ ಬಿಕ್ಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಗಹನವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಬಿಡುವಂಥ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಸುವಾರಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು ಸುವಾರಿ ಸುವಾರಿ ಸಂವ್ಧಲೇ ಕೊನೆಗೆ ಹೃಸ್ವವಾಗಿ ಸುವ್ವಿ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿವೆ ಸುವಾಲಿ ಎಂದರೆ ಸು+ವಾಲಿ ಎಂದೂ ಸುಂದರ ವಾದ (ಚಿನ್ನದ) ವಾಲಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ನಾರೀ ವ ಲಿಯರಿಗೆ ವಾಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ವಾಲಿಯ ವಿಶೇಷತ್ವ ಮಾಂಗಲ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲು ಅದೇ ನಾರಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ದುರದೃಷ್ಟ ವಶಾತ್ ವಿಧವೆಯಾದಾಗ ವಣಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಡುವಂತೆ ವಾಲಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆಯದಿರುವುದು ಅಪವಾದ ವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುವುದು ವಾಲಿಗಳೇ ಕಿವಿ ಯೋಲಿಗಳು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಗೋಚರವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸುನಾಲಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಬಹಿರಂಗ ಮುಚ್ಚಿ ವ ರೆಯಲ್ಲದೆಯೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ನೀತಿ ಅನೀತಿ ಡಾಂಟಿಕತನ ದುರ್ವರ್ತನ ದುರ್ಜನ ಸಜ್ಜನ ತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಗಳಿಗೆ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ಶುಚಿ ಅಶುಚಿಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಮನುಮುಟ್ಟಿಂತೆ ನಿವೇದಿ ಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆಯೇ ಗಣಪತಿ ಈಶ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಭೂ ಮಾತೆ ರಂಕಿನಿ ವೆಂಕಟೇಶಾದಿಗಳ ಪದಗಳೂ ಇವೆ

ದೇವರು ಗ ರುಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ಅಂದಿಕಾತನಯ ಭೂತಾಂಬರ ಧಿಪ ಸುರಕ
ದಂಬ ಸಂಪೂಜ್ಯ ನಿರವದ್ಯ ! ನಿರವದ್ಯ ನಿನ್ನ ಪಾ
ದಾಂಬ ಜಗಳಿನ್ನ ಸುಹವಲಿ

—ಗಣಪತಿ

ಪಂಚಾಸ್ಯ ಮನನದ ಚಂಚಲನ ಪರಿಪರಿಸಿ
ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ! ಪ್ರಾರಬ್ಧದಾಟಿಸು ವಿ
ರಂಚಿ ಸಂಘವನೆ ಕೈತಯೋಗಿ

—ಈಶ್ವರ

ಹೃದಯದಲಿ ತವರೂಪ ಪದನದಲಿ ತವನ ಮೊ
ಉದರದಲಿ ಪ್ರೇಮದ್ ಶರದಲ್ಲಿ । ಶರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ
ಪದಜಲಗಳರಲು ಭಯ ಉ ಚಿ —ದೇವತೇಶ

ನೋಡಿದವ ದುರಿತ ಈಡಾದಿದವ ನಿನ್ನ ಕೊಂ
ಡ ದಿದವ ನಿತ್ಯಹರಿಪಾದ । ಹರಿಪಾದ ಕಮಲಗಳ
ಕೊಡಿಸುವ ಸತ್ಯವಂದೆ ದು —ರಾಘವೆಂದ್ರ

ಮತ ವ್ರತ ಕಥೆ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾವುವು ಎಂಬುದರ ವಿವರಣೆ ಒಂದು ಸುವಾರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಮತದೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ವ್ರತದೊಳಗೆ ಹರಿದಿನವು
ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಭಾಗವತ ಕಥೆಯೆ ನಿ । ಕಥೆಯೆ ನಿ ವ ಅರ್ಥೋಕ್ತ
ಕತಿಕೆಯ ಶ್ರಿ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆನಿ

ದೈವವನು ಕದು ಯಾವ ನರನೇ ನಂಬುವುದಾಗು ಹೋಗುವುದಾಗಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ
ನರರೊಂದಾಡಿ ದಿನ ಬಂದೆ ಕಳೆಯಲಾ ಬೆ ದ
ನರನ ಸಖನಾದ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ । ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮಾರ ತಿಯ
ಚರಿತೆಯ ಕೊಂಡಾಡೊ ಮನವುಬ್ಬಿ

ಸುಳ್ಳಿನ ಬಗೆಗೆ ನೋಗಸ ದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು
ಅಂತೆಯೇ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪಂಚಮಹಾಪಂಚಗಳಿಗೊಂದು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೇ
ಆಗಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನೆಂದರೆ (ತಿರಿದೋ ತಿರಿದ ದೇವೊ) ಅದನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಲಾ ಇನೂ ಅನೇಕ ಸುಳ್ಳಿನ ಮಾಲೆಯ ನು ನೇಯದೆ ಕಾಣುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿ
ಬರುತ್ತದೆ ಕೊನೆಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸ ಳ್ಳು ತನ್ನ ಹಾದಿ ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ನಿಜಾಂತ ಹೊರಬೀಳ ವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಏಕೆ ದರೆ ಸ ಳ್ಳು ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ ಅದರ ಸತ್ಯವು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ದರೂ ಸ್ಮೃತಿ
ಪಟ್ಟದಲ್ಲರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಸಂಸ್ಕೃತಧಿಕ ಮತ್ತಿಲ್ಲವೊ ಮಹ ಪಾಪ
ಸುಳ್ಳು ಕಳ ತನವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ । ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿ
ತೆಲ್ಲೊ ಹಾರತ್ಯ ಇದರಂತೆ

ಸತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಹ ಡುವ ಪದವಿದು
ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ಖರೆಯು ವಿ ಧೈಯೆಂದರೆ ಸುಳ್ಳು
ಸತ್ಯವಿ ಹೈಗಳು ಏಕತ್ಯ । ಏಕತ್ಯವೆಂದರೆ ಉ
ನ್ಮತ್ಯ ಈ ಮಾತು ನಿಜವಲ್ಲ

ಇಂತಹ ಕ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ವೆ ರೆದಿರುವರು

—ಗುಣವಂತನೆಂಬ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಸೆ ಬಿಸದದ

ಮನುಜ ಬಿಡುಸಿದ್ವೆ

—ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯ ಲು ಬೇಡ

—ಜಲದೊಳಗೆ ಮೀನು ನಿರ್ಮೂಲರಾದೆವೆಂದಂ ತ

ಮೊಳು ತಾವೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಸುಖಿಸೋರು

—ಮಾನು ಮೊಸಳೆಗಳು ತಪ್ಪೇನು ಜಲದೊಳಗಿಹವು

ಸಾ ಪ ಭಲವ್ಯಕ್ತಿ ಬರಲಿಲ್ಲ

—ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಗಳೆಂಬೆರಡು ಇಲ್ಲಿಹವು ವಿಸ್ತೃತಿ

ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಿಯ ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವರ್ಗ ! ಸ್ವರ್ಗವಿರದರೆ ಬಾಹ್ಯ

ನರಕ ಭಯಕಂಠಿ ಎಂದೆಂದ

ಮಡಿಮೈಲಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಡುವವರನು ಕಂಡು ದಾಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೋಪವಿದೆ

ಮಡುವೆ ದಿಯೆಂದು ಅಡಿಗಡಿದ್ದಾರುವೆ

ಮಡಿಯಲ್ಲೆ ಬಂತು ಬಿಡುಸಿ

ಎಂದಂ ಬೇರೊಬ್ಬ ದಾಸರು ಭೆ ಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾದರೊ ಖಂಡಿಸುವ
ಬಗೆ ಇಂತಿದೆ

ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯ ಲು ಬೇಡ

ನೋಡು ಸರ್ವಜ್ಞ ಹರಿದಾಸ ! ಹರಿದಾಸ ನೋಡಿ ಕೊಂ

ಡಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ವೆ ನವುಟ್ಟಿ

ಮಡಿಯೆಂದರೆ ಬಂದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರಾಯಿತೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀಂನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ
ಮಾನು ಮೊಸಳೆಗಳೇ ಮೊಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೇ ಮಡಿ ಬಾರದಂ ಎಂದಂ ಜಗನ್ನಾಥ
ದಾಸರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ದಂಭಕನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೀಯದೆ ಜ್ಞಾನವತ್ತ
ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ದಾಸರ ಅಭೀಷ್ಟೆ

ಮಾಯಾ ವಾದವನ್ನು ದಾಸರು ಖಂಡಿಸುವ ಮಾರ್ಗ ಎತ್ತಿವು ವಾಗಿದೆ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ಮಹವು ಹೇಯವೆಂಬುದಂ ಸಿದ್ಧ

ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಸತಿ ಪುತ್ರ ! ಸತಿ ಪುತ್ರರಗಲಿದರೆ

ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಾಕೋ ಅಳಂತಿದ್ದಿ

ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಮಿಲ್ಲ ಮನನವ ನಿನ್ನ

ಮೃದ್ಧೆಯಂ ಬೆರೆದಂ ಸಂತಾನ ! ಸಂತಾನ ಪಡೆದೇ

ಇಲ್ಲವೇ ಜನನ ಭಗವೇರಂ

ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹುರುಳು
ವೆಂಬುದನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂಬ ತತ್ವವು
ವನ್ನೂ ಸಂತಾರಾಂ ಹಿವ್ವುವುದಿಲ್ಲ

ವಾಲು ಗದಲೋಳಿಗಿಪ್ಪ ಶ್ರೀಲೋಲ ಹರಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಲುಚ್ಚಿ ಯೋಳಿಗೆ ಹೊರಳುವ ಹೋದಾಡಿ ಬಳಲುವ
ಖೋಳಿ ಮಾನವನೆ ನೀನೆಲ್ಲಿ
ಈಶನಾನಂದವನ ಶ್ವಾಸಬಿಡಗೊಡದೆ ಯಮ
ಪಾಶಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಸೆರೆದೊಯಿದು | ಸೆರೆದೊಯಿದು ನರಕವೊಳು
ಘಾಸಗೊಳಿಸಿ ವನೊ ಬಹ ಕಾಲ

ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ನೆ ಬೋಧಕರಿಗೆ ದಾಸರು ಹೇಳುವ
ಪ್ರತಿ ನುಡಿ

ಮಾತಾ ಪಿತರ ದ್ರೋಹಿ ಬಂಧು ಘಾತಕ ಬ್ರಹ್ಮ
ಘಾತಕನ ನೀನು ಪುಸಿಯಿಲ್ಲ | ಪುಸಿಯಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಜಗ
ಣಾಥ ವಿವಲನೇ ನಾನೆಂಬಿ

ದ್ವೈತಮತದ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನೂ ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸುವ
ಪದದ ಹಾಗೂ ಪದದ ಭಾಗಗಳು ಹೀಗಿವೆ

- ನಿನಗೆ ದಾಸನು ನಾನು ಎನಗೆ ದಾಸನು ನೀನು
- ಇಂದಿರಾಪತಿ ನೀನು ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ನಾನು
- ನಿತ್ಯ ಬುದ್ಧನು ನಾನು ನಿತ್ಯ ಪೇಶನು ನೀನು
ಭೃತ್ಯನೋ ನಾನು ಪ್ರಭು ನೀನು | ಪ್ರಭು ನೀನು ಮೂಲೋಕ್ತ
ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ನೀನು ಅಣು ನಾನು
- ಬಿಂಬ ನೀ ಎನಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಾನಿನಿಗೆ
- ನೀನೈವನ್ಯರಿಗೆ ನಾನೆರಗನೊ ಸ್ವಾಮಿ
ದಾಸವಾಂತಕನೆ ದಯ ವಂತ | ದಯವಂತ ಎನ್ನೊಳ ಭಿ
ಮಾನ ನಿನ್ನಿರಲೂ ದಯವಾಗೊ
- ನಿನ ಆಧೀನನು ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ
- ನಾನಿನ್ನ ಮರೆತರೂ ನೀನೆಲ್ಲಿ ಮರೆಯದೆಲೆ
ಸಾನ ರಾಗದರಿ ಸಲಹುವಿ | ಸಲಹುವೀ ಸರ್ವಜ್ಞ
ವಿನೆಂಬೆ ನಿನ್ನ ಕರಣಕ್ಕೆ

ಹೀಗೆ ಸಲಭವಾಗದಿದ್ದರೂ ದೈವತ ವತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ ಸುವಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಹಾ಼ಕ್ಷಿಯ ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯುವ ಒಂದು ಸುವಾಲಿ

ಈಶ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಈಶ ಭನ ಛಿ ಸರ್ವ
ದೋಷ ವರ್ಜಿತ ಛಿ ಪರದೆ ಶಿ | ಪರದೇಶಿ ವತಿಯೊಡನೆ
ವಾಸವಾಗನೆ ಮನದಲ್ಲಿ

ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಭನ ದೇಶ ಕಾಲಗಳಿಂದ ಪರಿಗೆ ಸಮ ಛಾದರೂ ಗಣದಿಂದ ಅಸವ ಛಾದ ರಮಾದೇವಿಗೆ ಸಮಾಸಮ ಎಂದೇ ಹೆಸರು. ಜೀತನಾಜೀತನ ಸರ್ವ ಸಮದ ಒಂದನ್ನು ನಿಯಮನೆ ಮಾಡುವ ಈಶವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಕೆ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರಳು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳು ನಿರ್ವಿಕಾರಳು ಸರ್ವರಿಗೂ ವರದಾಯಕಳು ಜೀವೊತ್ತದ ರೆನಿಸಿದ ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೂ ಅಧಿಕಳು ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ನನ ವ ನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ಪರಪ್ರದಳಾಗು ಎಂದು ಪ್ರಮೇಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸುವಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. 12 ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಂತೆ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳಿಗೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸೋಜಿಗ ಒಹ ಶಃ ಭಾವ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ಗಳ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ ಅವು ದೈವ ವನ್ನೂ ೮ ರ ವನೂ ಅಥವಾ ಸಮಾಜ ಸ ಧಾರಣೆಯನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ದೈವದ ಹಿರಿಯ ಗರಿಮೆಗಳನೂ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಹಾಡುತ್ತವೆ. ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ದೈವಾಂತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುಂಜೋತ್ತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೂ ಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿರಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರು ಕೂಡ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿರಾದಂತೆಯೇ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡೆವೆ ಇದ್ದರೂ ಹಾವರೆಯ ಎಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದಂತಿದ್ದು ತಮ್ಮ ದೈವದವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಗನ್ಮಾತೃದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ದೇವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನದಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಭಕ್ತಿ ನಾಸ್ತಿಕರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆಚಾರ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂಢಸಂಜೆ ಆಡಂಬರ ದಂಭಾಚಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಟಿ ಮನದಲ್ಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

12 ಅದೇ ಶಿ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಪುಟ ೪೫೫ ಹಾಗೂ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವರು ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ಆಯ್ದವೆ.

ವರ್ಗಿಸಿವೆ ದಾಸರನ್ನು ಯಾರು ಯಾವ ಒಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಗಲಿದರೂ ತೆಗಳಿದರೂ ಅವರು ಮ್ಲವನ್ನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯಿಂದ ನೋಡುವವರು ಎಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸ್ವರಣೆ ಬಿಡದವರು ಉದಾ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೂಸಿ ಮೃಗದಾಸ ನೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಇವರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ದೇಶನ ದೊರಕದ್ದು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಡು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸದವರನ್ನೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಈ ದಾಸರು ಕೆರಡಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ಪರಿದಾಸ ದಾಸಪ್ಪರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದವರು ಜಗನಾಥದಾಸರೇ ಸದಾ ಸುಖಲೋಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿವನನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನಿ ತ್ತು ಆತನಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕೀರ್ತನಗಳು ಮೂಡಿಬರಲು ಕಾರಣಕರ್ತರಾದವರು ಇವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹೇಗೋ ಕರ್ಚಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ಇವರು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದರು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಹೀಗಿದೆ

ರೋಗಹರನೆ ಕೃಪಾಸಾಗರ ಶ್ರೀಗುರು	
ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪರಿಪಾಲಿಸೊ	ಪ
ಸಂತತ ದ ವರ್ಗದಿ ಧ್ಯಾನತ ವಿವಾಕರ	
ಸಂತತ ವಿನುತ ಮಾತ ಲಾಲಿಸೊ	೧
ಪಾವನ ಗಾತ್ರ ಸುದೇವ ವರನೆ ತಪ	
ಸೇವಕ ಒಸರೊಳಗಾಡಿಸೊ	೨
ಘನ ಮಹಿಮ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಪ್ರಿಯ	
ನಿನ್ನಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸೊ	೩

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ೯ ಬಾರೋ	
೧ ರ ಣ್ಯ ವಾರಿಧಿಯ ಬಾರೋ	
ಅರಾಧಿತ ಭಕ್ತರಿಷ್ಟಾ ಪೂರೈಸುವ ಪ್ರಭುವೆ ಬಾರೋ	ಪ
ಸನ್ಮಾಸ ಕುಲದೀಪ ಬಾರೋ ಸನ್ನತ ಸದ್ಗುಣವೆ	
ಛಾಸ ರ ಚರಿತನೆ ಭೂಸ ರ ಪಂದ್ಯನೆ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ೯ರ ವರಪುತ್ರ ರಾಯ ಬಾರೋ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ೯ರ ವರಪುತ್ರರೆನಿಸಿದ	

ದೇಶಕರೋದಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯ ಬಾರೋ
ರಾಘವೇಂದ್ರಯತಿ ಸ ವರ್ಣಮದಿ ದುರಿ
ತಾಘದೊರ ತೇ ನಮೋ ನಮೋ

ಅ ವಂತ್ರಾಲಯವಾದರೋ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಸೋಬಗು ವರ್ಣಿಸಲುಸದಳ
ಸ ರವನಾಲಯ ದಂತ ವಂತ್ರಾಲಯ
ಕರಸುವುದು ಕಂಗೊಳಿಸುವದು ನೋಳ್ವಜನಕೆ ||ಪ||

ಕಾಮಧೇನುದಿನಂತೆ ಒಪ್ಪ ಗುರುಪರ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮ ಸುಧಿಯಂದ್ರ ಸುತ ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಅವ ಯಾಧಿಪತಿ ಒಳತದಿಪ್ತ ಓದಿಂಪ ಚಿಂ
ತಾವ ಣಿಪ್ರಕಾಶದಂತಿಪ್ಪ ವಂದಾವನದಿ ೧

ವಾದಿರಾಜಗೆ ರುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ —
ವಾದಿರಾಜ ಗಲ ವಾದಿ ರಾಜಾ
ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಣೆಂದ್ರ ಭ
ರಾ ಧರಾಟಿ ವಿಬೋಧದಿ ಚಂದಿ ||ಪ||

ಜ್ಞದಿಗಳನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನು ಸ್ಮರಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ
ವರದೇ ಕಾರುಣ್ಯ ಶರಧೇ
ಕರದೆನ್ನ ತವ ನಿಧಿಯಲಿಟ್ಟು ಪೊರೆದೇ ||ಪ||

ಯಮಂ ಎನದಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು —
ಯ ಮನೇ ದುರಿತೋಪ ಕಮನೇ
ಕರ್ವ ಪರಿಪರಿಸು ಬುಗದಮನೆ ದಯವಂತೆ ||ಅ||

ಕಾವೇರಿಯ ಘನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ —
ಕಾವೇರಿ ಕಲ ಪಾಪಹಾರಿ ಪಾವನ
ಶರೀರ ಶುಭತೊ ಪೊರಿ ||ಪ||

ಪ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ರಂಗೇಶನಾಲಯಕಿ ನೀ
ನಾಪರಣಾಣಾಗಿಪ್ಪ ವಿರಚಿಯಂತೇ
ದೇವತುಹಿ ಗಂಧರ್ವ ಪಿತೃಪ ನರವರರಿಂದ
ಸೇವನಿಯಾಳಿ ನಿ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಪೂರೈಪೆ ೧

ಪಂಥರಿನಾಥನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ವಾಗ —
ಕಂಡ ಪಂಥರಿರಾಯನ ಸಿರಿಮನ ಪ್ರಿಯನಾ ||ಪ||
ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ ಕರದಂಡ ಮ ನಿವನೊಲಿ
ದಂಡ ಜಾಧಿಪ ಪ್ರಕಾಂಡ ಸುಖೀರಣ ||ಪ||

ಕಂಡೆ ಪಂಥಾರಿಯನೆ ತನ ನು

ಕೊಂಡಾಡೆ ಪರ ಪ್ರಿಯ ನ ವಿರೂಪ

||ಪ||

ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ತಿರ ಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಿಗೆ ತಲೆಯ ಒಲವು ಕಡೇಪಕ್ಷ ಏವತ್ತು ಬ ರಿಯಾದರೂ ಆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೊಂದೂ ಪದಂತಿ

ತುತಿಸುಬಲ್ಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಿನ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾ

ರ್ವತಿ ಪತ್ನಾದ್ಯಳವಡೆ ದತಂಕ ಮುಹುರ್ದೇವ

||ಅ||

ಆ ವೆಂಕಟಗಿರಿ ನಿಲಯ ಸಂಕ್ರಿಸಾ

ಜೀವಯುಗಲಗಾ ನಮಿಸುವೆನು

||ಪ||

ನೇವಿಪ ಜನರಿಗವ ರ ತರುವೆನಿಸಿ ಧ

ರಾವುಯಕಾಖ್ಯ ದಿವಿಯೊಳೆನಿಪ

||ಅ||

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ಲಾಧಿಪ ನಮೋ ರಾ

ರಾಜೀವ ಭವ ಭವಾರಾಧ್ಯ ನಮೋ

||ಪ||

ಪಾತಕರೋಳಗಧಿಕ ನಾನಯ್ಯ ಜಗ

ತ್ಪಾತಕವ ಕಳೆವ ಮಹರಾಯ ನಿನ್ನ

ದೂತವಲ್ಲವೆ ಜೀಯ ಜಗ

ನಾ ಧ ವಿರಲ ಪಿಡಿಯೋ ಕೈಯ

೪೬

(ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ೪೬ ಪದಗಳಿವೆ)

ಜೀವನ-ಘಟನೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದವರೆಂತೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ದಾಸರು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಿವೇದಿಸಿದರು ಅವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಜೀವನಪಥ ಹೇಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಹೇಗಾಯಿತು ಎಕಾಯಿತು ಎಂಬುದರ ಪೂರ್ವಾಪರಣಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನದ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ವ ನಗಾಣ ಬಹುದು ಉದರತೊಲೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಜಯ ದಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಆಗ ಅವರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಗಲಿದ್ದ ರೋಗ ವನು ನಿವಾರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಆಯ ಪೈದಲ್ಲಿ ಸಲವತ್ತು ಪರ್ವಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ಧಾನ ಮಾಡಿದರು

ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಹೋಗಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಮಾಸಮದಲ್ಲಾದ ವಂಶದ ತುಮುಲವನ್ನು ಗವ ನಿಶುಬಹುದು

ರತುನ ದೊರಕಿತಲ್ಲ ಎನಗೆ ದಿವ್ಯ
ರತ ನ ದೊರಕಿತಲ್ಲಾ ||ಪ್ರ||

ರತುನ ದೊರಕಿಳು ಎನ್ನ ಜನುಮ ಪೆ
ವಿತರವಾಯಿತು ಈ ದಿನವು ಸಾ
ಯತನ ಗೈಯಂತ ಒರುತಿರಲು ಪ್ರ
ಯತನವಿಲ್ಲದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ||ಅ ಪ||

ಪಥದಿ ನಾ ಒರುತಿರಲು ಭಳಧಳವೆಂದು
ಅತಿ ಕಾಂತಿ ಝಳವಿಸಲು ಬೆರಗಾಗುತ್ತ
ಅತಿ ಬೋದ್ಯವ ಕಾಣಲು ಸೇವಿಸುತಿರೆ
ಸತತ ಕರಪದಿದಾಧರಿಸಿ ವ ನೋ
ರಥವ ಪೂರೈಸುತಲಿ ದಿವ್ಯ ಸ
ನ್ಮತಿಯ ಪಾಲಿಸಿ ಮೋಕ್ಷ ಸ ಪಥವ
ಅತಿಶಯದಿ ತೋರುತ್ತ ಪೊರೆವ ೧

ವಿಜಯದಾಸರ ಆತ್ಮೆಯಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ರೋಗವನು ನಿವಾರಿಸಿದ ಘಟನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಹಾಡು

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿನ್ನಯ ಪ ದ
ನಾ ಪೊಂದಿದನೊ ನಿತ್ಯಯ ||ಪ||

ಈ ಪೀಡಿಸುವ ತ್ರಯ ತಾಪಗಳೋಡಿಸಿ
ಕೈಪಿಡಿದನ ಕಾಪಾಡಿದ ಗ ರ ರಾಯ ||ಅ ಪ||

ಘೋರ ಪ್ಯಾಧಿಯನೆ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ
ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ
ತೋರಿದರಿವರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದಂದಿ
ಸಾರಭ್ಯ ತಪಪಾದ ಸಾರಿದ ಸಲಹೆಯು
ಸೂರಿ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಗ ಳೋದಾರ
ಮರುಳನ ದೋಷ ನಿಲಯವ
ದೂರಗೈಸಿ ದಯಾಂಜನಿಧಿ ನಿ
ವಾರಿಸಿದ ಕರಪದಿದು ಕರುಣದಿ ೧

ಅಪಮೃತ್ಯುವನು ತರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
ಅಪರಾಧಗಳ ಮರಿದೆ
ಚಪು ಚಿತ್ತನಿಗೊಲಿದು ವಿಪುಲ ಮತಿಯನಿತ್ತು
ನಿವೃಣನೆಂದನಿಸಿದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಂದಲಿ

ವಿಜಯದಾಸರು ವೆ ಕೊಂದವಾಸಿಗಳಾದ ವೃತ್ತಾಂತ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿದೆ —

ತೆರಳಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ವಿಜಯ ವಿರೂಪ
ಪುರದೊಳಗೆ ಪರದ ಭರ್ತರ ಕಾಣಬೆ ಕೆನುತ ||ಪ||

ಯುವ ಸಂಪತ್ತರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶಬ್ದ ದಶಮಿ ವಿಭಕ್ತಿ
ರವು ಗೆ ರುಮಾರ ಪ್ರಥಮ ಯಾವ ದೀ
ಪವನಾಂತರಾತ್ಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನೋ
ತ್ಸವ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬಹು ಲವಲವೆಯಿಂದ ೧

ಇದೇ ರೀತಿ ನರಸಿಂಹದಾಸರ ಮರಣವನು ತಿಳಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು

ತೆರಳಿದರು ವೈಕುಂಠಪುರದರಸನ
ಬರಣಾಬ್ಬ ಸೇವಿಸಲಿ ನರಸಿಂಹದಾಸರು ||ಪ||

ಉಪ ಹರುಷದಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವ ವರ ಪೆ ಮಾರ್ಗತೀರ
ಅಪರ ಪಕ್ಷದ ಪತಿ ಭಾವ ವಾರ
ದಿವದಿ ಪೂತಕಾಲ ಸಮಯದಲಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಧವನಂಭ್ರ ಕಮಲ ಧೇನಿಸುತ ಸಂತೋಷದಲಿ ೧

ಈ ನರಸಿಂಹದಾಸರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತಂದೆಯಿರಬಹುದಾದರೆ ಅವರು ಗತಿಸುವಾಗ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಿಗೆ ೩೮ ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು

೮ ಘವೇಂದ್ರರಾಯರ ಭೌತಿಕ ದೇಹದ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಯಿದು ಇದರಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಗತಿಸಿದ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ವಂದಿಸುವೆ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ೯ರ
ವೃಂದಾವನಕೆ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿ ದಿವಗಳಲ್ಲಿ ||ಪ||

ಸುವಿರೋಧಿ ವತ್ಸರದಿ ಶ್ರಾವಣ ಪರದ್ವಿತಿ ಯ
ರವಿವಾರ ಕುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಾ
ಸವ ಸ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿ ದೇಹವನು ಒಟ್ಟು ಪೂ
ರ್ವವನ ಪುರವೈದಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿವರಹ ದೆಂದು ೧

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗೊಂದಲೇ ಪ್ರಾತಿ ಪದೇದರು ಅದರ ಕನಕದ ಸ ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವಂಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿದವರೂ ಹೌದು ಕನಕದಾಸರ ಹರಿ ಭಕಿ ಸಾರ ಹಾಗೂ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಬಕ್ತಿಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ವರ್ಣನೆಗೊಂದ ರಸಭರಿತ ಕತಿಯಾದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ತ್ವಭೋಧಾತ್ಮಕ ಅದರ ಶುಷ್ಕವೆನಿಸಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಹತ್ಕೃತಿ

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಕಥೆಯೇನೆಂಬ ಅದರ ಒಬ್ಬರು ಈ ನಾವಾಂಕಿತದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂಬ ಅಮೃತಂಸದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ದಂಡದಂತಿರುವುದು ಇದಗಳು ಭಾರತ ಮೂಲದವು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಅಮೃತವೆಂದರೆ ಅದರ ಸಾರವೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಹರಿಕಥಾಮೃತವೆಂದರೆ ಭಾಗವತವೆಂದು ಆಗುವುದು ಅದರ ಸಾರವೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು ಕಾಯಿಸಿ ಪಕ್ಷಮಾಡಿದ ಸಕ್ಕರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವಿರುವುದು ¹³

ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳ ೪೯೮೮ ಭಾವಿನಿಷಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೃತಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಹಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಇದರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವಿವಿಧ ಮುದ್ರಣಗಳಿವೆ ಹಲವು ಅನುವಾದಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕೆ ಬೇರೆಯನೂ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಈಚೆಗೆ ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗಳೂ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ ¹⁴ ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿದೆಯೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಹರಿಕಥ ಮೃತಸಾರದ ಒಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ಕರ್ತೃವೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

- ತಾರಕವಿದು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಜನಕೆ || ಪ ||
ಘೋರತರ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪನಧಿಗೆ ನವ || ಅ ಪ ||
- ಹರಿಕಥಾಮೃತವ ಬಿಟ್ಟು ನರಸರಿತೆಯಿಂದ ದು
ರ್ದರಗಳಂತೆ ಕರಟ ದಿವಸ ಬಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಿಪ್ಪ ಮನುಷ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ವ ತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಇದರ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯಲಿ ಎಂಬುದೇ ಕವಿಯ

13 ಹರಿಕಥಾಮೃತಭಾವಪ್ರಕಾಶಕ ಪುಟ ೧೪

14 ಕನಕದ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ೭ ೬೬೬

ಆಶಯ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣೆ ಕರಣಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಭೋಜನರಸ ವಿಭಗ ವಿಭೂತಿ ಬೆಂಟಾಗಿ ಹೋತ್ರ ಮಂಚತ್ತಾತ್ರಾ ಮೂತ್ರಕಾ ವರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸರ್ವ ಪ್ರತಿ ಕ ಧ್ಯಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಾಡೀಪ್ರಕರಣ ನಾಮಕರಣ ಸರ್ವಜೀವನ ಕು ಶ್ವಾಸ ದತ್ತ ಸ್ನಾತ ತ್ತು ಸ್ವಗತ ಸ್ವಾತುತ್ಯ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲಾಸ ಕರ್ವ ವಿಮೋಚಿತ ಗುಣ ತಾರತಮ್ಯ ಅದೆ ಶಾನ್ತನಿರ ಸಹ-ದುರಿತ ನಿವಾರಣ ಕ್ಷುಸಾಧನ ಬಿ ಬಾಪರೋಕ್ಷ ಆರೂ ಹ ತಾರತಮ್ಯ ಗಗನತಿಷ್ಠೋತ್ರ ಅಣು ತಾರತಮ್ಯ ದೈತ್ಯ ತ ರತಮ್ಯ ನೈವ ದೈ ಪ್ರಕರಣ ಶಕ್ಷ ತ ರತಮ್ಯ ಸಂಧಿ ಗಳೆಂದು ೨೨ ಸಂಧಿಗಳಿವೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರ ವ ಒಂದೊ ದು ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತರೀರ ರಚನೆ ತ್ವಾಭಿಮಾನ ದೆ ಪತೆಗಳ ವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರ ಈ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳಿಗೆ ವಾತ್ಸಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಕೂಂಕಿ ಪವಾಗಿ ಒಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಅದರ ಇದರ ಮಹತ್ವವಪ್ಪೆಂಬುದು ವಿರುತಮಾದೀತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಸೀಮ ವ ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಞಾನ ಅದರ ಹರಿಧಾಸ ಮನೋಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವ ದ ಮೂಲಕ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಾದ ಹರಿಕಥಾವ್ಯತಸಾರ ಶುಷ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ ವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸದೆ ಎಲ್ಲ ಕೆನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಆಪ್ತಾದವನು ಒಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಮನುಷ್ಯವಿಷಿದೆ ನವರಸವನ್ನಾಗಲಿ ಆಪ್ತಾದತ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಬೇತೋಚಾರಿಯಾದ ಕದೆಯನಾ ಗಲಿ ರಮಣ ಯ ಕಾರ್ಯವನಿಸಿದ್ಧರೂ ಸರಸವಾದ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸು-ಧಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಸಮಿತಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಿಷ್ಟವಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯವ್ಯವಿಗೂ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಆನಂದ ವನು ಒಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗ್ರಂಥವೆನಿಸಿದೆ 1

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಓದಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಂದು ಗಾಳಿಯೋದು ಆಗುವು ದೆಂದೂ ಅದರ ಅನಿಪೆಡ್ಡುಗ್ರವನ್ನು ದಮನಮಾಡಿ ಆಚರಣೆ ತರಬಹುದೆಂದೂ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿದೆ

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳ

ಓದಿ ಪೇಳಿದರೇನು ಸಕಲ ನಿ

ವೇಧ ಕರ್ಮಾವ ತೊರೆದು ಸತ್ಯವರ್ಗಗಳ ಮಾಡೇನು

ಓ ಧನಂಗಳ ಜರಿದು ಶಾ ಸೆ ನಿ
 ರೋಧಗೆ ಸಿದರೇನು ಕಾಮ
 ಕ್ರೋಧವಳಿಯದೆ ನಾನು ನನ ದು ಎಂಬ ಮಾನವನು¹⁶ ೧೦-೧೩

ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರದಿಂದ ದೇವರನೂ ಒಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರನು ಛೇದಿಸುತ್ತಾರೆ
 ನಾಮ ಮುದ್ರೆಗಳನು ಧರಿಸಿ ಮೆರವವರನು ಕಂಡು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಬೆಳಗಿದ್ದೂಜಿಯ ನೊಳ್ಳೆಗೆಗೆ ಧಳ
 ಧಳಸೆ ತರಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂದದಿ
 ತೊಳೆದು ದೇಹವೆ ಸಾವ ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದಂಕರಿಸಿ
 ಒಲಿಸಿನಿತ್ಯ ಕುತರ್ಕಯ ಕ್ರಿಗ
 ಗಳಲವ ಬೋಧಕ ಶಾಸ್ತ್ರವ ವ ರವ
 ತಿಳಿಯದಿಹ ನರ ಬರಿದು ದರೋಳು ತಂಕಿಸಿದರೇನು¹⁷ ೧೫-೨೨

ಹೂಜಿಯನು ಎಷ್ಟು ಉಜ್ಜಿದರೇನು ತೊಳೆದರೇನು ಅದರ ವೇಲ್ಪಾಗ ಮಾತ್ರ
 ಪ್ರಕಾಶಿತ ತದೆ ಅದರ ಅದರ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಶಭ್ರಗೊಳಿಸಲು
 ಅಸಾಧ್ಯ ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಬಾಯಿ ತುಂಬಾ ಕಿರಿದು ಅದ ದರಿಂದ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ
 ಯಿಂದ ನರನಾದವನು ಹೊಳೆಯಬೇಕೆ ಹೊರತು ಬಹಿರಂಗದಿಂದಲ್ಲ ಅಂತರಂಗ
 ಶುದ್ಧಿಗೆ ದಾಸರೂ ವಚನಕಾರರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಇದೇ
 ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟ ದೈವವನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ
 ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳಿಂದಲೇ ಬಾಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದರೆ ಅಂತಹವರ ಜೀವನ ಬರಡೇ
 ಸರಿ !

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ದ್ವೈತತತ್ತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಮಾನ್ಯವಾದುವುಗಳು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಎರಡು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವು ಬೇರೆ
 ಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಭಕ್ತ ದೈವ ಎಂಬುದರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಗರುತಿಸಬಹುದು
 ಪಾನೇ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವ ಎಂಬಲ್ಲಾ ಹೇಳುವುದು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು
 ದೀನಪಾಸುಸಮಸ್ತ ರೋಕಕೆ ದಾಸಿ ನೀನು ಎಂಬ ಕನಕದಾಸರ ನುಡಿಯ ಅರ್ಥವೂ
 ಇದೇ ಆಗಿದೆ

- ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಮೂರ್ತಿಯೇ
 ಎನ್ನ ಸಾಕೆ ವ ದೊರೆಯ ಮೌನ್ಯವಾಸದನೇ
- ಪತಿತ ಪಾವನ ಪೂರ್ವಕಾಮ ನೀನೆ
 ಗತಿ ಎನಗೆ ಸಂತತ ಪರ ಧಾಮ ಬೆ ದಲೇತಕೆ ಪರರ ದೇಹಿ ಎಂದು

16 ಕ್ರಮವದ ರಕ್ತಧಾಮ ತಸಾರಪ್ರವೇಶಕೆ

17 ಅದೆ

ನೀಡುವ ದೊರೆ ನಮಗೆ ನೀನಿರಲು ಸರ್ವದಾ
ಯಾತರ ಭಯ ಶ್ರೀನಾಥನ ಪರಮ
ಶ್ರೀತಿಯ ಪಡೆದವನೆ

ಮಹತ್ವದ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕೆಳ ಡಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕಾದ ಕಬ್ಬಣ ಹಿಡಿದು ಬಡಿಯಲು
ವೇದನವು ಲೋಹಗಳಿಗ್ಗದೆ
ಲಾದ ದೇವೈ ಅನಲಗಾವ್ಯಥೆಯೇನು ಮಾಡಿದರು
ಅದಿ ದೇವನು ಸರ್ವಜೀವರ
ಕಾದ ಕೊಂಡಿಹನೂಳ ಹೊರಗೆ ದು
ಖಾದಿಗಳು ಸಂಬಂಧವಾಗುವದೇನೂ ಚಿನ್ಮಯಗೆ ೩-೨೭

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕಾದ ಕಬ್ಬಣವನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದರೆ ಆ ಹೊಡೆತವು ಕಬ್ಬಣಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಉದ್ದವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಆ ಕಬ್ಬಣದಲ್ಲಿ ಅವರೊಸಿರುವ ಅಗಿ ಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತಗಲದು ಅದರಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವ ಜೀವರ ಒಳ ಹೊರಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರ ವುದರಿಂದ ಜೀವರ ದೇಹ ಗಳಿಗಾಗುವ ದುಃಖಾದಿಗಳು ದೇಹಶ್ಚನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದು 18

ಕೆನ್ನಡಾರ್ಥ ಕವಿಗಳೂ ನನಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತಾ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದೆ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಗೆ ಕವಿಗಳೇವೆಂಬಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಲಿಗೆ ಕೊಳೆಯು ಹೇಗೆ ಬಡದೋ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಉದಯ ಸೂತ್ರದ ಅದಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳೇವೆಂಬುದನ್ನು ಬಾರದಂತಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ19

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಕಥಾದ್ವಿತವು ಸಾವು ಮೋಕ್ಷಗಳ ನೆರೆ ಬೀಡಾಗಿರುವ ಬಾಳು ಕಾಳ್ಗಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿರುವವರಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಸುಪ್ತೋಪದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ ವಿಷಯ ವಿಷಯಾರ್ಥಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾಮಂತ್ರ

18 ಹರಿಕಥಾಮ ತಾರುಣ್ಯವುಶಾಂತಿ ಪುಟ 258

19 ಹರಿಕಥಾದ್ವಿತಾರುಣ್ಯ ಪಂಚರತ್ನಪ್ರಕಾಶನ ಪುಟ 222

ವಾಗರ ತ್ರದ ವೈಕಂಠದ ಪ್ರಧಮ ಸೋಪಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಪುಣ್ಯ ಶ್ರವಣ
ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಮ ಮಂಗು ಕಥೆಗಳಿಂದ ಪಾಪ ಅಪ್ಪಾನ್ನ ಮುಂದಾದ
ಸಕಲ ದೋಷಗಳೂ ಕೃತಿ ಕಲ ಪಗಳೂ ಅಳಿದು ಹೋಗುವುವು ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ
ಸಂದೇಹವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ೨೨ ಎಂಬ ನುಡಿಗಳಂ ಮಾನ್ಯವಾದುವು

ಜಗಜ್ಜಾಧರಾ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಅಂಕಿತರಾದ ಕರ್ಜಾ ದಾಸಪ್ಪ
ನವರು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಫುಲ್ಕೃತಿಯೆಂಬ ಕೊನೆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿರ ವ ೨೨ ಪದ್ಯಗಳು
ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂತಿದೆ ಅದರಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಮೂರು ಪದ್ಯ
ಗಳೇ ಗ್ರಂಥದ ಘನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿವೆ

ಸಾರವೆಂದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತ
ಸಾರವೆಂಬುವುದೆಷ್ಟು ಗ ರುವರೆ
ಸಾರದಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಯದೆನುತ ಮಹೆ ದ್ರವ್ಯದನನ
ಸಾರಧಿಯು ಬಲಗೊಂಡು ಸಾರಾ
ಸಾರಗಳ ಎರ್ದೆ ಸು ಪೇಳ್ವನು
ಸಾರ ನಡೆವ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಿಹುದೋ
ಪರಮ ತತ್ವದ ಸಾರಯೋಗೀ
ಶ್ವರರ ಮನಕೆ ವಿಹಾರ ಸಜ್ಜನ
ನಡೆವಿಗಳ ಶ್ರುತಿಗೊಪ್ಪ ತಿಪ್ಪ ಶೃಂಗಾರವಲಂಕಾರ
ಶರಣಜನ ಮುಂದಾರಮಿಸುವ
ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕೇಳರೆ
ದುರಿತ ಪಾರಾವಾರವನು ದಿಟ ಪಾರ ಕಾಂಬುವನು

೩೩. ೭

ಈ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ (೩೩. ೭) ಕೆ ಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ
ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಸುಗಳಿಗಿದು ವಿ ರ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಪರಮ
ವೇದದಸಾರ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ತತ್ವವಿಚಾರ ಮಂತ್ರೀಜನಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಗುಣ ಎಂಬ
ಫುಲ್ಕೃತಿ ಪದ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಕುಮಾರ
ವ್ಯಾಸನ ತಲೆಗೆ ಗಂಟ ಕಿರಬೆ ಕು ಆ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಣೆಗೆ ವಾಸಪ್ಪನವರ
ಓದಿರಬೇಕು ಆದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಎಣೆದಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ
ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗುಣಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಈ
ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ

ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ನವರಸ
ಭರಿತ ಗುಣಗಂಧೀರ ರತ್ನಾ
ಕರಸುಚರ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಲಂಕ ರ ವಿಪ್ಲಾರ
ಸರಸ ನರಕಂಠೀರ ವಾಹಾ
ಯ ರ ಜನಿತ ಸುಕುಮಾರ ಸಾತಿ
ಕರಿಗೆ ಪರಮೋದಾರ ಮಾಡಿದ ಮೆರೆಯದ ಪಕಾರ

೩೩. ೧೪

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು

ಜಯಂತ ಸುರತ್ಕಲ್ಪ

೧ ಕುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯರು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆ ಪ್ರಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಯಥೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಸೋದ ವರದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟ ರವ ಣಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಗಳು ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರಿಂದ ತಕ- ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಭಾಗವತ ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣ ಮೊದಲ ದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ವಾಚಿಸಿದರು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೋರ್ಟಿನ ತಿರಸ್ಕಿ ದಾರರಾಗಿದ್ದರು 18 ನೇ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ತಾಯಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ತಿರ ಪತಿಯದೇವರ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಅಂತ 32 ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅವುಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿವೆ ಎಂದು ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಕುಪಾಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಬೆಂಗಳೂರ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಿಲಾಸ ಮಂದಾಕ್ಷರ ಶಾಲೆಯೊಳ ವಂದಿಸಬ್ ಪಟ್ಟಿತು (ಇಸವಿ 1874) ಕುಪಾಕಿ ಯವರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ವಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರ ವೃಂದಾವನ ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರು ! ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 328 ಕೃತಿಗಳಿವೆ

ಈ ಹರಿದಾಸರು ಮಧ್ವಮತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಅೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕವಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರದ ಜಯ ತಿ ಥ ವಾದಿರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಶ್ರೀವಾದರಾಯ ರಾಘವೇಂದ್ರ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ದೇವರ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲವಾರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೇವರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸೆ ರವೆ ವಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಒಗೆಗೆ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಷದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ ವಿವಿಧ ಪೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ರಚಿತವಾಗಿವೆಯೆಂಬ ದು ವಿಶೇಷವ ಗಿದೆ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿವೆ

1 ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಬಗೆಗೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿದೆ

ನಂದಿಯ ಲಾಲಿಸು ಮಾಧವ ||
 ನಂದಿಯ ಲಾಲಿಸು ಪಾಲ | ಕಡಲರಾಯನ ದೇವ |
 ಕಡೆಗೊ ಲ ಪಡಿದವ | ಮೃದುಪಿಯ ಪ್ರೀತ್ಯಪ್ಪ ||
 ಭೂವನ ಮದದನ್ನು ಮೊಸರಂತೆ ಪ ಧಿಸಿದ |
 ಕಾವನ ತೋರುವೆಯಾ | ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ |
 ಬೆ ಪತೆಗಳಿಗವ್ಯುತವನುಗೊಡನೆಂಬ |
 ಸೋವನು ಸಾರಿದೆಯಾ | ಸೌಬಾಗ್ಯ ಹಿರಿದೊ |
 ಸೇವಕರ ಸೇವಾನುಗುಣ ಭು |
 ವೇದ ತರತಮ ಭಾವವೊ ಭವ |
 ನಾವ ನಡೆಸುವ ನಿವೃಣತೆಯೊ | ದಂರಿ |
 ತಾನಳಿಯ ದೂರೋಡಿಸುವೆಯೊ

||೧||

2 ನವಗ್ರಹಸೋತ್ರವು ಸೀಸ ಪದ್ಯರೂಪವಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ನೀ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನನು ಪ್ರೀಯ |
 ಪಕ್ಷಪಾತದಿ ಸತ್ಯಪಾಕ್ಷವಿರಿಸು |
 ರೂಕ್ಷಪಾಟರ ಶಕಿವು ವಕ್ಷೋವಿಹಾರೈಕೆ
 ದಕ್ಷನಖವಿಲಿರಿವು ಪಕ್ಷ ದಂದಿಸು |
 ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮೂಲಾಗ್ರಧಿಶ ಕಕ್ಷ ಸಂಚಾರಿಗ್ರಹ |
 ರಕ್ಷಾಕೃತೇ ವರೂಪಾಕ್ಷ ಶರಣು |
 ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾಲಾದ್ಯುಪಾಧಿಗಳಿಂದ ದಿನವ |
 ಪಕ್ಷ ವೃತ್ತಯದ ಸಂವತ್ಸರಾಖ್ಯ ||
 ಅಕ್ಷೀಣಬಲದೈರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾಗಿ
 ದಯಾವಣದಂ ಶರಣೆಂದು ನಮಿಸೆ ನಿನ್ನ

||೧||

ಹೀಗೆ ನವ ಸಂಖ್ಯಾಪದಗಳಿಂದ ನವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ-ವಿಂದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಸ ಪದ್ಯ ಬಳಸಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಇದನ್ನು ಒಲಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿದೆ

3 ರಾವಣಯಾಣದ ಕತೆಯೂ ಕೂ ಲುಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ

ಕೋಲು ಕೋಲನ ಕೋಲೆ |
 ಕೋಲು ಕೋಲು ಕೋಲೆ ||
 ಕೋಲು ಪ್ರೀ ರಾಮನ ಬಲಗೊಂಬೆ ರನ್ನದ ||ಪ||

ಭೂವಿ ಯೋಳಗೆ ಸಿ ತಿ ರಾವೆ ನು ಜನಿಸಲು
ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೆಲ್ಲರನ್ನದ ||
ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೆಲ್ಲ ನೆರೆಯ ಸು |
ಪ್ರೇಮದಿ ಪಾಡಿ ನಲಿದರು ರನ್ನದ ||೧||

ಪರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಜಾನಪದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯ ವ ಗಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ |

ಹೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಬೋಪ |
ಭಕ್ತಕಲ್ಪತರೋ ವಿಧೋ |
ದಯಾಸಿಂಧೋ ಸಮಗತ್ಯ |
ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||

ಎಂದೀ ಶ್ಲೋಕದೊಡನೆ (328) ಈ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನ ಪೂರೈಸಿದೆ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತಗಳಾದ ಪರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅವರ ವಿಶಿ ಲ ಭಾವನೆಯ ನ್ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಯನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ |

2 ಪಾಪಂಚಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯಾನವರು ಮಂಗಳೂರಿಂದ 13 ಮೈಲು ಬಡಗು ಪಾಪಂಚಿಯ ಳ್ಲಿ ಇಸವಿ 1854 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು 1924ರಲ್ಲಿ ನಿಧನ ರಾದರು ಇವರ ಭಾವಚಿತ್ರವು ಪಾಪಂಚಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೆ ವಾಲಯ ದಲ್ಲಿದೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದ ಇವರು ವೈರ ಗೃತಾಶಿ ಸಂಚರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು ಇವರಿಗೆ ಕಾರ್ಕಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಭುವನೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಶೀವ ರಾಧಿ ಶರು ಸದಾಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಿನ ದಂಟು ರಮಣನ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಇವರು ಪರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಾಗಲೂ ಆಶು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇವರ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾರ್ಕಳ ಬಂಟವಾಳ ಪಾಪಂಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ (186 ಕೃತಿಗಳ ಸಂಕಲನ ಪಾಪಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ) ಇವು ಗಣಪತಿವರ ಸರಸ್ವತಿವರ ವಿಷ್ಣುವರ ದುರ್ಗಾಪರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣವರ ಶ್ರೀರಂದ್ರವರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವರ ಕಾಂ ಭೈರವ ಪರಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ, ವಿರಾಟ ಪರ್ವ (15 ಸೊಲ್ಲು) ಇವರ ಕೃತಿಯೊಂದಾಗಿದೆ ಪಾಪಂಚಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯ ಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಶ್ರೀಮಾತೃಕಾ ರಾದರೂ ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತೆ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಷ್ಣು ಪದಗಳಿ 88 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರಾಗಗಳು 13 ಕೃತಿ ಗಳಿವೆಂಬುದೇ ಇವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು

- 1 ಜರಿಧ್ಯಾನವೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವಿಧಿ !
ಯನುಭವ ಜಯವೆ ಮೌನ !
ಪ್ರಾಣೇಶನೆ ಸರ್ವೋತ್ಕಮ ವೇದವು !
ರಾಣ ಪ್ರಮಾಣವೆ ಜ್ಞಾನ ||೧||
- ಮತ್ತರ ಸಂಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಳರದೆ ನಿ !
ವೃತ್ತಿಯೊಳರವುದೇ ಮನ !
ಸತ್ಯಾತ್ಮನ ರೂಪದೊಳೆ ಭದರಾ !
ಹಿತ್ಯವೆ ಸರ್ವಸಮಾನ ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ !
ಭಕ್ತಿವಿರಹಿತನೆ ಹೀನ
ಚಿತ್ತಜೋದ್ಯವ ಪರಾತ್ಪರ ತ್ರಿಹಗವು !
ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಾಧೀನ ||೩||

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ತೃತೀಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾರವೇ ಹೇಳಿದೆ

- 2 ಸಾಯಬೇಕೊಂದು ದಿನ ! ಎಲೆಮನ ||ಪ||
ಮನೆಯಾ ಮಮತೆಯ ! ಜಾಯತಾದಿಗಳ ಸ ||
ಹಾಯವಿದ್ದರೆ ಕಾಯವೆ ಹೀರದು ||೧||
- ಎಷ್ಟು ಬದುಕಿದರೂ ಗಟ್ಟಿಗಿದ್ದರೂ ||
ಪಟ್ಟವರೂ ಬಿಟ್ಟವನು ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ
ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಯೊಳ್ ನಿತ್ಯವಾಗಿರು ||೩||

ಮರಣಂ ಪ್ರಕೃತಿ ಶರೀರಿಣಾಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯಂತೆ

ಸಾವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಯಾದರೆ ಅದರ ಮೊದಲು ಪಾವನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು
ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ

3 ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ (24) ಪಾಠಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸೊಲ್ಲಿ
ಪಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ-ಅಲಂಕಾರ-ಭಾವಗಳು ತುಂಬಿವೆ ಅದೂ
ಪ್ರೀತಿವಾಸನೆ ಪದವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಾರ
ವಾದರೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳ ತರಡಿಕೆಯಾಗ ಬಲ್ಲುದು !

೩ ಪೆಣಂಬೂರ 'ಸದಾಸಂದೆ ಗೊರು'

ವೆಂಗಳೂರಿಂದ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ (6 ಮೈಲು) ನವವೆಂಗಳೂರು ಬಂದರ (ಪೆಣಂಬೂರು) ಸರ್ವ್ ಇರುತು ಬಂದರವೆಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಹರರ ಗುಡಿಗಳಿವೆ ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹಾರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಕದ ಮೊದಲ 4 ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಕಥೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೂಟ ಬಯಲಾಟ ಗಳಲ್ಲಿ ಐನತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಮಂದಟ್ಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಆದರಲ್ಲಿ ಪಾಸ್ಯಗಾರ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿವಾಸಯ್ಯ ಸದಾಸಂದೆ ವೆಂಬ ಮುದ್ದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೂರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಕನಡ-ತುಳು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಮುದ್ದಿಸಾರವೆಂದು ಖಂಡ ಕಾವ್ಯವೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದರೂ ಪರಿಭಕ್ತಿಯ ಪರಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಮುನ್ನ ವಕಾದಿದ ಸುಕೃತದಿಂದಲಿ |
ನಿನ್ನ ನಾಪಂ ಸ್ಮರಣೆ ಬೊರಕಿತು |
ಚಿನ ಕೀರ್ತವರಾಯ ಪಾಲಿಸು |
ನಿನ್ನ ನೆಂಬದಪಾಧನನಂದಿನ ||

ಪರಿಭಕ್ತನಾಗಲು ಪೂರ್ವಕ ಕೃತವೇ ಮೂಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತ

- 2 ಭಗವಂತನೇ ನಿನ್ನ ಮಗನು ನಾ ಬೇಡುವನು |
ಧಗಧಗಪೆ ಬಿಸಿಯೊಳಗೆ ಜಗವು ಸುಡುತಿದು ||

ಎಂಬ ಹಾಡಿಕೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿದುವೆಂದು ಇವರ ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

- 3 ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವರೆ ಎಂಕು, |
ಕಾ ತೊಂದುಳ್ಳು ಈರೆನ್ ತಾಯರೆ ||

(ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನು ನೋಡಲು ಕಾದಿರುವೆವು) ಎಂಬೀ ತಳು ಭಾವೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ |

ಬೆಳ್ಳಿ ದಾಸಪ್ರಿಯೆ ಮೂಲ್ಕಿ ಬೆಂಕಣ್ಣವಾಸುದೇವ ಪ್ರಭು ನಾರಾಯಣ ಕಾಮತ್ ಬೋಳೂರ ವಾಸುದೇವಯ್ಯ ರಾವ ಕೃಷ್ಣ ವಾಸುದೇವಶ್ಯಾನುಭಾಗ ಮತ್ತು ದೇವರ ಮ ದ್ವಿತಗಲಾಗಿ ಕೆಲವು ಪರಿಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದೂ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಇಂತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರಿದವರಿಂದಾಗಿ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಸಕಲ ದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ
ತವಾಸ್ತೋತಿಷ ಯಾಚತೇ |
ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ |
ದದಾಮ್ಯೇತದ್ಧೃತಂ ಮಮ ||

ಪಾಲ್ನೀಕಿ ರಾವಣಯೋಧದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣ ಶರಣಾಗತಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ದೂತು ಮತ್ತು ಸದಾ ಅಸತ್ತಿನಾದ ಹರಿದಾಸನಿಗೆ ದೇವರ ರಕ್ಷೆಯಿದೆಯೆಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ |

ಉಡಪಿಯ ಸೋದೆ ಪಾದಿರಾಜ ಮಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು (20 ಶತ) ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನ ಮಂಜರಿ 1955 ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿರೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವು ರಾಜನಾಥ ರಾಜೇಶ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿದೆ 48 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂದರೆ ರಾಗ ತಾಳಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವು

೧ ಭುಕ್ತಿಪುರ—ಉಡಾರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೂವನ್ನೂ ಕೂಡಿದ ಅನನ್ಯದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ

ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾಹಿ ಭುಕಿ ಮಹೀಶ ||
ಜಿಹ್ವಾನಂದನ ಸೂತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕುಲೇಶ ||ಪ||

** ಬೇಸಿದ ಮೂವಿನ ಭುದೋಳು ಪ್ರೇಮವೊ |
ಬಾಲನ ನಡಿಯೊಳಗಾಯ್ತೇನೋ ಪ್ರೇಮ ||
ದಾಸರೋಳು ನಿನ್ನಿಪ್ಪ ಪ್ರೇಮವ ಜಗಲೆಲ್ಲ |
ಬಾಲನಿಂದ ತೋರ್ಬ ವಿಷ್ಣು ಮೂರುತಿಯ ||

(ಈತ ಕೆಳನ ಜನಿತವಾಗಿರ ವುದು)

2 ಯಾತರ ಭಯವಿದೆ ಹರಿಯ ಕಿಂಕರನೆ |
ಪಾರ್ಥಸೂತನ ದಯವಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ ||

** ಹರಿದಿನ ಪ್ರತವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವಗೆ |
ಸರ್ವಜೀವೋತ್ಸಮ ಪ್ರಾಣನೊಬವಗೆ ||
ಜಗದೋಳು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರಾಯರ ಪತವೇ |
ನಿಗಮಾರ್ಥವೆಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರುವಗೆ ||

ಇಲ್ಲಿ ದೈವಿಕ ಮತದ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ

3 ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ಶಿವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಶಿವ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತಾಡುವ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಡು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಮದುವೆ ಒಂಟಿ ದ್ರುಪದ ರಾಜ ಮಂದಿರೊಂಟು ।
ಒಂದೆಲಾಡ್ ಚುರುಟಿ ಪ್ರೇಣಿ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ॥

ಎಂಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕತೆ ಹೇಳಿದೆ

ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಜಾನಪದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ಹರಿ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳೂ ಸದಾ ಸರ್ವಸಾಮಾಜಿಕರಿಗೆ ಅದರಾರ್ಹಗಳು ।

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು

ಅಶ್ವಮಹಾದೇವಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾದುದು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಶಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಸ್ತವ್ಯಾಟದಾಂಕುಟಗಣದ ಪುಷ್ಪಹೊಂದಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿತು ಕನಕದಾಸಾದಿಗಳು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕನಕದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲಭೂತಸತ್ವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ ಅನನ್ಯವಾದುದು ಕನ್ನಡವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಂಗಳೂರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ

ಶಸರಿಸಬಹುದಾದ ಮೊದಲ ಕನಕ ಕವಿಯಿತ್ತಿ ಕಂತಿ ಈಕೆಯ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆ ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಭಾಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಶಿವಶರಣ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ಮಹಿಳೆ ಉತ್ಕಾಹದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೃತಿಶರಣ ಯೋಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ತನ್ನ ನಿರರ್ವಾಣತೆಯಿಂದ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಕವಿಯಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ದ್ದಾಳಿ ಮೋಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಾಳವ್ವೆ ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾಯಿತು ಇಷ್ಟು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದೇ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಸನ್ನಿವೇಶ

ಕನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರ ಯುಗದ ಅನಂತರ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ

ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜ್ಯತೆವಿತ್ತು. ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿ ಕಾರರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹರಿದಾಸರು ಗದ ಸ್ವರ್ಣಯಂಗವೆನ ಲಾಗುವ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಯಾರೂ ಗಣನೀಯ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದವರೆಗೂ ಹೆಸರಿಸ ತಕ್ಕ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ

ಈ ನ ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹದಿನೆಂಟ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೀತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜ್ಯ ತ್ವವಿತ್ತು ಅಭಿಮಾನಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸರಳದೃಷ್ಟಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಮತ್ತು ಕಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜ್ಯತೆವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಕಾಲದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಮಹಿಳೆಯರು ಸುಮಾರು ಐವನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಮತ್ತು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಚಿಮವಾಂಬೆಯರು ಅನಂತರ ಕಾಲದವರಿಗೆ ಮ. ವಿ. ಪ್ರೇರಣೆಯೆನ ಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ತರದ ಪ್ರೇರಣೆ ಗಳಿದ್ದವೆನ ಬಹುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮೃದ್ಧ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾಲ ಎಂದರೆ ೧೫ ೧೬ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಈ ನ ದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದಾದ ಪ್ರೇರಣೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಪುರಂದರ ಈ ನ ಕ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಾಲದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೇಲೆ ಅಪಾರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರಿಗೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸಾದಿಗಳೂ ನೀಡಿದ ಪ್ರೇರಣೆ ಎರಡನೆಯ ರೀತಿಯದು

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಂದ ವರಿದು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲು ಇದೆ ಸಂಚಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಹದಿಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತಾಭಿಮಾನ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸು ತ್ತದೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಚಿಮವಾಂಬೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ತ್ತರು

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ

ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಭೋಗಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಪಾಂನುಭೋಗರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ಎಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಲಗಲಿಯ ಮುದ್ದೆ ಲಾಜಾರ್ಯರನ್ನು ವ ಮದೆಯಾದಳು ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಈಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ತೊಂಬತ್ತೈದು ವರ್ಷ | ಮದುವೆಯಾದ ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಗೇ ಮುದ್ದೆ ಲಾಜಾರ್ಯರು ದಿವಂಗತರಾದರು ಆದರೆ ಐದು ಜನ ಮಲವ ಕೃತಿ ಈಕೆಗೆ ಪಾರ ಪ್ರವಚನ ಹೇಳಿದರು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದು ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜ್ಯಾಂದ ಮರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ದಿನ ವಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು ಈಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ನಿಷ್ಕರಿಸಲಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು, ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹಾಡು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮುಖೀಗರ ಹಾಡುಗಳ —ಇವೇ ಮುಂತಾದುವು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮೇಶ ಎಂಬ ವಂದ್ಯಕಿಯಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಅವ್ವ ಪದಿನೆಂಟನೆಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದ ಕವಯಿತ್ರಿ

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸುದೀರ್ಘ ಗೀತೆ ಗೌರೀ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ವಿನೋದವಾಗಿ ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸಿ ಆಚರಿಸುವ ತಪ ಸಂದರ್ಭವಿದು ಸುಭದ್ರ ದ್ರೌಪದಿಯರು ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವಂತೆ ಈ ಹಾಡು ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಮುಯ್ಯದ ವಾದದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಗಲ್ಲಾಬೇಕೆಂದು ಅವ್ವ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಪಾಂಡವರ ಭಕ್ತಿಯ ನು ಕೃಷ್ಣನ ವಾತ ಲ್ಯವನ್ನು ಕವಯಿತ್ರಿ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ರ ಜಗದ ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಂಟಾದ ಸ್ಥಿತಿಯ ನು ದ್ರೌಪದಿ ಸೋಗಸಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲು ಕವಯಿತ್ರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ

ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದು ಹಾಡುಗಳು ಇನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ ಮದ ವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೀಗರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಗೆ ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತರ ವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಈ ಸ ದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇವು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಜರಿಯುವ ಪದಗಳು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ

ಬೀಗರ ಹುಡುಗಳು ಕೂಡ ಈ ರೀತಿಯವೇ ರಾಮಾವತಾರ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈಕೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಒಂದುಪಾಲು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಪರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾಮಕೋಧಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪವಿತ್ರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಂಬ ತರಹದ ಅಭಿರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು.

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ ಅಡುನುಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂಕಾರಗಳಿಂದ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಸರ್ವವಿಧವಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿದ್ದಾಳೆ.

ಭಾಗಮ್ಮ

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನ ಶಿಷ್ಯೆಯಾದ ಭಾಗಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವ್ವ ಮತ್ತು ಭಾಗಮ್ಮ—ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಡಾ. ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ೧೯೭೫) ಅವ್ವನ ಜೊತೆ ಕಾತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರ ವಾಗ ಭಾಗಮ್ಮ ಕಾಲರಬೇನೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದಳಂತೆ! ಆಗ ಅವ್ವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಭಾಗವತದ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿ ರೋಗಮುಕ್ತಳಾದಳಂತೆ! ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಗಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದಂಥದು.

ದ ರೋಧನನ ಕಿಟ್ಟ ಮಹಿಳೆಗಳನ್ನು ಕೀಳಿದ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿದುರನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ವೇಗವೆಂಬುದು ಸಿಕ್ಕಿದನು. ವಿದುರನು ತನ್ನಿಗೆ ಪರಿಯಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೇಯ ಋಷಿ ಶಕ್ತಿನಾದವನಂದೂ ಉದ್ವೇಗ ಉತ್ತರವಿತ್ತು. ಮೈತ್ರೇಯರಿಂದ ಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಭಾಗವತ ನ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಈಕೆಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೂ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಳು ಗಿರಿಯಮ್ಮ. ಈಕೆ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಣಿವೆನ್ನೂರಿನ ಭಿಷ್ಣುಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಮಗಳು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈಕೆಗೆ ಹರಿಹರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಳೆ ಬೆನ್ನೂರಿನ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮಗ ಶಿವರಸನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ದೈವಾಹಿತ ಜೀವನದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದಳು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಒಂದು

ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿನ ಸವಿಳವಡ ಹಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಳವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ರಂಗನಾಥಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥಕ್ಷೇತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಳವನಕ್ಕಿಟ್ಟೆ ಎಂದು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಯಿತು ಈ ರಂಗನಾಥನೇ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಆರಾಧ್ಯದೈವವೆ ದನು ಆಕೆಯ ಗಂಡನೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನ್ನು ದೈವೀಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಪೂಜೆನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಜನರಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತು ಈಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆಯೋ ತಿಳಿದ ದು

ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ಈಕೆಯ ಕಾಲವನ್ನು 1750 ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಚಂದ್ರಹಾಸನಕಥೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಚಂದ್ರ ಹಾಸೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಆದ ದರಿಂದಲೇ ಈಕೆಯು 1725-30 ರ ಸುಮಾರರಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಸುಮಂತೀಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಲ್ಲಿವೆನ್ನೂ ಅರಿತವರಾದುದ ರಿಂದ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ತೀರ್ಥ ನೀಡಿದರೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಬಾಲಗೋಪಾಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮುದ್ರಿಕೆಯ ನ್ನು ನೀಡಿದ ರಂತೆ! ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನೊಳಗಿದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಕ್ತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮಗವನ್ನು ಅಡಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಅನೇಕ ಬಿಡಿ ಹಾಡು ಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕೀರವಂಜಿ ಲವಣತರ ಕಾಳಗ ಉದ್ಬಾಲಕನ ಹಾಡು ಕೃಷ್ಣಕೀರವಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಗೀಪಾರಿಹಿತ ಎಂಬವು ಕೂಡ ಈಕೆಯದೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಇವು ಅಲಭ್ಯ ಹಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಾರರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರ ವುದು ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯೇ

ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾಲು ಪವಾಡಗಳಿವೆ ಹೆಳವನಕ್ಕಿಟ್ಟೆಯು

ರಂಗನಾಥನ ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ ಮೆಯವಾಯಿತೆಂದೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಕೊಡಲೇ ಗುಬ್ಬಿ ಉಂಗುರವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದು ಬೆಳ್ಳಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಖೇಳಲಾಗಿದೆ ಮಳೆಯಲ್ಲದೆ ಸರಳುತ್ಪಿದ್ಧ ಜನರಿಗೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮಳೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟಳಂತೆ! ಈ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರ

ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ರಂಗ ನಿಮ್ಮ
ಕರಣೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಉಳಿದ ದುರೋಕಿ ||ಪ||

ಪೆಣೆ ಜಾತಿ ಹುಲ್ಲೆ ಸಾರಂಗ ವೃಗಗಳು ಬಹಳ
ಹಸಿದು ಬಾಯಾರಿ ಬಟ್ಟಿದ ಕೆರೆಗೆ ಒಂದು
ತ್ವಪೆಯಡಗದೆ ತಪ್ಪಣಿಸಿ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡೊ
ದೇಸಿದನೆಗೆ ಬಾಯ್ಬಿಡುವವಯ್ಯ ಹರಿಯೆ

ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿರುವ ಚಿತ್ರ ಹೃದಯಾರ್ಪವಾಗಿದೆ

ಸಂದು ಹೋದವು ಜ್ವೇಷ ಆಪಾಢ ಶ್ರಾವಣ
ಬಂದಿದೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದೀಗ
ಇಂದು ಪುರಂದರಗೆ ಹೇಳಿ ವೃಷ್ಟಿಯ ತರಿಸೋ
ಸಂದೇಹವ್ಯಾಕಿ ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿಯ ರಂಗ ||

ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ವರ್ಧರಭಟ್ಟಿಯ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಒಂದು ಬಿಡದಿರುದೇವ ಬಹು ಪರಾಕಲೊ ಮುರಾರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಒಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾತು ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವೆನ್ನ ಮಾತೆ ಕೇಳಿದು ಮಂದ ಜ್ಞಾನದಿ |
ತನುವಿನಾಶಯ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ||ಪ||

ವನಜನಾಥನೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ
ಕಂಡ ಕಂಡೆಡೆಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತಲಿದೆ
ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವ ಪಡಡಿ ಪರಾಗತಿ
ಅದರವನು ಮಾಡಲೊಲ್ಲದು

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೀರ್ತನೇತರ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶಿಲಿಸಬಹುದು ಶ್ಲೋಕೋದವಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊರವಿಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಕಥೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ರುಕ್ಮಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಾನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆಗ ಕೊರವಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು

ಅಣಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ ಕೊಡ ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಭಗವಂತ ನ ಅಗವ ನ ವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕೊರವಂಜಿಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಣಿ ಹೇಳಲು ಬರುತ್ತಾನೆ

ಈಕೆಯ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಒಂದು ಜೊಸ ತರಹದ ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೊರವಂಜಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಂ ರಾವಣ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ ಸೀತೆಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಲವಂತದಿಂದ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿ ಮಗು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಕೊರವಿ ತಾನು ಬರೆದು ಒಲವ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಆ ಚಿತ್ರ ರಾವಣನಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ರಾಮ ಸೀತೆಯುಳ್ಳು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ವತ್ಸು ಕಾಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಈ ಚಿತ್ರದ ಕಲ್ಪನೆ ಹೊಸತು ಉಳಿದಂತೆ ಇದಂ ಜನಪದ ಮೂಲದ ಕಥೆ

ಉದ್ಘಾತಕನ ಕಥೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಿಧಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ 447 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಇದರ ಕಥನ ಕಲೆ ನೂತನ ವಾದಂಥದು

ವೈಷ್ಣವ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಪರಮತ ಸಹನೆಯಿಂದ ಶಂಕರಗಂಡನ ಹಾಡು ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಿವನ ತಂಗಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಶಿವನನ್ನು ಮನ್ನದ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಶಿವ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತು

ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಸು 350 ಪದ್ಯಗಳು ಸಾಲು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀತನ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜವಾದ ಅನುಕಂಪೆ ಕರೂಣಾಜನಕವಾದಂತಹ ಸನಿ ವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದೆ ತಂದೆತಾಯಿ ಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅನಾಥ ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕಥನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು

ದೇಶಾಧಿಪತಿಯ ಗರ್ಭದಿ ಬಂದು ನಿನಗೀಗ

ಹಾಸ ವ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಲ್ಲ

ಬೇಸಿ ತೂಗುವರೆ ಕೊಟ್ಟಿಲಾಯಿಲ್ಲ ಎನುತಲಿ

ಬೇಸತ್ತು ಅಳಲುವಳೊಮ್ಮೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಈ ಕಾವ್ಯದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾವ್ಯ ಜಯಜಯ ಎಂಬ ಸೊಡ್ಡಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯ ವಾಗುವ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದೆ ಸೀತಾರಾಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ಮಾರ್ಗನೆಯೇ

ಮಾಹ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಹೀಡ್ಲೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಂಭ್ರಮ ವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಸರಳವೂ ಸ ಲುಭವೂ ಆದ ಶೈಲಿ ಈಕೆಯದೊಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ತೊಡಕಿನದಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೆ ಶೀಯ ಭಂಡಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗಾಗಿಯೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದಂತಹವಳು. ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆ ದು ಬರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ವಿದ್ವತ್ಪಲ್ಲ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಆಚಾರ ವಿಕಾರ ನಂಬಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕೆ ಪ್ದವಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ. ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿವೆ. ಹೃದಯ ವಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವ ಈಕೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಕೃತಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ.

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮಪ್ಪ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಯಿತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಭೀಮಪ್ಪ ಒಬ್ಬಳು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರಾಯಣದ ಪರ ಕೆರೆದಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಜನ್ಮಿಸಿದಳು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಛಿ ಮವ್ವ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರೆದಳೆಂದು ಹೆಳುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿಗಲ್ಲೇ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಕೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಮುನಿಯಪ್ಪನ ಮೂರನೆಯ ಪೊಡತಿಯಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದಳು. ವಿವಾಹಾನಂತರ ಕೃಷ್ಣಾ ಬಾಯಿಯಾದಳು. ಗಂಡನ ಊರಾದ ರಾಯದುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಹಾಳ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ದಂಗೆಗೆ ಘನುಪತ್ನಿ ನಾಯಕರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊದರು. ತನ್ನ 35ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಛಿ ಮವ್ವ ವಿಧವೆಯಾದಳು. ಅನಂತರ ಈಕೆಯ ಜೀವನಮಾರ್ಗವೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಅನಕ್ಷರಶ್ಚಿಯಾದ ಈಕೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿ ಬಂದದ್ದೇ ಒಂದು ಪವಾಡ! ಏನಾದರೂ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎದುರು ನಿಂತು ಆ ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ಒಮ್ಮೆ ನಾರದ ವಿ ನೆಹಿದಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆದ ಕೊಂಡು ಬಂದನಂತೆ! ಇದೇನೆಂದು ಛಿ ಮವ್ವ ಕೇಳಿದಾಗ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದಾಸಮಾಡಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ! ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗ ಕೃಷ್ಣದಾಸವ್ರತ ದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವಂತೆ! ಈಕೆಗೆ ನಾರದನೇ ಕನಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಛಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ! ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸತ್ಯಾಂಕವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಜನ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾರು ಮನೆಯ ಭೀಮ ಅತ್ತಮನೆಯ ಕೃಷ್ಣಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಛಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಛಿ ಮುವ್ವ 143 ಸ್ಥೂಪಾಡುಗಳನ್ನೂ ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ಪತಿದಾಸಕೊಟ್ಟ ಹಾಡು ಶಕುಂತಲೆ ದುಷ್ಯಂತ ಮಹಾರಾಜನ ಹಾಡು ರತಿಶಬ್ದಾಣ ಸುಪದ್ವಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಹರವನ ಹಳ್ಳಿ ಛಿ ಮುವ್ವನ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ೧೩೩ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ)

ಈಶಿಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಇವುಗಳಿಗೆ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಭಾಗವತಗಳಿಂದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮಂಗಳಗೌರೀ ದ್ವಿತ ಸ್ತುತಿಮಾಲೆಮಾಲಿಕೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬಾಗಿಲು ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಡುಗಳು ಕೋಲ್ಹಾಡು ಹಸೆಕರೆಯುವ ಹಾಡು ಮುಂತಾದುವು ಇವಳ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ

ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಬೃಹದಶ್ವನಂಬ ಮುನಿಹೇಳಿದ ನಳನಕಥೆ ಛಿ ಮುವ್ವ ಉಬೆ ಯ ಸುತನ ಚರಣಕಮಲಕೆ ನಮಿಸಿ ಬೇಳುವೆ ಸಾಗು ಹರುಷದಿ ರಮೆಯು ರವಣನ ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನಳನ ಕಥೆಗಳನು ಎಂದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೂತನ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ನಳ ದಮಯಂತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ನಳನ ಮಹತನು ಕೇಳದೆ ದಮಯಂತಿ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ನಳನ ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಲಾಯ ಮೂನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಹಜಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ ಛಿ ಮುವ್ವ

ಅತ್ತ ಹೋಗುವನು ಇತ್ತ ಬರುವೋನೊ ಭರದಿಂದ ಕೋವ ಲಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಲ ಕೂಗುವಂದದಿ ತಿರುಗಾಡಿದಾ

ಶೃಂಗಾರ ಕರುಣ ಭಕ್ತಿ ವೀರರಸಗಳ ಚಿತ್ರಣ ವೆ ನೋಪರವಾಗಿ ಕಥೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಉಪಮೆ ಕವಿಸಮಯ ವನ್ನು ಬಳಸಿ ತುಂಬ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ರ ಕೃತಿನ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯದು ಕುಂತಿಯ ಸೋಗಿನ ರಿಗೆ ಮ ಯ್ಯಿಕೊಟ್ಟು ಬರುವುದು ಇವರ ಪ್ರದಾನವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂಗನೆಯ ರ ವರ್ಣನೆಗಳು ವಿವಿಧವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧೈ ಮಧೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಾವಸಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ಇದೆ ಈ ಹಾಡಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ಪತಿದಾಸಕೊಟ್ಟಹಾಡು ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣದಾಸ ವ್ರತ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು

ದಾನ ಕೊಡೆ ವುದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕಥೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಯನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರತಿ ಪತಿ ಒತನದಾನವೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಥೆಗನು ಅತಿ ಹರುಷದಲಿ ವೇಳ್ವನು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಭಿ ಮವ್ವ

ನಾರದನ ಸಂಕು ಭಾವೆಯ ಗರ್ವ ರ ಕ್ಷಿಯೆಯ ಹಿರಿಮೆ ತುಳಸಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮಂತ್ರಾದ ವು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸ್ತುಟ್ಟಿವೆ

ಶಕಂತಲೆ ದ ಪೃಂತ ಮಹ ರಾಜನ ಹಾಡು ಕೊಡೆ ವೆ ಹಾಭಾರತದ ಕಥೆ ಕಾಳಿದಾಸನ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲದ ಕಥೆಯನೂ ಬೋಧಿಸಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ

ರತಿಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಕ ಪೃಭಕ್ತಿಗೂ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಮಗ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮದ ವೆ ಮಾಡಲು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಾಗ ದ್ರೌಪದಿ ರತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ರೀತಿಯು ಸಿದ್ಧತೆಗಳನೂ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ

ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಪೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆ ಆಜ್ಞಾನನು ಯತಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಾದ ಕಥೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ

ಉಳಿದ ಹಾಡುಗಳ ಕಥಾಂಶವಿರುವ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಭೀಮವ್ವ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ಹಾಡು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ

ಅಕ್ಕರವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಕ್ಕ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಕೇಳಿ

ರಕ್ಕಸಾಂತಕ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತಲ್ಲಿ ಪೋದ ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಕೇಳಿದಾಗ

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತದ್ವಲ್ಲಭ

ನೀರೊಳು ಪೊಕ್ಕು ವೇದವೆ ತಂದು ಪುತ್ರಗಿಡಬೋದ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ

ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ | ಇದೇ ರಿತಿ ಹಾಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ

ಕ ಪೃಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಭಿ ಮವ್ವ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭೀಮವ್ವನ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಂತಿರುವ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧರ ಭಾವ ಗಳಿವೆ

ಹರಿ ಹರಿ ಹರಿ ಎನ ದೆ ಈ ನಾಲಿಗೆ

ನೈರುಪ್ಪದ್ಯಾತಕೆ ಸ ಮ್ಮನೆ

ಸರಸಜಾಕ್ಷನ ದಿವ್ಯ ಸಾಸಿರನಾಮ ಬಿಟ್ಟು

ಪರರವಾರ್ತಲಾಸಕ್ತಿ ಪಾಮರನಾಗುವದಕ್ಕಿ
ಕೃಷಿ ಹಿಮ್ಮಾಗಿ ರಂಗವಾಲಿ ಎನಿಸುವರು

ಭೀಮವೃಷ ಕೃತಿಗಳು ಕಥನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣನಾ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಬಹಳ ವಿರಳ. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮವೃಷನನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿ ವಪರಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೀಮವೃಷ ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. 1822 ರಿಂದ 1902ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ಭೀಮವೃಷ ಕನ್ನಡದ ಜನಪ್ರಿಯ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು.

ಇತರ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು

ಇದ ವರೆಗೂ ಹೇಳಿದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಬರೆ ವರೆಗೆ ನಡೆಸಿದವರಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರಾದವರಾಗಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. 1850 ರಿಂದ ಈಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಕರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಯವರು ಅಂಥವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು).

ಚಿ ರಾ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ (1850) ಈಕೆ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಕೃಷ್ಣಾತೀತರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿರುಕ ಪ್ಲಾ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯಾರ, ಲೋಕ ವಿಹಾರದಿ ವೇತನಾಂಕಿತನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಯಿರುತ್ತಿರಲು ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದಳು.

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ರಚಿಸಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪೌರಾಣಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಮೆರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಲಲಿತ ಹುಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ರಾಜಕಳಾನಿಧಿ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದಂಥದಂ ಗೃಹಿಣೀಧರ್ಮ ಜನ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಅಮೃತ್ ಅರ್ಥ ಕಾಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಮುಂತಾದ 16 ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಾಂಚಾತಾಪಪರಣ ಈಕೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯನಾಟಕ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂಕಗಳಿವೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಭಾಮೇಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ವನದಿಂದ ಪಾಂಚಾತವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಕಥೆಯೇ ಇದರ ಕಥಾವಸ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನೇ ಈಕೆ ಆಸುಸರಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಗುಣವಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾಳೆ. ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡು

ವಾಗೆ ತುಂಬಿಯನು ಜರಿದವು ಸತಿ ಕ ರುಳಿಯುವದ ಬಾಳವನು ವದನವು ಬೆಂಬಿಡಿ ದವಾ ಶ್ರುತಿಗಳೆರೆ ಪ್ರೀತಿ ರದಾಕ ತಿಯಾ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಬೆಟ್ಟವು

ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೂ ರಸಭರಿತವಾದ ಭಾವಗಳೂ ಇವೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಧಾನದಸ ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಗಣಪತ್ಯೆ (1870)

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದವಳು ಈಕೆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ ಈಕೆ ಅಕ್ಷರಶ್ವರು ರಾಮಭಕ್ತರಾದ ಗಣಪಭಟ್ಟರು ಈಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಪಾರ್ವತಿ ಇವರ ವ ನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಕೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಪನೆ ರಚನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನ ಗಪ್ಪ ಸಣ್ಣ ಭಜತಿ ಎಂಬ ವದನ ಜೊತೆ ಈಕೆಯ ವಿವಾಹವಾಯಿತು ಬಡತನದ ಸಂಸಾರವಿದ್ದರೂ ಈಕೆ ಕಾವ್ಯ ರಚಿ ಸುವುದನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಗೊ ಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣರೀಲೆ ಕೃಷ್ಣನಹ ಟ್ಪು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅನಂತನ ಕಥೆ ತ ಳೋ ಮಹಾತ್ಮ ಅರತಿ ಪದಗಳ ಮದುವೆಯ ಹಾಡು ವಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಣಪತ್ಯೆ

ಗೋಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಗೋಕರ್ಣದ ಸ್ಥಳಪುರಾಣವನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪರಿಣಯ ದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಈಕೆ ಬರೆ ದಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿಯವರು ಈಕೆಯ ಬಿ ಗರ ಹಾಡುಗಳು ವಿನೋದ ಪ್ರಂಗಗಳ ದ ಬಿ ಗರನೆ ಜರಿಯುವ ಪದ ಗಳಿವು ಬೇವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಾದರೂ ದ ಪ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಕೃತಿ ಇದನ್ನೇ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ವೈಕೃ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನೂ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಸುಂದರಾಬಾಯಿ (1875)

ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆಚ್ಚಳ್ಳಿಯ ಪ್ರೀಮಂತ ಜಹಗಿ ರದ ರರ ಮನೆತನ ದವಳು ಈಕೆ ಬಾಂವಿಧೆಯಾದ ಸುಂದರಾಬಾಯಿ ಮಾವಂದಿರಾದ ಪ್ರೀ ಸತ್ಯ ಪರಾಶ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ದೈವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಳು

ದಾಸಪ ಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಈಕೆಯೂ ಕಾವ್ಯರೂಪಕೈಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಪ್ರೀ ಮಂಕಟೇಶಾ ಬೆಟ್ಟದೊಡೆಯ ಪ್ರೀ

ವೆಂಕಟೇಶಾ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಮು ದ್ರಿತೆಯಿಂದ ಈಕೆ ಕೃತಿಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ ಸುಭದ್ರಾಮಯ್ಯ ರ ಕೃತಿ ಮುಯ್ಯ ರುಕ್ಕಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಸುಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಶುಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರ ಗೌರಿಯ ಹಾಡಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರ ಕೃತಿಗಳ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಕವಯಿತ್ರಿ ತಾನೇ ಕಥಾನಾಯಕಿಯೆಂದ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಚರಿತೆ ಒಬ್ಬ ಭಾಗವತನ ಚರಿತ್ರೆ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ ವೃದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಈ ವಿಷಯವನು ಕುರಿತು ಅನೇಕರು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಪರಿಚಿತ ಕಥಾವಸ್ತು ಮೃದುಮಧುರ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳು

ಶೆಣೈ ಅಕ್ಷೀಪಾಯಿ (1880)

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದ ರಾವ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬ ವೈದಿಕರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ದೇವರಸಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಗೆ ಅಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತಂತೆ ಗೋಕರ್ಣದ ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲೂ ಈಕೆಯ ಹಾಡಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಒಳಕುಮ್ಮಕ್ಕಿಗೆ ಅಡುವಾತನೆ ಕೆ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ವ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿ ತಂಟು ಸರಳ ಈಕೆ ತನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರ ವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ

ಶಾಂತಿಬಾಯಿ (1880)

ಶಿವಮೊಗ್ಗಿನ ಸಾಗರದ ಕೊಪ್ಪಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯನವರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಜೀವನ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಘಾತಗಳಿಗೆ ಗುಳಿದ ಶಾಂತಿಬಾಯಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನೆಂಬ ಸಾಧುಗಳ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿತು ಇಹಲೋಕದ ಪರಿವೇಶ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದಳು ಈಕೆ ಕನಡೆ ಮರಳಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಶಾಂತಿಪಾಲಕ ಗರು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಹತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿಪರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಓರಬಾಯಿ ಅಕ್ಷೀಪೇವಮ್ಮ (1890)

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊಂಡೂರಿನ ದಿವಾನ್ ಅಚ್ಚಪ್ಪನಾಯಕರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಈಕೆಯ ಪತಿ ಮಾಧವರಾಯರು ವಕೀಲರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ವಿಧವೆಯಾದ ಈಕೆ

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತನ್ನ ತನುವ ನಥನ ಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸೇವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು

ಈಕೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರಯತಿಗಳನ್ನು ಕರೆತು ಅನೇಕ ಹಾಡು ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು

ಈ ಕೆಲವು ಕವಯಿತ್ರಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈಗಲೂ ಈ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ವಾದಿ ರಾಜವ ರದ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಮೈಸೂರಿನ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಪುರಂನ ಬೀಳ್ವನಾಯಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆಯ ರಾಜಾವ ನೆಯವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ಇವರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅಜ್ಞಾತ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಧಾಸರಾದ ಪುರಂದರ ಕನಕಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ನಮ್ಮ ಕವಯಿತ್ರಿಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವು ರಿದರೂ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲವೇ ಬೆ ಕಾಯಿತು 18ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತತ್ಯ ವಾತಾವರಣ ವಿಪುಲ್ವ ಕೆಂಪು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯಾತ್ಮತವೂ ದೊರೆಯಿತು ಇದು ವರೆಗೆ ನೋಡಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಥನ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಜನಸ ಮಾನ್ಯರ ಬ ಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ವೆ ರೆಯುತ್ತಿವೆ ಈ ಕವಯಿತ್ರಿಯರ ಸರಳಶೈಲಿ ಸರಳವಾದ ಭಾಷೆ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ನೂತನ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ಮೈವಿಧ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದಂಥವು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್

ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಸರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎನ್ನುವ ನಾನ್ಮಾತರಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಾಜೇಂದ್ರಕೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯವರಾಗಿ ಒಂದ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಕೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು ಮಧ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಲ್ಲಿ ಜಯಂತಿ ಧರ ಅನಂತರ ಒಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ವಾಮಿಗಳು ವಧ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಕಠಿಂಗ ತಳುಸಾಡು ಮತ್ತು ಆನೆಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಜಾಯವನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು ಅನಂತರ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಆದ್ವಿತೀಯವಾದುದು

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರವನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ನಾದ ಸೋಮನಾಥ ಎಸು ವೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಒಂದುವಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಕೀರ್ಥನು ವ್ಯಾಸವಿಜಯವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಚ್ಯುತರಾಯಾಧ್ಯುದಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯಾಭ್ಯುದಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದಿವೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದತ್ತಿಗಳು ಶಾಸನಗಳು ಅವರ ಜೀವಿತ ರೂಪಿಸಲು ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಆಕರ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರ ಮೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲ ದರ್ಶನವೆನ

ಗೇಸುಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಫಲದಿ ದೂರಕಿತ್ತೊ ಎನ

ಸಾಸಿರ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನವಾಯಿತು—

ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

“ಪುರಂದರ ವಿರಲನೇ ಪರ ಎನು ವೆ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚಕ್ರಾಂಕಿತವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲ ಎನು ವೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರೆ ಅವರು ಸ್ವಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವೇದಾಂತವಾದಿ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದೂ ಕುಘಾಪ್ಸರ ಬಾಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ

ರಾಯರು ದಾಸರೊಳು ನಾಯಕನೆಂದೆನಿಸಿದರು ಶೇಷಾದೆ ಶ ಪ್ರದ್ಯಾದನವಕಾರ ವೆನಿಸಿದರು ದೇಶಾಧಿಪನಿಗೆ ಬಂದ ಕ ಹೂಯೋಗವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನ ವನು ಏರಿದರು ವ್ಯಾಸಾಧ್ಯಾಯನ್ನು ಬಲಿಸಿದರು ಕಾಶೀದೇಶದೊಳೆಲ್ಲ ಭಾಸರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ವ ಶಿಷ್ಯರು ಸಂರೇಂದ್ರರು ಬಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ರದ್ರ ರನ್ನು ಪುತ್ರಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯೇಂದ್ರರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರ ವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು ಮದ್ದವ ತ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಾಚಂದ್ರನಂತೆ ಉದಯಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರ ಕುವರನೆಂದನಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಶಿಯ ಗದಾಧರಮಿಶ್ರನನು ಸ್ವೀಲಿಸಿ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಪಕ್ಷ-ಧರ, ವಾಜಪೇಯಿ ನಾರಸಿಂಹ ಲಿಂಗಣ್ಣಮಿಶ್ರ ಮೊದಲಾದ ನೂರಂಟು ಮಂದಿಯ ನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪಡೆದ ವಿಜಯ ಪತ್ರವನ್ನು ದಾಸು ದೇವ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನೆಗೆ ವಿಭೂಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಸಿದರು

ಇಷ್ಟು ಪುರಂದರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ದೊರೆಯುವ ಅಂಶ ಗಳು ವಿಜಯ ಧಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಜಯ ಗಳನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಭೂಪುತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ದಿವ್ಯಕರಗೌಂದ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಉಪವೀತನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂನ್ಯಾಸ ಬಿಟ್ಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

೩

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಬಲ್ಲಣ್ಣಸುಮತಿ ಈತ ಕ್ಯಾತಪಗೋತ್ರದ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಆರುಜನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯಾತ ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಎರಡು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೇ ವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರೆಂದು ಹೆರಾದ ಯತಿರಾಜ ಯತಿರಾಜನ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ಯಾರತು ಕರಸ್ತುವಿಂಗಳು ಹಿ ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ರಾಮಾಚಾರ್ಯ ಸುಧೀಪ್ತನೀರ್ವಯತಯಾಗರ್ಭೇದೃತಃ ಶ್ರಿ ಮತೋ
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ಯತೀಶತಃ ಕರುಣಯಾ ಸಂವತ್ಸರೇಷ್ವಾದಿಮಃ
ವೈಶಾಖಾದಿವ ಪಕ್ಷೇ ದಿನಮಣೀರ್ವಾತೀ ದಿಶೇ ಸಪ್ತಮಃ
ಪ್ರಹ್ಲಾದೋವತತ ರ ಭೂದಿಂವಲಯೇ ನಾಗಾಧಿಪಾಸ್ಯಾಂಶಭೃತ್ ||

ಸ್ವಾಮಿ ಕಣ್ಣು ಒಳ್ಳೆಯವರ ಪಂಚಾಗದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕೇದಿ ಶ್ರಿ ತ 1447 ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 22 ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಭ ನುವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ

ಚರಿತವನು ಅಧರಿಸಿ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ವರು ಸು 1400 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಜನನವಾಯಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆ ತ್ತಾರೆ

ವಾ ಸರಾಯರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಚೌಂ ಬದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಏಳನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನಗಳಾದುವು ಬೃಹ್ಮಣ್ಯನು ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನದಂತೆ ಯತಿರಾಜನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನಗಳಾದ ವು ಅಶ್ವವ ಧವ ಳಗಳ ಉಪದೇಶವಾಯಿತು ಆತ್ಮ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಕರ್ಷ ಳಗಳನು ಮಾಡಿಸಿ ದೀಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟಿ ವ್ಯಾಸಕಿ ಳ್ಳರಂದು ಸಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು 1478 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪೃಷ್ಠವೇರಿಂದರು ಅನಂತರ ಕಂಚಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವೇದಾಂೆ ಪದ್ಧರ್ತನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು ವ್ಯಾಯಾಮೃತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಚಂದ್ರಿಕ ಮತ್ತು ತರ್ಕಕಾಂಡವಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಬಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಮುಳ ಬಾಗಿಲಿನ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ 15 ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ವ್ಯಾಸಂಗವನು ನಡೆಸಿದರು ಎದ್ವಾಭ್ಯಾಸದ ಅನಂತರ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಂಧ ರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೀಮ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಕರಂಡದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷಿಣ ಸತ್ಯಭಾವಣ ಸಮೇತನಾದ ವೇಣಾ ಗೋಪಾಂಕ್ಯಪ್ಪನ ಪ್ರತಿಮೆ ಾದ್ದಿತು ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಕ ಣಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ವಿಗ್ರಹ ಸೋಸಲೆ ಮರದ ಅಧಿಪತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಬಂದರು ಅದ್ಭುತ ಸ್ವಾಗತವನು ದೊರೆ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವ ರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿದ್ದರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯರನ್ನು ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯನ ಬಾಬರ ಯಾತನನ್ನು ಯ ಧಿಕಿ ರ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಸಾಳ ವ ನರಸಿಂಹನು ಗೌರವಿಸಿದನು ಇಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಗೋಪಿ ಗಳು ಪರ್ವಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಇಂತಹುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಗೇಶನ ತತ್ಪಟಂತಾ ಮೇಯಂತಹ ತರ್ಕಗ್ರಂಥಗಳ ಖಂಡನವನು ಮಾಡಿದರು ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಇವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು 1486 ರಿಂದ 1498 ರ ವರೆಗೆ 12 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇವರು ಆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದುದಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ದಕ್ಷಿಣ ಭ ರತ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವ ವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡ ತ್ತಿದ್ದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಪಂತ್ರಿಗಳ ಆಹ್ವಾನದ ಮೇರೆಗೆ 1493 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಪ್ರತಿ

ದಿವಸ ಇವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯ ತ್ತಿದ್ದನು ಈ ಸ್ಥಾನ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕಳೆಗಿಂದ ಬಸವಭಟ್ಟನನು 30 ದಿನ ಗಳ ಕಾಲ ವಾದಮಾಡಿ ಸೋಲಿಸಬೇ ಕಾಯಿತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿಕೊಟ್ಟ ಈಶ್ವರಲಿಂಗ ಇಂದಿಗೂ ಸೋಸದೆ ವ್ಯಾಸರ ಯ ಮಠದಲ್ಲಿ

ಸಾಳುವ ಸರಸನ ಅನಂತರ ಬಂದ ವೀರನರಸಿಂಹನು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೆ ಕಂಡನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿವಸ ಮದ ವೆಯಾಗದೆ ಎಂದೆಂದೂ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ವಿದ್ಯಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಉಪದೇಶವನು ಪಡೆಯ ತ್ತಾನೆ ಎಂದು ನ್ಯೂನಿಜ್ ಹೇಳುವ ಮಾತು ವಿ ರನರಸಿಂಹ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥವು ಸೋಮನಾಥನ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಚಂದ್ರಿಕಾ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಮೃತಗಳನು ರಚಿಸಿದರು ಇದು ಸೋಮನಾಥನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಆದರೆ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳನು ರಚಿಸಿ ರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ

ಶೃಷ್ಠದೇವರಾಯನು 1509 ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಧರ ಜೀವನದ ವೈಭವ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತೆ ತನ ಕುಲದೇವತೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದಂತೆ ಆತ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನೂ ಕಂಡನು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಮನಾಥ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—

ಯಾವಂತೋ ವಿಷಯಾತ್ಮತಾ ಭೆ ಜಬಲಂ ಯಾವತ ಪತ್ನಾಣಿತಾ
ಯಾವಂತಶ್ಚ ವದಾನ್ಯತಾ ಕರಸರೋಜಾತಾಶ್ರಯಾ ಯಾವತೀ
ಯಾವತೋ ಧನಸಂಪದೇ ಗಣಗಣೇ ಯಾವಾಂಶ್ಚ ಯಾವದೈತ
ಸ್ತಾವತ್ಕರ್ತು ಮಿಯೇಪ ಪೂಜನಮಸೌ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಭಿಕ್ಷುನಮಃ ||

ಸು 1500 ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಲೇ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸೆ ಲ್ಲಾನರಿಂದ ಒಂಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹಸಿರು ಭಾವುಟ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು 1511 ರಲ್ಲಿ ಕಂಟೆಯ ವರದರಾಜನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲ ಪಡೆದೀಡು ರಾಜ್ಯದ ಪೂಜಾಂಶಕ್ಕೂ ಏನು ವ ಗ್ರಾಹ ವನ್ನು ದೊರೆಯದ ದತ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಹಂಪಿಯ ವಿರಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ 1513 ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟು ಕಾಲ್ವೇಖವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಗ ರುಗಳು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪಾಲು (ಸೌ ೪ ೪ JV, 489 1889) ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒರೆದ ಕಾವ್ಯದ ತುಣುಕೊಂದು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಕುರಿತು—

ಉತ್ಸಾಹಂ ಮಮ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮದ್ಗುರ ರಥ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥೋ ಮುನಿಃ
ಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರವಿವಿಧಾಮಾ ಯೇತಿಹಾಸಾದಿಕಾನ್
ಒಬ್ಬಾಸ್ತತ್ರ ಕಥಾ ಪರೇಃ ಪಶುವತೇಃ ಸಾಮ್ಯಂ ನಿರಸ್ಸಾಧಕಂ
ವಿಷ್ಣುಂ ಕೀರ್ತಯ ಸರ್ವಥೈ ತ್ಯುಪದಿಶನ ಮಹ್ಯಂ ಮುಂದಾ ದತ್ತವಾನ್ ||

ಎನು ವ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ತನ್ನ ಪರಮಗುರುವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದುದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ

ಕಳಿಂಗದ ಎದ್ದಾನಂತರ ಒಂದು ದಿವಸ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧಾವಿಸಿದನು ಅದು ಕಳಿಂಗದ ದೊರೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿಗೆ ಅದು ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಿತು ಆ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪಾದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷಾನ ದೊರಕಿದ್ದಿತು ರಾಯನ ಭಸಿತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಷಯಗಳರದ ಒಲವು ಕ ರುವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ನ್ನು ಇದು ಕೊರಕಿದ್ದಿತು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಯನ ಗೌರವ ಇದರಿಂದ ಪಟ್ಟಿತ ಸೂ ಮಹಾಥ ಕವಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅದರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿದ್ಯಾಧರ ಮಹಾಪಾತ್ರನದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ ಶ 1520 ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಧಾಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಕೃಷ್ಣ ರಾಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ರತ್ನಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುತುಂಬೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಇದು ದೊರೆಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಕೇಡನು ಸೂಚಿಸಿತು ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತರು 8-1-1521 ಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗುವ ದಿವಸ ಸಂಜೆ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ 30 ರಂದು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಸಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ದುರು ಪೂರ್ವನಿರೋಧಿತದಂತೆ ಅವರಿಂದ ಅನೇಕ ದಾನಗಳು ಪಡೆದುವು ಆ ಸಂದರ್ಭವನು ಕುರಿತು ಎದ್ದಾರತಾ ಕರರು—

ತತ್ಸಿಂಹಾಸನ ಮಾರುಹಸ್ತ್ರಚರ ಭೂದಾನಾದಿ ಸಂಸಾಧಯಂ
ಸ್ತದ್ರಾಜ್ಯಂ ಪುನರಪಾಯ ಶ್ವಿತಿಭೃತೇ ಕೃಷ್ಣಭಿಧಾನಾಯ ಸಃ
ತತ್ಸಂವತ್ಸರಗಾಂತ್ಯಮಾಸು ಧವಳೇ ಪಕ್ಷೇ ಹರೇವಾಸರೇ
ಷ್ಠಂತೇ ವ್ಯಾಸ ಸಮುದ್ರನಾಮಕವ ದಾದ್ವಾಮಂ ಸ ಚಾಸ್ತು ನ ಪಃ ||

ಅಂದಿನಿಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಾದರು ಕಂಪುಯೋಗ ಕಳೆದ ಅನಂತರ ಶೈಷ್ಯದೇವರಾಯನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಇದರ ಕುರಿತಾಗಿ ವ್ಯಾಸರಾಜ ವ ರದಲ್ಲಿ ಸಕಲರ ಜಗೌರವಗೆ ಲೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪೀಠವನು ಇಂದಿಗೂ ಏರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ ಶ 1523 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿರ್ಥಪುರ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಲಭಿಸಿತು ತಿರ ಪತಿಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವ ರದಲ್ಲಿರುವ 1524 ರ ಶಾಸನದಂತೆ ಬಹುಶಃ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಕುಪುಯೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ 1526 ರಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮವನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸಮುದ್ರ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು

ಶೈಷ್ಯದೇವರಾಯನು 1527 ರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗ ವ ಪರಗೆ ಅಳಿಯ ರಾವ ರಾಯನ ಶಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಡಳಿತವಿದ್ದು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಶೈಷ್ಯದೇವರಾಯ ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ದತ್ತಿಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೂ ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು ಅದರಲ್ಲಿ—

ನಿಗಮಾಗಮ ನಿರ್ಣಯ ನಿರ್ಣಯಾಧೀಶ ಮಂತ್ರಿಗೇ
 ನೃಪೇಂದ್ರ ಮುಕುಟೇಶ ನಿರಾಜತ ನಿಜಾಂಘ್ರಿಯೋ
 ನಿರಹಂಕಾರ ಚಿತ್ತಾಯ ನೀತಿಮಾರ್ಗೋಪದೇಶಿನೇ
 ಶೇಷಾಯ ಸರವೇಷಾಯ ಶಿಕ್ಷಿತಾಂತರ ವೈರೇ
 ಪುರಾಣ ಪುರುಷಧ್ಯಾನ ಪುಷ್ಪತುಷ್ಪಲ ಮಾತರ್ಯೇ
 ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಂಭೋಜ ಮಾತಾಂಡಾಯಿತ ತೇಜೋ
 ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿರ್ಥ ಶಿಷ್ಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ಮಲ ಮೂರ್ತಯೇ
 ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಯ ತೀಂದ್ರಾಯ ವಿದ್ವದಿಂದೀಪರೇಂದ್ರವೇ

(ಶಿವಮೊಗ್ಗ 85 ನೆಯ ಶಾಸನ)

ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಇದರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಬಳಿ ಯಂತೋದ್ಧಾರಕ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ 732 ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪಣಿ ಮಾಡಿದುದು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾರತ್ನಾಕರರು—

ಮೂರ್ತಿಸ್ತತ್ಪ್ರಶತಂ ಪ್ಲವಂಗಮಪತೇದ್ವಾರ ತ್ರಿಂಶದವ್ಯಂಜನಾ
 ಸೂನೋರ್ನಿವಾರಮ ಈಶತೋಮಣ ಶೈತೇ ದೌದ್ರಾಹ್ಯಯಾಬ್ದೇಶಕೇ

ಶಾಲಿವಾಹನನ ನಾಮ ಯುಗ್ಮಯ ಗಳಂ ಚತ್ವಾರಿ ಚೈಕಂ ಲಿಖಿನ್

ಯಾಂ ಸಂಖ್ಯಾಂ ಮನಸಾ ದಧಾತಿ ತದಿಯಾಂ ಸಂಖ್ಯಾಯತ ಪೂರ್ಯತೇ ||

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಮರಣಾನಂತರ ಅಚ್ಯುತರಾಯನೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಒಚ್ಯುತರಾಯನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ 1532 ರಲ್ಲಿ ಪಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವ ಲಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ತನರು ಯೋಗ ವರದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು.

8-3-1539 ಕೃ ಸಂವಾದಿಯಾದ ವಿಳಂಬ ಸಂವತ್ಸರ ಪಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥಿ ಶನಿವಾರದಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನಿಧನರಾದರೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಪುಟ್ಟ ನಾಭುವಿಯೊಳಗೆ ಬಹುದಿನ ಕಳೆಯತೋ

ಪುಟ್ಟದಂತೆ ಬರಡೊ ಸೃಷ್ಟೀಶ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ||೫||

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆನೆಗೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮೈಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ನವಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೃಂದಾವನವಿದೆ.

೪

ವ್ಯಾಸಕೀರ್ತನರು ತಮ್ಮ ಮರ್ಣಸಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅವೊ ಭವಾದ ಶ್ರಮದಿಂದ ದೈವತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಖಂಡಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿದರು. ನ್ಯಾಯಾ ಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವ ಎನ್ನುವ ಕಟ್ಟುಗಳ ಮೂಲಕ ಭದ್ರ ಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಳ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದ ಪಕ್ಷಧರಮಿತ್ರ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿದ್ವಾಂಸನೊಬ್ಬನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕಂಡು—

ಯದಧೀತಂ ತದಧೀತಂ ಯದಸಧೀತಂ ತದಪ್ರಧೀತಮ್

ಪಕ್ಷಧರವಿಪಕ್ಷೇ ನಾಮೀಕ್ಷಿ ವಿನಾ ನಮೀನ ವ್ಯಾಸೇನ ||

ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ ದಾಗಿ ಒಂದು ಸಾ ಪ್ರದ ಒಂಕ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಮಹೀ ವಿಭೂಷಿತ ಕರಾತ್ ಎಂದು ಮಧುಸೂದನ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಸರ್ವಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಲು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶ್ರಮವೇ ಕಾರಣ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಒಸವಭಟ್ಟನನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅದ್ವೈತ ವಾದ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡರು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ ತಿರಪತಿಯಲ್ಲಿ

ತಮಗೆ ದೊರೆತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಯ ಅದರ್ಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಿಣಿಯರ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಎರ್ಪಡಿಸುವುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವೆಂಕಟಪದ್ಮನಾದ ಅಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಶಿವನನ್ನು ಶೈವರಸು ದ್ದೇಖಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬದಲಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಪೂಜಿಸು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಭಟ್ಟನ ಕೊಡುಗೆಯಾದ ಶಿವಲಿಂಗ ಸ್ತೋತ್ರ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿಗೂ ಪ ಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಟಲ ನೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ದೈವವಾಗಿದ್ದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾಜಮುದ್ರೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

ವಾಸರಾಯರ ಸಂದೇಶ ಚಿಂತನಶೀಲರೂ ಪ್ರಾದರ್ಭಾಷಕರೂ ಆದವರಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಪರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಮೋಘವಾದದು. ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗರೂ ಅಷ್ಟೇ ಗಟ್ಟಿಗರು ಕೀರ್ತನಕಾರರಾಗಿ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಚರ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರುಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪುನಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಸಕೂಟವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹನಿಸುವಾಸ್ಯರ ಜೈತಿಕ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಹುನಗುಂದ ಮುದ್ದೆಬಿಹಾಳ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಿಡೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕುಂಭಕೋಣ ಕಂಚಿ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಗಾಳದ ಚೈತನ್ಯ ಮಂಥನಿಯರ ಭಕ್ತಿಪಂಥದಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ದೊಡ್ಡದು. ಚೈತನ್ಯಮಂಥನಿಯರ ಒಂದು ಗುಂಪು ತಾವು ರಾಜೇಂದ್ರಕೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಥರ ಮೂಲಕ ಒಂದ ಮಾಧ್ವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೈತನ್ಯರ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕರಿತು ಬರೆದ ಕವಿ ಕರ್ಣಪೂರ್ಣನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಸಂಹಿತೆ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕೆಳಗಿನ ವದ್ಯ ವಂಶವುಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ—

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿ ಪರತರ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ನಿಕೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣಾ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀಲೋಚ್ಚಭಾಮಂಗತಾಃ
ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಿತಿಃ ಸುಖಾನಿ ಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪಾದನಂ
ಹೃದ್ಯಾದಿಪ್ರೀತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಿಲಾಮಾಯೈಕ ವೇದೋ ಹರಿ ||

ಇದರ ಪ್ರಕಾರ—1) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ 2) ಜಗತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ 3) ಪಂಚಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ 4) ಜೀವಗಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು 5) ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು 6) ಸ್ವರೂಪ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತಿ 7) ನಿರ್ವಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ 8) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು 9) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವವಾದದ ಸಂಗ್ರಹ ಸ್ವರೂಪ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಪದರಾಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದವರು ಈ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 9 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸತ್ರಯಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಸಾಮೃತ ತರ್ಕಶಾಂಡವ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕಾಗಳು ಅವರ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕೆರಳುಕೊಡದಲ್ಲಿ ಭೇದೋಚ್ಚೇವನಶ್ಚಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಅನಂತರ ಅವರ ತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನಾ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಮಿಂಡನ ತ್ರಯ (1 ಮಾಯವಾದ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 2 ಉಪಾಧಿ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 3 ಪ್ರಪಂಚವಿ ಥ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ) ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವೇಶಗಳು ಬರತ್ತವೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ 37 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥವಾಲಿಕಾ ಸ್ತೋತ್ರ ಇವರದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಚಿತವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೆ ಎನ್ನುವ ಶ್ಲೋಕಿಯನ್ನು ಇವರ ಹೆಸರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತರರ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸತ್ವರ್ತವಿಲಾಸ ಎನ್ನುವ ಶ್ಲೋಕಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅದರ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಳಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂಥ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಸುಮಾರು 102 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಕೃಷ್ಣ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎನು ವ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಅಂಕಿತವು ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣ ಮದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ವರನಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ- ನೀನಂತೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ನಿನಗೆ ಹೆಂಡ್ತಿಯಿಲ್ಲ ನನಗಿಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಅಂಕಿತಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಮಾತೃನು ಹೇಳಿದಂತೆ ! ಅನಂತರ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದ ಪದಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದರಂತೆ : ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಯ ಬುದ್ಧಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಸಜ್ಜನ-ಂಗ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತುಲವಾದ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಶರಣು ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಇವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ : ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉಪಮೆ ರೂಪಕ ಮುಂತಾದ ಅಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ ಭಾಷೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಪಂಥದ ಮಂದಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆರ್ತಭಾವವಿದೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಒಯಿಲೆಯೂ ಇದೆ ಉದ ಹರಣಗೆ ಜೇನಿನೊಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಸೂರ್ಯಂತೆ ಕರದಲೊಪ್ಪುವ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡಬೇಕೆ ? ಏನೆಂಬ ದಾಸರ ಕೋಡಗೂಂದದಿ ಕೋಯೆ ವ ನಾನೆಲ್ಲ ಜನಗಳ ಮುಂದೆ ಜೊಗಿಗಾಗಿ ಕೊಡಗೆ ಪಾಟು ಬಡುವಂತೆ ಜಾರತ್ನವನು ಮೂಡಿದ ಪಾಟಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗೋಕುಲಜಂಜಾರಕೆಂದರೆ ಸಾಲದೆ ಕಿರೀಟಾ ತುರಗವಿರಲು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಕುವ ಕತ್ತೆಯೆರಲಿ ಬೇಡವೊ ದಾವಾನುವ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಡಾನೆಯ ದೇವಗಳೆಯ ತಂದು ಹೊಗಿಸಿದಂತೆ ಗಾತ್ರವೆ ವಂದಿರ ಹೃದಯದೇ ಮಂಟಪ ನೇತ್ರವೇ ಮಂದಿರ ಮಂತ್ರಾದುವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಅವರು ಐಕ್ಯರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿ ಬರೆದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒದುವ—

ಭಕುತಿಯು ಕೌತರಾಗಿ ಮುಕುತಿಮಾರ್ಗವಿಡಿದು
ಅಖಿಳ ಬಗೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ
ಸಕಲಾಗಮಗಳೇಯ ಸದ್ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಅಕಳಂಕ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಬಳಿಗೆ ||

1 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಚಾರ (1963)—ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತನದಾಸರು ಪುಟ 387

1 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1952)—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖ ಪುಟ 116

ಎನ್ನುವ ಮಾತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬೇವಿತದ ಗಂತವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 75 ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೀರಿ ಬದುಕಿದ್ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂದೋಲನದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು ಸಮಾಜದ ಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದರು ಏಕು ಮುನಿಗಳದ್ದೇನು ಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸರು ೧೧ ಮಧ್ಯಮಕವನುದ್ದರಿಸಿದ ಎನ್ನುವ ಪ್ರಬಂಧರದಾಸರ ಮಾತಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಆಕರ

- 1 History of the Dvaita School of Vedanta and its Literature- B N K Sharma Motilal Banarsi Das Delhi 1981
- 2 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ದಾಸರು — ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಸುಬೋಧ ಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು 1963
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು 1952
- 4 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸರು—ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಕೇತಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಡಿರ ಸಂಪನ್ಮೂಲ
- 5 ಪೂಜಾಪತ್ಯ (ಪ್ರಬಂಧರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ಬೆಂಗಳೂರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಮುಚ್ಚೂರಾವ ಬೆಂಗಳೂರಿ ಧಾರವಾಡ
- 6 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಡ ಗಳು—ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ಪ್ರಸ್ತುತಾಲಯ ಧ ರವಾಡ
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸರು—ಜಿ ಎಚ್ ಬಿ ಅಜ್ಜಾರ್ಯ
- 8 ವ್ಯಾಸರಾಯರು—ಜಯಕೀರ್ತಿ ರಾಜಪ್ರದೋಹಿತ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಡಾ|| ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ

ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಸ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸವಕಾಲ ಎ ಸ ಹಂತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮುದ್ರಣ ವ ವಸ್ತುವೆ ದಾಗಿ ಸುಲಭವಾದರೂ ಹಿ ದಿತ್ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಗ್ರಹಿಸು ವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಕೆನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಂದ ವರ್ಷಗಳ ಹಳಮು ಯಿದ್ದರೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ದ ಏಲಾಗಿರುವುದು ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆದ ರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಕ ರ್ತ ಮಡುವುದು ಅನಿವ ಯಂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಒಗೆ ಒಂದು ಧ ಂಕ ಆವರಣವಿರ ತ್ತದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮನೆತನದ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ದೇದರ ಬಳಸಿಟ್ಟು ಪೂಜೆಮಾಡಲಾಗ ತ್ತದೆ ಈ ರಿ ತಿಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸ ಬಂಧಗಳು ಬಲವಾಗಿರು ವುದರಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇಳರಂಗಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅವುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಲಘುಕವಾಗಿ ಅವರ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಲದರೂ ಅವರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದಸರಾ ಹಬ್ಬದ ಮಗಲಾನಕ್ಷತ್ರದಂದು ಅವುಗಳ ಧೂಳು ಕೊಡ ಂಗೂದಿನಕಡಿ ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ವಿನಾ ಇತರರಿಗೆ ಅವರು ಕೊಡು ವುದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಇವರು ಎಪರೀತ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸು ವರೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಕೆಲವರಿಗುಂಟು ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಬಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸ ಆದರಲ್ಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇತರ ಲಿಖಿತ ಕಾವ್ಯಗಳಂತಲ್ಲ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಒಂದೆಂದ ಬಾಯಿಗೆ ದ ಟಿ ಒಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಸಕ್ತರು ಓದಬರಹ ಬಲ್ಲವರು ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮ ವುಳ್ಳವರು ತವ ಗೆ ಇಷ್ಟವ ಗಿ ತೋರಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು ಆಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳು ತಯಾರಾದವು ಲೇ ಕೋ ಭದ್ರರುಣಿ ಅದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಬ್ಬರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ಹಾಡುಗಳು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯವು ಕೆನ್ನನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ವೆ ಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿರುಬುದು ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ ತತ್ವಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆಲವರಿಗಿರಬುದು ಯಾವುದೇ ರಿ ತಿಯ ಕೆ ತಿಯಾದರೂ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಪರಿಧಾಸರು ಹಾಡಿದ್ದಾದರೆ ಎರಿ ಎನ್ನುವ ವ ನೇ

ಭಾಷೆ ಪರಿವರ್ತಿತವಾದುದು ಅಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸು ಹಿತಾಭಿರುಚಿ ವದ್ಭಾವ ತಾತ್ ದಾಸರೂಪ ಹುಟ್ಟಿ, ಬೆಳೆದ ಸ್ಥಳಗಳ ಪರಿಚಯ ಪ್ರಭಾವ ಬಾಂಧವ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಾಸಕ್ತಿ ಹಾಸ್ಯ ವ ಗೀತು ಇತಿ ಮೂವಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ನಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಜೈನ ವಿ ರತ್ನವ ವೈದಿಕಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಬಹುಶಃ ಪೂರದ ಛರಿಸರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯ (—ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಿ ಜೈನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮಾಧ್ಯಮತ ತತ್ವಗಳು) ಕೈ ಇದ ಮನಃ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದೂ ನಾವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ದಾ ರ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮರ ದ ಆಸ್ಥಿಕರಗೂ ಅವಲಂಬನೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು

- 1) ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು
- 2) ಪಪ್ಪ ಕೈ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು
- 3) ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು

ಎಂಬ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಕಂದಸ್ತವಾಗಿರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಈ ಎಲ್ಲ ರಿತಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಮೈಸೂರಿನ ಕನಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗದ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿವೆ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತವಾದ ಸೂರಾರು ಹಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸು 335 ಲಿಖಿತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇದ್ದು ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತವ ಗಿಸಿವೆ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು ಕನಕ ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು ದೇವನಾಗರಿ ತೆಲುಗು ಮತ್ತೂ ಕನಕ ಲಿಖಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಒಂದೊಂದೇ ಪ್ರತಿಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಬಲವೇಗ ಬೇರೂರವಾಗಿ ಸಹಿಸಬೇಕುಗುತ್ತವೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಪುಡಿಬೀಳುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಓಲೆಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಇವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂಲತಃವರ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಪಿಡಿದ್ದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಮೂಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರದ ನೀಡಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಅದ್ದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಂತೆ ವಾದದ್ದು

ಮೊಟ್ಟಿಮೊದಲಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರಿಗೆ ಅವು ನಮ್ಮವು ಎಂದು ಅಭಿಮಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಒಂದು ಏಳೆಯ ವಾಗವರು ಎತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇರವ ಎಲ್ಲಿ ತಗುಲಿಸುವುದಕ್ಕೇವೆ ಬೀಳಿಸುವ ತೇವೊ ಎಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರುವಾಗುತ್ತದೋ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಎಷ್ಟರ ಕಳಕಳಗೂ ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಇರಬೇಕು.

ಹಿಂದಿನವರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಮೊದಲ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಒಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಡುವುದು ಹೊಂಗೆ ಎಲೆ ಬೇಂಗೆ ಕರ್ಪೂರದ ಹೆಂಟೆಗಳು ಅರಿತವ ಶ್ರೀ ಗಂಧನ ಪುಡಿಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೊಂದಿಗಟ್ಟು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರಮಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಸುವುದು ಜಿರಳೆ ಪುಷ್ಪಕಂಟ ಗಿಡ್ಡಲು ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಕಂಟಗಳಿಂದ ಶ್ರಮ ಕೊಡುಗಳನ್ನು ಎವರಿನ ಪ್ರಿದ್ವರು ಕೆಲವರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ಬಟ್ಟೆ ಒಟ್ಟು ಹಗೂ ರಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿದವ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಸೊಡಬಲ ಸರುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಟೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವರದ ಮೊಟ್ಟಿಲೂ ಸಂವೂರ್ಣಗಳೂ ಬೆತ್ತದ ಒಟ್ಟುಗಳಲ್ಲೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೊಂಗೆ ಹಗೂ ಬೆತ್ತ ಯೆ ವಾತಾವರಣದಿಂದಾಗಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬೂಪು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ವನೆಯ ಮಾರಿ ಒದಿ ಬಳಸಿ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೂಟನ ಗಿತ್ತು. ಅವು ಹೊಂಗೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡರೂ ಹಳುವು ಪಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಾಗ ಪ್ರಿರಲಿಲ್ಲ ಧಂಡಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಒಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ವಿಶೇಷ ಮತ ವರ್ತಮಾ ಒಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಹೊಡೆದು ಆ ಒಲೆಗಳು ಒಳಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎರಡು ಮರದ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೆಳಗೊಂದು ಇಟ್ಟು ಒಂದು ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವುಗಳ ಆಳಕ್ಕೆ ಗಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಗುಣವಾಗಿ ನಡು ನಡುವೆ ರುದ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು (ಒಂದು ಅಥವಾ ಒಲೆ ಉದ್ದವ ಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು) ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉದ್ದನೆಯ ದಾಳವನ್ನು ಪೋಸು ಕಟ್ಟಿಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು ಹರಿದಾಸಗಾಹಿತದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಜಿನದ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಕಂದಕ್ಷಿರು ವುದು ಗವನಾರ್ಪ (ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ವೇ 22 ಕೋಶದ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಯರ ಸಂಗ್ರಹದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಇರುವ ಪ್ರತಿ ಮೊದಲನೆಯದು).

ಈಗ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದು ಮಾರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒಲೆಯಿಂದ ಗೋ ಕಾಗದದ್ದಾಗಲೀ ಕೂಡಲೆ ನೆಕಲು ಮಾಡಿ ಮೂಲದೊಂದಿಗೆ ತಾಳೆ ನೋಡಿ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಕಾದಾಗ ಅದರ ನೆಕಲನ್ನು

ನೂ ಡಿದರೆ ಸಾಕು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ಅವು ಒಣಗಿ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಂತೆ ಧೂಳು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಳಿದು ಅವು ಮೆತ್ಸಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಸ್ವಲ್ಪದೊಂದಿಗೆ ತಯಾರಿಸಿದ ಎಣ್ಣೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು ಓಲೆಗಳ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಿಗೂ ಕುಂಟಗಳಿಂದ ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವುಗಳ ಎರಡು ಮಗ್ಗುಲಿಗೂ ಮರದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾರವನ್ನು ಪೋರಿಸಿ ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲ ಅಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿದ ಸಡಿಲವಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿದ ಓಲೆಗಳು ಸರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬೂಷ್ಟು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಣ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಹವಾಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಎದ್ದುತ್ ಶಾಖದ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿರುವ ಒಗ್ಗುಲಿಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ದ್ರಾವಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಧೂಳು ಬೂಷ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಯಿಂದ ಒರೆಸಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ನಶಿಸಿ ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ತಡೆಯಬಹುದು

ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಸರಳ, ಸುಲಭವಾಗಿದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆರಳಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡಬಹುದು. ವಂನ ಪ್ಪನ ಶಕ್ತಿ, ಕಾಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುವುದು ಮಾಡದೆಯೇ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರೇಖಾಚಿತ್ರಿ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಮೈಕ್ರೋಫಿಲ್ಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪೋರೋ ಸ್ಟಾಟ್ ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು - ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖಾರಿಯಾದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ ಕಂಡಸ್ತವಾಗಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಗುನ್ನು ಭವಿಷ್ಯದ್ರೂ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುದ್ರಿತ ಟೀಪುಗಳಾಗಿ ಕ್ಯಾಪ್ಸುಲಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಹಾಡಿಸಿ, ಶೀಘ್ರರಿಪಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಇಪ್ಪೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇನೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ ಈಗ್ಗೆ ಸು. 160 ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಮುದ್ರಣಕಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಗ್ರಂಥ ದಾಸ ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯ ಪರಂಪರೆ ಇದ್ದುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗುಜರಾತಿನ ದೊರೆ ಜಯಸಿಂಹ ಸಿದ್ಧರಾಜನು (1096-1143) ಹೇಮಚಂದ್ರ

ಒರಿಸಿಕೆ ಹೈಮನ್ಯಾಕರಣ ವನ್ನು ದಿವ್ಯಾ ವಿಂಡದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಮ ನೂರು ಜನ ಲಿಖಕಾರರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಮಾಡಿಸಿ ಅದರ 1 25 000 ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದನಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾನ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಾಜ್ಜೆ ಪೊನ್ನನ ಜಾಂಕಿಪುರಾಣ ದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ಸರ್ವವಿದಿತ ಅದರ ಹರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಒಂದ ಪರಿಪಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆ (ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು) ಮನ್ನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡದ್ದು ಈಗ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ಪ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾದ ಲಿಖಿತ ಕಾಲದ ಸೂಚನೆಯಿರುವ ಪ್ರತಿ ಕೇವಲ 167 ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನದು ಸಿ ಉಳಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶನವಿಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳ ವುದ ದರೆ ಯಾವ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಸು 200 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ದೆಂದು ಗ ರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಲ್ಪಿತ್ಯಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೆಲವು ವಂಶನೀಯರು ತಪ ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು ಕನ ದಿಗರ ಪುಣ್ಯ

ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರ ವಂತೆ ಕ್ರಿ ಶ 1850 ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂಬ ಕಲ್ಲಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ್ದೆಂದು ಇದನೆೇ ದಾಸ ಪರದರ ಜರಾಯೂ ಗ್ಯಾರಿಟ್ ಪ್ರತಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದ ಕರ ಹೆಸರಿರುವ ಪುಟ ಪುಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ 1871 ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಇದರ ಸಕಲೇ ಎನ ಬಹ ದ ದ ಪುಸ್ತಕ ಮೈಸೂರು ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಪ್ರೆಸರ ವರಾದ ಟೆ ಗ್ಯಾರಿಟ್ ಸಾಹೇಬರ ಒಪ್ಪಿನ ಪ್ರಕಾರ ಏನೇ ಆವರ್ತಿ ಛಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದೂ ಹೋಕ್ಕುಂ ಸರಸಿಂಹಯ್ಯನವರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಬ ರ ತ್ತದೆ 158 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬೆ ರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಗಳ 173 ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ

ಅನಂತರ 1873 ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಹರಿಭಜನ ಕೀರ್ತನೆ (ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಕ ಡಿಪೋ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿರ ಪ ಹರಿಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ (ಕನಕದ ಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೋರದಾಸರ ಕೆಲವು ದೋಹಗಳು ಇವೆ) ಕರ್ನಾಟಕಾಕ್ಷರ ಮುದ್ರಿತಾಲೆಯಿಂದ ತೆಲ ಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರ ಪ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಸಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

1877 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರ ವೆ ಹರಿಕದಾಮೃತಸಾರ 1888 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಶಿ ರದಪಣಿ ಮುದ್ರಿತವಾಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರ ವೆ ಕನಕ ದಾಸರ ಸಳಸರಿತ್ಯ 1891ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಸ ರ ಇವುಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

ಅನಂತರ 1894 ರಿಂದ ಮಡಕರಿರ ಬಾಲ್ಯಪ್ರಸಾರದ ಪ್ರಾರಂಭದಾಸಲು ಬಾರು ವಾಡಿಕೆ ಕಿತನಲು (ಕೆಲಗು ಲಿಖಯ್ದಿದೆ) ಬೆಳಗಾವಿಯ ಆನಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತರ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಸಂಗ್ರಹವು (ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಖಯ್ದಿದೆ) ಇದೆ ವೇದರಾದ ಪ್ರಕಟಣೆಗು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು 1914 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿರೂ 1923ರ ವೇಳೆಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಪಾಮಣಿಗ ರೂ ರಾಯ ರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ವಂದಿ 2 3 ವಷ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಬೇಗಧವಿ ರಾವರಾಯರ ಹರಿದಾಸ ಕಿತನ ಕರಂಗಣಿ ಮಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು 1944ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಯಯೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗ ಸೂಗೂರಿನ ಐರವೆಂದ್ರ ಹರಿದಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂಡುಂದಿರ ಶ್ರೀಗೂ ರೂಳೂ ಹುಮಂತರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪುಟಗಳನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆ ಶಿರುವಾಯಿ ಬಂದಂತಹ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ಕನಕರ ಚತುರ್ಥ ಶತಮಾನೀಕ ವದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ವತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ವಿಂಚಿನಬರ್ಮ ಪ್ರಕಿತನ ದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರು 7 ಪುಟಗಳು (ಎಂಪ ದಕರು ಶ್ರೀ ಬೇಗೇರಿ ಹೆಚ್ಚರ ವ ಶ್ರೀ ಬೇಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣತರ್ಮ) ಹಿಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕಿತನಗಳ ಹಗೂ ಕಿತದ ಸರ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸು 135 ಪರ್ವಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ಒಂದಿವೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾಶನ ಸ ಸ್ಥಿಗಳೆಂದರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ಎದಾಂತಗ್ರಂಥಾಯ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ವರದೇಂದ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಸುಬೇಗಧ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕ ಲಯ ಧಾರವಾಡ ಮಿಂಚಿನಬರ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಧರವಾಡ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ನಂಜನಗೂಡು ಗುರುಕೃಪಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಮೈಸೂರು ಕವಿತಾಪುರಂದರರ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಉತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗಳು ದಾಸಾಶ್ರಮ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಕಟನ ಮಾಲೆ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವೆ ದಕರಿರ ಒಲಕ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಆನಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿ ಟಿ ಕಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಶೆಟ್ಟಿ ಹರಿದಾಸರತಂಗಿ ಕೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಹಂತ ಅನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿಮಿಶ

ಸಂಶೋಧನೆ ದಾಸರಚರಿತ್ರೆ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಗಳೆನ್ನು ಸ್ತೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

(ಅ) ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಬರೆದಂತಹ ದಾಕ್ಟೋರೇಟ್ ನಿಬಂಧನೆಗಳು

(ಕ) ಪ್ರೌಢ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು — ಲೇಖಕರು ದಾ|| ಎ ಚಿ ಪ ಚಿ ಲ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯ ನು ಪಡೆದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಮೊದಲ ನಿಬಂಧನೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಜೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜೀವನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರವೇಶಗಳು ಅವರ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಭಾಷೆ ಬಂಧ ತೈಲಿ—ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವರು. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ೨೦೩ ಕೀತನೆಗಳು ೩ ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ೩ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶ್ಲೋಕಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಉಳಿದ ಉಪಾಖ್ಯಾನಮೃಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸು 356 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡದ ಮಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ೧೯ನೇ ವರ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನದಂದು ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

(ಚ) ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು —ಲೇಖಕರು ದಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಮೊದಲಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದು ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಬಂಧನೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಈ ಎಂಬ ವಿವರವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವಯಸ ಹರಿದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಮೆ ನೀಡಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಕೃತಿ ಇದು. ದಾಸರ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಸಂದೇಶ ತೈಲಿ ಭಂಡವನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವರು. ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 400 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಉಷಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

(ಜ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು (ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ) —ಲೇಖಕರು ದಾ|| ಎಚ್ ಕೆ ಬೆ ದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1965ರಲ್ಲಿ ಇದು

ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಮೊಳೆಮೆ ಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಒಬ್ಬ ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಪೂರ್ವದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧನೆಯು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಫಲಿತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹಿಂದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶೈಲಿಗಳ ತಿರುಳು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಷ್ಣುರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ನಂಜನ ಗುಡಿನ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ತ) ಪ್ರಸಾದಯೋಗ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳು)- ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಬಿ ಅ ದಿವಾಣಜಿ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಪೂರ್ವದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಿಬಂಧನೆಯು ಇದೀ ನಿಬಂಧನೆಯು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೇ ಕೇಂದ್ರಿ, ಶೈಲಿವಾಗಿದ್ದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಹಿಂದಾಸರು ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವಮತದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ದಾಸರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಅವರ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾಧ್ಯದರ್ಶನ ಬೋಧಿಸಿದ ಲೋಕನೀತಿ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು 233 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯು ಮೈಸೂರಿನ ಉಪಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಐ) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು (ಜೀವನ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಗೊ ಕುಲನಾಥ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1978ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಜಿ ವರದಾ ರಾಜರಾಯ ರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧನೆಯು ವಿಜಯದಾಸರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಲಿಸಿ ದಾಸರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುವರು ದಾಸರ ರೀತಿನೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ತತ್ವ ಕಾವ್ಯದೊಳಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರ ಶೈಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪರಿಕಥಾಮೃತಕಾರದ ತೊಲುವಿಕೆ

1 ಇದೇ ವಿಷಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನವರು ಹಿಂದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ರೂಪ-ನಿಬಂಧನೆಯಾಗಿ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು 1975ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ನಿಬಂಧನೆಯು ಒಳಗಿನ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮುಕ್ತ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಸಾರಾಗದ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡಿದೆ

ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶನದೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸು 450 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿಂಧುತಂತ ವ ಪ್ರಕಾಶನವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಅ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ

(ಕ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೇಖಕರು ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1952ರಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸು 70 ಪುಟಗಳ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಪೀಠಿಕೆಯಿದೆ (ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ) ಅನಂತರ ಪುಸ್ತಕ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಪ್ರಸಾರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ವರ್ಧರಾಪುರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಚಯ-ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣ ಹರಿದಾಸರ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಮಂಟಪ ದಾಸರವರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಹತ್ತುಜನ ದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸರಣಿಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಭಾವ ಶೈಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಲಲಿತಕಲೆಗಳ ಸಂಬಂಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 380 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಹರಿಭಕ್ತಿಸುಧೆ ಲೇಖಕರು ರಂಗನಾಥ ರಾಮಚಂದ್ರ ದಿವಾಕರ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1935ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ 1948ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು 1956ರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಿಧ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ 15 ಪುಟಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಯ ಸುಡುಗಳೂ ಹಾಗೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ 26 ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ (ಗುರುಮಹಿಮೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಆರ್ತ ಭಾವ ದಾಸಭಾವ ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ) ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂಕ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿರುವರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟವಿರುವುದು (ಅಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಪರಿಚಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿವರಣೆ ಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಒಟ್ಟು 272 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1967 ರಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 10 ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿವೆ. ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರರ ಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಳೆದು ಕ ರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿವೈವಿಧ್ಯ ಹರಿದಾಸರ ಪದ್ಧತಿ - ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಸ್ವಲ್ಪವ ದ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯ ವನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರುಗಳ ಹೃದಯಾನುಭವವನ್ನು ಅವರ ಮಾತ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಚಯ ಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು 218 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಶಾರದಾ ಮಂದಿರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಕಿ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಆರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು - ೮ ಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ 1970 ರ ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ (11 12 13ನೇ ತಾರೀಖು) ನಡೆದ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ. ಹರಿದಾಸರ ಪೈಕಿ ವಿಷಯದಾರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಶ್ರೀವದರ ಜರಿಂದ ಪುರಂದರರವರೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವ ರೂಢಿಯಿದೆ. ಅದರಂತೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದ ಸರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನಾ ವದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ತೆ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕ ರಿಸು 6 ಪ್ರಬಂಧ ಗಳು ಒಟ್ಟು 140 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ದಿಂದ (ವಿಶಿಷ್ಠ ವಾಣ್ಯಯ ಪ್ರಸಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ ೮) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

(ಘ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂಪಾದಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜ ರಾವ್ ಮೈಸೂರಿನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಿಕಾ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು) ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (5 8 1973) ವಿರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರಗೊ ಓಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು. ಏಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅವಲೋಕನವಿದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅದರ ಪೌರಾಣಿಕಮೌಲ್ಯ ಸಂಗೀತಮೌಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಮೌಲ್ಯಗಳು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವೆ ದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ - ಈ ಎಪ್ಪ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನೂ ಕ ರಿತ ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಒಟ್ಟು 121 ಪುಟಗಳಿರ ವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಇವುಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಪುರಂದರೋ ಪನಿಪತ್ (ಭಾಗ ೧-೨) — ಲೇಖಕರು ಭದ್ರಗಿರಿ ಕೆ ಶವದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆ ತರ್ನಗಳು ಲೇಖಕರು ಜಿ ಪರವರಾಜರಾವ್ ಶ್ರಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು *Purandara & Haridasas Movement* ಲೇಖಕರು ಎಂ ವಿ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಇತ್ಯಾದಿ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಏ ಹಾತ್ವಾ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರಶಾಶಕರು ರಾಜ್ಯಸಮಿತಿ ಕನಕದಾಸರ ಚಿತ್ರ ಭವ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಕವಿಕರಣ ಸಂಪಾದಕರು ಕಾ ತ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ — ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಇ) ಹರಿದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು

(ಕ) ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಕೆಚ್ಚಿ ಕೇಪಾಟಾಯ್

(ಚ) ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಲೇ ಖಕರು ಬಿ ಲೂರು ಕೆ ಶವದಾಸರು

(ಓ) ಮಾಧ್ವ ವಾಕ್ಯಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಪಂಡರೀನ ಧಾ
ಬಾಯ್ ಗಲಗರಿ

(ಛ) ಹರಿದಾಸರ ಕವಿತೆಗಳು ಲೇ ಖಕರು ಕಲಮುದಾನಿ ಗುರ ರಾಮರು

(ಜ) ಹರಿಭಕ್ತಿ ವಿಜಯದ ಸಂಪುಟಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಗೋವಿಂದರಾವ್
— ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊರಟ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಏ ಶ್ರೀ ವಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾ ಬಾಯಿ ಸರು ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಈ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಲೇಖನಗಳು

ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಲೇಖಕರು ಕೊರಟ
ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್

(ಚ) 1984 ಜನವರಿ 29 ರ ತರಂಗ ದ ದಾ|| ಜಿ
ಪರವರಾಜರಾಯರ ಲೇಖನ

(ಉ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಚ್ಚಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಿಜಯದಾಸರ 'ಸ ಪ್ಪಪ್ರಕರಣ ಸುಖಾದಿಗಳು
1948 ರಲ್ಲಿ (ಲಿಂಗಸಾಗೂರಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ)

- (ಬಿ) ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು 1965 ರಲ್ಲಿ
(ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹರಿದಾಸರತೆಂ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)
- (ಬಿ) ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾಯರ ಕೃತ ತತ್ವ ಸುವ್ಯಾಸಿ
1895 ರಲ್ಲಿ (ಮದರಾಸು ಮಂಡಕಶಿರಾ
ಬಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ್)
- (ಕ) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಚಿತ್ರ ಭಾಷೆ ಶತಮಾನ
ನೋತ್ಪನ್ನ ಸಮಿತಿ)

(ಉ) ಹರಿದಾಸರ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ವಪ್ನ ಪದ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಶೋ ಭಾಷೆ
- (ಚ) ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ
- (ಬಿ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತತ್ವಸುವ್ಯಾಸಿಗಳು ಹರಿಕಥಾ
ಮೈತಸಾರ

(ಋ) ಟೀಕುಸಂಕೀರ್ತ ದಾಸರ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ವಪ್ನ ಗದ್ಯ ಪೈಕುಂರ ಮೋನ
ಮೊದಲಾದುವು ದಾವಣಗೆರೆಯ ಬಿ ಭೀಮರಾಯ ರ
ಟೀಕುವಿನೊಡನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ
- (ಚ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ-ಸಂಕೀರ್ತನಾ
ಒಡೆಯರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಟೀಕುಗಳೊಡನೆ
ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ

(ಆ) ದಾಸರ ವಿವಿಧ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಹರಪನಪಳ್ಳಿ ಭಿ ಮವ್ವನ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹಾಡು
(ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆ ಬೆಂಗಳೂರು)
ಶಕುಂತಲಾ ಚರಿತ್ರೆ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)
- ಸ ಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಹಾಡು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ 1956)

(ಎ) ಹೆರಿದಾಸರ ಆಯ್ದ ಪದಗಳ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮಾಧ್ವ ಭಜನ ಮಂಜರಿ (ಶ್ರೀ ನಿಮಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)
(ಚ) ಹರಿಭಕ್ತಿವಾಗಿನಿ (ವಿಶ್ವಕನ ಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪ್ರಕಟಣೆ)
(ಬಿ) ಶ್ರೀ ಹರಿಭಜನಾಮೃತಸಾರ (ಲಿಂಗಸೂಗೂರಿನ
ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಐ) ಹೆರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮುಕ್ತ ಕನಕದಾಸ (ಲಿ ಖಿಕರು ಎಂ ಡಿ ಶ್ರೀನಿ
ವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್ 1927 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 5 ಅಂಕಗಳ
ಸಾಹಿತ್ಯ)
(ಚ) ಮುಕುತಿ ಮುಗುತಿ (ಪರ್ವತವಾಣಿ)
(ಬಿ) ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು (ಸುಬೋಧ ಎಂ
ರಾವ ರಾವ್)
(ತ) ವಿಜಯ ರಾಯರ ಪಾಠ
ನಿಜವಾಗಿ ನಂಬಲು ! (ಸೀತಾರಾಮದಾಸ)
(ಪ) ಪುರಂದರದಾಸ ನೃತ್ಯರೂಪಕ (1984 ರ ಗಾನ
ಭಾರತಿಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ ಮಂದಲೀಧರರಾವ್)

(ಐ) ಹೆರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ಕವನಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ (ತೋರಣ ಪು 71
ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್)
(ಚ) ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (ನನದವರ ಮನದಲ್ಲಿ ,
ಕೆ ಎಸ್ ನಿಷ್ಕಾರ್ ಅಹಮದ್)

(ಒ) ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರಜೋಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸ ಕೀರ್ತನ ಸ್ವರಾನಳಿ (ಎಚ್ ಕೆ
ಅಶ್ವತ್ಥ ನಾರಾಯಣ)
(ಚ) ಪುರಂದರ ಕೃತಿಶತಕ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಚತುರ್ಥ
ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಓ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಉದಾಹರಣೆ (ಈ) ಬೇವನ ಸಂಪುಟ 24 ಸಂಚಿಕೆ 9

(ಚ) ಸುಬೋಧ ಜನವರಿ 1964

(ಛ) ಪರಿವಳ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸಾಂಕ 1964

(ತ) ತರಂಗ ಜನವರಿ 29 1984

ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉತ್ತಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದೈನಿಕಗಳ ಪುರವೇಷಗಳು ಸಮಸಂಚಿಕೆಗಳು (ಉದಾ ಪುರಂದರ 1983 1984) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು

—ಓ ಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿವೆ

1968ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನಡಾ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಆವೃತ್ತಿ (Critical Editions) ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯ ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ ನೂರಾರು ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಬೇಟೆ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಉಳಿದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಕುಂದುಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಜನತೆಗೆ ಓದಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಭಾಗವು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸು 335 ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತನದೇ ಆದ ಧ್ವನಿಪ್ರತಿಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನೂ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ

1973ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಡಾ|| ಜಿ|| ವರದರಾಜರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಇದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಾಹದ ಕವಿತಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿ, ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ 112 ಅಂಕಗಳಿಂದ (ತಾಳೆ ಗರಿಯ ಕೊಡದ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳು) ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ 101

ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 65 ಕೃತಿಗಳು ಎರಡು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವು ಶ್ರೀವಾದರಾಜರವೇ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. 28 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಆಕರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕರ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಅವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ 2 ಕೃತಿಗಳು ಐ ರ ಪ್ರಭೆ ದಗೂ—ಎರಡು ರಿ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರದೆ ಒಂದೇ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಕರೆದಿದೆ 6 ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಅವು ಯಾರ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಉಪ್ಪು ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಧರಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 23 ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 478 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾದಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೆರೆಯತು ಅನಂತರ ಇದೇ ಸಂಪಾದಕರ ಶ್ರೀ ವ ಹಿ ವತಿಯಾರ ಕೃತಿಗಳ 1976ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು 680 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಉಳಿದ ಪುಸ್ತಕ ಒಟ್ಟು 580 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ವತ್ಸು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 1977 ವತ್ಸು 1980ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನರವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ 87 ಕೀರ್ತನೆಗಳು 71 ಕೀರ್ತಿಗಳು 20 ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಇವೆ (ಒಟ್ಟು 178) 82 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಸನಿಯವಾಗಿದ್ದು 94 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಉಳಿದ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮೀರಿಕೆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಾದಿ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 79 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 630 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು 143 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 313 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 291 ಕೀರ್ತನೆಗಳು 10 ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು 12 ಉಗಾಭೋಗಗಳು 170 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು 127 ಕೃತಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ 861 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾದಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಕವಿಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಡಾ|| ಜಿ ವರದಂ ಜರಾಯರು ವಿಷ್ಣುವರದ ಮೀರಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಆವೃತ್ತಿ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ.

ಈಗಲೂ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಫಲವಾಗಿ ಆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಪ-ಹರೈ ಭೀಮವ್ವನ ಹಾಡಗಳು ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದು (ಸಂ ಬಾ|| ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ) ಸದ್ಯದಲ್ಲೀ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ (ಸಂ 700 ಪುಟಗಳು) ಶ್ರೀ ಜಗದಾಧರಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ) ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಣದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಶ್ರೀಮತಿ ೬ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ) ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಸ ಪಾದಕೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿವೆ ಮುಂದೆ ಉಪ್ಪು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಪ್ಪನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೀಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಂದಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಗ್ಗ 1850ರಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು 1984ರಲ್ಲೂ ಆ ಕಾಲ Fಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದು, ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ *

* ಈ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ದಾ ಪದವರಾಜರಾಯ ರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಕೀರ್ತಿಯನೂ ಐ ಎಂ ಶ್ರೀ ಸು ರರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ನದ ಪ್ರಕಟಣೆ ಹೃಪ್ರಕಟಣೆ ನೂ ವಿಶಿ ಪವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ , ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಿ ಪಿ ಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಸರ್ವೋದಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಶಿವಶರಣರು ಹನೇರಡೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ್ದು. ಇನ್ನೊಂದು ಹರಿದಾಸರದು ೧೫-೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂಥದು. ಶಿವಶರಣರ ಈ ವಚನ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಣಿತ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ವಚನಕಾರರೂ ಹರಿದಾಸರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಏಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪೊಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ನಂದಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂವಹನಗೊಳಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕೂಡ್ರ ಅಗ್ರಜ-ಅಂತಃಜ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ಧಾರಗೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ವೇದ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮೌಖಿಕವಾದ ಮೂಲಾರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. (ಅಂತೂ ಹಿ ವೈ ವೇದಾಃ ಎಂಬ ಪೂಜನು ಸನೆಯಬಹುದು) ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉಪದೇಶ ಐ ಮಂರಿಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂಬ ಮಾತು ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ವೇದ ಶಬ್ದದ ಸಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಮಾಧ್ಯಮ ಕನಡವಾದರೂ ಅವರದು ಶುದ್ಧ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯೇ. ವಚನಕಾರರ ಬಗೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅವರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯದಿದ್ದರೂ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಿರಿದು ಅವರದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವೇದದ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವನ್ನೆ ಪಚನಕಾರರು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಕವಿ ಕಾಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ವೇದದ ಕವಿಕಾಂಡವನ್ನು ತಕ್ಕವಿಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಯ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಗಹನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು

ಸರಳ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ದಾಸ ಶ್ರೀಹರನಿಸಿದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾತು ಸಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸವ ಗ್ರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇ ಅನ ಯಸುತ್ವದೆ ಕ್ಷು ಸತ್ಕರ ಕೊಲ್ಪಿರೋ ಎಂದು ದಾಸರು ಮೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊ ಗಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಸಂದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದರು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಎಲ್ಲ ಮತ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಸದಾಚಾರಸಂಹಿತೆಯಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದೇ ವಲಖ್ಯ.

ಹರಿದಾಸದರ್ಶನದ ಆಕರಗಳೆಂದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಅನ ಯಯಿ ಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಂತೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸ್ತುತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಭ ಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳು ರ ಮಾರ್ಯಾ ಮಹಾಭಾರತಗಳು ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ದಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂತಾದುವು ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸುವುದುಂಟು.

ಮಧ್ವದೇವನನ್ನು ಶ್ರೀಮದರಾಜರು ಹೀಗೆ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಶ್ರೀಮನ್ಮಧಮತೆ ಹರಿಃ ಪರಕರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ನತೋ |
 ಭಿ ದೇ ಜೀವಗಣಾ ಹರಿ ರನುತರಾಃ ನೀತೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾಃ ||
 ಮುಕ್ತಿಸ್ವಾಪಸುಖಾನ ಭೂತಿರವ ಂ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ತ್ವಧನಂ |
 ಹೃಕ್ಷಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಿಲಾಮ್ನಾಯೈರವೇದೋ ಹರಿಃ ||¹

ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆನೇಕ ಹ ರಗಳನ್ನು ಈ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೆ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮೇಯವನು ಪ್ರತಿಪೆ ಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮವು ಅನುಸರಿಸ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟಿನಾ ಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ನಿಲಿಕದ ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ-ನಾರದಾದಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಗುಹ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.²

1 ಶ್ರೀಹರಿ ಸಮೋತ್ಸವಂ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಪಂಚಭಿ ದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮುತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವಿಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು ಾಂಜ ಸುಖಾಭಿವೇಷಿ ಮುಕ್ತ ನಿವ ಫಲಪಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುವಾದ ಆಗದುಗಳು ಇಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮಾನುಕ್ರ ವೇದ್ಯನು

2 ಈ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ- ಕರ್ಣಾಚಿತ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಟ ೪೯

ಪುರಂದರದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸತ್ಯ ಜಗದ್ವಾ ಪಂಚಭೇದವು |
ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯವನಾಂತು ತ ರತಮ್ಯದಿ |
ಕಷ್ಟಸಧಕೆ ದು ಸ ರಿರ ||

ಅಷ್ಟ ಅಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಎತ್ತಿರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಬಿಡಬೆ ದಿ ಬಿಡಬೇಡಿ |
ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವದ್ಧಾತಿ |
ಬಿಡಬೆ ದಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಡಬೆ ದಿ ||

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಗವನಾರ್ಹ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

ಒಬ್ಬ ಆಟ ರಿಯ ನು ದೈವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ
ಒಬ್ಬ ಒರಿಯ ನು ದೈವಕೇಟೇ ಗ ಣವೆಂದ
ಒಬ್ಬ ಒರಿಯ ನು ನಿಗ ಣಾ ನಿರಾಕ ರ
ನಿರವಯ ವನೆಂದಾ ಕಡೆಯಲಿ ತಾಕೇ ದೈವವೆಂದಾ |
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಒರಿಯರು
ಒಬ್ಬ ಮಧ್ಯಾಚಾರಿಯರೆ ಪುರ ದರವರ ಲು
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದಾ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಾಗಿ ||
ವೈದಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದೇವೆಂದು ತಾವು
ವೈಷ್ಣವವು ಒಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು ಕೆಲರು
ವೈಷ್ಣವ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೆಂದು ತಾವು
ವೈದಿಕವು ಒಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು ಕೆಲವರು
ವೈದಿಕ ವೈಷ್ಣವವೆಂದೆಂದು ವ ಧ್ಯವ ಯ
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪುರಂದರವಿರಲ ವೆ ಚ್ಚೆ ||

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನು ಅದರ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಪುರಂದರರ ಒಂದು ಪರಿಚಿತ ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಅನ ಭವದಡ ಗೆಯ ಮಾಡಿ ಅದ
ಕೃಪ ಭವಿಗಳು ಒಂದು ನೀವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ||ಪ||
ತನುವೆಂಬ ಭಂಡದ ತೊಳೆದು ಕೆಳ ವ

ಮನದ ಚೆಂಬಲವೆಂಬ ವೆಂಸುರೆಯ ಕಳೆದು
ಘನವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಳೆದು ಅಲ್ಲಿ
ಮಿನುಗುವ ತ್ರಿಗುಣದ ಒಲೆಗೂಡೆ ನಡೆದು (?)

||೧||

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಪರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯಾ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಪ ವ ವ ದದಿಂದ ಸುಟ್ಟು

||೨||

ಕರುಣೆಂಬ ಸಾವ ಗ್ರಿ ಹೂಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಪರಿಕರವಾದಂಥ ಪಾಕವೆ ವಸಾಡಿ
ಗುರುತರಣಾರು ಸವಿದಾಡಿ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರವಿರಲನೆ ಬಿಡದೆ ಕೊಂಡಾಡಿ

||೩||

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಹಾಡು
ಭಗವಂತಪೀಠೆಯನ್ನು ಅವೋಘವಾಗಿ ಸ್ತೂತಿಸುತ್ತದೆ

ಸಕಲ ಗ್ರಹಬಲ ನೀನೆ ಸೆರೆಸಿಡಾಕ್ಷಾ
ನಿಖಿಳರಕ್ಷಕ ನೀನೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೆ
ಜಿತವಾಗಿ ಎನ್ನೊಡೆಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲನೆ ।
ಶ್ರುತಿಗೆ ನಿಲಿಕದ ಅಪ್ರತಿಮಮಹಿಮೆ ನೀನೆ ॥

ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಹರ ತೋರುವ ಪರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪುರಂದರದಾಸರು

ಆಧಾರ ಮೊದಲಾದ ಆರುಚಕ್ರ
ತೋಧಿಸಿ ಬಿಡದೆ ಕು ಈಷಣ ಮೂರು
ಸಾಧಿಸಿ ಸುಷುಮ್ನ ತಿರು ಅಲ್ಲಿ
ಭೇದಿಸಿ ನೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸೇರು

||೧||

ಎಲೆಹಾಕದೆ ಮೇಲೆ ನೋಡು ಮುಂದೆ
ಕವಕದಿಂದಲಿ ವಾಯುಬಂಧನ ಮಾಡು
ಸೆವಿದು ನಾದವ ಪಾನವೊಡು ಅಲ್ಲಿ
ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ನಲಿನಲಿದಾಡು
ಅದರೊಳಗೆ ಆಡುತಾನೆ ಭಾನು

ಮಂಡಲ ನಾರಾಯಣನೇಂಬುವನೆ
ಕುಂಡಲಿ ತುದಿಯೊಳಿದ್ದಾನೆ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರ ವಿರಲನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಾಕ್ಷಿಕ ಜೀವರ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆ ಅದರ ವಿವರಣೆ ಪುರಂದರಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ

ಸಾಲೋಕ್ಕ ಸ ವಿಶಾಪ್ಯ ಸಾರೋಪ್ಯ ಸಾಯುಜ್ಯ ಸಾರಿಷ್ಟಿಯಂಗಳು
ಯೋಗ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿಪ್ಪುದು ಸಾಲೋಕ್ಕಮೆಂಬ ದೆ |
ಆ ಪಟ್ಟಣ ಸವಿಣಪದಲ್ಲಿಪ್ಪುದು ಸಾವಿಶಾಪ್ಯಮೆಂಬುದು
ಶಂಖ ಚಕ್ರಗದ ಪದೇಮಧರರಾಗಿ ಸರ್ವರು ಸಾರೋಪ್ಯವೆಂಬ
ಮುಕುತಿಯೆನಿಸುವು ||
ಹರಿವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿವಣ್ಣಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬ ಮುಕುತಿ
ನೋಡಯ್ಯ |
ಎಂಬ ಪದು ಪಂಚವಿಧ ಮುಕುತಿಯೆಂಬುವರು ||

ಹರಿಸ್ವರಣೆಯೊಂದೆ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವೆನು ತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರರು

ಸ್ವರಣೆಯೊಂದೇ ಸಾಲದೆ ಗೋವಿಂದನ
ಸ್ವರಣೆಯೊಂದೆ ಸಾಲದೆ
ಪರಿಪರಿವಿಧವೆಲ್ಲ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು
ಪರಮ ಪುರುಷ ಹರಿಯ ನೆರೆ ನಂಬಿದವರಿಗೆ

ದೇಹದ ಅವಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾರ ವುದು ಹೀಗೆ

ನಂಬದಿರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ |
ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಭಜಿಸು ಸುಖಿಯಾಗೊ ಮನವೆ
ಎಂದೂ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆ
ಒಳಗೆ ಮಲಮೂತ್ರ ಕ್ರಿಮಿರ ನಿ ಇಹವು
ಹಲವು ವ್ಯಾಧಿಯ ಬೀಡು ಪಂಚಭೂತದ ನಾಡು
ಬಲುಹು ದೇಹದ ನೆಟ್ಟ ಕೆಡಬೇಡ ಮನವೆ

ವೈರಾಗ್ಯಬೋಧಕವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾದುದು

ಆರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಈ ಮೂವರೊಳಗೆ
ನಾರಿಯೋ ಧಾರಣೆಯೋ ಬಲ ಧನದ ಸಿರಿಯೋ
ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಅಂಗನೆಯ ಕರೆತಂದು
ತನ ಮನೆಗೆವಳೆ ಯೆ ಚವಣಿ ಎನಿಸು

ಭಿನ್ನವಿಕ್ಷಿದೆಯರ್ಥ ದೇಹವನಿಸ ವ ಸತಿಯು
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ನೋಡಲಮ್ಮಳು ಕಾಲವತದಿ

ಈ ಸಂಸಾರ ಹೆ ಯಂದೇನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ದಾಸರು ಒಡುಕಬೇಕು
ಅದರ ಭಗವಂಸನ್ನು ಪ ರಿಯದೆ ಅಹಂಕಾರ ಪ ಮಕಾರಗಳೆಂದು ಬಿಟ್ಟು ಆನಾ
ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬದ ಕಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಹಿತವಚನ ಇದು ಪುರಂದರದಾಸನ

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು
ಹೇಸಿಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆತು ಲೇಶ ಮಾಡದ್ದಾಂಗಿ
ತಾಮರಸ ಜಲದಂತೆ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಭವದೊಳು¹

ಪಟ್ಟಿಮಾ ಮಾಡಬೇ ಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಇವು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ನೀತಿಯ ಉಪ
ದೇಶ ಲೋಕದ ಜನರ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಧನೆ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಸರಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ
ಉಪಾಸನೆಯ ಕ್ರಮ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ತಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ
ಜ್ಞಾನ ಶ್ರಿ ಹರಿಯ ಕಾರಣ್ಯ ಜೀವನ ಪರಾಧೀನತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂತಂತ್ರ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಆಜಿ ತ್ಯಾದ್ವೈತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ
ಆವತಾರಲೀಲೆಗಳು ಹರಿ ಸಂಕಲ್ಪದ ಅಪ್ರತಿಹತಿ ಕರ್ಮತ್ರಯ ದಿಂದ ... ಸಂಚಿತ
ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಆಗಾಮಿಗಳಿಂದ-ಸಂಸಾರದ ಸಂಶೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಗತಿಗಾಣದ ಜೀವನು
ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ಮಾರ್ಗದ ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ
ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶರಣ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನ ಕಾರಣ್ಯದಿಂದ ಯಥಾ
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜ್ಞಾನಾನಲದಿಂದ ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ
ಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಪ್ರಾರಬ್ಧವನ್ನು ತಗ್ಗಿ ಸುವುದು -ಇತ್ಯಾದಿ

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರಿ ಪಾದರ ಜರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು
ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮುಂದೆ
ಮುಕ್ತಿಯ ಒಯಸುವಿಗೆ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ಯಾಸಕೀರ್ತರು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಜ್ಞಾನಕಾರಣ
ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಪರೋಕ್ಷಕಾರಣ
ಅಪರೋಕ್ಷಿಗೆ ಅಧಿಕಾನಂದಕಾರಣ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ತಾನೆ ಫಲರೂಪ

1 ಪದ್ಮಪತ್ರವಿವಾಂಛನಾ ಎಂಬ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹೋರಿಕೆಯದು

ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಅಸ್ಪಾದತಪ್ಪರಾಣಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಪಡಿ ಸುವ ಹಲವಾರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವು ಅಲ್ಲ ಉಪಾಹತವು ವಂತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಪಾಂಡರಾತ್ಮಾ ಗಮ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಮೇಶ ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ್ವಂದವರಿಗೆ ಇವು ಕಂಬ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿ ಪರಿತತ್ವ ಹರಿವಾಯುಗಳು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳು ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಕೆರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ ಕಂಡ ಬರುತ್ತದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಭಾರತ ಭಾಗವತ ದಾಮಾಯಣಿಗಳ ಕಥೆ ಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಮತೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಗ ಳಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರಕ್ಟಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಜಗಜ್ಜನಾರಾಧನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಶ್ರೀ ವೆದ ಚಾರ್ಯರ ೩೬ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹರುಳು ಕ್ರೋಧೀ ಕೃತವಾಗಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ೧೬ ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾಸತೀರ್ಥ ಪುರಂದರ ದಾಸ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥ ಕುಕರದಾಸ ವಂತಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನತೆಯ ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದ ಜನರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಜ್ಞರೂ ಇವರಿಂದ ಅರಂಭವಾಗಿ ತಂದಿರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ್ವಂದವರ ಪರಂತ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸವಿಯು ಮೊ ಛತ್ತೆಯ ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ¹ ಜಟಿಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಜನಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೈನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ²

ಹರಿದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಮೊತ್ತವಲ್ಲ ಅಸ ಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಕೂಟಾ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕರಿಯದ ವರ ಕಾಮಧೇನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕರಿತವರ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ವೂ ಹೌದು ಅದರ ಗರಿ ಎಲ್ಲರ ಬಿಟ್ಟ ಕಲ್ಯಾಣ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತರಲಾರು ಮಾತ್ರ ದಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆರೆತಂದರು ಭಗಿ ರಥದಾದರು ಅವರಿಗೆ ನಾಡು ಮೀರಿ

1 ಈ ಸ್ವಾ ಪವನ ಹಿ ಭೇದೋಕ್ತ ಪುಟ ೬

2 ಅವರು ಬಳಸುವ ದೇವಿಯ ಎದ್ದುಸ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಒಸಕೇವನ ದಿಂದಿತ್ತಿಕೂ ಜಗಜ್ಜನ ರೂಪಕ ದೃಶಾಂಕಗಳು ಕೂಡ ಈ ವಿಶೇಷ ದ್ವಿಗಮನಾರ್ಥಕವಾದವು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪದಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಪರಿಗಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು. ದಾಸರ ತಾವು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅಂಶ ದೊಂಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ತಿದ್ದಿ ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನತೆ ಭಾವಿಸಿರುವ ಬಳಕೆ ಕಡಂಕ ಗಳ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ರಚಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಲೋಕ ವನು ತಿದ್ದಿ ಬಯಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಳವಡವುದರಿಂದ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಜನ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಗೀತಮಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಮೌಖಗಳಿಂದ ಆಡುಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಿತವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋದ್ಧಿಗಿ ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿ ಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದಾಸರ ಗುರಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮೋತ್ಥಿಗಿ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕಮ-ವಿಮುಕ್ತಿಗಿ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರ ಆ ಅಪಾರ ಅನುಭವ ಗಳೇ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಳಿದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲೊಂದಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯ ಗಳೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ.

ಕನಡದಲ್ಲಿ ಸರಹರಿಕೀರ್ಣರೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸ ಕವಿಕದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿನವೋದಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರ ಪಡೆದರು. ತರ ಮಾಯ ಬಂದ ಪ್ರೇಮನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹೆಸ ರಾಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯನರೂ ಲೇಖಕಿ ಮೊದಲಾದವರು ಎಲ್ಲರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಮೋಕ್ಷವಾರ್ತೆಯ ಬಿಕ್ಕಿತ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೋಕ್ಷವಾರ್ತೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದರೆ ಮಾನವಜನ್ಮವೆಂಬುದು ದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾನವಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದೆ

ಹಾನಿಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ರಗಲಾ

ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರು ಈ ಜೀವವು ಕರ್ವೆ ಪಾಶದಿಂದ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಅನೆ ಕಹನ್ನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಯಾವುದೋ ಸುಕೃತದಿಂದ ಮಾನವಜನ್ಮ ಪಡೆದುಂತ್ತದೆ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಹರಿಸಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗದೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾನವನು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಬುದಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಲ್ಲಿದ್ದವವರು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ ಒಭವೆಂಬುದು ಅವರ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದೆ ಮಾನವನಾಗಿ ದ್ವಾರಗ ವಿವಿಧ ಆಸೆ ಆವಿ ಪಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸಹಜವಾದುದು ಈತನಲ್ಲಿ ಪಶುತ್ವ ಮಾನ ಪಶ್ಚವರಡೂ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಪಶುತ್ವವನು ಬೆಟ್ಟಿನಂತೆ ಮಾನವತ್ವ ಮುಂದೆ ವರಿದಾಗ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹರಿದೋಲನೆ ಆರಿ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ ಜೀವನದಲ್ಲಾದಾಗಿನ ನಶ್ವರ ಸುಖಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಮೊಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನು ಈ ದೇಹದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಅರಿತರಬೇಕು ಅದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಅನಿತ್ಯ ವೇಹದಿಂದಾಗ್ಗೆ ನಂಬದಿರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಜೀವನದ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದರು ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಧನ ಧಾನ್ಯ ಕನಕಾದಿಗಳು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಬಡನಿರ್ದ ಸತಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಂಧುಬಳಗಳಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒರಲಾರರು ಶಾಶ್ವತವಾದುದು ಹರಿಗೂ ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಎರುವಂತಹುದೂ ಆದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಅವರು

ನಿಜ್ಜದಿರು ಈ ಭಾಗ್ಯ ಆರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವೆಷ್ಟಿರಿಕೆ
ಹೆಚ್ಚದೆ ಹೀಗೆ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ
ಮೆಚ್ಚು ಕೇಳಿತ್ತಿರಿಕೆ

ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನು ಮಗ್ಗುಲ ಈ ಮೂರರ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ದುಸ್ತರವೇನೋ ಹೌದು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದೇನೂ ದಾಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಯೂ ಹೊಂದದವನಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ ದೈವದತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆರವಿಗೊಳಿಸುವುದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಈ
ಹೊಸಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ

ಎಂದರು ಭಕ್ತನ ಬಯಕೆ ಬಿಟ್ಟ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಸೇಲು ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವ ಅವರು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪಡೆಯುವುದು ಸುಲಭವೆಂದರು ವಿಜಯದಾಸರು

ಬಡತನ ಬಂದರೆ ಹಿಗ್ಗು ತಲಿರಬೇಕು
ಹೊನ್ನೂ ಹಣವ ಕೊಡಲಿಬೇಡ

x

x

x

ಎನ ದೆಂಬೊ ಪೂತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬೇಡ
ನಿನ್ನದನು ನಿನ ವನು ನಿನ ವನಂದನು
ಮನಿ ಸಿ ಪಾಲಿಸ್ತೆ ವಿಜಯವಿರಲಾ

ಎಂದು ದೈವವನು ಬೇಡಿದರು ಪುರಂದರರು ರೌದ್ರದಾರಿದ್ರ್ಯವೃಥಾ ಕಾಳವ
ನಡೆಗಿನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎಂದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬರ ವ ಆಗುಹೋಗು
ಗಲಾವುದಕ್ಕೂ ಗಮನವೀಯದೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವೇಚ್ಛೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿ
ಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿದೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು

ಅಪರಾಧಿ ನಾಸಲ್ಲ ಅಪರ ಧವೆನಗಿಲ್ಲ
ಕಪಟನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರ ನೀನೆ
ನೀನು ಆಡಸಲು ಹಡಪೊನೆಕೆ ಅಭಿನಯಗೊಂಬೆ
ನಿನ ಬಲ್ಲುದು ಬೇರೆ ಸ್ತುತಿಯೆನೊಂದ ?

ಎಂಬಿವೇ ಮಾತ ಗಳಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿರಲನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಯಾವುದು
ಒದಗಿಬಂದರೆ ಅದನು ಸಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಆದರೆ ದರ್ಶಕ
ದರಾಚಾರಗಳಿಂದ ವಿವಿಕ್ತನಾಗಿರುವುದನು ಬಾಹ್ಯ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವರೆಯಬ ರದು
ದೈವೇ ಚ್ಛೆಯೆಂದು ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದ ಭೋಗಭಿಗ್ನಗಳಿಗೆ ವರ
ಳಾಗಿ ಕೂರುವುದು ಮರುತ್ಸನದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ
ಗಳು ದೇವೇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಂಬಿ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕೂಡಬಾರದು ಆತನ
ಸ್ವರಣಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಗಳನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಬಯಕೆ
ಕನಕದಾಸರು

ಗಳಿಸಿದರು ನೀವೆ ಯನು ಗಳಿಸಿದರು ದ್ರವ್ಯವನು
ಗಳಿಸಿದರು ನೀ ದುರಿತರಾಶಿಗಳನು

x

x

x

ನಳಿನಸಾಧನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ನೆನೆದು
ನೆಲೆಂದಾದ ಪರವ ಪದವಿಯು ಹಡೆಯೊ ವನುಹ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಒದಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬಡತನ ಸರಿತವಗಳು ಮೊಖ್ಯವೆಲ್ಲ ಇವು ಯಾವುವೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇವಾವುಗಳೂ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ ಎಂತಹ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ದೈವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ದರಿದ್ರನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ದೈವಭಕ್ತನಾದವನು ಎಂತಹ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಇದಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ಸಿದ್ಧತೆ ಡಂಭ ಬಾರವನು ತ್ಯಜಿಸುವಿಳಿ ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಕೆ ಟಿಲವ ಬಿಡದಿಹ ಕುಟನರು ಮಂತ್ರದ

ಪರಣೆಯ ಮಾಡಿದರೇನು ಫಲ ?

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ವಿವರಿಸಿದರು

ನೈತಿಕ ಜೀವನ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬರ ವುದಿಲ್ಲ ಮಾನವನು ತಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಪಡೆಯ ಎಂ ರಿ ತಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಅದು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕಾಜ್ಯವಾಗಲಿ ದೇಹದಂಡನೆಯಾಗಲಿ ಬೆ ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಬೇಕಾದದ್ದು ಉತ್ಸಮ ನಡವಳಿಕೆ ಪರಿಶ್ರಮ ಮನಸ್ಸು

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಯಾವ ಅಸ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಮಂಡ ಬಾರದು ಮಡದಿ ಬಾರಳು ಕಂಚು ಕನ ಡಿಬಾರದು ಸಂಚಿತಾರ್ಥದ ದ್ರವ್ಯ ಒಡವೆಯಾಸೆಗೆ ಒಡಲ ಕಿಟ್ಟಿಗೆ ಏ ಡದಿ ಬೆನ ಲಿ ಬಾಹಳು ಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಥ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ

ನಿಶ್ಚಯವೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಿಗ್ಗಿದ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಮೆಚ್ಚು ಕೇಳೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಎಂದೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮುಕ್ತಿಸಾಧನೆಗೆ ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಎಂಬ ವಾದವಿಲ್ಲ ಉತ್ಸಮ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅಹಾರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೊಲೆಯನಾರಂ ಕೂರ ಹೊರಗಿರುವವನೆ ಹೊಲೆಯ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಹೊಲೆಯನಾರಂಬೇದವನ್ನು ಆತನ ಇವತೆಯವೇ ಲಿ ನಿಷ್ಕರಿಸಿದರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಲೆಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ

ಉದರ ಹೊರಗಿರಿಸಿದ ವಶಾತ್, ಆತ ಖಂಡಿತ ಹೊಲೆಯನಾಗಲಾರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಉದರ ಹೊರಗಿರುವವ ಉತ್ತಮ ನಡೆವಳಿಕೆಯೊಳ್ಳುವನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅತನೇ ಯೋಗ್ಯ. ಊರೊಳಗಿದ್ದವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೀಳು ನಡತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅತನೇ ಅಧಮ ಎಂದರೆ ಇದು ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯ ಲೌಕಿಕ ಸತ್ಯವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕುದ್ಯಪ್ಪಿಯ ಅಂಧಾನಂಶರಣೆಯ ಮೂಢಜನ ಮಾತ್ರ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು. ವಿಷಯಾ ಸಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದವನೂ ಅರ್ಥಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನೂ ಅಸ್ಥಿತಿತೆಗೆ ಆಗರವಾದವನೂ ಈ ಮೂಕವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ದಾಸರು ಮನಗಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೈರಂದರದಾಸರು ತೀಲವಂತನಾಗದವನು ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳದವನು ಆಳಾಗಿ ಅರಸನಿಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆಯುವವನು ಸೂಳೆಯನು ಕಾಮಿಸುವವನು ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವವನು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೊಲೆಯನಾಗಬಹುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಷಯ ದಾಸರು

ನಿರ್ಮಲ ಕೋಪವಳೆಯಲರಿಯದವ ಹೊಲೆಯ
ಬಳಗ ಬರಲು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಉಂಟವ ಹೊಲೆಯ
ಹೊನ್ನು ಹಣಗಾಸಿ ಕೂಡಿದವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಹಣ್ಣು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸೊಲುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಉಣ್ಣುಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹಂಗಿಸುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಸವತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಗಳ ಕೊಡುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪಿತ ವಶಾತ್ ಗ ರುಗಳ ಜೈಯ ವವನೆ ಹೊಲೆಯ

ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು.

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಬೈವೆಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಪರಿಹಾರವರ್ಗವೆಂಬುದು ಅವರ ನಿರ್ಣಯ. ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅರ್ಪಣಾಭಾವ ಅವರ ಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂಬಿದೆ. ಅವರುಂದಲೇ ಅವರು

ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡೆ ತಾಳಂ ಮನವೇ
ಎಲ್ಲರನು ಸೆಲಹುವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಎಂದರು

ನಿನ್ನಾಧೀನ ಎನ್ನ ತನುಮನ

ನಿನ್ನಾ ಧಿ ತೆ ಎನೆ ಭವ ಭಾನ್ಯ
ಎನ್ನ ವಸ್ತು ವಾಹನ ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನೆ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರರು ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನ್ನ ಅಧೀನ ಅವೈದುಂಟು ನಿ ನೆ ನೋಡಾ
ಎನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲಾ

ಎಂದು ತನ ದಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲವಸ್ತುಗಳೂ ದೈವಾಧಿ ನವೆಂದರು
ದಾಸರು ವ ದಿವ್ಯಲಿಂಗಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊರಗಡೆ
ಹಿಡ್ಡಾರೆ ಅವರು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗೆ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳಿರುವರೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯ
ಆಡಂಬರಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು ಪುರಂದರರು

ಮಡಿ ಮಡಿಯೆಂದಡಿಗಡಿಗ್ಗಾರುತಿ
ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೆ ರುಂಟು
ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು
ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಡಿಯುಂ

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಗಣ ತೋರಿಕೆಗೆ
ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಉಪ್ಪಿಕ್ಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ದ್ರವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ
ಇಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಅಪಾರ್ಥವೂತಿಗಳನ್ನಿಕ್ಕೊಂಡ ದೈವ ಭಕ್ತರಂತೆ ನಟಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಗಳಿಗೆ ದಾಸರ ಮಾತು ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ ಇಂತಹುದರಿಂದಲೂ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಿ
ಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಮನುಷ್ಯರು ಪೂರ್ವಾರ್ಚಿತನ ದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸತ್ಯಾ
ನುಭೂತಿ ವ್ಯಕ್ತವಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಯೇ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ವ್ರತವೇನು ಸಾಧನಗಳೇನೊ
ಸ್ವಾನುಭವದಜ್ಞಾನಿ ಹೀನ ಮಾನವನೇ
ಶಾಕವ್ರತವೆನುತ ಫಲಶಾಕಗಳ ಬದುಮಂತ
ಬೇಕಾದ ಅಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಿಡಬಾರದೆ
ಸಾಕೆನಿಸಿದ ರತಿಗೆ ಸತತ ಮನಕೊಡುವಂತೆ
ಶ್ರೀಕಾಂತನೊಳು ಮನವನಿಡಬ ರದೆ

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವ್ರತವೆಂಬ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಿದ್ದಾರೆ ಯಾವುದೇ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗ

ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರತು ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲ ಪರಸತಿ ಪರಧನ ಪರನಿಂದ ಪರಮ ಪಾತಕ
ವೆಂದರಿತರೆ ಅದೇ ಉತ್ತಮ ಪ್ರತ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವವನ್ನು ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗ ಎಂದಿ
ದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ವಿಡಂಬನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ದೇವರನ್ನು
ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ
ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಲವರಲ್ಲಿದೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತ
ನಾಗುವುದಾದರೆ ಹಲವರು ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಯಾರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದ
ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನು ಪಾಪಪೂರಿತನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ? ಇದು ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ
ದನ್ನು ದಾಸರು ಹಲವಾರು ದೈವಾಂಶಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರ
ಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೀನು ದೇವರ ದರ್ಶನವೂ ಬರುವ ಬದಲು
ಅಂತರಂಗದ ದೈವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಪಂಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಸಾಧ್ಯ

ಎತ್ತಹೋದರೇನು ಎತ್ತ ನಂದರೇನು

ಚಿತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಚಿದಾದಿದರೇನು

ಚಿತ್ತದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ

ಮತ್ತೆ ಇತರ ಜನರ ಪರಿದೆಯೇನೊ

ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವಚನವೆ ಎತ್ತರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ತ
ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎತ್ತ ಹೋದರೂ ಬಂದರೂ
ಒಂದೇ ಆದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು
ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿದು

ಕಾಣುವರಣಾಸಿ ಕಂಠಿ ಕಾಳಹಸ್ತಿ, ರಾಮೇಶ್ವರ

ವಸು ದೇಶ ತಿರುಗಿದರೆ ಬಾಹುದೇವೊ ಅಲ್ಲಿ ಆಹುದೇವೊ

ಎಂದವರೆ

ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಒಳಗಿದ್ದ ಹಂಸನ ಸೇರಿ

ಲೇಸನುಂಡು ಮೋಸಗೊಳದೆ ಮುಕ್ತನಾಗೊ ನೀ ಶಕ್ತನಾಗೊ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಪರಿವೇಶನ ಉಳ್ಳವರ ಶರೀರವೇ ಕರ್ಮ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಪದ್ಮಮನಾಭನ ಪಾಪ ಪದನವೆ ಪೈಕುಂಠ ಎಂದರು ಎಂದರೆ ವಿವಿಧ
ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದೇ ತಪ್ಪೆಂದು ಯಾರೂ ಛಾವಿಸಬರದು ಪ್ರಧಾಸಿ
ಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೂ ದೈವವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ

ನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಅಂತರವನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂಬ ದನು ಗವ ನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜನತರಗಳಿಗೂ ಅವರ ವಿರೋಧವಿದೆ ಇಂತಹ ಜನತರಗಳೂ ದೈವವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಾನ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಯ ಕ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಲೌಕಿಕ ಆಸೆ ಅಮಿಷಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹುದಾದರೆ ಅದು ಪಾಪ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಕನಕದಾಸರು

ಜಪವ ಮಾಡಿದರೇನು ತಪವಮಾಡಿದರೇನು

ವಿಪರಿ ತ ಕವಟಗುಣ ಕೆಲಾಪವಿದ್ದವರು

ಎಂದರೆ ಪುರಂದರರು

ಶ್ವಾಸ ಬೂದಿಯೊಳರಲು ಶಿವಭಕ್ತನೆನಬಹುದು

ಕಾನನದೊಳಹ ಕಾಗಿ ವನವಾಸಿಯೇ

ಗಾಣ ತಿರ ಗಲು ಎತ್ತು ದೇಶಯಾತ್ರಿ ಎನಬಹುದು

ಗಾಳಿಯ ಂಬಾಳುಪಗ ಉಪವಾಸಿಯು

ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಹೃದಯವೊಳಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ದನ್ನು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಉನ್ನತ ಅದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ಜಪಾಚುಷಾ ನಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ವಿರುದ್ಧವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ದಾಸರು ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣವರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ದನು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ಏಕೋ ಏಕೋ ಕೆಲವರಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಲವರೂ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಕನಕದಾಸರು

ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂಬ ವರು ಶತಸಹಸ್ರದಲೊಂದು

ಮಿತಿಮೀರಿ ಇರುವರೈ ಇತರ ಜನರು

ಮಕ್ಕಿಗೆ ಮನಸೋತು ಅಸ್ತ ಪುರೂಷರ ಕೂಡಿ

ರತಿಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವರು ರಮ್ಯದೊಳಗಿಹರು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅನ ಭವದನ್ನು ಪಡೆದು ಜಗುಪ್ಪೆಗೊಂಡರೆ ಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಮಂಚಿತರಾಗಿರದೆ ಅಥವಾ ಮಂಚಿತರಾದ ವರನು ಕಾಣದೆ ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತೀರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಂಚಿತ ಇಂತಹ ನಡುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ

ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ರಿಂದೂ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪುರುಷರಿಗೂ ಇದ್ದದ್ದು. ಅಂತೆಯೇ ಎ. ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹವರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನಕನದಾಸರು ಹೇಳುವ ಮೆಲೂ ಮಾತನ್ನು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಲ್ಲ.

ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹೇಳುವ ಸಂಬಳೇಡಿ ನಾರಿಯನು ಹರಿಬಲ ಹಾರೈಸಬೇಡಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಬಗೆಗೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೊಂದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ

ಹೆಣ್ಣು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ
ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರಬೇಕು ಬಾಲ
ಹೆಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯಂತೆ ಗುಣವಿರಬೇಕು

ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅದನೇ ಹೆಣ್ಣು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷನ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೇ ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. ದಾಸರು ಇಂತಹ ಮೋಲಾಣ ಮಾತುಗಳು ಪುರುಷಪ್ರಿಯವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದದಂತಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಮರ ಕವನು ವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸತಿಯ ವನದ ತೊಳಲಾಟವನ್ನು

ಒಪ್ಪಿನ ವೈದಿಕ ಗಂಡನ ಜಾ
ನಲ್ಲಾ ದರು ಕಲ್ಲು ಹಾಯುವೆನಮ್ಮಾ

ಎಂಬ ಹದದಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹೇಳ್ವಿಟ್ಟುಳ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಕರುಣಾಭಾವವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಣಬಹುದು. ಆತ್ಮ ಚೂಪದಿಂದ ಭಾವ ಮೈದನರು ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರು ಕೊನೆಗೆ ಪತಿಯಾದವನೂ ಕೂಡ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆಯು.

ತೋನೆ ನೋಡು ಗಂಡ ಎನ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವವುಟ್ಟಿನ ತೀವ್ರಭಾವನೆ ದಾಸರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಟ್ಟಿಸ ಗಂಡನ ಒಟ್ಟಿಸು ನಾನು

ತಪ್ಪದೆ ಪಡಿಪಾಟ ಪಡಲಾರನಕ್ಕ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಮದುಕವನ್ನು ಕೂಡಿದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಅನುಭವಿ ಸುವ ಪೋರಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ದಾಸರು ನಿಷು ರ ಹಾಗೂ ಮಧುರ ಭಾವನೆಗಳೆಡೆನ್ನೂ ಹೊಂದಿರ ವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಸ್ತ್ರೀಯ ರ ಬಗೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ದಾಸರು ಪುರುಷರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಅಡಿದಿಟ್ಟು ಕರಣ ಸುಡಿಗಳು ಇವರ ಬಗೆಗಿಲ್ಲ ಪುರುಷನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರಬ ರದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ ಆತನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿಲ ಮೆಗೆ ಮನಗೋತು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ವ ರೆಯುವನೆಂಬ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ಮೂನದ ಮೇಲೆ ಅಡಿದ ಮೂತ ಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ದೂಪ ಬೆಲೆಯೂ ನೆಲೆಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಹಾಡು ಗಳು ದಾಸರಿಂದ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲ ಬೇರಾರೂ ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಇರಬಹುದು

ಮೂನವನ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹಾಡು ಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಐರನಿಂದ ಕೂಡದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಐರನಿಂದ ಗಿಂತ ಷಾತಕವೆಂಬುದುಂಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಾದರೂ ಇತರರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರೆಂದು ಉಪ ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ಸಂಗವಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತಮ ರ ಸಂಗದಿಂದಧಿಕ ಧರ್ಮವುಂಟೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಜೊತೆಯ ಳ್ಲಿ ಬೆರೆತು ನಡೆವುದರಿಂದ ತಾನೂ ಅಂತಹ ಉತ್ತಮವು ನುಷ್ಠನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ದುಷ್ಸಸಂಗವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸರದು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸ ಬೇಕಾದದ್ದು ಏಕೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿ ಗಲಾದ ಶಾಶ್ವತ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ಉಪಾದೇಶವೆಂಬ ಸಾರವಾಗಿದೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ

ವರ್ಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಿತು ಅವರ ಅಪರ ಕೃತಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುವು ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂಬ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಅವರು ಇತರರನ್ನು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು ಆ ಸೂಚನೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ತಾತ್ಪರಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿ ಜನಮನದ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಪುಪನ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು ಈ ಆದರ್ಶಪಾಲನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಸವಾಜೋದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ

— ೪೦ ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಭಾರತದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಕ ಪ್ರಚೋದಕ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂತರ್ಭಾಗತ ಮಾನವ ಗುಣ ಆದ ದರಿಂದ ಈ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ಕಂಡುಬರ ವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಬೋಧೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಈ ಅಂಶವನ್ನೂ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಜನರ ನಿತ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಾಲಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಅವರಂತೆಯೇ ಜೈನರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಕಾರರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಲು ಶೋಧಿಸಿದರು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಜನಜಾಗೃತಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಹೆದ್ದಾರಿ ಸರ್ವರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಅದುದರಿಂದ ಅವರು ವೈದಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಶೂದ್ರರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಅನರ್ಹರು ಎಂಬ ಸಂಕಟ ಭಾವನೆಯನ್ನು ದೂರು ಮಾಡಿದರು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರೂ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ಅನುಭಾವಿಗಳಾದರು

ವೀರಶೈವ ಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತತ್ತರಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವೇ ದ್ವೈತಮತದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಈ ಮತದ ಸ್ಥಾಪಕರು ಈ ಮತದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳೆವು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಶಾರತಮೃದವ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಹರಿಯ ಆನುಚರರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ತರತಮ ಭಾವವಿದೆ ನೈಜ ಸುಖಾನಂದ ಭವವೇ ವಂಶ ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿದುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ವೀರಶೈವ ಮತವು ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ಹರಡಿದ ದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ವಚನಕಾರರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷಾಮಾಧ್ಯಮ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನು ಅರಿತ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾವಿಮಾತೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಜನರ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಶಿವಶರಣರು ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡರೆ ಹರಿದಾಸರು ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದ ಕೊಂಡರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕಿರ್ತನೆ ವ್ಯತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಹುದೇಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೇರಿದರೆ ಅದರ ಸೊಗಸು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚುವು ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮರಸ್ಯವೆಸೂ ವೈವಿಧ್ಯವನೂ ತಂದರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಭಂಡಸ್ವಗಳಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪದ ಸಂಘದಿ ಉಗಾಭೀಗೇ ಶ್ಲೋಕ, ಕಂದ ವೃತ್ತ ದ್ವಿಪದಿ ತ್ರಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ರಗಳೆ ಮೊಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಕನ್ನಡ ವನು ಸಂಗೀತ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಆದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಣ್ಡುಯಕ್ಕೆ ಸಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀನರ ಹರಿತೀರ್ಥರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮಾಧ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ತಿಳಿದ ದ ಜನರಿಗೆ ಸರಳ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು ಉಪಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೈಗೊಂಡವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರೆಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ 1 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಯುಗ (15-17ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) 2 ವಿಜಯದಾಸ ಯುಗ (17-19 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) 3 ಕಂದ ಮಂಡ್ಯ ಮೋಹನ ವಿಠಲ ಯುಗ (20ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಎಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸತ್ರೇಷ ರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಅಪಾರವಾದ

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರ ಹಿಂದುನು ಭಾವೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ತೊಡಕಿನ ಕೆಲಸವೆಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅರಿವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಡುವ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದೂ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟ ಆದುದರಿಂದ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಮುಂತಾದವರು) ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಛಾಪಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ಮತ್ತು ಜೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ರೂಪವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ 15 ರಿಂದ 18 ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ್ನಡವೇ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಸ್ವರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- (i) ನ > ಉ — ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಏನು ತಾನು
- (ii) ಣ > ಉ — ಉಣ್ಣು ಕಾಣು ಕಣ್ಣು ಜಣ್ಣು ಮಣ್ಣು
- (iii) ಲ > ಉ — ಕಾಲು ಪಾಲು ಸೋಲು ಬಳಲು ಅರಲು
- (iv) ಳ > ಉ — ತಾಳು ಬಾಳು ಕೇಳು ಆಳು ಮರಳು
- (v) ರ > ಉ — ಸೋರು ಉಸಿರು ಬಿಸಿರು ಮೊಸರು ನಾರು

ಅನುಸ್ವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದಗಳು ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ತೋಂಟ > ತೋಟ ಪಲುಂಬು > ಹಲಂಬು ತಳುಂಕು > ತಳುಕು ತುರುಂಬು > ತುರುಕು ಮುಸಂಕು > ಮುಸುಕು/ಮುಸುಗು ಸರಂಗು > ಸರಗು ಬೆಡಂಗು > ಬೆಡಗು ಅಲ್ಲಂ > ಅಲ್ಲ

ಪ ಕ ರ ಪ ಕಾರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದೆ ಉದಾ ಪಾಸು > ಪಾಸು ಪರಿ > ಪರಿ ಪಕ್ಕಿ > ಹಕ್ಕಿ ಪೊಳೆ > ಹೊಳೆ ಪೊತ್ತು > ಹೊತ್ತು ಕೆಲವೆಡೆ ಪ ಕಾರವೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಪೋಗದಿರು ಪಾಲು

ಹ ಮತ್ತು ಛ ಕಾರಗಳು ರ ಮತ್ತು ಳ ಕಾರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಆಟಿ > ಆರಿ ವಟಿ > ಮರಿ ವಂಟಿ > ಮಳಿ ಬಾಟು > ಬಾಳು

ಯ ಕ ರಾಂತ ಪದಗಳು ಇ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು ಏ ಕಾರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾ ಯ > ಇ — ತಾಯಿ ಕಾಯಿ ಕಯ್ಯ/ಕೈ ಮೆಯ್ಯ/ಮೈ ಸಾಯು ಯ > ಏ — ಲಲನೆಯರ > ಲಲನೇರ

ಎ ಕಾರ ಪದಗಳು ಯ ಕಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಕಂಡಿರೆ > ಕಂಡಿರಾ, ತಂದಿರೆ > ತಂದಿರಾ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳು ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಛಂದ> ಚಂದ ಘೂಕ> ಗೂಕೆ, ಅರ್ಥ> ಅಗ್ಗ ಥಕ್ಕ> ಡಕ್ಕ ರೂಧಿ> ರೂಡಿ ನಿಧಾ> ನಿಧಾನ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕೆಲವು ಖ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಗೆ ಕಾರಗಳಾಗಿಯೂ ಧ ಕಾರವು ಬ ಕಾರವಾಗಿಯೂ ಧ ಕಾರವು ದ ಕ ರವಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಪಡೆದಿವೆ ಉದಾ

ಖ > ಗ — ಪೂಖ > ಮೊಗ ವೈಖಾಖ > ಬೇಸಗೆ

ಛ > ಟ — ಗ್ರಂಥಿ > ಗಂಟು

ಧ > ದಿ — ವೀಧಿ > ಬೀದಿ

ಇವ್ವದೆ ಪೇತ್ಯ> ಬೆತ್ತ ಪಲ್ಲಿ> ಬಳ್ಳಿ ದೋಣ> ದೋಣೆ ಪೂತ> ಪೂತೆ ಪುಸ್ತಕ> ಹೊತ್ತಗೆ ಬ್ರಹ > ಬೊಮ್ಮ ಕಾಂಸ್ಯ> ಕಂಟು ಜಟಾ> ಜಡೆ, ಇಲಾ> ಎಲೆ ಪ್ರಯಾಣ> ಪಯಣ ಗಹನ್> ಗಾಸ ನಿಯಮ> ನೆ ಮ ಪತ್ಯನ> ಪಟ್ಟಣ ಆಜ್ಞ> ಆಣೆ ದ್ಯೂತ> ಜೂಜು ಪ್ರಗ್ರಹ> ಹಗ್ಗ ಆತ್ಮರ್ಯ> ಆತ್ಮರಿ ಧ್ವನಿ> ದನಿ ಕಾಪ> ಕಡಿ ವ್ಯಕ್ತ> ದಿಟ್ಟ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕ> ಎಂಬ ಎನಾಯಕ> ಬೆನಕ ಮುಂತಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕ ಟ ತ ಅಕ್ಷರಗಳು ಗ ಡ ದ ಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಡಮರಂಕ> ಡಮರಂಗ ಮಲ್ಲಿಕಾ> ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಟಕ> ಕಡಗ ಅಟವಿ> ಅಡವಿ ಶಟ> ತಡ ಭೂತಿ> ಬೂದಿ ಕೆಲವು ಸ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ಸ ಕ ರವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ

ಉದಾ ರಾಜನ > ರಾಜ ಕರಿನ್> ಕರಿ ಆತ್ಮನ್> ಆತ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮನ್> ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲಿ

ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಂದು ಅದೇ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಉ ಕಾರದೊಡನಾಗಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ಶಿರಸ್> ಶಿರೆ, ಯಶಸ್> ಯಶ ವ ಸಸ್> ವುನ (ವುನಸು)

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಬಹುಪದನಾಂತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವಿಸರ್ಗವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಹನ ಮಂತ> ಹನುಮಂತ ಭಗವಂತ> ಭಗವಂತ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮ ವಿಭಕ್ತಿಯ ದಿಗವಚನಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನ ದೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅದೇ ವ್ಯಂಜನವನೂ ಉ ಕಾರವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸಂಪತ್> ಸಂಪತ್ತು, ವಿಪತ್> ವಿಪತ್ತು ದಿಕ್> ದಿಕ್ಕು

ಭಂದಸ್ಥನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಜಾತೀಯ ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಘನ> ಘನ್ನ ರಮಣ> ರಮ್ಮಣಿ ಮುನಿ> ಮುನಿ

ತಾಳಶ್ಯಮಾಸಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಶರಣು> ಶರಾಣು ಚರಣು> ಚರಾಣು ಸ್ವರಣ> ಸ್ವರಾಣಿ ಕರಣು> ಕರೂಣ

ದೀರ್ಘಾಂತಗಳು ಸ್ವರಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ> ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತೀ> ಸರಸ್ವತಿ> ಸರಸತಿ

ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸೇರುವಾಗ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನವು ಲೋಪವಾಗಿ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಬಂದು ಮೊದಲನೇ ಪದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಉಚ್ಚರಿಸಲೋಪವಲ್ಲ (ಉಚ್ಚರಿಸಲು+ವಶವ್ವ) ಎಂಬ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನ ಲೋಪಗೊಂಡು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒ ಎಂಬ ಸ್ವರ ಬಂದು ವಿಚಾರತೀಯ ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಯತ್ ಸಂಧಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸವರ್ಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ—ದೇವಾಸುರ ಗುರುಪದೇಶ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ಯಾಡ್ನಾಡಿ

ಯತ್ಸಂಧಿ ಅತ್ಯಂತ ಅತ್ಯಾಶೆ ತಾಳೊದ್ದ ಅಭ್ಯಾತ್ಮ

ಪತಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಸೇರುವಾಗ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ದ್ವಿತ್ವರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಶ್ರೀಧರನ> ಶ್ರೀಧರನ್ನ (ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆಗೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತಾಯು) ವಿರಲನ> ವಿರಲನ (ಗುಣನಿಧಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲನ್ನ ಬಂಟಿರಾಗದವ) ಇದು ತಾಳಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೂರ್ಛಾಡಾಗರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಂಶ

ಮಾಡಿದ ನೋಡಿದ ಕೇಳಿದ ಮುಂತಾದುವು ಮೂಡ್ಡ (ಸಂಹಾರ ಮೂಡ್ಡ) ನೋಡ್ಡ ಕೇಳ್ಡ ಎಂದಾಗಿವೆ ಅಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಲಕುಮಿ ಬರುವು ಸರಸತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ಷ ಕಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಉದಾ ಇಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ಅಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಇವೆ ಪುರಾಸೆ

ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಊಳಿಗೆ, ಅಕ್ಕಿ ತಂದೆ ಸ್ನಾನಿ ಕಲ್ಲು ಅಂಬಿಗ

ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳ ಬಳಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಉದಾ
ಇಬಾ ಂಗೆ ಇರುವೆನು ಹರಿಯೆ ಎನ್ನ ಧೂರಿಯೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು + ಹಾಂಗೆ ಎಂಬ
ಪದಗಳ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹಾ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಟಾ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ
ಅಟ್ಟು ಬೆಂಧತ್ತಿ ತಟ್ಟನೆ ಬಿದ್ದನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟು ಬೆಂದು + ಹತ್ತಿ, ಇವೆರಡರ ಸಂಧಿ
ಯಾಗಿ ಧ ಕಾರ ಬಂದಿದೆ

ಆಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದಗಳು ವಿವಿಧವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾ ಆಗಿ ಅರಸು
ಅರ ಅವು ಆಳು ಇಳಿ ಉಡು ಎಣ್ಣೆ ಎರಡು ಒಂದು ಕದ ಕಲ್ಲು ಕಡಿವೆಂ
ಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಕರಿ ಕರು ಕಾರು (ಕಾರಿದ) ಗಿಡ ತಲೆ ತರು ನೆಲ ನೆಲ್ಲು
ನು ರಂ ಬರು ಬಿಟ್ಟನೆ ಬಾಯಿ ಮೆಟ್ಟನೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಸರು ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ನೋ
ಹೊಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳೂ ಭಾವಕೃತಗಳೂವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಆಂಗೆ
ಆಶಾತ ಅದೇಶ ಉತ್ತರ ಉರಗ ಕುವಾರ ಗ್ರಹ ಗಂಧ ಗಗನ ಗದಾ
ಗಂಗಾ ದಶ ಧರ್ಮ ದೀನ ದ್ವಾರ ನದಿ ಒತ್ತು ಪಾಂಚಿ ಪುತ್ರ ಪುರ ಪಾದ
ಪತ್ರ ಫಲ ವೃಷ್ಟ ಬಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಮಾತೃ ಮುನಿ ಮತ ಮೋಕ್ಷ
ಮೂಖ ಮಹಾ ಯಾತ್ರಾ ಯುಗ ಯುದ್ಧ ಯಮುನಿ ರಾಮ ರಾಶಿ ಸಂಧ್ಯಾ
ಸಂಗ ಸಹಸ್ರ ವೇದ ವಿದ್ಯಾ ಹಿರ ಶತ ಶಿವ ಇತ್ಯಾದಿ

ಕಲವು ಮರಾರಿ ಪದಗಳೂ ತಮಿಳು ಪದಗಳೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ
ಮರ ಟ ಧವನ ದೇಶ ಪಾಳತಿ ಪುಕಟ
ತಮಿಳು ನಾಲು ಎನಕೆ ಇದಂ ಪಡ್ವೆಕೊ

ಬಾಲಭಾಷೆಯ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಉದಾ
ಬೂಟ ಬಂದಿದೆ ಚಾಟ ಕುಡಿದು ಪಾಟಿಕೊಳ್ಳೊ ನಾಲುಮುಖದ ಕಾಕುಮಾಡಿ
ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದರೆ ಅಮ್ಮಿಯ ಬೇಡೆನು ಮಮ್ಮ ಉಣಕೇನೆ ಅಂಗಿ ತೊತ್ತೇನೆ
ಗೋಟ ದೀ ದೀ ಅಡೋನೆ ರಂಗ ಅಪ್ಪತ್ತಿಕೊಡು ಬತಿ ಬತಿ ಬೂವಾ ಉಂದೇನು
ನಿನ್ನ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬತು ಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿ

ಹರಿದಾಸರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಭಾವ
ಉಂಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಬಂಧವು ಮೊದಲನೆಯ ಬಂಧವನ್ನೇ ಹೋಲಾ
ತ್ತದೆ ಉದಾ

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ

ಹರಿವ ಹಾವಿಗಂಟೆ ಉರಿಯ ನಾಲಗೆಗಂಟೆ ಸುರಗಿಯ ವೊನೆಗಂಟೆ
ಒಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಒಂದಕ್ಕಳುಕುವೆ
ಪರಕ್ಕೇ ಪರಧನವೆಂಬೀ ಜೂಬಿಂಗಂಜುವೆ
ಮುನ್ನಂಜದ ರಾವಣನೇ ವಿಧಿಯಾದ
ಅಂಜುವನೆ ಯ್ಯಾ ಕೊಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

ಪುರಂದರದಾರರ ಉಗಾಥೋಗ

ಉರಿಗಂಟೆ ಸೆರೆಗಂಟೆ ಶರೀರದ ಭಯಂಕಂಟೆ
ಹಾವಿಗಂಟೆ ಚೀಳಿಗಂಟೆ ಕತ್ತಿಯ ಧಾರಿಗಂಟೆ
ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಳ ಕುವೆ
ಪರಧನ ಪರಸತ್ತಿಗೆರಡಕ್ಕಂಜುವೇನಯ್ಯ
ಹಿಂದೆ ಕೌರವ ರಾವಣಾರೇನಾಗಿ ಪೋದರು
ಮುಂದೆ ಸಲಹೆನು ಪುರಂದರವಿರಲ

ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಭಾವೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಇವು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹರಿ ದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆ

ಸಾಮಾಪದಗಳು ಸಾಮಾಪದವು ಲಿಂಗ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರು ತ್ತದೆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದವು ಅರ್ಥವನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಸೃತಿ ಯಿಂದಲೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ದ್ವಿವಿಧ ವಚನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ

ಮಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಕಿಯಾಗ ವ ಮಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಜನ ಬಳಕೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ರೂಢನಾಮ ಅಂಕಿತನಾಮ ಅನ್ವರ್ಥಕನಾಮ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಉದಾ ನದಿ ದೇಶ ರಂಗ ಬೇವು ಕುಂಟ ಯೋಗಿ ರೋಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಗುಣದಾಚಕಗಳು ಮಸ್ತುಗಳ ಗುಣ ರೀತಿ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂಥವು ಉದಾ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕ ಒಳ್ಳೆಯ

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ಉದಾ ಒಂದೂ ಎರಡೂ ನೂರು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಭವನ್ ಬತ್ತೀಸು ಕತ್ತೀಸು ಮುಂತಾ ದವೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಉಪ್ರಧಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಕಾಲು ಹಾಲು ಕಾಳು ಬಾಳು ದ್ವಿತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ— ಆನ್ ಉ ಕಾರವನು ಹೊಂದಿ—ಅನು ಎಂದು ಅಧಮಾ ಅನುನಾಸಿಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅ ಎಂದಾಗಿದೆ ಉದಾ ಪನ್ನನು ಗಿರಿಯ ಕೊರಳ ತೃತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇಂದು —ಇಂದೆ ಎಂಬವು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದ್ದರೂ— ಇ ಪ್ರತ್ಯಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ ವ ರದಿ ನಲದಿ ಚತುರ್ಥೀ ಪ್ರತ್ಯಯ ಕಿ ಕ್ಕಿ ಗಿ ಉದಾ ಮುಂದಕೆ ಅಕ್ಕೆ ಒಳಗಣ್ಣು ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಕನದದ್ದಲ್ಲ ದಕ್ಕೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತ ತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಗಳು ಸೇರಿವೆ ಪಟ ಪ್ರತ್ಯಯ —ಅ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ದ ಕೊನೆಯ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಲೋಪವಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಾ ಪಟ ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಲ ಸಂದೇಹ ತಲೆದೋರುವುದು ಉದಾ ರಾಮನ ಕೃಷ್ಣನ ಸಪ್ತಮೀ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅಲಿ —ಅಲು —ಇ ಉದಾ ನೊಸಲರಿ ಎಮ್ಮಲಿ ಕೈಯಲು ಬಲದಿ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಪುರುಷವಾಚಕಗಳ ಕೊನೆಯು ನ್ ಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗಿ ನಾನೀ ಅವ, ಎಂತಲೂ ಇಲ್ಲವೇ ಅನುನಾಸಿಕಯಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಉ ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಿಗೆ (ಧಾತುಗಳಿಗೆ) ಅಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿವೆ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಸಾಧಿತ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ ಉದಾ

ಮೂಲ ಧಾತು ತಿನ್ ಎರ್ ಬಾಳ್ ಕೆರಳ್ ಸಾಧಿತ ಧಾತು ಮಾಡು ರಕ್ಷಿಸು ಅರಿಸು ಮಡಿಯಿಸು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಕರ್ಮಕ ಅಕರ್ಮಕ ಎಂಬವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವು ಸಕರ್ಮಕ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿರುವವು ಅಕರ್ಮಕ

ಸಕರ್ಮಕ ಮಾಡ್ ಉಣ್ ತರ್ ಕೊಯ್ ಅಕರ್ಮಕ ಬಡುಕು ಮಲಗು ಇರ್ ಬರ್ ನಿಲ್ ಮರ್ತಮಾನ ಭುಷ್ಯತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರ ಹ ಕಾರವಾಗುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ—ಇರ್ ಬರ್ ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹ ಕಾರ ಬರುವುದು ಉದಾ ಇಹುದು ಬಹುದು

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ— ಅಲಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಹೋಗಲಿ ಬರಲಿ ಕೊಳ್ ಎಂಬ ಧಾತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ನೋಡಿಕೊ

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳು ಅಷ್ಟು ಅಗಲಿ ಅರಸು ಅಡಗು ಅಂಜು ಅಳ್ ಇರ್ ಏಳ್ ಒಯ್ ಕದಿ ಕರಿ ಕೆಳ್ ಕಾಯ್ ಕಾಳ್ ಕೀಳ್ ಕುಡಿ ಕೀಳ್ ಕೊಲ್ ಗೆಲ್ ಪಾಳ್ ತಿಳಿ ತಿನ್ ತೊರ್ ದೊರೆ (ದೊರೆಯತು) ನಗು ನಲಿ ನಾಚು ಏಲ ಸುಡಿ ನೆನೆ ನೋ (ನೋಂದನು) ಬೆಳ್ ಪೊರೆ ಪೊಳೆ ಪೋ (ಪೋಗು) ಬೇಳ್ ಬರ್ ಬೀಡ್ ಬೇಡ್ ಮಾಡ ಮೀ (ಮೀಯ್) ಮೆಲ್ ಸಲಹು ಸವಿ ಸಾಕು ಹೊಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಶೈಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಶೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ-ಭಾವಗಳ ಸವ ರಸ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಶೈಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲ. ರಸ ಹೊರ ಸೂಸದಂ ಅನಂದ ಅದೃಶ್ಯ¹ ಅಲೋಚನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕ ಇಚ್ಛೆಯ ನು ಚೋಡಿಸುವ ಸಮಾರಂಭವೇ ಶೈಲಿ² ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀ ಎ ಸಿಮರ್ಪ ಚೆಲುವಾದ ಭಾವನೆ ಚೆಲುವಾದ ಭಾಷೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಕುರೂಪ ಭಾವನೆಗೆ ಕುರೂಪ ಭಾಷೆಯೇ ಸಂಗಾತಿ. ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸೇರದು. ನೀಚ ಭಾವನೆಗೆ ಕೋಮಲ ಭಾಷೆಯ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ³. ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಹಿಡಿತವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯೇ ಕರಗತವಾಗದೆ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೂ ಸವರ್ಪಕವಾದ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಕವಿಯ ಭಾವನೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರಬಹುದು. ಆದ ದರಿಂದ ಭಾಷೆ - ಭಾವಗಳೆರಡೂ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕವ ದರೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯ ರಸಾನುಭವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ತಟ್ಟಸಂಪತ್ತಿನ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕವಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಾಣಾ ವಿಧವಾಗಿ ಭಾಷಾ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ವಿಶ್ವಯುಗೀಶವಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ⁴. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಸೂತ್ರಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ ಚೋಡಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾದ ಚೋತೆಗೆ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

1 ದಾ ಎಸ್ ವಿ ರಂಗಣ ಶೈಲಿ ೧ ಪುಟ ೨
 2 ಅದೇ ಪುಟ ೭
 3 ದಾ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗಣ್ಣ ಭದಾಸರು ಪುಟ ೩೨೧ ೧೯೫೫
 4 ದಾ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್ ಶ್ರೀ ಖಜುರ ದಾಸರು-ಹಿ ವನ ಮತು ಕ ತಿಗಳ ಸವಿ ಕೃಷ್ಣ ಪುಟ ೨೯೪, ೯೭೨

ಪಂಕ್ತಿಯ ನಡುವೆ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಬಂದಂ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ ಪ್ರಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳೂ ಲ ಸ ಸ ಮಂ ವ ಮುಂತಾದ ಲರಿತ ವರ್ಣಗಳೂ ಬಹು ಮುದ್ದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವೊತ್ತದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಜೊರೆ ಸೊಸಿ ಬರುವಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತದ ಸಹಕಾರವೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸವು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತದೆ ರಸ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಯುತ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕೊಂಡಿದೆ ^೧

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ೪ ಗೊತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಸದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಹಜವಾದುದು ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಚಿತ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ ಅರ್ಥ ದ ಸ್ಥಿಯಿಂದ ಅದಿ ವ ಧ್ಯ ಮೆತ್ತು ಅಂತ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಭರದಲ್ಲಿ ಭಾವವೂರಿತ ಮಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನ ಕೂಲವಾಗುವ ನಿರರ್ಗಳ ಓಟವುಳ್ಳ ಪದಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸೋಲುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆ ಅದಿ ಮಧ್ಯ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳು

ದೇವ ಬಂದ ಪದ್ಮ ಸ್ತಾಮಿ ಬಂದನೋ
ದೇವರ ದೇವ ಶಿಖಾಮಣಿ ಬಂದನೋ
ಉರಗ ತಯನ ಬಂದ ಗರುಡಗಮನ ಬಂದ
ನರಗೊಲಿವನ ಬಂದ ನಾರಾಯಣ ಬಂದ

ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲ
ರಕ್ಷಾಶಿಕ್ಷಣ ದಕ್ಷ ಪಾಂಡವ
ಪಕ್ಷರಕ್ಷ ಕಮಲಾಕ್ಷ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಕಸ್ತೂರಿಂ ಬ್ಬ ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ
ಮತ್ತೆ ಕದನಿನಲಿ ಕಂಕುಮವನೊತಿ

ಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಯ ಜಯ ಜಯಯೆನ್ನೆ
ಭೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಯ ಭಯ ಭಯವೆನ್ನೆ

ಯಮಕ

ರಂಗ ಬಾರೋ ಪಾಂಡುರಂಗ ಬಾರೋ
ರಂಗ ಬಾರೋ ನರಸಿಂಗ ಬಾರೋ
ಕಂದ ಬಾರೋ ಎನ ತಂದೆ ಬಾರೋ
ಇಂದಿರಾ ರಮಣ ಮುಕುಂದ ಬಾರೋ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಪರಿದು ಪರಿದು ಭಾರತದರ್ಭಾವ | ಅರಿದು ಅರಿದು ಪರ ಭಾಗದತ |
ಪರಿಯ ಪರಿಯ ಪ್ರರಣಾಕೃತಿಯಾ |

ಪಾರಣ ಮಾಡಿ ಕುರುಡ ಬಧಿರಾ | ನರರ ತೆರದಿ ಅರಹು ಮರವು |
ಬೆರತು ಬೆರತು ತಾರಕಮಿಲ್ಲದೆ |

(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ಚಿತ್ರಕವಿತೆ

ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವೊಂದು ಆರಿಸಿ ಜೋಡಿಸಿ ಕವಿಗಳು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಬ್ದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕವಿತೆವೆಂದೂ ಹೆಸರು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ಕೌಶಲವನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಸರ್ವಫಲ ಬಾಹುದೋ ॥೩॥

ಕಲ್ಲು ಭಜಿಸಿದರೆ ಕೈವಲ್ಯ ತೋರುವುದು ॥೪ ಪ ॥

ಕಲ್ಲು ಕಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಅಮೃತವೇ ಪುಟ್ಟಿತು
ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಲು ವಾಣಿಯೊಳ್ಳೆಲ್ಲರು ಉಳಿದರು
ಕಲ್ಲು ಪರಿಪಾದನು ಸೋಕಿ ಜಿಣ್ಣಾಯಿತು
ಕಲ್ಲು ಲಂಕೆಗೆ ಮಾರ್ಗ ಬಿನ್ನಾಗಿ ಶೂ ಭಸಿತು ||

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಏದು ಮಂದಿ ಭಾವನವರು ಏದು ಮೈದುನರು ಕೂಡಿ
ಏದು ಐದು ತಾನಾಗಿ ಮಾವನ್ನೈದು ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆ

ಗೈದ ವಂತೆ ಮಾಡುವರು ಐದು ತಂದೆ ಬೆಟ್ಟ ಸುವರು
 ಐದನೆ ಬೊಕ್ಕಸದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆಯೋ ನಾ ಕ ನೆ

(ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)

ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ

ದಾಸರು ಮೈಮರತು ಹಾಡಿದ ಜಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನೈಜವಾಗಿ
 ಅಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ
 ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಕೂಸಿನೊಂದಿಗೆ ಅಡುವ
 ಮುದ್ದಾಟಗಳು ಮಗುವಿನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವಿನೋದಗಳು ಅಂದಚಂದಗಳು...
 ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಸರು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರ ದರ
 ದಾಸರ ಲಾಲಿಸಿದಳು ಮಗನ ಯಶೋದೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ
 ಉದಾಹರಣೆ.

ಬಗಿದ ಪಟ್ಟಿಯಲಿ ಬಾಯಿ ತಲೆಯು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ

ಚಿಗುಟಿತ ಎದದ ಕೈಯಲಿ ಕುಚವೆ

ನಾಗುತ ನಾಚುತ ಗೋಪಿಯ ಮುಖ ನೋಡುತ

ಮಿಗೆ ನಲಿನಲಿದುಂಡ ಪುರಂದರದಿರು

(ಪುರಂದರದಾಸರು)

ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಕುದ್ದು

ಅರವಿಂದ ಧ್ವಜವೆಪ್ಪ ಗೊ ಪು ಸ್ತುತಿ

ಪರಿಗೆ ಸುರಭೂತ ತಂಪುನೋಟ

(ಶ್ರೀಮಜಯದಾಸರು)

ದೇಸಿ ಪದಗಳು

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರುವ ದೇಸಿ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಅಪೂರ್ವತೆಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕೆಲವು ದೇಸಿ ಪದಗಳ ಚಿಲುಪ್ಪನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪುರಂದರರ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರವಾದುದು. ಅವರು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರತ ಕಾರಣ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ತಿರುಕರು ಬೇಡರು ಬೆಸ್ತರು ಮುಂತಾದವರ ಅಡುಮಡಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸವರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನುಡಿಗಳು ಜನರ ಜಾನಪದವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾ ನಯತವಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬುಡುಬು ಧುಳೆಯವನು ಹಾಲುಹಕ್ಕಿಯು ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಪ್ರೇರಂದರರು ಶುಕವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಜಯವಿದೆ ಜಯವಿದೆ ಈ ಮನೆತನಕೆ |
ಭಯ ವಿಲ್ಲ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿಜವು |
ಬಡು ಬಡು ಬಡು ಬಡು ಮನೆ ಸಂಶಯವ |
ತೆ ಕನೆಂಬುತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದವ್ವು | ಜಗವೆಂಬಾ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿಲ್ಲ
ಹೊಲ್ಲಾಗಲಿಡಂ ಬದಾವವ್ವು | ಮೂರು ಬೀಡೆ ಗಿಡದ ಕೆಳಿಲ್ಲ |

ಹೊನ್ನು ಹೊನ್ನು ಮೊನ್ನು ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಕಿರ ಇದೆನ್ನು ಅರುಹುವ ಪದ್ಯವಿದು
ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಅನೆ ಕುದ ರೆ ಒಂಟೆ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾನಿನಿಯರ ಸಂಗ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ದೊಡ್ಡ ಕೋಟೆಕನಂಬಯ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಂತ್ರ ಮಾರಣಕ್ಕೆ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಚಿನ ಭಕ್ತ ಚಾಮರ ದ್ವಜ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸುತ್ತಗಲ ಕೋಟೆ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಕಂಟಕರಂಬೋದು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಗುಣನಿಧಿ ಪ್ರೇರಂದರ ಎರಲನ
ಬಂಟಿನಾಗದವ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ

ಜನಕದಾಸರ ಭಾವೆ ಪ್ರೇರಂದರದಾಸರ ಭಾವೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮ್ಯವೂ ಹಕ್ಕಿಯಂತ್ರಿವೂ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನಿ ರೆ ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳೆನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ದೊಡ್ಡ ಮಂಡುವಿನೊಳಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ
ಗುಡ್ಡವೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತಾಣ್ಣಾ
ಗುಡ್ಡವೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಸುರರನು
ದೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ ಭರಮುಟ್ಟ ಹಾತ್ಯಾನ್

ತಾಳವ ಶಿವನವ್ವ ತಾಟ್ಯಾನ್ಯಾ
ಒಳ್ಳೊಳ್ಳಿ ಪದಗಳ ಹನುವ ವ್ವ ಹಾದ್ಯಾನು
ಜಿಲ ವ ಶನಕವ್ವ ಕುಣಿದಾನ್ಯಾ

ದಾಸರ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾನುಭವದಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಗಾದೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರವಣಬ್ಬದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಕೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೊಸ ಪುಷ್ಪರ ಬೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಜಾಜಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬ ಎ ತೋಡಿದರೆ ಬೇತಾಳ ಹೊರಟಿತು ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ದೂಖಿ ಕಾಣಕ್ಕ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಕಾಲಕ್ಕ ಉಣಲಿಲ್ಲ ಓಡಿ ಹೋಗುವ ವ ಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣಯಲು ಬೇಡ ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ದೇವಗಂಗೆಯ ತಡಿಯ ಥ ಎ ತೋಡುವನಂತೆ ನಡೆವುದೇ ಹರಿಯಾತ್ರೆ ನುಡಿವುದೇ ಹರಿನಾಮ ಅರಸು ಮುಟ್ಟಿದ ನಾರಿ ಮಗನುಳು ಪರುಸು ಮುಟ್ಟಿದ ಲೋಹ ಚಿನ್ನ ಕುನ್ನಿ ಕಟ್ಟಿದ ರಾನೆ ಆಳ ಕುವುದೇ ಅರಸು ಒಲಿದ ಮೇಲೆ ಪಿಸುಣರ ಭಯವುಂಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭಾವೆಯಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಬದಲಾದರೂ ತತ್ತ್ವ ಭಾವ ರಸ ರಹಸ್ಯ ಒಂದೇ ಭಾಷಾ ಭೇದದಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಆಡಿಯಾಗಬಾರದು ದಾಸ ಪ್ರಮುಖರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತರು ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಕೃತಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ ಕನ್ನಡ ಅಡು ನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಲೀಲಾ ಜಾಲವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಸೀತಾಪತೆ | ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಹಿ |
ಪವನತ ಬೋರ ಶತಪತ್ರಾಯತ ನೇತ್ರಾ ದಾತಾಪತೆ ಅಸ್ತುತ ಪಾಪ
ಪಂಕ ಶೋಷಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಮನೀಯತರ ಗಾತ್ರನಾ ಅರುಣ
ಕವ ಲಾಯಂತ ನೇತ್ರ ಪಾರ್ಥೀಯ ಸ್ಥಿತವದನ

(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ದುರ್ಗಾ ದುರ್ಗೆಯ ಮಹಾ ದುಷ್ಟ ಜನ ಸಂಪಾರಿ
ದುರ್ಗಾಂತರ್ಗತ ದುರ್ಗೆ ದುರ್ಲಭೆ
ದುರ್ಗಾಮವಾಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಬೊಮ್ಮ
ಭಗಾಂತಿಗಳೆಲ್ಲ ಗುಣಿಸಿದರೂ

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಪಾಲಿಸೆನ್ನ ಗೋಪಾಂತ್ಯಪ್ಪ ! ವ್ಯಾಪ್ತ ಗುಪ್ತ ಜಗದ ಪ್ತ !

ದೋಷ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ತ್ವಪ್ತ ಗತಸುಪ್ತ ಸುಮಪ್ತ

(ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ಬಾಸರು)

ಇದುವರೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಲೆ ತಲೆಗೆಟ್ಟು ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ಶತಮಾನಗಳ ದೃಢ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಕು ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡಗಳು ಕೇವಲ ವಿದಾಂಕವನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಬರಡು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲೆ ಬಿಡುವಕ್ಕೆ ಸುಬಂಧಿ ದಂತೆ ಇತರರೂ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ತೆ ಒಪ್ಪನ ಸುಖ ಮಯ ಸುಂದರವಾಗ ಮಾತ್ರ ಅನಂದವು ತಂದ ಕೊಡುಪಂತೆ ಇರುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೊಗಸು ಅವುಗಳಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ರಾಗ ತಾಳ ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಒನೊರಿಸಿದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಅರ್ಥ ವೈಖ್ಯಂತ ರಸಭಾವಗಳ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯತೆ ಒಂದೊಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅಸುಭವಿ ಸುವೈದರಿಂದ ಆಗುವ ಅನಂದ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಕನಡವು ಎಳೆದಂತೆ ಬರುವ ಸರಳ ಭಾಷೆಯೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿದೆ ಕನಡ ನುಡಿಯ ಸೊಬಗು ಸಂಭ್ರಮ ಶಬ್ದಗಳ ಮಧುರ ಜೀವನ ಲೀಲಾಜಲ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹರಿದಾಸರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿ

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುಪತ್ನ

ಈ ನಡೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತವನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ¹ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಜನತೆಯ ಜೀವನಾಡಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಗೊಳಿಸಿ * ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಬಹು ಅಂಶವಾಗಲೆನಿಸುವ ಸೆರೆದು ತೋರಿಸುವ * ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅವರವಾಗಿಸಿರುವ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮರಸ್ಯವೆ ಎ ಮೆರೆದಿರುವ * ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪರಿಧಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ದಾಸರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಮೇದಾಂತದ ಪರಮೋಚ್ಚ ತತ್ವಗಳ ಮತ್ತು ದುಡಿಮೆಯೇ ಉಸಿರಾಗಿರುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಧ್ರುಮಗಳಷ್ಟು ಅಂತರ ಎರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಕೊಂಡ ಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಂಪಾದ ಗೀತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ನಾಡಿನ ಮನೆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅವು ಮೊಳಗುತ್ತಿವೆ ಮಾನವ ಹೃದಯ ತುಂಬ ಆನಂದದಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಗೀತೆಗಳು ಇವು * ಎಂದೂ

ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೃದು ಮಧುರ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಟ್ಟಬಲ್ಲಂಥ ಎಂಥ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದರೆ ಉದಾತ್ತ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವ ಹೃದಯವೂ ಎಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದು * ಎಂದೂ ವಿವ್ಧಾಂಸರು ಪರಿಧಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ

ಜಾಗತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಸಂದಿಗ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆ ಒಂದಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅರಿವು ಬೋಧೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ಸುಖಭರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಧರ್ಮ ಜನರ ಹತ್ತಿರ ಬರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಅದು ಜನತೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಾಗಲೇ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿದೆಯೆಂದರೇ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಹಿಂದೂ

ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು - ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಒಳಗೆ ತಂದುವು ಭಕ್ತಿವೆ ಧರ್ಮ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಜನ-ಸಾಮಾನ್ಯರತ್ತ ನಡೆದು ಬಂದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾವನ ಗಾಗಿ ಜನ-ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೈದುನಗಳಿಗೆ ತಂದೆರದ ದ್ವಾರ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾನದ ಮೇರುವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಳವಿಗೆ ಮಿ ರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧರ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ತೋರಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದು ಎತ್ತಿಲ್ಲದ್ದು ತಳಿರುಮೂಡಿಸಿ ವೆ ಪವಾಡವನು ವೆ ರೆಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸ ಹಿತ ಫಾರಕೀಯ ಭಕ್ತಿ ಪದದ ಈ ವರ್ಣ ವ ಯ ಸ ಧನೆಯ ಒಂದು ವಂದನೆಯನ್ನು ಇವು ವಂದೆ ಇರಿಸುತ್ತದೆ

ವೆಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಯವಾಗಿದ್ದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಭಯ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಸ್ಥಿತಿವಂತರಾಗಿತ್ತು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಆ ಅರ್ಜುನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನು ಕೆರೆಡದಲ್ಲಿ ವಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಕನಡವನು ಈ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವ ತೋರಿ ಹರಿದಾಸರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತಾವು ಇವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದಂತೆ ಇತರರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾದ ತೋರಿಯೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಾವೇಶವನ್ನು ಕೆರೆಡದ ಬಗೆಗಿನ ಒಲವರವನ್ನಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಸವರ್ಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಗೊ ಹೀದಿನಾಸಂ ಕರ್ತೃವ ದ ವೆಂಟು ರೈ ಶಿಷ್ಯನ

ಗಂಗೆಯ ಗಾಜ ಕುಪ್ಪಿಗೆಯೊಳು ತರಲು ತಾಂ
ಗಂಗೆಯಪುದಲ್ಲದೆ ಜಲವಹುದೆ ?
ರಂಗನ ಕಥೆಯಿಂಥ ಪಂಚರಮೊಳು ವೆ ಳಿ
ವೆಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ತಪ್ಪುವದೆ ?

—ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ? ಅನ ಭವಾಮೃತ ದ ಕರ್ತೃವಾದ ರಂಗನಾಥನ ಲಲಿತವಜ ಕನದದ ನೆಡಿಯೆ ರಿ
ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೊನ್ನದ
ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದರನೆನು ? *

—ಎಂಬ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದಲ್ಲೆಂದು ಕೆ ಹೆಕ ತಿ-
ರಸ್ಯರಿಸಲೇನಹುದು ಭಕ್ತಿಯೆ
ರಸ್ಯರದಿ ಕೇಳ್ದರಿಗೆ ಒಲವನು ಪುಷ್ಪರಾಜ್ ಸದಾ || *

ಪಾಗೂ

ಶೈತನಿತಿ ಕಥಾನ್ವಿತವೆನಿವ ಪ್ರಾಂ

ಶೈತವೆ ತಾ ಸಂಸ್ಕೃತವೆನಿಸಿ ಸ

ದ್ವೈತಿಯೆ ನಿ ಪುರು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕೆ ಪೆ ಕೀರ್ತಿದಿಗ್ಗೆ 10

—ಎಂಬ ಬಗ್ಗಾಣ್ಣದಾಸರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಗಲೀ

ಶ್ರೀ ಶೈತೀಪತಿಯಮಲು ಗುಣಗಳು

ಈ ಶೈತಿಯೊಳುಂಟಾದ ಬಳಿಕ

ಪ್ರಾಶೈತವೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಡಗರವೇನು ಸುಗುಣದಿಗ್ಗೆ? 11

—ಎಂಬ ಕಾರ್ಪಗಿ ದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ದಿಂದ ಕನ ಜಡತ್ವ ಸರಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅಗತ್ಯದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಈ ಸಂಕ್ರಮಣವನ್ನು ದಾಸರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿ ಕನ ಜ ಛಾಪೆಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳನ್ನು ಎಾಗು ಒಳಸ ಗಳನ್ನು ಬಿಂಕ-ಬಿನಾ ಣಗಳ ನಯನ ಣಪ್ರಗಳನ್ನು ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೆ ಸಿಯ ಈ ಸೊಬಗು ಮೈದಳಿದಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ವುದೇ ಈ ಲೆ ಖನದ ಉದ್ದೇಶ

೦

೦

೦

ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಕಾಳು ದೆ ಶೈ 12ಎಂಬ-ಅಂದರೆ ಕೊಂಕುಮಡಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದು (ದೇಶೀಯ) ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಶೈ ದೇಸಿ 1 ತಬ್ಬದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿವೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಪ್ರದೇಶ ನಿವ ವಾದುದು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕಾಶಾಪ ಶ್ರವ ದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಸೊಬಗು-ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಭಾಯಿಗಳೇ ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ ದೇಸಿ ವೇಟ ವೇಟಾಯಪ್ಪ ದಟಂ ವಾಸುಗಿರ ೦ ಬೆ ಸುಟ ಗಂ ಎಂಬ ಕವಿರಾಜ-ಮಾಗ ಕ ರನ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ ಪಂಪನಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಬೆಗೋಳಿಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಾತು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಒಂದಿ ದೆ ಸಿಯೋಳ್ ಪುಗುವುದು 14 ಪಾಗೂ ಕುರುಳ್ಳಿಳಿಳ್ ತೊಡದರ್ ದೇಸಿಯವಾವಗವೀ ವ ಚೆನ್ನ ಪೂಗಳನವನೊಯ್ಯ ನೋಸರಿಸುತಂ 15 ಎಂಬಂಥ ಪುರೋಗಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ದೇಸಿಯೋಳ್ ಎಂದರೆ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಚ್ಚಗನ ದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ 16 ಎಂದೂ ಎಕಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಚಲುವು ಎಂದೂ 17 ದಿ ಎಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುವುದು ಇದನ್ನು ನ ದಿಗಳ ದೇಸಿ ನುಡಿ

ಗಟ್ಟಿನ ದೇಶ ಗಾಹತ್ಯದ ವಿಷಯ ಬಹಳ ದುಸ್ಥಿತಿ ದೇಶ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬೆಳೆದಿರುವುದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು 18 ಶತಮಾನದ ದೊಡ್ಡ ಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವ ಗಣ್ಯರಾದ ಫರ್ ದೇಶಿಯನೇ ವಿಚಾರ ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗಕರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ 19 ದೇಶಿಗೆ ಬೀಟ್ಟ ಮಹಾಕವಿಶ್ವರ ರ ದ್ವಿತ್ವ ವನ್ನು ಸೂಕ್ತಿ ಸಾಧಾರಣವ ದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ 20 ಆ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ

ಭ ದ ವಿ ದಾವುದಂದೊಡಿಸಿವರ್ ಪದಬಂಧದೊಳೀಪ್ರಯೋಗವೆಂ
ತೆಂದೊಡೆ ಬಯ್ಯರಾವ ಕವಿಮಾರ್ಗವಿ ದಂದೊಡೆಪೊಯ್ಯರ್ ಅರ್ಥಮೇ!
ನೆಂದೊಡೆ ತೊಂಡೇಭಂಡಗಡೆದುಟ್ಟಿದ ನಿಕ್ಕುರಾವ ನೀತಿ ಪೇ
ಹಿಂದೊಡೆ ಕೋರ್ದೀಗಲಿನ ದೇಶಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ವ ಹ ಕವೀಶ್ವರರ ||

ಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ದೇಶಿಯನು ಯಾವ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿತ್ತೆಂಬ ದರ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಯೂ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗವನಾರ್ಥವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಭಾದ್ರಪದ ಪದಪ್ರಯೋಗ ತ್ವರಿ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ವಿ ತಿಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ದೇಶಿಯನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇರಬಹುದು ನಿರ್ಗತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಲ ವ ನೋ ಭಾವವೂ ಇರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಪ ರಿಯವಂತಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ದೇಶಿಯ ಬಳಿಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ಯತ್ನವು ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವಾಗ ಭಾಷೆಗೆ ಎಷ್ಟರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಜ ಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾದ ವು ಎಂಬುದು ಹಾಗೂ ವಿನೂತನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡ ವಾಗಿ ಬಳಸ ವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಯತ್ನವು ಸಾಧಿತವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಮಾನಕಗಳು ಅಥವಾ ಒರಗ್ಗು ಗಳಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತನ ದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಎಂಬುದು ಹಿ ಗಾಗಿ ತ ಂಟ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚ ರವಾಗುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಸಿದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ಪರಿ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅನ ಲಕ್ಷಿಸಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸೀಮಾ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸ ವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಮಾಡುವುದಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಒ ವರೆ ದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಂಟ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಸುಖ್ಯ ಆಗಲಿತವಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಯಾವ ಮುಖಗಳನ್ನು ದೇಶಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸ ಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಗ ಂ ಎಂಬ ಯಾವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶ ಎಷ್ಟರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ವುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಡಾ. ಜಿ. ವರದರಾಜರಾಯರು ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಡೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪರವಾದದ್ದು ಭಗವದ್ ಭಕ್ತನು ತನ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾದ ವೇಳೆ ತನ ದಿವ್ಯಾನ ಭವ ವಸ್ತು ಇತರರಿಗೂ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಪುನಃತರವಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯಗುರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಒಯಾ ಹರಿದಾಸರ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವರು ಆರಾಧಿಸುವ ನಾನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಕೊಪಲು ಳೆನ್ನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಈ ಹರಿದಾಸರ ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಗಾರ ಅನ ಯಾಯಿಗಳಾದ ದರಿಂದ ಆ ಮತದ ಪ್ರವಚನಾಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಸವರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವಂತೆಯೂ ತಿಳಿಸುವರು ಆದರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮೊದಲೊಪಲು ಆಯಾ ಭಕ್ತರ ಆ ಆಂತರಂಗಿಕವಾದ ಆಧೀಶ್ವರನು ನಿರೂಪಿಸುವುದನ್ನೆ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮದ ಜಾಯಂಕರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಬೇಕುವ ಸಾಧನವಾಯಿತೆಂದೂ ಎಣಿಸಿದರ ತಪ್ಪಾಗದು ಈ ರೀತಿ ಆದರ ಕ್ಷಿಪಿಸುತ್ತಿರುವ ದಂತಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವರ್ಣರಸವೆನಿಸಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತು ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ವಿವಿಧ ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮಗಳೆ ತಿರುಳ್ಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರುಳು ಗನ್ನಡದ ನಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಮೀರಿಯ ಅರಂಭಿಸಿತು 21

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ತಿರಳುಗನಡೆ ಬೆಡಗನ್ನು ಅಂದರೆ ದೇಸಿಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರ ಪೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಮಾತ್ಮರ ಗರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ (ಕ್ರಿ. ಶ ಸು ೧೪೫೦) ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಇರುವೆನೋ ಪರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ |

ಸೃಷ್ಟಿದಂತಿತ ಪಾದಪದುವ ಶ್ರೀ ಪರಿಯೇ || 22

—ಎಂದೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಂದು ಬಂದು ನಾನಾ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೆಂದನಯ್ಯ

ಇಂದೆನ್ನ ಸುಹಯ್ಯ ರಂಗವಿರಲ 23

—ಎಂಬ ಅವರ ಅತ್ಮನಿವೇದನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನಂ ಪೊಡವಿ ಮನುಜರಲ್ಲ
ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗತಿ ರಂಗವಿರಲಿ || ೧೧

—ಎಂಬ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಾಗಲೀ,

ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೊ ರಂಗಿ
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ || ೧೨

—ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ

ಬ್ಯಾಡ ಮಧುರೆಗೆ ಪೋಗಿ ಬ್ಯಾಡಲಪೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಬೇಡಿಕೊಂಬಪೊ ಜೈನೈದಿ ||
ನೋಡು ನವಸ್ಥಾಲ ದಯಮಾಡು ಮದನೇಗೀಡು
ಮಾಡುವುದೇನುಚಿತವಲೋ ಮಾಧವ ಕೃಪಾಕರನಿ || ೧೩

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿಲ್ಲವಕ್ಕ ಎಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲಿ
ಯೆಂದು ಪೆತ್ತಿಯಾನಗಲಿಸಿದ ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ || ೧೪

—ಎಂಬ ಅವರ ವಿಷಾದ ಭಾವದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನ್ನು ಕೇಳದ್ಯಾ
ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನಂ ನಾ
ಕೇಳದೆ ನಿನಗಿಂತ ಪಂನ್ನು ಆಪಾ
ಚಾಳಿಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಪೇಡೆ ಮಧುರೆಗೆ
ಕೋಳಿ ಕೊಗದ ಮಂಜ ನಾಲಿ ಪಯಲಾವಂತೆ || ೧೫

—ಎಂಬ ಸ ದ್ವಿ ಚಿಂತರವಿಂದ ಕಂಗಿಟ್ಟ ಗೋಪಿಯರ ವಿಷ್ಣುಲತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ |

ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಲಿ ಆರಸಿ ಕಾಣದೆ ಒಹಳ
ದ ಕ್ಕಿಗಿಟ್ಟೆನು ಎನ್ನ ನೋಡದೆ ಇ
ನ್ನಷ್ಟ ಹೇಳಲಿ ಕೇಳಬಾರದೆ ರಂಗ
ವಿರಲಿ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ || ೧೬

—ಎಂಬ ಹಾಯ್ದಿ ಎದೆಯೊಳೆಡೆ ಕಾತರದಲ್ಲಾಗಲಿ

ಸದ್ವಿಮಾಡಲು ಬೇಡವೊ—ವಿನ ಕಾಲಿಗೆ

ಬಿದ್ದು ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ!

ನಿದ್ದೆ ಗೆಯ್ಯುವರೆ ಎದ್ದರೆ ನೀನು ಬಂ

ದಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡರೇನೆಂಬುವರೋ ರಂಗಗ್ಗಾ

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಯ ಪ್ರಣಯಭೀತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ

ಎನು ಭ್ರಮೆ ವನ ಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಲಿ

ಮಾನುಗಾಳವನ ರಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತರಸಂತಾ

ಎಂಬ ಅನುಕಂಪನೆಯುಳ್ಳಾಗಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಅವಮಾನ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೇ? ಹೊರತು ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲ ಭಾವದ ಬಗೆಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಅದು ಮೃದುವಯವ್ಯವಾಚಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ತಿರುಳುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುನಾದಿಯ ಮೋಡಿಯಂತೂ ಅಚ್ಚರಿಯನು ಎಂಬ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಕೃತಕತೆಯಾಗಲಿ ಶಿಷ್ಟತೆಯಾಗಲಿ ಈ ಒಳಿಯ ನಡಿಗಳಲ್ಲ ನಮಗೆ ಎದ ರಾಗದಿರ ವುದ ಅಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅನುದ್ವಿಷ್ಟವಾದ ಸಹಜವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇವಿಯ ಒಲವಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳಿಯಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ಪರಿಮಳವನು ಬೀರಿದ ಈ ದೇವಿಯ ಸೊಬಗು ಅನಂದಾತಿಯ ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಪೋಷೆ ಹೋಗೋಣ ಬಿ ರೋ ರಂಗ ಪೊ ಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ ಪೊ ಪು ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆತ್ತು ವ ತ್ಯಲ್ಪದಂತೂ ಅನನ್ಯವಾದುವು ಇಂಥ ಮೈತಪ್ಪುಗಳಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ ನನ್ನನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಸಾಸರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ಕೇಷವ ಕೊಡಾತದೆ ಕು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರ ಸನ್ಯಾಸದಿವ ಎಂದು ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪೪೬-೧೫೩೬) ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವೃದ್ಧಿ ವಿಜಯ ನಗರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುವಂಥವರು—ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನನ್ನು ಕುಹೂಯೋಗಿ ದ ದಂಪ್ತರಿಣಾಮದಿಂದ ಪಾರುಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಆ ಆದಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾವಿರಾಳು ರತ್ನ ಸಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರರೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಈ ಯತಿಶ್ವರರು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಒಂದು ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರವನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿ ತಿದ್ದುತ್ತೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪೌಢಿಯನ್ನು ವೆರೆದಂಥವರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಹಿತವಿಂತವಾದ ಬಂಧವನು ವೆರೆದಂಥ

ಮಂತ್ರಿಯೇ ಅಷ್ಟಿಗನ ದದ ಸಂಪರೂ ಅವರ ಭಾಷೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ
ಉದಾ ಪರಲೋಕಿ

ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂ ಕಳ್ಳರೈವರು
ಬಂಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಕೊಯ್ದನ
ಕಂದಿಸಿ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯ
ಎಂಬೆಂದಿನ ಧರ್ಮಧನವನೊಯ್ದರು **

ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಭ ಮಗಳ ಸವ ರಸಪೂರ್ಣ ಸಂಗಮವನ್ನು ಗ ರ ತಿಸಿ
ಬಹ ದಾದರೆ,

ಕರಿಯ ಭಯವುಂಟೆ ಕೀಸರಿಯ ಇಕೆ ಯೊಳಿದ್ದವಗೆ
ದೂರಿತದ ಭಯವೆ ಶ್ರೀಕ ಜ್ಞಾನ ದಾಸರ ಸಂಗವಿರಲು
ದುರಿತ ತಿವಿರಕ್ಕೆ ತರಣ ನಾಣ್ಣದೆ *

ಎಂಬ ಅಭಯದ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೊಳಲ ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆಗೆ ಚಿಲುವ ಮೋಹನಾ ;
ಕೊಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ
ವ ಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವದ ತಾಪ
ಕಳೆದು ತಿಳಿವಿನೆಳೆಬಳ್ಳಿಯ
ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗನ್ನ ವ ನದೊಳು || **

ಎಂಬ ಮೂರುಳಿಯ ನಾದದ ವ ಹಿಮೆಯನು ಸ ರುವ ಮೋಹಕ ಗೀತದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎಳು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟಿ ಯಮನಾಳು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು
ಪಾಳು ಮಾಡೇವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು
ಅಳು ಸಾಮಾಗ್ರಿಯ ಅಪಾರ ಬಲಮೋಡಿ
ಕೇಳು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ ಕೋಟಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು **

ಎಂಬ ಉಪದೇಶಾಮೃತದಲ್ಲಾಗಲೀ ಕನ್ನಡದ ಕಂಪು ಹೇಗೆ ಸುಳಿದು ಸ ತ್ತಿನಮ್ಮನ್ನು
ಅವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ವಾದಿದಾಸರಂತೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೮೦-೧೬೦೦) ವ್ಯಾಸಕೂಟ-ದಾಸಕೂಟ
ಗಳೆರಡಲ್ಲೂ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರ ವಂಥವರು ಅವರ ಬಹು
ಓ ಪಾ ಪರಿಣತಿಯಂತೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳಿಸುವಂಥದು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾರ
ಪ್ರತಿಮೋಕ್ಷಿಸಿತಪ್ಪರಜದರಂಜಿತಸ್ಥಿತಿವ ಗೆಗಗಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ರತಕಿತ್ಯೋಟಿಜ್ಜಾಲಾ ಎಲ
ಸಿತವಾದ ವಜ್ರಹೀರದಲಿ ಕುಳಿತು ** ಎಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯುಷ ವಾಗಿ
ಬರೆದು ಬೆರಗಾಗಿರುವಲ್ಲಿ : ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸತ್ಯಮುಗಾಣ ಚಿವ್ವತಾನವೂ

ವಿನುವಮ್ಮ ! ಸತ್ಯಪರಿಶ್ವಂಧ್ಯನಿಗೆ ಚಾಲಚೆಟ್ಟರೆ ಕನ್ನೆ ವಿನವೆ ನಾವರಾಟ ೨೨ ಎಂದು ತಲಂಗಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಬಲ್ಲರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ ದೆವಲ್ಲಿಯೂ ದೇಸಿಯನ್ನು ಮರೆಯಬಲ್ಲರು ರಂಗನನಗಾರೇನೆಂದರು ಮರೆತು ನದ್ರಿಗೈದಯಾ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ವ ದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ೨೩

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿಯಳುತ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ
ಉಕಿ ಹರಿದ ಸಣ್ಣ ನೀರ ತೊಡೆದಳೆಶೋದೆ
ಅಕ್ಕರದಿಂದಲಿ ಮಗನ ಅಕಿವ ಎದ್ದನಾಡಿ
ಮಕ್ಕಳ ಪೋಶ್ಯವೆ ನೀ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೈ ||

ಎಂದಾ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದಾಗ ಆ ಕಂದ ದೂರ ವ ಬಗೆ ಇದು

ಹರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಎನ್ನೆ ಬೈದರಮ್ಮ
ಕಳೆ ನಂದು ಎನ ಕೂಡೆ ಅಡಲೊಲ್ಲರು
ಮೃಗನೆ ಬೈಯ ಎತ್ತ ಬ ರಲು ಕಲ್ಲರಿಟ್ಟರಮ್ಮಯ್ಯ
ಅಲ್ಲಿಂದಂಜಿ ಅಳೆ ತ ನಾನು ಓಡತ ಬಂದೆ ||

ಅಂತೆಯೇ ವಿಚಂಬನ ವ್ಯಾಜದೆ ಸು ತಿರುಲ್ಲಾ ಅಡುನುಡಿಯ ಸಹಜರೂಪ ಹೇಗೆ ವೆ ರೆಯತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ

ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಹೆಣ್ಣು ಸಾಗರನು ಈ ವರಗೆ |
ಶೃಂಗಾಲ ಪುರುಷರು ಬಹು ಮಂದಿಯ ರಲು ||
ಗಪ್ಪನಾರುವ ಮೈಯ್ಯ ಬಿಟ್ಟದ್ದ ಬಿರುಗಣ್ಣು
ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದರೆ ಮೈಯ್ಯತಿ ಕರಣವು |
ಸೊಟ್ಟ ಮೋರೆಯ ಇವಗೆ ಎಷ್ಟದ್ದ ಹೃದಯ
ಇಷ್ಟು ಘೋರಮುಖದಳಿಯೆಂದೆ ದೊರಕಿದನೊ ||
ಬಡವನು ಭಿಕ್ಷುಕನ ಬದಲುನೆಂದದಿ ಕೋಪವು
ನೋಡಿದರೆ ತಲೆ ಜಟೆಯು ಕೆಟ್ಟಿದುದು
ಬೆಡಗು ನ ದಿಗಾರ ಜಾರ ಬೋರನಿಗೆ |
ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ||
ಭಂಡನಾಗರ ವನು ಕಂಡವರೊಡನೆ ಕಾಳಗವ
ಕೊಂಡುಬಹ ಬಲು ಉದ್ದಂಡನವನು |
ಅಂಡಜವಾಹನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೆಣ್ಣು
ಕಂಡುಕಂಡೀ ಹಯವದವಗೆ ಕೊಟ್ಟವಾಂಗಿ || ೨೪

ದಶಾವತಾರದ ನಿರೂಪಣೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗವ್ಯರ ನಾರು ಬರೆ ಗಣ್ಯ ಸೊಟ್ಟವೋರೆ ನ ದಿಗಾಂಶ ಭಂಡ ಮೊದಲಾದ ಮಾತಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಚೆಲುವು ಸಹಜ ಅನಲಂಕೃತ, ಅಕ್ಕಿತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೃದಳದಿದೆ ಎಂಬ ದನು ನೋಡಬಹುದು

ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಭಕ್ತನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರ ವ ಸಾಧನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸ ವ ಕಿ ತರ್ಕನುಳ್ಳೂ ಅಡುನುಡಿಯ ಇದೇ ವಿಶಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಬಿಟ್ಟು ಬನಿ ರೊ ಸಂಸಾರದ್ವಯಂ |
 ಸೃಷ್ಟಿಪತಿಯ ಸೇರಿ ನೀವು ಸುವಿಶಬನಿ ರೊ ||
 ತಂದಿರು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬೋ ಹಂಬಲ ವೆ ಡಿರೋ
 ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಮಂ ದಿನ ಗತಿಯೇನು ||
 ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿ ತಂದರು ಸಾಲದೊಬ್ಬರೊ |
 ನಷ್ಟವೂಡಿ ಇವನ ಬದ ಕು ಎಲ್ಲ ತಿಂರು ||
 ನಡು ಬೀದಿಯಲಿ ಇವನ ಎಳೆದು ಸೆಳೆವರೊ |
 ಕಡೆಗಣ್ಣು ಕುಡಿಹುಟ್ಟು ನೋಟದಿಂದಲಿ ||
 ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಗುಂಡಿನಂತೆ ಮನೆಯಲಿರುವರೊ |
 ಚಂಡ ಯಮನ ದೊತರು ಬಂದು ಎಳೆದು ಒಯ್ಯರೊ ||
 ವ ಚ್ಚಿ ಭಜಿಸಿರೊ ಹಯವದನನಂಭಿಯ |
 ನೆಟ್ಟನೆ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ತೋರಿಕೊಡುವನೊ || 40

ಉಪದೇಶ ನೀತಿಬೋ ಧರ್ಮಂತೆಯೇ ಲೋಕಜೀವನವನು ವಿಡಂಬಿಸುವುದೂ ದಾಸರ ರೀತಿಯೇ ಈ ವಿಡಂಬನೆ ತುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗ ವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿಯೂ ಅಡ ನುಡಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಹಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣವನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗಣವೇನು ಬಣ್ಣಿ ಬೆನೊ |
 ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹಣವೆ ಸರಿ ಕಂಡಾ ||
 ಬೆಲೆಯಾಗದವನೆಲ್ಲ ಬೆಲೆಯ ಮಾಡಿಸುವಿ
 ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಡ್ಡಲ್ಲಿ ತರಿಸುವಿ |
 ಕ ಲಗಟ್ಟಿದರ ಸಮ್ಯಲಕೆ ಸೇರಿಸುವಿ
 ಹೊಲೆಯಪಾದರೊ ತಂದೊಳಗಿರಿಸುವಿ ||
 ಅಂಗನೆಯರ ಸಂಗ ಅಕಿಶಯದಿ ಮಾಡಿಸುವಿ
 ಶಂಗಾರಾಭರಣಗಳ ಬೇಗ ತರಿಸುವಿ |

ಮಂಗಳನಾದರು ಅನಂಗನೆಂದೆನಿಸೆ ವಿ
 ಕಂಗಳ್ಳುದವಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿಸೆ ವಿ ||
 ಚರಣಕ್ಕೆ ಒಂದಂಥ ದೂರಿತವನ್ನು ಬಿಡಿಸೆ ವಿ
 ಸರುವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ವರಣ ಮಾಡಿಸುವಿ ||
 ಅರಿಯದ ತಂತ್ರನ ಅರಿತವನೆನಿಸುವಿ
 ಸುರಿಜಯವದನನ ಸ್ವರಣೆ ವ ರಿಸುವಿ || 41

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪದ್ಮದ ಪ್ರತಿಮೆ ದನೆ ಹು ಗೂ ಅನನ್ಯ ತರಣಾಗತಿಯ ನಿರೂಪಣೆ ಹರಿದ ಸಮಾಹಿತದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಅಷ್ಟು ಗನ್ನಡದ ಸಂಗಸನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆಯೂ ಇದೆ

ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ ಇನ್ನಾರ ಬೇಡುವೆ ಪ್ರ
 ಪ್ರಸನ್ನ ಚೆನ ಕೇಶವ ಎನ್ನ ಬಿನ ಪವ |
 ವ ನ್ನಿಸಿ ದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ
 ನಿನ ನರ್ತಿಪಂಕೆ ಮಾಡು ||
 ಮೊಲೆಯ ಬಂಟ ಹಸ ಗೊಸು ಮಾತನಾಡಿ ತನ್ನ
 ಮನದಭೀಪ್ಸದ ಪೇಳ್ವದೆ
 ಚೇರಿ ಅಳ ವದೈಸೆ ಅದನರಿತು ಅದರ ತಾಯಿ
 ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿಸುತ್ತ
 ಬಾಲಿಕೆ ಪೋಪಂಕೆ ನುಸ ಬಿಸಿ ಪ ಲನು
 ಬಾಯೆಂದು ಕುಡಿಸುವಳು
 ಸಿರಲಿನಯ ರಸ ನಮ್ಮ ಈ ಪರಿಯಲಿ
 ನೀನು ಅ ಬಿಸಿ ಸಲಹಬೇಕು ||
 ಪರರ ವ ನೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಪರಿಮೆ ನಾನು ಬೇ
 ಸರಲ ರೆ ತಂದೆ ನೀ
 ನಿರಿಸಿದಂತೆ ಇರಲ ಳ್ಳವನು ಎನ್ನ
 ಭರಭಾರ ನಿನ ದಯ್ಯ
 ಅರಿಯೆ ದ ಮೂಢ ನಾನು ಅರಿವಿನೊಡಲ ನೀನು
 ಕಿರಿದಿಗೆ ಕಿರಿದು ನಾನು ನೀನು
 ಪಿರಿಯ ರಿಗೆ ಪಿರಿಯನು ಕರಣರೆಯಲು
 ಪೊರೆದಂತೆ ಪೊರೆಯೆ ನಾನು
 ವ ಕರಿಯು ಕೊಂದು ಪೊರೆದಂತೆ ||

ಸರಿ ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲದ ಸರ್ವೇಶ ಹರಿಯೆಂದು
 ಸರಿ ಹಯವದನರ ಯ ನಿನ್ನ
 ಪರಮ ಪೂನಿಗಳಲ್ಲಿ
 ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿನೋಡಿ
 ಮನ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು ಇನ್ನಾರು ನಿನ್ನಂಥವರು ? || ೪೧

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸರ್ವತ್ರೀಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ದೇಸಿಯನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಳ್ಳಿಯ ವಿಚಾರವನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ತ ಲುವಿಕೆಗೆ ತ ತಪದ್ದ ಇಲ್ಲ |
 ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವನು ಸೊಲ್ಲ ||
 ದೇವ್ವ ವ ಗುಣರು ಪೇಳ್ವ ನಿಷು ರದ ನುಡಿ ತಾಳು
 ಕೆವ್ವ ಒಂದರೆ ತಾಳು ಕೆಂಗೆಡದೆ ತಾಳು |
 ನೆಟ್ಟ ಸು ಫಲ ಬರ ವತನಕ ಶುಂಕಿಯ ತಾಳು
 ಕೆಟ್ಟ ಒತ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಉಣ್ಣು ಒಟ್ಟು ತಾಳು ||
 ಹಳಿದು ಹಂಗಿಸ ವ ಹಗೆಯ ಮಾತನು ತಾಳು
 ಸ ಇನುಡಿ ಕುಹಕ ಕುಮಂತ್ರವನ್ನು ತಾಳು |
 ಅಳ ಕದಲೆ ಬಿರುಸು ಬಿಂಕದ ನ ದಿಯ ನೀತಾಳು
 ಹಲಧರಾನುಜನನು ಹ ದಯದಲಿ ತಾಳು
 ನಕ್ಕು ನ ದಿವರ ಮುಂದೆ ಮುಕ್ಕರಿಸದೆ ತಾಳು
 ಅಕ ಸವ ಮೂಡುವರ ಅಕ್ಕರದಿ ತಾಳು |
 ಉಕ್ಕೋ ಹಾಲಿಗೆ ನೀರು ಇಕ್ಕಿದಂದದಿ ತಾಳು
 ಪಕ್ಷೀಶ ಹಯವದನ ಶರಣೆಂದು ಬಾಳು || ೪೨

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸ ರಯ್ಯ ಎಂದು ಗೆ ರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದಲೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪೨೪-೧೫೭೪) ದೇಸಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ದೇಸಿಯ ಸೂಲಗನ್ನು ವರೆ ಯದ ಅವರ ರಚನೆಯೇ ಇವನು ವಷ್ಟು ದೇಸಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯನು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಸೂರೆಗೊಂಡುತವೆ ಅವರ ಪೃಥಮವೇ ದೇಸಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದೆ

ಯೆಂಬ ಅನುಭವ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಉದ್ದ ಶಗಳಿಗೆ ದೇಶಿಯನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಸಿಮಾಡಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅವರದಾಗಿದೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಕ್ಷೀಣಪ್ರಿಯತೆಗೆ ದೇಶಿಯೂ ಬಹುವು ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಕುಂಟುಬಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಯಲ್ಲಿನ ದೇಶಿಯ ಸಹಜ ಲಾಸ್ಯವನು ನೋಡಿ

ಮೆಲ್ಲ ವೆ ಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಕೆ ಲೆ
ವೆ ಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ||
ವೆ ಲ್ಲ ವೆ ಲ್ಲನೆ ಬಂದು ಗಲ್ಲಕೆ ಮುದ್ದುಕೊಟ್ಟು
ಎಲ್ಲದೆ ಹಿಡಿ ಹೋದ, ಕಳ್ಳಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಪೇಳಿ ||
ಹಾಲು ಮಾರಲಂ ಪೋದರೆ ಏನ ಯ ಕಂದ
ಕಾಲಿಗಡ್ಡವ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಲ ಸುಂಕವ ಬೇಡಿ |
ಕೋಲನೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಶಾಲೆಯ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು
ಹೇಳಿದೊಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ||

ಹೋಗೀರೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಮೆ ಲೆ ನೀವು
ದೂರೇನು ಕೊಂಡು ಬಂದರೆ
ಯೋಗೀಶ ಪುರಂದರವಿರಾರಾಯನ
ತೂಗಿ ಪಾಡಿದೆ ಬೇಗ ನಾಗವೆ ನೆಯ ರಲ್ಲ || ೬೬

ಏಕೆಶ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನು ಸಾರಿಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಂತೂ ದೇಶಿಯ ಅಸದೃಶ ಸಾವ ಭಕ್ತವನ್ನು ಸಾರ ತ್ತದೆ

ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಅನೇಕ ದ ರೆ ಒಂಟಿ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ |
ಒಪ ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾಣಿನಿಯರ ಸಂಗ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕೆಂಟಕರೆಯೊಡು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ನಮ್ಮ ನಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಉಂಟಾದ ಗುಣವಿಧಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ್ನ
ಬಂಟನಾಗದವ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ || ೬೭

ಹರನಾಮದ ವಂಹಿಮೆಯನು ಸಾರುವ—

ಕೃಷ್ಣ ಸಕ ರೆ ಕೊಳ್ಳರೊ ನೀವೆಲರು ಕೃಷ್ಣ ಸಕರ ಕೊಳ್ಳರೋ ||
 ಕೃಷ್ಣ ಸಕರ ಸವಿ ಬ್ಬುವರೆ ಬ್ಬರು
 ಪುಟ್ಟಲೋಚನ ಪ್ರೀತ್ಯುಳ್ಳ ನಾಮವೆಂಬ ||
 ಎತ್ತ ಹೆ ರುಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವುದಲ್ಲ
 ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಗೋಣಿಯೊಳ್ಳುಂಟುವುದಲ್ಲ |
 ಎತ್ತ ಹೋದರು ಬಾಡಿಗೆ ಸುಂಕವಿದರಿಲ್ಲ
 ಉತ್ತಮ ಸರಕಿದು ಆತಿಶಾಫೆ ಬರುವಂಥ ||
 ನಷ್ಟ ಬೀಳುವುದಲ್ಲ ನಾತ ಹುಟ್ಟುವುದಲ್ಲ
 ಎಷ್ಟು ಒಯ್ದರು ಬೆಲೆರೊಕ್ಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ |
 ಕಟ್ಟಿರುವೆಯು ತಿಂದು ಕಡವೆ ಯಾಗುವುದಲ್ಲ
 ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಂಥ ||
 ಸಂತ ಸಂತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪಡಿಸುವುದಲ್ಲ
 ಸಂತೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಮಾರುವುದಲ್ಲ |
 ಸಂತತ ಭಕ್ತರ ನೆಲಿಗೆ ಸವಿಗೊಂಬ |
 ಕಾಂತ ವ್ಯರಂದರವಿರುಳ ನಾಮವೆಂಬ || 46

ಎಂಬ ಈ ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಐಹಿಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೈವ ರಿತು ಭಗವಂತ
 ನನ್ನು ಮರೆತುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಣಾದಿಸಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಭಕ್ತನ ಆತ್ಮನಿವ ದೇವರು ಪ್ರತೀಕ
 ವಾಗಿರುವ—

ಎನು ಗತಿಯೋ ಎನೆಗೆ ಎಲೈ ಹರಿ |
 ನಾ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯೆ ದೆ ಪೋಸಹೊ ದನಲ್ಲೋ ||
 * * * * *
 ಉಂದ ಕಿಚ್ಚನು ಹಿತವೆಂದು ಬಂದದರೊಳು
 ಎರಗಿದಾ ವತಂಗದ ತಾದೆನಲ್ಲೋ |
 ಸಲೆ ನಿಜವೃತ್ತಿಯು ಬರೆದು ಪರಾನ ದಾ
 ನಲಿದ ಂಡು ಹೊಟ್ಟಿಯ ಹೊರೆಯುತಲಿ ||
 ಒಲೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಂಸಕೆ ಮೋಹದ
 ಸಿಲುಕಿದಾ ಮಾರಿನಂತಾದೆನಲ್ಲೋ ಹರೀ || 47

ಎಂದು ಸಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳ ಭೇದ
 ವನೂ ವ ನೆಗಾಣಿಸಿ ನೆಚ್ಚಬೇಕಾಗಿರ ವ ನಿಜದ ನೆಲೆಯಂತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ

ಆದ್ದಿದೆ ಇಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೋದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ||
ಕದ ಬಾಗಿಲಿರಿಸಿದ ಕಳ್ಳಮನೆಯ ದೂ
ಮುದದಿಂದ ಲೋಲಾಡ್ಯ ಹೊ ಸ ಇಮ್ಮನೆ ||

ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ನೆಟ್ಟ ಕೆಡಲುಗೂಡ
ಕೇಳಯ್ಯ ಹರಿಕಥೆ ಶ್ರವಣಂಗಳಾ ||
ನಾಳೆಮದೂತರು ಒಂದೆಲೆದೊಯ್ಯಾಗ
ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ ಸಂಗಡ ಬ ರದಯ್ಯ || ೪೬

ಎಂದೂ ಮುಂತ ಗಿ ಸಕ್ಕೋದ್ಯಾಟನೆ ಮಾಡ ವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಾಳನ್ನಿ
ಶೀಲದ ಪ್ರಾಮಾಖ್ಯವನು ಸಾರುವ—

ಹೊಲೆಯ ಹೊರಗಿಹನ ಊರೊಳಗಿಲ್ಲವೆ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಪೇಳಿ ||

x x x x
ಗದ್ದಾಗ ದಾನಧರ್ಮವ ಮಾಡದವ ಹೊಲೆಯೆ
ಮದ್ದಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವವ ಪೂರಿ ಹೊಲೆಯ
ಬದ್ಧವಾದ ನಯ ನುಡಿಯು ಇಲ್ಲದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಶುದ್ಧ ನಂಬಾತ ತುಂಟ ಹೊಲೆಯ ||
ಅಕ್ಕಮಾತನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವ ಹೊಲೆಯ
ಲೇಸ ಉಪಕ ರಗಳ ಮಾಡಿದವ ಹೊಲೆಯ |
ಮೋಸದಲಿ ಜೀವನವ ಮುನಿದು ಕೆಡಿಸುವ ಹೊಲೆಯ
ಹುಸಿಯು ಬೋಳಿ ವನೊಬ್ಬ ಹುಟ್ಟು ಹೊಲೆಯ ||
ಅರಿತು ಆಚಾರವನು ನಡೆಸದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪರಸತಿಗೆ ಅಳ ಕಿದವ ಪಾತಿ ಹೊಲೆಯ |
ಗಂರುಹಿಯ ರನು ಕಂಡು ನಮಿಸಿದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪುರಂದರವಿರ ಲನ ನೆನೆಯದವ ಹೊಲೆಯ || *

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೀನೆ ಗತಿ ನೀನೆ ಮತಿ ನೀನೆ ಸ್ವಾಮಿ ಎನ್ನಬ
ದ ಸತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಸಾಸರಿಯೆ ** ಎಂಬ ಪರಮ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ
ಗಲೀ ದೇವಿಯ ಸೊಗಸ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯದೆ ಇರುವ
ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳೇ ಆಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಭಾವನಗಳೇ ಆಗಲಿ ದೇವಿ
ಯಲ್ಲಿ ಬೆಸುಗುಣಂಜು ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ತ್ವವೆ

ಶ್ರೀ ಪುರುಂದರದಾಸರ ಸವಳಿ ನರಾದ ಶ್ರೀ, ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೫೦೯ ರಿಂದ) ದೆ ಸಿಯ ಚೊಪ್ಪು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಲೋಕದ ಭಂಡತನವನ್ನು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಬದಲಿಗಳೆಯುವ

ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣುಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಚಂದಭೂರಿ ಗಿ "ದೆದು ಕತ್ತಿ ಹಾಯ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು
ಖಂಡತುಂಡ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ||
ಅಂದಣ ಪಕ್ಷಿಕ್ಕಿಯೇರಿ ವಂದಿ ಮಾಬಲ ಕೂಡಿ
ಚಂದದಿಂದ ವರೆಯುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ||
ಸಂಸ್ಕಾಸ ಜಂಗಮ ಬೋಗಿ ಬಟ್ಟಿ ವೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೆ ಪಗಳ್ಳಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೩೩

ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ

ಉಂಬುವುತಕ್ಕದ್ದ ಅರಸನೋಲಗಕಿಂತ
ತಂಬಿದೂರೊಳಗೆ ತಿರಿದುಂಬುವುದೆ ಲೇಸು
ಹಂಬಲಿಸಿ ಹಾಳು ಹರಟೆ ಒಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ
ಹಂದಾಸರಲಿ ಕೊಹವೇ ಲೇಸು || ೩೪

ಎಂಬಂಥ ವಿವೇಕ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ದೇಸಿ ಸಾಂದ್ರ ಪ್ರಭವದೊಂದಿಗೆ ಮೆರೆಯುವುದು ಸಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒರುತ್ತದೆ. ಒಪ್ಪೇ ಅಲ್ಲ ಬೆದಗಿನ ವಚನಗಳನೆ ಲೇ ಹೋಲುವ ವಂದಿಗೆಯ ರಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೆ ಸಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಇದು

ಒಂಬತ್ತು ಹೂದಿಗೆ ಒಂದೇ ನಳವು | ಚಿದಮಾಮಾ ||
ತುಂಬಿನಾಳ ತದಿತಂಬ ಭಾಸ ಪ್ರಭೆ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕದರುಗಾತರ ಕಂಬ ತೆಕ್ಕಿಗಾತರ ಹೂವು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಅವೆಗಾತರ ಕಾಯಿ ಒಂಟಿಗಾತರ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ಕಾಲಿಕ್ಕಿದಾತನು ಹತ್ತಿದನು ಮರ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕೈಯ್ಕಿದಾಸನು ಕೊಯ್ದನು ಆ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಅದಿಕ್ಕೇತವ ಬಟ್ಟು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ತಿಳಿದವರು ವೇಳಕ್ಕೆ ಹಳಗನ್ನಡ | ಚಂದಮಾಮಾ || ೩೫

ದೇಸಿಯ ಅಚ್ಚಗಿನ ದತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಹಂತವಾದ ಆದ ನುಡಿಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾಣಪವದ ಸೊಬಗನ್ನು ತಂದು ಕೊಡ

ಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕೆಳದಾಸರಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೇವಿ ನಮೆ ದ್ಯಾವರು ಬಂದರು ಬನ್ನಿರೆ ನೋಡ ಬನ್ನಿರೆ * ಎಂಬ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಅನುಸ್ಮೃತವಾಗಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಹೆರಿದಾಸರ ಪ ಜಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೮೧) ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೧-೬೨) ಪ ತ್ತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೮-೧೮೧೯) ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಹೆರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುಣಾಹಾರದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂದಿಗ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಿಯ ನಿತ್ಯಲವಾದ ನಿಲುವು ಾರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಅತ್ಯಾನಂದದ ಅನ ಭವವನ್ನು ವೇರ್ಪಿಸುವ ಅವರ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಸ್ಥಾನಂದದ ಸುಖ ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಕೌತ ಕ |

ಒಡೆದು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಓಡಿದು ತಾ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ

ಪಡೆದುಕೊಂಡವನೆ ಬಲ್ಲ ಗೂಡಿನ ನೊಲ್ಲ ||

ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿದಂತೆ ಮೂಕಪ್ರಕಟಿಸೇನೆಂದರೆ ಸುಖ

ಮುಳುಕಿಗೆ ಬಾರದು ನಿಶ್ಚಂಕ ಸುಖ ಅಲೌಕಿಕ ||

ಮನುಜನರ ಜಿಜ್ಞೆ ಮೆಟ್ಟು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ನಾ ಗುಟ್ಟು

ಅನುದಿನ ಮಹಿಪತಿ ಗುಟ್ಟು ಘನಶೈಗೊಟ್ಟು || **

ಅಥವಾ ಭವದ ನಿರ್ದಯವನ್ನು ಕಳೆದ ಚಿತ್ತಕಾಶದ ಬೆರಗನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಈ ಮಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆಳಗಾಯಿತು ನೋಡಿ

ಫಲಧರಿಸುತ ಮನದೊಳಗೆ

ಹೊಳೆಯಿತು ಒಳಹೊರಗೇಕೋ ಮೆಯದಲ

ರೂಳ ರೂಳಿಸುತ್ತಿಹುದು ಜಗದೊಳಗೆ

ಬೆಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನೊಳಗೆ ||

× × × ×

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆರಗಾದನು ಮಹಿಪತಿ ಅತಿ ಅತ್ಯರ್ಥವ ನೋಡಿ

ತೊಳಲಿ ಬಳಲುವ ಭವದ ನಿರ್ದಯಗಳೆದನು ತಾ ಕಾಡ್ಕಾಡಿ

ಬೆಳಗೇ ಬೆಳಗಾಯಿತು ಘನಗುರುವಯವನದೊಳು ನಿಜ ಒಡಮೊಡಿ

ದೀಳುಪ ತಿಮಿರ ಂಧವ ಭವಪಾಶವ ಕಳೆದನು ಸದ್ಗುರು ಪಾದವ ಕೂಡಿ || *

ಅಂಭವೈರಗಮ್ಯವಾಗಿರುವ ಇಂಥ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇಂತ ದರೂ ತೆರವು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ದೇಶಿಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ—ಹೃದಯ ಸಂವಾದ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಟ ಭಾವಗಿಂತ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಡ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತೆಯೇ ಬೆಡಗಿನ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದೇಶಿಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಬ್ಬರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಶುವು ಕಾಯ ವ್ಹಿದೆ ಬಂದು
ಕೈಯ ವ್ಹಿದೆ ಕೊಂಡು ಸೆ ವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದು ಕಂಡು ವ ಹಿಪತಿಯು
ಕೈಯ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು || ೧೭

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾನ ಭವವನ್ನು ದು ಶ್ಚಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಅವರ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಿಯ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾ ಲೇಸ ಲೇಸಾಯಿತನ ಜನುಮ ನೋಡಿ ವಾರ ದೇವನೆ ಬಂದು ಕೈಗೊಡಿ ೧೮

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಅದೇ ನಡಿಯ ಬನಿಯನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ದಯವಿರಲಿ ದಯ ವಿರಲಿ ದಾಮೋದರ |
ಸಯವಾಗಿ ಬಡದೆನ್ನ ಸಾಕೆ ವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ||
ಹೋಗಿರುದೆಯ್ಯ ಹೋದ ಹಾಂಗೆಲ್ಲ
ಸಾಗುವವನ್ನ ನಾನಿವ ಬಿಟ್ಟು |
ತೂಗಿ ತೊಟ್ಟಲು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವುದೆ
ಹ್ಯಾಗೆ ನೀ ನಡೆದಂತೆ ಹಾಗೆ ನಾನೆಡೆಕೊಂಬೆ ||

x x x x
ಬಿಳಿ ಪವ ಕೇಳು ಸ್ವಾಮಿ ಎನ ನೊಟ್ಟನೆ ಅಲ್ಲ
ಎನ ಹೊಂದಿನಡೆವ ವೈಷ್ಣವರನ |
ಇನ್ನವರಿಗೆ ಬಾಹೋ ದ ಪ ಮಗಳ ಕೆಡಿಸು
ಭಸಗತಿಗೈದಿಸುವ ಭಕುತಿ ಕೊಂಡು ಕರುಣದಿ ||

ಎನಗೆ ಅವರು ಒಳ್ಳೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪೋದರು
 ಕ್ಷಣ ಬಡದೆ ನಿನ್ನ ನೋಳ್ಳು ಜ್ಞಾನವ ಕೊಡೊ |
 ಚನ ವ ಯ ಮೂರುತಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ
 ಘನಕರುಣೆ ಮಧ್ಯಮ ನಿ ಮನಮಂದಿನಿವಾಸ || *

ಅಥವಾ

ಹಾಗೆ ಇತ್ತೀ ಇನ್ನು ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಹೀಗೆ ಇತ್ತೀ ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಇನ್ನು ಎರಡೂ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಆಗುಂಟುವವನು ಈಗ ಅಳುಕುವವನು
 ಆಗ ವಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗಲೀಸನು ಯಾರು
 ಆಗದಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗುವೂಡುವವನು
 ಬ ಗಿದೆ ಏನ ಬೆರಣಂಗಿಗೆ ನಾನು
 ಹೇಗಾದರೂ ಲೇಸಿ ನೀನಿತ್ಯ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ

ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿ
 ಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಇಂಥ ಅನೇಕ ರಚನೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ
 ಯಾಗಬಲ್ಲವು

ಗೂಢಭಕ್ತನ ವರ್ಣನೆಗೂ ಇದೇ ದೇಸಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಈ ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
 ಅವರು ಓದುಗರನ್ನು ಬೆರಗಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಮಾಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ನೋಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ನೋಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಬೇಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಬೇಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಓಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಓಡಲಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಅಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಅಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ನೀಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ನೀಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಕೇಡು ಅಭಿಲಾಷೆ ವಂಶವ ಕೆಡಿಸದೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ
 ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಉನ್ನತನಂತೆ ತೋರುತ್ತ
 ಗೂಢನಾಗಿ ಹರಿಯ ಗುಣಗಳ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ
 ರೂಢಿಲಿ ಈ ಪವ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನ
 ಮಾಡಿದವರ ಪ್ರಾಣಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಕಾನು
 ನೋಡು ಈ ಪರಿ ಇದ್ದೆವೆಗೆ ಮಾಡುವ ಗತಿಗೆ ಹವಣೆ *

ಹಗನ್ನಾಧದಾಸರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಭಯ ಭಾಷಾದಿಶಾರದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವ ಭಾಷಿಕ ಸಂಕ್ಷರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಇಾ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡದ ಹರಕು ಮುದ ಕು ನ ದಿಗಳಿಗೆ ಅಗಮ್ಯ ಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಲಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಶ್ರುತಿಶ್ರುತಿ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳೇ ಸಾಕಾಗದಿರುವಾಗ ದಾಸ ಪದ ಪೇಳದರೆ ಶ್ರೀಶನೋಲಿಯ ವನೆ ? ಎಂದು ಚತುರ್ತ್ಯಾಸ್ತ್ರ ಘನಪಂಡಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ (ಹುಣಾ ಥ ದಾಸರಿಗೆ) ತೋರಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಾದರೂ ಏನು ? ಹೀಗೆ ಅವರು ಾಡೀ ಪರಿದಾಸವೃಂದವನೇ ತೆಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ದೈವವೀಲಿಯಿಂದ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು ತಾವು ರೂಪ ಗುಣವನ್ನು ತೆಗಳಿದ್ದರೋ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ ದೆ ಕಂಡಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಗುಣಿಗಿ ಸೇರಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ ಆದರು ! ಇದೆ ಒಂದು ಪವಾಡ ದಂತಿದೆ—ತನು ಬೆಂದಂತೆ ಮನ ನೊಂದಂತೆ ಭಾವ ಮೃದುವಾಯಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದ ಘನಪತ್ಯಗಳು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಗಳು ಸರಳ ಸ ಂದರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿದವು ** ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಯೋಗಸಾಂಘ್ಯ ದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಅಯ ದಾಸ ಕನ ಡದ ಐ ಲಿಗೆ ಪರವೇ ಅಯಿತು ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪಂಡಿತೋಹಂ ಎಂದು ಬಿ ಗುತ್ತಿದ್ದವರು ದಾಸೋಹಂ ಎಂಬ ದೈನರ್ಯ ಇಳಿದರು ! ಎಂತಹ ಮಾಪಾಟು ! ಸ್ನಾನ ವಾದ ಮೇಲೆ ಪ ಡಿಯಲ್ಲಿ ಕನ ಡ ಮಾತನಾಡ ವುದಿರಲಿ ಕೇಳಲೂ ಕೂಡದು ಎಂದಿದ್ದ ಶಾರ್ಯ ಹೋಗಿ ಾತ್ಯಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡನುಡಿಯ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿದು ದೈವದತ್ತವಾದ ಪ್ರಾಭಿಯನ್ನು ಈ ಕಡೆಗೆ ತಿರ ಗಿಸಿ ಕನ ಡ ನುಡಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅಪಾರವಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಕನ ಡ ವಾಙ್ಮಯ ದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಬೆಳೆದರು— ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನೇನು ? ಏನು ಪಪ್ಪರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ **

ಅವರ ಹರಿಕಥಾಮೃತೋಂ ದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿಯುತ್ತಿ ರುವಂಥ ಷಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಗುರ ತಿಸುತ್ತ ದಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಚ್ಚ ಕನ ಡತನದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನುಗಾಲವೂ ಹೇಗೆ ಹರಿಸ್ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಓತುದಂಬುದನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪಟ್ಟಿ ದ ಹೀಗಿದೆ

ಮಕ್ಕಳಾಡಿಸುವಾಗ ವ ಡಿದಿಯೊ—

ಳಕ್ಕರದಿ ನಲಿವಾಗ ಹಯಪ

ಬ್ಲಕ್ಕಿ ಗಜ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪನಗಳೇರಿ ವೆ ರವಾಗ ।

ಓಕ್ಕುವಾಗಾಕಳಿಸುತ್ತಲಿ ದೇ

ವಕ್ಕೀತನಯನ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿಪ ನರ

ಸಿಕ್ಕನು ಯಮದೂತರಿಗೆ ಅವಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು ||

ಸರ್ವಾಂತರಂಗದಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಪಟ್ಟದ
ಇನ್ನಷ್ಟು ಕನಿಷ್ಠ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ

ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಒಡಿದರಲ್ಲಿಯಾದಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿಹನು |
ಬಲ್ಲದರಿಗಿಬಲ್ಲದನು ಸರಿ
ಇಲ್ಲ ಇವಗಾವಲ್ಲಿ ನೋಡಲು
ಖುಲ್ಲ ಮಾನವರನೊಲ್ಲ ಪುತಿಮುಲ್ಲ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ||

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿತವಾದ ದೇಸಿಯ ಸಂಗಮವಿರುವುದು
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸ್ತುತಿಸಂದೆಗಳಿಗೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ

ಬಂಧುಜನರು ತನ್ನೊಂದಿಸಿ ನುಡಿಯಲು ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನೋ |
ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತನ್ನೆ ನಿಂದಿಸಿ ನಡಿಯಲು ಕುಂದ ದದ್ದೇನೋ || **

ಎಂಬ ನುಡಿಯಾಗಲಿ

ಕೊಳಲೇನು ಪುಣ್ಯವ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕರವನ್ನೆದಿತೇ ?

ಎಂಬ ಕೊಳಲಿನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನಾಗಲಿ

ಉಂಡು ಉಟ್ಟುದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆನಿ
ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೆನ್ನಿ ಮೂರ್ತಿಯೇಕೆ
ಪಾಂಡವಪ್ರಿಯ ನೆ ದೊರೆಯನಿ || **

ಎಂಬ ತತ್ವಸುವಾಲಿಯನ್ನಾಗಲಿ

ಎನ್ನಪ್ಪೆ, ಎನ್ನಣ್ಣ, ಎನ್ನಯ್ಯ, ಎನ ರಸ
ಎನ್ನ ಕುಲದೈವ ಸ ಮಿದೋರೋ ಇಹಪರದಿ
ಎನ್ನ ಒಟ್ಟಿಗಲದಿರು ಕಂಡೆ || *

ಎಂಬ ಬಿನ್ನಹದ ಸುವಾಲಿಯನ್ನಾಗಲಿ ದೇಸಿಯ ಬಳಿಕೆಯ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ
ಹೇಳಬಹುದು ಅದರೂ ಇತರ ದಾಸರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ದೇಸಿಯ ಪ್ರಾಚುರ್ಯ
ಜಗನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೇ ಎಂದೊಂದು ಇತರ ದಾಸರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯ
ವನ್ನೆ ಗಣಿಸಿಯೂ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿದ ಕಳಕಳಿಯ ಕುರು ಹಾಗಿರ ವ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆ ಕನ ದದ ಶಕ್ತಿ ಸಾವ ಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ತೆರದೊ ತೋರಿತು ಹೊಸ ಒಯಾದುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು ಭಾಷಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು ಅನುಭಾವದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಮಿಡಿದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಹೊಸ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಂಡಿತು ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಅನ ಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಅದು ನೆರವಾಯಿತು ಹೊಸ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಅದು ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಆರೋಹಣಕ್ಕೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೇಲೆ ವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಎಲ್ಲರ ವ ನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಹರಿದು ಬಂದು ಮೈಮನಗಳಿಗೆ ತಂಪು ಕೆದ ಪಾವನಗಳಿಗೆ...ನಾಯಿತು ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ನಡುವೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಭಾಷೆಯು ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕೆಡದಿ ನೆರವಾದ ಹೃದಯಸಂವಾದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಾರಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸ ವತ್ತಾಯಿತು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸ ಧನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು ತಾನು ಬೆಳೆದು ನಾಡೆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿತು ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಜನಾಂಗದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಘಟಿಸುವ ಭಾಗ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಯಿತು ಇದು ಕಡಿಮೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಧನೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಕನ ದ ಸ ಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳ ಪು ೨ ೬
- 2 ಶ್ರೀ ಕ ಸಾ ಥ ದ ರಂ ಡಾ ಕ ಎಂ ಕ ಷ ರಾಸ ಪು ೬೬
- 3 E P Rice A History of Kanarese Literature p 78
- 4 ಹರಿದಾಸರ ಸ ಹಿತ್ಯ ಸಂಗಿ ತಗಳ್ಳರವ ಸಾಮರಸ್ಯ ತಲದಗುಣ ವಂ ಪುದು ಎಂದಿವಾ ರ ಡಾ ಕ ಎಂ ಕ ಷ ರಾಯರು ನೋಡಿ ಪುಷ್ಕೇಶ ಪು ೬೩
- 5 ಶ್ರೀ ಎಚ್ ಜಿ ಬೆಗ್ಲೇರಿಯವರ ಮೂಲ ಹೇಳಿಕೆ ಇಂತಿದೆ Take away the Dasas from public life the high principles of Vedantha and toiling masses are poles asunder The difficult thoughts of the Upanishads have been analysed into simple and beautiful Kannada and rendered into melodious verses which are sung at the door of every Cottage in the Country What human heart can but grapple with the immense

- joy (The Haridasa Kuta p 30) ಇತಿ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ಪು ೭೫
- 6 ಮೂಲ ಪೀಠಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ The gentle message of their songs had
a direct appeal which no heart susceptible to noble
impulse could ever resist (The Journal of the Music
Academy Madras Vol XIV P 48) ಇತಿ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ಪು ೭೫
- 7 ಕೆ ದೇವೇಂದ್ರರಾಮಪ್ಪನವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ಮೋದಿ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೪
- 8 ಇತಿ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಅವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ಮೋದಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥ ಪು ೩೫೫
ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೫೫
- 9 ಅದೇ ಪು ೩೫೬
- 10 ಅಲ್ಲೇ
- 11 ಅದೇ
- 12 ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿಘಂಟು ಸಂ ಎನ್ ಬಹದ್ದೂರಾಧ ಪು ೫೭೭ ೫೮
- 13 ಅದೇ ಪು ೫೭
- 14 ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಾಂಕ ೦೨
- 15 ಅದೇ ೨೦
- 16 ಪಂಪಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ ಪು ೫
- 17 ಅದೇ ಪು ೬೨
- 18 ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಂಠ ಪು ೨೩೪
- 19 ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ
- 20 ಸೂಕ್ತಿ ಸಮಾರ್ಣವ ೦೬೫
- 21 ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೆ ೨೫೫ ಸಂ ಇತಿ ಹಿ ಪರದರ ಪರಾವ ಪು xx xxi
- 22 ಅದೇ ಪು ೪
- 23 ಅದೇ ಪು ೪೨
- 24 ಅದೇ ಪು ೪೨
- 25 ಅದೇ ಪು ೬೭
- 26 ಅದೇ ಪು ೧೧೫
- 27 ಅದೇ ಪು ೧೫೩
- 28 ಅದೇ ಪು ೪೨
- 29 ಅದೇ ಪು ೫೦ ೬
- 30 ಅದೇ ಪು ೧೬
- 31 ಅದೇ ಪು ೨೦೨
- 32 ಶ್ರೀ ಜಗದಾಧರಾಧರಾ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೪೦
- 33 ಅಲ್ಲೇ
- 34 ಅದೇ ಪು ೪೦
- 35 ಅದೇ ಪು ೪೦

- 36 ಶ್ರೀ ಪಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ಟ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ ಪು ೨೫೫
- 37 |ಅಲ್ಲೇ
- 38 ಅದೇ ಪು ೧೪೧
- 39 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 40 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 41 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 42 ಅದೇ ಪು ೧೭೫ ೨೦೦
- 43 ಅದೇ ಪು ೭೩೪
- 44 ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ (ಭಾಗ ೨) ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಪ್ರಿಯಾಂಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉದುಪಿ
೧೯೩೦ ಪು ೪೭
- 45 ಅದೇ ಪು ೫೫
- 46 ಅದೇ ಪು ೭೪ ೭೫
- 47 ಅದೇ ಪು ೭೦ ೭೧
- 48 ಅದೇ ಪು ೮
- 49 ಅದೇ ಪು ೯೩ ೧೪
- 50 ಅದೇ ಪು ೮೭
- 51 ಶ್ರೀ ಜಗದಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೯ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತ
- 52 ಅದೇ ಪು ೧೨೦ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತ
- 53 ಅಲ್ಲೇ
- 54 ಶ್ರೀ ಮಹಿಮಾ ಲಾಹರಿ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ಟಿ ಪವನರಾಜರ ಪು ೩೯೩
- 55 ಅದೇ ಪು ೨೨
- 56 ಅದೇ ಪು ೨೭
- 57 ಅದೇ ಪು ೩೩೭
- 58 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ಟಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ ಪು ೧೦೨
- 59 ಅದೇ ಪು ೧೩೪
- 60 ಅದೇ ಪು ೪೫
- 61 ಶ್ರೀ ಜಗದಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೭೭
- 62 ಅದೇ ಪು ೧೭೭
- 63 ಅದೇ ಪು ೨೩೯
- 64 ಅದೇ ಪು ೨೩೮
- 65 ಅದೇ ಪು ೩೦೮
- 66 ಅದೇ ಪು ೩೦೯
- 67 ಅದೇ ಪು ೩೦೫
- 68 ಅದೇ ಪು ೩೨೭

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬೆಂಬಸ್ಸು

— ಡಾ|| ಕೆ. ಬಿ. ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಭಟ್ಟ. ಶಿವಶರಣರ ನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿಲುಕುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಒಂದಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸ ದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ದ ಮೆರೆದವರು ಕೆಲವು ವಂದಿ ಮಾತ್ರ. ಮಹೇಶ್ವರಿ ರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರವ ಏರಿಕೆ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲಾಗಿದೆ.

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು 3 ಕಾದಿಗಳು ವತ್ಸನಾಮಗಳು ಹರಿಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹರಡುವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಗೇಯತಾ ಪ್ರಧಾನವ ದವು. ತಾಳ ತಬಲಾದಿಗಳ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ರಚಿತವಾದವು. ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಲೋ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೋ ಇವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಥಾನ ಬಿಗಿ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ. ಯ ಮ ವ ಲಸೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒದಲಾಗಿ ಸಂಗೀತದ ಭ ದಸ್ಥಾನ ಮೇತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತದ ವ ಟ್ಪುಗಳಿಗೆ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಿವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಿ ಹ್ರಸ್ವೀಕರಣ ದೀರ್ಘೀಕರಣ ಮು ತಾದ ಭ ದಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವುದಾದ ಭಂದೋಬಂಧ (ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು) ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕೂಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಹೊಡುಕಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಂದೋಬಂಧವಾಗಲಿ ಅದರ ಭಾಯೆ ಯಾಗಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭ ದಸ್ಥಾನ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರ ಬಿಚ್ಚುವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳುವುದು ಸಹಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೂ ಇದೆ. ಅದರ

ಬಗ್ಗೆ ಅಥ ಯನ ಮೂಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮೂತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒವನು ಹಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದು ಜೊತೆಗೆ ಈಗ ಇಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮೂದರಿಗಳು ದೊರಕಿ ತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಈಪರಗೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಭಂದೋಬದಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಒದ್ದೆಯಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮೂಲ ಅಂಶಗಳಾದ ಪ್ರಾಸ ದ ತಿಮುತಾದವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಮಾತ್ರಾಭಂಜನ ಅ ಶಬ್ದವಸ್ತುಗಳ ಒಂಧಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರಕೃತದ ಉದ್ದೇಶ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಎಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಅದು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಮೀರುವ ಕೆಲಸ ಪ್ರಕೃತದ ಪರಿಮಿತಿಯೊಂದಿಗೂ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಹಿಡಿಯೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯವೆತ್ತಿರುವುದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಪ್ರವ ಖರ ಅಸ ಕರಣ್ಯೇ ಇತರರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರ ವುದರಿಂದ ಈ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮದಸ್ಸಿನ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಗರ ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟದಿಯೇ ಎ ಗತ್ಯವೋ ವ ತ್ತೋದೋ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂಧ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವದಂ ಒನಗತ್ಯ ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ ಹರಿಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಅದರ ಅವು ಹೆಚ್ಚಿನ ವೇಳೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಅದೇ ಮೂದರಿಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ

ಹಳೆಯ ಭಂದೋರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ವೆಗಳಿಂದ ಆಳೆಯಬಹುದೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಅಗತ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಟ್ಟದಿಯ ಮೂರ ಅರಸೆಯ ಪಾದಗಳ ಅತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಗರು ವನ್ನು ವುಡಿ ಯೆಂದು ಕರೆಯ ವುದು ಈ ಗರು ಅಗ್ಗೂ ಇತ್ತು ಈಗಲೂ ಇದೆ ಇದನ್ನು ಆಗ ಅಂತ್ಯದ ಗರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಈಗ ಮುಂದೆ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅದರಿಂದ ಪಟ್ಟದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಮೂರು ಅರಸೆಯ ಪಾದಗಳ ಅತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಡಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕುಂದೇನೂ ಬರ ವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅದು ತಪ್ಪು ಅಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಈ ಉದ್ದೇಶ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನು ನೇರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬಹುದು

ಭಂಜಿಸ್ಥಿತಿ ನಮೂಲ ಅಂಶಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆ ಗೋ ಪಾಠ್ಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆದಿಪ್ರಾಸವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಪಾಲಿತವಾಗ ತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಮೂರುವುರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಉಗಾಭೋ ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸ ಉದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಮೂರುವಿಶಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚು ಆದಿಪ್ರಾಸ ಸಹಿತ ವ ತ್ತು ಆದಿಪ್ರಾಸ ರಹಿತ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಉದಾ ಹರಣಿಯಾಗಿ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಯತಿಪ್ರಾಸವಿರಬೇಕು ಗತಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು
ರಾಪತಿ ಪಿತನೋಳು ಅತಿಪ್ರೇಮ ವಿರಬೇಕು
[ಗ ರಾಮಧ್ವಜವಿರಲ ತಾಳದೆ ಕು ತಕ್ಕ ಮೆ ಳಬೆ ಕು]

೨ ಒಂದೆರಡರೆದರೆ ಒಹುರ ಚಿಯೆ ಬೆ
ಮೇಲರಡರೆದರೆ ಒಹುರ ರಂಬೆ
ಆದು ಎರಡರೆದರೆ ಅತಿಪಾರಿಂವೆ
[ಪುರಂದರದ ಸರ (?) ವಪವ್ವಾರೇ ವೆ ಇಸಿಸಕಾಯಿ]

೩ ಪಾಪಾಟದಿಗೆ ದಾಪಾಪಲ
ಕಾಪಾಪಲ ಕಾಪಾಂಬ ದ
ಪೋಪಾಂಬ ದ ಝಂಝಾಂವಿ
ಕೋಪಾನಿಲ ಭುಜಂಗಮ
ಶಿರಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಪದನೇವ ಭವಭ ಜಂಗಗರುಡಾ
[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀದೇವಿ ಸುಳ ದಿ]

ಆದಿಪ್ರಾಸವು ಮೊದಲನೆಯ ದರಲ್ಲಿ ಇದೆ ಆದರೆ ಕಾಳಿದರದರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒ ದು ವಿಶಿ ಸ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ವದಿ ಇವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೂ

೪ ಪರತತ್ವಭಾವವ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು
ಹರಿಪರದೇವತೆಯಧೀನ ಇರಬೇಕು
ವರಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದದಿ ವಯವಿರಬೇಕು
ಪುರಂದರವಿರಲ ವೆ ಜ್ಞೇಬೇಕು
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣ ಇರಬೇಕು]

೨ ಗರುಡತೇಜಾದಿಗಳು ಬಿಡದೆ ಪೊತ್ತಿಹ ಪಾಡೆ
ಧರೆಯ ತಾರಡಿಮಾಡಿ ಆಳಿದ ಪಾಡೆ
ಸಿರಿತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒತ್ತುವ ಪಾಡೆ
ವರಕಾಗಿಸೆದೆಯಾದಿಕೆ ತವನ ಪಾದವನು
[ಕನಕದಾಸರು ಭಜಿಸಿ ಬದುಕಿಲೊ ವ ಸುಜ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಹರಿಯು]

೩ ಬೇದಲ್ಲ ವಾದಲ್ಲ ಭೆ ದಮೂಡುವದಲ್ಲ
ಸಾಧಕರಿಗೆ ತಾ ಸಿಲುಕಮೆ ಮಾಡಿ
ಒದ್ದು ತೋರ್ದು ಗಾದಿಯ ವೊಕ್ಕಲ್ಲ
ಭೇದಿಸಿದರೆ ತಾನು ತಿಳವಡು ಮಾಡಿ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ವಿನಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ವಾನಂದ ಮಹಿಮೆಯು]

೪ ಜನಕತನುಜೆಯ ದುನವ ಹರ್ಷಿಸಿ
ವನವ ನೀ ಕಿತ್ತಾಡಿದೆ
ದನುಜರನು ಸದೆದು ಲಂಕೆಯ
ಅನಲಗಾಹುತಿ ಮಾಡಿದೆ
[ವ ದಿರಾಜರು ಅಂಜನೇಯನೆ ಅಮರ ಮಂದಿತ]

೫ ಕಂಡಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕವ ಲಸಾಧನ ಮೂರ್ತಿ
ಉಂಡು ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜೆ
ತಂಡತಂಡದ ವಾರ್ತೆ ವಾರಿಜಾಕ್ಷನ ತೀರ್ತಿ
ಹಿಂಡು ಮೊತುಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ನಾಮ
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾಧನದ ಬಗೆಗಾಣೆನೆನ್ನಬಹ ದೆ]

ಇವುಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ
ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೂ
ಒಂದೇ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿದೆ [ಸಾದಾ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ
ಮೂರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [ಸಾ ಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯೂ
೨-೪ ಕ್ಯೂ ಇದೆ [ಸಾಕಾ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ೨-೪ ಕ್ಯೂ ಮಾತ್ರ ಇದೆ
[ಸಾಕಾ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯೂ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [ಸಾಕಾ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ]
ಹೀಗೆಯೇ

೧ ನೀಲಾಂಬರವನುಟ್ಟು ! ಜೆಳನಳಿಸುವ ಮಾಂಟ
ಪಾಲಿಗೆಯೆರಡುಳ್ಳು ! ನೈಜಮಂಡ

ಪಾಪ್ಯಾ ಕಲ್ಪದಿ | ತಪವ ಮೂಡಿದ ಮಂಜ
ಪ ಲವಂಶಪೂತಲವ | ಹಿಡಿದಿಹ ವಂಚ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಒಲರಮ್ಮವಾಗಿಹ ದು ಹರಿಯಮಂಚ]

೨ ಹಸಿವಿಗಾರದೆ ಬೆಕ್ಕು | ಹತ್ತಿಯನು ಮದ್ದಂತೆ
ತೈಪಿವಿಗ ರದೆ ಕೂತ | ತೊಡಿದಂತೆ
ಬಿಳಿಗಾರದೆ ಕೋತಿ | ಬುಡ ವೇಲೆ ಕೂತಂತೆ
ಳುಕುವಿ ಯ ಹೊಲದೊಳಗೆ | ಇಸೈ ಹೊಕ್ಕಂತೆ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾಷೆಹಿ ನರ ಸಂಗ ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗ]

ಎಂಬಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಡಿಯ ಪಾಪನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಆದರೆ
ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ವಡಿಯಾಗಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸದಂತೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಪಾಪಿಸ್ತು
ಪೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯ ಮತ್ತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೆ ತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಯೆ ತಿಯಂತಿಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ
ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿರ ವಂತೆ ಲಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ

ಲಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಲಯ ವೇ
ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾತ್ರಾಲಯ ಅಂಶಲಯಗಳನು ಕೂಡ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ
ಗೂರ ತಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ

ಅಂಶಲಯ ಸ್ವರಭದಿ ನರಹರಿ ಎಂಬ ಭಾ ವದಿ ಬಂದು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಕಂಭಾ ವತಿಯು ಸಂಭ್ರಮ ಗೊಳ ತಲಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಬ ರಯ್ಯ ದಯಮಾಡಿ ತ್ತರಿತದಿ ಬೇಗ]

ಮಾತ್ರಾಲಯ ಉತ್ಸಾಹ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯ ದಿಂದ ಗರುವ ೩ ೩ ೩ ೩
ವಹನ ಪ ಫ್ರ ಭಜಿಸಿ ಅನು ೩ ೩ ೩ ೩
ಗೃಹವ ಮಾಡು ಎಂದು ಬೇಡಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ಅಹ ಕ ಸುಖವ ಬಯಸು ವಪನಂ ೩ ೩ ೩ ೩
[ಒಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೆ ಇವನು ನಿ ಚನಲ್ಲವೆ]

ಮಂಜುನಿಲ ಸದ್ಗತಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರುವ ಆತನ ಸದ್ಗುರು
ಮೂರ್ತಿಯಂ ಮಾ ಳು ಳು ಳು ಳು ಳು ಳು ಮಾ
[ಮೋಹಿತಿಯರು ದೇಹದ ಒಳಗಿಹ ದೇವರ ತಿಳಿದಿಹ ಆತನ]

ಲಲಿತ ಎಳೆತೂಳಿಸಿ ವಸಮಾಸಿ ಧರಿಸಿಗಳ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಭೃಂ(೩)ನೆ ಹರಿಯುವಾ ಜಿಸುತಿರಲು ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಕಳಕಳನೆ ಏಕಮನ ಕರುಗುತಿರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಸಳಸನಾ ಭಸವಾದ ಪೂಗುಗುತಿರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ಸುಖವ ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಕ ಡ್ಕ]

ಭಾವಿ ನಿ ಒಂದು ಅರಿಯದೆ ಮಂದ ವೆ ತಿನಾ ೩ ೪ ೩ ೪
 ನಿಂದು ನಿಮ್ಮನು ಬಂದಿ ಪೆ ೩ ೪ ೩ ಮು
 ಇಂದಿ ಬೇತು ತಂದು ತೋರಿಸಿ ೩ ೪ ೩ ೪
 ತಂದೆ ಮಗಾದೆಲೊ ಸತ್ಯ ಪೆ ೩ ೪ ೩ ಮು

[ವಿಜಯದಾಸರು ಗುರುವುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸುಜ ನಂಬಿದೆ]

ಇಂದು ನಾವು ಗಣ ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಗ ರುತಿಸ ವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯ ಸುಳುತನಂ
 ಕೂಡೆ ಹರಿದ ಸರ ಕೃತಿಗಳ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಹ ದಂ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧ ಜನನಿ ಜನಕ ರಂತೆ ಜನಾ
 ದನನನು ಸಲಹು ತಿರು ಬಿಟ್ಟು
 ಭನಿಕರಮನೆ ಮನಗ ಳ್ಲಿ ೩+೩> ೪+೨
 ಶನಕ ನಂತೆ ತಿರುಗು ವವನು
 [ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚಸ್ವವೇ ಇವನು ನೀಚಸ್ವವೇ]

೨ ಹಾಲಾ ಹಲವನು ಪಾನವ ಮಾಡಿದ
 ಫಾಲ ಲೋಚನನೆ ಬಲ್ಲವ ನು ೪+೪> ೪+೫
 [ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮ ರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ]

೩ ಸಾರಾ ಯಣಪಾ ಪಾರ ನಿಂಜೆ ಯುಗ ೪+೪> ೩+೩+೨
 ಉರಾ ಧನೆಯೊಂ ದೇ
 ತ ರಿಸು ವದುಸಂ ಸಾರಶರಧಿಯುಗ ೪+೪> ೩+೩+೨
 ತೋರ ವ ದೋಮುಂ ದೇ
 [ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಬಯಸದಿರಹಿತ ಸುಖಗಳ ನಂದಿನ]

೪ ಕೊಂಡಾಡೆ ಶಬ್ದಪ್ರತಿ ತಬ್ಬನಾಗುತಿದೆ ಭೂ ೫+೫> ೩+೫+೨
 ಮಂಡಲಾ
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ]

ಇದೇ ರೀತಿ ವಿಷಮ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

- ೧ ಶ್ರೀ ಕಳತ್ರನಂಘ್ರಿಕಮಲ
ವೇಕ ಚಿತ್ತ ದಲ್ಲಿ ಮನೋ ೦-
ಮಾತು ಲಗಲ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖೋ ೦-
ದ್ರೋಕದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸ ದವನು
[ಹಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೇ ಇವನು ನೀಚನಲ್ಲವೇ]

- ೨ ಬೋಧದ ಭಂಗೀ ಅದ್ಭುತದ ಲಂಗೀ ಸಮಾನ ಗುಣಿಯು ನಿಟ್ಟಿ ೦-೦
[ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದವೆ ನ್ನ ಭಕೀರನು ಸದ್ಗುರು]

- ೩ ಶುಕಾದಿ ಮಂನಿಗಳು ಕೂಡಿದ ಪ್ರಭೆಯು ೦-೦
[ವ ಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಶ ದ್ವ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಸರ್ವರಿಗಿದು ಒಂದೆ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳ ಲಳಕೆಯಂತೂ ವಿಶಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಲಯು
ಮಾತ್ರಾಯುಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಠ ಮೊಟು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು
ಒಳಸಿದ್ಧಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- ೦ ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತುಂಗನಾ [ಸಿರಿ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಸದನನ್ನ ಕರಣಂಕ ರಂಗನ್ನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
ಮದಮೋಹ ತಿವಿರಪ ತಂಗನ್ನಾ [ಹಯ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ವದನನ ಚರಣಾಟ್ಟ ಭೃಂಗನ್ನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಅರನ್ನಾ ಯೋಗ ಭ ರನ್ನಾ]

- ೨ ವಿಜಯ ವಿರಲ ನಾ [ಅಂಘ್ರಿ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಭಜನೆ ಮೂಲ್ಯ ರಾ ೩ ೩ ಮು
ಕುಜನ ಭಂಜ ರಾ [ದಿ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಗ್ವಿಜಯ ರಾಯ ರಾ ೩ ೩ ಮು
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರಿ ಭಜಿಸಿರೋ ಬೀಕಾಚಾರ್ಯರಂಘ್ರಿಯು

ಪ್ರತ್ಯೇಕರಣ ದೀರ್ಘಕರಣಗಳಂತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ
ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನರಚನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇದೂ ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು
ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಹಂತ

ಹೇಮ ವಿಚಿತ ಕಿ ರೀಟ ಕುಂಡಲ ಕಾಮಿ ತಫಲ ದಾಯ ಕ
ಅಮಿತ ಸೌಲಭ್ಯ ಪ್ರಬಲ ಶಾಸ್ತ್ರೋ ದ್ವಾಮ ವಿದ್ಯಾ ಶರಣ ಭೆ
[ವಿಜಯದಾಸರು "ಶರಣು ಗಜನುಖಿ ಅಖಿವಾಪನ]

ಇಲ್ಲಿ ತಫು ಎಂಬುದನ್ನು ತ(ಃ)ಫು ಎ ದು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಿಯೂ ಸೌಭ್ಯ ಎಂಬುದು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿಯೂ ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ಭಂದಸ್ತನ ವಿವಿಧ ಮೂಲ ಲಂಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳೆಂಬ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅಂತ ಬ ಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡಬಹುದು

ಅಂತಬಂಧಗಳು ಪಾದದ ಉದ್ದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಅಂತಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಿರಿಯದು [ಎ ಎ ರುಳಿ ಎಂಬುದು ಅದರ ರಚನಾ ಸೂತ್ರ] ಬಹಳ ಕಿರಿಯದೊಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ಬಂಧ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಹೋಡಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಅರ್ಥಸಮೂಹವಿದಿ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಿ ರನು ಕಂಡರೆ ಮೂಳ ಗುತಿದೆ [ತನ್ನ	ಎ ಎ ರು [ಪ್ರ
ಮೋರೆಯ ತೋರದೆ ಓಡುತಿದೆ	ಎ ಎ ರು
ಧಾರಣೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲ ಅಳಿಯುತಿದೆ [ದೊಡ್ಡ	ಎ ಎ ರು [ಪ್ರ
ಭೈರವಾ ಕಾರದಿ ಕೂಗುತಿದೆ	ಎ ಎ ರು

[ಕನಕದಾಸರು ಮಗ ವಿನ ಮುರುಳಿದು ಬಿಡದಲ್ಲ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಿಷು ದೊರೆತು ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಿಷು ದೊರೆತು ಕಿರಿಯಕ ರದ ಏಕತಾನತೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿತವ ಗಿದೆ

ಇದರಲ್ಲೇ ರ ದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಸು (ಃ)ಧೀಂದ್ರ ಕರಕಂಠ ಜಾತ [ಎ	ಎ ಎ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಬುಧನಂಗ ಸತತಸ ಪೋತ	ಎ ಎ ಬ್ರ
ಎಧಿಪಿತ ಗುರುಜಗಿ ನ್ನಾಥ [ಎರಲ	ಎ ಎ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಸಧಿತನಂ ದೊರೆದವಿ ಪಾತ	ಎ ಎ ಬ್ರ

[ಗುರುಜಗನ್ನಾಥವಿರಂ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ]

ಇದರಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಹಂತಾದವರೆಲ್ಲಿ ಅಂತಹದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಬೆರಳ ಉಂ ಗಂಡವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿದೆ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಕೊರಳವ ದಕವೆಲ್ಲ ನೀಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ
ಸರಕೆಲ್ಲ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ [ಅ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ತರುಣಿಮೆ ಹಿ (s) ಮೆ ಹೀಂ ಗಾಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ
[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿಶ್ವಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ನೀ ಹೇಳಯ್ಯಾ]	

ಇದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಚಿಪದಿಯು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಳಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದರಾಗಿ

ಅಲಯ ದೊಳಗೆ ನೀ ನಾಡದೆ [ಚಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಪಾಸು ಕೈಯ ನೀ ನೋಡದೆ [ಚಕ್ಕ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲಯ ರೊಡನೆ ಕೂಡಾಡದೆ [ಮಂದೊ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲಯ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮಂ ದಾಡದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿಶ್ವಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ]	

ಹೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನು ತರದೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ರೂಪಿಸಿದ ಸಮಚಿಪದಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಎಂದರಾಗಿ

ಈಸು ಪ ರಿಯಲನ ಗಿಂದೊ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಆಶೆಣ ರಿಸಿದನ ಗಿಂದೊ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸ್ಕರ ಗಂರುವಾಗಿ ಬಂದೊ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸಿಪಾ ಲಿಸಿದನ ಗಿಂದೊ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ನೀನೇ ಎಳಗಾಗಿ ಬಂದು ನೀನೆ ನೀನಾಗಿನಗಿಂದೊ] ಇದು ಕಿರಿಯ ಕೈರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮಾಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಅಂತೆಯೇ ದೊರೆಯಕ್ಕರದ ಅರ್ಥವಷ್ಟು ಇದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸುಂಗತ್ತದ ಕಿರಿಯಪಾದದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೂಡ ಇದೇ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಪಾದಗಳನ್ನು ಹೋಡಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಇಂತಹದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವಿಷಯದಾಸರು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಮಂಠಾದವರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಎಂದರಾಗಿ

ಅಶ್ರಿತ ಜನಕಲ್ಪ ಪಕ್ಷ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಅಶ್ರಯ ಸಿದ ಬಲ ದಕ್ಷ [ಗೂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ರಾಶಿವ ರಾಗಪ್ರ ತಕ್ಷ [ವಾಗಿ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ

ದಾಸತ್ವ ಕೊಡುಬಲ ದೀಕ್ಷೆ [ಅಹ
 ಏಸು ಜ ಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದ ದೋಷವ ಕಳೆದು ಸಂ
 ತೋಷದಾ ಗುಡ ಕರ್ಣ ಭೂಷಣ ಕೃಪೆಮಾಡು
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಪವಮಾನ ಮದು ರುವೆ ಪವಮಾನ]

ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ದೇ ಸಮುದ್ರಿಪದಿ ಬರುವಂತಹ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದ
 ರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಿರಂಗಿಯ ಹಿಡಿಯದಿರೂ [ಕಾಂಟಿ ದಾಮ
 ಕಿರುಗಾಂಟಿ ಧ್ವನಿಗೈಯದೆ
 ಕಿರುದುಟಿ ಗಳ ನೀನು ಸವಿದ ಚೆ ಪುರಿಸಲು
 ತರವಲ್ಲ ಗಂಡ ಮ ತ್ಪರವತಾ ಉಪಸ್ಥಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಸದ್ವು ಮಾಡಲು ಬೆ ದವೊ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬದ್ಧ
 ನು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ]

ಈ ಬಂಧದ ಅಂತ್ಯದ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನ ದಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವುದೂ ಉಂಟು
 ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ವಿಜಯದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾ
 ದವರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ತಿರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ತ್ರಂಗಲ ಮೂರ್ತಿಮ ಹಿಮಗಲ
 ಕೀರ್ತಿಸು ಜಗದಿಕ ತಾರ್ಥನಂ ದನಿಸಿದೆ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ದಾಸರಾಯಾ ಪುರಂದರದಾಸರಾಯ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸವಿದೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ರಗಳೆಯ ಹೋಲಿಕೆಯ
 ದ್ದರೂ ಅದರ ಹರಿವು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ನ ದಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಪ್ಲಾವಿಯು ಪುನರಾ
 ವರ್ತಿವಾಗುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ಶ್ರೀಪದಿಯ ದ್ವಿತೀಯಪಾದಗಳಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ದಿ ಪದಿಯ ನ್ನು ರೂಪಿಸಿ
 ಲಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಹಮ್ಮನ ಇದು ಶ್ರೀರಂಗ ವಿ ರ (ಽ)ಲನ
 ಸುಮ್ಮನ ದಿಂಸೇ ವಿಪವ್ಯಾಸ ಮನಿರಾಯ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇದಿರದಾಪನು ನಿನಗೇ ಧರೆಯೊಳು]

ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದಿಪ್ರಾಸ ವಶತ್ವ ಇದೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿಲ್ಲ

ಭಂದೋವತಂಸದ ಅರ್ಧದಕ್ಕಿರುವ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಪುಂಜಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ ಗೆ

ಹರಿಹರಿ ಎಂದೂಕೊಂ ದಾಡುವ ಒನಿ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಹರಮಹಿ ಪತಿಗುರು ತಾಯತಂ ದೈನಿ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು   ಹರಿ ಹರಿ ಎನ್ನಿ ಸಿರಿಲೋಲ ಎನ್ನಿ]

ಸಾಲ್ಕಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದ ಮತ್ತು ಭಂದೋವತಂಸದ ಪಾದ ಇವುಗಳ
ಬೆಸುಗೆಯಿಂದ ವಿಳಯನು ಹೋಲುವ ವಿಷಮದ್ವಿಪದಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ
ಬಹುದು ಅಂತಹದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ತಂಗವಿ ತಂಗತು ರಂಗದ ಯಾವಾಂಗ   ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ರಂಗವಿ ರಲಭವ ಭಂಗತ ಭಾಂಗ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು   ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ಗುಣವೃಂದ]
ಇದರ ಎರಡರಕ್ಕಿರುವ ಚೌಪದಿ ಕೂಡ ಉಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ಭವ ಜನ್ಮ ದಲಿ ಬಂದು ಒಹು ಬಳಿ ಲಿದೆ ನಾನು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಎಂವಿಧಿ ಬಲೆಯೊಳು ಸಿಲಾಕಿ ಜೀ ವನವು   ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಅ(ಃ)ವಿಧ್ಯ ದಾಟಕೆ ಬದಲಂ ಕೂಡಿತಾ   ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಜೀವನ ಮುಕ್ತಿಗಾ ಳಿಸಿಗೊಡ ದಿಹರಂ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು   ಕರುಣಸೊ ಗುರು ತಾರಿಸೊ

ಶುದ್ಧ ಭಂದೋವತಂಸವನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪುಂಜಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಏತಮಾತೆ ಸತಿಸುತ ರಗಲಿರ ಜೀಡ   ವಿ ವಿ ಎ ಬ್ರ
ಯತಿಯಣಿ ಅ(ಃ)ರಣ್ಯ ಚರಿಸು ಬೆಡ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಪ್ರತನೇಮ ವ(ಃ)ಮಾಡಿ ದಣೆಯಲು ಬೀಡ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸತಿಯಲ್ಲ ದವಗಿಸ ದತಿಯಲ್ಪಾ ಮೂಡ   ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಪುರಂದರದಾಸರು   ಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಸಾಕು ಮಂತ್ರಿಗೆ]

ಭಂದೋವತಂಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು
ಬರಹ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಕಲಿಕಲ್ಪ ಪವಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬ ದಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ನಳಿನಾಕ್ಷರಿ ವಿವಿಲಕ್ಷ್ಮೀ ತುಳಸಿಯ ಜಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಗಳಸ ತೋ ಧಿತಕವಂ ಡಲದಂಡ ಧಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಅಲವದೋ ಧರಮತ ಜಲಧಿವಿ ಹಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸುಲಲಿತ ಕರುಣಾಂಬು ಧೇಜು ಸ್ವಾಭವಿ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಟಲನೊಲು ಮಯ ಪಡೆ ದಿಳಿಯೊಳು ಮರವೆ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ನಿಮ್ಮ ಚ ರುಚರಣವ ಸಾರಿದೆ]

ಭಂದೋವತಂಸದ ಮರ್ಗಕ್ಕೀ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧವನ್ನು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಜತವಾಗಿ ಕೇಳೊ ಈ ಸೊಲ್ಲ [ಪರಿ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾ ಗಿರುಲೋಪ ಕಲ್ಲ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಪ್ರತಿಮೆ ಪೂ ಜೊದರೇ ನಿಲ್ಲ [ಪರೀ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಕ್ಷಿತನಂದೊ ರಾಯ ಈ ಮಹಿಮೆಯ ಬಲ್ಲ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮನವೇ ಮರವರೆ ನೊ ಹರಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ಪಟ್ಟದಿಗೆ ಬೇರೆ ರಚನೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ನವಪದಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಹೆಣ್ಣು ಮಾ ರಿ(ಃ) ಹೊನ್ನ ಕಟ್ಟಿದ ಮನುಹರ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಕೊನೆ ಕಳಚಿಹಿಂ ಗಿನಪ್ರದಿ ಯನೆ ತುಂಬಿ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಸುಣ್ಣದೊ ಳಗೆ ಹೂಳಿ ಜನ್ಮಕೆ ಲೆದು ಶಿರ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಪಣ್ಣಕ ಲ್ಲನೆ ಅಡಿ ಇನ್ನು ಉ ಕ್ಷಿಪಕಾದ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಎಣ್ಣೆಯ ಸ ರಿದು ನೀ ರನ್ನೆರೆದು ಪರಮಶಂಸ	ವಿ ವಿ ರು ವಿ
ಉಣ್ಣೆಂದು ತಿರುಗುವರೊ [ತಿತ್ತಿಯನಿಕ್ಕಿ	ವಿ ರು [ಪ್ರ
ಹಣ್ಣಣ್ಣು ವೊಡುವರೊ [ಅಸುಪತ್ರ	ವಿ ರು [ಪ್ರ
ರಣ್ಣವ ಹೊಗಿಸುವರೊ [ಕ್ಷುಧೆಯನೆ	ವಿ ರು [ಪ್ರ
ವಣ್ಣಬಾ ಯ ಲಿ ತುಂಬಿ ಕುಟ್ಟಿಮೆ ಲ್ಲಿಸುದರೊ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಚ್ಚರಿಕೆ ಮನವೆ ಇನ್ನು]

ಐದು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊದನವತಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಬಂಧವು ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಮಾವ ನ ಸಮ್ಮನು ಒಲಿದುಕಾ ಯುವನಂತೆ ರಾಮರಾಮಂ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ
ಮಾಮನ ಸ(ಃ)ವೆಯೊಡಿ ಭೂವೈಕುಂ ರವ ಕಂಡೆ ರಾಮರಾಮಂ ವಿ ರು ವಿ ವಿ ರಂ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಕಾಶಿಯ ಹಾದಿರಿ ಕೇಶವನಿದ್ದಾನೆ ರಾಮರಾಮಂ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ರುದ್ರವೈ ಸಹಜವಾಗಿದೆ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ಇಲ್ಲಾತ್ಮದ ದೀರ್ಘಕರಣತತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪಂಚಮಾತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೂಡ ತಿರುಗಿಸಬಹುದು

ಮದನವತಿಗೆ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ
ಮಂದರ ಭರವಾ ಭವಶ್ರೀ ಹರಿಪತಿ ಕಂದಬಾರೊ ವಿ ಬ್ರ ಬ್ರ ಬ್ರ ರು
ಸುಂದರ ವದನನೆ ನಂದಯ ಶೋದಯ ಕಂದಬ ರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಕಂದರ್ಪ ಶೋಟಿಲಾ ವ್ಯದ ಲೊಪ್ಪಮ ನಂದಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಮಂದಿತ ಶ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಇಂದಿರಾ ಪತಿ ದೀನ ಬಂಧು ಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ದೇವಾಧಿದೇವ ಶ್ರೀದೇವತೀಪಾಮನೆ ಬಾರೊಬಾರೊ]

[ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳಿಗೆ ಅದೇಶವಾಗಿ ಧ(ಃ)ರವಾ ಧ(ಃ)ವಶ್ರೀ ಹ(ಃ)ರಿವಂ ಎಂದೂ ಎಳೆದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಬಹುದು] ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರ ದ್ರವೈ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ಎಡೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಮಾತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕರಣ ತತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಶಲಯ ಗಣ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿಗಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಈ ಬಂಧದಲ್ಲೇ ಅಂತ್ಯದ ರುದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅನುದಿನ ಪೊಕ್ಕು ನೀ ಸಾರಿಸು ಸಜ್ಜನ ರಡೆಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಮನಮನೆ ವಾರ್ತೆಯ ಬಿಟ್ಟುಧ್ಯಾ ನಿಸರಡಿ ಗಡಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕನಸಿನೊ ಇ ದರು ಪೊ ಗದಿ ರಥಮರ ಬಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಗುಣನಿಧಿ ಹಯವದ ಪನಧನಿ ಸಿರೊ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ವಾದಿರಾಜರೂ ಸಾಕು ಸಡಗರವ ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯ ನೆನೆ ಬೇಗ]

ಇದಕ್ಕೇ ಅಧಿಕಗಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಿಹಾಕಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಭೇದವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅಂತಹವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಹೀತರೆ ಪುಟ್ಟರೆ ಮೇದಿನಿ ಪಾಲಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಬಂದನೊ ಹೆಚ್ಚಿ ವಿ ಬ್ರ
ಅತುಮ ಮೂರುತಿ ದಶರಥ ನಿಗೆ ಮಗ ನಾದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಲೀಲಾವಿ ನೋಡ ವಿ ಬ್ರ

ಜ್ಯೋತಿಪ್ಪ ಕಾಶನು ಸಾಕೀತ ವುರದರಿ ನರಿದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸ್ತುತಿಪರಿ ಗೂರಿದ ವಿ ಬ್ರ

ಭೂತಳ ದೊಳು ಜಾ ನೆಗೆ ನಾ ಥ(ಃ)ನಾಗಿ ಮೆರೆದ ವಿ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕಾಯಿತ ಗರೆದ ವಿ ಬ್ರ

[ವಿಜಯದಾಸರು ರಂಗನ ನೋಡಿದ್ದು ಕರುಣಾಪಾಂಗನ ಪಾಡಿದ್ದು]

ಆರು ಗಣಗಳ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು xಳ ರಚನೆಯ ಒಂಥವನು ನಮ್ಮ
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರು ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಅಂತಹದು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ
ಆದರೆ ಹರಿದಾಸರು ಆದಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದೂ ಈ ಒಂಥ
ವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಧಳಧಳ ಸುವ್ರಹ್ಮ ರಂಧ್ರವೆ ಸುಖವೆಂದೂ ಮಲಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು

ಬಲರವಿ ಶತಕೋಟಿ ಶಿಂತುಮಾ ರ(ಃ)ದಲ್ಲಿ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು

ಕರಿಯಾಗ ದರಿಹರಿ ನಾಮದ ಅಮೃತದ ನೆಂಡವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು

ಸುಲಭದಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲ ರಾಯನ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದ ತಿಳಿದವ]

ಸಾಂಗತ್ಯವು ಏಳುಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ
ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ ಎರಡೂ
ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬರೂ
ತ್ವದಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ ಅಂತೆಯೇ ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಾದೇಶ [ಎಂದರೆ
ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ ತ್ವಾಂದು ರಿ ತಿಯ ಗಣ ಬರುವುದು-ಉದಾ
ಹರಣಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೋ ರುದ್ರವೋ ಬರುವುದು] ಸಹಜವೆಂಬ
ದನ್ನು ಕೂಡ ಈ ರಚನಾವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೂ
ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಹೀಪತಿದಾಸರು
ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಸೇವೆಲ್ಲ ಸೂತ್ರಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯನೋ ಬಿಡಿ ಅಲ್ಲ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ
	ವ ಹಿವತಿ ನಿನ್ನೊಳು ತಿಳಿಪದು ಮಾ	ಎ	ಎ	ರು	
	ಕೌತುಕ ವನುಕೆಂದು ಮಾಹಗ ರು ಕೃಪೆಯಿಂದ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ
	ಸಾಯೋಜ್ಯ ಸದ ತಿ ಪಡೆವದು ಮಾ	ಎ	ಎ	ರು	
	[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಏನೆಂದ್ವೀಳಲಿ ಸ್ಥಾನಂದ ವಂಶಮಯರು]				

ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಬಂದಿದೆ ರುದ್ರವು ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಳಾಗಿ ಒಡೆದರೆ ಇದೇ ಕರಿಸೀಸವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

೨	ಪಾತ ಳ ಗಂಗೆಯ ಸ್ಥಾನವ ಮಾಡಲು	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ
	ಪಾತಕ ವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವು	ಎ	ಬ್ರ	ರು	
	ಜ್ಯೋತಿ ಲಿಂಗನ ಧ್ಯಾನವ ಮಾಡಲು	ಬ್ರ	ಎ	ಎ	ಎ
	ದ್ಯೋತಗ ಇಲ್ಲ ಅನುದಿನವು	ಎ	ಬ್ರ	ರು	
	[ಪುರಂದರದಾಸರು ನೆನೆವೆನನ್ನರ ಕಾಣೆನು]				

ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಹದಿಮೂರರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಗೆ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೂ [ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಎಲ್ಲ "ಎ"ಗಳಿಗಿಲ್ಲಾ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ] ಏಳು ಹದಿಸಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ರುದ್ರವೂ ಬಂದಿದೆ

ಗಣಾದೇಶಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಇಡೀ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣ ಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಿರುವುದಾದ ಒಂದು ಸಮಬೌಪದಿಬಂಧವನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ವಿಶಯ ದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಸಾರದ ತಂಬುರ ರೆಲ್ಲ ಗಾ ಯೆನದಲಿ ಮಾಡುವ ರಾನಂದ ಘೋಷ	
ಇರುಳು ಹ ಗಲೆ ನಿಮ್ಮ ಹೊರಳುವ ಹಾಸಿಕೆ ದೋರುವ ಹರುಷಕಾ ಶೇಷ	
ಸೂರಮಂಥ ಜನರಲ್ಲಿ ಚರಣ ಶ ಮಂ(೧)ಲಕಿ ಹಚ್ಚಿತ ರು(೨)ನಿಜ ಧ್ಯಾನ	
ವರಣೆಗೆ ಅಗಂದು ಪರಿಪರಿ ಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಲೋಲ ನಿಲಸ ವೇಶ	
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ದಯಗುಣಿಧಿ]	

ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಬ್ರ
ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಬ್ರ
ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಬ್ರ
ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಎ	ಬ್ರ	ಬ್ರ

ಇಂತಹ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಗಣಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಮಪಾದತ್ವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಹಿರಿಯತ್ವದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕಪಾದಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪಟ್ಟದಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಕೂಡ ರೂಪಿಸಬಹುದು ಇಂತಹ ಒಂದು ಬಂಧವೆನು ವಾದಿರಾಜರ ರಚನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ ಅದರ ಒಂದು ನುಡಿ

ಮಂದರ ಗಿರಿಯನು ಬೆನಲಿ ಪೊತ್ತಂಥ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ	
ಇಂದಿರೆ ಯರಸನೆ ಭಾಮೆ [ನಾ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ]
ನಿಂದಿರೆ ಯ ರಸನೆ ಭಾಮೆ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	
ಇಂದು ನಿನ ಗಂತಹ ಭಾರಗಿ ಅಲ್ಲವು	ರು ವಿ ವಿ ವಿ	
ಸಿಂಧ ವಿ ನೊ(ಃ)ಳುನೀ ಪೋಗೈ(ತ್ರಿ)ಷ್ಟ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ್ರ]
ಸಿಂಧುವಿ ನೊ(ಃ)ಳುನೀ ಪೋಗೈ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	

[ವಾದಿರಾಜರು ನಾಗಶಯನನು ನಾ ನಿವಗಾಗಿ ಬಂದಿಹೆ]

ಇದನ್ನು ಪರ್ಧಿತಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು

ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಅಂಶಬಂಧಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕುವ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಿದೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಇದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸರ ಶೃತಿಗಳು ಅಂಶ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಸ್ಫೂಲ ಪರಿಚಯವಾದರೂ ಇದರಿಂದ ಅಗುತ್ತದೆ

ಮಾತ್ರಾ ಬಂಧಗಳು ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಯ ತಯೇ ಮಾತ್ರಾಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹರಿದಾಸರು ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಟ್ಟದಿಗಳು ಕುಸುಮಚೌಪದಿ ದ್ವಿಪದಿ ಇವನು ಬಳಸಿರ ವ್ಯವಂತೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ಇವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಇವರು ಬಳಸಿದ ಇತರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಬಂಧಗಳ ಒಗ್ಗಿ ಈಗ ನೋಡ ಬಹುದು

ಮಾತ್ರಾಽಯ ದ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಗಣಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಗ ಗ ಮಂ [ಗ=ಗಣ ಮು=ಮುಡಿ] - ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಣಗಳಿರುವುದು ಇವುಗಳ ಮೂಲರಚನೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳ ಕೊಂಡಿ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಚೌಪದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅದರ ರಚನೆ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ

ಗ ಗ ಮಂ	[ಪ್ರ
ಗ ಗ ಮಂ	
ಗ ಗ ಮಂ	[ಪ್ರ
ಗ ಗ ಮಂ	

ಇದರಲ್ಲೇ ವಿವಿಧ ಲಯಗಳಂಜ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಒಟ್ಟಾಗುತ್ತವೆ ತರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪದವಾನಿಲ ಮುಂತಾದ ಲಯಗಳಿಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಒಂಧಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಫಾಲ ಲೋಕ ನ	[ವಿರುತ	೩ ೩ ಮು	[ಪ್ರ
	ಮೂಲ ರಾಮ ನ		೩ ೩ ಮು	
	ಶೀಲ ಸದ್ಗುಣ	[ಸುತಪ	೩ ೩ ವ ೦	[ಪ್ರ
	ಮೇಲಾ ಭಕ್ತ ನ		೩ ೩ ಮು	
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು	ಪೊಂದಿ ಒಡುಕಿರೋ	ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ]	

೨	ಸಮಚರ ಕಾಂಬುಜ ಪ	[ನಿಗಮಾ	೪ ೪ ಮು	[ಪ್ರ
	ಗಮತತಿ ಗೋಚರ ನ		೪ ೪ ಮು	
	ಅವಿತ ಪ ರಾತ್ರಮ ನ	[ರ ಕೃಷಿ	೪ ೪ ಮು	[ಪ್ರ
	ರವಣ ರ ವೀಕ್ಷಣ ನ		೪ ೪ ಮು	
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು	ಕಂಡ ಪಂಡರಿರಾಯನ]		

೩	ಮೈರ ಗೃ ಪುಟ್ಟಿರಿಲ್ಲ	[ಘೋರಸಂ	೫ ೫ ಮು	[ಪ್ರ
	ಸಾರಮೂಳು ಮಗ್ಗನಾ ದ		೫ ೫ ಮು	
	ಸೂರಿಗಳ ಪಧ್ಯದಲ್ಲಿ	[ಬಂಧನಂತೆ	೫ ೫ ಮು	[ಪ್ರ
	ತೋರುತಿದೆ ನೋಳ್ಪುಟನೆ ಕೆ		೫ ೫ ಮು	
	[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು	ಶೇಷಪರ್ಮಕತಯ ನ]		

ಭಾವಿನೀಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದು ರಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಆದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟೆ ಆ ಲಯದ ಸಪ್ತತಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ ಗ್ರಂಥಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಇವೆ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದು ಮುಡಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣ ವನು ತಂದೂ, ಮುಂದೆ ಬದಲು ಪದ್ಯಗಣವನ್ನು ತಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಆದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬದರಿಕಾ ಪ್ರಮತಿ ನೀ ಪೋಗಿ	[ಒಕ್ಷೀ	೫ ೫ ಪ	[ಪ್ರ
ಹೃದಯ ವಾ ಸನ ಪದಕೆ ಬಾಗಿ	[ಭಾಷ್ಯ	೫ ೫ ಪ	[ಪ್ರ

ಮುದದಿಂದ ಬೇಳ್ತೆ ಬೆ ನ್ನಾಗಿ [ಎನಗೆ   ೫ ೫ ೪   ಪ್ರ]
ಅದರ ಭಾ ವವ ತಿಳಿಸೋ ಯೋಗಿ   ೫ ೫ ೪
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು   ಶ್ರೀ ಮಾರುತಾತ್ಮಸಂಭೂತ ಹನುಮ]

ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರುಗಳಿಗೂ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಶರಾದಿ ಪಟ್ಟಿ
ಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆ

ಇಂದುಕುಲ ಪಾವನನ	೫ ೫
ಇಂದು ರವಿ ಲೋಚನನ	೫ ೫
ಇಂದ ನೀ ಕರೆತಾರೆ ಗಿಣಿಯೆ	೫ ೫ =
ಇಂದುತೇ ಖರನಂತನ	೫ ೫
ಇಂದಿರಾ ರಮಣನ (೨)	೫ ೫
ತಂದುಕೋ ರೇ ಮೂದ್ದು ಗಿಣಿಯೇ	೫ ೫ ೪

[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ ಕಮನಿ ಯ ಮೂರುತಿಯ]

ಸಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ರಗಳೆ
ಯದು ರಗಳೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಅಷ್ಟಪದಿ
ಗಳನ್ನು ಪರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

೧ ಕನಲಿದ ಜನಪನ ಜನ ನಯ ದಲಿನಿ   ೪ ೪ ೪ ೪
ವ್ಯಾಸನ ಮಾಡಿದಿ ಘನತರ ಚರಿತಾ   ೪ ೪ ೪ ೪
[ಜಗನಾಥದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರ, ರಾಜಕ ಗುಣಸಾಂದ್ರ]

೨ ರಾಜ ಸೂಯ ಯಾಗ ದಳ್ಳ   ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ರಾಜ ರಿರಲು ಧರ್ಮ   ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ಸಂತನು ಇವನೆ ಸಭಾ   ೩ ೩ ೩ ೩
ಪ್ರಾಚೆ ಗರ್ಹ ಕೆಂದು ಪೊಗಳ್ಳ   ೩ ೩ ೩ ೩
[ಮಾದಿರಾಜರು ಲೋಕಭರಿತನೋ ಕೃಷ್ಣನೇಕಚರಿತನೋ]

೩ ನೂರು ಪರ್ವತ ಪರುಷ ಬಿದದಲೆ   ೩ ೪ ೩ ೪
ಚಾರು ವೃಂದಾ ವನದ ಲೀವಿ   ೩ ೪ ೩ ೪
ಸ್ವಾರಿ ಆರಾ ಧನೆಯು ತೊಲಗದೆ   ೩ ೪ ೩ ೪
ವಾರಿ ವಾರಕೆ ಆಗು ತಿಪ್ಪುದು   ೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರಿ ಕಾರು ಇಂದಲಿ ಲಕುಮಾ   ೩ ೪ ೩ ೪

ಸಾರ ಯಣಕಾ ಚಕ್ರ ರೂಪದಿ	೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರಿ ದವರಳು ಕಳೆದು ಇವರಿಗೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಕೀರು ತಿಯತಂ ದಿವ್ಯ ದನುದಿನ	೩ ೪ ೩ ೪

[ದಿವ್ಯದಾಸರು ನೋಡಿದೆ ಗ ರುಗಳ ನೋಡಿದೆ]

ಇಂತಹ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಹಾಲ್ಮನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಣವನ್ನು ತಂದೂ ಕೂಡ ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಬಳಸುವುದುಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ದ್ವಿಪದಿ	ಸಾಧನ ಪಡೆವದು ಗುರುದಯ ಕರುಣ	೪ ೪ ೪ ಪ
	ಸದಮಲ ಸುಖಸು ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರಣ	೪ ೪ ೪ ಪ

[ಮಹೀಪತಿಯ ರು ಹರಿಹರಿಹರಿಹರಿ ಹರಿಯೆ ಎಂದಿನ್ನಿ]

ಚೌಪದಿ	ವನಜಾಕ್ಷ ವಗಾಧವ(೫) ವಸುದೇವ ತನಯಂ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಸನಕಾದಿ ವಿನಿವಂದ್ಯ ಸಾಧ ಜನ ಪ್ರಿಯಂ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಇನಕೋಟಿ ಶತಶೇಷ ಮುನಿಶಲ್ಯ ಭೂಪ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಕನಕಾದ್ರಿ ನಿಲಯವೆಂ ಕಟರಾಯ ಜೇಯಂ	೫ ೫ ೫ ಪ

[ಕನಕದಾಸರು ಲಾಲಿ ಪಾವನ ಚರಣ ಲಾಲಿ ಅಭಿಹರಣ]

ಇದು ಮಾನೆಯಿ ಚೌಪದದ ಬಂಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಚತುರ್ವರ್ಗತ್ವಾಲಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಅರ್ಧಸಮ ಚೌಪದಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಅಂಜನ ತಂದಿಯ ಲಿ ನಮ್ಮೂರು	[ಒಂ	೪ ೪ ೪ ಮಂ [ಪ್ರ
ಕಂಡವ ರ್ಲಿವೊ ನಮ್ಮೂರು		೪ ೪ ೪ ಮಂ
ದಂಡಕಾಣದ (೫) ನಮ್ಮೂರು [ನಡು		೪+೪ ೪ ಮಂ [ಪ್ರ
ಮಂಡೆ ಸ್ಥಳವೇ ನಮ್ಮೂರು		೪ ೪ ೪ ಮಂ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಯಣರೂ ಅರಿಯರೊ ನಮ್ಮೂರು]

ಈ ಪೂರ್ವ ಪಾದಗಳ ಸರಣಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದಂಶೂಪಪಾದವನ್ನು ತರ ವುದನ್ನು ಗೋವಿನ ಕಥೆಯ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದೇ ಮೂರು ರಚನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಚತುರ್ವರ್ಗತ್ವಾಲಯದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಹಿಡಿವರೆ ಭ್ರೂಂತಿಯ ಜಡಿವರೆ ವ ಮತೆಯ	೪ ೪ ೪ ೪
ನುಡಿವರೆ ಪುಸಿಯುಗು ಬಿಡುವರೆ ಸತ್ಯವ	೪ ೪ ೪ ೪
ಇಡ ವರೆ ದುರ್ಗುಣ ಸಿಡ ವರೆ ಬೊ ಧಕೆ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕೆಡುವರೆ ಪರವಿರಿ ಮಡಿವರೆ ವ್ಯರ್ಥ	೪ ೪ ೪ ವ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರ ಹೊಂದಿಸುವಿಸು ಹರಿಯ ಪಾದ]

ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಗಳ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳನು ಬಿಂದು ಪಾದವಾಗಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದವಾಗಿಯೂ ರೂಪಿಸಿ ಅದೇ ರಚನೆಯ ನ್ನು ಪುರಾಪರ್ತಿಸಿದಾಗ - ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಾಗಿ ಬರೆದಾಗ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಅರ್ಧ ಸಮಚಸುಪ್ಪದಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಇಂತಹವನ್ನೂ ಇವುಗಳ ಎರಡರಷ್ಟುರುವ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನೂ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇವರು ನೋಡಬಹ ದು

೦ ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ಸ್ಥಾನ ಸಂಧ್ಯೆ	೩ ೩ ೩ ೩
ಖಾನ ಗುರುತು ಅರಿಯ ನಾ	೩ ೩ ೩ ಮೂ
ನೂನ ಪೂರ್ಣ ನೋಡ ದೆನ್ನ	೩ ೩ ೩ ೩
ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸೋದ ಯಾನಿ ಧೇ	೩ ೩ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಯುಕ್ತಿಯ ದ ಧಕ್ತಿ ಮೂದಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಲ್ಲವಾ]

೨ ಅಂಚೆ ಯೆಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಸಾ ರಿದಕೆತು	೪ ೪ ೪ ೪
ಕುಂಜರ ದವಿಸುತ ಬಲ್ಲವ ನು	೪ ೪ ೪ ಮು
ಎಂಜಲ ಭವಗಳ ಹರಿಗೆ ಖಿಸಿದಾ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕಂಜಲೋಚನೆಯ ಕೀಳೆ ನು	೪+೪ ೪ ಮು

[ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮರಾಮ ಎಂಬೆರಡನ್ನರ ಪ್ರೇಮದಿ ಸಂಹಿತು

೩ ಏಕ ದಂತನೆ ಲೋಕ ಖ್ಯಾತನೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಏಕ ವಾಕ್ಯವ್ರ ವೀಣ ನೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಏಕ ವಿಂತತಿ ಪತ್ರ ಪೂಜಿತ	೩ ೪ ೩ ೪
ನೇಕ ವಿಘ್ನದಿ ಸಾಯ ಕ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಶರಣಾ ಶರಣಾ]

೪ ಅಂತ ರಾತ್ನದ ತಂತು ವಿದಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಗ್ರಂಥ ಪರಣಗ ಇತ್ಯತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ತಂತು ಪಿತನಾ ಚೇನೆಯೊ ವರಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪

ಕಂತ್ರ, ಮಂತ್ರಗ ಳಾ ತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಸಂತತ ಚಿಂತಾ ಯ ಶನ ನೆನೆಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ವಂತ್ರ ಪೂತಗ ಳಾ ತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಪಂಥ ಪರಿಯದೆ ಪರಮ ಯೋಗದ	೩ ೪ ೩ ೪
ಸಂತ ವ್ರತವಿದು ವ್ಯಾತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಆದಿತತ್ವದ ಸಾರ ತಿಳಿಯದೆ ಫಿ ದಾಭಿ ದವಿದ್ಯಾತಕೆ]

[ಮೂರನೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿ ಕೃ ಎಂಟು ಬಾರಿ ಮುಂದೆ ಒತ್ತಕ್ಷರವಿದ್ದರೂ ಲಘುವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು ಪ್ರ. ತಿಥಿರೋಚ್ಚಾರಕ್ಕೊಳಪಡಬೇಕು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉದಾ ಯ ಐದನೆಯ ಪಾದದ ಆದಿಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಪೂತ್ರಾಗಣಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೫ ತ್ರೇತೆಯ ಲಿ ರಘುವತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ದೆವೆ ನಂದಂ	೫ ೫ ೫ ೫
ವಾ ತಸುತ ಪನುವಂತ ನಂದೆನಿಸಿ ದ	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪೋತಾಧಾ ವದಿ ತರಣೆ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ	೫ ೫ ೫ ೫
ಈತಗ್ಗಿ ಯಾರು ಮೂ ಲೋಕದೊಳ ಗೆ	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜಯಜಯ ಜಗತ್ತಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸ ತ್ತಾಣ]

೬ ಸುರಿಸಕು ಪದವಿ ವ ಶ್ರೀಧರಂ ದೆವಲುತಾ	೫ ೫ ೫ ೫
ಪರುಷಗತಿ ನೀವ ಹೃದಿ ಕೇಶನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಮ ಪಾ ತಕ ದೂರ ಪದ್ಮನಾ ಭಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ೫

ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಭಂಜನಾ ಡಾ ಮೋದರನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಸುರಿಸು(೫)ವ ಆಮೃತವ(೫) ಸಂಕ ರುಷ ಳೆಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ೫
ಜೈರವಧರೆ ಯೊಳು ವಾಸು ದೇವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಿಪರಿಯ ಸಲಹುವ(೫) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ನಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಅರಹುಗತಿ ನೀವ ಅನಿ ರ ದ್ವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಮಹೀಪತೀರಾಯರು ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಮ ರಹರನ ಸ್ಮರಿಸದೆ

ಮನವೆ]

[ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದ ಭಂಜನದಾ ಎಂಬುದನ್ನು ದಾ ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತದಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪಂಚಪೂತ್ರಾಗಣಕ್ಕೂ ಜೊಂದಿಸಬೇಕು]

ಸಾಂಘ್ಯ ಗಣಗಳ ಪೂರ್ಣಪಾದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮೂರು ಅಧನಾ ಸಾಂಘ್ಯ ಗಣಗಳ ಉಪಪಾದಗಳನ್ನು ಎಂದಿರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಚೌಪದಿ ಪಂಚಪದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವೆಲ್ಲ [ಎನ್ನೊಳು ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ,
ಮಾಯೆಯೆ ತುಂಬಿತೆಲ್ಲ ೪+೪ ಮು

ಪ್ರಾಯಮನವಿದಿವರ^೧ ಸ್ಥಿರವೆರ ಕೂಡಾದಿ ೪+೪ ೪ ೪
ಕಾಯಜ ಜನನ ಗಾಯನೆ ಮಾಡದೆ ೪ ೪ ೪ ೪

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ]

[ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪರಿವೃತ್ತಿ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಗಣವನ್ನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು]

೨ ಬಿಲ್ಲು ಹ ಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರು ಹಾ ಸ್ತಿಯರಿಕ್ಷು ೫ ೫ ೫ ೫
ಬಿಲ್ಲಿನಂ ತ್ತವ ನಿ ನ ೫ ೫ ಮು
ಮಿಲ್ಲು ಆ ಕೂರನನಂ ಕಳುಹಿ ಕರೆ ಸಿದರಲ್ಲಿ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
ವಲ್ಲಭೆಯ ರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ರನುಮರೆವೆ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರಗೈದುವನಂತೆ]

೩ ಸಾರ ಪಚನ ಕೇಳಿ ಭಾವು ೩ ೩ ೩ ೩
ಜೋರೆ ಕಳಗಿ ಮಾಡು ತಿರಲು ೩ ೩ ೩ ೩
ನಾರಿ ರುಕ್ಕಿಣಿ ಭಾವು ಯ ರನು ೩ ೩ ೩ ೩
ವೀರ ಕರೆದೆ ನು [ತಾ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ,
ಸೆರಿ ಮರೆದೆ ನು ೩ ೩ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಂಜನೇತ್ರ ತುಛ ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ]

[ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೪ ಲ್ಲಥ ಸಮೂ ಹಗಲೇರಿ ನೀ ಪ್ರಕಾ ತಿಪ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಸತಿಯಲಾ ಪಣ್ಣಾತಿ ಶಯವಕೋ ದಂವ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಮಿತಿಯಲ್ಲ ದಸುರರ ಉ ಪೇಕ್ಷೆ ವಣ ದುಮಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫

ಸಿ 1 1 1 ಮು
 ಸಿ 1 ಸಿ 1 ಸಿ ಸಿ ಮು
 ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಮು
 ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಮು

ಛೇದನಿ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ದೀರ್ಘಪಾದಗಳಿಂದ ಇಂತಹವು ರಚಿತವಾದಂತೆ ತೋರು
ವುದಿಲ್ಲ. ಚತುರ್ವರ್ಣಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಂತಹ ಮೂರ್ತಿ ಬದಲಿ ಪದ್ಧ
ಗಣ ತಂದಿರುವಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಕೃತ್ಯವೆ ಮಾಡರಿಗೆ

ಈ ಪರಿ ಮಾಡಿ ಬಯಲು ತೋರಿ ಕರವನಂ ನೆತ್ತಿಯ ಲಿಟ್ಟ
 ಭೂವ ಪು ರಂದರ ವಿರಲ ರಾಯನು ತಿರಿಗಿ ದವುನೆ ಕೊಟ್ಟ
 [ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಯೆನು ಭಕ್ತೀರಸು ಸದ್ಗುರು]

ಉ ಉ ಉ ಉ ಉ
 ಉ ಉ ಉ ಉ ಉ

ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಯೇ ಬಂದಿರಲ ಪದ್ಯಗಳೇ ಬಂದಿರಲಿ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ವರ್ಗದ
ದ್ವಿಪದಿಗಳನಂತೂ ಅಂತರಿಕಪ್ರಾಸದ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಸಮೂಹದಿ
ಯೊಗಿಯೇ ಒಡೆದಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ

ಐದಂ ಮತ್ತೂ ಏಳಂ ಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದಂ ವಿಶಿಷ್ಟ
ಚೌಪದಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾಡರಿಗೆ

ಅನಘ ನಿಜ ನೋಡಿ ಮೋಹಿ ಸಿ [ಅಂತ ರಾತ್ನ ೨. ೨. ೨. ೨ ಮು[ಪ್ರ
 ತನುವು ಮನವು ನಿಜಗೆ ಅರ್ಪಿ ೨ ೨. ೨. ೨. ೨ ಮು

ಜನನ ಮರಣ ದಿಂದ ಜನರು ದೇವ ರೇನೊ
 ಕಾಂತ ನಮ್ಮ ೨. ೨. ೨. ೨. ೨. ೨. ೨. ೨.

ಮನು ನಂತೆ ಒಲಿದಂ ಸಲಯೊ ವನಜ ನಾಥ
 ವಿಜಯ ವಿರಲ ೨. ೨. ೨. ೨. ೨. ೨. ೨. ೨.

[ವಿಜಯದಾಸರು ನಿಜ ಗಲಿ ಪೋಗವಾರೆವೊ ನೀರಜಾಕ್ಷ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಚತುರ್ವರ್ಣಪಾದದ ಸಮಾಚೌಪದಿಯಾಗಿ ಕೂಡ
ಒಡೆದಿಡಲಹುದು ಅದಿಪ್ರಾಸ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಇಂತಹ ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎಲೆ ಪ್ರಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪಟ್ಟಿದಿಗಳಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾದ್ಯ ಬಂಧಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಂತಹ ಸೂತನ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಣಿತ್ರಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದನು ಎಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ಪರಿಚಯ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ ನಮ್ಮ ಬಂದನಾಸ್ತುತ್ಯರ ಎಲೆ ಚಿತ್ರದ ಇರುವಂತಹ ಬಂದಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ

ಮನದ ಭ ವನೆಗಳನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತವೂ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮ ಭಾಷೆ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ವೈಚಾರಿಕ ಕೊರತೆ ಇದ್ದರೂ ಸೇರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ಪದಯವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ಸಾದಮೂಲವಾದ ಸಂಗೀತವ ತಾಗಿಯೇ ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಹಾರುವಿಲ್ಲದೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದದ್ದು ಸಾಧ್ಯ ಈ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನಡಿಯ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅವಶ್ಯವಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಈ ವಿಧಾನ ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ

ಭಾರತಿ ಯ ಸಂಗೀತವು ನಾದಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದಿದೆ ನಾದಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪರತತ್ವವನ್ನು ಅರಿತವರು ಹಲವರು ನಾದಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ ಶುದ್ಧಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಯೋಜನೆಯೇ ಸಾಕು ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಸಾಧ್ಯ ಕೇವಲ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗೀತವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದೂ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಿದಾಗ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ವಸ್ತು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ರಮ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಂಗೀತ ತನ ಅಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಸಂಗೀತ ಇತಿಹಾಸ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ವಿಳನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂತಲೂ ಅನಂತರದ ಪುರಂದರದಾಸರವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಎಂತಲೂ ಪುರಂದರರ ಅನಂತರದ ಇಂದಿನವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಎಂತಲೂ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಮೊದ

ಲಿನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಂಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅನಂತರದ ಕಾಲ ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತದ ಕೆಲವು ಇಂದು "ಮೃದ್ವಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕೇವಲ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಾಗ" ಎಸರು ತಾಳಗಳ ಹೆಸರ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಮಗ್ಗಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯು ಸಂಗೀತವು ಲಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾದುದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ರಾಗಗಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿತ್ತು? ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಿದರೂ ಇವುಗಳ ಗಾಳಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಉಪನಿಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗ ರೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಉಪನಿಗಳು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಪ್ರಯೋಗದಾನಗಳೆನೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಮೂಡುತ್ತವೆಂದು ಸಹಜವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನತೆಯ ಲೇಖನವಿಲ್ಲದಿರಲೂ ಸಾಧ್ಯವು. ದೇಗುಲ ಮಧ್ಯ ಕಾಲೀನ ಸಂಗೀತದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒಂದೆರಡು ರಾಗ ತಾಳ ನಿರ್ದೇಶಿತವಾದ ಆಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ನಮಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳ ಗಾಳ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪರಂಪರೆ ವ್ಯತ್ಯಾಂತಗಳೂ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಆ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಊಹನೆಗಳೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಂಪರೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವು ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೇದವೇ ಪ್ರಾರಂಭವು ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವೇದವೇ ಮೂಲ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಆದುದರಿಂದ ಸಂಗೀತದ ಜೊಕ್ಕೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ಆದುದರಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾದಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಂಥದು -ಎಂದು ಸಂಗೀತಗಾರರ, ಸಂಗೀತಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ವಾದಿಸುವವರ ಸಂಗೀತಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೋಟ 150 ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಹಿಂದೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವೇದದ ವಿಚಾರ ಆನಂದ ಭೈರವಿ ಸುರುತಿ ನವರೋಹಣ ರಂಜಣಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಇಂದು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಿಂದೆಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆ ಏನು? ವೇದ ಮೂಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯ ಕುರಿತು ಹೇಳುವವರೆಲ್ಲರ ಪರಂಪರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅಥವಾ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ದೀಕ್ಷಿತರ ಮತ್ತೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಅಥವಾ ಅವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿನವರ ಶೈಲಿ, ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕುರಿತಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚೇಕೆ? ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ

ಗಳಿಗೆ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ರಾಗ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡಿ ಹಲ ವೊಮ್ಮೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳ ಅವಕಾಶವನ್ನಾಗಿಸಿ ಹಾಡಿ ಅವನ್ನೇ ಪರಂಪರೆ ಎಂಬ ತ್ಯಾಗರೇ ಧ್ವನಿ ಲೇಖನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದು ಶ್ರಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೂ ಏಳಿ ಪಾತನ ಗುರುಗಿನ ಒಥವಾ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ ಆತನ ಗುರುವಿನ ಗುರುವಿನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹೋದಂತೆ ಕಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಹ ಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ಕೆಳುವೆ ಅಥವಾ ಗುರುಗಿನವನು ಗೀತಕದ್ವೈತಿ ಪೂರ್ಣ ಗುರುವಿಗೆ ಅನುಗುಣ - ಗಿರೀಶ ಎಂದೆಂಬ ಬಹುತಿಗೆ ದ್ವಾಂತವೆ ?

ಈ ರೀತಿಯ ಲಭ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳು ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮಾತ್ರ, ಹೊಣೆಯಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕಲೆಗೆ ಅವನ್ನು ಹಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣಿಸತೆಯಾಗು, ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ, ಅದರ ಹಿರಿವೆ ಯಾವ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಾಂನೆ ಅವರದ್ದು ಎನೋ ಏನು ಆದರೆ ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನದವರು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರು ಎನ್ನಬೇಕೆಂದೂ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಕೇಳಿ ತೀವೆ

ಸಂಗೀತದ ಪೈತಿಷ್ಠಿಕೆ

ಸಂಗೀತ ಇತರ ಲಲಿತಕಲೆಗಳಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರ ವಾಗುವಂಥವುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಕಲಾವಿದರು ಗೋಚರವೇ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಶಿಲಾಘಟ ಗಳ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಾಲ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಎರೂಪಾಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗಾಢವಾಗಿದೆ ನಮಗೆ ಕಾಣಲು ದೊರೆತಾಗ ಅವುಗಳ ಒಗೆಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆದಿರಿಸಿದುದೂ ಲಭ್ಯ ವಾದಾಗ ಅವನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೂಪು ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ಪಂಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪ್ರಯೋಗವು ಕವಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವ ಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹದು ಕೇಳಿದಂ ದನ್ನು ನಾವು ಪೈತಿಷ್ಠಿಕೆ ನಿರೂಪಿಸುವ ಆದರಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದನ ಮನೋಧರ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ಮೂಡದಿರಲಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರಾವ್ಯಪ್ರಭಾವವಾದ ಕಲೆ ನಾಲ್ಕಾರು ತಲೆದೂರಗಳನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಳೆದ ಕೊಂಡರೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಕಾಣುವ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಸ್ತುತ ರೂಪವು ಪೂರ್ಣ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ-ಎನ್ನು ವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ಈಗ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಮೃಣ್ಮುನಿ ಸಾಧನಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ ಅದುದರಿಂದ ಈ ತತ್ವಮಾನದ ಸಂಗೀತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿದ್ದಿತು

ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ ಆದರೆ ಇದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಅತಿಪ್ರಾಚೀನ ಎಂದು ವೇರೋ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ನೂರ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಪದ್ಧತಿ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡುದು ಸುಮಾರು 14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ 1309-1315ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾದ ಹರಪಾಲ ಸಂಗೀತ ಸುಧಾಕರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮ ರೂರಗಳ ಅಳತೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಈ ಬೆ ದವು ಮೂಡಿತು ಭಾರತದ ಸಂಗೀತದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನ ದೇಶಗಳ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವ-ಎಂದರೆ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅರೇಬಿಯನ್ ಸಂಗೀತಗಳ ಪ್ರಭಾವ-ಬಿಡು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮೇದವು ಮೂಳಿಕೆಗೊಂಡಿತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು ಸಂಗೀತವು ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಸಂಗೀತ ಎನಿಸಿತು

ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಾಸೀಯ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು ಮುಂದೆ ಕಾಲಾನಾಂತವನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ-ಎಂದರೆ ಜನದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾದರೆ-ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಜನ ಅದನ್ನೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಪಂಡಿತರು ಅಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಮೂಹ ಆ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಶ್ವಾಸೀಯ ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೇ ಬೇಕು ಆದರೆ, ಈಗ ನಾವು ಹುಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಈ ಮಾತನು ನಾವು ಇಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಈಗ ನಾವು ಅಶ್ವಾಸೀಯ ಎಂದು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಬಗೆಗಳು ಜನತೆಯತೆಯು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮುಂದೆಂದು ದಿನ ಆ ಬಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎನಿಸಬ ರದಂದಿಲ್ಲ

ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಇನ್ನೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ನಾವು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಶ್ವಾಸೀಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ರೇಖೆಯನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಗೆಂಯುವ ವಿರೂ ಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ಪಡೆದುಬಂದ ಆದರೆ ಕಾಲದೇಶ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜನಜೀವನದೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹರಿದುಬಂದ ಬಹುಜನ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆಗೊಂಡು ಬಂದ ರೀತಿ ಅಷ್ಟದ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸುತವಾಗಿ ದ್ದಿತ್ತುತಿಯೇ ಅಷ್ಟ

ಹಿಂಗೆ 12ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನ ಗೀತೆಗಳ ಗೊಂಬೆಯಿಂದ ರಚನೆಯಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಂಗೀತಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿನ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ 13-14ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಅನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಬೆತ್ತರೆಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ-ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ

ಧ್ವನಿ ಮೂಲವಾದ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಸಿರುವ ಸಂಗೀತ ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಎಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಗೆ ಗುಡಿಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆತಮೋಪಯೋಗಿಸಲು ನಾದದಷ್ಟು ಸಫಲವಾದ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ನಾದತತ್ವಯಂತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮರೆತು ಮಾಧ್ಯಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಮನಗಂಡ ಸಾಧಕರು ನಾದೋಪಸನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮಾತು ಮೂಡಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಯು ಮೂಡಿಸಿದರೂ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ಮಡಿಗಳ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ತೆರದ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ವೈಚಾರಿಕ ಸೌಖ್ಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಗೊಂದಲ ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಡಗೂಡಿದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇರಿದರೂ ಅದು ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಂತರ ಭಾವದಿಂದ ದೂರವಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತ ಹಾಗೂ ಸಂಪದ್ವರ್ಗದವರ ಅಸಕ್ತಿಯ ಕೆಲವರಿಂದ ಸಂಗೀತದ ಭಾವಯುಕ್ತ ದೇವಭಾವದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಒತ್ತು. ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಹಾಡು ಗೀತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ವಿಧಾನ ಬಾಹ್ಯ ಪದ ಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತವೆಂಬಲ್ಲಿ ನಾಡುನಾಡಿಯ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಾಸ ಸಂಘದ ಉಗಮ

ದಾಸ ಪಂಥದ ಆರಂಭ ಸುಮಾರು 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ವಾಮೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜರೇ ದಾಸಪಂಥದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು. 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಒಂದು

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ದ್ವೈತಮತವು ಆರಂಭವಾದಕಾಲ ದಾಸರಲ್ಲಿರೂ ದ್ವೈತಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ದಾಸ ಪಂಥದ ಮೂಲ ಪ್ರರುಷರು ಎಂಬ ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಾದುದು ವಿರಳ ದೊರೆತ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳ ಕಾಲನಿಷ್ಕರ್ಷೆ. ನಿಶಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಮೀರಕೆವ ಪಂಥದವರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಜನಮಾಮನಸಿಗೆ ತಲುಪುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣವರಕಾಲದಿಂದ. ಕನಕ ದಸ ದಿನಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾರತ ಪ್ರವರ್ತನಾದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. 15ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಮೀರಶೈವ ಪಂಥದವರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಫಕ್ತಿಪಂಥಗಳವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳೂ ಸಂಗೀತದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಾವ ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. 1450 ರ ಅವಧಿಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ದೇಶಭಾವೆಯಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಗೀತೆಗಳ ಪಾಠ್ಯ ಬಹುಗಾತ್ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಉಪಗೀತೆ ಜನಮಾಮನಸರ ಆಡಂಬರತುಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾದ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಸಂಗೀತ ನೈಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಆ ತನಕ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಹಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಪೂಜಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತವೇ ನರ್ತನ ಸೇವೆಗಳು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುದು ಅವರ ಕಾಲದಿಂದ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಪ್ರಮುಖ ಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಗೋಪಗೀತೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಲಾಲಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವರ ರೂಪವು ಜನಮಾಮನಸಿಗೆ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಅವರ ೮ನೇ ನಾಮಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಾಂಥಗಳು. ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಹಲವುಕನಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವ ದ್ವೈತಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಗಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಜರಾಗಲಿ ದಾಸರಲಿ ಧರ್ಮ ಕೀರ್ತನಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಪಂಥದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವಾಗಿ ಸಂಗೀತ

ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನವರ್ಗವನು ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥದೇಶ ನೈತಿಕ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿಪಥದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬೇಕು ಎಂಬ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವೊಂದನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಮಾಧ್ಯಮ ಕಾವ್ಯವೆಂಬುದು ಅದರ ಪರಿಣಿತರ ಸೊತ್ತಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತು ಮಹಾಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಒದಗಿಸಿದರೂ ನಾಳೆಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗುವಂತಹ ಶ್ಲೋಕದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಎಂದೂ ಭಾವಿ ಬದಲಾಗುವ ಕಮ್ಮಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡರು ತಾವು ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದೂ ತೋರಿಸುವುದನ್ನು ನೀತವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ರಾಗಬಿಂದುಬಿಂದುವಾದ ರಚನೆಗಳು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಪದವನ್ನು ಮೆಲೆ ಒಮ್ಮೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥವುಗಳು ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂಥವುಗಳು ಅಡ್ಡದಿಗಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯ ಅರ್ಥ ಪಡೆಯುವಂಥವುಗಳು ಎಂದೂ ತಿಳಿದ ದಾಸರು ತಾವು ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಹಾಡಿದರು ಅವರ ನೀತಿಗಳ ಭಾವ ಭಾವನೆ ತೈಲಿಗಳು ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಕರಣವಲ್ಲ ಮಾತಿನ ತೆನೆ ರವಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿ ಮರೆಯುವಂಥವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ ಪದಲಾಲಿತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಹಾಸ್ಯ ಉಪಮೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೆರಳವಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿಷಯವೊಂದನ್ನಾಗಿಸಿ ವಿವರಿಸುವ ಒದಗಿಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಸಗಿದುವು ಅವರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದವು ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮುಖ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ

ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಸಂಗೀತ ಮೊಗಲರ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೇಯ ರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾಗ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಆ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಾಡನುಡಿಗಳೆ ಕನಡೆ, ಧಾರಳವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡವು ಪುರಂದರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ದಾಸಪಂಥದವರಿಂದ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಭಾವ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವಂತಾದರೆ ಸಾಕೆ ? ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಾಡಲು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಬೇಕೆ ? ಆತನ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮುಖ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಅರಿವು ಮೂಡಿತೆ ? ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದೇಕೆ ಪುರಂದರರಿಗೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬದಲಿಸಿದರು

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸೇವಾದ ಮುಕ್ತರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಮೈತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಪುರಂದರರ ಕಾಂಕ್ಷಿತ ಹಿಂದೆ ಅವು

ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಆಪ್ತಯತ್ನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಇವು ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಸ್ವಲ್ಪದಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಇತರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಕೈಗೊಂಡದೇ ಹೋಗಬಹುದು.

ಈಗ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ತೊಡಗುವುದು ಸರಳವರಸಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಂಟಿ ವರಸಿಗಳಿಗೆ ಎಂಬ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಜೋಡಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಳ ಬದ್ಧವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪ್ರಕಾರದ ಈ ಸುಪ್ರಸಾಯ ಅರಂಭವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ಸ್ವರಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರುವಾರಗಳವರೆಗೆ ೧ ಗವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದವರೂ ಅವರ ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇದೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಗಳು ಏಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಾರಸ್ವರ ಪಡ್ಡ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ವರ ಪಂಚಮ ಇವರಡು ಸ್ವರಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಐದು ಸ್ವರಗಳಾದ ಏಷಠ ಗಾಂಧಾರ ಮಧ್ಯಮ ಧೈವತ ಮತ್ತು ನವಾಸಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಎರಡೆರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಸ್ಥಾನಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಮೂಲಾಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿರಾಗಿ ಪಡಕ್ಕೆ ಸಮ ಪಕ್ಕವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧ ಯಪಠವನ್ನೂ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ವರ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಅತರಗಾಂಧಾರವನ್ನೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧ ಧೈವತವನ್ನೂ ವೇದಿನ ತಾರಪಡ್ಡಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಕಾಕಲಿಖಿಷಾದವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಹೀಗಾಗಿ ಈ ರಾಗದ ದ್ವಿನಿಶ್ಚೇಷೆಯ ಸಪ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಪಂಚಮವೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಧೈವತವೂ ಅಂತರಗಾಂಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾಕಲಿಖಿಷಾದವೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ತರಪಡ್ಡವೂ ಸಂವಾದಿಗಳು ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರ ಪರಿಚಯವು ಈ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಲಾರದು ಎಂಬುದು ಪುರಂದರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರಬಹುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರು ಆತನಕೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಳ ಒದಾನಗಳನ್ನೂ ಬದಲಿಸಿ ಸಂಲಭವಾಗಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ತಾಳಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಂದರು ಸುವಾಹಿನವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಪ್ತತಾಳಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ತೋರಿದರು ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಎಂಬ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಿದರು.

ಇವುತಾಳಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನಾವು ಜಾನಪದ ಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಜಾನಪದ ತಾಳಗತಿಗಳು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಮತ್ತು ಏಳು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು

ರೀತಿಯ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಲಿಕೆಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರವಣದವನು ಮಾಲು, ಮೂರು ಹಿಗ್ಗಿ ದಿ ಘಂ-ಗಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ದಿ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರವಣದ ತಿತ್ತಗತಿಯನ್ನು ರೂಪಕ ತ ಒದ್ದು, ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರವಣದ ಚತುರತ್ತಗತಿಯನ್ನು ಏಕತಾಳ ದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರವಣದ ಖಂಡಗತಿಯ ಎರಡು ವಿಧಾನ ಗಳನ್ನು ಝಂಪೆ ಮತ್ತು ವ ರ್ಯತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರವಣದ ಮಿತ್ತಗತಿಯ ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತ್ರಿವೃತ್ತತಾಳ ಅಟತಾಳ ಧ್ರುವತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಗೀತೆಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಅವ್ಯಸನತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಅಥವಾ ಪದ್ಯ ಎಂಬ ಇವಳಾನ್ಯ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತಿಷ್ಟ ರೀತಿಯವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಹೆಸರಿದೆ. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇರಳವಾದ ಸಲಭವಾದ ಚಕ್ರ ಚೊಕ್ಕ ಬಂಧಗಳು ಇವು ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸಿಗೆ ಅಪ್ಪರವರೆಗಿನ ಸ್ವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಳಿಕ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾವಿ ನೈವನ್ಯ ಇಷ್ಟ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅಭ್ಯಾಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಗಾನಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇವು. ಅಪ್ಪರ ವರೆಗಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದ ಏಕತಾ ನತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಗಣಿತ ಗೀತೆಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಲದಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅನು ಪ್ಪದಿ ಅಥವಾ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ. ಅದರ ಹಿಂದೆಯೂ ಇದೇ ಪರಿಣ ರವಿತ್ತೇ ? ಎಂಬುದು ಇಂತಯಾದ ವಿಶೇಷದ ಜಯದೇವನ ಗೀತ ಗೂ ಎಂದದ ಅಷ್ಟ ಪದಗಳಲ್ಲ ಪಲವಿಗಳನ್ನು ಚರಣಗಳ ಬಳಿಕ ಹಾಡುವುದು ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಂದಿ ದ ಪ್ರಕಾರವರು ಸಂಗಿ ತಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಾಡು ಹಾಡು ಇಹಿತ್ಯ ಸಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಗಣ ಪ ಧ್ಯಾನೋರವರ್ಗ ಕರಣ ವಾರ ಕರಿವನ	ಬಂಧ ೦
ಒಂಟೋದರ ಲೋಮಿಕರಾ ಅಂಟಾಂಕ ಅಮರ ವಿಭುತ	ಪಲ್ಲವಿ
ಸದ್ಗುಣ ರಣ ಗಣಪೇವಿತ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ ತನ ಮೋನಮೋ	ಚರಣ ೨
ಪಾಲದಿವಾ ದಿವ್ಯಾಪಿ ವೋಗ ಮ ತೇ ಸಮೋನಮೋ	ಚರಣ ೩

ಇದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಮೊದಲಗೀತೆ. ಅತ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದವನೇ ಆಗಿರಲಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವೇ ಅಡುತ್ತಿರಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ನೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿಯೆ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ ಈ ನೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಚರಣ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು ಪಲ್ಲವಿ ಮೂರನೆಯ ಪಾತ್ರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಚರಣಗಳು ನೀತೆಯನ್ನು ಲರಂವಿಸುವುದು ಚರಣದಿಂದ ಆ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದಂತ್ರಮ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸರಣವೂ ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಎದ್ದು ತಿ

ಪುರಂದರರ ಎರಡನೆಯ ನೀತಿ ಹೆ ಮೆಳುಟಿ ಸುಂಹಾಸನಾಧಿ ಶನಾದ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸ್ತುತಿ ಮೂರನೆಯ ನೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನೊಂದಿಗ ಲಭ್ಯ ವಾದುದನೆ ಲ್ಲ ಹರಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಬಿದ್ದಿ ಪದವ ಪಡೆ ದಂತೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ನೀತಿ ಪದ್ಮನಾಭವಾದ ೧೨೫೨೨೨೨೨೨ ಈ ನಾಲ್ಕು ನೀತಿಗಳ ಗುಟ್ಟವನ್ನು ಗಣೇಶನೀತಿಗೂ ಅಥವಾ ಏಳಾರಿ ನೀತಿಗಳೂ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ನಾರ್ಪತಿ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಭಾಷೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯ ದಿದ್ದರೂ ಈ ನೀತಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರಂದರರು ತೋರಿಸಿದ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ಸಮ್ಯಕ್‌ವರ್ಗ ಅರ್ಪಣೆಯೆಂಬಾಯಿತು ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ಅಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಆದಿಗುರುಗಳೆಂದೂ ಎತಾಮಹರೆಂದೂ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿ ದುದು ತೀರ ಉಚಿತ

ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಕ ಪಾಠಗಳ ದ ಸರಳವರಸೆ ಒಂಟಿ ವರಸೆ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಹಾಳಲಯ ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು ವುದು ಪದ್ಧತಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನೀತಿಗಳಲ್ಲೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಪುರಂದರರು ತಮ್ಮ ಗೋದಲಿನ ಎರಡು ರೂಪಕತಾಳದ ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಚರಣಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ? ಅಂತೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ತ್ರಿಪುಟತಾಳದ ನೀತಿಗಳು ಎರಡು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತ ವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿನ ನೀತಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಒಳಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸ್ವರಗತಿ ಚಯವು ಸ್ವಲ್ಪ ಒವಾಗಿ ದೊರೆತ ಬಳಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಸ ಗಮ ವಾಗುತ್ತದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಾಧ್ಯವಾಗು ತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸುಲಭವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರಳವಾದ ಹಲವು ಜಾಡುಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ಸಾವನಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಇವು ನಾಡಿನ ಉದ್ದೆಗಳಲ್ಲದೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ

ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯದ ಪರಿಚಯ

ನಾವು ಇಂದು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವರ ನಾವು ಗಳು ಅಥವಾ ದಾಸರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಗತಿ ಎಂಬ ಗುರುತಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಭಂಡಾರ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಪದ್ಯಗಳ ಪದ್ಯಗಳ ವಿಯವಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಪದ್ಯಗಳು ವಾಚನಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರವಾಗಿ ಅಂತರಗಳ ಗಳಿಂದ ಗಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ಗುರುತಿಸುವುದು ದಾಸರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಗತಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಾಚನಿಕವಾಗಿ ವಿಯವಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ವಿಯವಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಾಚನಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಗುರುತಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಾಕಾರಗೊಂಡು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತಾಳಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆ ಈ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವ ಅಥವಾ ಕುಗ್ಗಿಸುವ ಪ್ರಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ಇದೆ. ಎಂದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ಥಾಪನಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಹಾಗೆಯೇ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಸ್ಥಾಪನಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಅರ್ಧ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು. ಸಂಗೀತ ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಾಕ್ಷರದ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಹೊರತು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಥವರಿಯದೆ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಭಾಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಉಂಟು.

ಅಭಿಷೇಕ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಬದ್ಧಿರೇ ರಾಮನಾಮ

ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 7 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಗಳ ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳದ ನಾಲ್ಕು ಅವರ್ತಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ 28 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ

ಅಭಿಷೇಕ ಪುರಂದರ ವಿಠಲಾಕ್ಷರ ಭಾಷಣ ರಾಮನಾಮ

ಎಂದು ಕೆಲ ದೇಶದ ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ

ದಾಸರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಗತಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ ತಾಳವನ್ನು ಮಂಡಲವು ಎಂತಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ

ತಾಳವನು ಮಿಶ್ರಬಾಷ್ಪ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳ 3+3=6 ಅಥವಾ 2+4=6 ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವಿರುವ ರೂಪಕ ತಾಳದ ಹಾಡುಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಏಕತಾಳ ಅಥವಾ ಆದಿ ತಾಳಗಳ ಹಾಡುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟತಾಳ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಪ್ಪಟ ತಾಳ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ ಹಾಗೆಯೇ ವಂದ್ಯತಾಳ ಮತ್ತು ಝಂಪೆ ತಾಳವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ಖಂಡ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೀಳುತ್ತೇವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟತಾಳದ 14 ಅಕ್ಷರಗಳು 7+7 ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ವಂದ್ಯತಾಳದ ಮತ್ತು ಝಂಪೆ ತಾಳದ 10 ಅಕ್ಷರಗಳು 5+5 ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಕಾರಣ ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಜಾನಪದ ಲಯವಾದ ಛಾಪುತಾಳಗಳಿಂದ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ಉದ್ಭವಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ತರದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗ ನಾವು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ತಾಳಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಾಸಘಟಿತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ದೇವತಾ ಸ್ತುತಿಯೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಮಾವಳಿ ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ವಾಕ್ಯ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಅವು ದೇವತೆ ನಂದನ ಪಣಕುಂದ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಭಜರೇ ನನುಮಂತಂ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು

ಹಾಡುಗಳ ಪಲ್ಲವಿಗಳು ದೇವತಾಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ತನ ಗುಣಗಾನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಸಗದ ಸಾಹಸ ದಂಪುಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದ ವಿವರಣೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂಳ ಗೊಂಡವು ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು - ವಿವಿಧ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನೂ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ನಾವು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಅನುದಿನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ ಎನ್ನಬಿಂಬ ಮೂರು ತಿಯ ಪುಟವನು ನಾನು ; ಹೇಗೆ ಮೊಕ್ಕಿಸಲಿ ಅರ್ಚಿಸಲಿ ನಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ವರ್ಗದವುಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ

ನೋಡದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ದುರುಪಯೋಗಗಳನ್ನು ವರ್ಗದವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರವರ್ತನದ ರೀತ್ಯಾ ಮಾಡಿ ನಾಯಕ ಅನಾಯಕಗಳ ವಿವೇಚನೆ ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾದುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಬೆಳಕಿನ ಚಿತ್ರಣ ಪರಿಶೋಧಕರಾದ ಡಾ. ಜೇಮಸ್ ಜೆ. ಮೊದಲಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿಷಯಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೆರೆ ಇರಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಿಡು ಬಿಡು ಚಿಂತೆಯು.

ಈ ಗ್ರಾ. ದಲಿ ವಾ. ಇರ ವೈದ್ಯಕೀ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ ದಾಸ ಧರ್ಮ ಪರ ಉಪಕರಣ ಅನಾಯಕ ವಲಸೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಕೊಡದಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಶೈಲಿ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಲ್ಲದ ದೈವ ಯಿಂದ ನಮಗಿಂದು ದಾಸರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಶೈಲಿ ಎಷ್ಟು ವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲ ಅಷ್ಟ ಜನಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿರೂಪಗೊಂಡಿರುವುದಾದರೂ ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿರುವುದು ದರೂ ಅಷ್ಟ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಮೂತ್ರ ತೀರ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ. ಪರಂಪರಾ ಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಶೈಲಿ ತಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಂ ಗಣಿತಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಹಾಡು ಉದಯರಾಗ ಮಂಗಳ ಗೀತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೇ ಬೆರಗಿನಂತೆಯೇ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರವರ್ತನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಇನ್ನು ನಾವಾನ್ಯ ಜನ ವರ್ಗದ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಘಟಕರು ಪರಿವಾಸದ ದಾಸ ಪಂಥಾವಲಂಬಿಗಳ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿ ಶೈಲಿಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಗಳನ್ನು ನಾವು ಶಿಕ್ಷಣದ ಶೈಲಿ ಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ರಾಗತಾಳಗಳ ಲಿಖಿತನಾಮಕೂ ನಿರೂಪಣ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುವ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶೈಲಿಗಳು

ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ಶೈಲಿಗಳು ರಚನೆಗಳು 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದವುಗಳು. ಶೈಲಿರಚನೆ ಮಾಡಿದವ ರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ಯಾಮರಾಜ ದೀಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಈ ಶೈಲಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ

ಕಡವೆ ರಾಗದ ಸೊಬಗು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶಾಸವಾಗುವಂತೆ ರಚನೆಗೆ ಹಾಡುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವರ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿದ ರೀತಿಯೇ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎ ದೈಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಗಲಾ-ಕೃತಿಕಾರನ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಧ್ವನಿವಾಗ್ಯಮದ ಮೂಲ ಸಂಗೀತ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಗಾಯನ ಪ್ರೌಢವೆಂಬುದು ಗಾಢವಶಾತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಿದೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಕೃತಿಗಳ ಕೃತಿಕಾರನ-ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರನ-ಉದ್ದೇಶ ಆದರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಇದ್ದು ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆ ತಾವು ಹೇಳಬಯಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ಮಾತ್ರ ದಾಸರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮಾತ್ರವೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಸುವುದೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕೀವಲ ಧಾಟಿ ಮಾತ್ರದ ಎಂದರೆ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯ-ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಹಾಡಿದಾಗ ಒದಗಿರುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಬೇರೆ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳಿಲ್ಲ ಚಿತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲ ಹಾಡಲು ಬಳಸುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಾಡು ಗಾರಿಕೆಗೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದು ಕೀವಲ ತಾಳ ನಿಬದ್ಧ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿಯೇ ಸಾಣು ತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ತೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕೀರ್ತನೆ ಕೃತಿ

ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನಾವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿರುವ ಕೃತಿತೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಹುದೇ ? ಅದು ಸಮಂಜಸವೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿದೆ ಸಾಪಂವೇದದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವೇದ ಪರಣವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸದಷ್ಟೆ ! ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಕೂಡ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತ

ಕ್ರಿಮಿನಾಲ್‌ಗಳ ಶೈಲಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅದರ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಾಡುವುದು ಸರಿಯೇ? ಅವಶ್ಯವೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಅಥವಾ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ತನ್ನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ರಚನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿದ್ದುವುದಾಗಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಾಗಲಿ ಸರಿಯೇ? ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮಗಿದೆಯೇ? ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇತರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಹಾಡಿದ ಶೈಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಶೈಲಿ ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯಾದರೂ ಸಮಗಿ ದೊರೆತಿದೆ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಬೇರೆ ರಂಗ ತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿಯಾಗಲಿ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ ನಾವು ಹಾಗೆಯೇ ಪಲ್ಲಿ ಪುರಂದರರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರಗಳ ಶೈಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಲುಪಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿ ಇಷ್ಟುಬಂದಂತೆ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕು ಆದರೆ ಅದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಸಮಗಿ ಉಪನಾಬಲದಿಂದ ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಿಶೋಧನ ಗದಂತಹ ಶಿಲೆಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಎಂಬ ಸಂಗೀತ ಕ್ರಿಮಿನಾಲ್‌ಗಳ ಶೈಲಿಯ ಬೆಳೆದಿದ್ದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ಇರಿಸುವುದು ಸರಿಯಾಗದು ಆದ ದರಿಂದ ಇರಿಸುವುದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಾಗಗಳು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭವಾದ ಬೆಳೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಂದು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೈ ರಾಗಗಳು ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಎಂಬುದು ದಿವ್ಯದರೂ ದ ಸರು ಅಷ್ಟೊಂದು ರಾಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಾವು ಹಾಡಿದ ಹಾಡಗಳು ರಾಗ ಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಆಪೂರ್ವತೆಯಿಂದಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೆಚ್ಚುವನ್ನು ಮೀರಬಾರದು ಎಂದಿರಬಹುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತ ರಾಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂದಿಗೂ ನೂರನ್ನು ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭೈರವಿ ಕಾಂಭೋಜಿ ಭೈರವಿ ಪಂಜುರಿ ಧನ್ಯಾಸ ಕ ರಂಜಿ ನವರೋಜಿ ರಘುಜುಗಿ ಮೊದಲಾದವು ಗಳು ಜಾನಪದ ಗ ನ ಶೈಲಿಯ ನು ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳವುಗಳು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬೇಕಾಗ ಕಾಫಿ ದ್ವಿಜಾವಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ರಾಗಗಳು ಅವರು ಅಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಈ ರಾಗಗಳ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣ ಸ್ವರೂಪ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿತ್ತು? ಎಂಬುದೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ರಾಗಗಳ ಹೊರಗುಳ್ಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು

ಇಂದಂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ ವಾದ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯೇ ಎನಾ ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ರೀತಿಗಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಆ ರಗಳೆಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಸರಳವಾದ ಸುಲಭವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸಂಚಾರಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಇಂದು ನಾವು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಅಧುನಿಕ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ - ಎಂದರೆ ದಾಸರುಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಒಂದೇ ಹಾಡನ್ನು ಹತ್ತು ಬಹು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹತ್ತು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಹಳೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಹೊಸ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೃತಿಗಳೇ ಮೂಲ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಸಂಗೀತ ಕಛೇರಿಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರ್ಭವ್ಯವೆಂದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಸರಿಯಾದಂತಿರಬಹುದು ಕನಡೆ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆ ಕನಡೆ ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಯ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕನಡೆ ಕೃತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅದ್ಭುತ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕನಡೆ ಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಿಗೆ ಕನಡೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರಚಿಸಿ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿಯ ಸಂಶೋಧನೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶೈಲಿ ಇದ್ದಿತ್ತು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ರೀತಿಗಿಂತಲೂ ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವು ಕೀವಲ ನಿರೂಪಣಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಹಿಷ್ಕಾರವಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಚನೆಗಳಿರಬೇಕು ಹೊರತು ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ

ಸಂಚಾರಗಳನ್ನಾ ಗಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾದುದು ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ನೆರವಾದ ರಂಜಕವಾದ ಕೀಳಿದ ಕೂಡಲಿ ಹಾಡಲು ಚೆನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯ ಸ್ವರ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಾವನಾಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವು ನೀಡಬೇಕು ಎಂದರೆ ಈ ಕರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲುವಿ ಅನುವ್ಯವಿಗ್ನವಿದೆ ಹೇಳುವ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಬಹುಚರಣ ಸ್ತುತಿ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ಚರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹಾಡುವ ಅಥವಾ ಪ್ಲುವಿ ಅನುವ್ಯವಿಗ್ನವೆಂತೆಯೇ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ರೂಢಿ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ ಲಲಿತವಾದ ಐಡೆಗಳ ವಕ್ರಗತಿಗಳಿಂದ ಲಯಗತಿಯೂ ತಾಳದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ಗುವ ತಾಳಾಂಗ ವಿಭಜನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತೊಡಕಾಗದಂತೆ ಹೇಳುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾಸಕ್ತರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇವುಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸ ವಾಗುವ ವಾದ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸಲಾರವು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯನಾಮ ಸಂಕಿತವೆಂಬ ವರ್ಗದವುಗಳು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೊಲುತ್ತವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದೇ ಪ್ರಧಾನಾಂಗ ಬಹುಚರಣ ಸ್ತುತಿ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಶ್ಲೋಕ ಪುರಾಣವರ್ತನ ವಿಚಾರ ಪುನರಾವರ್ತನ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸರಳತೆ ಎಲ್ಲವೂ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದಂಥವುಗಳು ಈ ದಿವ್ಯನಾಮ ಸಂಕಿತವನ್ನು ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸುಲಭವಾದ ರಂಜಕವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸುವ ರೀತಿ - ನಮಗೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ದೊರೆತಿದೆ ಈ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ಅವಶ್ಯಕ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಾಯಕರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಮೂಹವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸಮಂಡಲಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿದ್ವದ್ವಿಧ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಂಗೀತ ವಿಭಾಗಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗೀತ ಅಕಾಡೆಮಿ ಗುಣಸಂಘಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಹೀಗೆ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಾಸಕ್ತರ ರೂಢಿರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯೋಗದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ಅವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಮುಂದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಡಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ ಐದನೆಯ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಗಾಯಕರು ತಪಗಿ ತಾವೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧರಾಶಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಸಂಬಂಧತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಪರಂಪರಾಗತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ

ಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತವಾದೀತು ಜನಮಾವೈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದೀತು

ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯವಾಗಿರುವ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ರಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇಡವೆ ? ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಆಸ್ಥೆಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯ ನಾಡಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮಹತ್ವ ಇತರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬರಲಾರದು ಏನು ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬೇರೆಯೇ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಬೇಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಮುಖತೆಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸರಿವಾಗಿರಾದ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ-ಎಂದರೆ ಇಂದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕು ಹೊರತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರು ಅವರ ಮತ್ತೆ ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದಾಳೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿಗಳ ಪಡೆಯ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ನೆರೂಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಗೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ

ಗೀತೆ ಎಂದೂ ಬೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದೂ ಗೀತೆ ಮುಖ್ಯತೆ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಗೀತೆ ಎಂದಾಗಲೇನೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದೂ ಸಂಗೀತದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಕಂಡರು ಎಂದರೆ ಗೀತೆಗಾನದಿಂದ ಮೂಡಿದ ಭಾವ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು ಮುಂದೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಗೀತ ವೆಂದೂ ಅಭಿನಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದೂ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮ ವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಸೃಷ್ಟಿಗಳು ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಲೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದವು ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿರಹಿತವಾಗಿ ಸಂಗೀತವು ಬೆಳೆದರೂ ಸಂಗೀತ ವಿರಹಿತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೃತಿ

ಗಳಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವ ಪ್ರಬಂಧ ಹೀಗೆ ಐದು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ, ಎಂದರೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಪದಗತಿ ಚಲನಾ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ನೃತ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಕ್ಕೆ - ಎಂದರೆ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವುಳ್ಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ನಾಟ್ಯಗಳಿರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ದೊರಕು ಅದು ನೃತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ

ಪದ ಕೀರ್ತನೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪದ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹಾಡು ಕೀರ್ತನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ- ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಶ್ರೀವಿ ಅದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಒತ್ತು ಅದರ ಪದ ಎಂಬುದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಚನೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಚಿಸುವುದರಿಂದ ಇದು ನೃತ್ಯ ಪ ಬಂಧವೂ ಹೌದು ಪದಗಳು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭ ವರ್ಗವನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ

ಶೃಂಗಾರ ಭಾವವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ಶೃಂಗಾರ ರಸವೊಂದರಲ್ಲೇ ನವರಸಗಳೂ ಪ್ರತಿಭಲಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು ಪದವಿ ಭಕ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದಂತೆಯೇ ಪದರಸಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶೃಂಗಾರದ ಬಹುಮುಖಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನ ದೆವು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಗರಿ ಪದಗಳು ಅದೇ ಗುರಿಯ ನು ಪ್ರೀತಿ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರ ಭಾವದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸುತ್ತವೆ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದ ಆತ್ಮವು ರೀನವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದಂ ಪ್ರೇಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮ ವ್ಯಾಜನ ಪ್ರೇಮಚಿಂತನ ಪ್ರೇಮಕಾರಾಧನ ಪ್ರೇಮವಿಲಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಪದಗಳ ಮುಖ್ಯ ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಾಯಕಿ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆ ಪಡೆಯುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ತಿಳಿದ ಪಂಥದವರಿಂದ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಪದಗಳ ಪರಂಪರೆ ಜಯದೇವನಿಂದ ಇರಂಭವಾದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಸಾರಾಯಣತಿ ಥ ವೈದಲಾದವರು ಪದ ರಚನೆಗೈದು ನಾಯಕಿ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವರು

ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ

ದಾಸ ಪಂಥದವರ ಮಾರ್ಗವೂ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಈಶ್ವರನ ವಿಷಯ ಕವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭಾವನೆಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ತಳಹದಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನವನಿಗೂ ಪ್ರೇಮ ಪರಿಚಯ ಇದ್ದದ್ದೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಕಾಣುವ ಭಾವ ಆತನನ್ನು ಸೇರಿತ ನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಭಾವ ತಂದೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗೌರವಾದರಗಳಿಂದ ಕಾಣುವ ಭಾವ ತನ್ನ ಸ್ವ ಸ್ವೀಯಾಗಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಪುರುಷನಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇಮ ದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವ ಭಾವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ಈ ಭಾವಗ ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೆಗೆದ ಕೊಂಡು ದಾಸರು ಅಸಂಖ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪದಗಳಿಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಹಲವೊಂದು ಭಾಗ ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಾಮ್ಯದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ

ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬ ದ್ವಿಗಮ್ಯನೆಂದು ದಾಸರು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರು ಅನುಭವದ ಮಾರ್ಗವನೇ ಹಿಡಿದರು ಆತನ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಹ ದಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಿ ಬಂದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ವಿಶ್ವವು ಸಾದರವು ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿ ದಲೇ ಆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಅವರ ಮಾತುಗಳೂ ರಾಗ ಲಯ ಬದ್ಧವಾದ ಸ ಂದರ ಸಂಗಿ ತವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದರೆ ಆತ್ಮಯ ರ್ವಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವವು ಲಲಿತ ಪದ ವ್ಯಂಜಗಳ ರೂಪ ತಾಳಿತು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೊಡಗೂಡಿ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು

ಸೈತ್ಯಕ್ಕೊಡಗುವ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಮೈವಿಧ್ಯವರ್ಣ ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅನ ಪವ ವಾಗಿದ ಒಮ್ಮೆ ಒವರು ದಂಪತಿ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೆರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಾವು ಗೃಹ ವಾಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಗ ದೊಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾದ ದೈವವೆಂದು ದೀನರಾಗಿ ಆಶ್ರಯ ಸಿದ್ಧಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗಳೆಯ ನೆಂದೂ ಸಂಪೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಡೆಯ ನೆಂದು ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ ಗ ರುವೆಂದು ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಳು ಸೇವಕ ವೀನು ಯಜಮಾನ ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾವಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯ ಏನ ದು ಎಂದೂ ದೇವರಗೆ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ನ್ನು

ನನಗೊಬ್ಬರೇ ಭಕ್ತರಕ್ಷಕನೆಂದು ಒರ ದು ಹೊತ್ತು ನಿನಗೆ ನನ ನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಸಾವ್ಯವಿವೆ ? ಎಂದು ರೇಗಿದ್ದಾರೆ ನೀನು ಮನೆಯಿಲ್ಲದವನು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದವನು ಹಾವಿನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿದವನು! ತಿರಿದು ಉಣ್ಣುವವನು! ಪಾಪ! ನನಗೇನು ನೀಡ ಬಲ್ಲೆ ? ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆ ಸ್ವರ್ಣದಲ್ಲೇ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಲಿ ? ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೊರಗಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕಂಡು ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ ನನಗಿಂತ ಧನ್ಯರು ಬೇರಾರು ಈ ಧರೆಯೊಳಗೆ ? ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಕೇಪಲ ಮಾತುಗಳಷ್ಟೆ ಆಗಿ ದಾಸರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲಿಲ್ಲ ಕೃತಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ ಆದ್ರೆ ಭಾವದ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥ ಸ್ವರ ಒದ ಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನದಿಂದ ಹೊಸರಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ

ಪಾಶ್ಚಲ್ಯಭಾವ ವ ಧರಭಾವ, ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ದಾ ರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆ ಗೋವಬಾಲರೊಡನೆ ಆತನ ಆಟ ಗೋಪಿಯಂ ರೊಡನೆ ಜಿಲ್ಲಾಟ ಯೆ ತೋದೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣರ ಮಧುರ ಸಲ್ಲಾಪ ರಾಧೆಯೊಡನೆ ಪ್ರೆ ಮಾಲಾಪ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ಪ್ರೆಕುಂಠವೈಭವ ದರ್ಶನ ಭವ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವೇಲೆ ಹಲವು ಹಾಡ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ರಿ ತಿ ವಿ ತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂಢಧಂಬಿಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬನಾತೆ ಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಿ ಡಿದ್ದಾರೆ

ಆದಿವನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಎಂದೆಲ್ಲಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಗೊಪಿ ಹರಸಿದಳು ಕೊಳಲನೊಡುವ ಚದರನ್ನಾರೆ ! ಎಲ್ಲಾಡಿ ಓಡಿ ಬಂದೆ ರಂಗಯ್ಯ ? ಪೋಗದಿರಲೋ ರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ನಂಬಿಸಿ ಪೊದೆ ರಂಗಯ್ಯ ನಿನ್ನ ನಗಲಿ ಪೋಗಲ ರೆವು ಸದ್ದು ಮಾಡಬೇಡ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದಂತಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾ ನೀ ಬೇಗನೆ ಬಾರೋ ಧನ್ಯನಾದೆ ಎರನು ಕಂಡು ಪರದೆ ತಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು ನಿನ ಧ್ಯಾನದೊಳಿರು ಮಿಕ್ಕ ಮನವೆರೇನ ಮಾಡುವರೋ ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬವೇತೆಕೋ ? ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ಇತರ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ನೈತೋದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ವಂದನೆ ಆರ ಧನೆ ಆದರೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಕಾಲಿಗೆ ಗಚ್ಚೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಭ ವಪರವತರ ಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಮರೆತು ಕೂಡದರು

ಆದ ದರಿಂದ ಪದಗತಿಗೆ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಲಯ ತಾಳಗಳು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ವಿಷಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಮೊತ್ತ ಅಪಲಂಬಿಸಂ ವುದರ ಬದಲು ನಾಟ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಸ ಪವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮನಗಾಣಲಂ ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾಟ್ಯದರು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರು. ಆಗ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಾವ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮ ಅಮೋಘವಾಯಿತು. ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಸ್ತುತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡವು. ಹಾಗಾಗಿ ಈಗ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ನಾಟ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪಡಿಸಲಾರದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಅಂಗವೂ ಆಗಿವೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ್ತುತ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಅವೈರ್ವ ಕೊಡ ಗಿಗ್ಗಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ.

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಧಾ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಪರಗಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭದಿಂದ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ 10ರಿಂದ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಅನಂತರದ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಅರಂಭದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಿ.

ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ಮೂರು ಕ್ರಿ. ಶ 850 ರ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ 920 ರ ವಡಾ ರಾಧನೆ ಕವಿರ ಒಮಾರ್ಗ ಕಾವ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹುದಾದರೆ ವಡ್ಡಾ ರಾಧನೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನವಾದ ಕ್ರಿ. ಶ 450 ರ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ನಂತರದ ಎಾದಾವಿ ಶಾಸನ (ಕಪ್ಪೆ ಅಣಬಟ್ಟೆ) ಸಿದ್ಧಗೊಂಡದ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ. ಶ 700ರ ಶ್ರೀಮಠಗಳ ಶಾಸನ-27 ಸೇರಲಾದ ಶಾಸನಗಳ ಉದ್ದೇಶವೂ ಧರ್ಮವನ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದೇ.

ಕ್ರಿ. ಶ 940ರಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಮಹಾ ಕನ್ನಡ ಅದಿಕವಿ ಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ಅವನ ನಂತರದ 1150ರವರೆಗಿನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು. ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಚಂಪೂಯ ಹಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಚಂಪೂಯ ಹಗದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಾಪುರುಷ ರಾಮಾಯಣ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಳ ಕೃತಿಗಳು. ಅಂದರೆ ಮಹಾನಿಷ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಥವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕೃತಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅಂದೂ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಸೊಕ್ಕಿಗೇ ಕವಿ ಏನಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವೋಪಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೆರೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಮೊಟಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಹಾ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಪಪ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವನು ಏನಿದ್ದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಅದಿಪುರಾಣ

ದಲ್ಲಿ ವಿರಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದ ಎಲ ಸ ಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಈ ಮಾತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಯೋಗದ ಶೈಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಕೃತಕ ಎನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ಪ್ರದವಾದ ಅಷ್ಟೇ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಆಯಿತು. ಇು 1150 ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಈ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಭದ್ರವ್ಯನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉದಯಿಸಿದ್ದು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆದಂವರೆಗೆ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲು ಕೀಳು ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಸರ್ವೋದಯದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿತು. ಪಾಂಡಿತ್ಯವೋರ್ವಾದ ಚಂಪೂಶೈಲಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯರಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಹ ವಚನ ರಗಳೆ ಪಟ್ಟಿದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯ ಪ ಭೌಧ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸರಳತನ ದೆತ್ತಿ ಮಾರ್ಪಡಾಯಿತು. ಮಾರ್ಗೀಶೈಲಿಗೆ ಬದಲು ದೇಸೀ ಶೈಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ವಸ್ತು ನಿಷ ತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ ತೆಗೆ ಪ್ರಾದಾನ್ಯ ದೊರಕಿತು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಂಡಲಿಯ ಸ್ವತ್ವಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನು ತಲುಪುವಂತಾಯಿತು. ಲಿಂಗಾನುಭವಿಗಳ ಸಂಗದಿಂದಾನೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾದವು ಎಂದೂ ಪ್ರಭುದೇವ ಎನ್ನ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮಂ ದೇವರ ನೆನಪೆ ಚಿಂತೆ ಎನು ವ ಬಸವಣ್ಣ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದಂ ಎನ ಮನ ಎಂದ ಮಹಾ ದೇವಿಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಶಿವಶರಣ ಶರಣ ಯರು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವಚನದ ರೂಪದಲಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈಶ್ವರಂಗೆಯ್ಯ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಮೂರಿದಂ ಎಂದ ರಗಳೆಯ ಕವಿ ಹರಿಹರ ಹಂಪಿಯರಗನ ಪೂಗಲಂವ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಅನ್ಯ ದೈವವ ಭವಿಗಳಂ ಕೀರ್ತಿಸಿದನಾದೊಡೆ ಮನಸಿ ಚಾರಿಯಂ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂದ ಪಟ್ಟಿದಿ ಜನಕ ರ ಘವಾಂಶ ಈ ಕಾಲದ ಮಹತ್ಪ್ರಕಟವಿಗಳು ಮುಂದೆ 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರಂ ಯಾವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರೋ ಆ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವದಾಸರ ಈ ದೀತಾ (ಹಾಡುಗಳು) ಪ್ರಕಾರವು ಮೂಲವೂ ಮಾದರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದವು.¹

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಉಗಮ

ಮಹಾಬಾರ್ತರ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮತ್ತೂ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಆದೂ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂ ವೇಶಗಳೇ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣ ಮಧ್ಯೆ ಮತವೂ ಕೂಡ ಈ

ದಿಶೆಯಲ್ಲೇ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದು ಬೌದ್ಧ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮಾಣದುದುರೂ ವೆ ದಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಂದವು ಮಾದ್ರ್ಯ ಹ ಗೂ ರಾಮಾನ ಜ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಬಂದ ಅವೇ ಬೆಳೆದು ಒಂದು ಪಂಥವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ದ ಹೆಸ ರನ್ನೂ ಪಡೆದವು ರಾಮಾನ ಜರು ನ ರ ದ ಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದೂ ನಿಂಬಾರ್ತನು ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆಯೆಂದೂ ಅವಂದತಿ ಧರರು ವಿಷ್ಣುವೇ ಹರಿಯೇ ಪರತರ ವಸ್ತುವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಸೆಲೆಯೊಡೆದು ದೇಶದ ಸಾನಾ ಮೂಲೆ ಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪುಣಿ-ಉಪಾಸನೆ ವ್ಯಾಪಿ ಸಿತು * ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಸುಮಾರು 15 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸ ಸ ಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಚನ ಸ ಹಿತ್ಯ ಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿದ್ದರೂ ಮೂಲ ಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧರ್ಮ ಸಮಾಜ ಮೂಡುಕುರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ವರ್ಗಗಳ ಜನರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇಮರ್ಥ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ ಅದರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಧ್ವತತ್ವ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೇಲು ವರ್ಗದ ಜನರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಗನ್ನೇ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿದೆ (ಕನಕದಾಸರೊಬ್ಬರೂ ಬಿಟ್ಟು) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಆಗಿ ಹೋದವರಾದರೂ ಅವರ ತತ್ತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿದ್ದು 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 13-14 ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಳಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಖಂಡನೆ ಮಂಡನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದವು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವೆ ಕೃಷ್ಣಚರತೆಯೆ ಎಂದೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೃತಿಯ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರ ಗಳೂ ಮಹತ್ವಾ ಗೋಚರಿಸಿರಬೇಕು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿರಬೇಕು

ಹೀಗೆ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳೆಂಬ ಶೆಸರು ಬಂತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಥವಾ ಪದ ಎಂಬ ದೆ ನೂ ಹೊಸ ದ್ದಲ್ಲ ವೆ ದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಅದು ಬಂದದ್ದೆಂಬುದು ಮೂರದ ಮಾತು ಕನ ಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಡು ಮೆಲ್ಪಾಡು ಬಾಜನೆಗಟ್ಟುಗಳಿದ್ದವು ಆಮೇಲೆ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಅದೇ ಹರಿದಾಸರ ಬ ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಂದರೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಪರವ ದ ಹ ಡಾಯಿತು ಸಂಗಿ ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಿತು *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ

ಮೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಸಸಾವಣಾಪೂರಿಗಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಒಂದು ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಭಗವದ್ಗ್ರಂಥ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣವೆಂದು ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ ರಚನೆಯಾದವಲ್ಲ ಅವು ದೈನಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅಶು ಕವಿತೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಹಿತ ಕನಡೆ ಕೀರ್ತನೆಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿದರೆ ಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಸ್ಪಷ್ಟರೂ ಭಾವುಕರೂ ವಿಚಾರಿಗಳೂ ಆದ ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿ ತಕ್ರಿಯೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಚೋದನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಒದಗಿತು * ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಲಲಿತ ಮಂದಾನಿಲ ಉತ್ಸಾಹ ಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದಿಷ್ಟಾಗದೆ ತೃಪ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಸಾಮಾನ್ಯ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಕೂಡ ಆಡ ನುಡಿಗೆ ಸವೀರವಾದದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಮೆಖ್ಳರೂಪಗಳಲ್ಲಿವೆ ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಭಾವಗೀತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾದ ಏಕವೇದ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದಲೂ ಭಾವಗೀತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿದೆ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ತಾಳ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ನಡಿಗಳ ಯೋಜನೆಯಿರುತ್ತದೆ ಕೊನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸನ ಅಂಕಿತವಿರುತ್ತದೆ ಮಾತೃಗೀತೆ ಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಎರಡೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಹರಿಯೇ ಆರ ಭೈ ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮವೆ ವ ಹತ್ವ ಹರಿದಾಸರ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗೆ ದಾಸರು ಹರಿಯನ್ನು ಹಾಡಿಹೊಗಳಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಂಡಲ ವಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪರಿಯ ಸೊಡಗಾವ ದೇವರಲಿ ನಾ ಕಾಣ ಎಂದು ಪರಿಭಾಷಿಸಿ ವ ಶಾಂತ್ಯ ಏನಗೂ ಅಣೆ ರಂಗ ನಿನ್ನಗೂ ಅಣೆ ಎಂದು ಸಮಾಜವಾಗಿ ಕಣಿವೆ ಸಖ್ಯೆ ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೊ ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಭೇದವೆ ದಾಸ್ಯ ಎತ್ತ ಪೋದನೆ ಗೆಳತಿ ಚಿತ್ತ ಬೋಲರ ಚೆಲುವರಸ ಎನ್ನುವ ಮಧುರ ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣ ಬ ರೊ ರಂಗ ಎನ್ನುವಂತಹ ಯಶೋದ ಕೃಷ್ಣರ ಮಾತೃಲ್ಯ ಇವೇ ಆ ಪಂಚಭಾವಗಳು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನೂರ ರು ಷನ ಪರಿಧಾಸರು ಅಗಿಹೋಗಿ ದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿರ ಕೃತಿಗಳೂ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಈಗ ವಿಸಲಬ್ಧಿ ವಿರುವ ದಾಸ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾತಿಧಿಕವಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಆನ ಕೊಂದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂರು ಪೈರ ಪರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿ ಪ್ರಾಯವಿದೆ 13ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯ ಎಂತು ವ ರ ಛಾದೆ ನಾನೆಂತು ಮರುಛಾದೆ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಎರಡು ಕಿ ತರ್ತನೆಗಳು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರದೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀತವದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ¹ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ರಘು ಪತಿ ಎಂದೂ ಎರಡನೇ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ನರಹರಿ ಎಂದೂ ಅಂಕಿತವಿದೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆ ತಿಳಿಕೋ ವಿಸ್ತೊಳಗೆ ನೀನೆ ವ ರ ಛಿ ಹಾಗೂ ಎದುರಾರೋ ಗ ರ ಪೆ ಸಮರಾರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಅವರದೇ ಎಂಬುದು ದಿ ಗೊರಬಾಳು ಹನುಮಂತರಾಯರ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಳನ್ನೂ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಗಳೆದ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಪ್ರೀಪಾದ ರಾಯ ರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಪುರುಷರೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ² ಅವಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಕಾರಣಗಳು

1 ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಲುವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳಿರ ವುದರಿಂದ ಇದು ನರಹರಿ-ತೀರ್ಥ ರದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಅದು ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ತಲ ಗುಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳಿನ ತೇವಾರಂ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನ ಗೀತಗೋವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನ ತಾಲ್ಲಪಾಕಂ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಯೋ ಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಇತರರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋ ಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

2 ಯಾವ ಹರಿದಾಸರೂ ಪೂರ್ವ ಒಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥ ರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಲ್ಲ ನಂತರದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ

3 ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪೈರಂದರ ದಾಸರೊಬ್ಬರು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವೈಯಕ್ತಿಕವೇದಾಂತದ ಸಾಮ್ರಾಟ್ನದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿದ್ದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆಯೇ ವಿನಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದರಿಂದಾದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ

4 ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರೇ ಆದ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರ ವರೆಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಏಕೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿತ್ತು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆದ ವೀರಯಾದಾಗರು ಕೆಲವರನ್ನು ಆದ್ಯರೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲಿನರೆ ಆಗಿರಬಹುದು ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಅವರು ಆದ್ಯರು ಆಪ್ತ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯ ಕಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರ ಪರ ದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು — ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1450

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸುಪರಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ರಾಜವರ್ಗವನ್ನೂ ನಿವೃತ್ತರಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮಾಧ್ವ ಪಿಠಸ್ಥರಾದ ಯತಿಗಳ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯ ನಿತಿತೋದ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಅವರು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗೋಪೀ ಗೀತ ವೇಣುಗೀತ ಭ್ರಮರಗೀತಗಳನ್ನೂ (ಪ್ರವರ ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದವು) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಮದ್ದನಾಮವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೀರ್ತನೆ ದಂಡಕ ಸಳಾದಿ ವೃತ್ತ ನಾಮ ಇವು ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ವಲಗಿಸಿ ಹಾಡುವ ದೇವಗಳ ವರ್ಣನೆ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಾಲಿ ಪದವೂ ಅವರದೇ.

ಕಂಗಳಿದ್ದಾತೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದ ಎಂದು ಹರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ರಾಯರ ಭೂಷಣ ಭೂಷಣ ಇದಂ ಭೂಷಣ ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದಿಂದ ನಾಲಿಗೆ ಹರಿಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಕವಿ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಅಂಗಳಂ ನಾವಂ ರೂಪು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿಭಕ್ತರ ಬಗೆಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗಾಗಿ ಉತ್ತಮರ ಸಂಗ ಎನೆಗಿತ್ತು ಸಲಹೊ ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ವಾಸ ದೇವ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಸಲೆ ಎಂದು ಹರಿಗೇ ಸಮಾಜಸೆಯವ ಅವರು ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೊ ರಂಗ ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೊ ಎಂದು ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾಗಿ ಹರಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸು ವುದರ ಮೂಲಕ ದೇವನ ವಹಿಮೆಯನು ಕೊಂಡಾಡುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೊಂದು ನಿನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೊ ಮನೆಗೆ ಗೋವಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕಾಣದೆ ನಿಲಿ ಅರೆ ಕಮನೀಯ ಮೂರುತಿ ಕೊಂಬ ಕೊಳಲನಾದುತ್ತ ನಂಬಿಸಿ ಪೋದನೆ

ಯವ್ವಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ ಧುರ ಭಾವ ಚೆನಾ ಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಧ ರಿಗೆ ಹೋದ ವಿರಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಉದ್ಭವ ನನ್ನು ಅಕ್ಕೂರಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ನಿಜವನ್ನು ಅರಿತು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾ ಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಬಿಯೊಂದು ಬರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಗೋಪಿಕೆಯರು ತಮ್ಮ ವಿರಹ ನೊ ಪುಗಳನ್ನು ತೊ ದೀಯುವ ಗಿ ತೆ

ಅಕ್ಕುಟು ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟಿಕಡೆಬೇಡ ಕಾಳ ಬೆ ದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ ಕೆತ್ತಲು ಮುಂತಾದ ಗಿ ತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಕ್ಷಣಕತೆಯನ್ನು ಹೆ ಛದ್ದರೂ ಬದುಕನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗಲೆದವರಲ್ಲ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ವಿರಕ್ತಿಬೆ ಕು ಎಂದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪರಿಶುದ್ಧತ ಯ ತ್ತ ಮುಖಮಾಡಿ ವಶಾತೂ ಮನಸೂ ಒಂದಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅವರ ಹ ಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣ ಭಾವ ನಿರ್ಭರತೆ ಸರಳತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಭಾವಸ್ಪಂದನ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯವ ಯತೆ ಅದರೂ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹಾಗೂ ಕನಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ ವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾ ವು ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಹಿಮೆಯ ಅಚ್ಚು ಮೂಡಿದೆಯಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಅವು ಹಿರಿದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು * ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ರು ಭಜನೆಯ ಸಲ ವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದು ಕಾರಣವಿರ ಬಹುದು ಆದರೂ ಪೂಜಾ ಕಾಂಕ್ಷೆ ಕನ್ನಡ ದೇವರಾಮ ಹಾಡ ಪುದಕ್ಕು ಬಳಿಗೆ ತಂದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದು

ಪ್ರಾಸರಾಯರು — 1500

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಅವರಿಂದ ವುಭ್ವಮತದ ಸಾರವನು ತಿಳಿದಂ ಮರಸ್ಥರಾದ ಪ್ರಾಸರಾಯರು ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸ ವುದರ ಮೂಲಕ ಮಹ ತ್ವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದರು ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕರ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವೈತ್ಯನಾವಂ ವನ್ನು ಸರಳವ ದಭಾಷೆ ಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಂತೆಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅಂತರಂಗದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವನೆ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡನೊ ¹⁰ ಎಂದು ಬಾಹ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಮಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಬೆ ರೇನನ್ನೋ ಈಕ್ಷಿಸಿ ಆಲಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಸ್ವಾದಿಸಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತವೆಂದು ಅವು ಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಬೇಡುವ ಅವರು ಸಂಸಾರಮಂದಂಬ

ಮಾರಿಗೆ ಸಿಲ ಕಿದೆ ಕೆಂಪಾರಿ ಕರುಣದಿಂದೆನ್ನ ನೋಡೆಯ್ಯ ಎಂದು ಆತರಾಗಿ ಕೇಳು ವಲ್ಲಿ ದಾಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತಿವಾಗುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯ ಪ್ಪೀ ಅಭಿಮಾನ ಹರಿದಾಸರ ಬಗ್ಗೂ ಹಾಗಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗತ ಎಣೆಯಂತೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನ ದಾಸರೆ ಮಿಗಿಲೂ ಎಂದು ದಾಸರ ಶ್ಲೋಕ ತಯನು ಎತ್ತಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ ದಾಸರೆಂಬರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿರುವುದು ಶ್ರವಣಲೀಲೆ ಭಕ್ತನ ದೈನ್ಯ ವ ರಾಗ್ಯ ಸತ್ಯಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸೂ ನಸ ಗ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಪ್ರವೇಶಯ ಒದ್ದ ಹರಿಪೂಜಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದೀಕ್ಷೆ ಶಿವಗಣ ಶಾವಿಗಳ ಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಶಂಸೆ 11 ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಾವು ಬರೆದಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂಥವರ ಸ್ವಲ್ಪನ ಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅವರ ಮಹತ್ವರ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ

ಪುರಂದರ ದಾಸರು —1484-1564

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನ ಪಡೆದ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತೆ ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಏಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ

ಗುರುವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪದೇನಗೊಂಡೆ | ಎರಡೆರಡು ಲಕ್ಷದಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ವರನಾತನಾಂವೆ ಮಾಡಿ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ ||

ಎಂದೂ ವಿಜಯದಾಸರು ಹಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಪ ಯಿಯವರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ 12 ಆದರೆ ಈ ಬರೆಗೆ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಫಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅಂದರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ಒಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೊಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ

ಸುತ್ತಣ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಈ ಎರಡು ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಹೊರಡುವ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿದೆ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ¹³

ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಾತ್ ಲ್ಯ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾನ ತ್ವದೆ ಆಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ¹⁴ ಅದಿ ದಳಿತೋದ ಹರಿ ಕುಣಿದ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಾದರೆ ಗುಪ್ತನ ಕರೆಯ ದಿರೆ ಪೂ ಗದರಲೂ ರಂಗ ಮನಮೋಹಗಾರೋ ಗೊ ಎಂದ ಅಡ ಹೋದ್ದು ಮಕ್ಕಳು ಗೀತೆಗಳು ತ ಯ ಮಗುವಿನ ಪಾತ್ಯ ಲ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತವೆ ದ ಸನ ಮಾಡಿಕೋ ಕಂಡು ಕಂಡು ನೀಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವರೆ ತೇಲಿಸೊ ಇಲ್ಲ ಮ ಳಗಿಸೊ ಎಂದ ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯನು ಆಘಾತಿಯಿಂದ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೀನ್ಯಾಕೊ ನಿನ್ನ ಹಂಗಾಕೊ ಎನಗೂ ಅಣೆ ರಂಗ ನಿವಗೂ ಅಣೆ ಎಂದೇ ಸವಾಲೆಯೆತ್ತಾರೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ ಅಚ್ಚ ತನ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದಂತಿದೆ ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ ದಾಯಿಕ ರೂಪವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂಸಾರದ ನಿಸ್ಸಾರತೆ ಬಹುಶ ಭೂ ಗದ ನೆತ್ತರತೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಸಾಕಷ್ಟು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆರು ಹಿತವರು ಎನಗೆ ಆರೇನಂ ಮಾಡುವರು ಸಾಕು ಸಾಕು ಸಂಸಾರ ಸುವಿವೃ ಅನುಗಾಲವು ಚಿಂತೆ ಯಾರ ಹಾರೈಸಿದರೇನುಂಟು ಎಂದೂ ಹೆ ಳ್ದರೂ ಬದುಕಿಗೆ ವಿಮುಖರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ದವರನ್ನ ಮಾನವ ಜತ್ಯ ದೊಡ್ಡದು ಅದನು ಹಾನಿ ಮಾಡಬಿಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ ಎಂದೂ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ನರಜನ್ಮ ಬಂದಾಗ ನಾನಿಗೆ ಇರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದೂ ಬದುಕಿ ಬೇಕು ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಎಂದೂ ಬೋಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅಂತಕನ ದೂತರಿಗೆ ಕಿಂಡಿತ್ತು ದಯವಿಲ್ಲ ದ್ವಂದ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಯಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿದೆ ಬಂದವೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯವೊಂದಿರಲಿ ಎಂದೂ ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಮಾರ್ಗದ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದವರು ಪುರಂದರದಾಸರು

ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದೇತಕೂ ಏನು ಮಾಡಿದರೇನು ಭವ ಹಿಂಗದೊ ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಗಳನ್ನು ವೆ ಟ್ಪಿನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ ಇಂತಹ ಅತ್ಮ ನಿವೆ ದನೆಯ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದ-ಹೊಯ್ದಾಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತ ಡಿತ ಇದು ವಿಷಾದ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ

ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಡಾಂಭಿಕತೆಯನ್ನೂ ಟೀಕಿಸುವ ಉದರ ಮೈರಾಗ್ಯವಿಡು ನಗಿಯೆಂಬರುತಿದೆ ಇತ್ತಲಾರದ ಕೈ ಎಂಜಲು ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊನಚು ಭವಂಕೈ ಕೈ ಬಾರದೀಕಾಲು ಸತ್ಯವಂತರಿದು ಕಾಲಬಲ್ಲ ಡೊಂಕು ಬಾಡ ನಾಯಕರೆ ರಮಣಿಬಿಜ್ಜದ ನಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅಪರಿಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ್ದು ಲೋಕದ ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನು ತಿದ್ದಲು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮುಖ್ಯನ ಗಂಡನ ಒಲ್ಲೆನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು ವೈದಿಕ ಕಂಡನ ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅನುಕಂಪ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಮುಕ್ತರಿನ ಅಗು ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸೈಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಯೆಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೊಲಿತನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅವರು ಒಂದು ಕಿರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೊಲೆಯ ಹೊಲಗಿಹನೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ

ಹೊಲೆಯ ಬಂದನೆಂದು ಒಳಗೆ ದೇವರ ಮಾಡಿ

ಗಣಗಣ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವರಯ್ಯ

ತನುವಿನ ಕೋಪವು ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಪರಧನ ಪರಸತಿ ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೊಲಗಿದ್ದ ಹೊಲೆಯನ ಒಳಗೆ ಬಟ್ಟಿಟ್ಟರೆ

ಇದಕೇನು ಮದ್ದೋ ಪುರಂದರ ವಿರಲಿ||

ಎಂಬ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಡೆ ನುಡಿಯಿಂದ ಹೊಲಿತನ ಬರು ವಂತಹದೇ. ವಿನಾ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಿದವರಲ್ಲ. ಯಾರು ಹೊಲೆಯ ಎಂಬ ಕಡೆ ಅವರ ಗಮನವಿದೆಯೇ ವಿನಾ ಹೊಲೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಸಮಾಜದ ಹೊಲಸನ್ನು ತೊಡೆಯದೇಕೆಂಬ ನೈತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರದು.

ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣರೇನೆ ಎನ್ನುವ ಕೃಷ್ಣನ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯರೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಪುಂಡಗಾಟ ಲಾಲಿಸಿದಳು ವಂಗನ ಯತೋದೆ ಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ-ಪುಗುವಿನ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಭಾವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದಿ ಕಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ಕೊಂಡುಬಂದ ಇವೆಲ್ಲ ಕೀಳುಗನ ಅನುಭವದ ಪದರವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ನಾ ಡೊಂಕಾದರೆ ಅಮ್ಮ ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಹರಿಕುಣಿದ ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರೆ ಪಂಜರಾದ ಕೈತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ತೆ ಚಿತ್ರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಈ ಒಂದೊಂದೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳು. ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ, ಗೀತೆ ಗಿಳಿ ಹಾಗೂ ನಿವೇದನ ಅತ್ತೀಯ ಸಂಬಂಧವನು. ಗಿಳಿಯ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಂಟಾದ ನೋವನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತ, ತನ ಅರ್ಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಭಾವವಿಡಿತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಢವಾದದ್ದು. ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯ ಕವನವಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ವಾಚ್ಯತೆಗೆ ಎಡಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಯಕರ ಅಸೆಬ ರುಳಿತನ ಭೋಗಸಕ್ತಿ, ಲಬ್ಧತನ ತಜ್ಞತೆ ಹೆದಿತನ ವೈರ್ಯ ಬದುಕನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅನ ಕಂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಒಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬೆರೆ ಹಾಡು ದ ಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

ಕೆಲ್ಲಾ ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಜನ್ಮ ಬಂದಿದೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ವಾಚ್ಯವಾಗ ವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾಸರಿಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಗುರ ವಿನಿಂದಲೇ ಹೋಗಲಿಸಿಕೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಂಗೀತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಜನಪ್ರಸವವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನವಾಣಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮರತ್ವ ವನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಹಿರಿಯರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀದ್ವಾಪರಾಯರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಅಕ್ಕಾನುಭವವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ವೈಭವವನ್ನೂ ವಿಶದಪಡಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಜನ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪಂಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವ ತಂಬ ಆಸದ್ಭಾವದದ್ದು. ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವೂ ಸರಿಸವ ವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದವು. ಅವರ ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ ಪುರಂದರದಾಸರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾವವೆನ್ನು ಬಳಸಿದರು. ಗಾಯನ ನರ್ತನಗಳ ಮೋಹಕ ಗಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಗಿರಾಧಿಸಿದರು. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಗತನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕನಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಲ್ಲ ಒಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಯ ವ್ಯಾಘ್ರ ಕುಂದು ಕೊರತೆ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು

ಕಟಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ ತಿಳಿಹೇಳಿ ಅಸಾವಧಾನಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು ¹⁷

ಕನಕದಾಸರು 1500

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಷ್ಟೇ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರೇ ಆಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವರು. ಕನಕದಾಸರು ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಮೋಹನ ತೆರಂಗೀಳಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕವಿಯೂ ಆಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಆಗಿದ್ದವರು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ವಾದ ಕೃತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದ್ದು. ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದವರು.

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಯ ಧ್ವನಿ ರಾಮನಕತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕಥೆ ಒಟ್ಟಿಟ್ಟೂಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತದ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವೈಷಮ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಳೇಷದ ಅತವಾಳರು ಬುಧ್ಧಿಮಾನ್ವಿತರು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ನೋಟವನ್ನೂ ವಾದ ರಾಗಿಯನ್ನೂ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ರಾಗಿ ಭತ್ತದ ವಿರುದ್ಧ ದುರಿತವು ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಾಮ ತೆಲೆದೋರಿದಾಗ ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕಲು ತಾನೇ ಬೇಕೆಂಬಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ ಸ್ವಂತ ನೋವಿನ ತುಮಲದ ಆನ ಭವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯುಕ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ. ದೇವನಾದ ರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಡವ ಬಡ್ಡಿದ ಮೇಲೂ ಕೀಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೋದಯದ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮಯಿಯು ತ್ತದೆ.

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಭಾಮಿನಿ ಸಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಂಗಟ್ಟಿದ್ದ ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಬದುಕುಗಳು ಈ ಕಥೆಯ ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ವೈಭವದಿಂದಿದ್ದ ನಳದೇವಿ ದುರ್ಮಪಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ರಾಜ್ಯ ಮಡದಿ ಮಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡು ಅನ್ಯರ ವಂಶಯ ಸೇವಕನಾಗಿ ಹರಿಯ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಎತ್ತುವನ್ನೂ ವರಳ ಪಡೆಯುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾಸುತ್ತು. ವಿಧಿ ವಿರಾಸದೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯ ಎಷ್ಟರವನು ದೈವಾನುಗ್ರಹ ಸಂಕೃಪ್ತ ಬದುಕಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಈ ಕೃತಿ ಧ್ವನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಹರಿಯ ನೆಲೆಗೊಡಿಸಿದನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನೆತ್ತಿಸಿದ ಸರ. ಸಿರುಹ ಭವತಾ ಶಿರವ ಹೋಗಾಡಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ || ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾಡೇನು ಎಂದು ವಿಧಿಯವಿರಾಸದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನೋಡಹೆನೆ ತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಕಾರರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇದು ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆ ಕೇಳಿದಿರಿದು ತನಿ ಬೆಲ್ಲದಚ್ಚು ಎಂದು ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಣನೆಗಳ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುತ್ತದೆ ಕಾಣುವ ಹನ ಉಪಾ ಅರಿದ ದ್ವರ ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗ ಹರಿಹರಸಮಾಸನೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕೃತಿ ನಳದಮಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವಾಗ ಮೂಲ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಾನವರು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ದೈವ ಪ್ರರುಷರು ಮಾನವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಕಥಾನಕ ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವತೆಯ ಗಾಢ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲ ಸಾಂಗತ್ಯರಚನೆ ವರ್ಣನೆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮೇಲ್ಮೆ ತೋರಿದೆ 18

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವು ಭಾವಿನಿಯ 110 ಪದ್ಯಗಳ ಹರಿಪಾಮಸ್ತವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಇದು ಕವಿಯ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯ ಕೃತಿ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ ಸರಳತೆ ಆದ್ರ್ವತೆಗಳು ಈ ಕೃತಿಯ ಜೀವಾಳ

ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂದವರು ಕೀರ್ತಿದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಪ್ರದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಮಸ್ತಧೀಯಾಗಬಲ್ಲವು ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ 19 ಕನಕದಾಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಭಕ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಕಾವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಭಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು 20

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೈಶ್ಯವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಒಂದು ವರ್ಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಸಿದ್ಧಿ-ಸಾಧನೆಗಳು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಜೀವಂತಿಕೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ವಿಡಂಬನೆ ಖಾರವೂ ತೀವ್ರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ

ತ್ಸೂಡಸದಿರು ಕಂಡ್ ತಾಳು ಪುನವೆ 21 ಗೀತೆಯ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆ ತನು ನಿಜ ದು ಜೀವನ ನಿಷ್ಕದಂ ಗೀತೆಯ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವ ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದು ಸೇವೆಯ ನು ಕೊಡಂ ಹರಿಯ ಹಾಡಿನ ಭಗವಂತನ ಮೊರೆ ಇಲೆಲ್ಲ ಅವರ ಸರ್ವಾಪೂರ್ಣ ಭಾವ ದೈವಶ್ರದ್ಧೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ ಸಂಸಾರದ

ನಿಸ್ಸಾರತೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ನೆಚ್ಚಿದವರು ಸಂಸಾರದಿಂದ ದೂರವೆಂಬ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರ ಹಿಂದೆ ಹಾಕುವುದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅವರು ಮುಂದಾದ ಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಪೂಜಿಸುವಂತೆ ಕಂಡಾಟದ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೀವ್ರವನ್ನು ಕಂಡಿದವರಲ್ಲಿ ತಿರುಣಾಮಧಾರಿಗಳಿ ಧಾರಣತೆಯನ್ನು ಬೀಕಿಸುವ ಪದ್ಯ.

ಕುಲಕುಲವೆನು ತಿಹರು
ಕೆಲವಾವುದೂ ಸತ್ಯ ಸ ಉನರಿಗೆ ?

ಎನ್ನುವ ಹಾದಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಅವರ ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತು ಹೆಸರಿಸಿ ನಂತರ ಪರಾಶರ ವಸಿಷ್ಠ ಸಾರದವನ್ನು ಉದಹರಿಸಿ ಜಾತಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸವರ್ಣಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆ ಅದಿಕ್ಷೇಪವೆನೋಲಿದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕುಲ ವಾವುದು ಕನಕದಾಸರು ಕೂಡ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧವಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಎಂಥವನು ಹೊಲೆಯ ಎನ್ನುವುದರ ಕಡೆಗಿದ್ದರೆ ಕನಕದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಡೆಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅವರವರು ನಂಬದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣವಾಗಿರ ಬಹುದು.

ಕನಕದಾಸರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದಾಸ ದಾಸರ ವರ್ಣಿಯ ದಾಸಿಯ ಮಗ ನಾನು ಎನ್ನುವಂತಹ ದೀನ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳು ಅಪರೂಪ. ನೋಡು ನೋಡು ಗೋಪಿ ಎನ ಮಗನ ಲುಟಿಯ ರೀತಿಯ ಮಾತ್ಸಲ್ಯದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಆದರೆ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿವೆ. ಬೊಂಬೆಯಾಟವನ್ನಾಡಿಸಿದೆ 'ಮುಟ್ಟಿಬಿಡೆ ಮುಟ್ಟಿಬಿಡೆ ಮು ರಹರನ ಭಕ್ತತನು ಇಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ರೂಪಕ ಭಾಷೆ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಂದಂತಹವು. ಸಾರಾಯಣ ಎನ್ನ ನಾಮದ ಬೀಜದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಜಾಯದ ರೂಪಕವಿದೆ. ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅತ್ಯೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ್ವಾರವರು ಬಂದರು ಬನಿರೆ' ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾವೆಯ ಒಳಕೆಯದ್ದು ಅದರ ಚಿತ್ರಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗೀತೆಯಾಗಿದೆ. ಕನಕ ದಾಸರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಭಾವದ ತುಂಬು ಮೋರೆ

ಯಿಂದ ಕೆಲವು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಉಪವಿವರಣೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಗ್ರಹಣೆಯಿಂದ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೇ ಒಂದು ಒಟ್ಟಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಾದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಿಲಯಂ ಪಂಜರಮೊಳ್ಳಿ ಹರಿ ಕುಲದ ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಕದವಮು ಚೈದಲದಕೋ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿವಿವರಣೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಥವಾದವನ್ನು ಆಕಾರಗೊಳಿಸಿ ಹಿಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನು ಪಡೆಯದೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ **

ಕನಕದಾಸರು ಕನಕನ ಮುಂದಿಗೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದೂ ಕಷ್ಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ

ಮಾದಿರಾಜರು 1480

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ಮಾದಿರಾಜರು ವ ರಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ವ ದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 16 ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ ಸ್ವಪ್ನವದ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಹಯವದನೆ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಥೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ 113 ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಂಕತ್ಯಕೃತಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತತ್ವವನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ತತ್ತ್ವಪದಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವ ಗಂಡಕ್ಕಿಯ ಬ ವರ್ಣ ಬಾಹ್ಯ ಜೈನ ಅದ್ವೈತ ಮೀಮಾಂಸಕರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವವೇ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು ಪುರ ಪಾರ್ಥವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದು ಮಾದಿರಾಜರು ಭಾವಿಸಿ ಪಟ್ಟಿದಿರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಪನವದ ಹರಿಹರವಂಶಗಳನ್ನು, ಮಾರ್ಗ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ 388 ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಾರವನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಕೃತಿ ಕನಕದಾಸರಂತೆ ಪೂರ್ವಪ್ರಜ್ಞೆ ವಂತನುನ ತ ತತ್ತ್ವಸಾರವನು ಕನಕದ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸಿರಿ ವಾದರಾಜವನಿಯ ಬಿನ್ನಪನೆಲ್ಲರು ಎಂದು ಉಪೋದ್ಯಾತದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ತಾತ್ಪರ್ಯಕತೆಯ ಕಡೆಗೇ ಮುಖಮಾಡಿದವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆ ವಂತೆ ಸರಳವಾದ ಪ್ರೌಢ ಕನಕದ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿತ್ಯವನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವುದು **

ಪ ವನ ಮಾಡುವುದು ನಾಮನು ತರಸ * ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹರಿಸಾಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ನಾಮ ಎಂಬ ರಸ ಹಣ್ಣು ಕೆನೆವಾಲುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ್ದು ಜೀನ ಶುಭ್ರದಂತ ಸವಿಯಾದ್ದು ಎಂದು ನಾಮದ ಸವಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಲೋಕ ಭರಿತನೂ ರಂಗ ಅನ ಕ ಬರಿತನೂ ಸಿ ವಕತನೂ ನಾನು ನಿನ್ನಯ ಪಾದಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು ಗೀತೆಗಳು ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ಭಕ್ತನ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದಂಥವು ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಚಿಪ್ಪು ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನ ಗ್ರಹ ಪಡೆದಾಗಿನ ಅವರ ಧನ್ಯಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಅವರ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಏನು ಸುಕೃತವ ವೂಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ ಯಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಗೀತೆಗಳೂ ವೇದ ಮಾಧವನ ತೋರಿಸಿ ರಂಗ ಸ್ವಾಕೆ ದಾರ ತಂಗಿ ಯಂತಹ ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹ ಗೀತೆಗಳೂ ವಿರಳವ ಗಿ ಇವೆ ವಿಷಯಾಸಿ ಬದಲೊಲ್ಲದೂ ದೇವ | ಪಸ ದೆ ವ ಸ ತ ನನೆ ವಕವಾಗೂ ತನಕ |

ಬಿಟ್ಟು ಬಿನ್ನರೋ ಸಂಸಾರದ್ದುಂಬಲ ಎನು ವಂತಹ ಕೆಂಪು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗಿ ತೆಗಳೂ ಇದೆ ಈ ಹ ದಿನಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗೂಟೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಹದಗೊಳ್ಳಿ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗ ಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣ ಸೆಸಯ್ಯ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವ ಗಿ ವರ್ಗಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಎಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕಸತ್ಯ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತವವು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥದು ಇಲ್ಲಿ ತ ಳ್ಳಿ ಒಂದು ತವ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನುಷ್ಯ ತಾಳ್ಮೆಗಡಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆಗಿಲ್ಲ ತಾಳ್ಮೆ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಹಸಸ ಮಾಸ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವ ಕೆಲವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ

ದ್ವಿತೀಯೆ ಭಿಟ್ಟಿದ ದಾಸರು ಪುರುಂದರದಾಸರ ನಂತರ ದಾಸಪರಂಪರೆ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷ ತಟ್ಟುವಾಗಿತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕಾಶದೊಂದಿಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಪುನರ ಜ್ಞೇವನ ವೂಡಿದ ಮಹಿಮೆ ರಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ * ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರುಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಒಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳ ತೀರ ಕನ್ನು ಮುಂದಿನ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಜೀವನಳಿಕೆಯಂತೆ ಇದ್ದರು ** ಈ ಎರಡೂ ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಆಗಿ ಹೋದವರು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರು ತಟ್ಟುಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನೆದಂತೆ ಕ ಣ ವುದಿಲ್ಲ

ಮಹಿಮತಿವಾಸರೂ 17 ನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದವರು ಮಹಿಮತಿವಾಸರೂ ತಮ್ಮ ಪರ ಪರೆಯ ಪುರಂದರರಾದಿ ದಾಸರಂತೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಹರಲೀಲೆ ಸುಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ಕೋರಾಟದಪದ ಸ ವಿಸ್ತರದ ತೋರಾಸೆ ಪದ ಜೋ ಜೋ ಕೋರವಂಜ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪರಮ ಸ ಜೀವನವು ಗ ರು ನಿಮ್ಮ ನಾಮ ೩೩ ಎಂದು ಹರಿನಾಮವನ್ನು ನೆನೆದು ಪರಮ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಆಜವಿಳ ದ್ರಾವದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಸುಧಾಮ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ನೆನೆದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಪ ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ನಾನ ಗಂಗ ತುಂಗ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಗ ರುಪಾದ ಪದ್ಯ ನೋಡುವ ಈತನೀಗ ಕೃಷ್ಣನಾಥನು ಈ ವಹಿಮೆಗೆ ಏನೆನಟಪುದು ಎಂಬ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ವಹಿಮೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಅಲದಲಿಯಮ್ಮಾಲೆ ಪಾಡಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೂಪವನು ಬತಾವ ಹಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೂ ಅನಂದದೂಟವ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೋ ನೀಟ ಅನುಭವದೂಟ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಯ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಅನಂದವನು ಗಳಿಸಿದನು ಗಳಿಸಿದನು ಪುಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ಗುರುವಿನಧ್ಯಾನ ಧಾರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಯಂಜ್ಞ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಏನು ಸಾಧಿಸುವುದೇನೆಂದು ಹಾಡುವ ನೆಪಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆ ಜ್ಞಾನ ಹಣ ಸುಖ ಲಭಿ ಕಾರ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಲಭವಾಗಿ ಗಳಿಸಬಲ್ಲ ಆದರೆ ಮೂಢ ಮಹಿಮತಿ ಒಡೆಯ ನೆ ಕೃತಿ ಪಡೆಯುವುದೇ ದರ್ಲಭ ಎಂದೂ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಮಹಿಮತಿ ದಾಸರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಬೇಕೆಂದು ನುಡಿದವರಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಅರ್ತರಿಯದ್ದಾಂಗೆ ಾರಬೇಕು ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದರಿರಬೇಕು ಸಂಸಾರ ಸುಖ ದಲ್ಲಿಗೆ ಪದ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಾ ಟಲದೊಳಗಿದ್ದಾಂಗೆ ಎಂದು ಉಪಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ದಿನಗಲಿಸಿದೊ ಪ್ಪಾಣಿ ! ಜ್ಞಾನತ ಮಾಡಿ ನೀ ಹಾನಿ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದು ಅಹಮತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದನಕೆ ಎನು ಪಂತಪ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ಗೀತೆಗಳ ವಾಲಕ ತಮ್ಮನೇ ತಾವು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಮತಿವಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಎಂಥ ಮಗನೆ ನಿಮ್ಮ ಗೋಪಮ್ಮ ಇವ ನೊಡಮ್ಮ ನವನೀತತೋರ ಎಂದು ಗೋಪಿಯ ರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೂರ ಪಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಇನು ಕೆಲವು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪುರ ದರ ಹಾಗೂ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗ ಢವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಉದಾ : ಜೀವ ನಿನ ದೋ ಗುರುಭಾವ ನಿಷ್ಕದೋ ಎನೆ ಪರ ಭವೇನು ನಿನ್ನ ಸೂತ್ರಾಡಿಸಿದ್ದಾಂಗೆ ಅಡುವೆ ಸಕಲವೆವಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಬಾರೋ ಬಾರೋ ರಂಗ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ

ಮುಂತಾದುವು ಕೃತಕವಾದವುಗಳ ಸಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆ ಮಂಡಿಯನು ರಚಿಸಿದವರು ಮಹಿಮೆಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಕಷ್ಟ

ವಿಜಯದಾಸರು

18 ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ದಾಸಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರು ಅವರು ತಾವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲ ದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವರ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಕಾರಣರಾದರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂತರ ಅಷ್ಟೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಜನರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿದದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉದಾ ಕೃತಾಸವಾಸಗೌರೀಶ ಈಶ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಮಾಡು ಶ್ರೀಹರಿ ಮುಂತಾದವು

ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ವರದೋ ಸರ್ವತಾ ²⁷ ದುರಿತ ರಾಶಿಯ ಬಿಡಿಸುವುದು ಸುಲಭವೆಂದು ಕೆಡಿಸು ಎನ್ನುವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದ ದಾಸರು ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ವಶನವೇ ಎನಗಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ದರುಶನಕೆ ಒಂದವನಲ್ಲವೋ ಭಕ್ತನ ಜನ್ಮವೆಂದೆ ನೀನವರ ಹಿಂದೆ ಎನ್ನ ವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿತ ಪರಿಯ ಭಕ್ತರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ಪರಿಭಕ್ತರ ಹಿಂದೆ ಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮನನಲಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಯಾಕೆಂದರೆ ಜೀವ ಯಾಕೆಂದರೆ ಪಾಪವೆಂಬುದು ಹೊರಗಿಹುದೆ ತನ್ನ ಕೋಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೊಸತಾಗಿ ಒಂದು ಇವೆಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಿರೀಟ ಅವರ ಒಳಪ್ರಿಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಗರು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಸರೂಪ ಸಂಭವೆ ಎಂದೂ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ವಿಷಯ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಗಾಢವಾಗಿ ಆಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿರುವ ದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂಬ ಹಾಡು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೋಪಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಹಾಡನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರ ತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅದು ಪುರಂದರದಾಸರನೇ ಕುರಿತ ಹಾಡಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ ಹೊಲೆಯ ನಾವನೊ ಈ ಕಲಿಯಾಗದೊಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಲೆಯ ನ್ನು ಕುರಿತ ಸ ಕಾದಿ ಈ ಎರಡೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೊಲೆಯ ಉರೂಳಾಗಿಹನೆ ಎಂಬ ಗೀತೆಯು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವಂಥವು ಆ ಗೀತೆಯಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನು ಪ್ರಶಿಸಿದೆ ಹೊಲೆಯ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಎಂಬ ಕಡೆಗೇ ವಿಜಯದಾಸರ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಹೊಲೆತನ ಜಾತಿಯಿಂದ ಬರುವಂತಹದಲ್ಲ ನಡತೆಯಿಂದ ಬರ ವಂತಹದು ಎಂದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮದ್ದಮತ ಪೊಂದದವನ ಭಟಕಿಯಾತೆ ಉದ್ಭವ ಪೊಂದಿ ತಿದ್ದದವನ ಕರ್ವಾ ವ್ಯಾತೆ ಎನು ಮೆಂತಹ ಮತ ಭಮಾನದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕೆಲವು ಇವೆ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೆ ಆದಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಣಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಶುದ್ಧ ಕೆನೆ ಡ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿದ್ದರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಿಗಿ ಯ ರುತ್ವದೆ ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳ ಉಚಿತ ಜೋಡಣೆ ಆದಿ ಅಂತ್ಯ ಪಾಸಗಳ ನಿಯತತೆ ಉಚಿತ ಉಪಮೆಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಇಂದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಾಸರಿಗಿದೆ **

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ವಿಜಯದಾಸರದು ದಾಸ ಸ ಹಿತ್ಯ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವರ ಸ್ಥಾನವುಂಟು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಪೈರಾಗ್ ಭೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಯಾವುದೊಂದು ನಿ ತಿ ಬೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಭ ಗಮತ ಸ್ತೋತ್ರಪರವಾದ ಹೀಗೆ ಯಾವ ವಿಚ ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಅದರ ಕೂಲಂಕಷ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಸುಲಲಿತ ತಿಳಿಗನೆ ಡ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಬಹುತತ್ತ್ವ ಬೋಧಕವಾಗಿವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಧ ರನ ಕರಣ ಮಾಡು ವಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವೊಂದು ಇವರ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯೂ ಕರ್ವಾಡಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ * ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸುಭಗತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು-1750

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲವರ ಅಂಕಿತ ದೊಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಕಡೆ ವಾಲಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಪರ ವಾದ ಗೀತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಗೆ ರಂವಿಧಿಂದಲೇ ಬಂದಿದ್ದು ಹಾಗಾಗಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುರ ಸಖ್ಯ ಭಾವಗಳಿಗಿಂತ ಶಾಂತ ದಾಶ್ಯ ಭಾವಗಳೆದೇ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲೂ ನೀವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ** ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಎನೆಗೆ ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಗಳಯ್ಯ ಬರುವುದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಶ್ರೀಪರಿಯ ಕರಣ ಇರಲಿ ಬೋಗ ತೀರಿತ ದಾಸನಾಗ ಮಾಡೋ ಮೊದಲಾದ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಗಾಢತೆಯದೆ ಮಡಿ ಮಾಡ ಬೇಕು ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆ ಕಲಿಯಬೇಕು ಎನು ಪಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ನುಡಿ ಯೇ

ವ ದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎ ದು ಲೋಕರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ೨ ದುವ ಅವರು ಚ್ಯುತ ರಹಿತ ಪಾದಂಧ ಗತಿಯು ಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮನ ಪ್ಪ ಅತ ಪ್ರಸಾದದ ಹಿತಾಹಿತಗಳನು ಅರಿತು ಮೋಹವಗ್ನು ತೊರೆದು ಪತಿತ ಪಾವನ ಗೋಪಾಂ ಎರನಲ್ಲಿ ರತಿ ಉಳ್ಳವನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಜಂಜಾಲವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತನ ನು ಪಾರು ಮಾಡಬೇ ಕೆಂದು ಬೇಡುವ ರಚನೆಗಳೂ ಹಲವಿವೆ ಎಸ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬೆ ಡದಂದಲಿ ಪಾರು ಮಾಡು ಸಾಕು ಸಾಕು ದುರ್ವಿಷಯ ಕೈರಗಿಸದೆ ಅವರೊ ಗೆ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ಈ ಪರಿಯು ಅಧಿಕಾರ ಒಡ್ಡಿ ನಾನು ಮುಂತಾದವು ವಿಶ್ವತೋ ವ ಎಂಬ ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋ ಚಕ್ಷು ನೀನೆ ಎಸು ಮಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ನೇರ ವಾಗಿ ಅನ ವಾದಗೊಂಡಂತಹವು ಸಪ್ತಾಧರಣ ಶರೀರಕೆ ವಚನಪ್ರದ್ವಿಸತಸ್ತು ನಾಡಿಯ ಲಿ ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ ವಾದವುಗಳು ಇತರ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಜಟಿಲತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ ಹಚ್ಚು ನಡೆದು ಬ ರಲ್ಮ ನೀನು ಮೆಂಪರಾಯ ಎಸು ಮಂತಹ ಸರಳ ಕನ ಡದೆ ರಚನೆ ಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇದೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1750ರ ನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ರತುನ ದೊರೆತಲ್ಲ ಎಂದಿರುವ ಶಿಷ್ಯರು ಮೊದಲು 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ೧ ವರ್ಣ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತ ರಾಗಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರ ವುದು ೧ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ

ಜಗನ್ನಾ ಥದಾಸರು ತತ್ತ್ವ ಸುವಾರಿಗಳನ್ನು ದೆ ಸಿ ಭಂದವಾದ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ಫಾಷ್ಯ ಭಾಗವತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತಾತ್ಪರ್ಯ ೯ ನಿರ್ಣಯ ತಿ ಥಾ ಪ್ರಬಂಧ ವಾವ ನ ಗರುಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕ ಪುರಾಣ ಗಳು ಯಶ್ವವಲ್ಲಿಕಾ ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ ಸತ್ತ್ವತ್ವರತ ಮಾಲೆ ಸುಮಾಧ್ಯ ವಿಜಯ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪರಿವಂತ ಮೊದಲ ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸ ರವನ್ನು ಸರಳ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸುವ ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ೨ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಮರಣೆ ಎಂಬ ನೆ ಪುಷ್ಕರಣೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವೆ ಹಿಮಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ ಕೃಷ್ಣನ ೨೨ದಲ್ಲಿ ಪರಿಯಾ ಸಾಂಪ್ರದ ಯಕ ರೂಪವನ್ನು ಪಾರಿಜಾನನು ಇವನ್ನಾರು ಹೇಳಮ್ಮ ೧ ತೆಯ ಲ್ಲಿ

ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ದಾಸರು ಪಾಹಿ ಮಂತ್ರೇರುಹೇಕ್ಷಣ ಸರ್ವ ಕಾಮದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗತಿಯಾವುದೆನಗೆ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಬೇಳೂ ಏನು ವಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಕಾಯ ದಿರೆ ನಾನು ಈ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹಾಳಾಗ ಬೆ ಎಂದಂ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ಮಂಕಟಾಚಲ ನಿವಾಸಾ ನಿನ ಸೇವಾನುಸೇವಕರ ದಾಸ ಎಂದು ದೀನವಾಗಿ ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯ ಕಡಿಮೆ

ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ 32 ಸಂಧಿಗಳ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಭಾಮಿನೀ ಷ್ವಾದಿಯ ಪದ್ಯವುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಮಧ್ಯಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಮ ಭಗವದ್ಭಾಸ ರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗದಸಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸರಳ ತೈಲಿಯ ಪದ್ಯ ಇದು

ಮಲಗಿ ಪರಮಾದರದಿಪಾಡಲು

ಕುಳಿತು ಕೇಳುವ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು

ನಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಓಲಿವ ನಿಮಗೆಂಬ ||

ಎಲ್ಲರೂಳು ತಾನಿಷ್ಟು ತನ್ನೊಳ್ಗೈರನಂ ಧರಿಸಿಹನು ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ದಾಸರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೇ ಅಂತಹ ದೈವವನ್ನು ನೆನೆದವರಿಗೆ ಈ ಭವದ ದಾಖಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಅವಕುಲದವನಾದಡೇ ನಿ

ನಾ ವ ದೇತದೊಳಿದ್ದರೇ ನಿ

ನಾ ವ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಲೇನಿನ್ನಾವ ಕಾಲದಲಿ ||

ಶ್ರೀಪರನ ಸರ್ವಾತ್ಮರಲಿ ಸಂ

ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿಪ

ಶೋವಿದರಿಗುಂಟೇನು ಭವದುಃಖಾದಿ ದೋಷಗಳು || (೧೩ ೪)

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಅರಿಯದವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಕವಿತಾ ರಚನೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಲೌಕಿಕಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ವಿಷಯ ತಟ್ಟನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಬೋಧಿಸಿ ಮನ ತಿರುಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರ ವ ಕೃತಿಗಳೂ ಇವೆ *

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

17ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾಗಿ-ಕೋಟೆಯವರು ಅವರು ಅರು ಕೃತಿಗೂನು ಮತ್ತು ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಮಸ್ತ ನಾಮ ವಚನಗಳ ಹರ್ಷ ಚರಣ ಪದ್ಯ ಪೂರಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾರವನು ಹೇಳಿ ಮತಹ 71 ನುಡಿಗಳ ಭಾವಿನಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ ನಾರದರು ಕೊರವೆಂಬೆಯಾಗಿ ವೇಷತಾಲ್ಪ ಚರಿತ್ರೆ ನಾರದರು ಕೊರವೆಂಬೆಯಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ 29 ನುಡಿಗಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅವನ ಭಾವ ಯಿರಿಗೂ ಪಾರಿಜಾತವನು ಕುರಿತು ನಡೆದ ಸಂವಾದವನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಅವನ ಭಾವೆಯರ ಸಹಿತ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ ಬೇರಂತವಾಗಿದೆ ಗೋಪಿಯರು ಉದ್ಭವವೆಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭ್ರಮ ರೋಗಿ ಭಾಗವತದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ ದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ 40 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಭಾಗವತ ಭಾಗವತದ ಪತಮಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಆಯ್ದ ಭಾಗ

ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನಪೆ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಖ್ಯವಿರಬೆ ಕು ಹರಿಭಕ್ತಜನಕಿ ಪಾರ್ಥಸನಿತ ತಾರಾಬ್ಬದಲಿ ಎಂದು ದೇವನನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಈಗ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಬಾಲನ ಮೆಲೆ ನಿನ ಮೋಹವನ್ನು ಅರಬಾಲಕನೆ ಜಾರುವೆ ಗೀತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಮರೆಯದಿರು ಮನವೆ ಮೂಢದನಾ ಚಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚಿತ ರನಾಗು ಎಂದು ತಪ್ಪು ಮನಸ್ಕೆ ಬೋಧನೆ ನೀಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಾಂಚಲವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಿನ್ನು ಗತಿಯೋ ರಂಗಾ ನಿವ ವ ನಾನಾಗಿ | ಜ್ಞಾನದಂತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವೆಯ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಿಣ್ಯವಿಲ್ಲ ಕರ್ತವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ದಾಸರ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಿರಿದಾದ ಪಕ್ಕ ನಯದಾದ ನುಡಿ ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತುಂಬ ಮಾತನಾಡುವ ಮೃದು ಭಾವೆಯಾ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ *

ಹೇಳುವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹೇಳುವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೆತಿ ರಚಿಸಿದ ವೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳೆ ಅಕೆ 18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ

ಒದನೆದ್ದವಳು ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿ ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ತನನ್ನೆ ವರಸ
ಬೇಕೆಂದಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಕಣಿ ಹೇಳುವ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು
ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಪ್ಪುಕೊರವಂಜಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗೆ
ಒಪ್ಪು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಶಕ ನ ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಎರಡೂ ಘೋರಾಳಿಕೆ
ಅವರಣೆವಿರುವ ಕಥೆಗಳು ಲವ ಕುಶರ ಕಾಳಗೆ ದಲ್ಲಿ ತೂರ್ವನಖಿ ಕೊರವಂಜಿ
ಯಾಗಿ ಒಂದು ಸೀತೆಯಿಂದ ರಾವಣನ ಪಟ ಬರೆಸಿ ಅವಳ ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣ
ವಾಗುವ ನವೀನ ತಂತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣ
ಸೀತಾ ರಾಮರ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ರಾಮನ ಅವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು
ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಮನ ಅವತಾರವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವಿನಮೃತಗಳಿವೆ. ಕ ಪ ನ
ಗರ್ವವನ್ನು ಶಂಕರನು ಭಂಗಿಸಿದ್ದು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಹಾಡು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ರತಿ
ಶಂಕರನ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀತ ಕವಿಯ ಜೈಮಿನಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಪಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಯ
ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಕಾವ ಕೊಪ್ಪುವ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂ
ವಲಯದೊಳು ಬೇರುಂಟೆ ಎಂಬುದು ಕೃತಿಯ ಆಶಯ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ
ಹರಿದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆರವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪೆವಾಡೆಗಳ ಕಥೆಗಳಿವೆ
ಆಕೆಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆಂದು ಹಲ
ವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ಶ್ರೀರಂಗಾ ದಂತಹ
ಗೀತೆಗಳು ಹೆರವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹಾಡುಗಳು ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತ
ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೋಬ್ಬಳಿ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವಂಥವು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರು ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರು ಹರಹನಹಳ್ಳಿ
ಭಿ ಮಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಹನ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿ
ದ್ದಾರೆ. ಕೊರಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಅವರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ
೩೦೩ ದಾಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ದಿವ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶುಷ್ಕವಾದ ಮತೀಯ ಪಾಠ್ಯದ ವೆಂದು ದೂರವಿಡು
ಪಡಿಸಿ ಮತವನ್ನು ಮೀರಿದ ತತ್ತ್ವ ಸರ್ವಜನ ಹೃದಯಾನಂದಕರವಾದ ಕಾವ್ಯ
ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸರ್ವಕಾಲಿ ಕ ಸರ್ವದೇಶಿಕ ತತ್ತ್ವ
ನೀತಿ ಧರ್ಮ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನರಿತ ದಾಸರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವ
ಒಂದು ಮತದ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿಸುವ

ಕಾವ್ಯ ಭಂಡಾರ ೨೬ ಈ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಅರಿತ ರಂಗನಾಥ ದಿನಾಕರರು ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದರಿದರೇ ದಾಸವಾಙ್ಮಯವನು ನೋಡಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅತ್ಯುಚ್ಛ ಗುಣಗಳು ಕಂಡ ಬರುವವು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭವದ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವ ಗಳನ್ನು ಸಹಜ ಮತ್ತು ಮನೋಹರ ರಿ ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡ ವ ದಾಸರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸ ವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಚಮತ್ಕಾರ ರೂಪಕ ಉತ್ಪೇಕ್ಷಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳನು ಉಪಯೋಗಿಸು ವಾಗ ದಾಸರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಕಲ್ಪಕತೆ ಕಿಞ್ಚಿಗಾಪಾಸುಪಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಶಬ್ದ ರಚನೆ ಈ ವಂಶ ವ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕುರ ಮಗಳು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ೨೭

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಅವುಗಳ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ—ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಒದ್ದೆಯ ನೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಈ ವರೆಗೆ ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಹಾಡಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಎಮರ್ಸನ್‌ರು ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮನ್ನಣೆಯ ರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ದಾಸರೂ ತಮ್ಮನು ಕವಿಗಳೆಂದು ಸ್ತೋತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಅದ ರಿಂದಾಗಿ ಾಂತಕ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಾರ್ಯ ವಿಫಲವಾಗಿ ನಡೆದ ಹೊರತು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಎಲ ಬಸವರಾಜು—ಕವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಟ ೭೭
- 2 ಅರ್ ಎಸ್ ದಾಮರಾಜ್—ಭ ರೇಖೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚರ್ಚಾ ಸಂ ಅ ನ ಕ್ಕ ಪುಟ 287
- 3 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1871)
- 4 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂತಿ—ಕೀರ್ತನಕಾರರು (1975) ಪುಟ 21
- 5 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳ—ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1971) ಪುಟ 278
- 6 ಬೇಲೂರ ಕೀಶವದಾಸರು—ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ದೀಪರು
- 7 ಚಿ ವರದರಾಜರ ಪ್—ಶ್ರೀಹಾದರಾಜರು ಕ ತಿಗಳು ಹೀರಿಕೆ ಪಂಡಿತ ಅಪ್ಪಪ್ಪ
- 8 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಚಿ ವರದರಾಜರಾದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಹಾದರಾಜರ ಕ ತಿಗಳು ಆಧಾರ
- 9 ರಂ ಶ್ರೀ ಮು ಗ ಕ —ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1911) ಪುಟ 261

- 10 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಮಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾಚಕ ಹಾಡುಗಳು ಆಧಾರ
- 11 ಎಚ್ ಕೆ ವೆದವಸ್ವಾಚಾರ್ಯ—ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿವಾಸರು (1955) ಪುಟ 267
- 12 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ—ಹರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1957) ಪುಟ 7
- 13 ಜಿ ಎ ಶಿವರಂಜನ್—ಹರಿವಾಸ (1972) ಪುಟ 79
- 14 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಸುಶೀಲಾ ರಾಜಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (1964) ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 15 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇ ಮೂರ್ತಿ—ಕೆ.ಎ.ಆರ್. ಪುಟ 89
- 16 ಜಿ ಪರವರಾಜರಾವ್—ಹರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1961) ಪುಟ 148
- 17 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿ—ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿವಾಸರು ಪುಟ 29-30
- 18 ರಾ ಶ್ರೀ ಮೂರ್ತಿ—ಕೆ.ಎ.ಆರ್. ಸಾಹಿತ್ಯ (1961) ಪುಟ 271
- 19 ಜಿ ಎಸ್ ಶಿವರಂಜನ್—ಹರಿವಾಸ (1972) ಪುಟ 96
- 20 ಅಲ್ಲೇ
- 21 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಜಿ ಶಿವರಂಜನ್ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (1964) ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 22 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿ—ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿವಾಸರು (1975) ಪುಟ 95
- 23 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ—ಹರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಟ 157
- 24 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಜಿ ಎಸ್ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 25 ಜಿ ಪರವರಾಜರಾವ್—ವಿಜಯವಾಸದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (1970) ಪುಟ 2
- 26 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ—ಹರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1952) ಪುಟ 68
- 27 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಜಿ ಪರವರಾಜರಾವ್ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 28 ಎನ್ ಗೋಪಾಲ್ ಶೆಟ್ಟಿ—ಕೆ.ಎ.ಆರ್. 1963 ಸಂ 48 ಸಂ 2 ಪುಟ 14
- 29 ಎಂ ರಾಮರಾವ್—ವಿಜಯವಾಸದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು
- 30 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಜಿ ಎಸ್ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಗೋಪಾಲ್ ಶೆಟ್ಟಿ ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 31 ಡಾ|| ಕೆ.ಎಂ. ಶೈಲೇಶ್ವರನ್—ಹರಿವಾಸ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೆ.ಎ.ಆರ್. 1963
- 32 ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಡಾ|| ಕೆ.ಎಂ. ಶೈಲೇಶ್ವರನ್ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹರಿವಾಸದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 33 ಅಲ್ಲೇ ಪುಟ 329
- 34 ಎಲ್ಲಾ ಕೆ.ಎ.ಆರ್. ಕಾವ್ಯಪ್ರಮಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಕೆ.ಎ.ಆರ್.
- 35 ಬಾರ್ಲಿ ಬಿಂದುವಾಚನ—ಶ್ರೀ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತೆ, ಅವರ ಕೆ.ಎ.ಆರ್. ಪುಟ 137
- 36 ಜಿ ಪರವರಾಜರಾವ್—ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಪುಟದ ಸಾಧನ
- 37 ರಾ ರಾ ದಿವಾಕರ—ಹರಿವಾಸ ಪುಟ 12

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

—ಬಿ. ಜಿ. ಸತ್ಯವೂರ್ತಿ

ಈ ಜೀವದ ಮತ್ತು ಇರುವಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹೊರಹಿಡಿದು ಜೀವನ ವೆಂದರೇನು ಎತ್ತು ಈ ವಿಶ್ವದ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದಹುದು ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಬೌದ್ಧಿಕ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಇದು ಎ ಬೃದ್ಧ ಒಂದು ಹಂತವೇ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದಯ

ವೇದಗಳಿಂದಲೇ ತತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳು ಕಾರಕದಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರವಾಗುತ್ತವೆ ಅವೈದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಈಶ್ವರನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಬದಲಿಗೆ ಒದೂಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳತ್ತ ಬೆರಳು ಮೂಡಿದರೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೊಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಧರ್ಮ ಎತ್ತು ಮುಖ್ಯವೋ ವಿಚಾರಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ತತ್ವಜ್ಞಾನವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಯಿತು ಪರರ ದಾಳಿಯಿಂದ ನಶಿಸುವ ಹಂತ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದ ಗ್ಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಿಸುವಾಗಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಒಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಬಂತು ಇನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಒಂದೂ ಧರ್ಮ ಸಮಷ್ಟಿ ರೂಪದ್ದು ಈ ಧರ್ಮದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರಂಗದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಬಾಹ್ಯರೂಪ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ

ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಳತೆಯಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಎಮರ್ಸನ್ ಅವರು ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣದ ಸ್ಥಿತಿಗಳೂ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ

ದಾಸ ವಾಸ್ತವ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮ್ಯಾಸಾಚುಸೆಟ್ಸ್‌ನ ಫಾಷಿ - ಜನ ಫಾಷಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 16 17 18ರ ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವನ್ನೇ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ವೈಷ್ಣವಿಕ ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಿ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂತರಿಕ ಬಾಹ್ಯ ಪುನರ್ವಿನ್ಯಾಸ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಸಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈಗಾಗಲೇ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಶಾಸನಗಳ ನಾಣ್ಯಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಹಾಗೂ ಮಾಚ್ಚಿಯ ದಶೂ ಭಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ.

ವೈದಿಕ ದರ್ಮದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿ ಪರಿಚಯದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಚಾರದ್ದಿರುವ ಪರಿಭಾಷೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಥಗಳು ನಾನಾ ಮೂಲವಾಗಿರಬಹುದು ಅಂತೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಹೊಸದಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಈ ಭಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ತಂಟು ಹಿಂದಿ ನಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರತಿ ರವ್ಯದೇ ನಂದರ ಬಂದದ್ದು ತಿವಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಅವನಿಗೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯೇ ಕಾಣಬೇಕು ಈ ಕ ರಣದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲ ದಿಂದಲೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು ವೇದಕಾಲೀನ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಕಷ್ಟಗೆ ಕಾಣುವ ಸೂರ್ಯ ಅಗ್ನಿ ಭೂಮಿ ಮಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರಂತೆ ಅಂತ ಬ ಗ್ನೀದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಹರಪ್ಪಾ - ಮಹೆಂಜದಾರೊ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಉತ್ಖನನದಿಂದಲೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಆಧಾರಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಕ್ರಿ ಪೂ 3ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಾಥಿಗುಂಫ ಶಾಸನವೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದೇಶವಿದೆ ಕ್ರಿ ಪೂ 4ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮೌರಾಸ್ತನೀಸನದಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಿ ಪೂಜೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ ಶ 5ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ತ್ರೈಕೂಟ ಅರಸ ನಾದ ದಪ್ಪಸೇನ ವ ತು, ಕೆಲವು ಗುಪ್ತರಾಜರು ಭಾಗವತಪಂಥದವರಾಗಿದ್ದರು ವಲಭೀ ರಾಜರು ವೈಷ್ಣವರು ಕದಂಬ ಗಂಗ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜರ ಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಚಾರದ್ದಿತ್ತು.

ಈ ಧರ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಘರ್ಷ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಅಂತರಿಕ ವಿಭೇದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಈ ಭೇದ ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ ವೇದಸಂಹಿತೆ ಹಾಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ನೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಧರ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ ಕ್ರಿ ಶ ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೇರಾಟವಾಡಿ ಕ್ರಿ ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಭರ್ಮಗಳ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕಾರಣ ರನ ವರ್ಚನ ನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿತು ಆ ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮವನ್ನು ವೈಷ್ಣವಜ್ಞೇವನಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಸಾಹಿತ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗು ತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನ್ಯಧರ್ಮ ದಾಳಿ ಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾಂತವನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮರೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಚಿಂತನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಪಾ ಪಿಸಿದ ರಾಮಾನುಜರ ಸೇವೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗದೇ ಇದೆ

ಈ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೆತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದವರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯ ಶುದ್ಧ ರೂಪದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸದಾಸ ಕೂಟಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಮಹತ್ತಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಜನಾದರಣೆಯಾಗೊಳಿಸಲು ಪರೋಕ್ಷ ವಾಗಿ ಅದೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ ವಚನಗಳೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬೇಕು ಈ ವಚನಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಎಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಗಳು ಹಲವು ಹತ್ತು ಬಗೆಯವು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ಪ್ರಚಲಿತ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವನು ಮಾಡಿದರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಈ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಪಲ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರ ಎರಡು ಅನ್ಯಮತ ಖಂಡನೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಮತ ಅನು ಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ ಯಾವ ಮತವೂ ಉಳಿಯದೆಯೆ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿ ದ್ದರು ಸಾಮಾನ್ಯರೇ ಮತ ಪೋಷಕರು ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಆ ಮತದ ಧರ್ಮದ ಹತ್ತಗಳು ಮೊದಲು ಪಾಮರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಬೇಕು ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಂದಿನ ಜನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಲವವಾಗಿ ಮತಾಂತರವಾಗುವ ಗಂಡಾಂತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ನೆಲೆಸಿತ್ತು

ಶೈವ ಪೈಪ್ಪವರ ಒಳಜಗಳಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪ ಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ತಾನು ತಲೆ ಊರುವ ಅಪಾಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದವರೂ ಆಚಾರ್ಯ ತ್ರಯರು ಬೌದ್ಧರ ಜಾಳಿ ಜೈನರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು

ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಬಾಳೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕವಾದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವುದು ಅವಿವಾಳವಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾವಾಸ್ಯರ ಆಡುಬಾಳೆಯಾಗಿ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜನ ಕಾಲದಲಿಯೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರ ಶಾಸನಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ವಾಙ್ಮಯದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಜನಿತವಾದ ದೇಶ ಭಾಷೆ—ಕನ್ನಡ ಈ ಕನ್ನಡವನ್ನೂ ಜೈನರಂತೆ ನಾವು ಯಾವ "ಸಾಮಾನ್ಯ"ನಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೊದಲೂ ಹೊಳೆದದ್ದು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗಾಗಿ ಅನುಪಾಸಕ್ಕೆ ತಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೊಸ ಪಂದವಾದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಹೊಸ ಧರ್ಮ ವೈದಿಕ ವಿಭಿನ್ನಗಳನ್ನೇ ಕಳಚಿ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತಗಳು ಏನು ಮಾಡಿದವೋ ಹಾಗೇ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಶೀಲಗಳನ್ನೇ ಮೂವಿವಾಣಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಳಿಯಿತು. ವೈದಿಕ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ್ದ ಕಾಲದದು.

ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬೌದ್ಧ—ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಜನರನ್ನು ಕೈ ಮಾಡಿ ಕರೆೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ವೀರಶೈವ ಮತವೂ ಕೈ ಬೀಸಿತೊಡಗಿತು. ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸದನು ಕಾಣುವ ಆತುರದಲ್ಲಿ ಜನ ಈ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಲ್ಲ ಮತದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ಅಗತ್ಯವೆಂದೂ ಕಂಡು ಬಂತು. ಆ ಪ್ರಚಾರ ದೇಶ ಭಾಷೆ ಅದೂ ಜನ ಸಾವಾಸ್ಯರ ಭಾಷೆಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ರಹಸ್ಯ ಇಳಿದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇ ಆದರೂ ಸಾಲದು. ಇದೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು. ಆತರಣಿಯೂ ಸುಬಂಧವಾಗಿರಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಗಣನ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿ ಆದರೆ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಾರ ಅರ್ಥವಾಗುವ ತಿಳಿ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಜನರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಅತಿಕ್ಷಿಪ ಜನರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು. ಅದು ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾದರೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಸುಲಭ. ಎಂತಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿಸಿತು. ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನೂ ಹುಡುಕಲೂ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಈ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆವರಿಸಿತು.

ಮತ—ಧರ್ಮಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುವಂತಾದ ಈ ಕಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಜನ ಜೀವನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಅದೆ ವರೆಯಗೂ ಕೆಲಗಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರು-ಬೆಂಗಳೂರು ಬದಲಾಗಿ ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ರಂಗನಿಗಲ ಬೆಂಗಳೂರು-ಬೆಂಗಳೂರು ರೇಷಿಯಾಗಲೂಡ ಗಿರುವು

ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ರಂಗಲ ತ್ರಿಪದಿಗಳನು ಬಳಸು ಗದ್ದು ರೂಪದ ದಶನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರೆ (ಇವನ್ನೂ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು) ಹರಿದಾಸ ಪಂಥ ಮತ್ತೊಂದಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಜನರ ಕಿವಿಗೆ ಸಂಭಾಗಿ ಉಗಾ ಬೋಗುಗಳಂಥ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವ ದ ಹೊಸ ಮುಖಗಳನ್ನ ಕೋಧಿಸು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗು ವಂತೆ ಮಾಡಿತು

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಹರಿದಾಸರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಪ್ರಮೇಯಗಳಲ್ಲೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚತ್ವರ್ಥಗಳೇ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆ ದಾಸ ಶೈಲಿಗಳ ಮೂಲಾಧಾರವೂ ಇದೇ

ವರದಕ್ಷಿಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಲೋ ಕೋಪನಾರಕ್ಕೆ ಅಮ್ಮ ಆಸೆವೆವನ್ನು ಉಪದ ಶಗಲ ಮೂಲಕ ವದ್ಯ ರಚಿಸಿ ಕಾಡಿಸ ದಾಸರ ಆಪರೋಕ್ಷ ಇಲ್ಲನಿಗಲೂ ಎನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ "ಮನ್ವಯಾಧಿಕರಣದಿಂದ ವರಬ್ರಹ್ಮನಾದ "ಷ್ಣುವಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ವ್ರತಿಯಾದನೆಯ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೇಜಾ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ದಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೂತ್ರಗಳನೆ ಸಾಧಾರಣ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನು ಕಾಣಬಹುದು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥವೇ "ಮೂಲಾಘ" ಈ ತತ್ತ್ವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ದಾಸರ ಮೂಲ ಶೈಲಿಗಾಗಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಬಾರದಂತೆ ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಗೆ ವ ವ ಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾದರು

ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿ ಪ ಕಟಿವಾಗಲು ಆರಾಧಿಗಳು ಮುಂದೆ ವಿಗ್ರಹ ಇರಬೇಕು ಪೂಜಾಚರಣ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಪ್ರಧಾನಗಳಾಗಿದ್ದರು ಅಷ್ಟನಿಗೆ ವಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದೆಂತು ?

ಯಗ್ನೇದದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣೇ ದ ವತೆಯೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ ಇದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂದನಾ ಅರ್ಚನಾ ಭಜನೆಗಳು ಭಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶವು ಅಂತ ವನ್ನು ದ ಸೆರು ಕ ದೊಡೊಂಡರು ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ

ರೀತಿ ಇವರಿಗಾಗಲೀ ದಾಸರಿಗಾಗಲೀ ಸಾವಣ್ಯಾನ್ಯಾಂಗದೀ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತ ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತೂ ಎದ್ದು ಬಾಸರು ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಡ ಕೊಂಡ ಭಕ್ತಿಯೂ ಈ ವಿಧಿ ಇವರಿಗಾಗಲೀ ಆತ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಇಂಬ ಕೊಟ್ಟಿತು

ವಿಶ್ವ ಮಹತ್ವ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ ಪುರೋಹಿತ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅನಾದಿ ಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ ಎಷ್ಟು ಸಾರಾಯಣ ವಾಸದೇವ ಮಹತ್ವ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯು ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಎಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೇ ಬಹುಶಃ ಮಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೂ ದೇವರು ಪುರೋಹಿತವಾಹಿನಿಯನ ಬಿಟ್ಟು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿರಬೇಕು ಪುರಾಣ ಒಳವರ್ಗಗಳೂ ಜನರಿಂದ ಒೂರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತರಾಗಿದ ವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವ ರೆಲ್ಲ ಪಾತಂಜಲಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರಾದರು

ಅವತಾರಗಳ ಕೃಷ್ಣ ನೂ ವ ಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣ ಗೂ ಒಬ್ಬನೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಎಂಬ ಒಂದು ವಾದವಿದೆ ವಾದ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪೂರೊ ಹಿತರಿಗಷ್ಟೇ (ಕಾಣದಿದ್ದರೂ) ಇದ್ದಾನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ದೇವರನ್ನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ...ಧರ್ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಲು ಯಾಗ ಯುಗಗಳಲ್ಲೂ ಅವತರಿಸ ವ ಮಹಾಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣ ಜಗದ ಮಧ್ಯೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ನಾ ಯ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾಗಿದ್ದಾನೆ ದ್ವಾರದ ಜನಸಮ ದಾಯದ ವ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮೂಡಿಸಿ ಬಿಂಬವಾಗಿ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಉತ್ತಮ ಜೀವಕೊಂದು ಪ್ರೇರಣ ಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವಶೇಷವೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಭೀತಿಯ ಒ ಆಗಿದ್ದಾನೆ

ಕೃಷ್ಣ ಶ ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಇಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಅವನ ಅವತಾರ ಭೂಮಿಯಾದ ವ ಭುರಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಗುಜರಾತ್ ಗಾಢೀ ನಾ ಭಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲೂ ಮಹಾ ಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣನ ನೆರಳೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೆ ಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದ

ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಶಿವಾ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಎಷ್ಟು ಇಾಸ ದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರುವ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ ಮೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಭಿವಣಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರವ್ಯಾಪಾರಗಳೇ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವ ಗಿದಲ ಕ ರಣವಾದ ಅಚರಣೆಗಳ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವೆ ಟ್ಟಿಲ ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಕೆದಂಬ ಮತ್ತು

ಗಂಗರಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು...ಶೈವ ಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಒಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಶೈವ ಭಕ್ತಿಯೂ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದೊಡನೆ ಬೆರೆತು

ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇದೇ ಕಾರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಶೈವ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮತಗಳ ಸಮರ್ಥರಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ ಮತ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅದುವರೆವಿಗೂ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಏಕತೆಯು ಒಡೆದು ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳ ಸಾವ್ಯಂದಿನ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ದೃಶ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಕ್ರಿ. ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಸಂಘಗಳೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು. ಈಗ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ದರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅನ್ಯ ದರ್ಮೀಯರ ದಾಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಲೇ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಉಪಾಸನೆಯ ಭಕ್ತಿ ಈಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯು ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದು ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ಪಾಶ-ದಾಸ ಕೂಟದವರು.

ಕ್ರಿ. ಶ 8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೋಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಂದ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ವಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಗೂ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು.

ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಆಫಾರರೂ ಅನಂತರ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾರಣರಾದರು.

ಜೈನ ಮತಕ್ಕೂ ಶೈವ ಮತಗಳ ಮೂಲ ವಿರೋಧದ ವದ್ಯೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥ ತನ್ನ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿ ಒಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿತು.

ಆದರೆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ತನ್ನ ತುದ್ಧ ರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಕ್ರಿ. ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನ

ದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಈ ಮತ ಗುಂಡೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಯಾವ ಅಡ್ಡತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟ-ದಾಸಕೂಟಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತತ್ವ ದರ್ಶನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂತು

ಶಾತವಾಹನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿದ ಮೇಲಂತೂ ಬೌದ್ಧಮತದ ವರ್ತಿಸ್ಸು ಕಡಿವೆ ಯಾಗುತ್ತ ಒಂತು ಕದಂಬ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೂ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವೂ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ 13 ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುವ ಗಟ್ಟಿತನ ಯಾವ ದರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಈಗ ಮೊದಲನೆ ಗಲಗಳಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ಮೇಲಿಂದ ವೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮೂಲದ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಾವಾನ್ಯ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೇಲೇ ಬೌದ್ಧರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ತ್ರೈನರು ಬೌದ್ಧ ಮತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ನಾವಣವಶೇಷಗೊಳಿಸಿದರು ನಂತರ ಜೈನಮತವೂ ಶ್ರಮಣ ತನ ಜನಾದರಣೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು ಆದರೂ ಅಳಿದುಕೊಂಡ ಜೈನಮತ ವೈಷ್ಣವ ವ ತ್ವ ಶೈವ ಮತಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಏರು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಾದಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ ವರ್ತಿಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರು

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ರವಿಳಿ ಸಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಅಳ್ವಾರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ರಿ ಶ 11ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಾಂದಿಯಾಯಿತು ದಕ್ಷಿಣದ ಭಾವನಾ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಅಳ್ವಾರ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾವ ಬೀರಿದ ಉತ್ತರದ ತ ದ್ವ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರಿ ಪ್ರಧಾನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಪ್ರೇಮೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ತತ್ವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಜನಮೆಚ್ಚು ವಂತಾಯಿತು

ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರೂ ದ ಮಾನ ಜಾತಿ ಯಾರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರ್ತಿಸ್ಸನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮ ಈಗ ಶೈವ ವ ತ್ವ ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು

ದ್ರಾವಿಡದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೈನಧರ್ಮ ತನ ಇಳಿಗಾಂ ಎಂದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಸೆ ರಿತು ಮುಂದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಹೋಯಿತು 16 17ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಾಗಿದಾಗ ತನ ಬ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಜೈನಧರ್ಮದ ಏರ್ಪಡದಿಂದ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಳಿದದ್ದು ಶೈವ ಮಧ್ಯ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳೆರಡೇ ಇತ್ತೆರಡರಲ್ಲೇ ಈಗ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇವೆರಡು ವ ತಗಳಲ್ಲೊಂದು ತಂತರಿಕ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಉತ್ತರದಿಂದ ಬಂದ ಶೈವ ಪಂಥ ಕಳಚಿದ ೯ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಬಸವೇ ಶ್ವರರ ಹೊಸ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟಿತು ಎಲ್ಲ ಶೈವ ಮತಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಗೂಡಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸ ಲಭ ವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸರಳಗನ ದದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ದೇಶದ ಜನ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಣ ಹೋದರು ಮತತತ್ವಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ವಾಗತೊಡಗಿದುವು ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗ ತೊಡಗಿದ

ಎಂಟು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರುಗಳೂ ಶೇಗೆ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಮುಟ್ಟುವ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಹಾಗೆ ಈಗ ಬಸವಣ್ಣ ನವರ ೬ರ ಶೈವ ದವ ೯ದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಳಗನ್ನಡವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದರು ತಮಿಳು ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶೈವ ಮತವಿತ್ತೂ ಒಲ್ಲಿಯ ಶಿವಭಕ್ತರೂ ಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುತ್ತ ಶೈವ ಮತ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು

ವ ಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೂ ಮತ್ತೂ ರಾಮಾನುಜವಿಚಾರ ೯ರೂ ಶೈವ ಮತವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿಸಿದರು ಆಳ್ವಾರುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸರಳೀಕೃತಗೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರನ್ನು ಬೇಗ ಮುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂತಾದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ವ ತ ಪ್ರಚಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈವಮತ ಪ್ರಚಾರ ವಾಯಿತು

ಮೇಲೆ ಆದರೂ ಶೈವಮತ ಜನಾದರಣೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರತ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಮೊದಲು ಸಾಮಾನ್ಯನ ಒಲವು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶೈವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶರಣತತ್ವ ನೀತಿ ಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವಿಕಾಗಿತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳಾದ ಶೈವರು ಶಿವೋಪಾಸಕರು

ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಜನರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಯೂ ಮತಪ್ರಚಾರ ಒನಿವಾಯ ೯ಗಾಯಿತು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಭಕ್ತರು

ವರಿಣ ವ ಕ ರಿಯಾಗಿ ಸಾಡದಿದ್ದ ಮತಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿ ಯೊಟ್ಟುಕೊಂಡ ವಾಡು ಕೊಂಡು ಕೂ ಇಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದವರು ದಾಸಕೂಟದ ದಾಸರುಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಬರೆ ವಂಥ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ದಾಸಕೂಟದ ಕ್ರಾಂತಿಯೊಂದೇ ಎ ದು ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ದೇವತಾ ಆರಾಧನೆಯ ವೈದ್ಯಿಕ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಾದಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಭಾರ ತೀಯ ತತ್ವದರ್ಶನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಸರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗುಣಾರ್ಥಗಳಡಗಿವೆ ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಪುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಲ ಆಭಾಸ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪುರಾಣ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವವಿರೂ ವುದು ದಾಸರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು

ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ದೇವತಾಯೋಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವರು ವೈದಿಕ ಪಂಥಿ ಗಳು ಅದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದೆ ನು? ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ವ ಶರಣಾಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಭಕ್ತಿ — ಶರಣಾಗತ ನಾದ ಈ ಭಕ್ತನ ಬಕ್ತಿಯ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಎಂದು ಅವನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ದೇವಾ ಲಯಗಳ ಸ್ಥಳೀಯನ್ನೂ ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಬಕ್ತಿಯು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ಮೊದ ಮೊದಲು ಶಿವ ಎಷ್ಟು ಪರಗಳಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಧರ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ

ಶಕ್ತ ಪಾಶುಪತ ಮತಗಳ ವೇಲೆ ನೀರಿದ ಹರಯೋಗದ ಪ್ರಭಾವವು ವಾಮನಾಚರಣಿಗೆ ತಿರುಗಿದ್ದರಿಂದ ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಿಗಿದ್ದು 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧ್ಯಾನಾಗದಲ್ಲಿ ಶೈವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಒಂದೂ ಹೊಸ ಪಂಥ ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವ ಮತವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇಂಥ ಅವೈದಿಕ ಮತ ಹತ್ಯಗಳಿಗೆ ಖಂಡಿಸಿ ವೈದಿಕ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತದನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪೆ ಗೊಳಿ ಸಿದ್ದು ದಾಸರಿಗೆ ದ್ವೈತವ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾತಾವರಣವೆ ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅಬಾಧಿತವಾದ ವೈದಿಕ ತತ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಏರ್ಪಟ್ಟು

ಯನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಯ ವ ತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ ವಿನೂ ಇಲ್ಲ

ಪಂಡರಪುರ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ ವಿಷು ಭಕ್ತಿ ಉತ್ತರ ಒರತದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ದೊರಕಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಶೈವ ಧರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವೂ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು

ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಪರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಧರ್ಮೋಳಿಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಯ ಹುಟ್ಟು ತೀರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಇದ ರಿಂದ ಪರಿವಕ್ತಿ ಪರದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಇವುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುರಾಣೀಶಿಷ್ಯಸಂಗದ ಕ್ರಮಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದು ಅವಾಚೇನ ಸಂತೋ ದನೆಯನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸು ತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ನಿಜ

12 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚ್ಯುಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚ್ಯಗೌಡ ರರ ಜಾಗೂ ಶ್ರೀ ವಾಡಾಸ್ಥಾನ ಭಾವ ತುಳು ಆಗಿತ್ತು ಪರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಶ್ರೀಸುಮಾನ್ಯ ನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನದೇ ವಾಪೆಯಾದ ತುಳುವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಠ್ಯರು ತತ್ಕೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ತುಳುವಾವೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದರು ಅನ್ಯದಂತ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನು ವಿಹಾರಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದ ದಾಸಕೂಟ ಪರಿಭಕ್ತಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸರಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒನರ ವಂನುಟ್ಟಿದಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು

ಅನಂತರ ಬಂದ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರ ಸೇವೆಯಾಗಲೀ ಪ್ರಾಗೌಡ ರಾಯರು ಗುರು ಪ್ರಾಶೇಶರಾಯರು ಕದರ ಮಂಡಲಗಿ ದಾಸರಾಗೂ ಇತ್ಯಾದಿ ದಾಸಕೂಟವೆಲ್ಲ ಪಡೆದ ಸೇವೆ ಕಡಿಮೆಯ ದಲ್ಲ ಭಜ ದಾತೃವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಜ ಎಂದರೆ ಅಶ್ರಯಸಂ ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತವ ದ ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೊಟ್ಟು ದಾಸಕೂಟವೇ ನಿಂದು ಈಜಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಭಕ್ತಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನೂ ಆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವರೂಪ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನೂ ಹತ್ತೋಟೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ವಾವೇ ಭಕ್ತಿ ಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗು ತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಕಂಡವರು ತೀರ ವಿರಳ ಕಾರಣ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಅವಶ್ಯ. ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಜೀವ ಪರವಶಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮ ರಜಸ್ವಮೋಗುಣ ವಿಶರ್ವನೆ ಆದ ಹೊರತು ಇತ್ಯ ಗುಣವನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಹೊರತು ಬಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಸಾಗಲಾರದು ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯಗುಣ ವಿರಲು ಸಾಧ್ಯ

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಬಕ್ತಿಯ ಒಂದೆತ್ತು ವಿಧಗಳೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನೆ, ಸ್ಮರಣ ಪದ ಸೇವೆ ಅರ್ಚನ ವಂದನ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮತ್ತು ನಿವೇದನ ಪದ್ಧತಿ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇವರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಬಿಂಬ ಅವನೇ ಈ ಸಮ ಜಗನ್ ನಿಯಂತ್ರಕ ಈ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯ ಅಸಾರ ಎಂದೆನ್ನ ಸಾವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೋಧಿಸಿದ ದಾಸರು ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ಬಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವಿರಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟದು ಇದಲ್ಲದರ ಸ್ವಯಮನೋಭವವುಳ್ಳ ಪುರಂದರದಾಸರು

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯೊಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರಿನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾರಣ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಷ್ಠವ ಮೊದದಿಂದ ಸಂಟ್ಟು

ಎಂದೆಲ್ಲ ಮೂಡಿದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ಮನೋಷ್ಠನಾದರೇನು ? ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾಗಲಾರನೇ ? ಇತಿಹಾಸ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಿಂದಲೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಗೂ ವೇದಕಾಲೀನ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇದನ್ನೇ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು

ಸುಧಾ ಪ್ರಾಂಶದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಸ್ತುಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಿ ಪೂ 3250 ಅಂದರೆ 5000 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಧರ್ಮದ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತೊಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾತನ ವಸ್ತುಗಳ ಭೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಕ್ರಿ ಪೂ 4 5 ನೇ ಶತಮಾನದ ಈಚಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಡುಗಳೂ ಕೊಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಟನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಆಯಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ವೇದ ಕಾಲೀನ ವಾಚ್ಯತೆಯ ಬೀರಿರುವ ಗ ಧವಾದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆ ಕೃತಿಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಅಪೌರೋಹೀಯವಾದ ಈ ವೇದ ವಾದ್ಯದ ವಸ್ತು ಶ್ರೀವ ತಾಜಾರ್ಯರುಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣ ತ್ತೇವೆ ವೇದ ವ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರವಣಾಣಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸವರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿರುವ ಭೃಗಿ ಯಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಮತಧರ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಂಚ್ಚಿಸಲು ತತ್ಪೂರ್ವದೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಗುತ್ತದೆ ವೈದಿಕ ಮತದ ಕಟ್ಟು ಬಾಡು ಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುವ ಅದೇ ಜನ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೃಗಿನುತ್ಪಿದ್ಧ ತತ್ವಗಳ ಸರಳೀಕೃತ ರೂಪಗಳನ್ನು ತುಂಬು ಹೃದಯ ದಿಂದ ಮೂಲೆ ಬಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಈ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವಗಳ ಬಿಗಿ ಬಂಧವನ್ನು ಕಳಚಿ ಹೊರಬಂದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಮತಗಳು ಮಾಡಿದ್ದೂ ಇದನೇ ತಮ್ಮ ಮಹಾನಿಯಾಯಿ ಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ವೈದಿಕ ವ ತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿ ಪ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ವೈದ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾಯಿತು ಬಾಮರರಿಗೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾನುಚರಣೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಬಾಣಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ಜನರಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಒಳಸೆಬೇಕಾಯಿತು ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸಿ ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಜೊರೆಯೇ ಇದ್ದರಿಂದಲೇ ತಿಂಯೂ ಅವರನ್ನು ಮಂಚ್ಚಿಸಲಾರ ದೆಂಬ ಸತ್ಯ ಕಂಡುಕೊಂಡರು

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಚನಕಾರರು ಮಂಚ್ಚಿ ದಾಸಕೂಟದವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ರಚನೆಗಾಗಿ ಹೊಸ ಛಂದಸ್ಸು ತಾಳೆ ಮಟ್ಟು ರಾಗಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದೂ ಕೂಡ

13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮಂಚ್ಚಿ ವೇದಾಂತಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗೆ ಇರುವ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವ ತಾಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರವಧಿಕ ಸಮೋತ್ಸುಮ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕರ್ಯತ್ವವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಾಳ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಿಯಮಕರವಾದ ಆ ಪರ

ಮಾನ್ಯತೆ ಪೂಜಾ ರೂಪವೆಂದು ಬಗೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಕರ್ಮ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾದ ಈ ಉಪದೇಶದಿಂದಾಗಿ ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜನರ ವೆ ನೆನ್ನನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು ಯತಿಗಳು ದಾಸರು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತೂ ಕೃಷ್ಣ ಬಕ್ತ, ಪಂಥದ ಪ್ರಚಾರಕರಾಗಿ ಪಂಡರಾಪುರ ತಿರುಪತಿ ಕಂಠಿಕೋಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಂಗಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಆದ್ವೈತದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂತರು ಭಕ್ತ ಪಂಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಆಚಾರರು ಇದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ಆಸೆ ಸರಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರು ನಿಜವಾದ ವೈದಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇಂದು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಚೇತನ ತಂದುದವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜಯ ರೂಪುರೇ

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತತ್ವ ವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಇವುಗಳಿಂದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಾದ ದ್ವಿಗುಣನ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಸೈವಧ್ಯಗಳನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಸ ಕೊಟದಿಂದ ತಿಳಿದ ದಾ ಕೊಟಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಪದಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ತಿರುಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸರಳ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಆತ್ಮಂತ ಗಹನಗೊಂಡ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಾಚ್ಛಯ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೌಢ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾಗವತ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ವೇದಾಂತಸಾರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಪರಿದಾಸರೂ ಪ್ರಮೇಯಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಒಳವ ಈಶ್ವರ ಮೋಕ್ಷ ಆದರ ಸಾಧನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೊಳಪಡಿಸಿ ಬದುಕನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒರೋಗ್ಯವರ್ಗ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಧೈಯವುಳ್ಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯೇ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೊಟಗಳ ಗುರಿ

ಭಾರತೀಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಪರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದದ್ದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಯಿಲ್ಲೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಅರವಿಂದರೂ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ದರ್ಶನದ ಮುಖ್ಯ ಆಧಿಭೌತಿಕ ಸತ್ಯಗಳ

ವಿಶಾಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗಂಭೀರ ಶಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲೀ ಒಬ್ಬ ಪೂರ್ಣ ಪೂರ್ಣನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನತೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವನ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಪೂರ್ಣಾತ್ಮಕ ಲೀಲಾತ್ಮಕ ಭಗವಂತ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ತತ್ವಗಳು ವಿಶಾಂತ ಪ್ರಯನಾದ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಮರದೊಳಗಿನ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಹೇಗೋ ಕುಟೀರವಾಸಿಯಾದ ಸಂತ ಪ್ರರುಷನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ವನುಷ್ಯನಿಗೂ ಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿಗೂ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದವು ಎನು ಬ ವಸಾತಿನ ಮುಖತಾರ್ಥವೇ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲೂ ಅಡಗಿರುವ ನಿತ್ಯಸತ್ಯವನು ಮನಗಾಣಬಹುದು ಇದೇ ದಾಸರು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವದರ್ಶನದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ

ಉಪನಿಷದ್ವ್ಯಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಯಂತ್ರಿ ಪುರಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವಿಶದೀಕತಾ ಮತ್ತು ಬಹುದೇವತಾ ವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಚೀನ ತತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ಆರವಿಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆ ಆಜ್ಞಾನಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಹ ಶತವೂಷಗಳ ಕಾಲ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣ ಬಲದಿಂದಾಗಿ ಬೇರಡೆಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರಿಗಿಂತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಗಣ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಸಹ ಅಂತರಿಕ ಸತ್ಯಗಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಮೀಪ ವಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ದೇವ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಲೌಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸು ವಂತಾಯಿತು ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೂ ಇದೆ ಇವರು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಇವರು ದಾಸಕೂಟ ಮೂಲ ಪುರುಷರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಜನರಾವಿದ್ವಾರಿ ತತ್ವಚಿಂತನೆ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯಕಗಳ ಪಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನಾಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದೇ ಉಪಾತ್ರವಾಗಲಿಲ್ಲ ಉಪನಿಷದ್ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅರಣ್ಯಕಗಳ ರಚನೆಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟೇದದ ಬುಟ್ಟಿಗಳು ಹಗರವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಆಗಿನೂ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಡಾ|| ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದರ್ಶನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಎರಡು ಅವೈದಿಕ ಮೂಲಪುಸ್ತಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಭಾಸ್ಕರ ಮತ್ತು ಗಾಢ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದು ನಿಜ

ಶ್ರೀ ಪೂ ಸಂವಸಾರು ಒಂದನೇ ಶತಮಾನದ ಪ ಧುರೆ ಹತ್ತಿರದ ಮೋರಾಶಿಲಾ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋ ವೈಷ್ಣೋ ಪಜ್ಞಾ ವೀರಾಣಾಂ ಪ್ರತಿಮಾ ಎಂದಿದೆ

ಬೆಗವಾನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಶ್ರೀ ಶೈವ್ಯನ ಮೆತ್ತು ಐದು ವೀರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಶದ ಮೊದಲ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವೈಷ್ಣವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಂಜುೋಖಲ್ಪಿ ನಂತ ಭವ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಶ್ರೀಶದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿಯ ಶೈವ್ಯಜಿಲ್ಲೆಯ ಚೀನ ಗ್ರಾಮದ ತಾಸನದಲ್ಲೂ ನಮೋ ಬೆಗವತೆ ಎನುಂದೇವಾಯ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ವಾಸಂ ದೇವನನ್ನು ಭಗವಂತನೆಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಕೆಲವು ಗುಪ್ತ ರಾಜರೂ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಮೊಹಂಮದಾರೋ ಮೆತ್ತು ಹರಪ್ಪ ಅವಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ಒಯಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಕಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿಶಾಸನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲ ಶೈವ ಮತ ಮಾರ್ಗನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಾಸಾದಿತ ಭಗವಾನ ರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ಪಾದ ಬಾಗವತ ಭರ್ವ ವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರರೇ ಭಾಗವತರೂ ಆಂತ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂದಿಕೆಯೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಾನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡರಾಪುರದ ವಿರಲ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ವಾಗಲೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವಿಭಾಜ ರೂಪವೇ ವಿರ ಲನಾಗಿರಂ ಪುದರಿಂದಲೂ ದಾಸರಗಳಲ್ಲಿ ವಿರ ಲನನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದ್ದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರ ಮಂತ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟಿಗೆ ವಿರ ಲ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಅದ್ವೈತ ಮತದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಭಂಗ ಒರುವುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ವನ್ನು ಶುದ್ಧ ದ್ವೈತವಾಗಿಸುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ತತ್ವ ಒಂತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಹುದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ವಗಳಲ್ಲೇ ಸಕಲ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಾಗವತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿ.

ಆತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸಾರಿದವು ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಮತ್ತೂ ಆತ್ಮದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಅದ್ವೈತ ತತ್ವವೇ ದ್ವೈತ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಸತ್ಯ ಉಪನಿಷದ್ ಉಪಾಸನೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಈ ವಿಶ್ವ ವಿಷಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೂಢವಾದ ತತ್ವವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು

ಅಜಾತಕುಮಾರನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಇವು ತತ್ವದ ಅಧಿಭವರೂಪಗಳು ಅಂತರ ತತ್ವದ ಅದ್ವೈತ ರೂಪಗಳಾದ ಉದಾಹರಣೆಯ ಪ್ರತಿದ್ವನಿ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಪ್ರಕೃತ್ಯಂತಿಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಂತರದ್ವಯ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೊಂದಿಗೂ ಬಾಹ್ಯ ಬಾಹ್ಯದಂತೆ ಎನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಅಸಾ ಪ್ರದಾಯ ಕ ದರ್ಶನದ ಒಂದಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹೊಸ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ದಾಸರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ದಾಸಕೂಟದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾರಣವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲನನ್ನು ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ದಾಸವರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ಭಕ್ತರ - ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುತೊಡಗಿತು.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಾದವು ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಯ ವಿಚಾರವು ಹೊಸ ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 14ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲವೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ತತ್ವವೇತ್ಯಗಳ ಉನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಳವಾಟದ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೂ ಐಕ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ತಳೆಹ ಹಾಕಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದವರೆಂದರೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರವರ್ತಕಾಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದಿರುವುದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವೇ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ವೇದದ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅತ್ತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೇ ಚ್ಛಾನವರ್ಣಗಳ ಉಪದೇಶದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ ಮಹಾಭಾರತವೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅದ್ವೈತವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ಅದೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಂದೆ ದ್ವೈತ ಪಂಥಿಯರ ಆರಾಧ್ಯವ್ಯವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವೇದರು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬ ದ್ವೈತ ಭಾವದ ಬೀಜ ಬಿದ್ದು ಸಸಿಹುಟ್ಟಿ ವೈಶ್ವವಾಗಲು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು.

ವೇದ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಆರಾದಿಸುವ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಏಕದೇವತಾ ಭಾವನೆಯೇ ಚಿಹ್ನಾಸುಗಳನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗಿದವೇಕೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರಾಣ ತತ್ತ್ವ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಗ್ರಂಥ

ಗಣಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿದು ತತ್ವತಾತ್ಪರ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು ತತ್ವವೇತ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದಿರುವ ಮಾತಿನೂ ಮಾತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ತೋಚಿ ಯ

ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ವಿವೃತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲೆಂದೇ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರ ಒಬಂಧವಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನ ಸ ಛಾಂದಿ ಉಗಾಥೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಆದ್ವೈತತತ್ವವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಆತ್ಮ ತತ್ವ ಅಮೂರ್ತ ಇದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣ ಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮ ವಾಸನಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದೊಡನೆಯೇ ಹೃದಯ ಗ್ರಂಥಿ ನಾಶವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಶಯಗಳೂ ದೂರವಾಗಿ ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳೂ ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗೆ ಈ ಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಯಾವ ಸುಖ ದುಃಖಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹೊಂದಬೇಕಾದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತ್ಯಕರಣ ನಿಯಮಿತವಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಲಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮನೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಆತ್ಮ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ವಡೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾದ್ರ ಕಾವ ನೆಗಳೂ ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಎಲ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಸಾರಿದರು

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಅನ್ಯಮತಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಾ ಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿನ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಅದೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತತ್ವ ಎಂಬ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು

ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದದ ಸೋಹಂ ಅಥವಾ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಷನರುಷ್ಠೀದಸ ಗೊಳಿಸಿ ದಾಸೋಹಂ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ದ್ವಾದಶ ಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿಯಾದರು

ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದವನ್ನಾಗಿ ದ್ಯೂತಾದಿ ಶ್ರೀಡ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಅಗ್ನಿ ಹೋತಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥವನ್ನು ಲೇಖಕ ವೈದಿಕಾದಿ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ ಈ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಷಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ಗ್ರಾಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೂ ವ ತ್ತು ಅವರ ನಂತರದ ವ್ಯಾಸ ಕೂಟದ ಆಚಾರ್ಯರೂಗಳಲ್ಲ ಈ ತತ್ವವನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಇನಕದಾಸರುಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಜಾತಿಯವರಾದರೂ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಒಂದ ಕರ್ಮ ಕಾಂಡ ಮತ್ತೊಂದೂ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಅಂತ ಕರಣತುದ್ದಿಯೆನು ಪಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ

ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವೇ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಯೋಗ ಪುರಾಣನು ಶರೀರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನನ್ನು ದೈವೀಕಿಸುವ ತತ್ವಗಳು ವಿಶೇಷ ಅಂದರೆ ನಿವಾಶಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೋ ಉಪಾಂಶಾಂತರ ದಿಂದ ತಿಳಿದುನಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ಐತರೇಯೀಷ ಏಷತ್ತಿ ನ ಮಂತ್ರವನ ಸಂಸರಿಯಲೂ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪದ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಧ್ಯರಗಳಲ್ಲ ಯದೋ ರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸುಪರ್ಣವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಪರ ವಾತ್ಯವ ಸ್ತುತಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯ 7 ಖಂಡ 4 ನಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸ್ತೂರ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದಾಸರುಗಳು ತಾವು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಗುರು ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಅನ್ವೇಷಣ ವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಲಕ್ಷಣವು ಹೀಗೇಯೇ ಎಂದೂ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಒಂಶ್ರಂಹಿತೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ದೇವತಾ ತತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವುದು ಮೂದಲನೆಂ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವಾಗಿ ದ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ ದೇವತಾ ತತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದೂ ಅದ್ವೈತವಾದಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾದ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಖೇಶ್ರಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಸವಾದ ಅಂಶವಾಗಿರುವುದೂ ಸಹ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ ಸೋಡೆಗವನು ಒಟುವದಾದುವುದಾಗಿದೆ ಏಕಶ್ರಂಹಿತೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತ ವಾಗುವ ತತ್ವಭಾವನೆಯ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಮೊದಲ ವೇದಾಂಗಳನ್ನು ಆರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ವ ಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇನೂ ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಆದರೆ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾರಿಗರ್ಥವಾಗ ದೇಕೆ? ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅರ್ಥ

ಸೂತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಂದರು ಹೀಗೆ ಬರೆದ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಾಗಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಜಯಾರ್ಥರು ಬರೆದ ಟೀಕೆಗಳಿಂದಲೇ ದ್ವೈತ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಾಯಿತು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಯಾರ್ಥರು ಅಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆಯದೇ ಹೊರತು ದ್ವೈತ ವ್ಯಾಸದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಯ ದ್ವೈತಿಯಿಂದ ಅಪಾರ ಸ್ವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದತ್ತ ಪುರಂದರದಾಸಾದಿ ದಾಸರ ಗಳು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇನೇ ಇದ್ದರೂ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥವೆನಿಸುವಂತಾದುವುದು ಆಗಿತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೂ ದಿಕ್ಕು ತ್ಪುದಂತಾಯಿತು. ತತ್ವ ವಿಮೇಶನೆಗೆ ಸೂತ್ರ ಸ್ಥಳ ಸುಗಮಾಯಿತು.

ಅರವಿಂದರೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಬುದ್ಧನ ಮಹೋನ ತವಾದ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾದ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ ಬೋಧನೆ ಆಚೊಂದಂ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲು ಬೇರೆರಿತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ತುಕಾರಾಮನ ರಾಮ ಪ್ರಸಾದನ ಸುಖ ಗುರುಗಳ ಹಾಡುಗಳೂ ಉಚ್ಛಲ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗಹನವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತಮಿಳು ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಗೀತೆಗಳೂ ಆಚೊಂದಂ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಜನಪ್ರಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಬೇರೆರಿತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಈ ಪ್ರಬಲ ವ್ಯಾಪನೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧವೂ ಮಹೋನ ತತ್ವ ತತ್ವಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲು ಒಂದಂ ಸಮಗ್ರ ಜನಮನದ ಈ ಸಿದ್ಧತೆ ಯುಂಟಾಗುತ್ತಾರೆಯೆಂದ ನಡೆಯ ಬಂದ ವಾಸ್ತವವಾದ ಹಾಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಪರಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆ ಸಲುವರ ವಿದ್ವಾಂಸತ್ವ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚಿಗ ರುಡಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾರ್ಯ.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶರೀರವಷ್ಟೇ ದ್ವೈತ ಮತದ್ರವ್ಯ ಮತೀಯ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮ ಮಹತ್ವ ವಿಶ್ವಮಾನವನದಂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾರ್ಮೋನಿಕ್ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ದರ್ಶನ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಭಾರತಿ ಯ ಧರ್ಮ ನೆಲೆ ಗಟ್ಟಿನ ವೇದೀ ಮಿತಿ.

ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರಣ್ಯಕ ಮತ್ಸು ಉಪನಿಷತ್ತು ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಪರಿವಾಚ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದದಿದ್ದರೂ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಸಾಕು ಈ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಜ್ಞಾನ

ವ್ಯಂಜಾಗುತ್ತದೆ ತತ್ತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ರಚಿಸಿದ್ದನೆ ಎ ದಾಸ ಕೂಟ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಎ ಹ್ಯಾಯ ಭಂಡಾರದ ಪೊಲ್ಕುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವುದೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚಳ

ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅನಂತ ವೈವಿಧ್ಯವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖವನು ನಾವು ಕಾಣುವುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಒಂದೇ ಆ ಸ್ಥಾನವನು ಏಂಬಬ್ಬದು

ಅರವಿಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಶೋಷವ ದಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗಾದರೋ ಅವು ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಭೀಕರವ ದ ರಕ್ತಕಲುಷಿತವಾದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಮೆತ್ತಿಸಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನಷ್ಟ ಉಚ್ಚವಾದ ಇನಷ್ಟ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಂದ್ರಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ ದೃಷ್ಟಿ ಸದಾ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಜನವೆಂದ ವೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಬುದ್ಧಿ ಕಾಕರ್ಚುಗಳು ಅಪಾರ ವೈವಿಧ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅನಂತ ಬೇತನ ಗಾಢಾಹ್ಲಾರಯಕ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮವು ಎದಾ ಭಾವಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೇ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಶೈವ ಮತಗಳ ನಡುವಯೂ ನಡೆದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಆಜಞತಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಅವ ರಾಜಗೀತಿಯ ಸಾಂಕರ್ಯಗಳ ವ ದೈಯೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಂತ ಒಂದು ಸ ಕೀರ್ಣ ಧರ್ಮ ಶತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಉಳಿದು ಒಂಬೇಕಾದರೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಕರಂಥ ಮಹಾ ಚಾರ್ಯರ ಗಳ ಅವತಾರವೇ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಸದಾಸಕೂಟಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಕಾರಣ ವಾಗಿದೆ

ಜೀವಂತವಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವ ದ ಮರಂಪರೆಯ ಎ ಭಾರತದ ಅಂತರರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೂರ್ಣ ಕಾಲದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವಿಶಾಸ ಅದರ ಸಂತ ಪುರುಷ ಮರಂಪರ ಹಾಗೂ ಗುರುಪಂಪರಿ ರಾವಾನ ಜ ಮಧ್ವ ಜೈತಪ್ಪ — ಪಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಗುಣವಾರ್ತಾ ವಿಶಾಸ ಎನು ವ ಅರವಿಂದರ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯವೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಚಂದ್ರ ಯ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯ

ಶ್ರೀ ಪಾಪರಾಯರ

ಇತ್ತೆ ಜಾರಿಂತೆಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಂದು

ತುತ್ತು ಕೊಡ ವರ ಕ ನೆ ಸೊ ಕೃಷ್ಣ

ಇದು ಮನ ಕೆಲವದ ದೈವಕ್ಕೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಬಡತನದ ಹೊಸವೆಯ ಹಾಡು ಯಾವ ಹವ್ಯಾಸದಲ್ಲಿಲ್ಲ ? ಯಾವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ವೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ? ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ?

ಸಂಸಾರ ಬದುಕನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಕ್ಕೊಯ್ಯುವ ನೈಜ ಬಂಧು ಆದರೆ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಉರಿ ಪರ್ವತ ಗರಳವ ಡಾ ತೂಲ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಹಗ್ಗ ಗರಗಸ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಗಿ ಹೊಸಿತ ವ ಅನುಭವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಗೂ ಇದೆ ಆದರೆ ಈ ನೆರಳದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಾರಿಕಾಣ ಅದನ್ನೇ ದಾಸರು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಬೇಸ ರದ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಿಡು ಆ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ

ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ
ಸಾರ ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಓದದೆ ಎಂದೂ
ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನ ಪುಟ್ಟದಂತೆ

ಇಲ್ಲಿ ವ ಧೈಶಬ್ದವೊಂದನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಬೆಚ್ಚಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಿಂಬವನ್ನು ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಾಗ ಹೇಸಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಈ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣ ಪ ದೈವ ಯೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಾಡಿ
ಸೋಮ ಸೂರ್ಯರೊಂಬ ಕಲತ ಹೂಡಿ
ನೇಮದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿ ಮಾಡಿ
ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ
ಸರ್ವ ಜೋದ್ದವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ

ಯಾವಾಗ ಕಾಣುವ ದೈವ ಬರಂತದೆ ಯಾವ ಒಗ್ಗಿರುವ ಬೇಸರ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತೋ ಈಗ ದಾಸರಿಗೆ ಅದೇ ಜಗತ್ತು ಬಿಡು ತನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ಸಂತೋಷ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬರಂತದೆ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡಿದ ಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಾಗ ಮೂತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಸ ದಾಸ ಕೂಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹು ವಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ಕಡೆ
ಶ್ರುತಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂದಿದ್ದು ಇದ್ದು ದು
ರ್ಮತಿ ದುಷ್ಪಚರಿತೆಗೆ ಎಳೆಯುವಿದೆ ಎನ .

ಎಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮೂರ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಯೆಣರಂ ಬುರುವರಂ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ
ಬಾರೆಂದು ಯೆ ಪಂಭಟರು ಎಳೆಬೊಯ್ಯುವಾಗ

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಂತನತೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಸತ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವ ಮಾನವ-ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಹಾಡುತ್ತದೋ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ

ಈ ದೇಹ ಬಿಟ್ಟು ಬಳಿಕ ನಿನ್ನವರಂ
ಬೀದಿಯಲಿ ಒಂತು ಬೊಟ್ಟಿ ಹಾಕುವರು
ಬಾದಗೋಸ್ಕರ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿ ಸುಡುವರು
ಬೂದಿಯಂ ನೀರೊಳು ಬೆರಸಿ ಚೆಲ್ಲುವರು

ಜೀವನ ನಶ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಆ ಜೀವನವನ್ನೇಕೆ ಅಪ್ಪಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಾಮೋಹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವಿಯನ್ನೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾನವ ಜನಾಂಗವನೇ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪರಿವಶನಾಗಬೇಕು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಸಂತನೂ ಮಾಡದ ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೊಡದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥ ಮಾಡಿದೆ

ಸಂಸಾರಿಗೆ ಪತ್ರ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬಲ್ಲದು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಭಾಷೆ ದರ್ಶನವೇ ಬೇಡ ಬೆಂದು ದಾಸರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಕಡೆಯತನಕ ಅದರಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ವೃಥಾ ಜೀವನ ಹಾಳುಗಡದ ನೀಡ ಸಂಸಾರಸ್ಥಾನದು ದುಃಖಸಾಗರ ಹೆದರಿ ದೂರನಿಲ್ಲಬೇಡ ಭೈರೋಗಾಗಿ ೧೪ ಬಿಟ್ಟು ಧುಮುಕು ಈಜಾಡು ಈಜದಡೆ ಸೇರು ಭವದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದತ ಸೇರಿದಾಗ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡು

ಮನವ ನಿರಿಸುವುದು ಒಂದು ಕಷ್ಟ ಪರಿಧಾಡುವಂಥ ಆ ನಿಗ್ರಹ ತಕ್ರಿಯೆಗೆ ನೀನು ಗಳಿಸಿದೆಯಾದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ನೀನು ಧನ್ಯ

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರು ಜನನಿ ಜನಕರ ಪೂಜಾ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ "ದಿಯನ್ನಿ ಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಪಾದದ ಮೇಲೆ ಎಂಡವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ "ಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಹೋಗುವುದು ಕೊಂಕಿಳ ಪೂಜಾ ಪ್ರಪಂಚಯೋಗಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಪ್ರವಚನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು ದೇವತಾ ಪೂಜಾ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾರಿ ಹೋಗುವುದು ಅನುಬಂಧಿಗಳ ಪೂಜಾ ಗೃಹ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿ ಹೋಜನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದು ಆದರೆ ಪರವಿಶ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಪೂಜಾ ಯಾತರಿಂದಲೂ

ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಪರಾವ ದಂತೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬಾರದೂ ಎನು ೨ ಮಾತು ವರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇತರರ ಮುಂದೆ ಕೈಚಾಚಬೇಡ ಎನ ಅನ್ವೇಷಣೆ ನೀತೇ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂಭಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಪರಶಾಸ್ತ್ರನ ತೊಂದ ನಾಗಿ ಇದ್ದು ದುಡಿಯಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಬಂದೂ ಪಾತ್ರವೇ ಸಂಖ್ಯೆ ದಂಖ ವರ್ವತದಷ್ಟು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧ ಎಂದೆಂದು ಸರಿಯರಸ ವಿಜಯ ವಿರಲನಂತ್ರ ಕುಂದದೆ ಹೃದಯದೊಳು ನೆಕೆಕಂಡ ಪೂನವೆ ಎಂದೂ ಸಂಖ್ಯವನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಆ ದೇವತಾಂತರ್ಯಾಸಮಿಯಾದ ಪರನಾತ್ಮನನು ಶರಣಾ ಹೋಗಬೇಕು

ಎನಾದರೇನು ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ವೇದ ಓದಿದರೇನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನೋಡಿದ ರೇನು ಕಾದಿ ಕಾದಾಡಿ ಗೆದ್ದ ರೇನು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಾಮ್ಯವ ವಿಜಯದಾಸರು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಖ್ಯತೆಯನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಮಗನವ ಪರಶಂತ್ರ ಯೋವುದೂ ಅವನ ಅದೀನವಲ್ಲ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಬೇಕನಾಬೇಕನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಸಂಭಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ

ಹರಿಯೇ ನನ್ನಾಧೀನ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನನ್ನಾಧೀನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನಾಧಿ ೨ ಪಂಚಜೂತಾತ್ಮಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿಗಾಧೀನ ಮನಚಿತ್ತಗಳು
ಹರಿಯೇ ನನ್ನಾಧೀನ ಸಕಲ ಬೇಕನವು
ದೈವವೇ ಕುಣಿಸಿದರೆ ಕುಣಿದ ನಗಿಸಿದರೆ ನಗುವೆ
ಮಣಿಸಿದರೆ ಮಣಿದ ಆಳಿಸಿದರೆ ಅಳುವೆ

ಎನ್ನುವ ಸರ್ವ ಶರಣಾ ಭಾವದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತದಯ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ ?

ನಂತರ ಬರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರೌಢವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತತ್ವೋಪದೇಶಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತ ಭಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಆದಿ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಲಭ್ಯವೆ ಉಪನಿಷದ್ ಪ್ರಮೇಯಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಾಳಲಿ ? ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಬಿಡಾರವು ಬೀಳತೊಡಗಿದೆ ಕೆಟ್ಟುಗಳು ಸಡಿಲದವು ಒಳಿ ಮೊಳಿ ಕೆದರಿದವು ನಟ್ಟ ಕಂಬಗಳು ಕುಸಿದವು

ತೊಟ್ಟ ಪದಸಾಲೆಗಳು ಒಟ್ಟು ಒಯಲಾದವು ಕೆಟ್ಟಹೊದ್ದಿಸಲಾರತೋ ಸ್ವಾವಿಣ
ಎಂದು ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನನಾ ಗಿ ಮಗಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾಗಾದಿ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ದುಷ್ಪ್ರಭೋಗಗಳಿಗೋಳವಾದವೋ |
ಸಾಗಿ ಬಾರವೋ ಹಿಂದಕ್ಕೆ—ಸರ್ವ ಶ ಯೋಗಿಗಳ ಒಡೆಯ ಕಾಯಂ |
ಅವಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಾವೊಂದು ಸುಖ ಕಾಡೆನೋ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆಳಲ ಸೇರಿದ ಅಬುವಿನ ತೆರನಾದೆನೋ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬದ ಕುವ ಇಲಿಯಂತೆ ಈ ಸಂಸಾರ
ಯಾವ ನೆಟ್ಟು ?

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗ ಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಅಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು
ತಾಮಸ ಗುಣಯಾದರೆ ಅಧಿಭೌತಿಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎರಕ್ತಿ ಭಾವನೆ
ಯೊಂದರಲ್ಲೇ ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ಕಮತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು ಹಾಗಾಗಿ ಎರಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ
ಹುಟ್ಟಿದರೇನೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯು
ಪೂಜೆ ! ಅರಿಯದವ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತರ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರು ವೇದ ಪ್ರವಣಾ ಪ್ರಮಿತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು
ಸಾಮಾನ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಗೃಹಿಸ್ಥಲ
ಸಾಧ್ಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹೊಸ
ಚೈತನ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ತಂದಿದರು ಪರಾಪರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ ಲಬವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಮನ ಒಲಿಸಿದರು ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಉಪಾಸನೆಗಳ ಹೃದಯ ರ್ಗವೆ
ವಾದ ಹಂಗವನ್ನೊಂಟಿ ಮಾಡಿದರು

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನ ವಿಸಂಗತವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಒನರಿಗೆ ಇವೆರಡೂ
ಒಂದೇ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಹರಿದಾಸರದು

ಗ್ರಂಥಾಲಯ

- 1 The Foundations of Indian Culture and the Renaissance in India by Aurobindo
- 2 ತತ್ವಸಾಕ್ಷಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ—ಡಾ|| ಎಸ್ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್
- 3 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಕಳೆ ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪುಕೆ ಸಂಪುಟ 33-34

ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ಡಾ|| ಅರಿಯೇಸ

ಗಾನರಸ ಶಿಶುವನು ಪಶುವನು ಫಲೆಯನ್ನು ಕೂಡಿ ರಂಜಿಸುವಂತಹದು ಹೃದಯಾನಂದದಾಯಕವಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲಸತ್ತ್ವವೆನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಸಂವಂಧುರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವಾಹಿಗೆ ಕನಡೆ ನಾಡಿನ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಚಿರಸ್ಥೂರಣಿ ಯಾವುದು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಜನಮನಗಳನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ವರ್ಗ ವೆತ್ತು ದೇಶ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿರುಚಿಗಳಿಗೆ ಮನಕೊಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸಗೊಂಡಿದೆ

ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಭವಯ ಎಲ್ಲೆಗಳಿಲ್ಲ ಹೃದಯವನ್ನು ಆದ್ರಗೊಳಿಸಿ ಬಲ್ಲ ಸಂಗೀತ ಬಾಷಾಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅತಿ ತವ ಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಛಾಪೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವತ್ತ್ವ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತವಾದುದು ಅದರೂ ಅದರ ಸಂಗೀತ ಮಾದ್ಯಮ ಎಲ್ಲ ರೂಪರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನಿನ್ನದಗಿಸಿತು ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಯಾಯಿತು ಕೆಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಬೇವಗಳಿದ್ದರೂ ಹೊವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯುಳ್ಳವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇರೆ ಬರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಇತರರ ಹಿರಿವೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಜನ ಕಲಾನೈಪುಣ್ಯವನು ಪರಸ್ಪರ ದಿನಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಅಸಹಜ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರನಿಂದಿ ಮೂಲಭೂತಗುಣಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಪಾಗರಿಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಹನೀಯಗುಣಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವೆ

ದಿಲ್ಲ. ಹರಿದಾಸರು ವ ತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ನಡುವಿನ ಕೊಳ ಕೊಡುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

೧೩-೧೪ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಪರಪರಿಶೀರ್ಷಕರ ಕನ ಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ಭು ಕೃತಿಕಾರರ ಲಾಗಿದೆ. ೧೨-೧೩ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೃಷ್ಣಮಹಾಶಯ ತೆಲುಗಿನ ಮೊದಲ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು. ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಪರಪರಿಶೀರ್ಷಕರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ರಾಗಯಂತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡತಕ್ಕ ಮಚನಗಳು ರಗಳೆಗಳು ಹಾಡುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣಮಹಾಶಯರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕ ರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಕಿಯನ್ನೂ ಬೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಅಂಧ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಅನ್ನಮಾಕಾರನೇ (15ನೆಯ ಶತಮಾನ). ಕನ ಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಿಗೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಹಂ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ದೇಶಿ ರಾಗಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಗ್ಗೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಮ್ಮ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗಳು ಒಗ್ಗೂಡಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಗಾಢದಿಂದ ಗೀತಗೋವಿಂದಪದವರೆಗೆ

ವೇದಕಾಲದ ಸಾಮಗಾಢ ದಾವಿಲೆಯಕಾದ ಮೊದಲ ಸಂಗೀತಯಂಗಳವೆನ ಬಹುದು. ವೇದಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಗಾಢಾ ಸಾಮ ಮಂತ್ರಾದಿವು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಉಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧ ಮಾಡಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು. ಭರತ ಮುನಿ ಯಂತ್ರಪದರು ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವರಬದ್ಧಮಾಡಿದ ಕಾಲವೆನು ಗಾಂಧರ್ವ ಯಂಗಳವೆನ ಬಹುದು. ರಾಮಾಯಣಾ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಆಖ್ಯಾನಗಳು ರಚಿತ ವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆನು ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗಾನಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಾಢ ಮಾಡುವ ಕುಶಿಲಪರಿದ್ವರು ದೇಶಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಗೀತ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಿ ರಾಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮಹಂತನೆಂಬ ಮಹಾಶಯನ ಬೃಹದ್ದೇಶಿ ತಂಬ ಉಪಯುಕ್ತಗ್ರಂಥ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ದೇಶಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಧ್ರುವಾ

ಗಾನವೆಂಬ ಹೆ್'ರಿ ಡಲಾಯಿತು ತಾರ್ಖದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಶಾಖಾಪುರ ಕರಣ ಪ್ರಬಂಧ ವರ್ಣಪ್ರಬಂಧ ಅರಾಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಂಧ ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣ ವರ್ವಿಟ್ಟಿತು

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ತನ ಅಭಿನವ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ೧ ಗ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಗಮನ ಕಲ್ಪಿಸುವಂತಹದೊಂದು ಹೋಲುವಂತಹದೊಂದು ಗೀತಗೋವಿಂದಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬೆಕ್ಕಿ ಶೃಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಾಯಿತು ಜಯದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಹಾಳುಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಚಿಸಿದ ಅಭಿಲಾಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಸಂಗೀತ ರಸಕರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದವರು ಯಾರೂ ದೇಶೀಯ ರೀತಿಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರನ್ನು ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಾತನ ವಾಗ್ವಿವೇಕಾರರು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ತೆಲಂಗ ಮತ್ತಿತರ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಪ್ರೇರಣೆ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಂದಾಸರಿಗೆ ತೊದಲೇ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಗೀತೆಗಳು ರಚಿತ ವಾದುವು ಕವಿರಾಜವರ್ಣನ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಟ್ಟುಗಳ ರಚನೆ ನಡೆಯಿತು ಬೆದಂಡೆ ಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತೃಂಗಾರಾದಿ ರಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತೀ ಕರಣಕ್ಕೆ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾಡನ್ನು ಶಿವಶರಣರು ಬರೆಸಿದರು ಶರಣರ ಅನುಭಾವ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಣಾದಿ ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಜ ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳು ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಲೂ ಅನುಮಾಗುವ ಸಕಲೇಶ ವಸದರಸರ ತಂಗುಳಿಗಲಿರು ಮರನೆ ಎನ್ನಂಗದೊಳಿಹು ಶಿವಲಿಂಗವ ಮರನೆ ಎಂಬ ಶಂಕರಾಭರಣರಾಗದ ಕೃತಿ ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದು.ವಿವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಸಂದೇಹ ಕೀರ್ತನ ಪರಂಪರೆಯ ದೊಟ್ಟಿವೊದಲನೆಯ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ತ್ವ ಆ ಕೃತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು (ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶವರ್ಯಾರ್ 1975 4) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಚಿನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮುಂತಾದವರೂ ಭಕ್ತಿಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ತಮಿಳು ನ ಯನ್ನಾರರ ತೇವಾರಂ ಗೀತಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫುರಿಸುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮರ ಭಕ್ತಿಗೆ ತೆ ಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದಲೂ ದ್ವೈತ್ಯವ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಿ ಬ ಗ ರುಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹೊರಬರಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ವ ಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವಾದಶಸೂತ್ರದ ಮೂಲಪ್ರೇರಣೆ ಇದು ಎಂದು ಅನೇಕ ಇದ್ವಾಂಸರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಮೂತ್ರಗೃಹದ ಸಮಾಜದ ಹಿತ ವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹರಿದಾಸರು ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಎಹಿತಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ತ್ತಾರೆ.

ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನ ಪರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಪಷ್ಟವ ಗಳನು. ಅನಂತರದ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನೆ ಕಾರರನ್ನು ಆದು ಕೂಗಿ ರೂಪಿಸಿದೆ ಎಂಬ ದನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ತೆಲುಗಿನ ಆದಿಕವಿ ಎಂಬ ಬಿರುವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ನನ ಯಂ (11 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅನಿಬದ್ಧ ರೀತಿಯ ದೇಶಿ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆ ಇತ್ತೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ದ್ವಿಪದಿ ತರುಪೋಟ ಮಧ್ಯಾಕ್ಷರ ರಗಳೆ ಮುಂತ ದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ನನ್ನಯನಿ ಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಕ್ಕೂ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ನನ್ನಚೋಡ (12ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಉಯ್ಯಾಲೆಯ ಹಾಡು ಗೌಡು ಗೀತೆಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ದಾಸ ಪಾಲ್ಕುಂಕಿ ಸೊ ಮನಾಥ (13 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಪರ್ವತ ಪದ ಅನಂದ ಪದ ಶಂಕರಪದ ನಿವಾಳಪದ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ ಪದ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಯುಗ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾಕತೀಯ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕಾಲದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಪರಿಚಿತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಕೃಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈತ ಬರೆದ ವಚನಗಳು ಕನ ದ ವಚನಗಳಂತೆಯೇ ರಾಗಯೋಕ್ತವಾಗಿ ಹಾಡ ತಕ್ಕಂತಹವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ರಾವು ನ ಮಗಳು ಸೈಸಿಂತ ನಾಮಗಳ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವರಾಡಲಾಗಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಎಂಬ ಹೆಂಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಈ ರಚನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಿನವಾಗುತ್ತವೆ.

ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾಳಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಹೋಬಿಲ ಮತ್ತೂ ಸಿಂಹಾಪಲ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ 13-14 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮುಚಾರ್ಯನ ದೇವರಸಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ತಾಸನಾಧಾರವಿದೆ ಎಗಂಟಿ ಎಂಬವರು ಸಂವಕಾರು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಏಲ ಪದ ಮತ್ತು ಫಚನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರು-ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ನರಹರಿಕೀರ್ತರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕನ್ನಡಕೀರ್ತಕಾರರ ಪರಂಪರೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತ್ವಾಗರಾಜರವರಿಗನ ತೆಲುಗು ಸಂಗೀತಗಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲಾಗಿದೆ ಈ ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತತಾತ್ವ ಪರವಾಗಿ ಅಳವಾಗಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಲು ಇದೊಂದು ಪೀಠಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಲ್ಲಿ ಪದಕವಿತಾ ಪಿತಾಮಹ ನೆಂಬ ಬರೆದೂ ತಾಳ್ಳು ಪಾಕ ಅನು ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ ಇವರು ಕನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಎಂಬ ಏಳುಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿರಬಹುದು ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಪರಂಪರೆ ಕನಡದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆನಬಹುದು

ನರಹರಿಕೀರ್ತರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತರೇ ಮೊದಲಿಗರು ಇವರ ಏಕಾಂಕ ಹಾಡುಗಳು ಫಣಶ್ರೀ ಈಗ ಲಭ್ಯವಾಗು ತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರವರೆಗೂ ಇವರ ಪ್ರಭಾವ ಹಬ್ಬಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಯಾವ ಆಧಾರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ನಿಷಾ ವಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ನರಹರಿಕೀರ್ತರ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ತವಿಂಟನಾಡಿನ ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರೆತಿರಬಹುದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರು ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿದೀತಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು ಅವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಗೀತಗಳನ್ನು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೊಟ್ಟಿರ

ಬಹುದೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂಪರ್ಕ ತಲುಗು ಸಂಗೀತಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಗೋಪಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೂ ಆಪಾತಮಧುರವಾದ ತೆಲುಗು ಕವಿ ಪೋತನನ ಅಂಧ್ರವಂಶಾಭಾಗವತ ವನ್ನು ಕೇಳಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಛೋಗ ಮತ್ತ ಮೃತ್ತ ಮಮ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ವೂಡಿದರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕ ರಣವಾದ ಹರಿ ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಬೋಧೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಬಿಂತನೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟ ಗಳ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೆನಿಸಿ ಕನ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತೀಂದ್ರರಾದುದರಿಂದ ಶೌಕಿಕರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನು ಸಾಧಿಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ವಿಜಯ ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಇವರು ಅನ್ನವಂಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಒಡೆದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮಕಾಲೀನ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನ ತೆಲುಗು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು

ಏಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉಗಮವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಶಿವಶರಣರ ಗೀತಪರಂಪರೆಯನೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಏಜಗುಣರನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಇವರದು ಜ್ಞಾನವರ್ಣಾ ಮರತ್ತಿಯೇ ಏಜಗುಣರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಯಿತು ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಏಜಗುಣರ ಜಾಡುಗಳು ತತ್ತ್ವದ ಬದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಪರಮ ತ ಖಂಡನೆಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡದ ತಾತ್ವಿಕ ಅನುಭಾವ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತವು ಏಜಗುಣರು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ತಾತ್ಪರ್ಯಕರೀತಿಯನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಾಬಲೀಲಾ ಮಂಜಾಂತ ಶಿವಯೋಗಿ ಘನ ಮರಾರ್ಯರು ಮಂಚಿನ ಪಟಪುರಿ ಮೈಲಾರ ಬಸವಲಿಂಗ ಶರಣರೂ ಶಿಶುನಾಳ ಶರಣರೂ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದಾರೆ

ಅಶ್ವಮಾಜಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಂಚಾರ್ಯರದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ

ಸೇರಿದ ಒನ ವ ಯ್ಯ ಅನೇಕ ಿಪಯಗಳಲ್ಲಿ ತೆಲಂಗಾ ಮುಕ್ತ ಕನ್ನಡ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರ ರ್ ಮರ್ಗಾದರ್ಶಕರು 15 ನೆಯ ತತವಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 16 ಶ ದ ಅರಂಭದ ದಶಾಬ್ದ ಯವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಅನ ಮಯ್ಯ ಸಾಮರಾರು ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ತಾಳ್ಮೆಪಾಕ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅನ್ನ ಮಯ್ಯ ಅನಂತರ ಕ ಲದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೆಷ್ವ'ರ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಚನೆಯಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶೈಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು ಇವರು ಸ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎರಡ ಸಂಕ ಿನ ಎಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಈಗ ಅಲಭ್ಯ ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಅನ ಮಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ ಚಿಕ್ಕ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯನು ತೆಲಂಗಾ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಈ ಕ ತಿಯಿಂದ ಗೂಢಲ ಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರೀಪಾದರಾಯ ಮತ್ತು ನಿಜಗ ಣರಿಂದ ಪ್ರೀರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ಬಹುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಪೋತ್ತೂರವನೂ ಗಲ ಬಯಸಿದವರಲ್ಲ ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕ ಟೀಶ್ವರನ ಸೇವೆಗೆ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಮಹಾಭಕ್ತ ಇವರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನು ಕಾರಂತಂಕ ಸಾವಿರ ರು ಶ್ರಂಗಾರ ಸಂಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಅಳವಾರರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಗಿಗುಗ ಇವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಎಖ್ಯುತವಡಿಸಿದವರು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಅನಂತರ ವೇದಂ ತ ದೇಶಿಕರು ಶರಣೋಪಯಿತಿ ಅನ ಮಾಚ ರ್ಯರು ಮಂಕೇಶ್ವರನ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರ ದರು ಪ್ರೀಪಾಚ್ಯವಿನ ವಶಸ್ಥ ಲದ ಕೌಘವೇ ಶರಣೋಪಯಿತಿ ಆಯ ತೆಂದೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರರ ಗುಡಿಯ ಗಂಟೆ ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೂ ರಮಣನ ಕ್ಷಿಯ ನಂದಕಾಂತದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಜನಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತೆಲ್ಲ ಅಮೃತಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಂ ಡಿದ ಹಾಡೆಲ್ಲ ಪರಮಗಾನವಾಯಿತು 16ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಂ ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ನ ಮಾರು 70 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸ ಹಿತ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ ಈ ನಡುವೆ ಸ್ವಳ ವ ರಸಂಹರಾಯನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗಾದ ವಿರ ಗದ ಪ್ರಸಂಗ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಪರಸಂಹರಾಯನ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಕೀರ್ತನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ ನಂತೆ ಪರಪರಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವ ನಾಲಗೆ ಪರರ ನುತಿಸದಂ ಮೂರಹರನ ಪದಗಳಿ ಗೆರಗಿದ ತಿರ ಪರರ ವಂದಿಸದಂ ಎಂದು ಅನ ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂಡ ಪರಸಂಹರಾಯ ಕವಿಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿ ಸಂಕೋಲೆಗಿಳಿದು ಬಿಡುಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ ಮೂವರರು 32 000 ಸಂಕರ್ತನೆಗಳನ್ನೆ ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಇದುವರೆಗೆ 14 000 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ ಇವು ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾಮ್ರ ಪಟಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಭಕ್ತಪದಿಸಲಾಗಿರ ವುದು ವಿಶೇಷ ಅನ ಮೂವರರೊಬ್ಬರೂ ಎಂಬ ತಾಳ ಪಾಕ ಚಿನ್ನ ಪ ನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅನ್ನವಯ್ಯನ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ

ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಅನವಯ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂಬುದು ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಳುವ ನೆರಸಿಂಹ ರಾಯನೊಂದಿಗೆ ಕೂಂಡಿದ್ದುದು ಹಾಸನದ ವಿಷಯ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ವಾಗ್ಗ ಯಕಾರರು ಫೆಟೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಕಿಳಿಯದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಬಹುಪಾಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತಂತಿವೆ ಅನವಯ್ಯನ ಇಷ್ಟ ದೈವ ತಿರ ಪತಿ ಎಲೆಟರಮಣ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಅನವಯ್ಯ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೆಯೇ ನರಂಜನ ಬಗ್ಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ಎರಡಿದ್ದಾರೆ ಅನವಯ್ಯನ ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿರುವು ದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಇಬ್ಬರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ ಆದರೂ ಅನವಯ್ಯ ಮೊದಲು ಸ್ವಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಿಯಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರು ಮಾಧ್ವರು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ರ ಮೌಯಿಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪಂ ವಂತ ಮುಂತಾದ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದರು

ಪಾಶ್ಚಲ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಗೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಿಯರು ಬಂದು ವಿಧ ವಿಧವಾಗಿ ದೂರ ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಯೋ ಮಂತ್ಯಳನ್ನು ಆಟ ಆಡಿಸಲು ನಾನೇನಾದರೂ ದೊಡ್ಡವನೇ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೂಸುವೆ ? ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ--

ಗೊಲ್ಲತಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಎನ್ನ ಮೇಲೆ
ಇಲ್ಲದ ಸಂದ್ವಿ ಪುಟ್ಟಿಸಿ
ಕಳ್ಳನೆಂದು ದೂರಂಚಾರೆ ಎನ್ನ
ಕೊಲ್ಲುವೇಕೆಂಬ ಬಗೆಯೆ ಎಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ಅನ್ನಮೂವರರೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಇಂತಹ ಸಂವಾದ ಅನವಯ್ಯನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆ. ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಪ್ರೀತಿಪದರಂಭದ ಭಾವದ ಗೀತೆ ಕೂಡ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದಂತೂ ಅನವಯ್ಯನರೂ ಪ್ರಮುಖ ಗೀತೆಗಳೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತವನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಗೀತದ ವ್ಯಪ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಪದರಾಯರೂ ಮತ್ತು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರೂ ನೀಡಿದ ಕೊಡಗೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳ ವಿಭಾಗ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಂತಃಸಾಮದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ನಾವು ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಬ್ಬರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಭಾದಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ಕೀರ್ತನಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪದನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧ್ಯಾತರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತಿರುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಚರಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಅಂಥ ಪದಕವಿತಿ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದರೂ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡವರು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಜನ್ಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನವಯ್ಯನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿತ್ತು. ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನನ್ನ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಮಹನೀಯರೂ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾದ ಎಪ್ಪಯವನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನವಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ ಎನ್ನ ಬರೆದ ಈ ವಿಷಯ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಂದು ನಂಬಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಅವತಾರವೆಂದೂ ಹೂಗುಳಿದರೆಂದೂ ಅನವಯ್ಯನ ಕನಡ ಸಂಕೀರ್ತನಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅವತಾರವೆಂದೂ ಸ್ಮರಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವರು. ಅನವಯ್ಯನು ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಲೇ.

ಅನ್ನವಯ್ಯನಿಂದ ಸಂದಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದನೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದೂ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪರಿಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು.

ಒಂಟನಗರದರಸರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತರ ಗಿಡ್ಡದಿಂದ ಕನ ಡಿಗರಲ್ಲೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯಿಂದಿಗೆ ಅಮುಖಂಧ-ಪರ್ವಟ್ಟಿತು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ನಿಗೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಕುಂಟಾದ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಮಾಕಾರ್ಯರ ಲೇಖನಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಂಧೇಹವಿಲ್ಲ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಲೇಖನಗಳು ಭಾವದಲ್ಲಿ 'ವದವ್ರಯೋಗ'ದಲ್ಲಿ ರಚನಾವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು (ಕೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ್ 1982 42)
1 ಮತ ಸಾಧ್ಯತ್ಯಗಳು 2 ಪರ್ವಣ ಸಾಧ್ಯತ್ಯಗಳು 3 ರಚನಾ ಸಾಧ್ಯತ್ಯಗಳು
ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾರ್ಗೀಯಕಾರರೂ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಸಂತರ ತನಿ ಮಾಡಿದವರೇ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊಸದರಲ್ಲ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪುರುಷೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಲಾಗಿ ನೋಡಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಟ್ಟಿನೆಂದು ದುರ್ಜನರೂ ಹೇಳುವರು ಬ್ರಹ್ಮ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದನು, ಶಿವನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ದರಿಸಿದನು ಎಂದು ಅನ್ನಮಯ್ಯ ರೈರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೂಡ ಮಾಯಾವಾದಿ ಮತಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯ ಹಚ್ಚು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದೂ ಸ್ಮರಿಸದ ಜನರ ಸಂಗಟೇಡ ಮಾಡ್ತಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವದ್ಧತಿ ಬಡಬೇಡ ಬಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದರು

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಭಕ್ತನೆಂಬುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲಭಕ್ತರೆಂಬುದು 'ಪ್ರಜ್ಞಪನವೇದ ವಾದವು ಅನ್ನಮಯ್ಯವಿರಲ ಸಂತೀರ್ತನ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ವಿರಲನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನೆಂದು ಸಂದಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಂತೀರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದರು

ಶರಣ ನಿನ್ನಗೆ ಶರಣೆಂಬರು ವಿರಲ
ಕರುಣವಾರಿಧಿ ಎನ್ನ ಕಾಯೋ ವಿರಲ
ಕಂಡೆ ನಾ ನಿನ್ನ ವೆಂಕಟನೆಂಬ ವಿರಲ

ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಮೃಷ್ಯವ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಅನಂತರ ಗುರುಮಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವೆಂಬ

ಭಾವನೆ ಹಲವದೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು (ಕನ ಡಾನುವಾದ)

ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಆಚಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದೇ ಬುದ್ಧಿ
ಗುರುವಿರಂವವನಿಗೆ ಕೊರತೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ
ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೇ ತೋರಿದರು
ಅಕಡೆಯ ಜನ್ಮಗಳ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚು

ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಅನ ಮಯ್ಯಂತೆ ಗುರ ಭಕ್ತಿಯೆನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುವಿನ ಗುಲಾವನ ಗುವ ತನಕ ದೊರೆಯದೊ ಮಂಕು
ಗುರುಬೈವವರಿಯದೆ ಹಿರಿಯನಾದರೇನು
ರಾವನಾಮವ ನುಡಿ ನುಡಿ ಗುರುಗಳ ಚರಣವ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ವೈಷ್ಣವೀಶ ಮಾರ್ಗವೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸಭೋಜನೇ
ಜನಪದಗೀತೆ ಅನಂತರಣೆ ಮಂತ್ರಾದುವಾ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನೂ ಕಾಣುವ ದು
ಅನ್ನಮಯ್ಯನನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನುಕರಿಸಿದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಕೆಳಗಿನದು
ಮಾಳವಿರಾಗ ತರಣು ತರಣು ಸುರೇಂದ್ರ ಸನು ತ ತರಣು ಶ್ರೀ ಸತಿವಲ್ಲಭಾ

ತರಣು ರಾಕ್ಷಸಗರ್ವ ಸಂಹರ ಶರಣು ವೆಂಕಟ ಛಾಯಕಾ
ಇದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನ ಸೀತನೆಯ ಸಲ್ಲವಿ

ಮಾಳವಿರಾಗ ತರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರವಂದಿತ ಶರಣು ಶ್ರೀಪತಿ ಸೇವಿತ
ತರಣು ಪಾರ್ವತೀತನಯ ವೊರತಿ ಶರಣು ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ

ಇದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಲ್ಲವಿ (ರಣಗೀತಾಂತರಾವು, ಅಂಭ್ರವಾಗ್ಗೀಯಕಾರ
ಚರಿತ್ರಮು ಪು 114)

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀಂದ್ರಾದ ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ
ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯ ತಿಳಿದದ್ದೇ ಶ್ರೀರಂಗ ತಿರುಪತಿ ಉಡುಪಿ ಮಂತ್ರಾದ
ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನವನು ಕೈಗೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರ ದೈವಗಳನು ಕಂಡಿತ ಹಾಡು
ಗಳನ್ನೂ ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ
ಕಂಡು ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಕೆಲವರು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮೀಪದವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಮನೋಭಾವ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸು
ತ್ತದೆ ಉಪದೇಶ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಧಾಟಿಯನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯ
ನಿಗೆ ಇವರನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕೆನಕದಾ' ಮತ್ತು ವಾದಿರಾಜರ ಅಂತರ ಅಜ್ಞಾತಪರ್ಮ ಪುರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜಯದಾಸರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಪರಿಗೂ ಹಿಂದಾ' ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತೆಲಗಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೆ ತನಕಾರರೂ ಉತ್ಸವಂ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಕಂಚಿರೈ ಗೋಪಿನ (ಬದ್ರಾಚಲ ರಾಮದಾಸ) ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತವಜಾಚಾರ್ಯರು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ತೆಲಗು ರಚನೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬಿಳಿಸಿದರು. 15 16 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತಾಳ್ಮಪಾಕಯುಗವೆ' ಬಹುದು. 1620 ರಿಂದ 1680 ರ 3ರಗೆ ಬಾಳಿದ ರಾಮದಾಸ ಭಜನೆ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕೆ ಟ್ಟ ಪ್ರಚಾರ ಅವನುವಾದುದು. ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅಂಧ್ರದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಜ ದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹರಿಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ಮೂಲಕ ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಹೊಂದಿದೆ. ರಾಮದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆನಂದ ಭೈರವಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಬಳಸಿದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಇವರೇ ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಿಪ್ರಾಯ ಘೇದಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಮದಾಸರ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಆನಂದ ಭೈರವಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ.

ಪುನಿಕೆ ಬಂಗಾರಮಾಯೆನೆ ಕೋದಂಡಪಾಣಿ

ರಾಮನಾಮನೇ ಚಿ ನನಮಃ

ರಾಮನಿವಾರಮು ಮೂಕೇಮಿ ವಿಚಾರನು

ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು.

ಇದ್ದುದೆ ಆಹಿರಿ ಭ್ಯಾಸಿ ನಾದನಾವದ್ರಯ ತ ಕರಾಪರಣ ಮುಖಾರಿ, ಸಾವೇರಿ ನಿಲಾಂಬರಿ ನವರೋಜ್ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮದಾಸರೂ ಕೆ ತನ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರದ ರಾಗಗಳಾದ ಕಾಂ ಕಮಾಸು ದೇವರು ಬೇಗಡ ಕಾನಡ ಯಮುಗಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಕ್ತಿ ಘನವೆ ಬೆಚ್ಚು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಇದೇ ಕಾಲದವರಾಗೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು. ಅನ ಮುಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶೃಂಗಾರ ವತ್ತು ಮೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಪದಮೆಂಬ

ಹೆಸರಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಂಗಾರ ಸಂಕರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪದವೆಂಬ ಪರಿಭಾಷಿತವು ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ಅನುಯಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ತಲಾಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತರ ವನು ಕೊಟ್ಟವನು.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಬಂದ ಹೆಸರು. "ಕೊವ್ವ ಪರದಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ರಸ್ತೆಪರವಾಗಿ ದ್ದ ಪರದಯ್ಯ ಭಕ್ತಪರನ ದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಾಗಿ ಪರಮವಾಗುವತೋತ್ತಮನಾದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅನೇಕ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ತೃಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಅನಂತರ ಹಲವು ವೃಣಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪದಗಳನ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಭವಾನುಗತವಾದ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸ ರಾಗಸ್ವರೂಪವನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಥಿರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳ ಹೋರಾಟ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಅನುಮಾಡಾರ್ಯರು ಒಳಗಿನ ಅಹಿಂ ಕಾಂಕ್ಷೋಹ ಕೇದಾರಗೌಳ, ಬನ್ಯಾಸಿ ಭೈರವಿ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ಮಂಪಾರಿ ಮಂಕುವೂಳಿ ಶಂಕರಾಭರಣ ಸಿ ಬೇರಿ ಒಂಕಾಡುವನು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ನವರೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಸಾವಿರಾರು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೂರು ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸುಕುಪ್ತವೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರವು. ಅವರೂ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ 334 ಪದಗಳು 39 ರಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಂಭೋಜಿರಾಗವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಂಪಾರಿ ಕವ್ಯಾಣಿ ಭೈರವಿ ಎಂಬ ರಾಗ ಗಳು ಅನಂತರದ ಸ್ಥಾನಪಡೆದಿವೆ. ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳೆ ಸೃಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಎಂದೂ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದೂ ರಚನೀಕಾಂಕರಾವು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ಅಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಆರಿತ್ರಮಂ ಪು 210-232). ಅದರ ರಾಳವಲ್ಲಿ ಅಂತರ ಪೃತಮೂರು ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಮುಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಬಳಸಿದ ರಾಗತಳಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುರಂದರದಾಸರಿ ಪ್ರಾಚೀನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ಇವೆ. ಆ ಪದಗಳನೂ ಹಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಇವನ್ನೂ ಹಾಡಬಹುದು. ನನಗರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಿಡಾರು ಕೃಪ ಪುನವರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳೂ ಹಾಡಿಂಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯಾದಿಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಅದ್ವೈತವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತಿ ತೃಂಗಾರ ರೂಪ ಭವ ಭೇದ ಪೋದನು ಒಟ್ಟು ಹಾಡಿನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆ ಗಾಯನ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇತರ ದಾಸರಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮಯ್ಯನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ಇದೆ. (ಪರಿಚಯ ಪಾಠ್ಯಗಳು ಪು 14). ಇದರಿಂದ ಅನುಮಾಣಿಸಬಹುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರ "ಕಂಪರಿಯನ್ನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಮ್ಯನವರೂ ವಂದುವರಿದರಂದು ಹೇಳ ಬಹುದು

ಇಜಯದಾಸರು ಮತ್ತು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯಪುನರುಳ್ಳವನ ಜಗನಾಧದಾಸ ಗೋಪಾ ದಾಸ "ಮೋಹನದಾ" ಮೊದಲಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿ ವತ್ಸ ದಾಸ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂತಾದವರೊಳಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಮುಂದಾದರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಮ ಗುರುಗಳೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಏಜಯದಾಸರು ಪದಗಳನ್ನು ಸುಳಿದಿಗಳನ್ನು ಉಗಾಬೋಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಹಲವಾರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯು ನೀಡಿದರು ವಿಜಯದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನಾಧದಾಸರ ತಿರಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ತಿರುಪತಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡು ಮಂದರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ಯಮಾಬಾರ್ತೆಗಳ ತರ್ಜುಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಜಗನಾಧದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿವೆ

ತ್ಯಾಗರಾಜರು (1767-1847) ಕರ್ಣಾಟ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾಯಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೂವರು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕುರಿತ ಅತಿ ಲ್ಪ ಪರಿಷಯವರ ವರ್ವಿಗೂ ಅಜಗರಾಜರ ಹೆಸರು ಚರಪರಿಚಿತವೇ ಆಗಿ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಶ್ಯಾಮಾಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ಯಾಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ಸಂಗೀತಪ್ರಮಾಣಿಗಳೆಂದೂ ರತ್ನತ್ರಯನೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಅವರೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾರ್ಥಿವ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೇ ಅಷ್ಟಾರ್ಥ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಯಾಸದಿಂದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರಿಂದ

ಅಷ್ಟಾರ್ಥಧಾತು ಕಲಿಸಾ ಅತ ರ್ಕಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರು ತಂಜಾವೂರನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕರಾಜರು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತ್ಯ ಬಹುಷ್ಟ ಮೇರಣಿ ಪೂರ್ವಗಳನ್ನಿತ್ತರು ಭಾಷೆ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮಾಪನ ಬಾಧೆ ನೈಗಿಂದ ಎದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಮ್ಯನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದೆ ಮರೆಯಿತು ಹುಬ್ಬೇ ಗಿರಾಜಕವಿ ಎರಡೂರು ವೀರ ಕವಿಯು ಕ ಕವಿಗಳನ್ನು ಹಲವು ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ರ ಮುಸ್ತಾಫಿ ದೀಕ್ಷಿತರು ಮುಂತಾದವರು ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು ಹಲವು ಅಸ್ಥಾನ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಾದ ಗಿರಾಜಕವಿಯ ಮೊಮ್ಮಗ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಎನಾದ ಕತನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದೂ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಾಜ ಸಂತ ತನಯ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ತಾತನವರನ್ನು

ಸೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮ ತಂದೆ ರಾಮಪ್ಪಮ್ಮನು. ತಾ ರಾಮರನ್ನು ತ ಯಿತಂದೆಯಿರಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಲುಗರಿಗೆ ಸೀತರಾಸರೇ ತಾಯಿತಂದೆಯರೆನ್ನುವಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿ ದ್ದಾರೆ ಸೀತಮ್ಮ ಪೂಯಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮಂಗು ವರಾಣತಂಡಿ (ಸೀತಮ್ಮ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮ ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆ) ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ತಲ ಗರ ಳ್ಲರೂ ಮೆಚಿದದ್ದು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಇಷ್ಟದೈವ ಶ್ರೀರಾಮ ಮನೆಯ ಪೂಜಾಮಂದಿರದಲ್ಲೇ ಇವರು ಮೊದಲ ಸಂಗೀತ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಒಂದೇವನ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದಂದರದಾಸರ ದೇವರ ಪಾವ ಗಳನು ಅನ್ನಮೂ ಬಾರ್ಡರ ಕರ್ತನೆಗಳನು ರಾಮದಾಸರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಕಲಿಸಿದರಂತೆ ಅನಂತರ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ತುಂಗಿ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಬಳಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ದರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವನೋಜನೇತ್ರದಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಬಾಲಕನ ಕಮಯಣೀಲ ಸಜನನರಿಪಾಲ ಘನಾಘನನೀಲ ನವಮಾಲಿಕಾ ಭರಣ ರಾಜೀವ ನೆ ತ್ರ ಬಲಧಿಗಂಭೀರ ಅಲಿಲಾವಣ್ಣ ಯೋಗಿ ದ್ರ ಬೃಹದ್ವಾಹಿತ ಎಂದೂ ಮಧುರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು

ಅನ ಮಾಚಾರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಯಾಗಿ ಶೃಂಗಾರ ಮದ್ರ ಮೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಸಂಕೀರ್ತನ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಮದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಜನೀಕೀರ್ತನ ಯಾಯಿತು ಅನಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಮಾರ್ಥವನು ಕನ್ನಿಪಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕಾಕ್ಕೆ ಅದು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಉನ ರೆ ಸಿದಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಕತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ವುದು ರೂಢಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗಿ ತ ವೈಶ್ವಕ್ತಿ ಲಂಕಿದ ಅತಂತ್ಯ ಮಧುರ ವಾದ ಫಲವೆಂದರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ರಾಮನನು ಕುರಿತಂಪವ್ವ ಇವರು 72 ವೇಳಕರ್ತ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತ ಲಕ್ಷಣಕ ರರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಕೈರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಲ ವನು ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರಬಹುದು ಇವೆಲ್ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ನಿಧಿಗಳಾದವು

ಸಂಗಿ ತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅನ್ನಪಾಣಿ ರೈರು ಪ್ರರಂರದಾಸರು ಮತ್ತು ರಾಪ ದಾಸರನ್ನು ಅನ ರ್ತಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಅವರ ಕೃತಿರಚನೆ ಪ್ರತಿಭಾವ್ಯತ್ಯತಿಗಳ ಫಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಾಡಲೂ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳ ನಿಸ ತ್ಯ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಂಡಣವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಧಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ಸಮಯಗಳಿಗೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಮಂಥವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಎಂದಂತಹದೂ ಮೂದ್ದುಮತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಬಂದ ಅಂಕಿತಪೂರ್ವಕವೆಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರರು ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ ದೀಕ್ಷೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಲ್ಲ ಈಕಾರಣದಿಂದ ಶೃಂಗಾರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯೂ ಶೃಂಗಾರ ರಸಭರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ರಸ ಕತೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರದೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮೆದ್ದ ಮತಪ್ರಚಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿನೀತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದನೆ ಮಾಡುವ ಹಂಪಲ ಕನಡ ಹರಿದಾಸರದು ಇದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಮೂಲ್ಯವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೊಳಂಕೊಡುಗಳಿಗೆ ಮತ ದೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕರಂಭರೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯವಂತಿಕೆ ಮುಖ್ಯ ನೆಂಬ ಆದರ್ಶವೈಷ್ಣವರಾದುದರಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿದರು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ ದ್ವೈತವ ತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದಾಸಪಂಥದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತರಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿರಲನ ಅವತಾರ ಎಂದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಸೌಜನ್ಯ ದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದರು ಎತ್ತರದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ವಿನಯವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ತಾವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ಪಾಠ ಇದೂ

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಅಪಮಯ್ಯ ಶ್ರೀಧಾರಾಯಾಲು ಅಪಮಯ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರು (ತೆಲುಗು) — ಡಾ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಯ್ಯ ಪಾರಿಜಾತ ಪ್ರಕಾಶನ 1982
- 2 ಅಂಥು ಬಾಗೇಶ್ವರಕಾರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ (ತೆಲುಗು) — ಬಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್ ವಿಶಾಲಾಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಹೊಸ 2ನೆಯ ವೇದ್ಯ 1973
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ — ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
- 4 ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಎಚ್ ಎಸ್ ದೇವತೀಶಮಠಿ — ಇಮಾನ್ಸುನಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1975
- 5 ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದಸಾಹಿತ್ಯಂ (ತೆಲುಗು) — ಡಾ ಎಸ್ ಗಂಗಪ್ಪ ಶಶಿ ಪ್ರಕಾಶನ 1974
- 6 ತೆಲುಗು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ — ಡಾ ಅಕ್ಕಿರಾಯ ಸಂಪದಂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1982
- 7 ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೇಶಿಕವಿತೆ (ತೆಲುಗು) — ಅರ್ಪಿಯಸ್ ಸಂಪದಂ ಮಂಗಳ ಸರೋವರ ಪ್ರಕಾಶನ 1970
- 8 ರಾಜ ಪಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಾ (ತೆಲುಗು) — ರಾಜಪಳ್ಳಿ ಅನಂತರಾವ್ ರಾಜಪಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ 1972

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರೊ|| ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡರಾಧ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ತತ್ವದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತುಹೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಭಜನೀಪಾಯಣ ಎಂಬ ದಾಸ ಪಾರದರ್ಶಿನ ಭಜ ದಾತುವಿಗೆ ಕ್ರಿಸ್ತ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿ ಭಕ್ತಿ ಪದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅನನ್ಯತ್ವ ಅಹೇತುಕತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಸಮೂರ್ವಣ ಭಾವವೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಯಲಕ್ಷಣ. ನಿಷ್ಕಾಮವೂ ಅನನ್ಯವೂ ಆಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸರತಿಶಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತಂದಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ.

ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತ ಈ ಭಕ್ತಿ ಬೀಜವು ಕೀರ್ತನ (ಸ್ತುತಿ) ಮೊದಲಾದ ವಾಚಕ ಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಸ್ಮರಣ (ನೆನೆವುದು) ಮುಂತಾದ ಮನಃಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ತಳೆದು ಸರ್ವಸಮೂರ್ವಣ ಭಾವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಆತ್ಮ ನಿವೇದನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಉಗಮ

ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಆದರೂ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವೇದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಓಂ ತ್ವಂ ಹಿ ನಃ ಪಿತಾ ಮಹೋ ತ್ವಂ ಮಾತಾ ಶತಶ್ರತೋ

(ಋ ೮.೯೮-೧೧)

ಸಹೋತಾ ಎಂದ್ರ (ಋ ೧.೧೧.೨) ವಂತಾದ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆಯೂ ತಾಯಿಯಂತೆಯೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಅಜ್ಞೇಷಾ ಸೋ ಅಕನಿಷಾ ಸಃ (ಋ ೫.೬೦.೫) ದೈರ್ಘ್ಯಾ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ (ಋ ೧-೧೬೪-೫೬) ನಿಖಿಲ ವಿತ್ವಜನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವ ಪುಶ್ಯತಿ (ಶ್ವ) ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ (ರೈದ್ರ)ರ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಅನಾದಿತಾಯ ತಂದೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ವೇದಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಕಾಂಡಗಳಿಗಿರುವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ.

ಅರ್ಜುನ ವೇದಗಳು ಕರ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ತೈತ್ತಿರೀಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಕೇಶಗುಣವಾಗೂ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದ ಅಚ್ಚರಿಗೆ ಬಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟು ಹಿಡಿದು ಎಂದರೆ ವೇದದ ಅಂತ್ಯವೆನಿಸಿರುವ (ವೇದಾಂತ) ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸು ಎಂಬ ಅದೇಶ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈಶಾದಿ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಂದಿಗಿಂತ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಭಕ್ತಿಪದವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಯಸ್ಯದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತೀಯಾದಾದೇವೇ ತಪಾಗಂಠಃ॥ (ಶ್ವೇ ೬.೨೭)ಗುರು ಮತ್ತು ದೈವಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನಿರತನೆಯೆಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ (ಶ್ವೇತಲ್ಕ ೧.೨) ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿವೆ. ವೇದಾಂತದ ಸಾರವೆನಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯೋಗವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಯಾರೂ ತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿರೂಪವೂ ಅಂಥವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವೇನೇ ಮಾಡಬಹುದು (೧೮-೬೬)ಎನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಗುಹ್ಯ ತಮ (ಅಧ್ಯಾಯ ೯) ರಾಜಗುಹ್ಯ ಮುಂತಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯು ದಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ಮತ್ತೂ ಪವಿತ್ರ ತಮ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆ (ನಂಬಿಕೆ)ಯೇ ತಳಹದಿ. ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನನ್ನದು (೯.೨೨) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದು ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಾಕು (೯-೨೬) ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನೀನು ಸೇವಿಸುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸು (೯.೨೭) ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕವು.

ಕರವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಗತ್ಯ. ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಅದಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತೂ ಕರ್ಮಾಭಲತಾಗರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಗಳು ಕಾರಣ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿರತಾಂತಿ ಎಂದೂ ಗೀತೆ ನಿರ್ವಚಿಸಿದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾರದ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಋಷಿಗಳ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಪರಾಪೂಜ್ಯಾರ್ಥ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲ ಅಗಮಗಳು

ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಿಶೇಷತಃ ಬೆಕ್ಕಿಯು ಅಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ ವೇದಶಾಲಿಕೆಯಂತೆ ಹಿಂದಿನದೊಂದಿರುವ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿತ್ತೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ

ಮೊಜೆಂಟೀ ದಾರೊ ಕಣಿವೆಯ ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ವೇದಪೂರ್ವದವರೆಗಿರುವ ಭಾರತದಿವಾಸಿಗಳು ಶಿವಾರ್ಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರು ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತರ ದಾ ನವೋಚ್ಚಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ರುದ್ರನಿಗಿದ್ದ ಪರ್ವಗಳ್ಳು ತೃತೀಯ ನೇತ್ರ ಸಂಕೇತವಾದ ಮೃತ್ಯುಂಜಯವ್ವ ಸಿದ್ಧಿ ಗಾಗಿ ತಪೋಮುಗ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿರೋಧಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮೊದಮೊದಲು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯ ಉಪಾಸಕರಾದ ಆರ್ಯರು ಭಕ್ತಿ ವ ಪತ್ಯಕೋಟಿರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ವಶುಹಿಂಸೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಆರ್ಯ-ದ್ರಾವಿಡ ಕದನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ವೇದಖುಕ್ಕು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ಸಪ್ತಸಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಡೆತ ಈ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ಆರ್ಯರು ದ್ರಾವಿಡರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಯಜುರ್ವೇದ ತೈತ್ತಿರಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ-ರುದ್ರೋಪಾಸನೆ ಬೆಳೆದು ಶ್ವೇತಾಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕೈವರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಂದಿ ರಚಿತವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಗಮಗಳ ನೂರಾರು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸವಣವೇಶವಾಗಿರುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನ

ವೈದಿಕ ಮತಗಳ ನೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಾತ್ ಶಂಕರರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೂರಿಗಳು ಪರಮಾನಂದ

1 ಮೋಕ್ಷಕಾರಣ ಸಾಮಗ್ರ್ಯಾಂ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗರೋಯೋ

ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೇ ಭಕ್ತಿ. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೆ ಗಿ ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಜೊಳ್ಳೆಯನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬೆರಪ್ಪಾಸ ತತ್ತ್ವವು ಭಕ್ತಿ. ಯಿಲ್ಲದೆ ಎದ್ದುಕೊಂಡು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದರೆ ಉಪಾಸ್ಯವಾದ ಭಗವಂತ ಉಪಾಸಕನು ನಿರಂತರವೂ (ಮುಕ್ತಿದೇಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕವಿಗಳೊಳಿರುವ ಶೈವ ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿ ರಾತ್ರ ವೈಖಾನಸ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಸಾರ ಆಗಮಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿವೆ ವಿಶೇಷತಃ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಪರಶಿವಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದೆ ಅದು ಭಕ್ತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅವಧಾನ ಅನುಭವ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸಮರಸ ಎಂಬ ಆರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಪರಶಿವ ಸಾಮರಸ್ಯ ರೂಪ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವತ್ರ ಭಕ್ತಿರೇಕೈವ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧನಂ (ಪಾರ ೧೯-೬೧)

ಭಕ್ತ್ಯಾಸಂತಾರಯೇ ತತ್ಸರ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಪಶಮಾತ್ಮನಃ ||

ಭಕ್ತ್ಯಾಚರಾಚರಂ ವಿಶ್ವಂ ಶಿವೋಭೂತ್ವಾ ಸುಖೀಭವೇತ್ ||

(ಪಾರ ೧೯-೬೪)

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ದಡಗಾಣಿಸಬಹುದು ಅತ್ಮವನ್ನೂ ಪಶಮಿಸಿಕೊಂಡು ಚರಾಚರ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ಲಿಖನೇ ಆಗಿ ಪರಮಾನಂದ ವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಯಾವುದು ?

ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಭಗವಂತನ ವರ್ಣನವನ್ನು ಕೆಳುವುದು ಸ್ತೂತಿಸುವುದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೆನೆವುದು ಪಾದಸೇವೆ ಪೂಜೆ, ಪಂದನ ದಾಸ್ಯ ಗೆಲಿತನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (ಸರ್ವಾರ್ಪಣಾ) ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರು ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯು ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೇಜಾಂಕುರ ಸಂಬಂಧವುಂಟು ಎಂಬುದಾದ ಭಕ್ತನ ಮನವಿದಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಹಿಮೆಯೇ ಮಾಗಿ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ

1 ನಿರತಿತಯಾನಂದ್ಯುಯಾಸಪ್ರಯೋಜನ ಸಕಲೇತರ ದೈತ ಹ್ಯವತ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ.

2 ಶ್ರೀಮಂ ಕೀರ್ತನಂ ಪಂಭೋಃ ರಾಂ ಪಾದಸೇವಯಾ
ಅರ್ಚನಾ ಪಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || (ಸಿ ತಿ ಮಣಿ ಪ ೯)

ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನದೇ ಒಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವು ಅವ ಗೆ ಅಳವಡ್ತಿರುತ್ತದೆ
ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎನ್ನ ನಾಮಕ್ಷೇಮ ಮೃದಯ್ಯ
ಎನ್ನ ಕಾನಿವೃದ್ಧಿ ನಿಮ್ಮ ದಯ
ಎನ್ನ ಮಾನಾಪವಣನ ನಿಮ್ಮ ದಯ್ಯ
ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಯಿ ದಿವ್ಯಿತ್ಯೆ ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ

ಎನ್ನ ಕ್ಷಾಂತಿ ಆವರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ-

ತಂದೆ ನೀನು ತಾಯಿ ನೀನು ಬಂಧು ನೀನು ಬಳಿಗೆ ನೀನು
ನೀನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ ! ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ ಹಾಲುಬ್ಬೆ
ನಿರಲ್ಲದ್ದು !

ಎಂಬ ಭಾವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಳವಡ್ತಿವೆ ಲೆ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನಾತರ ಭಯ ! ಹರಿದಾಸರ
ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ವಚನ
ಪಾಠ್ಯಯ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತಸಂಬಂಧವಿದೆ ಇದರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾದ ಈ ಲೇಖನದ ಗುರಿ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಬಲಿಸಿದ ವಿಷಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಿ ರಶ್ಮಿವ ಶಿವಾಗಮ ಮೂಲದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಗಳು
ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲು ಗೌಣ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ವೈದಿಕ
ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ವೀರಶೈವದ ಮುಖ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ ಶಿವನಕ್ಕಿವೆ
(ಶಕ್ತಿಪಾತ)ಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣದವರಾಗಲಿ ಆಶ್ರಮದವರಾಗಲಿ
ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಬಹುದು ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತಗಳ
ಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆಘಾತವಾಯಿತು ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವ
ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅವರು ಶರಣ ಧರ್ಮ
ವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ಮತ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಾಧಕರೂ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಸೇರಿ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರಗೂ ಹೀ ಗಳೆನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಸವ ಚಿನ್ನ
ಬಸವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮುಂತಾದ ಶರಣರು ಮಂತ್ರ ನೀಲಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಆತ್ಮ
ಮಹಾದೇವಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಮಹಾದೇವಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಶಿವಶರಣೆಯರು ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರಾ
ಲದ ಗಾರ್ಗೀ ಮೈತ್ರೆಯ ಮುಂತಾದ ಮಹಿಮೆ ಯಿರುಂತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ

ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ವೈದಿಕ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳು ಸಹ ಮೂರ್ಖರಾದವರಾದ ಬೇಲಯನು ಶತ್ವರಿಸಿ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕೆಡೆವಿ ಅಕಡೆ ಅಕು-ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗಾಗಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೇ ಬಲವಾದ ಆತಂಕದ ಪೆಟ್ಟುತ್ತು ಅನೇಕ ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಅಕರವಾಗಿದ್ದ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಢ್ಯ ಉಚ್ಚ ನೀಚಭಾವ ಅವನಂತ್ಯ ಹಾಗೂ ಡಂಫಾಚಾರಗಳನು ಕಂಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವರನು ತಿರಸ್ಕಾರದ ಪ್ಪಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡ ವ ಆಚಾರ್ಯ ವೈರುಷನೊಬ್ಬನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಇಂಥ ಪರ್ವತ ಎದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಜನ್ಮ ಪಾರಣಮಾಡಿದರು

ಜನ್ಮರೂಪನು ತತಮಾನದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪು ಹತ್ತಿರದ ತಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಡಬ್ಬಾಪ್ಪನು ಕುಳುಂಬಿದ್ದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಮಧ್ಯಗೀಹಭಟ್ಟ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೌಕಿಕ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ತಿಸ್ತಿಯಾದ ಈ ಬಾಲಕ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಗಳಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಹಾಮುಢಾವಿಯಾದ ಈತ ಆಗ್ನಿ ಪ್ರಕೃತಿತವಾಗಿದ್ದ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆತನ ಯೋಕ್ಷಿಯೋಕ್ಷಿವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಏಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಆತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಕ್ಕಾಠಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ದಿಗ್ವಂಶಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಗೆದ್ದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಪರಿಯು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಗತ್ತು ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸತ್ಯ ಜೀವರು ತತ್ತ್ವತಃ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಿಯು ಅನುಚರರು ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವಗಳಿಂಟು ನೈಜ ಸಂಖಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಬಂಧನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳು

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಎದುರಿಸುವ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಬಹು ಬೇಗ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿತು ಭಗವಂತನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ದೊಡಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರೇ ಮಧ್ಯರಲ್ಲಿನ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೂಲವೆನಿಸಿತು ಈ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೃದ್ಯತೆ ಪಡಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಭಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ವತ್ ಗೋಪಿ ನ್ಯಾಸಕೂಟ

ವೆನಿಸಿತು ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಯಣದ ಕನ್ನಡವೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಯಿತು ಇವರು ಮಧ್ಯಮತ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಈಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿದಿ ವಂತೂ ಉಗಾಭೋಗವೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಧಾಟಿಗಳ್ಳು ಪದಗಳೆನಂ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು "ಯಂ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇ ಅನಂದಕೀರ್ತ ಪರಾನಂದವರದ ಒಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಂತೆ ಪ್ರೋತಿಯಿದೆ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನೊಂಟು ಮಾಡಲು ತುಸು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಆಚಲಾನಂದಪ್ರಾಣಿ (೧೫೫೯-೧೬೦೦) ಎಂಬವರು ಆಚಲಾನಂದವಿಠಲ ಅಂಕಿತದ್ದಿಷ್ಟ ದಾಸವಾಚ್ಯಯವನು ಆರೋಭಿಸಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆ-ಸುಳಾದಿ ಮತ್ತೆ ಉಗಾಭೋಗ ಸ್ವರೂಪಗಳು

ರಾಗ-ತಾಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುವಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ನುಡಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅಂಗಗಳಿರುತ್ತವೆ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಆರಬೇಕೆಂಬ ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾ ನಿಯಮಾಂಕಿತಲೂ ಲಯಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ಈ ಬಗೆಯ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಬಾವಾದಿ ಶಿವತರಣರಿಂದ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದವು¹

ಸುಳಾದಿಗಳು ಮನಶ್ಚೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯಮತಿಯಾದ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ ಸುಳಾದಿ ಎಂಬುದು ಸೂಡಾಲಿ ಎಂಬುದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ ಧ್ರುವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟ ತಾಳಗಳಿಗೆ ಸೂಡಾದಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿ ನರ್ತನ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ

ಉಗಾಭೋಗವು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮತ್ತೆ ಆಭೋಗ ಎಂಬ ಎರಡೂ ಪದಗಳ ಕೂಡು ನುಡಿ - ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮೇಲಾವರೆ ಧ್ರುವ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಆಭೋಗ ಎಂಬುವುಗಳು ಉಗಾಭೋಗದ ಐದು (ಧಾತು) ಹಂತಗಳೂ ಒಂದು ರಾಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಧ್ರುವಗೊಳಿಸಿ ಸಮೀಪ ರಾಗಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ರಾಗ ಸಮಾರೋಪಣ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದರೆ ಉಗಾ ಭೋಗ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿವತರಣರ ಪಚನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ

1 ಜನಪ್ರಿಯ ಕನಡ ಹಿಕ್ಕು ಪರಿಶ್ರು (ಪುಟ ೪೦) ೧೯೭೪ ಪ್ರೀತಿಕಾಂತ ಸಂ ಶಾಂತರಾಯ ಮತ್ತು ಮೋ ರಾಜೇಶ್ವರಯ್ಯ ವಿರಚಿತ

2 ಶಿವದಾ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರೋಕ್ಷನೀಯ-ಸಂ ಎಲ್ ಬಸವರಾಜು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ೧೯೭೩

ಹಂಪಾಸವಾಡ್ಯಯ ನುತ್ತು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ಯಪ್ರಭು ಪ್ರಭುದೇವರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಇರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದೈವತತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮುಖ್ಯ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಬೋಧಕರಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಉಭಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಸು ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿವಪಾರಮ್ಯ ವಿರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಿಪಾರಂಭವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ ಎರಡೂ ವಾಡ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಸೂಧನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕೆಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿದರ್ಶಿಸಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆ ನೀಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ದಾಸಕೂಟವು ಶ್ರೀರಂಗ ಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ರಹರಿತೀರ್ಥ ಈತನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯದ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಒರಿಸಾ ದಗಲಹಿತಿ ರಾಜ (ಕ್ರಿ. ಶ 1280) ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿದ್ದ.

ಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಒರಿಸಾಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಒರಿಸಾದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈತನಿಗೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥ ಎಂಬ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಈತ ರಚಿಸಿದ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥನು ಕ್ರಿ. ಶ 1333 ರಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ ಅನಂತರ ಸು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಘವು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕ್ರಿ. ಶ 1450 ಕಾಲದಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು.

ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಈತ ರಾಜನಂತೆ ವೈಭವ ಜೀವನ ನಡೆಯಿಸಿದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಶೇಷಗಿರಿ-ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಎಂಬವರು ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಈತನ ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದನಗಾಹಿಯಾಗಿದ್ದ ಈತ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವರ್ಣ ವರ್ಣತೀರ್ಥರಂಬ ಮಹಾತ್ಮರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು ವೈದಿಕನಾದ ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣ (ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ) ಸಮೀಪದ ಅಬ್ಬೂರು ಈತನ ಹುಟ್ಟೂರು.

ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವವಹಿಸಿ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗುರುಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಬಾಂ ಸಂನ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥನ ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನು ವಾದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತಮ

೦ ದಿ ವ ರದ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥಶೀರ್ಧರಂ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ನೆಂದು ಅಭಿಧ ನ ವಿತ್ತರಂ ಮುಂದೆ ಈತ ಸುಳಯ ಗಿಲಿನ ಪದ್ಮನಾಭಶೀರ್ಧರ ಮರಾಢಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಶೀಂದ್ರವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿಜಯ ನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನಿಂದ ಕನಕಾಭಿಷೇಕವನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರಂಗವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಆನೆ ಕಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದನು 1486 ರಲ್ಲಿ ಈತ ಮಂಳ ಬಾಗಿಲಿನ ವ ರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ

ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಆಹಾರಾಧ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅದೂ ಪೂಜಾಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆತನ ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಕುರುಹು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಮತ್ತು ಗೋಪೀ ಗೀತೆ ಗಳಿಗೆ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯತೆ ಒಂದೆ ದಾಸ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಪಠಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಕೇವಲ ಕೀರ್ತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನರ್ತನವೂ ಸಹ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆತನ ಕಿ ರ್ತನೆಗಳು ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಲ್ಲ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಭಾಗವತದ (೧೦ ಸ್ಕಂದ) ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳ ಮರ್ಣಸೆಯಲ್ಲಿ ಆದಂ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿದೆ

ಭಕ್ತಬೇಕು ವಿರಕ್ತಬೇಕು ಸರ್ವ

ಶಕ್ತಬೇಕು ಮಂ ದ ಮುಕ್ತಿಯು ಬಯಸುವೆಗೆ ||ಪ||

ಎಂದೂ ಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗಣವಂತನಾದ ಬಾಗ ಮತಿವಂತಿಕೆ ಜಪದ ಜಾಣ್ಮೆ ತಪದ ನೇಮ ಸ ಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದ ಮೌನವ ದುಸ್ಸಂಗವನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಕಳೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದ್ದಾನೆ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—

ಭೃಂಗಾ ನಿವ ಟ್ಟಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಮಧುರಲಿ ನೆಂದು
ಅಂಗಜಲುಬ್ಬಿಕೆ ಪೂಗೋಲಿಂಗಳ ತಡೆಯನಿಕ್ಕಿ
ಅಂಗನೇರೆಂಬೋ ಹುಲ್ಲೆ ಮೃಗಂಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯೊಪ್ಪು
ಹಿಂಗಿಸಂತ್ಯಧಾನೆ ಅಸುವ ಹೇಕಿತವ !

||ಪ||

ಸುವಾರು ಒಂಬತ್ತು ನಂದಿಗಳ ಈ ಗೀತೆ ತುಂಬಾ ಮಂದಾದ್ದಾಗಿದೆ

ಉತ್ಕಲ ತ್ಯಾಮಲ ಮಂದವೆತ್ತ ಭಾವನ್ನವದೀಡಿ
ಅತ್ಯಮಲ ಪೊನ್ನಂಬರ ಸುತ್ತಿದ
ಮತ್ಸ್ಯನೂಪುರ ಲೋಕಾತ್ಮರದಿ ಮಿಂಚಿಯೊಪ್ಪು
ಚಿತ್ತಪಿಡಿಗೆ ಕೀಯೂಮೊಳ್ಳೆ ಮೋಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನೂ

ಯನ್ನು ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಅವ್ರಬಂಧು ಗೋತ್ರಗತಿನೇ ಗೆಮ್ಮ
ಚಿತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ತನ ಹತ್ತಿರಿ ಸಾರಿದವರ
ಒತ್ತಿತಾಂ ರಥವನೇರಿ ಸತ್ತರ ಬರುವನೆಂದು
ಮತ್ತಕ್ಕೂರನೊಡನ್ನಿದಿದ ಹೇ ಕಿತವಾ !

ಎಂಬ ನಂದಿಯಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಬಂಧುರತೆ ಸಹೃದಯರ ಚಿತ್ತಜಲಬಲವಾಗಿದೆ
ಅಕೃಷಕ ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟಿ ಕೆಡಬೇಡ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ಎನ ರಂಗಯ್ಯ
ನಿ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕ್ಕೋ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ನೋಡದ ಮುಂತಾದ ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ
ಪಾದರಾಜನ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಆವೇಶವನ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂತೆ ಭಕ್ತಿರಸಾವೇಶದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಓರೆದ ಶಿವಶರಣ
ರಲ್ಲಿ ಮುಖ ನ ಪಡೆದ್ದರಿ (ಸಂ ೧೭೫೦) ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ
ಪದ್ಯವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ—

ಎನಗೆ ಮೋಗಿರಾಬ್ಬಾಬೇಡ ! ಎನಗೆ ಜಪವು ಕಪವು ಬೇಡ !
ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಲೈ ||ಪ||
ಎನ ಕಂದಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ! ಎನ ಬಾಧಿಸುತ್ತ ಬಿಡಬೇ !
ಎನ ನೊಂದು ನವಗಳಿಂದ ಕಾಡಿದವರಿಗೆ ||
ಎನ್ನಕ್ಕೊಂದೊಡವರಿಗೆಲ್ಲ ! ಎನ ರೂ ಪುಜೆಫಲಗಳೆಲ್ಲ !
ಉನ್ನತದೊಳಗವರಿಗಾಗಿ ಸುಖದಿಬಿಳಲಿ ||೨||

ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಬೈದವರು ಮುಂದೆ ಬೈಯಬಹುದು ಸಖಿಗಳಲ್ಲಿ
ಹೀಯಕ್ಕೂಳಿದವರು ಇಂದೊಧರನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅಂದಣವನ್ನು ಬರುವ ಪದವಿ
ಅವರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಂತೆ ! ಇಷ್ಟು ಅದಮೇಲೆ ತನಗೆ ಶಿವನ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ
ಲೆಂದು ಬೇಡುವ ವೈರಿ ಗ್ಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು.

ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರಂಗಳನು ! ಬೇಡಿ ಎಳಲಲೇಕೆ ಮುನವೆ !
ರೂಢಿಗೀತನೆವೆಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರೆ ||ಪ||

ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಶಿವಯೋಗಿ ಮೃದಪೊಣಿಗೆ ಮಂಡುವಿನ ಆಗ್ನವಾಣಿಯಂಟು
ಕಾಡಪುತ್ರ ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಂಟು ಎನು ತ್ತಾನೆ ಬುಡಿದರೆ ಒಡಲಿಗೆ ಅನ್ನ
ವುಂಟು ತಯನಕ್ಕಿ ಗುಡಿಗಳು ಒಡೆಯರಂಗಳಂ ಬಿಡುಟು ಅರಿವೆಗಳಂ ಶೀತಕ್ಕಿ
ವುಂಟಂತೆ ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಂಗಿಲು ಮನೆಗಳೇಕೆ ನಮಗೆ ? ಎಂದೂ ಕೇಳುವ ಈ
ಪಡೆದ್ದರಿಯೋಗಿಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣತಕ್ಕವಾಗಿವೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ಶಿವಶರಣರ ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಜನರ ಗೀತಿಯನೂ ತಿದ್ದಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಕೃತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಗ ವ ಧ್ಯವತಿರಾಸ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ವರದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಎಂದೂ ನೋಗಲಿಲ್ಲವೆ

ವಾಸರಾಯರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರು. ಇವರೂ ಮೈಸೂರು ಸಮೀಪದ ಬಗಲ ರಿನವರು. ಬಾಂಣ (ಬೆಳ್ಳಣ್ಣ) ಮತ್ತು ಸುಮತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ ಇವರಿಗೆ ಯತಿರಾಜ ನೆಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದರಾದರಾಯತು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಎಳೆಗೊತ್ತನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿ ಗಳಿಂದ ಹೆದರು ದೇವರ ಒಳಿಜ್ಜೇಕದ ಹಾಲಿನಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದರಂತೆ. ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ಉಪನಯನ-ಸಂನ್ಯಾಸ ದಿ ಕ್ಕೆಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು ವ್ಯಾಸರಾಯ ನೆಂಬ ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು.

ಇವರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಪ್ರಗಲ್ಭ ಪಾಂಡಿತ ವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ ವಾಸರಾಯರು ತಿರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನೂ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತ ರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಮಂದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದರು.

ಏಜಯಗರದ ಸುಳುವ ಸರಸಿಂಹನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕಶಂಕವ ತಾತ್ಪರ್ಯವಂದಿಶಾ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ನೂರಾರು ಕನಡೆ ಕರ್ತನೆಗಳನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ಅಂಕಿತ ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಎಂದು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಶೋಕಲನೂದುವ ಬೆದುವನ ರೆ ಬೇಳೆಮ್ಮಯ್ಯ |

ತರಂದದಿ ತಾ ಪೊಳೆವ ಕರದಿ ಕಿಡಿದು

||ಪ||

ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ಸಲ್ಯಭ ವಸ್ತ್ರ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ ಬೇರೆ ದ ಸ ರಂತೆ ಇವರೂ ಸಹ ಸಂಸಾರದ ಅವಿತ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಹರಿಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೆದ್ದಾರಿಯೆಂದು ಅತ್ಯವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಬೆಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರಿಯೆಂಬ ಮ ರಿಗೆ ಸುಲಹದ ಕಂಸಾರಿ ಕರಣದಿಂದನ್ನ ನೋಡಯ್ಯ | ಎನ್ನ ತ್ತಾರೆ. ಕೆಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ | ಮಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವತಾಪ ಕಳೆದು ತಿಳಿವಿನೆಳೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗನ್ನ ಮನದೊಳು ||

ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪ ರಾಗಲು ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ಈ ಭಗವಂತ ಭಕ್ತಾದಿ ೨ ಅಂಥ ಬೆತ್ತರ ಸಂಗವಿದ್ದು ವೇ ಲೆ ಏತ್ತನಿಗೆ ಯಾರ ಘೆಯ ?

ಕರಿಯ ಭವಂಧುಂಟೆ ಕೀರಿಯ ಇಕ್ಕಿಯೊಳಿದ್ದವಗೆ? ದುರಿತದ ಭಯವುಂಟೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನದಾಸರ ಸಂಗವರ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಾರ ಇದೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಮುಖ್ಯನ ಪದಕ್ಷರ ಶಿ ತಯೋಗಿಗಳವರ

“ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರುಗಳನು ಬೇಡಿ ಬಳಲಲೇಕೆ ಮನವೆ |

ರೋದಿಗೀತ ನಮಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಆಶ್ರಯವಿಡುವವನನ್ನು ಕಿರಿಕು ಸುರಭೇನುವಿದಲಾಗಿ ಶ್ಲಾಘನೆ ಪಾ ೨ ಕರದು ಕುಡಿಯಬೇಡವೋ ! ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುವ ಪಾಡಿ ಪೊಗಳದ ಸಂಗೀತ ಗಾರ್ವಭರೂದನ ವಂತೆ!

ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವ ತ್ತ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ಸಂದಿದೆ ಪನ್ನೆರಡೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವು ಎತರಣರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶಾ ೨ದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರವು ಪರಿದಾಸರಿಂದ ತುಂಬಿ ಬೆಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ದನಗೊಂಡುತಿ ತ್ತು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಮುಂದಾಳ ತ್ತದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕೆಸಕೆದಾಸ ವೈಕುಂಠದಾಸ ಪಾದಿರಾಜ ಮಂತಾದವರು ಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಜನಜಿ ವನವನ್ನು ಪಾದನಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ವ್ಯಾಸರಾಯನು ಗುರ ಶ್ರಿ ಪಾದರಾಜರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ಚಿಹ್ನೆಯೇ ಅದಿರೇಷ ಕೇಷಾನ್ವೇಶಪ್ರಹ್ಲಾದನವತಾರ ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ಸಮಾರು 90 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ದ್ವೈಚೀವನ ಗಡುಸು ಚೈತನ್ಯ ಕೆಲೀರ ಮತ್ತು ತುಳಸೀರಾಸರಂತೆ ಧರ್ಮರಾಗ ತಿಗ್ರದ ಮಹಾಸುಧಾವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಪುರಂದರದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1484-1564)

ಶಿವಶರಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನ ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗಿದೆ ಅವರ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹೆ ಕರುಮಂತ ದಾಸಕುಂದರಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಯ್ಯ! ಎಂದ ಮಾತು ಎಣ ! ಅವರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹರಿದ ಸರ ಧಾವನೆ ಧರ್ಮಬೋಧೆಯೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಕಾಯಕ

ಎಸವಣ -ವರ ಜಿ ವೆವು ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ಏ ಸಾವಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ವರ ದರದಾಸರು ಜಿ ವೆವರಿಯ ೧೬೨ ಕೆ ವಿಚಿತ್ರ, ಏ ಕಾಂಗಳಿಗಳ ಲಿಖಿತ ಉತ್ಪನ್ನ ಕೆ ೬೨೨ ಜನಿವದ ಬಸವಣ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮದಂತೆ ವರ ದರದಾಸರು ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನೊದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಧನದೊಡನೆ ಅದ್ವೈತವನ ತ್ಯಾಗದಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಜನತೆಯ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರೆಯಲು ತುಂಬಾರಿ ಹಿಡಿದು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರಗಿ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಹಡಿಸಿತು ಎಂದು ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ ಅರ್ಪಣೆ ಕೊಂಡರು

ತಂದೆ ವರದವುನಾರ ಕೆ ಕೋಟ್ಯಾಧಿ ಪ ಹುಟ್ಟು ಹೊಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಲೋಕ ಧಾರ್ಮಿಕಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊತೆಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ಹೆಸರು ಸರಸ್ವತಿ

ಕಾಯಕ ರತ ಪಡಿವ್ಯಾಪಾರ ಐಕ್ಯರವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಣ ದಾಸೆಯೂ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿತ್ತು ಎಂಬಲು ಕೈಲಿ ಕ ಗೆಯನೂ ಹೊಡೆಯದಿರು ವಷ್ಟು ಒಪ್ಪಣೆಗಳೇಸರ ಆಶ್ಚರ್ಯ !

ಕ ವಿವಾಹವಾದ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಎಂಬ ಬೇಡುನ ರಾಧ್ಯರ ಉತ್ತಿ ಯಂತೆ ಲೋಭಿಯಾದವರು ಮಹಾದಾನಿಯಾಗಲಾರ ತ್ಯಾಗಿಯೂ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದುಕೆ ಅನೇಕ ನಿರರ್ತನಗಳಿವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕನೇ ತಕ್ಕ ನಿರರ್ತನ

ಒಮ್ಮೆ ಬದಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ವ ಗೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಣಕೆಳ ಒಂದ ಆರಂ ತಿಂಗಳು ಅಲೆದರೂ ಸಾಯ ಕಂಡ ಒಂದು ಒಡಿಕಾಸೂ ಅನಿಗ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಅದರೂ ಆತ ಜೀವಿಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಡತೊಡಗಿದ ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ಸಾಯ ಕೆ ಅವನಿಗೊಂದು ಸವ ಕೂ ಸಾಣ್ಯವಿತ್ತ ಆತ ಅದನ್ನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೊಂದು ಕೊಟ್ಟ ಹಣ ಯಾಚಿದ ಅದರ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲ ಬರಬೇಕು ! ಅದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದೈನ್ಯದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮನ ಸ್ಥಿರಗತೆ ತನ ರವರೂ ಮನೆಯವರಿತ್ತ ವ ಗೆಗ ತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಅದನ್ನು ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೇ ದಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಎಂದು ಛಾವಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವ ಗೆಗುತಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಎಂದು ಆ ಕೆಳಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅದನ್ನು ನಾಯಕನ ಎಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವ ಗೆಗುತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒದಲಾಗಿ ಪಣ ಕೊಡು ಎಂದು ನಾಯಕನು ಎಣಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಗುರ್ತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಟಗಿಯೊಟ್ಟು ಭ್ರಷ್ಟರಿಸಿ ವ ಗೆಗೆ ಒಂದು ವ ಗೆಗುತಿ ಎಲ್ಲೆ ? ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬದಳು ! ದಿಕ್ಕು ತಿಳಿದ

ಅವಳು ಅದು ಒಳಗಿದೆ ! ಎಂದಳು ತರಲು ಆತ್ಮ ಮಾಡಿದ ನಾಯಕ ! ಕೂಡಲೇ ಅವಳು ವಿಷಕುಡಿದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಗುತಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಸೋಡಗೊಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮೂಗುತಿ ತಂದೆ ಗಂಡನ ಕೈಗಿತ್ತುಳು ! ಕೂಡಲೇ ನಾಯಕ ಅಗಡಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಎದುರಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಭದ್ರ ಪಡಿಸಿದ್ದ ಮೂಗುತಿ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹುಡುಕಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ !

ನಾಯಕ ಬೆಕ್ಕಿದೆ ! ಮನೆಗೆ ಬಂದೂ ನಡೆದಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಮೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂತು ! ನಿಜದ ಅರಿವಾಯಿತು ! ತನ್ನೆಲ್ಲ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ದಿನದರಿತರಿಗೆ ದಾಸ ಮಾಡಿದ ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಪಿಗೆ ಬಂದ

ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ! ಮೌಢವನ್ಮಯ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ||ವ||
 ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ! ಮಂಕೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತ್ತಲಿದ್ದೆ !
 ಹೆಂಡತಿ ಕಂಕತಿ ಕಾವಿರವಾಗಲಿ ! ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿದವಳಯ್ಯ ||೧||

ಮಂಕಾಗಿ ಪಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದ ನಾಯಕ ಈತನ ಪರಿಚಿತ್ಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಯನ್ನು ಗತಿಸಿದ ಮ್ಯಾಸರಾಯರು ನಾಯಕನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ಹರಿಸಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ ಪುರಂದರದಾಸರೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಮೂವದಿಂದ ಶುದ್ಧತಾ ಮುರಿ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಪರಿಯ ತೊಡಗಿತು ಜನ ಹರಿ ಕರಾಮೃತ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಿ ಭವ ಬೇಗಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಡೆಯಿತು !

ಸಾಲ ಮೂಡಬೇಡ ಸಾಲದನಬೇಡ ನ ಳೆಗಡಬೇಡ ಎಂಬ ಅರಸ ಪರಿವೃ
 ದೆ ವರದಾಸಮಾಯಾಸರ ಇಂದಿಗಂತು ನಾಳೆಗಂತಂತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕಿ ?
 ತಂದಿಕ್ಕುವ ತಿವಂಗೆ ಬಡವನವೆ—ರಾಮನಾಥ !

ಎಂಬ ವಚನವು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಳ್ಳಿ ಭಕ್ತನ ನಿರ್ಧಾರವೆನು ಚಿತ್ತಿ
 ತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಕಂಡು ಆಮೂಲೆ ಪಡುವವರು ಅಂದೂ ಇದರು ಅವರ ಪದಗಳನ್ನು ಹೀಗೆಳೆದವರೂ ಇದ್ದರು ಅದನ್ನು ಅರಿತ ಮ್ಯಾಸರಾಯರು ಅವರ ಪದಗಳನ್ನು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಅವರು ತಪ್ಪಾಗಿದರು !

ಅರಂದದವಾಸದ ಕಿ ರ್ವಣಗಲ್ಲು ಒಂದನಿ ಟಿಣಿ ದಂಬಾಟಾರಗಳನು ವಿರಂಬಿಸಿ
ಲಾಗಿದೆ

ಉದರವೈರಾಗ್ಯವಿದು | ಪದವಿವಾಧನಲ್ಲಿ ಲೇಶ ಭೇದಿ ಇಲ್ಲ ||೫||
ಉದಯಕಿ ಎದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡೆ ಗಡಗಡೆ |
ನದಿಯಳು ನಿಂದವೆಂದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಲಿ |
ಮದಮತ್ತರ ಕೋರಣ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು |
ಬದಿಯಲಿದ್ದ ವರಗಾತ್ಮಯತೋರುಪ ||೬||

ಎಂಬ ಪದವೈ ಒಸವಣ್ಣನವರ

ತೊರೆಯಿ ವಿರಾವಣ್ಣಗಳರಾ ತೊರೆಯಿ ವಿರಾವ ಸ್ವಾಮಿಗಳರಾ |
ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ |
ವರನಾರಿಯ ಸಂಗವ ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ |
ಪರಧನದಾಮಿಪವ ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ |
ಇವ ತೊರೆಯ ದೆ ಹೋಗಿ ತೊರೆಯವಿ ಎಂದರೆ
ಒರು ತೊರೆ ಹೋಪುದು ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ |

ಎಂಬ ಪಟಿನಾಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ

ಅಂಥ ಒಂಟಾಟಿಕೆಯನು ನೋಡಿ ಪರಿದಾಸರು ತೆಗೆದುಂ ಬರುತ್ತಿದೆ
ಎನಗೆ ನಗೆಯು ಎರ ತಿದೆ | ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಾತಿ ಸೂತಕದ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಮತ್ತು ಪರಿದಾಸರ ಭೋರಣೆ ಒಂದೇ
ಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಉಕ್ತಿಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನವಿ ಗಿವೆ

ಮಾನವನ ತ್ರಿ ತೆ ತೇ ಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಅದಂ ಅವನನ ಗುಣವರ್ಣಗಳಿಂದ
ಎಂಬ ಬಗೆ ಹೊರೆಯ ಉರಹೊರಗಿಹನ ಉರೊಳಗಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ
ದ ಸರಾ ಹೊಲಿತನದ ಗುರ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸತಿವಶನಾಗಿ ಜನನ
ಜನಕಿ | ಅತಿನಿಪು ರ ನೂಡಿವವ ಹೊರೆಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಮುಮೂಕ್ಷುಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿ ಹೊಲಿಸಾದ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಸೂತಕದ ಮಧ್ಯೆ
ನಿಂತಿರುವಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಕಾವೇರಿಲಿ ನಿಂದರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ
ಚರ್ಮವ ತೊಳೆದರೆ ಕವ ರವು ಹೊ ದೀತೆ ? ಮಂ ತಾದ ಮೂತುಗಳು ಎಷ್ಟು
ಮರ್ಮ ವೇದಕವಾಗಿವೆ |

ದೇವಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅಸಾರ ನಿಷ್ಕಾರ
ಗುಣತಾಗಿ ಹಿ ಗಳಿದಂತಾದರೆ ಮಾರ್ಗವ ಜನ್ಮವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದನ್ನು ದಾಸರು
ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ

ಈಸೇರೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸೇರೇಕು
ಹೇಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಶಲೇಶವಡದ್ದಾಗಿ

ಎಂಬ ಅವರ ಪದವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆತಾಮಿದವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ ಮಾನವ
ಕರಣವ ದ ಭವತೋರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಗೀರೇಕು ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ !
ಕಂಸಾರಿ ನೆನವೆಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ಎನ್ನಿಸು ! ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅದ್ವರಿದಲೇ

ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದು !
ಹಾನಿಮಾಡಲಿಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ರಗಳಿರಾ !

ಎಂಥ ದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನಗಾಯ
ವೊಂದಿರಲಿ ! ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಗೆ ಮೂಂದುಪರಿಯಬೇಕೆಂಬುದನು ಮಹಿಮಾಕ
ವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲದ ಕರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ! ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ
ಮರೆದರೆ ಮಾನವ ! ಅರಿತರೆ ಶರಣ ಎಂಬ ಮಾತು ದಾಸರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವೆ !

ಬನ್ನಹೆ ಬಾಯಿ ಲವಯ್ಯ ! ಅನಂತ ಆಪರಾಧ ಗನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ !
ಮಾನವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿರಬೇಕು ಎನ್ನ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗಿಂತ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ದೊಡ್ಡದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಎಂಥ ಪಾಪವೂ ಪುನೀತವಾಗುತ್ತಾನೆ
ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಪಾಪಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಎಲವೋ ಎಲವೋ, ಬಹುತ್ವವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆನ್ನೆಲವೋ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮ ಒಡವುವು
ಸರ್ವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬೋನ್ನ ಪರ್ವತಗಳೊಡನೆ
ಒರ್ವಾಗಿ ಶರಣೆನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೂ ೪೦ ದೇವರಿಗೆ !

ಪುರಂದರದಾಸರು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಮಾನವೋತ್ತಮ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವರು
ಅವರಿಗೆ ಹರಿ ಹರ ಭೇದವಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಲಿಂಗವಂತರ ಅಂತರವಾಗಲಿ ಹಿಡಿಸು
ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯವುಂಟು ! ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾರತಯಾತ್ರೆ
ಯನು ಮುಗಿಸಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಲಿಂಗವಂತರ ಕುಹ
ನಡೆದಿತ್ತು ದಾಸರು ಜಂಗಮರು ನಾವು ಜಗದೊಳು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ
ಹಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಲಹವು ಉಪಶಮನವಾಯಿತಂತೆ ! ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ನೆಂದು ಸಾರುವುದೇ ಶೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ ! ಪೂಜ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರ ದ್ರವೀವರಂ
ಹರಿಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಐದನೆಯವನು ವಿ ರತ್ನವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಿ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪನು

ಲಿಂಗವು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಮಯ ಪುರುಷಿಯೇ ಶಕ್ತಿ ಅದು ವಿಷ್ಣುರೂಪ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆ ! ಮೋಹೋತ್ಪನ್ನವು ವಿಷ್ಣುವಿದಲ್ಲವೆ ? ಮೋಹೋ (ಕೇಶವ) ಶಿವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲ್ಲವೆ ಕಾಲಚೈರವೋತ್ಪತ್ತಿ ?* ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದವೆ ? ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಾಯಾನಮಃ ಪಂದೇ ವೇದಕಂದ ಪ್ರಿಯಂ ಹೃದಯಂ ತಂಕರ-ಸಾರಾಯಣ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನವನು ಭಕ್ತನು ಮಾಡಿದಾಗ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ? ಅವ್ವು ದೊಡ್ಡವಳೋ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡವನೋ ? ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿ ಹರವ ದ ಸೋಪಗವನಿಸಂತ ದಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೀಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ತ್ವ ವಿಮರ್ಶೆ ವಿಡಂಬನೆ ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಉಕ್ತಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಧುರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮುಂತಾದ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳ ರಸಾವೇಶವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉಪದೇಶಗಳು ಜಗಮನವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ಕವ್ಯದ ಕೊಯಲು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸಿ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವ ಬೇವಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಕೀಳು ಸಂಸೃತರಾಗಿ ತಾವು ಕೆತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಂಥ ಕನ್ನಡಿಗನೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆಯದಿರಲಾರೀತೆ !

ಕೆನೆಕೆದಾಸರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೫೦೯-೧೬೦೭)

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕೆನೆಕದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಪುರಂದರರು ಹಿಂದಾಳರಾದರೆ ಕೆನೆಕರು ಉತ್ಕಮ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು ಇವರೂ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹರಿಭಕ್ತಸಾರ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿದ್ದರು

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಡ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟೂರು ಬಿರಪ್ಪ ಮತ್ತೂ ಬಟ್ಟಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕವೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರು

ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪುಟ್ಟ ಪಾಳೆಯಗಾರ ನೀರ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದ ತಂದೆಯ ತರುಮಾಯ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಪಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಈತನಿಗೆ ಅಪಾರದಾನ ಸಿಕ್ಕಿತು ಜನ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಕೃತಕನಾಯಕ ನೆಂದೂ ಕರೆಯು

1 ಶಿವಕೇಶವ ಉಭಯಂ ಕಲಯೇ ಕಾಲಚೈರಮು |
ಹ್ಯಾದ ರೈಂಗಕೂರ್ಮಾಪುರಣಂ (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೩೭೪)

ತೊಡಗಿದರೂ ಮುಂದೆ ಅದು ಅಂಕಿತ ನಾಮವೂ ಆಯಿತು ಅದರಿಂದ ಆತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅಧಿಕೇಶವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಯಶವಂತ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಗಳು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದವು.

ಪತಿ ೬ ವಿವೇಕದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಗುಪ್ಪೆಹಟ್ಟಿ ಮೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಪೂಜಿಸ್ತು. ಗೊಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ದಾಹಕೊಟ ಸೆರಿದ ಕನಕನ ದೃಢ ಮೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಕನಕನಿಗೆ ತ್ತರು ಕನಕ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಒಪ್ಪಾಭಾಗವೆಂದು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ದಿವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿದನು.

ಕನಕದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಪಂಡಿತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳು ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅವರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಪನ್ನವಂತಿ ಸಮಯೋಚಿತ ಪ್ರತಿಬೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸ್ವಯಂ ಪಂಚಾನುಭಾವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವನು ಉಚ್ಚನೀಚತೆಯನ್ನು ಅವರು ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದರು ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತೆ ! ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು.

ಕನಕ ಅವುಟ ದ್ವಿಜರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕನಕನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ದ್ವಿಜರ ತ್ತ ಮರ ಪಂಡಿತರ ಮೈತ್ರ್ಯವನು ಬಯಲಿಗಳೆಂಬ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

೧ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಸಭೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಗುರುಗಳು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಾರು ಅರ್ಹರು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು ಪಂಡಿತರು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಕನಕನ ಸರಿದು ಬಂತು ಆತ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೊ ದೇನು ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ಕಿರಕಿದರು ಏನು ಆವಾಹನ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವೀಕಾರದದ್ದು ಶೂದ್ರ ಕನಕನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೆ ? ಮುಂತಾಗಿ ಗದ್ದಲವೆಬ್ಬಿಸಿದರು ಕನಕ ಶ್ರಮಂತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನಾನು ಎಂದರೆ ಅಪಂಕಾರ ಅಪಂಕಾರ ಮವ ಕಾರವಳಿದವರು ಅದು ಯಾರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಲ್ಲರು ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ತಣ್ಣಗಾದರು.

೨ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ತಟ್ಟೆಯೊಂದು ಇಟ್ಟಿದೆ ತಿಂದು ಬನ್ನಿ ಎಂದರು ಎಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಿಂದು ಬಂದರು ಕನಕ ಗಾತ್ರ ಹಣ್ಣು ತಿನ ದೆಯೇ ಹಿಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಕೆಳಗೆ ಕೈ ಏತೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ—ಎಲ್ಲರೊಬ್ಬರೂ ದೇವರು ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರ ಸದ್ದಡಗಿತ್ತು.

೩ ಕನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋದ ಅರ್ಚಕರು ತಂದೆ, ಕನಕನಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಕನಕ ಗುಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಎಗ್ಗು ಹಿಮ್ಮುಖವಾಯಿತು ಹಿಂದಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿ ಬಿತ್ತಿ ಕೃಷ್ಣ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕನಕನಕಂಡಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ' ೨೭೦೦ ಸಾಂಗತ್ಯ ಬಂದ್ಸಿನ ಬೃಹತ ಕಾವ್ಯ ಉಳಿದಂವು ಭಾಷುನಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿವೆ ಕನಕದಾಸರ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ರಾಗಿ ಭತ್ತ, ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಮಂಡಣಾದ್.

ಕನಕದಾಸರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೊಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಟು ಜಾಗೆಯ ಮಂದಗಳಲ್ಲ ಕುಲಮಂದವೂ ಒಂದು ಜಾತಿಯಂತೆ ಎಂಟುಮಂದ ಇದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು ಜಾತಿ ಸೂತಕವನ್ನೂ ಕುರಿತು

ವ್ಯಾಸ ಬೋಯಂತಿಯ ಮಗ ವಣಕಾಂಡೆಯ ವಣತಂಗಿಯ ಮಗ
ಕುಲವನರಸದಿರಿ ಭೋ ಶ್ವಪೇಖೋಪಯಾದರೇನು ?
ಶಿವಭಕ್ತನೇ ಕುಲಜನು

ಮುಂತಾದ ಬಿಟ್ಟು ಮತಾಂಗಿಳಿಂದ ಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಮಹಾದಿಗ ಹೊಲಸು ತುಂಬು ವನೇ ಹೊಲೆಯ ಮುಂತಾದ ಬಿಟ್ಟು ಮತಾಂಗಿಳಿಂದ ಸಮಾಜವನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ

ಕುಲ ಕುಲ ಕುಲವನು ತಿಹರು | ಕುಲ ಯಾವುದು
ಸುಖವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ || || ಪ||

ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿದ ತಾವರೆ ಹಸುವಿನ ಮುಂಸದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿದ ಹಾಲು ಮೃಗದ ಮೈಯೂ ಕೊಳೆ ಕನ್ನೂರಿ ಮುಂತಾದಂವನ್ನೆಲ್ಲ ದ್ವಿಜರಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಅತ್ಯ ಯಾವ

ಕುಲ ? ಜೀತ ಯಾವ ಕುಲ ? ತತ್ತ್ವಜ್ಞಂದ್ರಿಯಂಗಳ ಕೆಲ ವೇಳೆರಯ್ಯಾ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಿ ಕುಲವಂದಕ್ಕೆ ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೈವ ವಿಶ್ವಾಸವು ಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವನದ ತ್ವಣುವಲ್ಲಿ ಯೆದು ! ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರ ಉಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಬೇಕು

ತ್ವಣಿಸದಿರು ಕಂಡು ತಾಳು ವನನೆ !

ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ || ಪ||

ಚಿಟ್ಟಿದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿ ರೆದದವರು ಯಾರು ?
ಅಡವಿಯಲ್ಲಾಡುವ ವ್ಯಾಗವಕ್ಷಿಗಳಿಲ್ಲ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಅಪಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?
ಕಲ್ಯಾಣಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಕೂಗುವ ಕವ್ಯೆಗಳಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗಾಹಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?

ಎಂಬ ನಿರರ್ತಾಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲಿದವಾದ ಅದಿಕೇಶವರಾಯನು ಎಲ್ಲರೂ ರಕ್ಷಿಪನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣವೆಯುಂಟು ದೀತೆ ?

ಕನಕದಾಸರ ಹಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳ ಮೈಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ ಸತ್ಯಂಗೆ ಮಾನವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳುವಾಗ -

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡೆ ಅಧಿಕ ಸೇಡಕ್ಕಿಂತ

ಸಂಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡೆ ಜಗಳ ವೇಸೆ !

ಎಂಬ ಅವರ ವಾಕ್ಯವು ಮೋಡಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು
ಡಾಂಭಿಕಾಚಾರಗಳ ಒಗ್ಗ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು -

ಬಿಡು ಬಾಹ್ಯದೊಳು ಡಂಫವೆ ! ಮಾನಸದೊಳ

ಗಿಡಬಿಡದಿರು ಶಂಭುವೆ

ಒಡಲೊಳು ಮಂಟಪ ಹೊರಗೆ ನೀ ಕೀರ್ತಿಯ

ಪಡೆದರೆ ಶಿವನಿನ್ನಗೊಲಿವನೆ ಮರುಳೆ || ಪ||

ಜನಮೊಟ್ಟ ನಡೆಕೊಂಡರೇನುಂಟು ಲೋಕದಿ

ಮನಮೊಟ್ಟ ನಡೆಕೊಂಡುವುದೆ ಬೆಂದವು

ಜನರೇನು ಬಲ್ಲರು ಒಳಗಾಗೊ ಕೃತ್ಯವ

ಮನವರಿಯದ ಕಳ ತನವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! || ಪ||

ಕನವೊಟ್ಟಿದರೆ ಅಪರಂ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಳ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲರೆ ಅಸರಂ ಮೊಟ್ಟದ ವಾಹತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ನೆ ಶಿವನು ಬಿಟ್ಟಾನೆ ! ಇಲ್ಲಿ ಜನರಂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೊಡ್ಡವನೆಂದ ವಾಹತ್ರಕ್ಕೆ ಬಿನ್ನಯಂ ಶಿವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿಯದೆ ?

ಪಂಚಾಂಗಿ ಜಾಂಭಿಕ ವರ್ತನೆಯನ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಾಸರು -

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜಂಗಮ ಬೋಗಿ ಬಟ್ಟಿ ಮೂಡ ಬೈರಾಗಿ
ಪಾಪಾ ವೇಷಗ್ಗೊ ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟಿಗಾಗಿ

ಎಂದು ಬಿಟ್ಟು ಮಾತಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡಾರ್ಥಗಳರ್ಥತವಾದ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳು ಸೇರಿವೆ ಇವು ವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ಮುಂತಾಗಿ ವಚನ ಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕನಕನ ಮುಂದಿಗೆ ಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ ಅವು ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಅವು ಅಸಂಬದ್ಧವೆನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆದಾಗ ಅವುಗಳ ರಮ್ಯತೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ಪಾಳವು ಚಂದ್ರಮಾಸ

ತಂಬಿಪಾಳ ತುದಿ ತುಂಬ ಭಾನುಪ್ರಭೆ ಚಂದಮಾಸ

ಕಾಂಕ್ಷಿಲ್ಲದವನು ಆ ಪರ ಪತ್ನಿ ದ ಕೈಯಿಲ್ಲದವನು ಆ ಪಣ್ಣನು ಕೊಯ್ಯನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಅದಿಶೇತವ ಬಲ್ಲ! ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವರೂಪಿಗಳ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬರವಿಲ್ಲ

ದೀಪವೊಂದನು ಹಿಡಿದು ಬೆಳೆದುವು ಮೂರ್ ಮೂಳೆಗಳು

ದೀಪಕ್ಕೆ ಪಲವಿಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿದಾತನೆ ಬಲ್ಲ ||ಪ||

ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಜ್ಞದಯಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಅಮೋಘವಾದದ್ದು ಜೀವಿಯು ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂ ನ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟ ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ ತಳೆದಿರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ -

ಹಲವು ಒನೊಮದಿ ತಾಯಿ ಎನಗಿತ್ತ ಮೊಲೆ ಹಾಲು

ನಲಿದೊಂಬಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುದೂ ಕೂಡಿ

ಅಳಿಯ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗೆ ಇವ್ವಿಗಿಲಂ |

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಬಿಂಬಿಸುವ ವಿಷಯಣ ಶಿವರೂಪಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ - ಇದಿಯ ಪೃಥ್ವಿಯಿಲ್ಲವನ್ನು ಭೂಮಾಡಿ ಅಣುಗಳಾಗಿ ಮಡಿದರೆ ಎಷ್ಟುಗುಪ್ತಮೋ ಅಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಈ ಬೇವನು ಕಡೆಗೆ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ! ಎಂಬ

ಅಥವಾ ಪದವನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಅಪರೋಕ್ಷಾಭಾವಿಗಳೆ ಮೌನವಾಗಿ ಏಕತಾಗತೆಯು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಇದೆ ಛಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೂವರಿದ ದಾಸರು - ಮೌನವಾಗಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಅದ್ವೈತೋಕ್ತಿಯ ಸೇರಿದರೆ ಲವಣ ಸಮುದ್ರದ ಮೂರರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಆಯಾ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ದೇಹಗಳ ಉಪಗ್ರಹವು ರಾಶಿ ಮಾಡಿದರೆ ವೇದನ ಪರ್ವತದ ನಾಲ್ಕು ರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಏನೂ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಕಳೆದದ್ದಾದರೂ ! ರೂಪಕಗಳೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಾಗಿ ಕಂಡಂತೆ ಬಣ್ಣವೂ ಅನಿವಾರಣ ಶಕ್ತಿ ಅವರದು

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮಂಚಗಳೂ ಹೂಂಕರಯ್ಯ
 ಚಂದ್ರಲಯಂ ಸೌಖ್ಯಯನ್ನೂ ಒಡಿಸಿದಯ್ಯ
 ಅಂದಯ್ಯ ಸಮಾನವೆಂಬ ರಂಜನ ಕೊಳಗುವ ಮೂಡಿ
 ಅಯ್ಯಾಪ್ಪದ ರಾಶಿಯೆನು ಆಳಿಯೆರಯ್ಯ !

ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಸೊಡರನು ಸಂಸಾರ ಹೇರೊಪ್ಪಿಸಿದ ವೇದನ ಸುಂಕವೇ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಾಸ ಭವಗಳನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ವಿಮರ್ಶಕ ಮೂಕನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಪಾದಿರಾಜ

ಪಾದಿರಾಜರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದವರೆ ! ಅವರದು ದಶ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೂವಿನಕೆರೆ ವೇಪರರಾಮಭಟ್ಟಿ-ಗೌರೀದೇವಿಯರ ಸತ್ಪುತ್ರ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಉಡುಪಿ ಅಷ್ಟಮಾರಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಸ್ವಾಮಿಮಂದಿರದ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂನಾಸ್ಯ ದೀಕ್ಷೆ ಪಾದಿರಾಜನೆಂದೂ ನಾಮಕರಣ ಈತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ವಾಕ್ಯರೂಪಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡ ಕೃಷ್ಣವೇವರಾಯ ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತಿದ್ದನಂತೆ ! ಇವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ಪರ್ಣಾನ ಸ್ಥಪ್ತಗದ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶೋಭಾನ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಟೀಕೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳೆನು ಆನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಇಂದೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳೆನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾದಿರಾಜರು ಹಯವದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೀಪ ವಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪಾದಿರಾಜರು ತಲುಪುವ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆ ರಚಿಸಿ ಪಾಡಿಸಿದರನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ

ಹಣೆ ೩ನೆಯ ಗುಣವನಿತು ಬಣ್ಣಸಲಿ
 ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ

ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೀರ್ತನೆ ವಾದಿರಾಜರದು ಒಳ್ಳೆ ಬರುವ ಬೇರೆಯಾಗದವರನ್ನೂ ಬೇರವರಾದಿಸುವ ಕುಲಗಿಟ್ಟಿವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಲಕೆ ಸೇರಿಸಿ ವ ಹೊಲೆಯನಾದರು ತಂದು ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಮಂಗಳಬೆಂದರು ಅಂಗಂಗ ಸುವ ಕಂಗಣ್ಣದವರಿಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿ ಸುವ ಅರಿಯದೆ ತೆರನ ಅರಿತವವೆನಿಸುವ ಹೌದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಮೋಡಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಚಿತವ ದ ಈ ಪದ ಜನಹನಿತ !

ವಾದಿರಾಜರು ಸ ಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವರಾಡಿರುವ ಪರಿಶ್ರಮಕಿಂತ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಸ ಧಾರಣೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು-ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಐರ್ಯೋಗೀತ ವವನು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾಡಿದ ಸುಧಾರಣೆ ವಾದಿರಾಜರದು

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕದಿರೆಯಿಂದ ತಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕಿರಿದು ವ ದಿರಾಜರದು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬೇರೂರಿ ಎದು ಪರ್ಮಾಯೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸದ ೪೯೯ ಇವರದು

ವೈಕುಂಠದಾಸ

ಈತನು ವಾದಿರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನ ಬೇಲೂರು ಜನ್ಮಕೇತವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಭಕ್ತ ಅಂಕಿತ ವೈಕುಂಠಕೇಶವ ಎಂಬುದು ಅತ ಒಪ್ಪೆ ದೇವರಾರ್ಥನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲೂ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೇವೆಯನೂ ಕೊಡಂ ಹರಿಯು ಎಂದು ಹುದ ಲಿಟ್ಟಾಗ ದೇವಾಲಯದ ಕದ ತೆರೆಯಿತಂತೆ !

ವೈಕುಂಠ ದಾಸರ ತರುಣಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತು, ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿ ಗಳು ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ "ಾಲ್ವರು ವೆಕ್ಕಳೂ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನು ಮುಂದಂವರಿ ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿವೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸು 1680)

ಸುಧೀಂದ್ರತೀರ್ಥರ ತಿಪ್ಪ ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಕುಂಭಕೋಣದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬವರಿಗೆ ವೆಂಕಟೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಇವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತರ್ಕ-ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿಸಿದರು ಸುಧಾ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಇವರು ಪರಿಮಳ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದರು

ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಮಗುಿದ್ದನು ಸುಧೀಂದ್ರರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಂತ್ರಾಲಯ ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಂಕಿತ

ಎಂಬ ಒಪ್ಪಿತಿಯವಾಗಿರುವ - ಇಂಥ ಎಸಗಿ ಗೋವಿಂದ
ನಿಷ್ಕಯ ಪಾದಾರವಿಂದವ ತೋ ರೋ ಮುಕುಂದನೆ

||ಪ||

ಪುಂದರೋದ್ಧಾರನ ನಂದ ಗೋಪನಕುಂದ |
ಇಂದಿರಾಪುಣ ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಾಸಂದ

||ಅ ಎ ||

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಸಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರ ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಎಂಬ ಸಹಜವ ಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರನಿಗಿರುವ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ ಅವರು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಎಂಬುದ
ಕ್ಕಿಂತ ಅವರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ವಂತ್ಯಾಂಕದರಾಂಕದರೆ ಶ್ರೀ
ರಾಘವೇಂದ್ರರೇ | ಅವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾತ | ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಂಚಾಲ ರುದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಂದ ಹರಿ
ದಾಸರು ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಿದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ವಿಜಯ
ದಾಸ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ
ಮಂತಾದವರು

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ 15-16 ನೆ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಆರಂಭ
ವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮೊದಲ ಪಟ್ಟವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪಟ್ಟ ರಾಘವೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರ
ಪರಂಪರೆಯದು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ಈತನದು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ
ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾ ಪಿತ್ಯದಿವ್ಯೋಗ ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಟ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋದ ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕೈನೆಯಿಂದ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ
ಪೊಡಿ ಬಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ
ರಚಿಸಿದ

ಅರಿಗಳೇ ಸಖರಕ್ಕು ಅತಿವಿಷಾಮೃತವಕ್ಕು ಉರಗಪೂವಣಿಯ ಕ್ಕು
ತರಫಾತ ಬೆಂಡಕ್ಕು ಸರಹರಿಯ ಸಾಮವನು ನಂಬಿ ಭಜನರಿಗ||

ಈತನು ಬಾಗವತದ 10 ನೇ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಹಾಡು ದ್ವಿಪದಿ ಮತ್ತು ಪೃತ್ಯಗಳಾಗಿ
ಕನಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನ ಮಾಲ ಭಾಷೆ ಹೃದ್ಯ |

ಯಶೋದಯಮ್ಮನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ ಅಮ್ಮ | ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು
ಬಂದನೆ ಸಾ

ರಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ (ನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ) ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು=ಹೊಟ್ಟೆ ಬಲು ಹಸು

ಒಂದೀನೆ=ಒಂದಿದ್ದೀನಿ ಎಂಬ ಮಂದ್ಯ ವಾಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ರಸವು ಸ್ವೋತಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ

೧೩ಯ ದಾಸರು— ಇವರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಮಾನ ವೀಸರು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದೆ ಹಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ-ಕೊಕ್ಕಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮಂಕನಂತಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಉದಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಅವನು ಹಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಹಾಡಾಯಿತು ಇವನ ಅಂಕಿತ ಹೆಯವದನವಿರಲಿ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸದಾ ಒಪ್ಪು ಹೃದಯದಲಿ ವಾಸವಾಡೋ ಶ್ರೀಪರಿ ಎಂದೂ ಅರಬಸಿ ೧೨ ನಾನು ಬಿಡುವೆಲ್ಲ ಎನ್ನ ನಿ ನಂ ಎಡಲು ಸಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹಡನು ಮೂಗುತಾರ ಸಂಜಾದಿ ರಜೆಯಲ್ಲ ಈತ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೬೧೧-೧೬೮೧)

ಬಿಜ ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭೆಯನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಿದವರು ರತ್ನೀ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಡ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರಖೇಡದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಇವರನ್ನು ಅವರವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನು ಸೂಚಿಸುವ ಅಪ್ಪದ-ಕವಾದ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆವ ವಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೋಗಿ ಚೋಗಿ ಯೋಗಿ ಬೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಎರಡರಲ್ಲಿ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತ್ಯಾಗಿ ಎಂಬುದು ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರ ತಜ್ಞಂದಿರು ರಂಗಭಟ್ಟರು ಆರು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ಮಗ ಕೋನೇರಿರಾಯರು ಅವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಗುರುರಾಯ ಮತ್ತು ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಎಂದು ಇವರಿಗೆ ಉಪನಯನ ವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಮಹೀಪತಿಯ ಜಾತಕ ನೋಡಿ ಈತ ರಾಜಮಾನ್ಯನಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಯೋಗಿಯಾಗುವನೆಂದೂ ಬವಿಷ್ಯ ನುಡಿದಿರ

ಕೃಷ್ಣಮಠಾಚಾರ್ಯರ ಭವಿಷ್ಯ ಸಂಭಾಗಲಿಲ್ಲ ತಂದೆ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದರು ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ ಷಾನ ದಿವಾನನವರಿಗೆ ಮಂಚ್ಚಿತು ನವಾಬನ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಣಕನಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸಿ ದಿವಾನ್ ಪದವೀಗೌರವ

ಅವೇಳಿಗೆ ಮಹೀಪತಿಯ ಹಾಯ-ತಂದೆಗಳು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಅವಧೂತರ

ವರ್ಣನವನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪಡೆದಂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ವೇಳೆಗೆ ತಹಾಸುಂಗ ಎಂಬ ದಿವ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ವೆ ಹೀಪತಿಯನು ಕೆರೆದು ನೀನು ಈ ತ ಇದಾರಿಯ ಲ್ಲೀಕೆ ಇದಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಅತ್ಯಜ್ಞಾನ ಬಡೆ! ಎಂದನು ಮಹೀಪತಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರಿಂದ ಯೋಗ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತರು ತಮಗೆ ಆದ ಸ್ವಾನಂದ ಸುಖವನು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು

ಮುಂದೆ ಅವರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರದ್ವ್ಯ ಶಕ್ತಿ ವಶವಾಗುವುದೆಂದು ಅರಿತು ಶಹಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಬಿಂದಿಗೆ ಬಂದಂ ನೆಲೆಸಿದರು ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ದೇವರಾಯ ಕಲ್ಪುರ್ಗಿ ದೇಸಾಯರರಿ ಸೆ ರಿದ ಬಿದಿರೆಯ ನವಾಬ ಅವನಿಗೊಂದು ಜಹಗೀರಿ ಕೊಟ್ಟ ಎರಡನೇ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆಯ ಸೇವೆಗೆ ಸಂತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಹಾಸೀಗ ರು ಮಹೀಪತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಸೆ ರಿ ಅಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತರಾದರು

ಗುರುಅನುಗ್ರಹ

ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಗುರು ಅನುಗ್ರಹವಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಭಕ್ತಪರವಶ ರಾದರು ಅವರ ಅಭಯ ಹಸ್ತ ಮಸ್ತಕದ ಮೆಲೆ ಇಡುವುದೇ ತಡ ಅವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಸದ್ವೈಸ್ತುವಿನ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಇದನ್ನು

ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು |

ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಗುರು ನಿಮ್ಮ ಬರಣದರೂಪನದಿ || (ಕೀ ೮೮)

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ವರ್ಣಕಳಿಸಿದ ಹಪ್ಪನೆ ಸ್ತವಿಸಬೇಕು ಎಂದಂ ದೆ ವರಿಗೆ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಗುರು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಂ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಮಹೀಪತಿ ಅಂಕಿತದಿಂದಲೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹೀತನಾಗಿ ಮಹೀಪತಿನಂದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಸು ೬೮೯ ಕೃತಿ ಗಳ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದೆ ಡಾ ಹೆ ಪರದರಾಜರಾಯರಂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಬರೆದು ವಿಚಾರ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಅಂಶ ಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಗುರುದರ್ಶನ ಅಂಕಿತಪ್ರಯೋಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಹರಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೨೧]

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು. ಉರು ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಸರಕ್ಕೂ ಮಂಡಾರಿರಾಯವೆಂಕಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಭಾಗಣ್ಣ. ಸಾವುರು ತಮ್ಮಂದಿರು ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ವೆಂಕಟೋಡನೆ ಸುಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು.

ಸಂಕಾಪುರದ ಶೃಂಗಭೋಗ ಗಂಡೆಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಭಾಗಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಭಾಗಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಆಗ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಾ ಬೇಡಿಕೆಯಂಟಾಗಿ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯವೂ ಖುಲಾಯಿಸಿತು.

ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ಭೂಪಾಲಿ ಭಾಗಣ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಭೂಮಿಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದ ಭಾಗಣ್ಣ ಪೆಂಟಕ್ಕಮ್ಮ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರು ಭಾಗಣ್ಣನನ್ನು ಅನಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ನೀಡಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಭಾಗಣ್ಣ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪತ್ರರಾದರು.

ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಹಂಪೆ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಪಂಡರಾಪುರ ಆಹೋಬಿಲ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಮಂತ್ರಿ ತಿರುಮಲ ಮಂತ್ರಿರಾಯ ಮುಂತಾದ ಶ್ವೇತಗಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಡೆವಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ೪೫ ಸಂಚರಿಸಿ ಚಿತ್ರಭಾಗು ಸಂ ದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಕುಮಾರ್ ಪುಷ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವಾಧೀನರಾದರು.

ಕೃತಿರಚನೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುವು ೧೭೮ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೮೭ ಸುಲಾದಿ ೮೧ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ೨೦ ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಡಾ. ಟಿ. ಎನ್. ನಾಗರತ್ನ ಅವರ ಸಂಪಾದಿತ ದಶತ್ತದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. (೧೯೭೭)

ಹೀರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗಳ ವೆಂಪತ್ತವನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತೋಧನೆ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ, ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಟಣೆ ದೇವ ಉಪದೇಶವಾದಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸಂಪಾದರು ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜಗನ್ನಾಥಭವಾಸರ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು. ಪೇವಕಟ್ಟೆಗಿರಿಯಪ್ಪನೂ ಈ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರು.

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗ್ಗಟ ಜಗನ್ನಾಥದ ಸರ ಪುಟ್ಟೂರು ನರಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾಯಿಯವರು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನರಸಪ್ಪನು ನರಸಿಂಹವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಹರಿದಾಸನಾದ ಈ ಹರಿದಾಸನ ಮಗನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಇವನ ಶಿಕ್ಷಣ ತಂದೆಯಿಂದ ಈತ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಂಡಿತನಾದ ದೈವದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಕವಿ-ಶಕ್ತಿ, ವಂಶಾಲಯದ ಗ್ರಾಮಗಳು ಇವನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಒಂದಿತ್ತರು. ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕಿರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದತ್ತಿಯ ಫಲನು ಗಳಿಸಿ ವಿದ್ಯಾವದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣವು ವಾಡಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಒಮ್ಮೆ ಒಮ್ಮೆ ವಿಜಯದ ಸರನು ಸಂಧಿಸಿ ಅವರನು ಕೂಡಿಸಿ ಮಗ ದಾಸನವೆ ಪದಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಮೊದಲ ಮಾತುಪವ ಎಂದು ನಂದಿಸಿದ ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಕೈಯರೋಗ ಸಂಘಟಿಸಿತು. ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಆತ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಶರಣಾದ ಅವರು ಅವರನ್ನು ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಅವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಹೋದ ಕೊನೆಯನು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರ. ಅವರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಕಯರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಭವರೋಗವು ತೊಲಗಿತು. ದಾಸರ ವದಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಕೃತ ಪದವಾಗಲೆಂದ ನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ತಾನೂ ಹರಿದಾಸನಾಗಿ ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಡಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ ಅವರು ವಿಠಲನೇ ಇನಗೆ ಅಂಗ್ಯ ಸಂಪದಿಸಿದರು. ಪಾಡರಿಗೆ ತರಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಗುಣಾ ನಡಿಸಿ ನ್ನಿ ಸ್ಥಾನಮಾಡುವಾಗ ಒಗ್ಗೂ ಥರಲ ಎಂದು ಕೆತ್ತಿ ಕಡ್ಡು ದೊರೆತು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಸೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನ ಅತ್ಯಂತ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹರಿಕಥಾವೈತ ಸಾರ ಅತನ ೩೨ ಕಂಠಗಳ ೧೦೦೦ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಕುಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅದೊಂದು ದ್ವೈತಮತತತ್ತ್ವದ ವಿಶ್ವಕೋಶವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

ಭಗವಂತನು ಕರಣ ಮಯನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಪದ ತುಂಬಾ ಜನಾದರಣೆ ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಂಗೆ ಪರಮಾದರದ ಪಾಡಲು | ಕಂಕಿತ ಕೆಳುವ ಕಂಕಿತ ಪಾಡಲು
ಗಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವ ನಿಮಗೆಂಬ

ಸುಲಭನೋ ಹರಿ ತನ ವರನರೆ ! ಪೊಳೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಗಲನೋ ರವಣಧವ
ನೋರಿಸಲರಿಯದೆ ಬಳಲುವರಂ ಪಾ' ರಂ ಭವದೊಳಗೆ ||

ಎಂಬ ಬಾವವು ಅದೆಮಂ ರಮ್ಯ ! ಬಗವಂತನನು ನೆನೆಯಲು ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳ
ನಿಯವ ವಿಲ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ನೆನಪು ಎಡಬಿಡದಿರಬೇಕು
ಎಂಬುದನ್ನೂ ವಸಾಹಿಗಳಾಗಿ ಬಿತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸರ್ವವಸಾಹಿಗಳನ್ನೂ ಬಿತ್ತಿಸಿರುವ
ಈ ಪದ್ಯವು ಗಮನಿಸಬೇಕು—

ಅವಕಾಲದವನಾದೋನಿ ! ನಾ ವದೇಶದೊಳಿದ್ದೋನಿ !
ನ್ನಾ ವಕರೂಪ ಮಾಡೋ ನಿನಾ ವ ಕಾಲದರಿ
ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವಶ್ರದರಿ ಸಂ ! ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿಪ
ಕೋವಿದರಿಗೂಂಟೇನೋ ಭವದಾಖಾದಿ ದೋಷಗಳಂ ||

ಮುಂದುವರಿದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸರ್ವದೇಶವು ಪೂಜ್ಯದೇಶವು ! ಸರ್ವಕಾಲವು ಪೂಜ್ಯಕಾಲವು
ಸರ್ವಜನ ವರು ದಾ ನಪಾತ್ರರು ಮೂರ ಲೋಕದೊಳು !
ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ! ಸರ್ವಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು
ಸರ್ವವೆಂದ್ಯನವಿಗುಲಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನವೆಲ್ಲವು ||

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಉದಾರದೃಷ್ಟಿ ವಿಶಿ ಲಮನೋಭಾವಗಳು ಮಂಡು
ಗುತ್ತಿವೆ. ನೆನಸೋದೆ ಹೋಲಗೇರಿ ಶಿವ ಲಯಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಶರಣರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
ಸರ್ವದೇಶವು ಪೂಜ್ಯದೇಶವು ಎಂಬ ದ ಮ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಕಾಲವು
ಪೂಜ್ಯಕಾಲವು ಎಂಬ ಸುಡಿಗೆ ಶರಣರ ನಿಮ್ಮವರು ಬಿಗೊಂಡರೆ ಶುಭಲಗ್ನವೆನಿ
ರಯ್ಯ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗೆ ಕೆಲವೆಂಟೆ ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ಸರ್ವಕೆಲಸ
ಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯ ರಂಜರ ಸ್ತೋತ್ರಾಂಶ ಸರ್ವಾಗಿರ
ಯದ್ದು. ಸರ್ವ ಕರೋವಿ ಶರ ದಖಿಲು ತುಂಬೊ ತಮಾರಾಧನಂ ಎಂದಂತಿದೆ
ಯಲ್ಲವೆ ?

ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತಾನೇ ತಾವ ಗಿದ್ದಾನೆ—

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಡಲಿ ಕೇಳಿದ ! ರಲ್ಲಿ ಬಿ ದಿದರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿ ಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು

ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಖ ನ ಪದ್ಯಗಳ

ಸಕಲಕ್ಕೆಳ್ಳೆ ನೆನೆ ! ಅಕಳಂಕ ಗುರ ಮೆಂದು !
ನಿಖಿಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವೇಳೆಂತಿರಲಂದನು

ಮುಂದೆವರಿದು ಪಡೆದರೆಯೋಗಿಗಳ

ಅವರವರ ದರುಶನಕೆ | ಅವರವರ ವೇಷದಲ್ಲಿ |
 ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ಗ ದ ನೀನೊಬ್ಬನೆ
 ಅವರವರ ಭಾವಕ್ಕೆ | ಅವರವರ ಪೂಜೆಗೆ |
 ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ದೇವ ನೀನೊಬ್ಬನೆ ||
 ಹೋರಾಟವಿಕ್ಕಿಸಲು | ಬೇರಾದೆಯಲ್ಲದೆ |
 ಬೇರೊಂಟಿ ಎಗದೊಳಗೆ ಎಲೆ ದೇವನೆ ||
 ಆರು ಅರಿಯರು ನೀನು | ಬೇರ ದ ಪರಗನುಂ |
 ಮೂರಾರಿ ತಿವನಡೆಕ್ಕರಿ ಲಿಂಗವೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿವತರಣ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಏರುತಿದೆ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ | ಅವರವರ ಎಾವಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಪೂಜೆಗೆ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೇನು ? ಹರಿ ಹರರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದೇವ ರಾಗಲಿ ಬೇದವೇಳಿಸಲಾರೀತೆ |

ಜನರಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟವಿಕ್ಕಿಸುವುದೂ ಅವನ ಗ ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಬೇಕು ? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ ಹೆ ಗೇ ಆದರೂ ವಚನಕಾರರ ಹ ಗೂ ಪರಿದಾಸರ ಈ ಪುಣ್ಯನಿಧಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವುದು ಸಾಧನ ಘಾಙ್ಕ |

ಬೇರೂ ಪುನಃದ್ವಂದ್ವವಾದ ತಿವಾಗಮಾನ ಗೃಹಿತವಾದ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವವನ್ನು ಈ ಅನ ಭಾವಗಳು ತಮ್ಮ ಬೇವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸ ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತ ನನ್ನ ತಮ್ಮಡಿಸಾಡಿಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗೆಳೆಯನಂತೆ ನುಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮನೆಗಳು ಗೀತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಹಿಂದೆ ಮುಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕರಣದ ಸೆಳವಿಲ್ಲ ಮಹಾಕವಿಭಾವಿ ಗಳಾದ ಅವರು ಮಂತ್ರದೃಷ್ಟಾರರ ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿವೇಚನಾ ರ್ಥಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಹಾನು ಎವರ ನುಡಿಗಳು ಅವರೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವರ ಮಹತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರ ಗಳಂ ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಅನುದಿನವೂ ಐ ರಾಯಣಮೂಲ ಅನ ಪಾಪವೂಡಿ ನಾಡುನಲಿಯಲಿ | ಪುನೀತವಾಗಲಿ | ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಲೋಲೀಬಾವವನ್ನ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ |

ಆಳ್ವಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಪೋಷಕವಾಗಿ ಹರಿದುಮಂದಿರುವ ಭಕ್ತಿಯ ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪವಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಇದು ಎಷ್ಟು ಸನಿಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಆರಾಧನಾಪ್ರೇಮ ಅನಂತ ಗಮ್ಯವಿರುವ ಆರಾಧನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡಬಹುದು ನರಳುತ್ತಿರ ವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಇದು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಎಂದೂ ವಿಫಲವ ಗುಣವಿಲ್ಲ ಒಂದೂ ಧರ್ಮದಲ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ - ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮ - ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಯೋಗಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದೊಂದು ಅಂತರಿಕ ಅನುಭವ ಇದರ ಉಗಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವವೋ ಸ್ಥಾನವಿದೆ

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವರೂಣ ಸವಿತ್ಯ ಉಪಸ್ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡ ವ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನು ಕ ಣಬಹುದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮವಿವೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ವಿಮುಚ್ಛ್ರತಾಯ ರಶನಾಮಿವಾ
 ಗುಧ್ಯಾವಂ ತೇ ವರೂಣ ಖಾವ್ಯುತಸ್ಯ
 ಮೌತಸ್ಯುಚ್ಛೇದಿ ವಯತೋ ಧಿಯಂ ವೇ
 ಮನವಷಿತಾ ಶಾರ್ವಪಸಿ ಪುರೂತೋಃ

(ಎಲೈ ವರೂಣೇ ನನ್ನನು ಈ ಪಾಪ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ನಾನು ಪಡೆಯ ವಂತಾಗಲಿ ನಾನು ನೇಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ ಸೂತ್ರವೆಂದು ದಿವಿಗೂ ಮುಂಚೆಯೇ ಕರ್ಮ ಸಾಧನವಾದ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಡ)

ಎತ್ತೋ ಅಂಹೋಕ್ತಿದಾದುರು
 ಕ್ಷಯಣಾಯ ಗಾತಂ ವನತೇ
 ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಹಿ ಪ್ರತೂರ್ವತಃ
 ಸುಮತಿರಸಿ ವಿಧತಃ

(ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು- ಪಾಪಿಗೂ ಸಹ ನಿಂತನು ದಿ ಘಟಾಂಗೂ ಮಂಗಳವಾದ ಹೇವನ್ನಾರ್ಗವನ್ನು ಕರಣಿ ತಾನೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಮಿತ್ರನ ದಯೆ ಪಾಪಿಯ ಮೇಲೂ ಇರುತ್ತದೆ)

ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ ಅರಿವು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ಏಕ ಶರಣವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಲೀ ಬಾರದಂ ಅದರ ಯಾರೂ ಒದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಂಬಲಿಸುವರೋ ಒಂತಹವರಿಗೆ ಅದರ ಅಗೋಚರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ

ನಾಯಕಪಾಶ್ವಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ತೇ ವೇದಯಾ ನ ಒಪ ನಾ ಶ್ರುತೇನ |
ಯವೇವೈವ ವ್ಯುಹತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ಯೈವ ಆತ್ಮಾ ವಿವ್ರಣತೇ ತನಂ ಸ್ವಾಮಾ ||

ದೇವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದಂತಹ ದರ್ಶನಗಳು ಧರ್ಮಗಳು ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಸುರುತ್ತವೆ ತರ್ಕ ವಾದಗಳ ವ್ಯಾಕ್ತಗೆ ಆತ ಎಟುಕಲರ ಶುದ್ಧಾಂಕರಣದ ತೊಂದಾ ಹೃದಯದ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಉಪಾಸನೆಗಳಿಂದವೇ ಆ ನನು ಅರಿಯಬಹುದು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ದೈವದತ್ತಿಯ ನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಲಾಗಿ ದೈವಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೈವಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮುನಿ ದೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಆತುರಾಗ ಭಗವದ್ಭೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳಿ ಯ ನಾ ವೊಂದು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಲೋಕ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯಥೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರಿಸುವುದು ಒಂದು ವಿಧ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ಮುಖಿಂದ ಜ್ಯೋತಿಯು ತೆರಳಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಎರಡನೆಯ ಹಂತ ದೈವಾನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಅಂಶವು ಗುರಿಯನಾಗಿ ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನಿ ತೋರಿಸುವ ಭಕ್ತಿ ಶಿರವೊಮ್ಮೆ ಮಾದೂ ಇದು ಪರಮ ಭಕ್ತಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗದೆ ಕಾರುಣ್ಯವು ಮನಸು ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮೈದೋರುವ ಭಕ್ತಿ ಇಂತಹದು ಆತ್ಮೀಯ ರೂಪ ಒಂದುವರ್ಗದವರೂ ಸಹ ನಾವು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಲವು ಅನುರಾಗಗಳಿವೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಅಂತಹುದೇ ಎನ್ನಬಹುದಾದರೂ ಪ್ರಾಪ್ತ ಚಿಕ ಒಲವುಗಳಿಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕ ಸತ್ವದ ಪರಿವಿತ ದೈವವಿತ್ತಿಯ ಗುರಿ ಕಾಶ್ಚಕ ಒವಿತ ಅನಂತ

ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೆನಿಸಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿರಬಹುದು

ಯಾ ಪ್ರೀತಿರವಿವೇಕಾನಾಂ ವಿಷಯೇಷ್ವನಪಾಯಿನೀ |

ತಾದುನುಸ್ಮರತ ಸ ಮೇ ಹೃದಯಾತ್ ಪೂಜಾರ್ಪಿತಾ ||

ವಿವೇಕನಾಶೂನ್ಯರೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವಂತಹ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ

ವಾದ ಒಲವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಅತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಮೂಲನಾದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನೊಯ್ಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಸಮರ್ಪಣಾಭಾವ. ಚಿಂತನೆ, ವೇದನೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹೆಜ್ಜೆಯಂತೆಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೊಡಿದ ಒಂದೂ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಚಿಂತನವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಸನವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವೇದನೆ ಭಗವದನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಬೆಳೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಸಸ್ಥೆಲ್ಲಾ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಸ್ಥನೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮುಂದಿನದು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ. ಇದು ಕೇವಲ ವಿಧಿಯಲ್ಲ. ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನೋಭಾವ. ಸಾವು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ —

ಯತ್ಕರೋತಿ ಯದಶ್ಚಾಪಿ ಯಜ್ಞಹೋತಿ ದದಾಪಿ ಯತ್
ಯತ್ಪಪಶ್ಯತಿ ಕೌಂತೇಯ ಕತ್ಮುರುಷ್ಟ ಮದರ್ಪಣಮ್

ಎಂಬಂತಹ ಕ್ರಿಯೆ ಇದು ಭಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷು ಇದನ್ನೂ ಸಾಧನವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಇದನ್ನೇ ಬೋಧಕವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದು ಅತ್ಮ ನಿವೇದನೆ, ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯೇ ಅನುಭಾವ ಎಂಬುದು. ಇದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಸಂಧಾನ. ಭಗವಂತನ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದೋದ್ರೇಕದ ಪ್ರತಿಫಲ. ಭಕ್ತಿಯು ಹಾತೊರೆಯುವಿಕೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹರ್ಷೋನ್ಮಾದವು ಅನುಭಾವ. ಅದು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಉಪ್ಪುಲ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಬೇತನೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸವನ ಜದ ನಡುವಣ ಕೃತಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತದೆ. ದೈವದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ದೈವಾನುಭವವೊಂದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷ್ಯಗೆ (ತರ್ಕದೃಷ್ಟಿಗೆ ಎಟುಕುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಭಾವಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನ. ಆದರೆ ದೈವದ ಗ್ರಹಣೆ ಲಭಿಸುವುದು ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಷ್ಯನಿಂದ. ದೈವ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯಾವುದೇ ತರ್ಕ. ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅದರ ಅಳವಡು ಅಳಿಯಲಾಗದು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದು ಮೀರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವಾನುಭವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆಯೇ

ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮೈತ್ಯದ ಸಂತರು ಈ ದಿವಾ ಸಂಬವನನ್ನು ಸವಿದು ತಮ್ಮ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಅಷ್ಟಾರಂ ಅಷ್ಟಾರ್ ಎಂದರೆ ಭಗವದನುಬವ ದಲ್ಲಿ ಅಳವಾಗಿ ಮುಳುಗಿದವರೂ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಆ ಅನುಭವಾನಂದವನ್ನು ಅವರೂ ಗೀತರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಸಿದರು ಈ ಗೀತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿದೆ ಇವು ಸಾಲೂ ಸಾವಿರ - ನಾಲಾಯಿರಪ್ - ವೇದ ಗಳಿಗೆ ಮಾನವೆಂದು ಇವುಗಳೆನ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನೂ ದ್ರಾವಿಡ ವೇದ - ದ್ರವಿಡೋಪನಿಷತ್ತು - ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಂತೆ ಈ ಅಷ್ಟಾರಂಗಳ ಕಾಲ ಕರಿಯುಗಾರಂಭ - ೨೨ ವೂ 4203 ರಿಂದ ೨೨ ವೂ 2706 ರ ವರೆಗೆ ಆದರೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾದುದಲ್ಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಪ 7 ರಿಂದ 9 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆವಿಗೆ ಎಂಬುದು ಒಪ್ಪುಪಾತ್ರವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇವರೂ ಹನೆ ರದು ಮಂದಿ ಇವರನ್ನು ಭಾಗವತರೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಭಕ್ತಿ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಬಗವಂತನು ಕ ಪಾಮಯ ಪ್ರೇಮಮಯ ಯಾವ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲವೆ ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಒಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಲಿಯುವವನು ಎಂಬುದು ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೆ ನಂಬು ಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಷ್ಟಾರಂಗಳಿಗೇ ಈ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಬೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯ ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಾತ್ರ - ಮಧುರಕವಿ ಪರಿಯಾಳ್ವಾರ ವೆ ತ್ತು ತೊಂಡರದಿವೈದಿ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಬ್ಬಾಕಿ ಅಂಡಾಳ್ - ಶ್ವೇ, ಒಬ್ಬರು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರೂ ಅರಸರೂ ಕುಲಶೇಖರರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿರು ಮಂಗೈ ಚೆತುರ್ವ ವರ್ಣದವರು ಇವನ್ನೊಬ್ಬರರು ವೆಳ್ಳಾಳರು ತಿರುಪ್ಪಾಣಾರು ಪಂಚಮರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ನಾಲ್ವರ ಬಗೆಗೆ ಮನೂ ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರೆನ್ನಿಸುವವರಿಗಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚರೆಂದ ಪೂಜಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ವರ್ತನದ ವಿವರಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಭಗವಂತನ ದಯೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿವರ್ಗಗಳ ಉತ್ಸವಂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ದು ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಕುಲಹೀನನಿಗೆ ಕುಲವನು ಬಡವನಿಗೆ ಸಿರಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಇವರು ಬೋಧಿಸಿದ ತತ್ವ

ಪೊಯ್ಣೈ ಪೂದತ್ತ ಮಕ್ಕು ಪೇಯ್ ಇವರುಗಳು ಮೊದಲ ಮೂವರು ಇವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವ ವಿವರಗಳೂ ತಿಳಿಯದು ಮೂವರೂ ವೃಷ್ಣ ಸಂಹ ತರು ಕಾಂಚೀಪುರದ ರಾಜೋಕ್ತಕಾರೀ ದೇವಾಲಯದ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಕಮಲ ದಲ್ಲಿ ಪೊಯ್ಣೈ ಅಷ್ಟಾರಂ ಒಳಿಸಿದರು ಸಾರಯೋಗಿ ಎಂಬುದು ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿದಾನ ಪಂಜಾಲಿಪುರದ ಮೂರ್ತಿಯೊಬ್ಬ (ಕುರುಕ್ಕುತಿ) ದಲ್ಲಿ ಪೂದತ್ತರ

ಜನನ ಪೆ ಯೋಳ್ವಾರರು ಮೈಲಾದ್ವರದ ಕೊಳದ ಕೆಂದಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇವರ ಪಾಠ ರ ಹಿಡಿಪದಗಳಿಂದ ಇವರ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ಪರಿಚಯ ನವ ಗಾಗುತ್ತದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳೆಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದ ಅಂತಿಮ ಅಕ್ಷರ ಉಚ್ಚಾರ ಅಥವಾ ಪದ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಶೈಲಿಗೆ ಅಂತಾದಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇವು ವೇಷ್ಯಾ ಭಂದಸ್ತನಲ್ಲಿವೆ ಮೂವರು ಮೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಕ್ಕೋಯಿಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಮೆಲುಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರು ಕುಳಿತ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಇಬ್ಬವೇ ಮೂವರು ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂತಹ ಇಕ್ಕೆಟ್ಟಾದ ಕೊರಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ಬಂದಂ ನಿಂತ ಇವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯವರೊಬ್ಬರು ಆಗೋಚರರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮನು ಒತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಈತನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಪರಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿತ್ತು ಹಪ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಪರಮ ಜ್ಞಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಆತನನ್ನು ಅಂತರ್ಯಮ್ನಿಯಿಂದ ಕಂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡರು ಮೊಯ್ಗೊ ಆಳ್ವಾರರು ಹಾಡಿದ ಮೊದಲ ಪಾಠರ ಹೀಗಿದೆ

ಪ್ರಿಯಂ ತೆಗಳಯಾವಾರ್ ಕಡಲೇ ನೆಯ್ಯಾಗ್
ವೆಯ್ಯ ಕದಿರೊ ನ್ ವಿಳಕ್ಕಾಗ್ ಶೆಯ್ಯ
ಶುಡರಾಱಿಯಾಪಡಿಕೈ ತೊಟ್ಟಿನೇವ್ ಶೊನ್ಮಾಶು
ಇಡರಾಱಿ ನೀಬ್ಬಾವೇ ಯೆನಂ

ಇದನ್ನು ಮೂಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯಂಗಾರ್ (ಶ್ರೀನಿವಾಸ) ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನಲವೇ ಹಣತೆಯಾಗಿ ಹರಹಿದ ಕಡಲು ನೆಯ್ಯಾಗಿ
ಬಸುಗದಿರ ಸೂರ್ಯನೇ ಸೊಡರ ಕುಡಿಯಾಗಲಂ
ಎಡರ ಕಡಲಾದ ಸಂಸಾರ ಅಳಿಯಲಿ ಎಂದಂ
ಸೊಡರಂತೆ ಹೆಳವನು ಹಿಡಿದವನ ಕನ್ನಡಿಗ
ನಂದಿಮಾಲೆಯಂದನು ತೊಡಿಸಿದನು

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೋಚರ ವಿಷಯದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ವಿಶ್ವವೇ ಒಂದಂ ಹಣತೆ ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಿಂತ ಶುಷ್ಕವೆಂಬ ಕಡಲು ಬತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರ ಈ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟುವಾತ ಆ ಹಣತೆಯಲ್ಲಿನ ಪುಣ್ಯ ಅತೀತನಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಇದಂ ಬಹಿರ್ಗೋಚರ ಆದರೆ ಪೂಜ್ಯಾಂಶುರು ಅಂತಸ್ತತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಠರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ (ಇರಂಡಾಮ್) ತಿರುವಂದಾ ದಿಯ ಮೊದಲ ಪಾಠರ ಹೀಗಿದೆ

ಅನ್ಯ ತಗಲಯತಾ ಆರ್ದಮೇ ನಯದ್ಯಾಗಿ
 ಇನ್ಯರ ಗಿ ಶೆನ್ವೆಯಂಡು ತಿರಿಯಾ ನನ್ನರ ಗಿ
 ಜ್ಞಾನಚ್ಚರದ್ ವಿಲಕಿ ಕಿತ್ತಿನೇನ್ ನಾರಣಯ್ಯ
 ಚ್ಚಾನತ್ತಮಿಂಚ್ ಪುರಿನ್ದ ನ ನ

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಭಕ್ತಿಯೇ ಹೇತು ಮನದಾಸೆಯೇ ನಯದ್ಯಾಗಿ
 ಅನಂದ ಅರಂಗಿ ಭಾವವೆ ವರ್ತಿಯಾಗಿದೂ
 ಬೆಳಗಿ ಹಚ್ಚಿದನರಿವನೊಡರ ಆತಮಕರಗಿ
 ತಿಳಿವೀವ ತಮಿಳರಿತ ನಾನು ಸಾರಾಯಂಗಿ

ಇಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಹೇತುಯನು ಆಳ್ವಾರರು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ ತನ್ನೊಳಕ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪ
 ವನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ

ಪೇಯಕಾಳ್ವಾರರದು ದಿವ ದೈವ್ಯ ದಿವ್ಯಾನ ಭೂತಿ ಭಾವ ಅವರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
 ಹೀಗೆ ಮೂದಿದೆ

ತಿರುಕ ಕ್ಕೇನ್ ಪೊನ್ ಮೇನಿ ಕಕ್ಕೇನ್ ತಿಗಟುಮ್
 ಅರುಕ್ಕವಣಿಸುವುಂ ಕ್ಕೇನ್ ಶೆರುಕ್ಕಿಳರಂಮ್
 ಪೊವಾ ಲಾ ಕಕ್ಕೇನ್ ಪುರಿಶ್ಚುಕ್ಕು ಕಕ್ಕೇನ್
 ಎನ್ನಾಟವಣ್ಣನ ಪಾಲಿನ್ನು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಸಿರಿಯನು ಕಂಡನು ಹೊನ್ನೊಡಲು ಕಂಡನು
 ಹೊಳೆವ ಸೂರ್ಯನ ತೆರೆದೆ ಬೆಲೆ ಹೊಗರ ಕಂಡನು
 ಕಣದೆ ಹೊಳೆಯುವ ಹೊಸ ಚಕ್ರ ಮೂರಿತಂಪುನನು
 ಕಡಲು ಬಣ್ಣದ ನನ ಜರಿಯು ಬಳಿ ಕಂಡನು

ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಗುಣಗಲಾಡನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ
 ವಾಗಿರುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ದೇವರನು ಮಾನವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
 ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೈವತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಇದೆ

ಮೊದಲ ಮೂವರು ಆಳ್ವಾರರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಅನ್ಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲೂ
 ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದವರೂ ಅವ ತಿರುಮಳಶೈ ಆಳ್ವಾರರು ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ತಿರು
 ಮಳಸೈ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಪಡೆದವರಾದರೂ ಬಕ್ತಿಸಾರವೆಂಬುದು ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು
 ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ಹೆಸರು ಗುರು ಪರಂಪರಾ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜನನದ ವಿವರ

ಗಲವೆಯಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಎಂಬುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ. ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಕನಕಾಂಗಿ ಎಂಬ ಅವ್ವರೈ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದಾತೆ ತಿರುಮಾಳನ್ ಎಂಬ ಬೇಡ ಮತ್ತು ಆತನ ಪತ್ನಿ ಬಂಗಯಚ್ಚಲ್ಲಿಯಾರ್. ಆಕೆಯ ಗರ್ಭಸಂಚಿತ ಕಡಕ್ಕಳ್ಳನ್ ಈ ಅಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯ-ಸಖಿ. ಮೊದಲು ಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಲಂಟಿಸಿ, ಶಿವಮಾರ್ಕಿಯಾರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಈತ ಕ್ರಿಮೇಣ ಮೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಷ್ಠ ಭಕ್ತನಾದ. ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದೆ ಪರದೈವವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿದ ಈತ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮಿಸಿದ. ಈತನ ಆಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹಲವಾರು ಕತೆಗಳಿವೆ. ರಸಹಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪರಿಣತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಅವುಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಬಲರ್ಹವಾದುವುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು.

ನಾನ್‌ಮೂಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿ ಮತ್ತು ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತಮ್ ಎಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ 96 ಮತ್ತು 120 ಪಾತುರಗಳ ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಈತನಿಂದ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಾನ್‌ಮೂಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪಾಠ್ಯವನ್ನು ಬೇಡ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದೊಂದಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇದರ ಕೊನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನೇ ಪರದೈವವೆಂಬುದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವರು ಆತನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬುದವನ್ನೂ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ.

ಇನಿಯುಜನ್ವೇನ್ ಈಶಜ್ಞಾಂ ನಾನ್ಮುಗಜ್ಞಾಂ ದೆಯ್ಯಮ್
ಇನಿಯುಜನ್ವೇನ್ ಎಮ್ಮೆರುಮಾನ್ ಉನ್ನೈ ಇನಿಯುಜನ್ವೇನ್
ಕಾರಣ್ನೀ ಕತ್ತಮೈನೀ ಕಜ್ಜಮೈನೀ ನಲ್ಲಿಂತೈ
ನಾರಾಢ್ನೀನನ್ನ ಜನ್ವೇನ್ ನಾನ್

ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನನ್ನೂ (ನಾರಾಯಣನನ್ನು) ಶಿವನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ದೇವಾಧಿದೇವನೆಂದು, ಜಗತ್ಕಾರಣಭೂತನೆಂದು, ನನಗಿರುವೆರವಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಇನ್ನೂ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುವೆಂದೂ ಈಗ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅತಿಮಾನುಷ ಚೇಷ್ಟಿತನಾದ ಸರ್ವಸಾತ್ತ್ವಿಕನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಈತ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೈವಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಈತ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ. ಅಳ್ವಾರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಅಳ್ವಾರರೂ ಅದರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭಗಳನ್ನು ಅವತಾರಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಗಳ, ವಿಷ್ಣು

ಪುರಾಣ ಗುಂಪಾದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ದರ್ಶನಗಳ ಗಾಢ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಅರುಚ್ಯವಾದ ವಿರುತ್ತಮ ಇವರೇ ಹಾಡಿದ ತಿರ ವಂದಾದಿಗಿಂತಲೂ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವ ಗಿದೆ ಸಂಖ್ಯೆಗೂನ್ನು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಳಸಿರುವುದೊಂದಂ ಪೈಕಿಷ್ಕ

ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತದ ಮೊದಲ ಪದ್ಯವೇ ಹೀಗಿದೆ

ಪುನಿಲಾಯಾವೆ ನ್ನುವಣಾಯ ಪುನಿಚ್ಚುಣೆನ್ನನಾನ್ಮವಣಾಯ್
ತಿನಿಲಾಯಾ ಮೂನ್ಮವಣಾಯ್ ಚಿಣನ್ಮ ಕಾಲಿರಣ್ಣ ಮಾಯ್
ಮಿನಿಲಾಯುದೊನ್ಮಮಾಯ್ ಮೆಯ್ಯಿನ್ನೋಡಂ ಪೊಯ್ಯಮಾಯ್
ಊಣ್ತೋತ್ತಯಣಯದೈನ್ಮಮ್ ಆಯವಯೋಮಾಯನೇ

(ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಐದಾಗಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾಗಿ ಆಗಿಯೆ ಮೂರಾಗಿ ಬಲವಾದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡಾಗಿ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಅದರೂ ಇವೆಲ್ಲವು ಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ ವಾದ ನಿನ ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಅರಿಯಬಲ್ಲರು?)

ಇಲ್ಲಿರುವ ತತ್ವ ವಿಚಾರಪೂರಿತವಾಗಿದೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಗುಣಗಳು ತಟ್ಟ ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಇದು ಜಲ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣವಾಗಿ ಒಂದೊಂದೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಂಧವಿಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ರಸಗಳಿಲ್ಲ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವುದು ತಟ್ಟ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆರಡೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವುದು ತಟ್ಟವಷ್ಟೇ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ದು ದೈವವೊಂದೇ

ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಗವಂತನಲ್ಲೇ ಉದಿಸಿ ಎಗವಂತನಲ್ಲೇ ಮುಳುಗುವುವು

ತನು ಛಿ ತಿರೈತ್ತೇಱುಮ್ ತರಂ ವೆಣ್ಣಡು ದಲ್
ತನ್ನುಳಿ ತಿರೈತ್ತೇಱುನ್ನು ಅಡಣ್ಣ ಹಿನ್ನತೆನ್ನೈಪೋಲ್
ನಿನ್ನುಳೇ ಎಣ್ಣಿಱನ್ನು ನಿಟ್ಟವೈಮ್ ತಿರಿವವೈಮ್
ನಿನ್ನುಳೇಯಡಂಬ್ಬು ಹಿನೆಣ್ಣ ನಿರೈ ನಿನ್ನಿನೆಣ್ಣದೇ

(ತನ್ನಲ್ಲೇ ಎದ್ದು ಹರಡಿ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವ ಆಲೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಬಿಳಿನೋರೆಯ ಕಡಲಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಉಳಿದ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನ ವಾಗುವುವು)

ಇವರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ

ತೊಂಡರಡಿವೈದಿ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರಮಂಡಾಂಗುಡಿ ಗ್ರಾಮದ ವಿಪ್ರಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ

ವಾರಂಗತರಾಗಿ ಸೈದಿ ಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವರು ಅನಂವಂಶಿಕವಾಗಿ ಒಂದ
ವುಷ್ಟ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದರು ಶ್ರೀರಂಗ ದೇವಾಲಯದ
ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಿಡುಗಳನ್ನು ಇತರ ಸುಂಕಧ ನಯನಮನೋಹರ ವುಷ್ಟ
ಗಳನೂ ಪೊ ಓಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇವರದು ಆದರಲ್ಲದೇ ಕಲ್ಲಿನ
ರಾದಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲನ ವೇತ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ದೇವಾದೇವಿ ಮೋಹಿಸಿದಳು
ಸ್ತ್ರೀಯ ರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿರುವ ನೋಡದಿದ್ದ ಇವರನು ಅಕೆ ಒದಿಸಿಕೊಂಡಳು ದೇವ
ದಾಸರಾದ ತೊಂಡ ಈಗ ದೇವಾದೇವಿಯ ದಾಸನಾದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ ಳ್ಲಿ
ಮರೆತ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನು ಅಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಆತನನ್ನೂ ಸುಲಿದ ನಂತರ
ದೇವ ದೇವ ಆದವನ್ನೂ ಮಗೊಂಡ ತೊಂಡಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದಳು ಇಂತಹ
ದ ರಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೇವನಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನೂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಆತನ
ಮೇಲೆ ಕುರ ಣೆ ತೋರಿದರು ನೌಕರನಂತೆ ವೇಷಧರಿಸಿದ ದೇವರು ದೇವಾಲಯದ
ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಚಿನ ದ ಬಟ್ಟಲನು ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಕಳುಹಿಸಿದರೆಂದೂ
ಹೇಳಿ ದೇವಾದೇವಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ದೇವಾಲಯದ ಆರ್ಚಕರು ನೀಡಿದ್ದ
ದೂರನು ಆಧರಿಸಿ ದೇವಾಲಯದ ಮನೆಯನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ದೇ ರತ ಚಿನ ದ
ಬಟ್ಟಲು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮೂಲಕ ಲಭಿಸಿತೆಂದೂ ಆಕೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯ ಆಧಾರದ
ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯ ಕನು ತಿ ಪ್ಪನ್ನು ನೀಡುವ ಮೊದಲ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಡು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮನಸ್ಸು ಮೆತ್ತೊಬ್ಬ
ತನ್ನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ತಾನೂ ಮಾಡಿದಂಥ ಹಪ್ಪಿ ಎಂಬುದನ್ನರಿತ
ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣರು ದೇವರ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳನು ಧಾಸ್ಯಲಾಗಿರಿಸಲು
ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ದೇವರ ಭಕ್ತರ ಪಾದದೂಳಿಯನ್ನು ತಾನೂ ದರಿಸಬೇಕು, ಭಕ್ತರ
ಭಕ್ತರಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈತನ ಬಯಕೆಯಾಯಿತು ತೊಂಡರಡಿದ್ದುಡಿ ಎಂಬ
ಹುಸಿನ ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪ ಭಕ್ತಾಂಜ್ವರೇಣ ದೈವ ಕೃಪ ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗ ಉಂಟು
ಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದೂ ಹೇಳಲಾಗದ ನಿರ್ದೋಷಲಾಗದ ಅಂಶ ಮನ ಪ್ಪನನಂ ರಕ್ಷಿಸು
ವುದಂ ಅದೊಂದೇ ಆತನ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತರ ಪಾವಗಳಿಗೆ ವಿಮೋಚನೆ ನೀಡುವಂತ
ಹುದು ಭಗವದನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಅದರಿಂದಂಟಾದ
ಪ್ರೇಮಾನುಭವವು ತಿರುವೂಲ್ಗೆ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಎಳುಚ್ಚಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿ
ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುವೂಲ್ಗೆ 45 ಪಾತುರಗಳ ಹಾಡು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನ
ಮಹಿಮೆ ರೂನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ ರಂಗನೇ ದೈವಂ ಎಂದು ಬಗೆದೂ ಆತನನ್ನ
ಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ದೇವರನ್ನು ಈತ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಹೃದಯವನ್ನು
ಕಲಕುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ವೇದಾಂತದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಂದ್ರಿಯಣನುಭ
ವಕ್ಕೆ ಪುನಃಮೇತ ಆಳ್ವಾರರು ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ದೇವನ ಪೆರವನ್ನೂ ಓತ್ತಾಸೆಯನ್ನೂ

ಅನಂಗ್ರಹಿಸುವಂ ಪಾಠಿಸಿದ್ವಾರಿ ಭರ್ತೃಪ್ರದ್ವಾರೆಯು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕವಟಗಳಿಗೆ ತಾನು ಒಬ್ಬ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡುದು ಬೇರೆ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರಿ ತಾನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದುದು ಹೊರಗಿವರನ್ನಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲದಾಗಿದ್ದವನನ್ನೇ ಆತ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಎನ್ನ ಅನೋಚನೆಗಳನ್ನೂ ಅರಿತಿದ್ದ ಅಂತಹವನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅದೆಷ್ಟು ಮೂರ್ಖತನ ತನ ಈ ಕವಟತನವನು ಕಂಡು ತಾನೇ ಇತ್ಯೆ ಈತ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ

ಉಳ್ಳತ್ತೇಯಂ ಹಸ್ತಿಯಮ್ ಪಾಲ್ಯ ಉಳ್ಳವಾರ್ ಉಣ್ಣೋನ್ಮು
ಉಳ್ಳತ್ತೇನ ನಾನು ತೊಡ್ವಾರ್ ತೋನ್ಮುಕ್ಕೇ ಕೊ ವಲವರ್ ಪೋನ್ಮು
ಉಳ್ಳವಾರ ಇತ್ತೆಲ್ಲಾಮ್ ಉಡನಿರುನ್ಮು ಅರಿದಿಯನು
ಮ್ಹೊಪ್ಪೋಯ್ ಎನ್ನುಳ್ಳೇನಾನ್ ಎಲವಱ್ಚೆಚ್ಚಿ ಲ್ಳಿತ್ತಿಟ್ಟೇನೇ

(ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಆಪತ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಮಿಲ್ಲದ ನಾನು ಬೋಕದ ಜನರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದೂ ನಟ ಸುತ್ಯಾ ಎನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಭಗವಂತನ ದಾಸನೆನಿಸುಂ ಬೇಕಾದ ವೀಣ ವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೂಡಲೇ ನನ ಯೋಚನೆಗಳ ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿಯುತ್ತಿರುವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ನನೊಳಗೆ ನಾನೇ ಲಜ್ಜಾನ್ವಿತನಾಗಿ ನನ ನ ಕಂಡ ಇತರರು ಪರಿಶಾಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಾಟಕಿಯಲ್ಲದೆ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ)

ಭಕ್ತನಾದವನು ನೀಚವೆನಿಸಿದ ಯಾವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪಾದ ಗೇವೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಯಾವ ಭಿ ದಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ದೈವ ವನ್ನು ಅಲ್ಲಾರರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಅಡಿಮೈಯಿಲ್ ಕುಡಿಮೈಯಿಲ್ಲಾ ಆಯಿಲ್ ಶುದ್ಧವೇದಿ ಮಾರಿಲ್
ಮುಡಿಮೈಯಿಲ್ ಕಡಕ್ಕು ಪಟ್ಟ ಕಕ್ಕರಿ ಲ ಕುಣ್ಣುರೇಲಮೆ
ವಂದಿಯಿನಲ್ ತುಳುಮ್ ದೈತ್ಯಯ ಮೊಯ್ಯಳಿಣನ್ಮುಶೆಯ್ಯಮೆ
ಅಡಿಯರೇ ಉಪತ್ತಿಪೋಲುವ್ ಅರಂಗಮಾನಪರುಳಾನೇ

(ಶಿರದಲ್ಲಿ ತುಳುಕಿ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಾ ! ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ಆಭಾಸ ಮಾಡಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪುರಂಪೂರ್ಣವೆಂಬುದನ್ನರಿಯದವರಿ ಗಿಂತಲೂ ಪಂಚಮ ಶಿಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಪಾದ ಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸರೇ ಮೇಲಲ್ಲವೇ ? ಅಂತಹ ನಿನ ದಾಸರು ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ?) ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಮನೋಭಾವ ಮುಖ್ಯ ದೇವರ ಮುಂದೆ ತಾರತಮ್ಯ ಸ್ಥಳದಂ

ಅನುರಂಜಿತ ರತ್ನಮಾತುಮೇ ವೇದಮೋರ್ ಪಾನ್ಯಮೋದಿ
ತಮರ್ಹಳಿ ತಲೈವರಾಯಾ ತಾದಿಯಂದಣರ್ಹಳಿಲ ವೆ
ನುಮರ್ಹಳಿಪ್ಪು ಪುಟ್ಟರೂಪುಲ ನೋಡಿಪ್ಪರೂ ರಳವಿಲ್ ಅಪ್ಪು
ಅವರ್ಹಳಿ ತಾಮ ಪುಟ್ಟಿಯರ ಪೋಲುಮ್ ಅರಬ್ಬುಮಾನಪರುಳಾನೇ

(ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದು ವರ್ಗದಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದವರಾದರೂ ಅಂತಹವರು ವಿಶವಾದ ನಿನ್ನ ಬೆತ್ತರ ಕುಲಹೀನತೆಯನು ನಡವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಮನವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ ತಾವೇ ಚಂಡಾಲರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಓರಂಗನಾಥಾ ?)

ಇವರ ತಿರುಪ್ಪಳು ಎಂಟ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 10 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಶಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರಾತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುವ ಸುಪ್ರಭಾತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವು ಸಂಸಾರದ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾನವ ಕುಲವನ್ನು ವಂಶಿಸಿಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚಿತ್ತಿರುವ ದೈವವನ್ನು ಸುಪ್ರಸೂತ ಹಾಡಿ ಎಷ್ಟೆರಳ ವುದು ಮನುಷ್ಯತ್ವಾದ್ಯವೇನು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಆರ್ಚಾ ರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವದೆ ಬೆತ್ತರ ಸೇವೆಯನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳು ತೊಡರಡಿಪ್ಪಿಡಿಯಾದ ನಾನು ತಂಗಳ ವಶಾಲೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಲು ಕಾತುರನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ಶೋಭಾ ಪ ಶುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಕಡಿಮಲರ್ ಕೃಪೆ ಲಲಿ ಆ ಮಲಸ್ಥಾನವಿಜೈಯೋ
ಕದಿರವನ್ ಕನ್ನಿಕಡಲ ಮುಳ್ಳೆತ್ತನನಿವನೋ
ತುಡಿಯಿದ್ದೆಯನಾರ ತುರಿಕೆಂಬಲ ಪೀಲೊನ್ನುದರಿ
ಕುಹಿಲುಡಿತ್ತೇಲೊನರ ಶೂಲ ಪುನಲರಣ್ಣ
ತೊಡೈಯೊತ್ತ ತ ಕುಮಮಮ್ ಕೊಡೈಯಮ ಪೊಲಿನ್ನು
ತೋನಿಣಯ ತೋಳ್ ತೋನ್ನರಡಿಪ್ಪಿಡಿಯನು ಮ್
ಅಡಿಯನೆ ಆಳಿಯನೆನೀರಂಳಿ ಉನ್ನದಿಯಾಕ್ಕೊ
ಅಳಿಪಡಂಕಾಯ್ ಪಳ್ಳಿಯುಬುನ್ನರುಳಾಯೇ

(ಸುಗಂಧ ಕಮಲಗಳೂ ಅರಳಿವೆ ಪೂರ್ವದ ಭೂ ಗರ್ಭೆಯವ ಕಡಲಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೇರಿದ್ದಾನೆ ಕೃತನಡುವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದೂ ನವೆದ ಕೂದಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹರಹಿ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನದೀ ತೀರದಿಂದಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ ತೊಡರಡಿಪ್ಪಿಡಿಯಾಗಿ ತಂಗಳವಶಾಲೆಯನ್ನು ಕರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ

ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಯೂ ಗೈನೆದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತೆ ಕಂಪೇರಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಶ್ರೀರಂಗ
ನಾಥನೇ ಎದ್ದೇಳು ಬೆಕ್ಕರನ್ನು ಅಶೀರ್ವದಿಸು)

ಈ ಹತ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳನು ಶ್ರೀಶೈವ ದೇವ ಲುಗಲಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಭಾತ
ಮಾಗಿ ಈಗಲೂ ಹ ದ ತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕ ಾವುದು ಭಕ್ತನ ಸಮರ್ಪಣಾ
ವ ಿ ಭಾವ ತಿರುಮಾಲೈ ಅರುಶೀರ್ ಅತರಿಯ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ
ಎಳುಟ್ಟಿಂಬಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೇರ್ ಅತರಿಯ ವೃತ್ತವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂತರದವರು ಕೆ ಲಶೇಖರರು ಇವರು ಖಾಲಿಶ್ಯಾವಲ (ಕೊಲಿಯ ಅರಸ)
ಕೊಡಲ ನಂಬ ಕನ್ (ಮಧುರೆಯ ಬದುಕೆ) ಕೊಲಿಕೋನ (ಉರೈಯೂರು
ಅಧೀಶ್ವರ) ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಕರದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕೀರಳ ಪಾಂಡ್ಯ ಚೋಳದ ತ
ಗಳ (ಭಾಗಗಳು) ಮೇಲೆ ಪ್ರಭ ತ್ತ ಕಡೆದಿದ್ದ ಅರ ಸುವರು ಮುಖ ರಿಸ
ತಿರುಮಾಳ್ ಶ್ಲೋಕವು ಇವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು
ತೃಪ್ತಿ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು
ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆನ ಲು ಅಧಾರಗಳದೆ ತಮಿಳು
ಮು ಸು ಸ್ಮೃತಿಗಳೆರಡ್ಲೆಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಇವರ
ಮೇರುಕೃತಿಗಳು ಪರಿವಾಳ್ ತಿರುಮೋಱಿ (ತಮಿಳು) ಮತ್ತು ದಂಕಂಡಮಾಲಾ
(ಸಂಸ್ಕೃತ) ಪರಮಾ ಳ್ ತಿರುಮೋಱಿಯ 105 ಪಾತುರಗಳು ಆರು ಭನ್ನ ವೃತ್ತ
ಗಳಲ್ಲಿವೆ ಕುಲಶೇಖರರು ದೇವರೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ನಿಜೆ ಯಿಂದ ಕೊಡಿದ್ದು
ಶಾಸ್ತ್ರತ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದವುಗಳೆಂಬುದನು ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ತಾಯಿಗೆ ಮಗುವಿನಂತೆ
ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪತಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಂತೆ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಣಿಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ
ತಾಯಿ ತನ ಮುಖವನ್ನು ತಿರಗಿಸಿದರೂ ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಕೋರುವ
ಅಳುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿನಂತೆ—

ಅಶೀತ್ವಾರ್ ಈನ್ನತಾಯ್ ಆಹತ್ತಿಡಿನುಮ್ ಮತ್ತವಳ್ ತನ್
ಅರುಳ್ ನೀನ್ನೈ ಅಲುಮ್ ಕುಲಯಂದಾವೇ ಪೋನ್ನಿರುತ್ತೇನೇ—

ಇಷ್ಟು ಲದ್ಲ ಜನಿಸಿದ ತರೂಯೂ ಇತರ ಪುರುಷರು ಪರಿಪಾಸ ಮಾಡುವಂತಹ
ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬೇರೋಬ್ಬಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯದೆ
ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಾನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೂ ಇ ನು ಅನ್ನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ
ಎನ್ನುವಂತೆ ನಾನು ಎನ್ನನು ಕುರಿತು ಹಾಡುತ್ತೇನೆ ಅದರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ
ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಾತ್ರ ರಾಜನ ದಂಡವೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ—

ತನೋ ಕ್ಯಾದು ಎತ್ತಯರಮ್ ಶೆಯ್ವಿಡಿನುಮ್ ತಾರ್ ವೇನ್ನನ್
ಕೀ ಲ್ ನೋಕ್ಕಿ ವಾಲುಮ್ ಕುಡಿಪೊನ್ನಿರುತ್ತೇನೇ—

ವೈದ್ಯನೊಬ್ಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಸೂಜಿಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದರೂ ರೋಗಿಯು ನಯುಗೆ ಇದೆ ವಂತೆ ಗೀಳುಕಾಲುಗಳ ವಾಯುವು ದೇಹದ ಖದನ್ನು ಜ್ವರಿಸಿದರೂ ನಿನಗಿರುವುದು ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕಾಣಿಸಿದುದು ನಿನಗೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವೆನು—

ವಾಚಾಲ್ಯತೆ ಮತ್ತು ದಿನಂಮಾ ವರುತ್ತವೆ—
ವಾಚಾಲ್ಯತೆ ಕಾದಲೆ ನೋಯುವೆನು ವೇದಾಲ್ಯತೆ ವಾಯುತ್ವಾಲ್ಯತೆ
ವಿವಾಳಾತ್ಮಯಿಂದ ತಲೆನುಮಾ ವಿಶ್ವದ ಕೊಟ್ಟಿಟ್ಟಿಟ್ಟುಮಾ ನಿ
ಅಳವಡವರೂ ಪಾಪದಿಂದ ನೇ—

ಎಂದೆನ್ನಾ ಪಾಡಿದಾ ರೆ

ಕುಲಕೇಖರರಿಗೆ ಅನಂತದ ಅರಿವು ತನ ನಿಂದ ತೆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅದಂ ಅವಶ್ಯಕ ವಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು ತುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದು ಪರಿಣಿತ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಚಾರಿ ನಿಂತ ಅನಂತ ದೈವವೇ ಆರಾಧನೀಯ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳನು ನೀಡಬಲ್ಲದಂ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ದೈವಿಯನು ಶ್ಲೇಷ ಯಾತನಗಳಿಂದ ದೂರ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲನಂಬುದು ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನೂ ಅ ದೈವದ ಸೋಂಕು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಪಾರನಂಬುಗೆ ತರಣಾಂಗಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಅನುಕೂಲಸ್ಥಿತಿಗಳ ಪ್ರಾತಿಭೂತ್ಯಗಳಾದ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವಾಸ ಗೋಪ್ಯತ್ವದರೂ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷಿಪ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಅವಶ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಪೆರು ಮಾಳ ತಿರುವೊಂದು ಮೊದಲಾದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮೆ ವಹನಿನಿಂದ ಸ ಗದ್ದಿಗೆ ಸೋಪ ಅಪನಾಶ್ಯಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ—ಉತ್ಪನ್ನ ಗಣಗಳೆಲ್ಲವರ ಸಂಗ ಎನಗೆ ಯೆಡೆ ಸತ್ವರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನು ರಾಗವುಳ್ಳವರನ್ನು ನಾನು ಪೂಜ್ಯರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕಾಣ್ತಿದ್ದಿ

ವೇಯ ರೇ ಎಳ್ಳು ಯಥಾವರಮಾ ಯಥಾ ಮೋಲ್
ವೇಯನೇ ಎವರ್ವಾಮ್ ಇದು ವೇದಿಯಾ
ಅಯನೇ ಅರಣ್ಯ ಎಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿಗಳಿವೆ
ವೇಯನಾಯನೇ ಎಷ್ಟು ರಾತ್ ಕೇ—ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅರಣ್ಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಾಯಕಿಯು ನಾಯಕನ ಬೆ ಪ್ರೀತ್ಯುಕ್ತವೆ ಕಾಕುರ ದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ನ ಯತೀ—ನಾಯಕ ಭಾವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದರ ಅದ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ವಿ ಗಿರಾದ ದು ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ—ತಾಯಿ—ಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ ಪ್ರಲಾಪಗಳು ಮುಕಂವಳಾಲಾದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪಾಧಾನ್ಯ ಅದರ ಪೆರು

ಮಾಳು ತಿರುಮೋಱಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ ಇಲ್ಲಿ ದೇವರೂ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಏಳು-ಎಂಟನೆಯ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ ರಾಮಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವ ಜೋಗುಳದ ಕಾಡುಗಳ ದೇವಗಿಂತಲೂ ಕೌಶಲ್ಯ ಅದ್ವೈತಶಾಲಿ ಯಾವ ಅಡತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಗನಾದ ರಾಮಜನ್ಮದ ನಂಬುವ ಮದ್ದು ಮಾತುಗಳ ಬಾಂಲೀಲಿಗಳ ಅನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮೂಳೆ ಗಿಡವಳು ಆದರೆ ಆಕೆ ಜೋಗುಳದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವುದು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂಕಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ರಾಮನ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾವನಗಳೂ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಇದ್ದರೂ ಆತನು ರಾಜ್ಯ ತೊರೆದು ದೂರದಿವಾಳ ಆತನೊಡನೆ ತಾನೂ ಇರಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವೇದನೆಯು ಬಾಯೆಯನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ತ್ತೇವೆ

ಮೆನ್ನು ಪುಹಲ್ ಕ್ಯಾಸಲ್ವಿದನ್ ಮನೆಯಿಣುವಾಯ್ತವನೇ
ತೆನ್ನಿಲಬ್ಬಕ್ಕೋಮ್ಮದಿಹಳ್ ಶಿನ್ದು ವಿಕ್ಟಾರ್ ಶೆಮ್ಮಾನ್ ಶೇರ್
ಶಿನ್ದುನಮ್ಮಾಮದಿಹ್ ಪುಡೈತೋ ಕಣಪುರುತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯಿ
ಎನ್ನೊಡೈಯ ಇನ ಮುದೇ ಇರಾಘದನೆ ತಾಲೇಲೋ

X X X X

ಮಲೈಯದನಾಲಕ್ಕೈಕಟ್ಟಿ ಮದಿಳಿಲಬ್ಬಕ್ಕೋಮ್ಮದಿಹಳ್ ಶಿನ್ದು
ಅಲೈಕ್ಕಡಲೈಕ್ಕಡೈನ್ದು ಅಮರಕು ಅಮರದರುಳಚ್ಚಿಯದವನೇ
ಕುಲೆ ಮಮರ್ ತಾಮರ್ ವ ಒಮರ್ ಕಣಪುರುತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯಿ
ಶಿಲೈವಲವಾ ಶೇವಪನೇ ಶೀರಾವಣಾ ತಾಲೇಲೋ

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ಪುತ್ರರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾನೇ ದಶರಥನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಹಿತಿಗೆ ಮರಳಾಗಿ ಮಗನನ್ನು ತಾನೇ ಕಾಡಿಗೆಟ್ಟಿದುದನೆ ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಮಗವಾದರೂ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನು ! ಒಂದಂ ಕ್ಷಣವೂ ವನಃ ಕ್ಷೀಣೈಗೊಳದೆ ರಾಡುಕೊಲಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತಿ ಮತ್ತು ಅನುಜರೊಡಗೂಡಿ ಹಿಂದಿರಲದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೊದಿಸಲಿಲ್ಲ ! ನಿಗಾಗಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿ ರಾಮಜನ್ಮದ್ರಾ ! ವನುಕುಲವ ಶೋಕ ಇದು ಪಾಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಶರಥನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಾಗದೆ ದೈವಸಂಕಲ್ಪದ ಮುಂದೆ ಮೂನಹ ದ ಬಾಂ ಸತ್ವಹೀನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸಹಾಯ ಕೆ ಮನ್ನೋಷಾದ-ಅಹಿಂಸೆತ್ವ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ-ಇಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ತಾನು ಪಾಪಿ ಕೈಕೇಯಿ ತಗಗಿಂತಲೂ ಹಾಳು ! ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನು ಅಸಹಾಯ ಕಳಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿಮಾತೆ ಇವೈಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ತನಗಿನ್ನು ಈ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯ

ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ದಶರಥ ಸಾವನ್ನೂ ಅಜ್ಞಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

ವರ್ನಾತ್ಲೆಣ್ಣೆವೇಣ್ಣು ವರ್ನಹರಮ್ ತೋಟುಬೇತ್ತ್ ಮನ್ನೆನಾವಾನ್
ನಿರ್ಮಾ ಯೈ ಅರಿಯೇಣೈ ವೇಲಿರಂನಾಯೈ ವೆಡುಣ್ಣನಮ್

ಪಡರವ್ವೋಪಂ

ಎನ್ನಾಳ್ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾವೋ ಉನ್ನೆವ್ವಯವ್ವ ಕೈಕೇಶಿ ದನ್ ಶೋಷ್ಕೇಟು
ನನ್ನಾಹ ನಾನಿಲ್ಲತ್ತೈಯಾಳ್ವತ್ತೇನ್ ಉನ್ನೈ ನಾನೇ
ಬೆಮ್ಮಾಯೆನ್ ವೆವ್ವರೈಕ್ಕೇಟು ಇರುನಿಲ್ಲತ್ತೈ ವೇಣ್ಣಾದೇ ಮಿರೈನ್ಮವೆನ್ನಿ
ಮೈವಾಯ ಶಕುಲಾನ್ಮ ತೇರೊಲಿ ಸ್ತು ಮಾವೊಲಿನ್ಮ ದನಮೇ ಮೇವಿ
ನೆಯ್ ಮೆಯವೋಲ್ ಪಡೆಣ್ಣಾನ್ ನೇರಿಲೈಯುವ್ ಇಳೆಣ್ಣೋಮಮ್
ಓಪ್ಪರವೋಹ
ಎನ್ನಾಟು ನಡವ್ವನೈ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾವೋ ಎವೈರುಮಾನ್ ಎಕ್ ಶೆಯ್
ಹೇನೇ

.....

ಪೊರಂನಾರ್ ಕೈವೇಲ್ ನಂದಿವೊಲ್ ಪರಲ್ಪಾಯ ವಲ್ಲಡಿಗಳ್ ಕುರುದಿ
ಶೋರ
ವಿರುವಣ್ಣಾಬರಾದ ಕಾನ್ ವಿರುವಿನ್ಮ ಮೆಯಲಂಟೈವ್ವ ವೆವ್ವುಶಿ ನೋಯ್
ಶೂರ ಇನ್ನು
ಪೆರುವಣ್ಣಾವಿಯೇನ್ ಮಹನೇ ಪೋಹಿನ್ರಾಯ್ ಕೇಕಯರ್ ಕೋನ್
ಮಹಕಾಯ್ವೈತ್ತ್
ಅರುಮ್ನಾವಿ ತೂಟೈಟ್ಟಿ ಆರಂವಿನ್ನೆಯೇನ್ ಎಕ್ ಶೆಯಪೇನಾ
ಅನೂಯಣನೇ

.....

ತೇನತುವಣಮಕ್ಕೂನ್ಮಲ್ ಕಾಸಲೈಯುವ್ ಸಮಿತ್ತರೈಯಮ್ ಶಿನ್ಮೈ
ನೋವ
ಕೂನುರುವಿನ್ ಕೋಡುನ್ನೊಟುತ್ತ್ ಶೋಟೈಟ್ಟಿ ಕೂಡಿಯವಳ್ ತನ್
ಶೋಟೈಟ್ಟು ಇನ್ನು
ಕಾನಹಮೇ ವಿವಿರುವಿನ್ಮ ನೀ ತುಣಿವ್ವ ಬಳನಪರೈತ್ತುಜನ್ನು ನಾನುಮ್
ವಾಸಹಮೇ ವಿಹಮಿದುಮ್ಮಿ ಪೋಹಿನ್ಮೇನ್ ಮನುಕುಲಕ್ಕಾರ್ ತಣ್ಣಳ್
ಕೋವೇ

ಪೆಂಕಟಾಟಲಪೆತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಇವರ ದೈವಪ್ರೇಮ ಅಪೂರ್ವವಾದ

ರೂಪವನು ತಾಳದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರಲು ಆತನ ಪವಿತ್ರತೆಯ ಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು ತಾನು ಬಡವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ ಇದ್ದುಪ್ಪಟ್ಟ ವಿಷಯವು ತನ್ನದೇ ಸದಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಪರಿಶ್ರಮದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆತಲಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಆತನು ತಾಳುತ್ತಿದ್ದು ಸ್ವರೀತ

ಕಡಿಯೊಂದು ವಲ್ವಿನೈತು ಅರ್ಕಾಂ ತಿರುಮಾಲ

ನಡಿಯೊಂದೇ ವೇಬ್ಬಡವಾ ನಿನ್ ಕೋಂಬಲಿನ್ನಾಶಲ್

ಅಡಿಯಾರುಮ್ ಪಾಸವರುಮ್ ಅರವ್ವುಯ ರುಮ್ ಕಿಡ್ವು

ಯಬ್ಬಮ್

ಪಡಿಯಾಯ್ ಕಿಡವ್ವು ಉನ್ ರವಳೆನ ಯ್ ಕ ನೈನೆ

ಇವರ ಮುಕುಂದವನಾಲಾದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕ ಪ್ಪನಿಗೆ ಮಾರ್ಗಸ್ತ

ತಿರುಚಿನಾಪಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪದ ಉರೈಯೂರ್ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಾದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿ ಗಳು ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥನ ಘಟರು ದೈವದತ್ತವಾದ ಮಂದಿರದ್ವಾರದಿಂದ ಆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿ ಇನ್ನೂಲಕ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಪಂಚಮ ಕುಂದವರು ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೇವರ ಅರ್ಚನಾ ಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣ ವ ಭಗವಂತರಿಲ್ಲ ಕಾರಣದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಶ್ರೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭಿಕ್ಷುಮುಖವಾಗಿ ಗುಡಿಸಿಕೊಂಡನು ನಿವೃತ್ತನಾದ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ದೇವ ಗಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತಪರವಶವಾದ ಆತನ ಸಂಗೀತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು ದೇವಾಲಯದ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಲ್ಲಾಬ್ಬರಾದ ಲೋಕಸಾರಂಗ ಮುನಿಗಳು ದಾರಿದ್ರ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರಾಗಿದ್ದ ತಿರುಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಯುವಂತೆ ಎತ್ತಿರಿಸಿ ಕಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಎಸೆದರು ನೋಡಿದಂತೆ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿ ಅಪಟಲವಾಯಿತೆಂದು ದೂರ ಸರಿದರು ಮುನಿಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗ ರಂಗನಾಥನ ದೇವರು ಗಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು ತಾನು ತಿರುಪ್ಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿ ದುಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂತು ಆ ಪೆಟ್ಟು ದೇವರ ಹೇಗೇ ತಾಳಿತ್ತು, ತನ್ನಿಂದಾದ ಅಪಟಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ದೇವರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ರಂಗನಾಥನ ಕೈತ್ತದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು ತಾವು ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವೆಂದು ಆತ ವಾಸಿಸಿದಾಗ ಮುನಿಗಳು ಆತ ನನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೇರವಾಗಿ ರಂಗಗ್ರಾಧನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಹೀಗೆ ಆತ ವಂದನವಾಹಿನಿ ದೇವರ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಿದಾಗ ಕೈಗೆಡೆ ಆಜ್ಞಾರು ಕಂಡದ್ದು ರಂಗನಾಥನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ವಂತೆ ಆ ದೇವದೇವನ ಪಾದಾದಿಕೇಶವರ್ಯಾಂತ ಹತ್ತು ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಆಜ್ಞಾರು ಕಾಡಿ ಆ ದೇವನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದರು ಒಬ್ಬ ಪಾಶುರಗಳು ಅಮಲಪಾದಿಕರಾನ್

ಎಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಹೊರಗೆ ಆತನು ಹಾಡಿದ ಹತ್ತು ಪಾಠಗಳ
ಗಳ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಈ ದೈವವನು ಕಂಡ ಕೂಡ ಇದು ಅನ್ಯ ದೈವಗಳನ್ನು
ಕಾಣುವೆ

ಕೋಣ್ಣಾರ್ ವಣ್ಣನೈ ಕೋವಲಗಾಯ ವಣ್ಣ
ಯಣ್ಣವಾಯರ್ ಎರುಳ್ಳವೊ ಕವಣ್ಣಾರ್
ಅಣ್ಣಾರ್ ಕೋಣ ಅಣಿಯರಣ ನ್ ಎನ ಮುದಿನೇ
ಕಣ್ಣ ಕಣ್ಗಳ ಮತ್ತೊನ್ನಿ ನೈಕ್ಕಾಣಾವೇ

ಈದೇವ ಅಮಲ ಅದಿವರಾನ ವಿಮಲ ನಿಮಲ ನಿರ್ವಲ ನೀತಿವಾನ್
ಎಂದೂ ಮೊದಲ ಪಾಠ ರವ್ವಿ ಶೇಳಿದೆ ದೆ ವನ ಪಾದಕಮುಗಳೂ ಈತನ ಕಣ್ಣ
ನೊಳಗೆ ಯೊಕ್ಕವು ದೆ ವರು ನಿಷ್ಕಾರ್ಥಿ ನನ ನು ನನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವನು ತನಗೆ
ಮುತ್ತ ದಕ್ಕಿಕ್ಕೊಳ ದೆ ತನ್ನ ದಾಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪಾನು ಆಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದೂ ನನ್ನನು
ಗುರುತಿಸಿದ ವಿವ ೭ ಆತ ಆತ ತಿರುವೇಂಗಡದ ಅಧಿಪತಿಯೂ ಹೌದು ಅಲ್ಲಿನ
ತೋಪುಗಳು ಸುಗಂಧಪೂರ್ಣವಾದವುಗಳು ಆತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ—ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರಿಗೂ—
ಸುಲಲೆ ಲಭ್ಯ ಈ ಮೊದಲ ಪಾಠದ ಹೀಗಿದೆ

ಅಮೃತನಾದಿ ಪಾಣ್ ಅಡಿಯಾರ್ಕ್ಕಿನೈ ಆಪ್ಪಿಡುತ್ತ
ವಿಮುಲ ವಿಣ್ಣವರ್ ಕೊ ನ್ ವಿರೈಯಾರ್ ಪೊಲ ೭ ವೇಳಡವನ್
ನಿಮನರ ನಿಮ್ಮಲಿನ ನೀಡಿವಾಸವ್ ನೀಣ್ಣಾರ್ ಅರಣ್ಣತಮ್ಮಾನ್ ತಿರು
ಕ್ಕವಲ ಪಾದಮ ವನ್ನು ಎನ ಕಣ್ಣಿನಳ ಪೊಕ್ಕಿನ ದೇ

ಅನುಭಾವಿಗಳಾದ ಅಳ್ವಾರರುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಾವನಾಶೀಲನಾದವನು ರಂಜಕ
ನಾದವನು ತಿರುವಕ್ಕಿ ಈತನ ತನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾದ ಪಾಪಾತ್ಮ ಕಳ್ಳರ ಕುಲದ
ಈತನು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದರೋಡೆಕಾರ ತನ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸೇನಾಗಾಯಕನೊಂದಿಗಿನ
ಈತನಿಗೆ ಸಂತರ ಪರಕಲ ಕಲಿಧ್ವಂಸ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಬಂದುವು ಕುಮಾರ
ವಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಆಕೆ ಜಾಕಿದ ನಿಯಮದಂತೆ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ
ಪ್ರತಿದಿನ 10008 ರಂತೆ ಒಂದು ಸಮಕಾಲ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಪಾರದಾನ ಮಾಡುವ ಕುಟ್ಟು
ಪಾಡಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡಂ ನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹತ್ತು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ
ದಾದ ಸರಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯೊಂದನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು
ಕಟ್ಟಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳೆಂದು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬಂಧವಂತ್ಯನಾದರೂ ತನ್ನ ನಿಯಮದ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ
ದರೋಡೆಗೆ ಇಳಿದು ಇವನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಭಗವಂತ
ಸ್ವತಃ ಮದುವೆಯ ದಿಟ್ಟಿಣವೊಂದರ ನೇತಾರನಾಗಿ ಇವನ ದ ದರೋಡೆಗೊಳಪಟ್ಟು
ತನ್ನ ನಿಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೊರುವ

ದಂಪತಿರಿ ಅಲಂಕಾರವಾದೊ ಅವನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೆದುಮೇಗ ಮಂತ್ರವಾದ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಅವನು ಹಾಕರಬಹುದಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತನ್ನಗೂ ಹೇಳಿಕೊಡ ಬೇಕೆಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ತಿರುಮಂಗೈನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಲೆ ಬಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ತಲೆಬಾಗಲು ತಿರಸ್ಕರಿದ ಕೆಳ್ಳ ಕತ್ತಿ ಹಿರಿದ ಆಗ ಮಧುವಣಗನ ರೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವನೇ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರ ಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ. ಆ ಕೂಡಲೇ ಗಂಟು ಹಗೂರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತ ನಾರಾಯಣನು ಗರುಡವಾಹನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. ಆಗ ಅವನಲ್ಲಾದ ಅನುಭವದ ಸುಖದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಭೋಗಗಳು ತ್ಯಜ ಸಮಾಪವೆನಿಸಿದವು. ಬಹಿ ಪಾರವತ್ಯದಿಂದ ಈ ಆಳ್ವಾರ್ ಹಾಡ ತೊಡಗಿದ.

ಈತನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಆರೂ ಪೆರಿಯ ತಿರುಮೋಱಿ ತಿರುಕ್ಕುಣಂಪ್ಪಾಂಡೆಗಮ್ ತಿರುನೆಡುನ್ಪಾಂಡೆಗಮ್ ತಿರುನೆಳುಕ್ಕುಟ್ಟುರಕ್ಕೈ ತಿರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮತ್ತೂ ಪರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮಂಡಲ್ ಎಂಬುದು ತಮಿಳಿನ ಅಕಮ್ ಪದ್ಧದ ಒಂದು ಪಂಖಿ—ಪ್ರೇಮಗೀತೆ ಎನಿಸುವಂತಹುದು ಉನ್ನತನಾದ ಪ್ರೇಮಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಿ ಒಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮುಂದೆ ತನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಾರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಂಡಲ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ತಾಳೆ ಎಲೆಯ ಗರಿಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಯಾಕಾರವೊಂದನ್ನು ಹೆಣೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರೇಮಿ ಕೊತ್ತಿದ್ದು ಇವನನ್ನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಥದಂತೆ ಎಳೆಯಲಿ. ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಹರಿತ ವಾದ ಗರಿಗಳು ಈತನನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಈತನ ಬಗೆಗೆ ಬಿಗುವು, ಅಥವಾ ಅನುಕಂಪದ ಭಾವ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅದುವರಿವಿಗೂ ಇವನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಈಗ ಈತನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಿದರೆ ಅತ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬಕರಿಸಿದರೆ ಸ ಯಂತ್ಯಾನೆ ಒಪ್ಪಿನ ಅಂತರಂಗಿಕ ವ್ಯಕ್ತೀಕರಣವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವೆನ ಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಏಕಮುಖಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವಾದ ಅಂತರಂಗಿಕ ಇದೆ ಪ್ರೇಮ ಹೇಗೂ ಕಂಡುಂಟು ಅದರಲ್ಲಿ ತರ್ಕವಾಗಲೀ ಸಭ್ಯತೆ ಯಾಗಲೀ ಬಿಡುತ್ತವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಮಂಡಲ್ ನಲ್ಲಿರುವುದು ದೇವರಿಯ ಎಂದರೆ ಹೌದು ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ವಿಷಯಾತಿ ತ ಸಾವಾಜ್ಯದಿಂದ ದತ್ತನು ಆರ್ಪಿಸುವ ಕಾಮಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ. ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸಂವಾದಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ತಿರುಮಂಗೈ ಆಳ್ವಾರರು ಕುಮಾರವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದರು ಅದು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭವದನಂತರ ಆ ಪ್ರೇಮ ದೇವರತ್ತ ತಿರುಗಿತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮಂಡಲ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಪ್ರೇಮಿ ರೂಪ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಯಸಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತಿರುಮಂಗೈ ಅಲ್ಪಾರರ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೊಂ ಮಹಿಮಾಪುರುಷನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇದೊಂದಂ ದೈತಿತ್ವ ಇದನು ಶರಣಾಗತಿ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಹೋಲಿ-ಬಹುದು

ಶಿರಿಯ (ಚಿಕ್ಕ) ತಿರುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ 155 ಸಾಲ ಗಳ ಹದ್ಯವಿದ್ದರೆ ಶಿರಿಯ (ದೊಡ್ಡ) ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ 297 ಸಾಲುಗಳ ಪದ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ವೇದಗಳು ಸಾರುವ ನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೊ ಕ್ಕೆಂದೊಂದು ದೇಹ ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಂತರ ಸಿಗುತ್ತದೆಯೆ ತ್ತಾರೆ ಈ ದೀಪಾ ಪಡೆದವನು ಯಾರು ಹೇಗೆ ಪಡೆದರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯ ದು ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೆಂಬ ಕಿರಣಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋದವನಾರೊ ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಕೂಡಿತ ಏನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಭರ್ವಾ ಎಂಬ ದು ಯತ್ನಗಳಿಂದ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಅದರೆ ಬಾಳಿಕೆ ಬಾರದ ಸುಖಗಳು! ಅವಗಳು ಲಭಿಸುವುದು ಸಹ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಗಳಿಂದಲೇ ಅದ್ದರಿಂದ ಭರ್ಮಾದಲ್ಲಿ ಕೌರವರ ಹಾಗೆ ಗಳಾದ ಪುಣ್ಯ ವ್ಯಯಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ನಾವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕಾ ಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥವಂತೂ ಅಶಾಶ್ವತ ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ ಅದುದ ರಿಂದ ಕಾಮವೇ ವಿನ ಶ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ದ ಗ ರಿಯಾಗಬೇಕು ತಾನು ಬಯಸಿದುದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತಿ ಸುಪ್ತದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಇಂಪಿಗೆ ಶರಗದವರು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಸಲಿಗಿಟ್ಟದಾಗ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ನೆನೆಯದವರು ಭೌತವಾದಿ ಗಳು ವೃತ್ತಪತ್ರ ರಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸಹಾಗಳನ್ನು ಮೂಡಿದು ಮಲಗಿದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರ ಮಯಾತನೆಗೊಳಗಾಗದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯರಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಪಣಾ ವಿನೋಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇಮಿಸಬಲ್ಲವರಲ್ಲ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಲಕ್ಷಣ ಅದ ಮಂಡಲ ಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣ್ಯ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ನಾವು ಈಗ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಮಂಚಿಸುತ್ತೇವೆ ಎ ಬಿವು ಈ ತಿರುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ತಿರುಕು ಅಂಗಾಂಡಗಳ ಮಹತ್ವ ಸಂಕೂನ್ಮಾಂಡಗಳ ಮಗಳ ದಂಡರಗಳು ದಂಡ ಎಂದರೆ ಊರುಗೋಲು ಮಂಡಲ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಪಾರರು ಈಗ ದೈವಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಊರುಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ದ್ದಾರೆ "ಪೋತೃಷ್ಣನಾ" ದೇವರು ಅಮಂಚಿಸಬಹುದಾದ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಊರುಗೋಲಿನಂತೆ ಪ್ರೇಮ ಪಶ್ಚಿ ದಾಗ ದೇವನನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ ದೇವರ ದಾಸನಾದ ಸನ್ನದ್ಧಿ ಆತ ಈಗ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನನ್ನು ಗಾನು ಬಡಲ ರೆ ಹವಳದ ಕಂಭದಂತೆ ಅವನೊಂದಂ ನಿಧಿ ಆತನನ್ನು ನೆನೆಯ ವವರೊಂದಿಗೂ ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಧಿತವಾಗಬಹುದಾದ ಗುರಿ ಕಂಪನಂ ಕೊಂದ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೇ ಅರಸ ತನ ಭಕ್ತರನೆ ಲ್ಲರನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ

ಆತ ನನಗೆ ಚಿತ್ರ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಆತನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನಗೆ ಮೇಲೆಗೆ ಹಿಡಿಯುವ ನನ್ನ ಗೆಳೆ ಅವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬೇರೂವುದೂ ನನಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಎದಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ವಳಕ್ಕೂಣ್ಣ ನೆಲೆಮೈಯೂಲೆ ನಿಲ್ಲುವೆಲ್ಲಾರ್
ಕದಿಯನ್ನೆ ಕಟ್ಟುವಳಕ್ಕೂಣ್ಣ ಮುನ್ ಆಣ್ಣ ಮೂಳು ಮ
ಮದಿಯನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಮುಟ್ಟಿ ಮಣ್ಣು ಎನ್ ಮನತ್ತೂವನ್ನ
ಎದಿಯನ್ನೆ ಕಣ್ಣು ಕೊಣ್ಣ ತೂಣ್ಣ ನೇನ್ ವಿದಿಹಿಲೇನೇ

ತಿರುಮಳಕ್ಕೂಡು ರುಕ್ಕು ಕುಂಬಕ್ಕೋಣದ ದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಶರಣಾರ್ಥಿ ಪದ್ಯ 47 ಸಾಲುಗಳು ಆತಿಯಂಪಾವ್ಯವ್ಯವಲನ ರಥಬಂದವೆನಿಸಿದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಶಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದ್ದು ತತ್ವ ಹಿತ ಹಾಗೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ದಿವ್ಯ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ.

ಈ ಅಲ್ಲಾರರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಕೈಕೊಂಡು ಹಲವಾರು ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸುಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ 108 ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 86 ಇವರ ವರ್ಣನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಉತ್ತರದ ಬದರೀನಾಥದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ತಿರುಕ್ಕುರುಂಗುಡಿಯ ವರೆವಿಗೂ ಹರಡಿವೆ. ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂತೂ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುಂಭಕ್ಕೋಣದ ಸಮೀಪದ ನಾಟಿಯಾರ್ ಕೋವಿಲಿನ ಹಾಗೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಕ್ಕುಣ್ಣಪ್ಪರಮ ನ ವರ್ಣನೆಗೆ ನೂರು ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳು ವಿಶಾಖಾಗೆವೆ. ಹೆರಿಯ ತಿರುಮೋಲಿಯ ಈ ಪಾಶರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಾನು ಉದ್ಭವನಾದೆ. ಅದುವರೆವಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಸುಖವನೆ? ಅಹಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಓಡಿ ಅದರಿಂದ ಬಾಡಿ ಮನಗ ರುಗಿಬೆ ಎಂಬ ಶೂ ಕಪೂರಿತ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ. ನಾನು ಕಳ್ಳ ಕೆಡುಕು ಮಾಡಿದ್ದೆನೆ ಅದರ ಈಗ ನನಗೆ ಅರಿವುಂಟಾಗಿದೆ. ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಹೆರೆಯ ತಿರುಮನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರ ನಿತ್ಯಾಸಂಧಾನದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು ಸೇರಿವೆ.

ಮಾಡಿವೇನ್ ಮಾಡಿವರುನ್ನೇನ್ ಮನತ್ತಾರ್
ನೆರವುಯಿರುಮೈಯಿಲ್ ಪೂಣ್ಣ
ಕೊಡಿನೇನ್ ಕೊಡಿಯಿಳ್ಳೆಯವರ್ ತಮೋಡು
ಅವರ ಶರಮ್ ಕಲವಿಯೇ ಕರ ದಿ

ಓಡಿನೇನ ಓಡಿ ಉಯ್ಯದೋರ್ ಪೊರಂಕಾಲ್
 ಉಣ್ಣೆಮೊವಂ ಪರಂವ್ವದಮ್ ತಿರಿವ್ವ
 ನಾಡಿನೆ ನ ನಾಡಿ ನಾನ್ ಕಣಾ ಕೊಣ್ಣೇನ್
 ನಾರಾಯಣಾನ್ಮಮ ನಾಮಮ್

ಕಳ್ಳನೆ ನಾನೇನ್ ಪಡಿಯ ಶೆಯ್ದಿರಂವ್ವೆ ನ್
 ಕಣ್ಣವಾ ತಿರಿತನ್ನೇನೇಲುವಂ
 ತಳ್ಳಿಯೇ ನಾನೇನ್ ಶಲ್ ಗತಿಕ್ಕಮೈವ್ವೇನ್
 ತಿಕ್ಕಿನ ತ್ತಿರಂವರಂಳ್ ಪೆಣ್ಣೇನ್

ಉಳ್ಳಿಲಾಮೂರುಹಿ ಕೈರಲ್ ತಟುಕ್ಕೊಟುನೆ ನ್
 ಉಡಮೈಲ್ಲಮ್ ಕಣ್ಣನಿ ರ ತೋರ
 ನಳ್ಳಿರಂಕಳವುಮ್ ಪಹರವಂ ನಾನ ಆಳ್ವೈವ್ವೇನ್
 ನಾರ ಯಣಾಬನು ವ್ ನಾಮಮ್

ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುಕ್ಕೂರು ರಾಮನಾಥಪುರಮ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದಂ ಗ್ರಾಮ ಇಲ್ಲಿನ ವಟಪತ್ರ ಶಾಯಿ ದೇವಾಲಯದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯನ್ನು ವಣಲೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಂಕರ್ಯ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತನದಂ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದ ಈತನಿಗೆ ದೇವರನು ಕಂಡಾಗಲಿಲ್ಲಾ ತಾಯಿ ವಂಗವನ್ನು ಕಾಣುವಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ಈತ ಇಲ್ಲಿನ ಯಲ್ಲ ಭಕ್ತ ಸಮಂಲೀನ ಪಾಂಡ್ಯರ ದೊರೆ ದೇವರಂಗಳ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಷಾದದಲ್ಲಿ ಗದ್ದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣತುಂಬಿದ ಗಂಟನು ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಭಗವದನಂಗುಹದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ವಿಜೇತನಾಗಿ ಆರಸನಿಂದ ಭಟ್ಟರಾಕರಾನ್ (ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಎಂಬ ಬರೆದನ್ನು ಪಡೆದನು ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶುವೇ ಪೂಜೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಒಲಿದು ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಆ ದೇವರಿಗೇ ತೃಪ್ತರನಾದ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇವನದಂ ವ ಗಂವಿನ ಮೇಲಿನ ಮೊ ಹದಂತೆ ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಹಿರಿಯರು ಪರಿಯ ಅಳ್ವಾರರು ಈ ಹೆಸರಂ ಬರಲಂ ಮೈಷ್ಣವಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿ ನವರಾಗಲೀ ಇವರ ನಂಕರ ಬಂದವರಾಗಲೀ ಯಾರೂ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಂಶಾಸನ ಹಾಡಿಲ್ಲ ದೇವರ ಸಾವತ್ಯಾಜ್ಯ ಪೃಥ್ವಿಯ ಬೇಲೆ ಸಾಮರಾರಂ ವರ್ಷಗಳು ಬಾಳಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದಂ ಬಯಸುವ ಆಶೀರ್ವಚನದಂತಹ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ ಹಾಡುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಅನ್ಯರರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜರಂ ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಂ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು

ಆನೆಯ ಮಲೆ ಕೊಳ್ಳಿಸಿ ವೈಭವದಿಂದ ಮಧುರೆಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರುವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಸಿವರು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಂದ ಈ ಗೌರವವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣಲು ವಿಷ್ಣು ಗರುಡಾಸೀನನಾಗಿ ಬಂದು ವಿಷ್ಣು ಹಿತ್ತನಿಗೆ ದರ್ಶನನೀಡಿದ. ತನ್ನ ಸ್ವಾವಿಯ ಈ ಔದಾರ್ಯ ಪಾರವಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತ ಆತನಿಗೆ ದಪ್ಪಿ (ಕಣ್ಣೆಚ್ಚಿಲ್) ತಾಗ ಬಹುದೆಂದ ಹೆದರಿ ಆತನಿಗೆ ಒಳಿತಾಗಲಿ ಎಂದು ಮಂಗಳಾಶಾಸನ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ರೀರಂಗನಾಥನಿಗೆ ಅಂಡಾಳ್ ಮಂಡಿದ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುವುದೂ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ಇವರು ಮಹಾತ್ಮರಾದರೆ — ಪರಿಯಾಳ್ವಾರ್ ಎನಿಸಿ ಬರು

ಇವರು ಹಾಡಿದ ತಿರುಮೋಱಿಯ ಮೊದಲ ಭಾಗ ಈ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಂ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ತಿರುಮೋಱಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಭಸ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 462 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ರಕ್ಷಕನನೇ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಾಡಿದ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಿನಲ್ಲಿ 12 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ತಿರುಮೋಱಿಯ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಯಶೋದೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿನ ಆಳ್ವಾರರು ದಿವ್ಯಬಾಲಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಭಾಷೋದ್ರೇಕಗೊಂಡ ಯಶೋದೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಿರಾ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೂ ವಯಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೋಗಂಗಳ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಯಾಮಯನಾದ ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮೃದವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನಕಿ ಕೇಳಿ ನಿಂತು ತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಪನಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಕ್ಕಿಕೋಳೈ ಪಟಪವಿಕ್ಕು ಓಡಿವನ್ನೇನ್
ಮಕ್ಕಡಿಲಿಲ್ ವಾಟವಲ್ಲ ಮಯಂಮಣಾಳನವಿಕ್ಕಾ
ತನಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಕ್ಕುಡಲೇ ತನಿಯಂಬಹೇಯೆನ್ನನ್ನಾ
ಉನಕ್ಕಡಮಯರುಕ್ಕ ಎನ್ನೈ ಉನಕ್ಕ ಉರಿತ್ತಾಕ್ಕನೈಯೇ

ತಾನು ಭಂಟಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸ ಉಪವಾಸದ ದಿವಸವಲ್ಲ ಏಂಕ್ ಯೆಂಬ ಸಾಮವೇದ ಗೌರವ ಅಯ್ಯ ಚಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸಗಳು ಪಟ್ಟಿನಿಯ (ಉಪವಾಸ) ದಿನಗಳು

ಕಣ್ಣಾ ನಾನ್ಮಹನೇ ಪ್ಪಡೈತ್ತಾನೇ ಕಾರಣಾ ಕರಿದನಾಯ್ ಅಡಿಯೇನ್
ನಾನ್
ಉಣ್ಣಾನಾಳ್ ಪಶಿಯಾವರೊನ್ನಿಲ್ಲೈ ಓ ಮಾರೇನಲೋ ನಾರಣಾವೆನ್ನಾ

ಎಣ್ಣಾನಾಳುವು ಇರುಕ್ಕಿಶ ಚ್ಚುವ ವೇದ ನಾಣ್ನುಲರ್ ಕೊಂಡು ಉನ್
ಪಾದವರ್

ನಣ್ಣಾನಾಳು ಅದೈತತ್ತುಣುವೂಹಿಲ್ ಅನ್ನೆ ನಕ್ಕವ್ವ ಪಟ್ಟಿನಿನಾಲೇ

ದೇವರ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳನು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರಾಗಿದೆ ಆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ
ಕರೆಯುವಾಗ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ
ಪೂಜೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕಾಶುವರ್ ಕಲ್ಪಯ್ಯುಡೈಕ್ಕುಣ್ಣುಕ್ಕುಮ್ ಅಣ್ಣೋರ ಕಣ್ ಕುಮ್
ಆಶೈಯಿನಾಲ್ ಆಣ್ಣ ವತ್ತಪ್ಪೇರಿಂಡುಮ್ ಅದರ್ಹಾಲ್
ಕೇಶವ್ ಪೇರಿಟ್ಟು ನೀಣ ಳ ತೇನಿತ್ತಿರುಮಿಕ್ಕೋ
ನಾಯಕನ್ ನಾರಾಣನ ತಮ್ಮನೆ ನರಕಮ್ ಪುಣಾಳ್

x x x x x x x x

ನವ್ವಿಪಿವ್ವಿ ಎನ್ನು ನಾಟು ವಶಾನಿಡಪ್ಪೇರಿಟ್ಟಾಲ್
ನಮ್ಬುಮ್ ಕಿವುಮಲ್ಲಾಮ ನಾಲನಾಳಲಿಟ್ಪೋಮ್
ಶೆವ್ವುರುನ್ನಾವ ರೈಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಪೇರಿಟ್ಟುಟ್ಟುತ್ತಕಾಲ
ನವ್ವಿಹಾಳ್ ನಾರಣನ್ ನರಕಮ್ ಪುಣಾಳ್

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನಲ್ಲಿ ಈತನದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅಂತ್ಯ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ ನು ಕ ರಿತು ಮೂತಂಡಲಂ ನೆನೆಯಲೂ ನಹ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರ
ದೇನೋ ಅದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿನ ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದೂ ಇಗೋ
ಈಗಲೇ ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಣವಿಸುತ್ತಿದೇನೆ ಎಂಬ
ಭಾವ ಈ ಕೀಳಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಶಿಳ್ಳಾಲ್ ಪಣ್ಣಿಪ್ಪೇರಾಳಾಹಿ ನಿನ್ನ ದೇವರ್ಹಾಳ್ ನಾಯಕನೇ

ಎವಣ್ಣಾನೇ

ಎಳ್ಳಾಲಿನೂ ಚೈ ಇನು ಮಂದೇ ವೀಣುಂಡುಮಣ್ಣೆಯೊಯ್ ಎನ ಪ್ಪಾ
ವಳ್ಳಾಪ್ಪೇರುವಿನ್ ನಮನಾತಮರ್ಹಾಳ್ವಲಿನ್ನ ನಲಿನ್ನೆನ್ನೈಪ್ಪುಣ್ಣುಮ್

ಪೋದು

ಅಳ್ಳಾಲವೇನ್ನು ಎನೆ ಕಾಕ್ಕವೀಣ್ಣುಮ್ ಅರಣ್ಣತ್ತರವಟ್ಟಪ್ಪುಕ್ಕಯೊನೇ

ಮಂಗಳ ಶಾಸನದ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ದೇವರಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಹಾಡಿರಿ ಎನ್ನುವಾಗ ಕೆಲವು ಪರತ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮುಂದೂಡಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸುಖಾನುರೂಪವಾದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸುರುವು

ದಾದರೆ ತಡವೂಡದೆ ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಅಂಕುರಾರ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಣ್ಣುಹೊರಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯವನು ಅನಂತರದ ಕಲ್ಯಾಣೋತ್ಪತ್ತಿ ವಾಗಳ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿ ಕೂಳಿಗೆ ಅಡಿಯಣಾಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವವರನ್ನು ಇವತ್ತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತದೆ (ಬೀಂದರೆ) ನಾವು ಹಿಂದೆ ಏಳು ಈಗ ಏಳು ಮುಂದೆ ಏಳು ಎಂಬ ಒಟ್ಟು ಇವತ್ತೆಂದೂ ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದವ ರಾಗಿದ್ದೇವೆ (ನಾವು) ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಂಕಿಯು ಜನರೊಡನೆ ಹಾಳಾಗುವ ಹಾಗೆ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧವೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವವರಲ್ಲವೇ ! (ಬಿ ಎ ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ ಭಾಷಾಂತರ)

ವಾಳಾಳ್ ಪಟ್ಟುನಿನ್ನೀರ್ ಉಳ್ಳೀರೇಲ್ ವಂದು ವ ಣ್ಣಂ ಮಣಮುಂ
ಕೋಣ್ಣಿನ
ಕೂಳ್ ಆಪ್ಪಟ್ಟು ನಿನ್ನೀರ್ಪಳ್ಳೆ ಎಂಗಲ್ ಕ ಳವನಿನ್ ಪುಷ್ಪದಲೊಟ್ಟೋಂ
ಎಳಾಟುಲಂ ಪಳಿಕ್ಕಿಲೋಂ ನಾಂಗಲ್ ಇರಾಕ್ಕದರ್ ವಾಳ್ ಇಲಂಗೈ
ತಾಳಾಳಾಪ್ಪಡೈ ಪೆರುದಾನಾಕುಪ್ಪಲಾಂದಂ ಕೂರುದುಮೇ

ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ದಾಸರು ನಾವು ನೀನು ನಡೆವಿಸದಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟು ಕಳಚಿದ ಪಿ ತಾಂಬರವನ್ನೂ ಕಾಡುವ ನೀನು ಉಂಡಂ ಮಿಕ್ಕು ದನು ಉಣ್ಣುವ ನೀನಿಗೆ ವಂಡಿಸಿ ಕಳಚಿದ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನು ಧರಿಸುವ ದಾಸ ರಾದ ನಾವು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶ್ರವಣ ಸಕ್ಷತ್ರದ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ ವಿಜಾಲವಾದ ಸಾಗಪರ್ಯಾಂಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳು ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ತಪ್ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ

ಉಂಡತ್ತು ಕಳೆನ್ನ ನಿನ್ ಪೀತಗಮಾಚೈ ಯುಂಡತ್ತು ಕಲತ್ತದುಣ್ಣು
ತೊಡುಪ್ಪತ್ತೂಯ್ ಮಲರ್ ತೂಡಕ್ಕೈನ್ನಿನ ತೂಡುಮಿಕ್ಕೊಣ್ಣುರ ಗ
ಮಿಡತ್ತದಿಕ್ಕೈಕ್ಕುರುವುರುತಿ ತ್ತಿರುವೋಣತ್ತಿರುವಿಲವಲ್
ಪಡುತ್ತಪ್ಪೆನ್ನಾಗಣೈಕ್ಕೈಕ್ಕೊಣ್ಣಾನ ಕುಪ್ಪಲ್ಲುಣ್ಣು ಕೂಟದಂಮೇ
ಲೋ ಮ

ಮಂಗಳಾಶಾಸನದ ನಂತರದ ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಇದು ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಒಂದೊಂದೂ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿ ರುವಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗೋಪಿಯೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೂ ಕಾಣಲಿ

ಓಡುವಾರ್ ನಿಟುವಾರಂಕೆನ್ನಾಡಿಪ್ಪಾರ
 ಪಾಡ ಪಾರ ನದ್ವಿರಾನೆಬ್ಬಾತಾನೆನ್ನಾರ್
 ಪಾಡುವಾರ್ ಕಳುವ ಪಲ ಪಟಕ್ಕೊಟ್ಟುನಿಪ್ಪುಡಿ
 ಅಡುವಾರ್ ಕಳುವಾರ್ ತಾಯ್ ಪ್ಪಾಡಿಯಿ

ಆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಓಡುತ್ತಾರೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಲ್ಲಿದ್ದವ ನೆಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ಒಹ ಎದವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಯತೋದ ಮಗುವಿನ ಕೈಕಾಲುಗಳನು ನಿ ವಿ ಕಡಾರದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಲಿಗೆಯಂತು ತುದೈಗೊಳೆಂದು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳನೆ ಕಂಡಳು

ಕೈಯುಮ್ ಕಾಲುಮ್ ನಿವಿ ತ್ತುಕ್ಕಡಾರನೀರ
 ಪೈಯುಮ ಚೈಪ್ಪತುವಿ ತಿಟುವ ಇಳ್ಳಳಾಲ್
 ಬಯನಾಪು ತ್ತಾಳುಕ್ಕಬ್ಬನ್ನಿಡ
 ವೈಯವೇ ಳು ಮ ಕಣ್ಣಳ್ ಪಿಳ್ಳಿವಾಯಿ ಕೇ

ಈ ಕೃಷ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಂದೆಂಬ ಶೋಭೆ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ದವಳೇ ಅಲ್ಲ ಮಿಗಿಲಾದ ಪೋಷಾವುಳ್ಳ ತುಂಬ ಆತನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಂದು ಲೋಕ ದೂಷಿಸಿದರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಅದ್ಭುತ ಬಹು ರಂಗ ಪಡಿಸಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನೇ ನಾನವಮಾಡಲು ಬಾ ಎಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳು ಸಹ ಅವನಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾತು ಸೂಚಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಕಣ್ಣನಣ್ಣುಲ ನ್ನಯಿರ ಮ ಕಡೈನ್ನರಿವೇಲ್ ವೈತ್ತವಣ್ಣಿಯ
 ಎಣ್ಣುದುವೇ ಮೊದಲಾಗವೆಣ್ಣು ಯೇ ನದ್ವಿರಾನೇ
 ತಿಣ್ಣನನುಯಿಲರ್ ತ್ತೊಟ್ಟುಮೆನ್ನ ದನಾಲಿ ಪಿರರ್ ಮೂನ್ನೇ
 ಮಣ್ಣು ಮುರೈಯಾಡಮಾಟ್ಟೇನ ಮಳ್ಳಾರವೂಡ ನೀವಾರಾಯ

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿ ಅಟವಾಡುವಾಗ ಧೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಿನ್ನ ಶರೀರ ವನ್ನೂ ನೋಡಲು ನನಗೇನೋ ಆಸೆಯೇ ಅದರೆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೇ ನಕ್ಕುನೈದೇವಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವುದಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಮೂಲಕೈವೇ ಮುನೆಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಾರಯ್ಯ

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಽಮನಿಷ್ಠುಕ್ಯುಪ್ಪಬುದಿಯಲ್ಯೆಸ್ತಪೋನ ಮೇನಿ
ಕಾಣಪ್ಪರಿಂದಂ ಮಂಗಪ್ಪಗಾಗಿ ಉಮ್ ಕಣ್ವಾರ್ ತಿಂ ಪುರ್
ನಾಣತ್ತನ್ನೈಯುಮಿರಾದಾಯ್ತಪ್ಪಿನ್ನೈಕಾಣಪ್ಪರಿಕ್ಕುಮ್
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೇ ಎನ್ ಮೇಯೇ ಯಾನ್ಮಮಾಡವನೀವಾರಾಯ

ಜೋಗುಳದ ಪಾಶಂರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳ ಮೂಲೆ ಇದೆ ಅವುಗಳನ್ನು
ಬ್ರಹ್ಮ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮುಂದಾದವರೂ ಕೈಂಕರ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾ
ರೆಂದಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಪ ಮಹಿಷಿಯಣದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಮಧುಮಿಂದ
ಕೂಡಿದ ತುಳಸಿದುರ್ಗಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮಣಲೆಗಳನ್ನು
ತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಪಾಶಂರದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ (ಕುಂಡಸ್ಥೈ) ಪವಡಿಸಿ
ರವ ದೇವರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಇದೆ

ಕಾನಾಣ್ಕನಣುನ್ದು ಬಾಯ್ ಕೈಶಯ್ ಕಣ್ಣಯ ಎಮ್
ವಾನ ಟ್ ಶಿಮುಬುನ್ ಶ್ವೇಲ್ಯೆಕ್ಕುಕ್ಕುಕ್ಕಿನ್ ವಾಶಿಕ್ಕಿಯಂಮ್
ತೇನಾಟ್ ಮಲರೈಲ್ ತಿರುಮಣ್ಣೈಪೋತ್ತನ್ನಾಳೆ
ಕೋನೇಯಬೇಲಬಿಲ್ ತಾಲೇಲೋ ಕುಂಡಸ್ಥೈಕ್ಕುಂಡನ್ನೇ ತಾಲೇಲೋ

ಶಿವಿಯೋಚ್ಚು ಎಂಬ ಐದನೆಯ ನೂರನಾಲ್ಕನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂಪು ಸ್ವಭಾವದ
ಕ್ಷಿರಾಬ್ಧಿ ಶಂಕನವನು ತೃತೀಯ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಮ ದ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವಲ್ಲಭನೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಹರಮಂಪದ ಮಂತ್ರಾದ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ
ಸ್ತಂಭಗಳಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪ ಚ್ಚಾನವಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನೀನು ವಾಸ
ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದಂ ದೈವ ಕೃಪೆ

ಪನಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಳ್ಳಿಕೋಲ್ಯೆಪ್ಪಲಗವಿಟ್ಟೋಡಿವನ್ನೇನ್
ಮನಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಾಲು ವಲ್ಲಮಾಯಮಣಾಳನಮ್ಬು
ತನಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಕ್ಕುಡರೇ ತನಿಯಲಗೇ ಯೆನ್ನನ್ನ
ಉನಕ್ಕಡಮಾಯಂಕೈವೆನ್ನೈ ಯಂನಕ್ಕುರಿತ್ತಾಕ್ಕಿನ್ನೈಯೇ

ಈ ಅಲ್ಪಾರದ ಸಾಕಂ ಪುತ್ರಿ ಗೋದಾದೇವಿ ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುತ್ತೂರಿನ ದೇವರಿಗೆ ನನ್ನ
ತಂದೆ ಬೆಳೆಸಿದ ತೋಟದಿಂದ ತಂದ ಹೂವಣಲೆಯನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ
ವನು ಕಂಡವಳು ಆ ಪಟವತ್ತ, ತಾಯಿಗೆ ಮನಸೋತು ಆತನನ್ನೇ ಪರಿಸಂಪ
ನಿಷ್ಠೆಯಮಾಡಿ ಆ ದಣಲೆಯನ್ನು ಆರ್ಪಿಸುವ ಮೊನ ಆದೂ ತನ್ನ ಇದಿಯನಿಗೆ
ತೋಟಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲು ಅದನ್ನು ತಾನೇ ಮಂಡಿದಂ
ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಮ್ಮೆ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಪರಿಯಣ್ಣಾರರೂ ಕುತೂಹಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ

ತಡೆಯೊಡ್ಡಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಾಲೆಯ ನು ದೇವನಿರ್ಗುಣದರು ಅದರ ಅತನೂ ಗೋದಾವೇವಿಯ ಪ್ರೇಮ ಯೇ ಇದು ಬೇಡ ಗೋದೇವಿಯಿಂದ ಮಾಲೆಯೇ ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದ ಹೀಗೆ ಗೋದೇ ಅಂದಿನಿಂದ ತೂದಿಕೊಡುತ್ತನಾಚ್ಚಿಯಾರ್ ಎನಿಸಿದಳು ರಂಗನನೇ ಒಲಿದಳು

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಈಕೆಗೆ ರಂಗನಾಥನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಈಕೆಯನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಗರ್ಭಗೃಹಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಅಂತರ್ದಾಸಳಾದಳು ಇದು ಈಕೆಯ ಕತೆ ಈಕೆ ಹಾಡಿದುದು ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಮತ್ತು ನಾಚ್ಚಿಯಾರ ತಿರುಮೋಱಿ ಎರಡೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವೇದಾಂತ ಭಾವದ ಚಾಸವದವನಿಸಬಹುದಾದ ಗೀತೆಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಒಂದರ್ಥದಂತೆ ದೈವಿಕ ಸ್ತ್ರೀ ಈ ಮಾತು ಗೋ ದೆಯ ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನು ವ ದುವೆಯಾದ ಈಕೆ ಅಂಡಾಳ ರ ನೆ ಯಜುವರಾಜಿ ಸ್ವಾವಿಳಿ ಎನಿಸಿದಳು ಪ ವೈ ಎಂದರೆ ಪ್ರತ ತಿರುಪ್ಪಾವೈಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆಚರಿ ಸುವ ಪ್ರತವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ ಇದು ಮಾರ್ಗಾತೀರ ಮಾರ್ಗಾಟ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರತ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಗೋಪ ಪ್ರೇಮ ಆ ಮಾಯಾವನ್ ತನ ಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳುಮಾಡಿದ ಗೋದೇ ಗೋಪ ಯಾಗಿ ತನ ಸುಖದ ರೊಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ವಿದ್ಯಾ ಸುಂದರನನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆ ಎಂತಹದು ?

ಶಿಶುಂಶಿರುಕ್ಕಾಲೇವನ್ನು ನೈಶ್ಚೇವಿತ್ತು ಉನ್
ಪೊತ್ತಿವರೈಯಡಿಯೇ ಪೋತ್ತೊಂ ಪೊರಂಞ ಕೇಳಾಯ್
ಪಿತ್ತಂ ಮೇಯೊಣ್ಣಂ ಕುಲತ್ತಿಲ್ ಶಿರನ್ನು ನೀ
ಕುತ್ತೇವಲೆಂಗಳೈ ಕೊಳ್ಳಾವಲ ಪೋಪಾದು
ಇತ್ತೈವರೈ ಕೊಳ್ಳಾವನುಕಾಣ್ ಗೋವಿಂದಾ
ಎತ್ತೈಕ್ಕುಮೇಳೇಳ್ ಶಿರವಿಕ್ಕುಂ ಉನ್ನನೋ
ಡುತ್ತೋಮೇಯಪೋಮ್ ಉನಕ್ಕ ಸಾಮಾಳ್ಳಿಯೋಮ್
ಮತ್ತೈನಂಕಾಪಂಗಳ್ ಮತ್ತೈಲೋರಂಬಾವಾಯ್

ಉಪಯೋಗಾಲದಲ್ಲಿ ದೈವ ನಿನ ಅಡಿದಾಪರೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಾದರೂ ಏಕೆ ? ಗೊಲ್ಲರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದ ಹೋಗಕೂಡದು ಇದು ಈ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನೀವಿತವಲ್ಲ ಏಕೆಳು ತಲೆಮಾರಗಳಲ್ಲಿದೂ ನಿನ್ನೊಡನೆದ್ದು ನಿನ್ನೇ ದಾಸರಾಗಿರುವೆವು ನಮ್ಮ ಇತರ ಒಂಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸು

ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಲೂ ಗೋಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಷ್ಟು? ಗೊಲ್ಲವಾದಿಯ ಎಲ್ಲ ತರಂಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತ್ಯಾಜ್ಯ - ಆ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪರೈ - ಎಂದರೆ ಅತನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಪ್ರೇಮದ ಗಂಭೀರವಾದ ಹರೆ ಎಂಬ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ ವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗೋಡೆಯ ರ ನಿಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ ಒಳಗೊಂಡ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಣಗಳು ರೂಪಕಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಕೃಷ್ಣ ನಂದ ಗೊ ಪೂ ಕುಪರಣ ವಿರಾರ್ತ್ವ ಕಣ್ಣಿ ಯ ಶೋ ದೈ ಇಳಂ ಸಿಂಗಂ ನಂದಗೋಪನ ಮಗ ಚೆಲುವು ತೆ ಲಿಂದ ಕಣ್ಣಿನ ಯತೋ ದೆಯ ಸಿಂಹದ ಮರಿ! ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಒಂದಿದೆ ಒಂಗೆ ಉಲಬುಳನ್ನ ಉತ್ತಮ ನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಚೆಪರನ್ನು ಹಾಡಿ ಇಮ್ಮ ಪ್ರತಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಾಟವಾದಿದರೆ ನಾಡಿನಲೆಲ್ಲಾ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ನಳಿ ಹೊಂ ಟ್ತು ಸಿರಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವರ್ಣನೆಯೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ ಭಾರದ್ವಾಜ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೀಚ್ ಕಿ ಚಿ ಎಂದು ಮಾಡಿದ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ? ಕಡೆಗೋಲಿನಿಂದ ಕಡೆದ ಗೊಪರಿನ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಸಂಪ್ರಭಾತವಾಯಿತೆಂದು ಎಮ್ಮೆಗಳು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಲು ಹೊರಟವು (ಎರಡು ಶಿರ ನೀಡು ವೇ ಎದ್ದಾನ್ ಪವನ್ಸನಹಾತ್) ಎಳೆರಂಗುಳಂ ಆರಚಿದ ಗ ಮರುಗಿದ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಸಡಿಲಬಿಟ್ಟ ಮೊಲಹಾಲು ಸೋರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾ -ರಡಿ ಕೆಸರಾಗಿದೆ (ಕನ್ನೆತ್ತಿಲಂಕೆತ್ತರುಮೈಕಮ್ಪುಕಿಯಂಗಿ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಮುಲೈವಳಯೇ ನಿನ್ನಪಾಲ ಶೋರ ನನ್ನೆತ್ತಿಲ್ಲಾಂ ತೇರಾಕ್ಕುಂ) ಇವೆಲ್ಲಾ ಸುಗ್ರಭಾತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯ ಬಹಿರಂಗ ನೋಟಗಳಿವು ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಕ ರಣ ಆಕೆಯ ಅನಂಭವದ ಮೃತ್ಯು ಸೀಮಿತ ಆದರೆ ಅತಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಸ್ವದ ಪಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೊಬಗು ವ ಚ್ಚುವಂತಹುದು

ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ ಇನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟ್ಯಯಾರ್ ಕಿರುಮೊಟು ಐದು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 143 ಪಾತುರಗಳ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ದೆ ವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಐಕ್ಯವಾಗುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಭೂವಾದ್ರೇಕವನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಶಿನ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಮನ್ಮಥನ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಳು

ಕೈಯೊರಂ ತಿಣ್ಣಳುಮ್ ತಣ್ಣಿವಿಳಕ್ಕಿತ್ತನುಮಣ್ಣುಲಮಿಟ್ಟು ಮಣತಮುನ್ನಾಳ್
 ಐಯ್ಯನಣ ಮಣಿಕ್ಕೊಣ್ಣು ತೆರವಣಿನ್ನು ಅಣಹನುಕ್ಕು ಅಲಬ್ಬರಿತ್ತನಣ್ಣು
 ಉಯ್ಯವುಮ್ ಆಣ್ಣುಲೋನೊಣ ತೊಲ್ಲಿ ಉನ್ನೆಯುಮ್ ಉಮ್ಮುಯ್ಯ
 ಯುಮ್ ತೊಲುುದೇನ್

ಮಯ್ಯದೋರ್ ತಲಲುಮಿಟ್ ಶಕ್ಕರಕ್ಕಿ ಮೇಣ್ಣ ದಮಣ್ಣು ಎನ್ನ ಎದಿಕ್ಕಿತ್ತಿಯೇ

ತಾನೂ ಮಾಡಬಹುದಾದ ತನ್ನ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ದೇವ ಸಾದ ಕೈಪು ನೋಂದಿಗೆ ಕಡೆದ ತನ ವಿವಾಹದ ಸ್ವಪ್ನವು ಸಂತುಷ್ಟ ವಾದ ಭ ನಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ದೇವ ಭೂ ಹಗಳಿಂದ ದರ್ಶನ ಸು ಅಗಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಕಿ ಸು ತ್ತಿನಿಂದ ಹೇ ಮ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೆಗಳದಂತೆ ಎಲೆಯಾಲಿಯಾದ ಕ ಪ್ಪನು ನನ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೊ ಮಕುಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸ್ವಪ ಕಂಡ ದ ಗ ತನ ಸಬಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ

ವಾಂಸ್‌ನಲ್ಲಾರಿ ನ್ನಮುಣ್ಣಿಯೋದಿ ಮನ್ನಿರತ್ತಾಳೆ
ಪಾಶ್ರ್ವನಾಣ್ಣಡುತ್ತಪ್ಪರಿದಿ ಸ್ವತ್ತು
ಕಾಯ್‌ನಿನಮಾಕಳವನ್ನಾನ ಕೈಪುಣ್ಣ
ಪ್ಪೇವಲ್ಕ್ಕಿ ಯುಕ್ಕಿ ನಾಕ್ಕೋನ ತೊ ಬಿ ನಾ

ಆದರೆ ಇದು ಸ್ವಪ ದೃಷ್ಟಿ, ಜತಾತಳಾದ ಆಕೆ ವ ಧಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಅವಳ ಯತ ಗಳು ಭರಿಸದಿದ್ದಾಗ ಪ್ರೇಮ ಯುಗು ಹಿ ಯಾಕಸುತ್ತಾಳೆ ಆತ ಸುಳ್ಳುಗಾರ ಧವ ಫವನ ರಿಯಾದ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರ

ತರುಮು ಮಣಿಯಾ ಕ ಉದ್ಭವೈ ತ್ತ ಕೈ ಚ್ಚುರ್ಚ್ಚಮದುಮೇಪೋಲ್
ಪುರುವವಟ್ಟುಮುಟಿಯ ಪೊರಂತ್ಸವಿ ಲಿಂಗೈಕ್ಕೋರೇ

ಹೊರಗೆ ತೋರುವಂತೆಯೇ ಒಳಗೂ ಕರಿಯ ಪ್ಪಾಮುಲವೂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಟಂಗ ತನದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನ —

ಪೊರುತ್ತಮುಡೈಯ ನಮ್ಮಿಯೈಪ್ಪುಟಮ್ ಪೋಲುಳ್ಳಮ ಕರಿಯಾಳ್
ಕರುತ್ತೈಪ್ಪಿಣ್ಣಿತ್ತ ಎನ್ನ ಅಕ್ಕರುಮಾಗುಟಲೈಕ್ಕೋರೇ —

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಜರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಶ್ರಂಗಾರ ಸಾಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೈತಿ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಯನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇನ್ನಿ ಷ್ಚರು ಅಳ್ವಾರರು ಮಧುರಕವಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಅಳ್ವಾರರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಮಹಿ ಮಾನ್ಯತರೂ ಆದವರೂ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರು ಮಾರನ್ ಎಂಬುದು ಹೆತ್ತವರೂ ಕೊಟ್ಟ ಹೆಸರಾದರೆ ಶರಣೋಪನಿ ಗುರು ನೀಡಿದ ಹೆಸರು ತಿರುನೆಲ್ಲೇಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಗ ಅಳ್ವಾರ್ ತಿರುನೆಗರಿ ಎನಿಸಿ ಕುರುಗೂರು ಇವರ ಜ್ಞಾಸ್ಥಳ ಹ ಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಯೋಗಿಗಳು ಮನೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪೋಸೇವ ರಪ್ಪೊಂದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನಮಾಗಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದರು ಮಧುರಕವಿ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರ ಕೋಲೂರು

ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ಭ್ರಾತೃಣ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಅಯೋದ್ಯೆಗೆ ಹೊಗಿದ್ದಾಗ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಒಂದು ದಿವ ಚೋರಿತ ಇವರನು ಆಕಳಿಸಿತು ಅವನ ರಸತ್ವ ಕುರುಗೊರಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಪ್ರಬೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರಿಂದ ಹೊವ ರ್ವಿತ್ತಿದ್ದುದನು ಕಂಡರೆ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ತಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಎಚ್ ರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಸ್ವಫಲರಾಗಿ ಅವರು ಕಣ್ಣೆರೆದಾಗ ಅಚೇತನ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಚೇತನವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ವಿನಯ ತಿಂದಂ ಎಲ್ಲಿರುವುದು ಎಂದಂ ಪ್ರತಿ ಸಿದರಂ ಆದರೆ ತಿಂದಂ ಇಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಉತ್ತರ ಇದರ ರತ್ನಗೇನೇ ಇರಲಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಮಂಥರಕವಿಗಳೂ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಂದರಕವಿ ಎಂಬುದೊಂದಂ ಬಿರುದಾಗಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಹೆಸರಾಗಿರಲಾರದು ಅವರು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದೆಲ್ಲಾ 11 ಪಾತಂಗಳೂ ಇವುಗಳಲಿ ಮೊದಲಿನದು ಕಣ್ಣೆನ್ನ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾಂಬು ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಆ ಪ್ರಬಂಧವೆ ಹೆಸರಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಸ್ತುತಿ ಇವಿಷ್ಟೇ ಅವರ ಕೃತಿ ಎಂದರೂ ಇವು ಅವರ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಗೊರುವಿನ ಗಲುವಾನೆಂದಂ ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಗುರುವಿಗೆ ವರಣಾದರಂ ಅವರಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವಮೂ ಕಂಡರಂ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ ಇದಂ ಅವನು ಗುರುಭಕ್ತಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆ ಮೊಸರಂ ಕಡೆಲಂ ತಗದಿದ್ದ ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಕಡ್ಡೆ ತಾಯಿ ಹೋಡಿದಳು ಮೊಸರಂ ಕಡೆಯುವ ಗುಟುಗುಟಾದ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಹಗ್ಗದಿಂದಲೇ ಅವನನು ಕಟ್ಟಿದಳು ಆ ಶೈಷ್ಯನೇನೋ ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೋ ಆದರೆ ಆ ಸರ್ವೋತ್ತರನಿಗಿಂತಲೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಕುರುಗೊರಿಗೆ ನಿರ್ವಾಹಕಿ (ನಂಬಿ) ನಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ನಾಮಸ್ತುರಣಿಯೇ ನನಗೆ ಅಪ್ಪುತಪ್ಪಾಯಂ ಪಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿ ಊರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ

ಕಣ್ಣೆನಂತ್ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾವ್ವಿನಾದ್

ಕಟ್ಟುಣ್ಣ ಪುಣ್ಣೆಯಂ ಪೆರುಮಾಯನ್ ಎನ ಪ್ಪನ್ನಿನ್

ನಣ್ಣೆತ್ತೆನ್ನಂ ರುಗೂರ್ ನಮ್ಮಿಯೆನಣಿ ಕ್ಕಾಲ್

ಅಣ್ಣಕ್ಕುಮ ಮೊದೂಣುಂಎನಾ ವುಕ್ಕೇ

ಹಾಗೆ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿರಂತಿತವೂಪಂದವಾಗಿದೆ ಆ ಅಲ್ವಾರರ ಶ್ರೀಪಾದ ಗುಣಂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ ಆಗರನ್ನು ತಟ್ಟಿದರೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಅರಿವಿಲ್ಲ ಅವರು ಹಾಡಿದ ಪಾತಂಗಳನು (ತಿರುಪಾಯ್ತೊಳೆಯನ್ನು) ಪ ಧರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ

ನಾವಿನಾರ್ ನವತ್ತು ಇನ್ನಮೇಯ್ನಿನೇನ
ವೇವನೇನ ಅವನೇನಾ ತಿಮಯ್ವೊಯ್
ತೇವ್ವಮಂಟ ರಿಯೆ ನ್ ಕುರುಗೂರ್‌ನಂಬಿ
ಪಾವಿನಿನಿ ಶೈ ಪಾಡಿ ತಿರಿವಿನೇ

ಇದುವರೆವಿಗೂ ವಿವಿಕ್ಷಣವಾದ ಆತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ನನ ದೊಂದೂ ಸಂದಿದ್ದೆ. ಇತಿವ್ರತೆ
ಯರಾದ ಪರಶ್ವೇಯರಗು ಸಂದಿದ್ದೆ. ಈಗ ತಿರುನಗರಿಯಲ್ಲನ ಈ ಕುರುಗೂರಂ
ನಮ್ಮಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ನೆ ದಗಳ ಸಾರವನೆಲ್ಲಾ
ವಂಸದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಹಾಡಿ ನನ್ನ ಮುಗ್ಧನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಪ್ರಯೋಜನವಾದ
ಅಪಂಕೂಲರಹಿತವಾದ ನನ ನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತಾಚಾರ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಪರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಂವಿಶೇನ್‌ಪಿಱರ್ ಕುಮ್ಬಾರುಳ್ ತತ್ತೆಯ ಮ್
ಸಂಬೇಗೇನ್ ಮಡವಾರ್ಚೆಯಂಬು ನ್ನಲ್ಲಾ ಮ್
ಶಿಂಬೊನ್ನಾಡತ್ತಿರುಕ್ಕುರುಗೂರ ನಮ್ಮ
ಕೈನ್ನೆನಾಮ್ ಅಡಿಯೇನ್ ಶದಿರ್ದೇನಿನೇ

x x x x x x

ಮಿಕ್ಕವೇದಿಯ ರ್ ವೇದತ್ತಿಸುಟ್ಟಾರುಳ್
ನಿಜ್ಜಪ್ಪಾಡಿ ಯೆಗೆ ಇಳ್ಳಾಳ್ ನಿಜುತ್ತಿನಾನ್

x x x x x x

ಪಯನವ್ವಾಗಿ ಉಮ್ ಪಾಬ್ಬುರಾಗಿ ಉಮ್
ಶಿಯರ ನನ್ನಾಗತ್ತಿರುತ್ತಿವ್ವಣಕ್ಕೊಳ್ಳಾನ್

ಈ 11 ಪಾತುರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನೂ ಇವರು ಬರೆಯ ಲಿಲ್ಲವೇನೋ
ಬರೆಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಇವರ ಗ ರು ಪರಗೋಪರದೂ ದಿವ್ಯ
ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಕಾಣಿಕೆ ತಿರುವಿರುತ್ತಮ್ ತಿರುಮಾಶಿರಿಯಮ್ ತಿರುಮಾ
ಯ್ಯಾಚ್ ಕುತ್ತು ಪರಿಯ ತಿರುವಂದಾದಿ ಇವರ ಕೈತಿಗಳಂ ಇವು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ
ಳಿಗೆ ಸಮವೆಂದೂ ಭಾವಿಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕೇವಲ ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕವೆಂದಷ್ಟೆ.

ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಪಡೆದ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ ಪೂಜಕ ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಂತ
ವನ್ನು ಸಾರ ವ ಮನೋಭಾವ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ್‌ನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾ
ರರು ನಾಯ ತಿರುಗಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವ ಧರಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿ
ತ್ತಾರೆ. ದೈವದ ಪರವಶಕರ್ತೃ ಸ್ವಭಾವ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆತವತ್ಯ ಸೆಳೆಯಂ

ತ್ವವೆ ಬೇರಾವ ಸಹಪಾಸವ್ಯೂ ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವುದಿಂ ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ
ಭಕ್ತನನು ಸಿಳಿದು ಕರಗಿ ತನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಳು ತ್ವದೆ ಅವತಾರಗಳ
ಮೂಲಕೆ ಭರಗಿಳಿದು ಬಂದ ದೈವವನ್ನೂ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡ ಆತ್ಮ
ತನ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಅಡತಡೆಗಳನು ನಿವಾರಿಸಲು ದೈವವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು
ತ್ತದೆ

ಎನ್ನಿ ಕ ಯೋನಿಯುಮಾಯ್ ಎರಂದಾಯ್ ಇವೈಯೋರ್ ತಲ್ಲೆ
ವಾಮೆಯ್
ನಿನ್ನು ಕೇಟ್ಟಿರ ಲಾರ್ ಅಡಿಯೇನ ಶಿಯ್ಯಂದಿಲ್ಲಪ್ಪವೇ

ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ನಾಯಕಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಈ
ಯಾತನೆ ಶಿ ಪ್ರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದರ ನಾಯಕಿಗೆ ನಾಯಕನ ದಿವ್ಯ
ನಾವಂಗಳಲಿ ನಿರುಪ ಧಿಕವಾದ ದಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ ಕೊನೆ
ಗೊಮ್ಮೆ ಈ ವೆ ದನೆ ನಾಯ ಕ ನಾಯಕಿಯರ ಸಮಾಗಮವೆ ಪೂರ್ಣವಾಗ ತ್ವದೆ
ಇದರಲ್ಲಿ ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ

ತಿರುವಾಶಿರಿಯವ ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಏಳು ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ನಾವು ಬಯಸುವುದು
ದಾಸತ್ವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ
ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡ ವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಗಳಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳಂತಹ ಅಲೆ
ಗಳನ್ನೆಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವನು ಮುಳುಗ ಕರ್ವೇಶ್ವರನ ದಾಸರಾದ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ
ನಾವು ದಾಸರಾಗುವ ಸಂಬವದಿಯೇ ಎಂದು ಒಂದು ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕರುಕ್ಕಿಲ್ಕೋಂಡು ನೆರಿವ್ವಡ ಉಲಹಂ
ಮೂನ್ನುಡರ್ ವಣಂಗು ತೋನ್ನುಪ್ಪಡಲ್ ಆಣ್ಣೆ
ಯೈವೆರನಡಾಯ ತಯ್ಯಮ ಮೂವರಿರ್
ಮೊದ್ವನಾ ಶುಡರ್ ಎಳುಗು ಅಲ್ಪತ್ತು
ವರೈಪ್ಪರೈ ತಿರೈವೊರು ವೆರುವರೈವೆರುವುಡ
ಉರಮುರಲ್ ಒಲಿಮಲಿನುರ ಕಡಲ್ ಪಡಂ ಅರವು
ಅರಶು ಉಡಲ್ ಕಡದರೈ ಶೂಟಿಯ ತನಿವೂ
ತ್ತಯ್ ತ್ತಡಿಯವಕ್ಕು ಇನಿ ನಾನ್ ಆಳಾಹವೇ
ಇತ್ತೈಯಂಗೋಲ್ ಉಱುತೋರೂಟ ಓವಾದೇ

87 ಪಾಶುರಗಳ ಪರಿಯ ತಿರುವಕ್ಕಾದಿಯಲಿ ದೇವರ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯ
ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದೇವರ ಹಿರಿವ ಯನ್ನೂ ಅರಿಯುವುದರ

ಮೂಲಕ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ತಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಾಸನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಷಯ ದೈವದ ಅನಂತತ್ವವನ್ನೂ ಆತ್ಮಾರ್ಥದಿಂದ ಮೆಚ್ಚುವ ಅನ ರಾಗಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಶಕ್ತಿ ಸೂರ್ವಾಭಾವದ ಗ್ರಹಣಾಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ದಿವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯ ನಿರಂತರ ಸುಖವೆನಿಸುವಾಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ದೇವರ ಶೈಲಾರ್ಥ ಮಾಡುತುಂಬುವ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಇವು ಇಂತಹವು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಯಗಳು ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆ ಇವರ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ಇದನ್ನು ಭಗವದ್ವಿಷಯವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ 1102 ಪಾಶುರಗಳ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೈವಮ್ನಾತಾರದ ಅನಿವಾರ್ಯ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ದೇವರೊಬ್ಬನೇ ಅದು ಇದೂ ನಡೆದಿರುವದು ಅವನು ಇವನು ನಡೆದಿರುವನು ಅವಳು ಇವಳು ನಡೆದಿರುವಳು ಇಂದು ನೀ ನಾಳೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೇ

ನಾವ * ಅವನಿವನುವನ ವಿಳವಳುವಳಿವಳ
ತಾವು ಅವರಿವರಿವರಿದಂದಿವದಿವದುವಿದುವಿದು
ವೀವು ಅವೈಯಿವೈಯುವೈಯುವೈನಲವ್ವೀಣ ವೈ
ಅಮವೈಯಾಯಾವೈಯಾಯನಿನ್ನವವರೇ

ಸಕಲ ವಿಷಯ ಸಂಗಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನಾಥನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ವಿ ದಂದಿನಿ ಮುಟ್ಟುವವ * ವೀಡುತೆಯೊ ಉಮೆಯಾರ್
ವೀಡುಡೈಯೊಂಡೈ ವಿ ದು ಶಯ್ಯನೇ

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಆತ್ಮರೂಪ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಶ್ರೀ ಪಾದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ

ಎಣ್ಣೆರುಕ್ಕಿನ ಲತ್ತು ಒಣ್ಣೊರುಳೇಟ ಲ
ಎಣ್ಣುಗಲುನಾರಣನ್ ಬಿಣ್ಣುಬಲ್ ಶೀರೇ

ಇವಿಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಓದುವುದು ಆಳ್ವಾರರೂ ಆಗಿಹೋದ ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳನಂತರ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಉಪದೇಶ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಕ್ತರಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರವ ಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದು

ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯ ಅದರೆ ದೇಶ ಭಾವಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಹರಿದಾಸರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿಲವನ್ನು ವಶಾತ್ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು ಇವುಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದೂ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ

ಮೊದಲ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಸಹ ದೇವ ದನ್ನು ಅಂತ ಚಕ್ಷುರ್ಗಾಂಧ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕಣ್ಣೆನೊಳಗೆ ನೋಡೋ ಹರಿಯ ಒಳಗಣ್ಣೆನೊಳಗೆ ನೋಡೋ
ಹಂಸ ನಿನ ಲಿ ನೀ ನೋಡೋ ಭವ ಪಾಶಮಂತ್ರನಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನೂ
ಕೂಡೋ

ಇದನ್ನೇ ವಿಜಯದಾಸರೂ

ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತು ಇನ್ನು ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳಗಿನ
ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಕಂಡೆ ಎಂದೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುವೆನಾಳಿತ್ಯೆ ಅಲ್ಲಾರರ ತಿರುಚ್ಚನ್ನವಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆವೆ ಮಾಯಂದೇವನ ಅವ ತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ದಾಸಪ್ರದಾಸರ ಈ ಹಾಡು ನೋಡಿ

ಐದನೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೈಸಿದೆ ಐದುವರಂಪದವನು ಮುಂದಾಪ
ಶುಭಚರಿತೆ ಆ
ಐದರೊಳಗೊಂದರ ತನಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಎದರೊಳಗೊಂದು ಮಾರ್ಗ
ವನೆ ಪಿಡಿದು
ಐದರೊಳಗೊಂದು ರಾಶಿಯ ಹಾರಿ ರಕ್ಕಸರ ಐದರಡು ವರುಷಗಳ
ಮೃತ್ಯುನ ಮಾಡಿದನೆಂದು
ಐದೂಬಾಣನ ಗೆಲಿದ ಆತ್ರಮಂತ್ರಕ್ಕೆಕೊಂಡು ಐದೊಂದು ಅರಿಗಳನು
ಮಂದಿದುಮೆಟ್ಟಿ
ಐದು ಪ್ರಾಣರಿಗೆ ಗುರಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲನ ಐದರಡು ಸಾವುಗಳಿಂದ
ಭಜಿಸುವೆನು

ತೊಂಡರಡಿಬೈಡಿಗಳೂ ತಾಳು ದೈವಭಕ್ತನೆಂಬ ಗೋಳು ಹಾಕಿ ಅಂತರಂಗ ದಲ್ಲಿನ ದೈವಕ್ಕೆ ಮೋಸವಡದಂ ಯಶಿ ಸಿ ವಿಫಲರಾಗಿ ನನಗೆ ನಾನೇ ನಕ್ಕೆ ಎಂದೂ

ಹಾಡಿದವರಲ್ಲವೇ? ಪೃಥಂಧರದಾಸರ ಇಂತಹದೇ ಹೀಯಾಳಿಕೆಯ ಧಾಟಿ ಅವರ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ

ನಗೆಯೊ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯೊ ಬರುತ್ತಿದೆ
ಬೆರರವನಿತೆಯೊಲಂಮೆಗೊಲಿದು ಹರಂಪದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರದು
ಹರವನೊರಿಸೊಳಗೆ ಮೂಳಾಗಿ ಬೆರಳನೆಣೆಕುವವರ ಕಂಡು

ತಿರುಪ್ಪಾಣಾಳ್ವಾರರು ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥನ ಪಾದಾದಿಕೇಶವರ್ಯಂತದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದರು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲೂ ಪಾದಾದಿ ಅವಯವಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವರ್ಣಗಾ ಮೈಖರಿ ಹೀ ಗಿದೆ

ಇತ್ತೊ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕ ಪಾದವ
ಸಿಕ್ಕಿತೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ದಿವ್ಯ ಪಾದವ
ಲುನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತದಿ ನಲಿಯುವ ಪಾದವ
ಜಲಹಾಸ-ಸುಧೇಷ್ವವೆಲ್ಲವೊಲುವ ಪಾದವ
ಮಲ್ಲರಗೆಲಿದು ಕಂಸಾಸುರನೊಂದ ಪಾದವ
ಬರಿಯ ಮೆಟ್ಟಿದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಪಾದವ

ಜಗನಾಥದಾಸರು

ವಾರಿಜಾನನೆ ಇವನಾರು ಪೇಳವೊ
ಮಾರಜನಕ ಮುರಾರಿ ಕಾಣಮೊ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅದೇ ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಲ್ಪರೂಪ ಕಂಡಂತೆ ದಾಸರು ಎನಿಧುಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗು ತಾಯಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿದಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ಶಿಶು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ ತರನಂತೆ
ಕಂಗೆಟ್ಟು ಸೊರಗಿದನಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಏನಾಳ ಸಖಿ
ಅದಿಕೇಶವನೇ ಉಡುಂಬಯವಾಸ
ಸಾಕಿಸಲಹೈ ಎನ್ನ ಕೃಷ್ಣಾ

ಯತ್ತೋಡೆ ಬಾಲ್ಯಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಉಪಹಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪಾದಿರಾಜರು ಹೀಗೆ ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ಸಂಕೃತವ ಮಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ
 ಶ್ರೀ ನಿಧಿಯಣದ ಕೃಷ್ಣನ ಕರದತ್ತಿ ಮುದ್ದಿವಳಂತೆ
 x x x x
 ಹಗವನೆತ್ತಿದವನ ಮಗುವೆಂದೆತ್ತುವಳಂತೆ
 ನಿಗವ ಗೋಚರನ ಈಶ್ವರವಳಂತೆ
 ಅಗಣಿತಸದ್ಗುಣನ ಹಗ್ಗದಿ ಕಟ್ಟುವಳಂತೆ
 ನಿತ್ಯತ್ಯಜ್ಜಗೆ ಪಾಲಿಸ್ತೆವಳಂತೆ

ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಬಾಲಕನನ್ನು ತೋಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ತಗ್ಗುಪ್ಪದಂ ಭಕ್ತಿ ಪಾರವಶ್ಯದ
 ಉನ್ನತತಂತ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯೆರು ಹಾಡಿರುವ ಜೋಗಂಗಳೆ

ಭೂಮಿಯಂನೇ ಚಿನ್ನದ ತೋಟ್ಟಿಲವಹಾಡಿ
 ಸೋಮಸೂರ್ಯರೆಂಬ ಕಳಶವಹಾಡಿ
 ನೇಮದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿಯೆಂ ವಹಾಡಿ
 ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳೆ ಹಾಕಿ
 ಸರಸೋದ್ಭವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ
 ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರರಿಪರಸತಿಯೆಂ
 ಸ ರರು ಕಿನ್ನರರು ಕಿಂಪುರುಷನಾರವರು
 ಪರಿಪರಿ ಗೀತೆ ನುತಿಸಿ ಹಾಡಿದರು

ದೀನನಾದ ಭಕ್ತ ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸುವಾನೆ ಅವನಿಗೆ ದೈವ
 ದಲ್ಲಿ ನೆಂಬಿಗೆ ಇದೆ ಆತ ಕೈ ಒಡಲ ರನೆಂಬ ಭರವಸೆ ಇದೆ ಕನಕದಾಸರು
 ಹಾಡಿದಂತೆ

ತಲ್ಲೂಸದಿರು ಕಂಡ್ ತಾಳಂ ಪೊನವೇ
 ಎಲ್ಲರನಂ ಸಲಹುವನಂ ಇದಾಗಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ಈ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಲೇಖನ ನೀಡಿದವರು

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ ದಾರ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ತಾಲಿಪಿ ರಘುನಾಥ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಅಂಡೆ ಮತ್ತು ತೆರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಟಿ ಕೆ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಎಸ್ ರಮಾಮಣಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ನಿವೃತ್ತ ಕನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಸುದರ್ಶನ
12ನೆಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆ ಜಯನಗರ ಮೈಸೂರು-೧೪

ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಯುಂಡಿ ನಿವೃತ್ತ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ
ಬೆಂಗಳೂರು-೨೧

ಬಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾಲೇಜು ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಎಂ ಜಯಂತಿ ಜಾಯಿ ಸಹಾಯಕ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರು ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು
ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಭಾಗ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ವೈ ಸಿ ಭಾನುವಂತಿ ಸಹಾಯಕ ಸಂಶೋಧಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಕೃಷ್ಣ ವೇಣಿ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಕೆ ಅರ್ ಶೇಷಗಿರಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಜಯಂತ ಕೆ ವೆಂಕಟರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಸಂರತ್ನಸ್ಥಿತಿ ೧೬೪ ೭೫೮
ಅಕ್ಕಮದಾಬೇವಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು -೬

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥಸ್ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಟಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸಿ ಪಿ ಕೆ ಡಾ|| ಸಿ ಪಿ ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಕನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಬಿ. ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಆರ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಪ್ರಭಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ರೀಡರ್ ಭಾಷಾಂತರ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಕೆ ಜಿ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹೈದರಾಬಾದು ೫೦೦ ೦೦೬

ಪ್ರೀತಿಬಾಸ ಉಡುಪಿ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾನ್ ಲತಾಕಂಠ ಕೊಂಟಡಿ ಸೇಂಟ್
ಮೇರಿ ಹಿಲ್ ಮಂಗಳೂರು-೬

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಪಾ ಲೇಖಕಿ ಉದಯಗಿರಿ ಮೈಸೂರು

ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಲೇಖಕಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ನಿಲಯ ೫೦/೬೮ ಮೂವರಿ
ಮನೆ ರಸ್ತೆ ಬಸವನಗುಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು-೪

ಡಾ|| ಅರಿಯೇಸ್ ಡಾ|| ಆರ್ ವಿ ಎಸ್ ಸಂದರಂ ತೆಲಂಗಾ ಅಧ್ಯಾಪಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಶ್ರೀ ಎಂ ಜಿ ನಂಜುಂಡಾರಾಘ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ ಮೈಸೂರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ್ ರೀಡರ್ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ತಿ ಮೈಸೂರು ೬

ದಾಖೆ ಸಾಂಪ್ರದಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಎಚ್.ಸಿ. ಅಮರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ಎಚ್. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂ.ಎ. ಬಿ.ಕಾಂ. ಭವಮಿ ಭರಮಿ ಬಿ.ರಹ. ಗಾರರಾಗಿ ಸೆ.ಮಾರು ಹಲವತ್ವೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವ ವಿಮರ್ಶೆ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಬಂಧ ಹರಹೆ ಹೇವನುರಿತ್ರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಮೆತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳಿರುವ ಲೇಖನ ಗಳ ರಚನೆ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಬಹುವಿಧವಾದ ಪಡೆದಿವೆ ಕಾರಣವು ಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಾಗಿವೆ

1980 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬಹುಮಾನ ವಿಜೇತರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಸಾರ್ಯರಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮಂಡವಿ ಸಂಪಾದಕ ರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೊಂಕಣ-ವಿಧೇಯವಾಗಿ ಸಾಕಾರ ರೂಪಿ ವಿಗರ್ಹಿ ಇವರ ಈ ಕುಶಲತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮೂರು ಹೊಣೆಯೇ ನಿವೃತ್ತರೂ ವಿವಿಧರೂ ಸೇರಿ ಅರವತ್ತಿ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಿ ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ ಅದ್ವೈ ಬರಹಗಳ ಸಂಕಲನ ಘಂಟೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಸಮಾಜವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

—ಪ್ರಕಾಶಕರು